

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

1899

55102

R. E. X.

Lab. 103 N

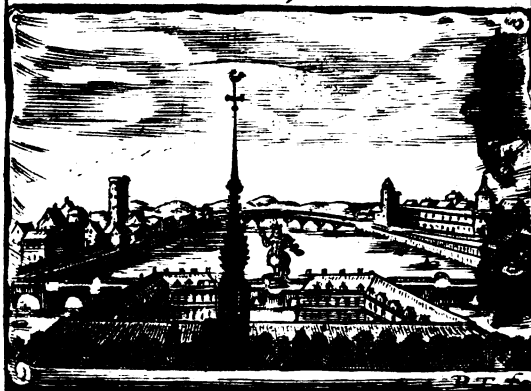
0,3

<36614781020016

AS

<36614781020016

Bayer. Staatsbibliothek

JOANNIS BARCLAI
ARGENIS,

Figuris æneis adillustrata,

suffixo

CLAVE,

hoc est,

**NOMINUM PROPRIORUM
EXPLICATIONE,**

atque

INDICE LOCUPLETISSIMO.

*Cum Sac. Rom. Cæs. Majestatis
Privilegio.*

NORIBERGÆ,

Sumtibus JOHANNIS ANDRÆ
& WOLFGANGI ENDTERI
Junioris Hæredum.

Anno M. DC. LXXIII.

110/207307

Digitized by Google

Hygiene
Bibliothek
1911

—❧—: (o): —❧—

Serenissimo & Potentissimo
PRINCIPI.

LUDOVICO XIII.

**Gallix & Navarræ Regi Chri-
stianissimo, &c.**

JOANNES BARCLAIUS

S. D.

 Nunc isti generi scriptio-
nis, nec forsitan in Latinis
antea viso, **LUDOVICE**
Rex Christianissime, ut
ta veas ipse, & favoris publici viam re-
gia humanitate aperias, facile poteris
exorari. Nunquam enim hæc bella,
hos casus, regnorumque discrimina,
& amores pudicæ juventutis, quos
habet iste liber, Tu illo flore ætatis,
illa vividæ indolis lætitia, tam capaci
ad seria & remissionem ingenio, con-
temnes. Videbis virtutum vitiorumque
certa-

EPISTOLA

certamina , nullibi quàm vestris in Aulis atrociora. Despicias, quid indulgentia Regum peccaverit, quidve audacia. Oderis publicæ paci infestos, gaudebisq; mulctari. Tuas sæpe virtutes reperiēs: Tua in aliis Heroibus simpliciùs facta miraberis: Popularem deniq; tuum, tot fatis, tot hostibus exercitum Poliarchum, ipsa virtutis & dignitatis similitudine habebis chariorem. Nec pollues sanctitatem famæ tuæ, quæ Te virum & Regem ab inassueti candoris fortitudine celebrat, si amabis Argenidem. Satis denique se hic liber Tuæ Majestati probabit, si intelliges, in illo aliquot Principum laudes referri. Tuâ enim interest, ut, qui tot historiarum materiam Orbi daturus es, jam nunc literis faveas, Regum vitam quacunque ratione narrantibus. Ibunt Musæ exemplo licentiâq;, quam feceris, per Optimatum domos, miscebuntq; se juven-

DEDICATORIA.

juventutis colloquiis, & provectionum seria utilissimè excolent. Nec aliud ingerent sæpius quàm tui nominis dotes, in quo omnia ad æternitatem famæ conspirant, nobilissimo regno & indole nobiliori. Nam altissima Europæ in scena, folio eminentis illius, quæ nunc armis peragravit arcana Orientis adhuc Francicum nomen horrentis; nunc vicinioribus bellis eo facto efferbuit, ut regiones ægrè reperiās, quæ non aliquando Gallicæ gloriæ ditionique accesserint: cuius denique viribus, ubi ipsa sibi consentit, nihil nimium est, nihil impervium; quæ autem pietate & religionum amore præcipua, nescit posse, quod possenon debet. Jam verò iis Tuam Majestatem moribus numen finxit, iis casibus pueritiam & juventutem Tuam erudiit, ut videatur aliquid à fortuna Tua majus Gallia expectare, quàm dederit ipsa Tibi.

EPISTOLA

Eo enim parente es genitus, qui vel
 confessione hostium sæculi sui sum-
 mus, Magni cognomen ferre vivus
 debuerat, quod Vos modestius extin-
 cto addidistis. Tali scilicet authore
 ingenerari debuit Tibi virtus, & ad
 gloriæ successionem cupiditas inferi.
 Is autem vix octuenni tibi raptus;
 Quippe hoc modo elucere optimè
 potuit Numinis cura Tuæ Majestati
 propitia, propriæq; virtuti seges dari,
 ne omnia Patri deberes. Nam eo
 sublato motus sensim exarsere in Gal-
 licis animis, plerumque ad vicariam
 contumacibus potestatem, & mox
 arma civilia; dum Tu, Nobilissime
 Regum, jam virilis conscius sensus,
 properares enatare ex pueritia ad æ-
 tatem firmiorem. Prævenisti tandem
 annos, momentoq; composuisti pa-
 triam penè everfam. Sed ut crebriori-
 bus triumphis tua se fama per homi-
 num ora inveheret, sæpe deinde
arma

DEDICATORIA.

arma gentilia novis ac penè anniver-
sariis tumultibus exsonuère; totiesq;
oppressisti factiones, hoc ipso stupen-
tes, quòd præter spem Tui vindex ad-
esses. Ivisti, circumtulisti regia signa,
deniq; pugnavisti. Illico multis ceci-
derunt sponte arma, multis excussa
sunt. Hi tuam virtutem amaverunt,
illi timuerunt felicitatem. Tu verò
magnitudine animi effecisti, ut o-
mnes dubitent, plus fuerit in fortitu-
dine an clementia tua. Victor enim
eas ut plurimum leges scripsisti, pro-
pter quas vincere isti voluerant.

Cæterum, quamquam imbutus
regia armorum voluptate; non his
tamen plus justo indulgens, passus es
belli malis pacem esse infestam: nec
acrior sceptri vindex fuisti quàm de-
inde salutis singulorum: impio more
sublato, qui jubebat Gallos tuos, levi-
bus inter se rixis commissos, passim
jugulum suum dare, aut petere alic-

EPISTOLA

num. Hæc atrox & pestilens lues tantum Gallici cruoris exhaustit, ut vix plura gladiatorum paria olim Romanorum arena conspexerit. Uſu quoq; & fama populari invaluerat infania: quia illi vitio ex virtute, ſed corrupta, erat ſemen. Quoties totæ ſtirpes exciſæ? quoties emeritorum patrum ſenium, aut ignaram miſeræ prolis pueritiam, hæc furia orbavit? An ſpes eſſet, adeò efferum morem, qui multorum toties Regum, & ipſa maximi tui Patris ediſta, contumaci audacia eluſerat, ad Tuæ adoleſcentiæ vocem expiraturum? Voluiſti: ſed non perfunctorio nutu. Strinxiſti auctoritatis tuæ arma: haud mora confectus eſt. Addat Numen Tuæ vitæ illos annos, quos à juventute Gallica perire vetuiſti. Tibi illa ſervabit; &, ſi Tuæ Majeſtatis & patriæ res expoſcent, ſpiritum reddet, quem privata & intempeſtiva odia, niſi caviffes, geminata morte merſiffent.

Ma-

DEDICATORIA.

Magnæ hæc quidem, Rex Christianissime, pace belloque laudes. Adhuc tamen mihi intactum est, quod in tuis præconiis potissimum eminet: Religionis cura, Numinis cultus. Subactæ provinciæ, ut sanitatem pati incipiant: & in ultima illa ad Iberiam Galliæ ora, templis reddita sacra, sacris Pontifices, Pontificibus securitas. Sed hæc magna majoribus factis deles. Quos non quotidie triumphos tuos audimus? quos non indies expectamus? Quoscuq; Religionum aut Regum cura tangit, mirantur, obstupefcunt; se felices existimant, quòd tuo sæculo vivant, pluresq; vero affectu congerunt in Majestatem tuam laudes, quam adulatio in immeritos Principes solet.

Dum hæc scribo, dum plura, quæ scribam, occurrunt, vix mihi habeo fidem de annorum tuorû paucitate. Nam veræ hæc laudes multis celebri-

EPISTOLA

um Principum ad senectutem suffecerint. Tu porrò adhuc stas in juventutis exordio ; Nec parces ad illum cumulum laureas addere , divinæ indolis Princeps, ac, quod felicissimum in Rege est , labore atque curis à pueritia exercite. Ut hic ergò verissimæ triumphus gloriæ per posteritatis seriem inoffensos agat cursus , incundum est cum literis foedus : quo & illis præsens faveas , & Tibi illæ aliquando absenti æternum paremque virtutibus tuis locum inter Heroas constituent. Parum enim est in hominum memoria, si eam non vetat consensescere scribentium fides. Hoc Orientis domitor, Alexander , hoc Cæsar , hoc veterum Regum nobilissimi sentire : nec aliam speraverunt triumphis suis sortem , quam quæ ex eruditorum favore contigisset.

Magis anxie de Literarum præstantia ad alium scriberem , Augustissime

LU-

DEDICATORIA.

LUDOVICE. Sed diu est, quod mutuis beneficiis Reges Christianissimi cum iis coivistiis. Scimus totius Orbis bono quantum Musis regnum sit in Francia tua : quæ duplici quoque nomine Tuæ Majestati devinctæ sunt. Nam præterquam quòd Regum liberalitate, cura, hortatu, nunc in Galliis pulcherrimè vigent; Italia quoq; Medicæorum Principum munus agnoscit, eas à patrum veterno excitatas : quam laudem Serenissima illa gens pulcherrimo studio augere non desinit. Ita paterno atq; materno jure Tu patronus Literarum, Tu omnes amabis. Sed hic arctiùs liber, Christianissime Rex, à Tua Majestate expectat foveri, quem multiplici suaviorum Musarum mixtura regii amores, regia odia, spiritus denique regii implent. Vale. Romæ, Kalend.

Jul. clb lbc XXI

L. B. S.

Constituerat secum,
dum viveret, Vir de
Republ. literaria non
mediocriter promeritus, JOH.
ANDREAS ENDTE-
RUS, è Bibliopolis, qui sunt
Noriberga, primariis, Regiam
Joannis Barclaii Argenidem,
novo mundo instructam, pu-
blica luci sistere. Fatis autem
præventus non potuit, quod
proposuerat, dare effectum.
 Nunc

PRÆFATIO AD LECTOREM.

*Nunc igitur post beatum Viri
obitum ex Officina haredum
prodit laudatus Barclaiani
ingenii fœtus, non spectandus
saltem, sed & omnibus, qui
bonarum literarum amore
uruntur, mancipandus.*

*Equidem novus non est hic
labor, sed jam pridem iis, qui
castra Musarum sequuntur,
notissimus, peritioribus com-
mendatissimus, suaq; laudis
non ita indigus, ut nostram
anhelet. Quod verò fieri po-
tuit, ut splendidior appareat,*

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Regiæq; Principis amor magis insinuetur, picturis ac Emblematis exornata Serenissima ARGENIS se conspiciendam præbet. Quemadmodum enim res gestas enarrare & mores informare Ejus volebat Concinnator, ita utrumque picturis quoque inculcari factu non fuit visum indignum.

Maximam ergo & historia partem, & eorum, quæ ex illa ad vitam secundum virtutem rectè instituendam tenenda sunt,

PRÆFATIO AD LECTOREM.

*Sunt, figuris aeneis expressimus,
& Tecum, Lector honoratiss-
sime! communicamus. Tu, si
placet, opera nostra qualicun-
que cum emolumento tuo frue-
re, favore autem tuo nos cir-
cumplecti, ne dedignare. No-
riberga ex Officina Joh. Andrea
& Wolfgangi Endteri Jun.
baredum, A. cl. Idc LXXIII.
Idibus Martiis.*

JOAN-

JOANNIS BARCLAI VITA.

Qui fuerit Joannes Barclaius , aurea eius monumenta satis produnt, Gallia prædicat, promulgat Anglia, Roma eloquitur. Natus est Aberdoniæ ex antiquissima Scotorum familia, dignus planè , quem omnium gentium vota optent in civem. Patrem habuit Guil. Barclaium insignem cum Mariæ Stuartæ Reginæ gratiâ , tum commercio literarum , quas cum idem Guilelmus videret, unâ cum avita religione sordescere ; Principem verò suam marcescere in infamis carceris situ, dolore confectus migravit anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo Lutetiam ; inde Avaricum salutavit Musarum Themidosque, libaturus aquas ; donec Caroli Primi Lotharingiæ Ducis expetitus voto Mussipontum accessit. Ab hoc ergo Principe liberaliter acceptus supplicibus libellis , atq; adeò Scholæ juris civilis præficitur : deinde cum Anna de Malavilla contracturus nuptias ex Scotia regias literas accersivit , quibus ingenuæ nobilitatis titulos futuræ sponsæ approbaret. Geminam prolem masculam habuit , sed alteram mors præcox demersuit ; Altera fuit Joannes Barclaius ; qui postquam sub tanto Patre adolevit , purissimas eminentioris doctrinæ aquas hausit , quas posteris libandas propinaret.

JOANNIS BARCLATI VITA.

naret. Unde vicesimo ætatis anno cùm Thebaidem Statii notis illustrasset, obstupefcens gaudio pater, quod ad hunc doctrinæ apicem filium provexissent Musæ, voluit eum ex Scholastico pulvere, paternisque fœcis inter aulæ Parisiensis lumina rudimentum ponere veræ lucis, & pari Musarum negotiorumque studio crescere, genere ac moribus ad ejusmodi vitam eum ferentibus. E paternis ergo laribus eductus in regiam ibi Cospeanum audivit arcana naturæ publicè referantem. Tum cogitavit in Angliam, ubi Jacobi Regis munificentia excerptus: & in lecta nobilium centuria, qui regio conclavi præfunt, est constitutus. Ibi suæ Palladis ægide agitata hostium tela retundebat; solus prandente Rege, seu eodem jubente legebat. Et quanquam à Regis religione differret, nemo tamen propiore amicitie gradu apud illum fuit, nec unquam plebeie patuit invidiæ, quæ in eos deservire solet, qui principum amicitias illustres sunt. Illius nomine legationes obivit ad Rodolphum Imperatorem, ad Matthiam, Pannoniæ Regem, & ad Emanuelem Philibertum Ducem Allobrogum. Tandem uxorem duxit Aloysiam Debonnaire, Quæstoris militiæ Gallicæ filiam: ex quo fœdere conjugali emerfis gemina soboles virilis, tertia fœminea, ut ipse hoc carmine est testatus:

Pinge meos (dixi) Pictor fidissime vultus;

Pinge. Feret longos ista tabella dies.

Paruit hic Pictor, digestusq; ordine concubis,

Ergo meam verbis duc, ait ille, manum:

Pri-

JOANNIS BARCLAI VITA.

*Primum, inquam, qui me capiet locus, orbe pudico;
Sic similis templis, liminibusq; meis.
Non mihi plebeio species sit vilis amictu,
Nec stola sit luxu conspicienda suo.
Sed faciles cultus, & quos velit esse maritus,
Præcipue falsus non tegat ora color.
Nam nec Arabs nobis, nec mittit Iberia cultum,
Nec sit adoptivæ nec mea dextra comas.
Sit mihi vir juxta, quem toto lumine figam;
Lumine, quod varium non sinat esse pudor.
Sit mihi jurantis facies, non ulla dearum
Connubia his nostris anteferenda thoris:
Nec fiet ingrato qualis marcescit amore
Frons mihi, sed parili qualis amore nitet.
Adde quoque & Flora signum, signumq; Minervæ
Artificis: sunt hæc Numina magna mihi.
Deniq; pingere lares, fac parvos ludere natos:
Hæreat hic dextra, pendent ille sinu.
Hæc ubi reddideris formas, ne nomina pone,
Ut quondam, faceret cum rude pictor opus.
Sit satis hos versus sub imagine scribere nostra:
Hæc sunt, hæc animi pignora vera mei.
Nulla maritarum plus me dilecta marito;
Plusq; suum coluit nulla marita virum.*

Huic autem triplici suæ proli timens, quæ legi adversus Catholicos promulgatæ erat obnoxia, iterum solum vertit. – Non sine tamen aliquo doloris sensu, & amicitiz argumento cum Rex dimisit: abeunti enim effigiem suam insertam aureæ pyxidi, multis gemmis distincta, dono dedit. Missa Gallia Romam desti-

JOANNIS BARCLAI VITA.

destinat peregrinationis metam, quo amicis precibus Romani Pontificis Pauli V. vocabatur per Gondomarium, Legatum Regis Hispaniæ. Istic per quinquennium cum vixisset, tandem obtinente Gregorio XV. (qui & amore in eum Paulo V. successerat, eumque & illustribus honorum titulis, & annua pensione una cum majore natu filio impertiverat) defecit hoc Europæ lumen, atque brevissimæ, sed acerrimæ febris æstu ultimum diem clausit anno millesimo sexcentesimo vigesimo primo, Augusti duodecimo, vir de Musis optimè meritus. Morti proximus locum sepulturæ destinavit sibi extra omne hominum commercium.

Libros doctrinæ suæ obfides reliquit plurimòs, quos inter Argenis hæc nostra gentium omnium donata linguis, multam feret ætatem, & plenum gloriæ authorem suum deducet ad posteros; nec labem adsperserget tam illustri authori geminæ satyræ stilus pectulans, quam vix ex ephebis egressus publicæ luci dedit: enīvero etsi Juvenalis, Persii, Lucilii, Terentii, Varronis, Martiani, Minxi, Petronii, Apuleii, Horatii æmulus, tamen æmulus innocens, ut luculenter probavit ipse in Apologia sua: cum purgat & Icon animorum, ubi gentis cujusque genium graviter exprimit: diluit præterea æstum illum juvenilem non Poësis illa modò, quæ illustrem ipsi inter Scotiæ Poetas locum promeruit: sed & illa Parænesis ad sectarios Angliæ, quam Romæ edidit. Mitto plures conceptos animo fœtus, quibus præcox fatum obicem posuit. Vix repererat Argenidem suam, cum subito expirat Philomela sub ictu. Facestant
autem,

JOANNIS BARCLAII VITA.

autem, quæ ascititio Joannis Barclaii titulo insignita protruduntur in vulgus; qualis est Aleophilus: sic enim sentit Hieremias Drexelius Societ. Jesu, in Aurifodina sua: ubi inter Poetas non vulgaris notæ Joannem Barclaium collocans hæc scripsit: *Joannes Barclaius Latinus oppidò scriptor & elegans, iconem animorum, & Argenti edidit, soluta orationi ligatam hinc illinc miscevit.* Et paulò post: *A Barclaii morte homines simplices, & prorsus alba mentis quædam ejus nomine obtulerunt edita, ac si literarum hoc ævum à plumbo nescires aurum distinguere.*

Ad immortalitatem Barclaii una sufficet illius Argenis, quam Richelæus xvi nostri miraculum assiduis, ut ajunt, versabat manibus, habebatque quasi præceptricem ac directricem illius regiminis, quæ deinceps Galliam venerabilem juxta terribilemque gentibus cæteris fecit. Sed hercle nemo nisi fortè non amans, aut ignarus optimarum artium divini, ut ita loquar, istius operis admiratione non rapiatur: nam si cum rerum gravitate majestatem characteris ponderas, mirabere in una Argenide Pandoræ donis omnibus à Diis auctam: apiculam variorum florum succo gravidam undequaque delibato: habet enim heroicum Tullii vigorem, Laconismum, & politicam Taciti, Livii antiquitatem, flosculos puros Petronii, sales fabulosos Nasonis, Poeticam Maronicam vix inferiorem. Ubi soluta, nemo pene disertius; ubi stricta, nemo solertius. Seria jocis, prophanis sacra sic temperat, nemo ut sit ex templo, ex foro, qui non imbutus modò optimis artibus, sed & optimis moribus institutus ab hac Argenidis lectione abeat.

JOANNIS BARCLAII VITA.

abeat. Sed quàm suaviter suspensos animos fallit?
Quàm solerter triumphantem de vitio, fortunæque
ludo virtutem sub fictis nominibus, & ad sustinendas
personas idoneis in scenam inducit? quis fuerit Joannes
Barclaius, dicit compendio Hugo Grotius:

*Gente Caledoniæ, Gallus natalibus, Hoc est,
Romam Romano qui docet ore loqui.*

Neque te prætereat istud Naudæi in Bibliographia
sua, ubi sic ille: *Prodiit tandem aurum ex marba-
rita, & uniones ex matrice concha Icon animorum*
Joannis Barclaii; cui ego authori non modò præstan-
ti facundia; sed omni genere laudis, quæ ex litera-
rum studiis elegantioribus provenire solet, ne ex ve-
teribus quidem Romanis quenquam antepono. At-
tamen inter tot opes naturæ prodigæ, Joanni Bar-
claiio unum defuit, vita prolixior, quæ magnis est sæpè
negata viris: siquidem vitam temporalem immortalis
commutavit Romæ anno ætatis nono cum semestri
supra tricesimum.

*Hæc plangit, meminitq; sui Parnassus alumni,
Sicq; gemit sparsis Musæ secuta comis.*

*O fatum! Ab! nostra cecidisti gemma corona:
Occidit ante suum noster Apollo diem.*

*Parcite Pierides lachrymis, in latine ora
Fingite; nam terris vester Apollo micat.*

*Dum vident æterna tui monimenta libelli,
Barclai, vives cuncta per ora virum.*

*Hæc tua per totum te prædicat Argenis orbem,
Cum scelus imperii, sed sine dente notas.*

CASA-

JOANNIS BARCLAII VITA.

*Castalis puras hausisti è fontibus undas,
Quas modò digestas ecce propino libens.*

*Uas quicumque tumens prono non appetet ore,
Tantalus in mediis ardeat alter aquis.*

*Fercula diversis dapibus condita ministro.
Hoc sine non sapiet docta Minerva sale.*

Erat Joanni Barclaio gracile corpus, statura media,
lene supercilium, glaucus & suavis oculus, coma sub-
nigra, frons ad hilaritatem porrecta; denique is
erat, quem non plus Musæ quàm Cha-
rites amaverant.

JOAN-

*Invidia frustra contrā nitente, laborat
Acutus Insessor, fortius instat Equus.*

JOANNIS BARCLAI A R G E N T I S. LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

ARGUMENTUM.

*Archombrotum appulsum in Siciliam, componem-
temque in arena caput maris erroribus circum-
actum, subito Matrona confundit sparsa crine mi-
serabilis. Hac hospitem ad opem præstandam Po-
titar:bo, quem adorii prædones fuerant, enixè solli-
citat. Sed dum præsto est, stupet quatuor jam
profligatis, ceteros in fugam æversos.*

Nondum orbis adoraverat Romam, nondum
Oceanus decesserat Tybri, cum ad oram Sici-
liz, quâ fluvijs Gelas maria subit, ingentis
speciei juvenem peregrina navis exposuit. Servi ope
nautarum cultum domini militarem ex alto com-
portabant, suspensosque per præcincta ilia equos de-
mittebant ad littora. Ille insuetus navigii malis,
procubuerat in arenam, quærebatque circumactum
pelagi erroribus caput sopore componere: cum acu-
tissimus clamor primum quiescentis mentem im-
placidâ imagine confundens, mox propius advo-
lutus somni ocium horrore submovit. Sylva erat
in conspectu, raris quidem, sed in ingens spa-
cium

cium effulis arboribus, subter quas tumuli, fruticum
dumorumque caligine, velut ad insidias surrexerant.
Hinc repente in campum erumpit foemina optimi
vultus, sed quæ corruerat oculos fletu, sparso quo-
que in funebrem modum crine terribilis. Incitatus
verberibus equus non sufficebat in cursum effusæ,
nec minus quam in Phrygio aut Thebano furore ulu-
lanti. Concussere illico juvenis mentem præter fa-
vorem in miseros prouum, etiam reverentia sexus,
gemendiq; atrocitas: Omen quoq; in spectaculo ca-
ptabat, quod intranti Siciliam primum occurrerat.
At illa, ubi potuit exaudiri; ô quicumque es, si virtu-
tem, inquit, amas, ah succurre Siciliæ, quam in for-
tissimo viro prædones nefarii oppugnant! nec diu me
orare patitur instans malum; nec leviter deprecari
pro Poliarcho possum, quem non hinc procul grassa-
torum ferox turba circumfedit improvise facinore.
Ego inter tumultum effugiens, te primum opportunè,
nec plus forsitan in illius salutem, quam in gloriam
tuam vidi. Hos quoque (nam dum ipsa loquitur,
servi accesserant) seu juberi seu rogari à te faset,
provoca ad egregiæ pietatis officium. Hæc ut mulier
inter anhelitus & suspiria effudit, ad galeam ille eu-
semq; respexit: & dum equum ministri admovent;
ego, inquit, ô matrona, modò in Siciliam veni. Li-
ceat hæcenus homini extero nomen Poliarchi igno-
rasse. Sed fortunæ beneficium debebo, si qualem me-
moras strenuum virum meo adventu levare voluerit.
His dictis in equum exiliit, & duceret ergo jussit.
Servi omnino duo erant: Unus, & ipse armatus, do-
minum sequebatur; alius præsidio sarcinarum, quæ
colligi tam turbulentâ profectione non poterant,
transiit in littore.

Jam-

Jamque pervenerant ad sylvæ confinia ; cujus aditus in semitas variè sectus memoriam mulieris sic confudit, ut dubia, quæ quæri Poliarchum oporteret, novis genitibus cælum impleverit. Ambigebat tanto fletu territus hospes, an progredi præstaret, an hære ; cum strepente subito sylvâ, clamor, & arma, & venientium equorum vestigia mentem ad præsentiora pericula advertunt. Quippe tres armati veniebant, admissis habenis incitati, nudo ferro, vultuque aliquid ingens vel auso vel timente. Veritus ille insidias, & ut in subitis, quæ timeri vix debent, occurrunt, de matronæ fide sollicitus, exigit, hinc essent, in quos pugnari ipsa vellet ; simul digitis in amentum aptatis, hastam, quam nemo violentius torquebat, in venientium dirigit ora, ne inultum occuparent. Sed hi fugam, non bellum adornabant, diversisque itineribus properabant elabi victori. Nam urgebat fugientes unus ille Poliarchus, cui tam prolixè matrona tinuerat, ultimumque ; assequutus ita cecidit, ut per caput cervicemque ; continuatum vulnus ad pectoris imâ deduxerit. Hoc collapsio cum pervicaciùs inveheretur in cæteros, humus scrobibus inæqualis deprehendit equi vestigium, qui donum celeri quidem, sed innoxio casu, effudit in gramen. Subitoque matrona, (nam Poliarchum agnoverat) ex equo ad jacentis auxilium se advolvit. Sed ille non lapsu, non vulneribus gravis, quæ duo acceperat, ne omisso quidem ense profiliit. Cumque ex Timoclea (id mulieri erat nomen) audisset, ut ipsa in peregrinum juvenem incidisset, quamque ille humanus promississet auxilium, haud mora ad eum tanti beneficii gratias habiturus convertitur. At ille jam equum reliquerat, priorque

loquutus Poliarcho: Si dii voluissent, vir fortissime, inquit, me antehac tua virtutis conscium esse, istius matronæ lachrymas accusassem, quæ coëgit, ut veniam petere debeam, quod tibi tanto viro auxiliari voluerim. Tres armatos in fugam à te versos, quamvis est eximium, minùs tamen mirarer, nisi me illa vis, quæ ex iis tardior mulctavisti, admoneret, quàm iustus omnes terror in fugam abstulerit. Poliarchus & ipse blandissimus, egit gratias properati auxilii; neque suæ virtuti, sed grassatorum ignaviæ ajebat tribuendum, quòd illi fugissent.

Inter hæc verba in amplexus abierunt; & salutatione mutuâ functis non modò quid dicerent, sed & cui loquerentur, vacavit cogitare. Tunc igitur alterius forma ad oculos alterius tota pervenit; & hæserunt mutuâ contemplatione perculsi, id quisque miratus in alio, quo ipse vicissim mirantem rapiebat. Ætas, forma, habitus, & arcanus luminum vigor; pares anni, & quamvis in diversis frontibus una majestas. Cum tanta specie monstrum erat fortitudinem convenisse. Neque minùs Timoclea fortunam adorabat, quæ tantum par mirabili occurso cœgerat. Votum etiam fecit, si per eosdem liceret, se tabulam, in quam pictor vultum utriusque transfulisset, Erycinæ Veneris templo daturam. Et quamquam varii casus distulere id votum, eo tandem se exsolvit, his carminibus ad oram tabulæ insertis:

*Sic roseis stat forma genis, sic frontis honora
Fulget apex, tales accendunt lumina flamma.
Humanum ne crede decus; non pulchrior altos
Phæbus agit currus. Non unquam sydere tanto
Obalti micuere Dii, quos nauta solutis*

Pup-

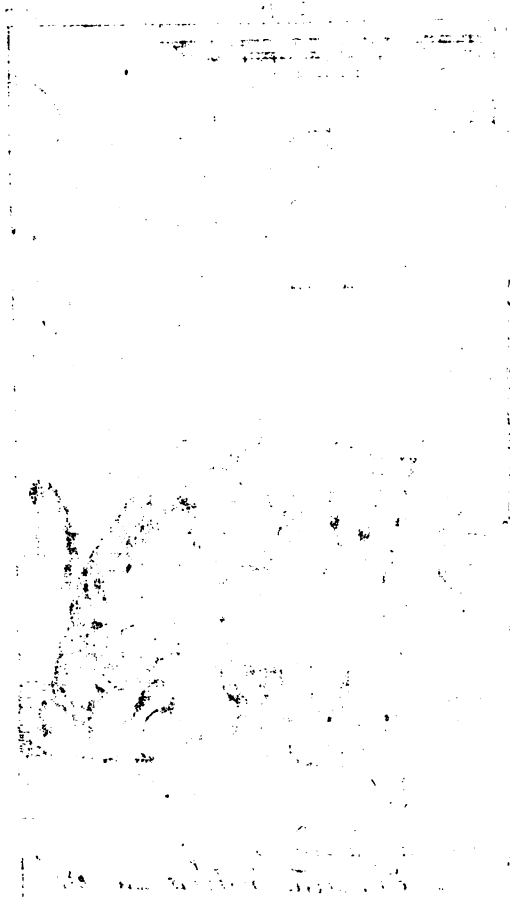
*Puppibus, & jamjam Vincentibus invocat undas.
 Nec tu Lemniacis Mavors formosior armis
 Fræna quatit, l'aphisve soles mite/cere blandus
 Cultibus, ab misero tantum metuende marito!*

Cùm deinde Poliarchus collegisset se ab hospitis
 vultu, matronam familiariùs intuitus, in illius exani-
 mata ora ludebat, maximè quòd in latera atque ter-
 gum dissipati tanquam ad rogam crines jacerent. Ro-
 gabat quoque per jocum, an incidisset in Satyros. Ti-
 moclea autem simplici risu; ne hos putes, Poliarche,
 desperatione divulsos. Fugam inter virgulta præci-
 pitabam tuo periculo conterrita, cùm obversantibus
 ramis solutus est verticis nodus, & profluentem co-
 mam laxavit. Dum loquuntur, libertus interim Po-
 liarchi, duoque Timocleæ servi, qui aberraverant,
 superato callium flexu, haud procul à dominis emer-
 serunt ex nemore. Sola Timocleæ ancilla jam de-
 erat: sed & hanc procul vident pavido equo non bene
 moderari, & inutili virgâ cum clamore ferire contu-
 macem. Satis illi in conspectu hujus scenæ jocati,
 procurruntilares ad trèmentis auxilium. Interim
 hospes Poliarchum rogabat, quæ illæ in eum infidiæ,
 quisve grassator: an odia, an prædæ cupiditas, tanti
 facinoris audaciam nefariis fecisset. Sed matrona
 sermonem occupavit, & utrique necessaria quies est,
 inquit; huic à mari, alteri à pugna venienti. Neque
 hinc longè prædium meum. Illic rectiùs erit vobis;
 habebitisq; levandis corporibus, & mutuis sermoni-
 bus locum. Non ægrè annuerunt tam commodè ad-
 monenti; famuloque recepto, qui sarcinas ad littus
 servabat, viam omnes exorti sunt.

Jam penè ad familiaritatem initiati juvenes erant, docebatque quarentem hospitem Poliarchus, primo manè se è regiiis castris egressum; Agrigentum petere negotii causâ: Per viam occurrisse hanc Matronam in aula notissimam, quæ à Regis filia redibat. Aliquo fato servos (ut incuriosi ibant) per viarum antractus divertisse in sylvâ. Timocleam unam cum suâ anu in eadem secum semita perseverasse; cum obliquo ad latus itinere processerunt quinque latrones, & in se unum tot equos effuderunt. Matronam suo & equi pavore divertisse, & felicissimo errore ad tantæ humanitatis hospitem esse delatam. Fatis autem, & prædonum scelere factum (inquit) quod primo impetu omnium in me ictus incassum cecidère, suffecitque cædi illius, qui primus occurrit, jaculum, quod habebam. Consero deinde certamine unus dexteri mei cruris modicam partem libavit; alius ferrum levi vulnere adegit ad latus: Quem ego indignatione concitatus postquam meo dolori immolavi, aliumque læsi in capite, infelici flagitio territi omnes habenas verterunt; ut nec mihi liqueat, fœdiusne aggressi sint scelus, an fugerint. Tunc quoque unius celeritatem sic præcepi, ut sub vestris oculis dederit pœnas. Duos, qui supererant, ipsi vidistis, ut mihi equi casus fugientes subduxerit. Qui illi sint, nec suspicari possim, nisi ex Lycogenis castris latrones, qui vel observabant mea itinera, vel omnino per sylvam ituris imminebant.

CAP.

CAP. II.

ARGUMENTUM.

Archambrotus Poliarchi virtute captus ei in ultimis adhaeret. Apud Timocleam ambo divertunt. Quarentem Archambrotum, unde praeconibus infesta Sicilia esset, docet Poliarchus, furiosa huius factionis caput esse, quod Rex summam rerum insidiis credit, secundi gradus impatientibus.

Hæc loquente Poliarcho, jam ad prædium matronæ pervenerant, quod non procul Phthinthiâ, ad ripas Himeræ, hinc alveo fluminis cingebatur, illinc arbutis inter se implicatis, & lentato vimine miscentibus nexus. Ipsam domum latereulo conditam, & in altum porrectam, latè fluminis camporumque oblectabat spectaculum. Sylva quoque, & in proximo colles, commendaverant situm. Familia ampla, & ex domina moribus casta; quæ elato pridem viro, integerrimâ famâ claritatem stirpis adauxerat. Hæc tunc mutuis inter hospites sermonibus finem imposuit, officiosè obsecrans, ne offenderentur tenuitate hospitii. Successere illi in tectum; invitavitque matronæ humanitas, & propectæ lucis tempus, ut illic pernoctaturi ad cœnam promitterent: quæ dum à familia curatur, interim Poliarchus delibuto aceto vulnera lavit, ne tumore arderent, oleoque deinde, quod Ascyri floribus tinctum erat, permulsit; securior notis inemptisque remediis, quàm in Medicorum fide iniquissimam mercedem ex supervacua curationis mora interdum captantium.

Discubuerunt deinde in triclinium cœnâ perlata; sitæque insinuatibus sermonibus non dubitavit Timo-

clea quærere ab hospite, quo nomine quæve patriâ esset; an præterea consilio, vel errore, appulisset ad insulam. Ille se ab Africa, patriâ suâ, venire respondit; nomen, ac genus, dissimulari eos velle, quibus in se arbitrium erat; dum rediret, Archombrotum iussisse appellari: Neque se adversis actum ventis; sed in Siciliam cursum fuisse, ut consortio fortium virorum frueretur, quos apud Regem vivere fama vulgaverat. Nihil magis Poliarcho, aut Timocleæ mirum fuit, quàm quòd ille ab Africa tantæ eandem vultum afferret. Non reflexa tumuerant labra, non coacti in orbem oculi sub fronte recesserant. Ingentis quoque animi specimen erat, quòd amore virtutis extra patriam trahebatur.

At ille soluto convivio interrogare Poliarchum magnopere cœpit, unde infecta lætrociniis Sicilia esset: Quis ille Lycogenes, de cuius castris suspicio erat esse prædones, qui in illum invasissent; quis denique regni status, quæve bella urgerent. Poliarchus jam remotis arbitris, (quippe ad quietem secesserant, placueratque una ambobus cella) Multæ virtutes, inquit, in vitia, Archombrote, degenerant; & quod magis est, sæpe videas eosdem affectus, pro temporum sorte, nunc virtutes esse, nunc vitia. Meleander, quod opinor non ignoras, paternum avitumque Siciliæ regnum tenet, mitissimi ingenii homo; sed qui non sæculo, non hominum moribus æstimatis, ita cæterorum fidei credidit, ut sibi credi par esse ex virtute sentiebat. Illum quoque existimem nimia felicitate laboravisse. Nam sub initia imperii, quia pacata omnia erant, palàm cupiditates solvit, lenes quidem & multis Principum familiares, quæ tamen facilem prodiderunt,

runt, nec in injurias idoneâ severitate acrem. Indulgere plusjusto venatui, in cujus varia genera annum distinxerat. Non consilio amicitias sortiri, impetuq; eas colere, largiri immodicè, horrere à negociorum summâ, quam plerumque infidis credebat. Utinam, hospes, fileri hæc possent. Sed malo sinceris indicis, quàm iniquitate famæ rem omnem deprehendas. Nam omnia hostes urgent, attolluntq; in pejus. Et hinc optimo Regi malorum omnium causa; invidiâ præcipuè & ambitione Lycogenis, regiis erroribus perfidiosè imminuentis. Is priscis Regibus suæ stirpis authoribus ferox, nunquam secundi gradûs satis patiens fuit, vir manu & consiliis strenuus, solertissimè populo blandus; cæterum nemini mortalium, crudelitate, perfidiâ, & quoties tutò licet, superbia concedit. Haud ægrè apud Meleandrum candidissimæ virtutis principem fefellit pro amico. Dumq; Rex animum, curis exoneratum ocio pascit, iste suæ factionis hominibus curiam implet, publica munera, veluti sui jûris, amicis distribuit, ne qua deinde pars regni sana esset.

Jamq; furor, & ambitus, arma Lycogeni tantum non publicè in Regem induerant. Serò, & prope modum strepente jam bello, excitatus Meleander, cœpit nominis sui, & causæ, propter quam purpuram accepit, meminisse. Magnitudine animi nemini Regum inferior, acri ingento, prudentiâ quoque eximius; & qui aliter capi non potuit, quàm suâ bonitate: quæ dotes maximè in eo enituerunt, ex quo alienis vitiis ad suas virtutes coactus est. Quamquam tamen malè cogitare Lycogenem constabat, jus suum exequi in eum aliquandiu distulit. Satis visum, si occuparet consilia hostis, & vires accideret. Sæpe quoq;

A 5

extor-

extorquere pœnitentiam ab ingrato seu speravit, seu meruit. At Lycogenes hoc ipsum indignatus, aliquem esse, qui posset ignoscere, palam in eum est in-
 vectus. Animos maximè dabat, quòd Rex filia, quam
 unicam habet, tantæ hereditatis fortunam destinat.
 Quis crederet? Archombrote. Eam rapere in vio-
 lentum conjugium iste adortus est. Arx est ad Alabi
 fluvii ostium, in qua Regis filia servabatur. Illuc fur-
 tim sicarios immisit, qui puellam & Regem in his
 fortè munitiõibus pernoctantem ad se perducerent.
 Credidit Meleander ope Palladis factum, ut infidiz in
 se filiamque, exitum non haberent: quippe grassato-
 res in ipso facinore oppressi sunt. Itaque omnibus grati
 animi signis remuneratus est deam. Nam & in numi-
 mis jussit noctuam effingi, & seu diis faciat, seu in
 conviviiis renissio invitet, non aliam quàm ex olea
 coronam capiti suo imponit. Illud quoque illustrius,
 quòd filiam, donec in matrimonium detur, Dez aris
 præfecit. Videbis, Archombrote, quoties nundinæ
 redeunt, Sacerdotii infulis cinctam, videbis inter
 choros Sacerdotum virginumque operantem Numinis
 sacris. At non tanta hæc in deos pietas bellum remo-
 vit. Nam inexcusabile Lycogenis crimen non subita
 quidem, sed ingens, & veluti matura defectio se-
 quuta est.

Is, in titulum belli res publicas & privatas præte-
 zens, nunc se insontem ab Rege proditiõis insimu-
 lari querebatur; destinarique suppliciiis; nunc populi
 injurias proclamabat diutius ferri non posse, & publi-
 cis armis coercendam tyrannidem eorum, qui Melean-
 drum ad sæva consilia agebant. Factione & clientibus
 valebat. Oloodemus, Eristhenes, Menocritus, præ-
 cipua-

eipuarum provinciarum rectores cum eo consenserant. Multi levis animi vitio in Meleandrum acti sunt; plures contribuere se rebellibus, capti dissimulatione Lycogenis prementis vitia de more tyrannorum. Aderat ergo superbus, pugnamque poscebat. Neque Rex certamen detrectavit, & ipse ingenti exercitu succinctus. Decimus quintus dies est, ex quo non procul hinc in Gelois pugnavimus campis. Acris acies fuit, non his languidius pro scelere, quam nobis pro publica salute certantibus. Tandem imminente jam nocte, inclinavit ad Regem victoria. Et Lycogenes palantibus suis, receptui signum dedit, ut pro fuga species esset militaris obsequii. Nec Meleandro consilium fuit instare perculsis, siue civili sanguini parcebat contentus vicisse, siue noctem & insidias verabatur. Forsan & timuit, cum Optimatum apud se precipui faverent Lyeogeni, suspectarum manuum simulationem in extremam fugientis perniciem experiri. Quippe Lycogenes suos omnes ad aperta facinora non eduxit. Haud pauci sunt circa Regem, laevis a versisque animis, & illinc quidem militant, isthinc favent. Sic infesta omnia Meleandro; infida purpuratorum sententiae, consilia ad hostem delata, neque domi, quam in campis periculosiores insidiae. Itaque quamquam campum obtineret, quem pugnando hostes institerant, tamen ad prois consilia animum adiecit. Nec victoriae suae sisus, tanquam adhuc integro bello mansit in castris. Post privata hinc illincque commercia, Legati Lycogenis ad Regem perveniunt, specie impetrandae occisae sepulturae, re autem ut de funderibus mentionem injicerent; quae aded fuit grata, ut illi ab hoste Oroposes timeri se rati, dicere

pacis legem auderent victoribus. Equidem Meleandro quamcunque placere pacem existimem; ut illi, qui jam ad Lycogenem coierunt ictis foederibus spargantur, ægrè in unum redituri. Ita novis artibus spatium erit, quo vel inter se commissos, vel consenscente factione apud populum exosos, impietas sua perdat; aut certè exsatiati inquietudine rerum novarum, ipsi se ad reverentiam Majestatis à seditione recipiant. Ego pacem eum superbis ac perduellibus non probabam; præterea ætatis & generis timebam invidiam, si me juvenem externumque Rex (ut solet) tantis consiliis adhibuisset. Siquidem, juxta tecum peregrinus sum, Archombrote; nec me aliud Meleandri partibus junxit, quàm quòd illius calamitas omnibus gentibus abominandum exemplum est; quæ quietem nunquam agent, si vitæ Principis irasci liceat, & insidiari bonitati. Dum igitur invisa foedera peraguntur, hoc potissimum tempus habui, quò Agrigentum contenderem. Sum armorum telorumque studiosus; nec alibi præstantiora sunt, quàm quæ illic quidam ex Lipara hospes excuditi.

CAP. III.

ARGUMENTUM.

Injuncta mentione de Argenide, hanc à Poliarcho effugit amari hostes adversis. Profecta jam nocte in somnum lapsos discurrentium strepitus excitat. Consurgunt attoniti, cultusq; tumultu variè composito adium culmen superant, ex quo prospectus facilis fuit in ignes, qui emicabunt à montibus. Emissa serbo causam jubent explorari, & longè

serim

terim rogantibus quis ille mos Siculis, Timoclea qua ratione ista facies negotii publici & à publico procurandi signum dent, fusi declarat.

A Vidè Poliarchi orationem Archombrotus exceperat, favensque partibus Meleandri, cum acriter in factiosos dixisset; Regis autem filia, Poliarche, quam hic latro sibi in prædam destinaverat, inquit, quibus annis sit, dicere placet? Equidem inter rara pulchritudinis & morum exempla eam esse, sæpe in Africa audiui, appellarique Argenidem. Ad hæc verba oculis Poliarchi modico tremore errantibus, ne valida quidem verba, aut intrepida fuerunt; strictimque eam retulit ad annos viginti pervenisse. Nec latuit Archombrotum tam subita in Poliarcho mutatio; ingensque desiderium subiit deprehendendi, quænam illa tempestas in ejus vultum inundavisset. Igitur ut experimentum caperet, an regis virginis oblata memoria, an verò occulta vis rei alterius suggessisset hos motus, nonnulla de Lycogene disputavit, deque fœderibus, quæ tunc publicè agitabantur: Et ut omisso frontis horrore, satis Poliarchum constare sibi vidit, revocato ad Argenidem sermone, de puellæ specie & studiis intentius quæsit. Sed neque ad secundum hoc fulmen ille constantior, paucis se ab trepida narratione expedit. Ab Archombroto deinde rogatus de amicis Meleandri, & per quos staret regnum; Non adeo, inquit, fata despexere Siciliam, ut nulli sint suo gradu & amicitia Regis digni. Inter illos, Archombrote, eminet Cleobulus, consiliorum prudentiâ eximius, Eurymedes quoque, & Arfidas inclyti bello, nec deteriores ingeniis. Sunt præterea duo externi,

A 7

de Sacerdotum cœtu, qui purpuram gestant, amicissimi Siciliæ, Ibburranes, atque Dunalbius, quorum nunc opera maxime Rex est usus, ne indecorè cum Lycogene pacisci videretur. Possem & alios referre, quorum fidem in Regem nulla vis tempestatis libavit. Hos facile, ubi in hac Regia aliquandiu vixeris, famâ atque virtutibus ab cæteris ipse secernes.

Jam provecta nox erat, & quies necessaria fatigatis; itaq; veluti convenisset, loqui ambo desierunt. Necdum tamen curæ secretæ in illo vigilandi dormiendique confinio anxias mentes reliquerant. Archombrotum ingens imago oberrabat paulò antè auditi discriminis; nec gravius quicquam erat, quàm ad pacem res spectare. Quando enim versaretur in acie? quo campo, quo telo, suum animum & virtutem approbaret Meleandro? Præterea, tacito secum risuolvebat, quòd ad pugnas omnemque fortunam tam alacer Poliarchus ad virginis nomen obstupisset. Huic enim, præter virtutem & animum, nihil ad tantarum nuptiarum spem à fortuna aut genere datum credebatur. Quòd si, inquiebat, Argenidem Rege natam privatus iste amat, quis dubitet omnium discriminum in amando perire memoriam? & magna audere amatores, & imis eximi vilitatem, cum amantur? Neq; minùs Poliarchum arcanis intentum consiliis spes ac terror multiplici cogitatione suspendebant. Tandem in somnum uterque labebatur; cum paulatim discurrentium hominum fremitus totâ domo percrebuit. Neque mora, astitere à Timoclea servi ad hospitum fores, qui eam ad ipsos venire admonerent. Confurgunt attoniti, primo sopore utique graves, quo discussa cultuq; tumultuariè composito,

occur-

ocurrerunt Timoclez : quæ postquam excusavit, quod hoc noctis fatigatos inquietasset ; Magna, inquit, res est, ô hospites ; & eo terribior, quod per has tenebras quid sit, incertum est. Collucent in camporum tumulis publici ignes, quos nefas accendi, nisi regio jussu, & cum gerendis rebus celeritatem salus publica imponit. His dictis, in ædium culmen utrumq; perducit. Plumbum non in acumen fastigii ductum ; sed leniter, & ad ambulationis voluptatem accumbens, oneraverat tectum. Nec stipatum nebulis erat cælum ; aberatque tunc Luna, quæ sæpe incendiorum nitorem procul cerni fulgore suo vetat. Ex hoc ergo solario, suda in nocte, prospectus facilis fuit in ignes, qui undiquaque emicabant ex montibus. Neque diu in ea contemplatione hæserant, cum hominum fremitus cœpit audiri, ex vicinis domibus, oppidoque, quod procul non aberat, per ipsum noctis silentium ad vacuas utique aures horridius allabens. Jubebant hospites diligenter obserari ædiû fores, ne qui prædones nocturno tumultu uterentur ad facinoræ : Sed Timoclea, quidquid hoc esset tam publicis celebratum transmissumque indiciis, aiebat nimis maturè cognosci non posse. Phthinthiam in proximo oppidum esse. Si placeret hospitibus, per unum ex servulis suis, quid illic sentirent homines, posse intelligi. Laudato mulieris consilio descenderunt ad fores, servosque emissos imperant explorare conflagrationis materiam, nec cunctanter referre, quæ audiret. In triclinium interim turbati succedunt ; suscitatoque foco, cum matrona ipsis media consedisset, interrogant, quis ille mos Siculis, quæve omnino nocturnorum ignium utilitas esset. Nam &, inquit Poliarchus, plus
jam

jam anno in Sicilia vixi, & nunc primùm illos aspicio. At Timoclea; Num tu verò in cujusque collis jugo arborem non vidisti in longitudinem mali defixam; cujus apex, in caveæ modum, ferro undique per radios præcingente laxatur? Annuente Poliarcho; Hæ sunt, inquit, publicæ arbores, ad idipsum constitutæ, ut ad Regis imperium impositis in vertice facibus negotii signum dent, quod illicò oporteat per populum procurari. Et hos ignes Angaros vocant. Qui primi illos conspiciunt, statim & ipsi suorum montium juga pari fulgore illustrant, & ab his porro admonentur qui longius colunt; donec totam insulam flamma mirabili celeritate percurrerit. Populus interim in armis stat, ad obsequium, cui destinatur, paratus. Et haud mora à Rege nuncius pervadit in proximam urbem, publicèq; quid ille fieri velit, enunciat. Inde cives recentibus equis deferuntur in proxima oppida; à quibus & in alias urbes eadem celeritatis fides exigitur. Ita continuatis officiis Sicilia ad Principis nutum penè momento erecta est. Neque temerè hos ignes excitamus. Semel antea illos vidi, cum sicariis; solum Regem aggressi hoc modo quærentur. Diæ faxint, ne nunc causâ tristiori, & in peractum scelus accensi sint. Adhuc non probabat Poliarchus rationem, subridensque; Expectabam, ô matrona, ut hunc morem ab antiquissimâ facum religione deduceres, quas in vestræ Aetnæ vaporibus orba Ceres accendit. Quid autem in publicum commodum hic tumultus? aut quid Principis interest res suas nocturnâ trepidatione potius, quàm diurnis ministeriis agi? Sed matrona; Non prorsus, Poliarche, huic instituto utilitas abest; maximè cum hostium classis furtim in Insulam

time-

timetur appulsura. Nam qui portubus præfident, istâ
 flammâ admoniti, tum catenas suis claustris ob-
 ciunt, tum in transtris remiges habent; si opus est, na-
 vigia in pugnam proVecturos. Sed & populus sub suis
 ducibus, tribunisque à signis non recedit, ut nec si fe-
 fellerit in litore hostis, in imparatam Insulam possit
 invadere. Est & alius publicorum ignium usus; si quis
 reus, quem publicè interficit ulcisci, vel fugam extra
 Siciliam adornat; vel in ipsâ regione, amicorum aut
 montium fide contegitur. Nam hisignibus semel ac-
 cens, nefas est ullam ex Sicilia navem solvere; &
 quisquis suâ domo communicaverit reum, hunc eo-
 dem crimine pœnaque leges censent.

Ab his Timocleæ sermonibus diverterunt in alios,
 quærebantque inter se, quid potissimum crederent
 huic consternationi causam dedisse. Poliarchus ul-
 tima omnia verbebat. In Lycogene nihil fidum:
 Patere Meleandrum insidiis, tum corruptis suorum
 ingeniis, tum sui animi magnitudine justos metus
 averse: Dumque vicissim civilis belli incommoda
 loquuntur, Timoclea, hospitibus hos versus porrexit;
 quos amicitia Regis, studioque literarum notissimus
 Nicopompus in Lycogenem condiderat; libero fu-
 rore execratus, quod ille & sceptrum Meleandri, &
 Argenidis nuptias, concupivisset.

Quæ terris funesta lues! ô fœdera mundi!

O Sceptra! ô Regum cognata potentia cælo!

Quæ tantum insanas volvit dementia gentes!

Scilicet ut vestra sedent cervice tyranni,

Ab miseri! justos amor est evertere fasces

In dominos scire jubat; jus, sacq., piumpq.,

Occidit, & cæcæ nil purpure tardat Exuvie.

Qua-

*Qualiter irato fudit cùm sava Gigantes
Terra sinu, tumidiq̃, procul monstrabit Olympum ;
Hi acres subière nefas, humilemq̃, per Ossam
Speravèrè polos ; donec lucente procellâ,
Reddidit injusta fulmen sua corpora matri.*

*At tu, quem furia, ceu primum à fronte Cerastræ
Attohlunt, miseris signum exitiabile terræ,
Tu regni turbare decus, tu turpibus ausis
Aggressus sceptrumq̃ patris, gnataq̃, beata
Connubia ; ô impar, furisq̃, Ixionis ardens,
Es tantùm amplexus vacua ludibria nubis !*

*Quas pœnas, Vesane, dabis ? quo funere raptus
Horrida Tartarei metues ad verba tyranni ?
An cita præcipiti vinculum rota differet orbe ?
Vel jecori procumbet abis ? Vel fulmine tactum
Ætna capax monstri, rapidos quâ plurimus ignes
Egerit Enceladus, crepitantibus hauriet antris ?*

*Sol pater, armentis si pabula grata Pelorus
Educat alme tuis, septuq̃, fidelibus ambit ;
Tuq̃, Eryci victor, tuq̃, ô Erycina, Ceresq̃,
Vosq̃, dei indigena, quaq̃, hospita Numina ritè
Trinacrii casto placamus thure coloni ;
Ferte piis vires ; Nec sit violabile Regum
Numen, ut & tutus vestris honor excubet aris.*

CAP. IV.

ARGUMENTUM.

*Serbus ubi rediit, nunciat, Poliarchum ad capitale
supplicium queri. Suadet Timoclea simulato dis-
cessu hunc in abdito sub adibus specu latere. Po-
liarchus consilium probat, salutatq̃, in speciem lon-*

longioris discessus Archembrotum atque Timocleam.

ERant in illa lectione, cum nunciatum est, rediisse Timocleæ servum. Omnes ergo suspensis animis circumstant intransantem. Nec diutius poterant dubitare, & interrogare trementem non audebant. Neque is ratus, quod afferebat, coram hospitibus evulgandum, se vocat Timocleam, delatoque indicio, cum stupente paulisper muliere, & ipse videbatur obrixisse. Tandem Timoclea, ut maximè subitis consiliis mulier valebat, manu prehensum, ne cum cætera colloqueretur familia, in interiorem thalamum rapit, monitisque ut sequerentur hospitibus, ostium tremens adducit; & jubet palam servum, quæ audisset, nunciare. At ille; Vix in oppidum perveneram, (inquit) cum plerique occurrerunt, ut in tumultibus solet, nec ipsi, quò irent, satis certi. In omnium foribus micabat lucerna, divisiq; in coronas haud modicâ admiratione marcebant; Cum me ad proximum cœtum applicuissem, audio Poliarchum perduellionis reum esse, & ad capitale supplicium quæri; in hanc quæstionem publicè ignes accensos. Ego errorem nominis veritus, quod in multos cadere potest, curiosè quæsi, quis ille Poliarchus, & quo facinore damnetur? Vox omnium fuit, Poliarchum eum esse, qui plus anno in Sicilia, hospes, armis, & amicitia Regis inclutus fuisset. De crimine neminem eorum satis scire. A Rege damnatum; & quidem diligentissimè vestigari. Ab hoc cœtu digressus ad alium, eadem rursus accipio; & cum nemo suo dissensu incertum rumorem faceret, rem satis exploratam nunciare non distuli.

His

His auditis, Archombrotus, simulque Timoclea, in Poliarchum contemplationem injiciunt. Pallens ille ac tremens, non ut conscio metu, sed indignatione periculi, nec contumeliam ferente virtute, identidem à servo requirebat, an vera & comporta memoraret; & à Matrona, fatiscne compos animi esset is servus. Nec secius quàm inani somnio præcinctus agebatur. Vocem deinde aliquandiu tenuit; ne in tanto animi tumultu quicquam excideret in fortunam aut Regem indignum. Sed tanta res, domusque incertum an sat fida, cunctationem non ferebant. Manum igitur atque oculos attollens in cælum; Vos, inquit, Dii Siciliæ, & quotquot præterea Superi jus fasque conservatis; Vos Genii, Laresque Meleandri, qui me hospitem excepistis, obtestor, ac veneror, ut si quid in Regem remve publicam Siculorum offendi, si ope, manu, consilio violavi fidem hospitii, aut omnino traduci commerui hac publicæ quæstionis infamiâ, tum me inter inimicorum manus atque ludibria quàm potest funestissimo exitu conficiatis. Sin omnia contuli ad salutem imperii, inundatque hæc in insontem invidiosa calamitas; date, ô dii, salutem, ut Regi populoque purgatus, tuto ab Insula excedam, liceatque non fœdam aut ignobilem mei memoriam in hac gente relinquere. Te verò, Matrona, in communionem periculi non voco. Hoc ipso noctis concubio recedam in agros, meæ fortunæ contagione tuas ædes liberaturus. Fremebat interim Archombrotus; & adeo unius diei amicitia valuerat, ut extrema omnia Poliarcho polliceretur. Ex vultu impetuque, & loquendi ratione, utri hoc periculum esset, nescires; nisi quod adhuc licentius Archombrotus videbatur irasci.

irasci. Sed matrona sic quasi servuli indicio fidem non haberet, dissimulans, alios, qui referrent certiora, se protinus legaturam dicebat. Subsistere tamen in triclinio servum jubet, hospitesque extra illius conspectum in proximum conclave ad consilium ducit.

Illic verò non diutius gemitus tenens, desiebat fortunas Poliarchi. Neque se enim de illius innocentia, sed neque de Regis iracundia dubitare. Quippe sagacissimum servum nisi fideliter exacta renunciare non ausum. Se quidem suam domum, opesque offerre Poliarcho, iis ipse, quàm posset ad salutem uteretur. Sed quid, inquit, hæc tectæ, aut tua Archom-brote societas, possit in Regem? Jam aderit miles armatus, jam ædes aut apertæ nos prodent, aut obrutæ in nos ruent. Nam nec sperari potest toti familiæ integram fidem fore, nullumque servorum, si hic clàm hæseris, Poliarche, nostri furti secreta temeraturum. Scitis, quid inter tam subitos metus succurrerit? Latens iter, & præter me hodie nemini notum, effoderunt sub terra, qui has ædes condidere. Id triplici errore dissectum totidem ostia habet, quibus in varios campos erumpit. Illic facillimè potes tegi, Poliarche, subduciq; discrimini. Simula modò te atroci rumore perterritum à me abire, ut ambo defungamur periculo; nec aut tu tanquam nocens, aut ego receptatrix, invidioso tumultu obruamur. Cùm verò limine excesseris, continuus arborum ordo, qui à meis foribus ad Himeram est, eò te ducet, unde non procul fluminis ripa arcanus in promissam speluncam est aditus. Ego nemine familiarium conscio per domesticas latebras cum face in eandem fluminis viciniam evadam

dam. Exceptum deinde in hæc antra ope deorum servabimus, dum tempeſtas exſciviat. Hoc ſecretum Archombrotus ignorare non debuit; & ea indole violare non poterit. Libertum, quem unum hîc habes, id celari magnopere intereſt, ne timoris tædio, aut præmiorum fiducia, mutetur. Poliarchus in gratias ad Timocleam effuſus, id verò conſilium in eam noctem probari ſibi dixit. Neque enim in ſpelunca hæſurum, niſi ut certò intelligat, quæ hæ larvæ Siciliam in ſe agant. Exploratæ fidei libertum, ab ultimorum ſecretorum notitia arceri non poſſe. Nam & ejus miniſteria in illa tempeſtate potiſſimum exigi. Ab Archombroto non petendum, ut tantam rem ſilentio premat. Dignum ſe pejori calamitate fore, ſi de illius fide auderet dubitare. In hæc verba de triclinio excedunt: juſtiſq; mox armis, ceu pugnam capeſſeret, inſignis Poliarchus, procedit ad Timocleæ fores. Illic ſtupenti familiæ, & quæ hæ rerum mutatio eſſet furtim quærenti, paucis exponit, denunciatum ſibi periculum illis ignibus, quos videbant. Se igitur fugere, ne aut ab his ipſum prodi neceſſe ſit, aut cum ipſo hos perire. Salutavit deinde in ſpeciem longioris diſceſſûs Archombrotum atq; Timocleam; conſcenditq; in equum, & liberto veſtigiiſ hærente in præſcriptum à muliere iter ſe conjecit.

Periculi immanitas, & propemodum pudor, ſtimulatum juvenem angebat, &, ô me veſanum, Gelanore (ita libertum appellabat) quòd ulli mortaliū poteſtatem fecerim in hoc caput! Quid attinebat ignotum, nec cultu ad meam ſortem idoneo, in hac gente errare? Aut quid fabulæ aliud docent, quæ Lycaonē ad Jovis hoſpitiſ jugulum nobis effingunt; quàm

quàm Principes, qui insperato exitu luunt, quòd se externis crediderint, non magis alieno scelere, quàm suâ stultitiâ violari? Volui patere injuriis. Bene est: lædor ex merito, Gelanore. Hæc ipsa dum loquitur, subit memoriam causa, quæ cum in Sicilia tenebat; cujus veneratione illicò motus, timuit, ne pro tantæ spei felicitate, in quam illic vivebat, sceleratè doluisset de oblato discrimine. Gelanorus fidissimo metu in domini periculo turbatus, censebat debere Poliarchum genus suum & fortunas omisâ simulatione detegere. Nam si sibi personam detraheret, si se ad fastigium suum reciperet, sponte excusaturum Meleandrum acerbiora judicia, hostesque veniam petituros. Nihil sapis, retulit Poliarchus. Post acceptam injuriam maximè interest me celari; Dignitatis meæ reverentia pejùs fortè accenderet cogitantes posse me læsum dimitti semel tantum; at semper meminisse injuriæ. Nihil referebat Gelanorus, sententiæ incertus, & astra, quæcunque tunc micabant, in opem, & mentem, sibi atque patrono, inter silentium compellans.

Interim Timoclea munitis foribus, familiares jubebat secedere ad quietem: Nolle se quicquam nocte turbari; ortâ luce omnia diligentius exploraturos. Obire deinde singulorum cellas cœpit, tanquam domesticis curis intenta, reverâ ne quis rebus, quas furtim agitabat, molestus inspector accederet. Ubi acquiescentibus universis, tuta res visa, intrat exiguam cum Archombroto cellam, in qua secretum effossæ speculæ aditum peritus artifex abdiderat. Stratus erat asseribus locus, quorû inter se oræ clavis insertis necdebantur; nisi quòd duos ex his nullum fer-

ferrum cæteris commiserat; ut faciles essent, si quis hos vellet ab simulata compage revellere. Supra illos oblonga stabat mensa, vetabatque calcari; ne quoniam aliis non hærebant, ad perambulantium quaterentur vestigia, proderentque secretum. Paucissimos illuc intrare ferebat Timoclea; ipsa rarò locum visebat. Tunc verò sublatis asseribus specum aperuit, gradusque in imum ædium ducentes: Mox concussæ silicis ignem sulphurato excipiens, præparatam facem accendit; viamque auspicatur cum lumine. Sequēbatur Archombrotus, suâ & mulieris causâ nudum ensē manu tenens. Gradus ad viginti erant, per quos subibatur subterranea porticus, quæ in longum porrecta abibat denique in varios calles; ne possessio ab hostibus uno ore, obstrui posset fugiendi utilitas. Terra huic operi apta fuerat; quippe adeò spissa, ut quâ stare illam velles, cætera, quæ egerebantur, nulla ruina sequeretur; rursusque non difficilis accipiendis fossorum ictibus, quos nec objectis saxis interpellabat, nec cedente arenâ frustrabatur. Longus ille, & arcuato opere continuus fornix, quamquam arva & incumbentem domum ferret, adhuc tot annis vitium non fecerat. In aditu modicum spatium calce liniverant, ut picturâ & literis imbueretur. Sed piger, nec solutus syderum luce aer, gravi humore imagines corruerat. Adhuc tamen cerneres effigiem aræ hominisque imponentis simulata thura in focum, propter cujus verticem hujusmodi versus utcunque legebantur:

*Di, quos sub vacuâ fas est tellure precari;
 Seu Jobis hîc regnum est, seu Ditem hac antra ge-
 rentur,
 Seu qui caruleis incinctum continet Orbem*

Flucti-

*Fluctibus, hic trifide posuit fundamina sceptri ;
 Has precor o fidas dominis servate latebras.
 Non istam fraudes scelerent, non turpia noctem
 Furta, nec attonitâ radians face tristis Enyo
 Terreat, aut dira vanis fridoribus umbra.
 Sit pacata quies, sint sancta silentia rebus,
 Donec casta domus, nec parci grata nepotes
 Thura ferent vobis. Hic fontibus incubet horror,
 Hic Erebus ; placidasq; bonis mulcete tenebras.*

CAP. V.

ARGUMENTUM.

Dum Archombrotus, & Timoclea in specum per secretos aditus pervadunt, de gratiosis in aula & Regum familiaribus sermonem haud persuntiorum faciunt.

HÆc raptim legebat Archombrotus: Sed gravior de Poliarcho cura à loci contemplatione mentem reduxit. Timoclea percunctantem docebat, quamquam Poliarchus erat externus, neminem fuisse Siculorum propiori amicitia gradu Regi admotum; neque bonos invidisse. Sed nescio, quod hodie fatum, inquit, defœvit in illos, qui Regibus fuere charissimi. Ita est, retulit Archombrotus; hic cometes paucis annis, quas aulas non perstrinxit? At Timoclea; Verum, Archombrote, cæteris omnibus ruinæ suæ causa, vel in se, vel in dominis fuit. Istum tantæ virtutis, sub moderatissimo Rege, quis casus afflixit? Retulerisne ad exemplum Lydios conjuges, qui nuper in gente externâ impotentis felicitatis pœnas dederunt; hic ad regium limen, in suo sanguine fusus, illa ex

carcere ad lictoris ferrum educta? Notissima refero, Archombrote. Sed quid ea in scena simile Poliarcho? nihil illis ad regnum deerat, præter nomen & purpuram, aspernabantur pares esse gentilibus; nec qua virtute tantum supercilium tollerent, habebant. Teneros quoque annos cæci calcabant, illius, qui hæc bona & asserere verè poterat, & fortiter sustulit in rudimentum potestatis. At Poliarchus, non libavit regiam gazam: non præditiis, non castellis fundabat suas vires. Apparebat denique instar Solis hanc virtutem in transcursu lucere Siciliæ. Longè aliter isti Lydi, & (haud absimile fortunæ ludibrium) par aliud conjugum ex Phrygiâ. Nempe illi, subicit Archombrotus, quos nuper ex regis penetrâli, in qua omnia poterant, beneficii crimen mittebat ad laqueum, nisi Princeps adhuc memor amasse, carcerem damnatis munus dedisset. Ita est, inquit Timoclea. Scis igitur, quàm multum peccaverint, ipse quidem tanquam immemor primæ sortis, & à multis amari dedignatus; illa invidiam non verita abdicati conjugii, quod primum erat nacta: Uterque autem aversæ Junoni non litans, ignarusque suum quoque deabus fulmen esse.

Miraremur hæc, matrona (ait Archombrotus) nisi crebræ humanarum rerum vices penè omnium rerum admirationem sustulissent. Cerne Aquilii aulam, cerne Hippophili. Quid Procerum primos juvit post exhaustum immensæ potentis cursum, ad purpuratū Sacerdotium confugisse, tanquam ad aram? Nempe ut pretiosius esset funus expirantis dignitatis. Sed non ideo mehercule plebeis invidiæ unquam accedam, quæ in omnes desævit, qui Principum amicitiiis illustres sunt; ipsisque Regibus obloqui audet, cum homi-

homines sibi gratos cæteris anteponunt. Insignis hæc est, inquam, in Reges injuria, velle eos arceri à suavitate amandi, & à fide, quam omnes in iis expectamus, qui per nostra beneficia creverunt. Amicum tu aut ego habeamus; in eâ lenitate conquiescamus; Solis Regibus lex barbaræ inhumanitatis dicatur, ne quem eximium habeant, aut cujus familiaritate delectentur? Quid cum sponte amari se sentiunt? cum ingenii & affectuum paritate, imò cum fide & beneficiis provocantur ad amandum? ne tum quidem audebunt illi impetui indulgere, quem natura dulcissimum habet? Certè neque Herculi Philoctetem, neque Achilli Patroclum invidemus; paucique inter Heroës sunt, qui non aliquem præter cæteros charum, in vitæ & secretorum consortium admiserint.

Hic Timoclea: Mihi quoque, Archombrote, nunquam placuit tam iniquæ obtreptionis audacia; quæ quamquam publicæ utilitatis larvâ contegitur, plus insani tumoris camen habet, quam solidæ pietatis. Plurimi enim Regibus irascuntur, non quod aliquos gratiâ suâ subvehant, sed quod sibi gradus ille non pateat: Et in gratiosis, quos tam acerbè devotent, haud rarò nihil magis quam ipsa felicitas displicet. Certè ut ex domesticis nonnullos seligimus, ac veluti adoptamus nostras in curas; fidemque eorum familiaritate & muneribus tam pensamus, quam sollicitamus in futurum; Ita ni Princeps sibi quæsierit ejusmodi vicariam opem, iisdemque rationibus aluerit, non sufficiet publicis laboribus, non mecastor vel si firmiores nostro Atlante cervices incumbentibus negotiis opponat. Nam quòd modò referebamus casum eorum, quos diu regiis amicitiiis florentes ab suo

denique axe fortuna excussit, nihil inde collegeris, nisi interdum fieri posse, ut Reges injustè amicos suos deserant, aut si indignos amaverint, errore deprehenso præcipientes eos agant ex suggestu, quem invidiosè conscenderant. Sed quod sæpe est, fac constantis animi esse Regem, feliciterque invenisse, quos amet; videbis intactam utrimque benevolentiam utilissimè perennare. Ridebis, optime hospes, quod mulier apud te hæc differam. Verùm in Aulæ tropicis educata, frequentissimè vidi hoc argumentum inter peritos agitari, quorum sapientiam ipsa quoque experientia sæpe probavit. Sed hæc clades Poliarchi, quæ nos modo sollicitos habet, forsità præter omne exemplum est: Nam & Meleander probissimè ingenii Rex est; & iste nec fidem deseruit, nec improbè exultavit in tantâ fortunâ: ut in hoc illius discrimine non aliam quàm factorum esse culpam existimem.

Sic loquente Timoclea, hæsit Archombrotus, subito aquæ murmure percepto, quæ in vicino fluebat; rogavitque matronam, quis is sonus, & an illic perpetuus esset: simul, quantum in lumine facis licebat, humum intuebatur; ne temerè in fluenta incidere. At Timoclea; Fons, inquit, est, ingenti vi aquæ è vicinis collibus huc illabens, fistulisque ad ulteriores campos deductus, qui commodissimo cursu facit, ne sitiant, qui isthic latuerint. Et haud multum inde progressa, magni ambitus lapidem ostendit, qui fontem largo impetu cadentē præcipitabat in subjectos canales per foramina toto fundo distributa. Pulchritudo, & copia aquæ, tum nativa frigiditas, & quicquid in aquis laudamus, eò plus Archombrotum rapuerunt, quòd ex Africa veniebat, sicca ut plurimum,

& fon-

& fontium destituta solatio. Itaque quamquam ad Poliarchum festinabat ; captus juvenili voluptate, manus primum, mox & ora fonti admovit, quâ placidiùs manabat, inde etiam plurimum bibit curis & vigilia accensus. Objurgabat intempestivum potum Timoclea: fontemq; impensius miranti; Hunc specum Majores mei, inquit, non in viâ tantum & fugæ commoditatem ornaverunt: sed & quâ licet, longiori habitationi voluerunt aptatum, si quem fortè diutiùs latere sua fortuna coëgisset. Cerne hoc spatium queris tabulis stratum, ligno eodem utrimque latera & fornicem ambiente; ne prorsus insalubris capiendo somno locus sit in nuda liberaque exudanti; undique terræ frigiditate. Alpexit Archombrotus illud cubiculum ad semitæ dexterâ intra effossum speluncæ latus declinans, & ipsa loci caligine offensus, quam modicus ignis non satis submovebat, aversatusque indigni domicilii omen, non sine suspirio cogitavit, quantus vir illi diversorio destinaretur. Liberiori quoque dolore Timoclea ita locum affata est: Tu igitur hospitem Poliarchum accipies? tu juvenem fortissimum & omni duce dignum tuis tenebris celabis? Sed bene est, si te illius salute nobilitaveris! O fortunæ vim, quæ sæpissime facit, ut ei de suis in nos injuriis gratias habeamus! Nam & illa peccavit clarissimum virum ad latibula ista cogens; simulque eximiè favit, quòd his saltem in antris passa est spem salutis illius delitescere.

CAP. VI.

ARGUMENTUM.

Ubi se ad consilium in antro composuere, censent dimittendum esse Gelanorum, qui patronum de luce abiisse promulget: sic enim fore, ut laxetur portuum custodia. Dimissus Gelanorus tres letlicas funebres ferri videt, multos comitari pullatos: auditque ad corpora legatorum iri, quos Poliarchus eaciderat. Devotis istis pergit ad Regem. Occurrit Timonides, quem commento solerter eludit. Mox in Arsidam incidit, quem unum vita sua conscius Poliarchus esse volebat.

INter hæc emensi viam erant, & os specus Archombroto monstrabat Timoclea, quod non operosè reseraretur. Vectes introrsum duo oppositum egressui lapidem tenebant, sic in terram nitentes, ut nullâ vi, quæ exterius moveretur, quati possent. Sed qui intra specum, erant eos facile obliquatos ab exiguis levabant scrobibus, quibus ita fulciebantur, ne ab impedito ostii onere possent recedere. His ergo exemptis, saxoque deducto, ubi speluncam Archomprotus aperuit, egressa Timoclea jactavit manu facem, ut cum Poliarcho convenerat, rursusque ignem suppressit, ne ex morâ in alios, quàm quos optabat, suspiciosus fulgor incideret. Ille cum non aberrasset à via, stabat ad flumen, expectabatque signum, quo dato pervenit ad matronam. Sed quid illius & famuli equis fieret, diu quaestio fuit, donec Gelanorus; ite, inquit, ad consilium in speluncam; dum de equis deliberatis, stabunt religati ad has alnos, quæ procul omni viâ propter flumen confurgunt. Dum illi descendunt,
dum

dum adhuc trepidi nihil in rem meditantur, Gelanorus equos revinxerat, aderatque ad speluncam; in quam ubi receptus est, lapidem, quo vix aditus celabatur, reductis fulciunt vestibus, & ad consilium se componunt. Censebat Poliarchus dimittendum esse libertum, qui omnia exploraret, quod sibi facinus objiceretur, quæ hæc nova in Rege sævitia, num denique amicorum in extremis fides duraret. Salubre (inquit Timoclea) consilium, Poliarche, si non seires, nihil prius homines à Gelanoro quaesituros, quam ubi delitescas. De illius fide non dubito; sed si in hostes inciderit, fortasse per tormenta expriment verum. Indignatus Gelanorus, se in salute domini, non verberibus, non equuleo, frangi posse respondit. Habere se præterea, quo eludat inimicos. Iturum se attonito maximè similem; & si quis ex ignotis aut suspectis de Poliarcho roget, jam de luce abiisse voce ad fidem composita esse dicturum. Neque rem à vero abhorere; quandoquidem sub terra secretus à sole recesserat. Quærentibus mortis genus mentiturum ab equo in Himeram flumen casum; Quippe fuisse Regis edicto perterritum, ingressumque nocte flumen, neque vadum tenuisse, gravem armis, & subtrahente se equo, fluctibus haustum (& tunc fortè commodè ad hanc fraudem Himera plus justo abundabat.) Addam, inquit, nihil fuisse in me opis, cum viderem iratis vorticibus dominum in mare deferri. Hoc commentò, fama tui interitus spargetur, quæ nihil nostris rebus commodius. Nam & inimicos satiabit, & cæterorum miserationem inveniet, qui de extincta virtute magnificentius loqui amant. Laxabitur deinde custodia, quæ jam portus & navigia asservat; & omis-

quæstione, quam audimus in te decretam, non ægrè aut latebis aut fugies. Nec aliud mortis genus tutiori mendacio fingemus, quàm quod nihil ex te reliquerit. Tuum præterea equum, quo temerè volet, patiar ire; tanquam mors domini hanc fecerit libertatem.

Placuit omnibus Gelanori calliditas; Sed adjecit Poliarchus, si incideret in Arsidam, cui inter Siculos maximè fidem habebat, rem ut erat nihil cunctaretur effundere; rogaretque suis verbis, ne indignâ calamitate jacentem adire vereretur. Aut si id minùs posset, quæ saltem ex re essent, perferenda concrederet. Consulebat etiam Archombrotus, ne perfunctus officio Gelanorus protinus rediret ad specum (nam nec satis posse pultantem exaudiri; & suspicioni locum fore, si qui viam in proximo obirent:) Sed ad Timoclez fores accedens, uteretur in matronæ familiares larva eadem, quâ cæteris imposuisset, patroniq; tanquam extincti fata expressis prosequeretur gemitibus. Inde secreto Timoclez ope ad Poliarchum esse venturum. Agitavère præterea, quid supellectili, quid familiæ Poliarchi faciendum. Instruxerat enim domum, quæ non indecora, aut impar regiæ amicitiae esset. Sed nec familiaribus fidebat. Unum enim suæ gentis habebat Gelanorum. Cæteri erant externi, ac plurimùm sibi ignoti: Nec multùm de bonis laborabat; assuetus in abdito vestium circumferre summi pretii gemmas, & modicum auri; ne fortunæ omnia in absentem licerent. Sive igitur tanquam damnati hominis bona ad se traheret Meleander, sive illa mercenarii servi que diriperent; jussus est nihil movere Gelanorus; sed tanquam à convulsæ domus excidio cervices subtrahere. His præceptis exornatum

tum dimiserunt. Ipsi Archembroto atque Timoclea jam non diu licebat cum Poliarcho esse. Servuli enim primo mane ad officia surrecturi timebantur, aliquo ludo fortunæ tunc potissimum seduli, cum minime velles. Hos matronæ in Poliarchum studia deprehendere, utrique pernicies erat. Rogant itaque, ut in solatium virtutem adhibeat, quæ nec clades mereri, nec, cum immerito accidunt, dejici potest. Se quidem, quam sæpissimè liceret, ad colloquium redituros. Tum pulvinum, in quo recumberet, facesque (plures enim Timoclea intulerat) tradunt; & remenso sub terra itinere in thoros referuntur. Poliarcho quæ mens fuerit, quantum iracundiæ questibusve in illa solitudine indulserit, illinc intelligas, quod non plus de vita, quam de mortis decore laborabat, sciebatque ex spiritu suo pendere, quos supra se habebat eximios.

Gelanorus postquam domini equum admotâ virgulâ libertatis admonitum avertit in cursus, & ipse in faum conscendit, destinatum iter ingressus est; Cumque ferè ad sylvam pervenisset, in qua pridie Poliarchus pugnaverat, tres lecticas ferri vidit, multosque in equis comitari; post hos, peditum examen procedere. Quæ hæc pompa duceretur, scire libuit. Pro-
pinquanti liquebat lecticas esse funebres, hominesque pullatos. Territus ferali auspicio rogavit ab extremi agminis uno, cujus exequiæ ducerentur. Ille ad corpora legatorum iri respondit, quos pridie Poliarchus contra jus gentium cecidisset. Cohorruit Gelanorus; & quæ hæc fraudes, quodve piaculum esses, secum ipse volutans, quo certiora cognosceret, ivit cum illo agmine, donec hominis cadaver, quem in limine

sylvæ Poliarchus fugientem peremerat, inter ferales luctus vidit attolli in lecticam. Tunc satis constitit, grassatores, qui in Poliarchum inciderant, à Lycogene ad Meleandrum fuisse legatos. Sed cur præcipitata ultio erat? cur dies non dicta Poliarcho? Ergo legati latrocina rentur impune? & Rex in hostes, quàm in suos promior esset? Danda fortitudinis præmia fuisse victori, & legatis in scelere occisis crucem quoque pro funere.

Hæc confusâ & tumidâ pietate volventem tantæ ira incesse rat, ut jam ægrè aut colorem obtineret aut vocem. Satiùs visum à spectaculo recedere, cui furiosè indignari inceperat. Igitur devotis hostibus, quâ ad Regem propior cursus erat, concitat equum. Penetranti ad alteram sylvæ oram, jam sole provecto, visi complures per viam procedere; nam & militaris hæc erat, & tunc regiis in propinquo castris frequens. Inter cæteros occurrit Timonides, non obscurus ex Meleandri familia; qui & de Poliarchi vice anxius ad hoc ipsum errabat, ut quid eo esset factum, acciperet. Is posteaquam Gelanorum agnovit; ô te, inquit, opportunum! ubi autem in tanto tumultu Poliarchus? At ille promissæ artis memor, dejectos oculos in Timonidem vix attollens, Poliarchum vixisse respondit. Tum verò in Timonide pietas, atque amor, potior fuit præsentium rerum metu. Vaticinanti similis ætuit, deinde singultibus in hæc verba laxatis, ô infelicem cum Meleandro Siciliam! vertis habenas. Visa res non mediocris solatii Gelanoro, fictam domini mortem adedò veros, nec occultos gemitus invenire. Neque multum Timonides processerat, cum ad illum iterum redit, &, quod, inquit, viri

virī maximi fatum fuit, Gelanore? quān subitō, aut
 à quibus oppressus est? Cū edictum in se Regis me-
 tueret (retulit Gelanorus) ausus est per tenebras va-
 dum in Himera explorare: Sed imbris tumens flum-
 en conantem diripuit, &, quantum in syderum ful-
 gore conjeci, in proximum mare devolvit. Rursus
 exclamavit Timonides; & nunciaturus maximam
 cladem, illico viam ad Regem instituit. Sic furenti
 non procul Arfidas occurrit; cui uni Poliarchus furti-
 va consilia à Gelanoro credi voluerat. Hunc Timoni-
 des raptim implet funesti nuncii horrore; petentiq;
 ubi esset Gelanorus, ostendit venientem. Simul his
 ipse quidem, ut cœperat, versùs regia castra stimulat
 equum; Arfidas verò ad Gelanorum pergens, salu-
 temq; obiter ferens, de patrono protinus quærit.
 Sed ille, esse arcana, quæ afferret, respondit, quibus
 publicum satis aptum non esset, declinaret à via Ar-
 fidas; se cū nemo observaret sequuturum. Paruit
 monenti Arfidas, cui jam non parvam spem insinua-
 verat, nihil dum Gelanorum de Poliarchi obitu que-
 ritum esse.

Solitudo in convalli proxima erat, quò post-
 quam convenère, ita prior Gelanorus; Vivit, o Ar-
 fida, Poliarchus; sed te unum vitæ suæ consciū cu-
 pit. In effossa sub Timocleæ zdibus via, matronæ
 fide celatus est. Me autem ad te misit, ut doceres,
 quis ventus hanc tempestatem exciverit, & si percul-
 sum non fastidis, ad se quoque perducerem. Arfidas
 nullum se periculum defugere dixit; Duceret modo
 Gelanorus ad specum, cupidumq; Poliarcho con-
 jungeret. Imò, inquit Gelanorus, arte opus est, quā
 Timocleæ familiam capiamus, ne resciant illic lære

Poliarchum, & in sordidorum hominum potestatem summi viri fata perveniant. Prior ibo, subornatisque gemitibus, quod jam apud Timonidem coepi, illius simulatam mortem deslebo. Tu quoque, Arfida, quoscunque conveneris, illâ fabulâ utiliter eludes. Fiet Poliarcho vita securior, si credetur extinctus. Medio die ad Timoclez limen pervenies, quasi per æstum acquieturus. Nec suspicionem faciet, si in ædibus matronæ jam olim tibi notæ familiaritatis jure diverteris. Est præterea, quod te moneam; Juvenem illic esse in Siciliam heri advectum. Ex Africa, nisi dissimulat, solvit. Speciem, & cum loquentem audiveris, sapientiam laudabis. Fides in Poliarchum summa est, cui vix dieculæ commercio junctus nunc in ultimis adhæret. Ille tibi, aut patrono meo, suspectus esse non meruit.

His inter se constitutis sparguntur in diversa: Et Gelanorus quidem, quâ compendium ad Timocleam erat, Arfidas, cui diutius vacabat, lento gradu in publicam viam divertit. Sed deceptus Timonides tragœdiam latè ferebat. Nam in quemcunq; de notis incideret, author erat obiisse Poliarchum. Rumor inde in plures, & pro hominum sorte diversis affectibus, sed ubique ingentibus, exceptus. Statuerat eo die Meleander Hypsâ flumine superato, ire Magellam; quò ipso jubente Argenis filia Syracusis advenerat. Jamq; pronunciato discessu colligebat miles vasa; & Rex, dum apta itineri hora esset, in proximis vallœ campis spatiabatur. Medius proceribus erat, haud diu multos ex illis specie amicitiz atque officii circumstare inimicos; Cum ecce in castra Timonides recit, nunciatque amicis, quicquid acceperat de Poliarcho.

liarchi fato. Dicto citius atrox fama dimanavit in milites. Neque agrè eredebatur. Ipsum denique Regem adire Timonides lætuque efferatus ita loqui non timuit. Multum est, Domine, quòd gratulemur Lycogeni. Fato functus est Poliarchus. Ad hæc verba hæsit Rex incertissima mente percussus. Amissi juvenis calamitas & jactura eò magis horrentem agitant, quòd in se tanquam authorem hæc factorum culpa reciderat. Lacrymæ deinde propemodum subibant, & triste venturarum rerum auspiciū. Sed nec publicè dolere tunc securum, cum in ejus vultum plerique imminerent ex amicis Lycogenis, frontem, oculos, verba adnotaturi. Obfirmato itaque ore, ne aut lætitiæ aut doloris ederet signum, pauca de genere interitus quæsiuit, rediitque in tentorium, certus nemini lætam esse Poliarchi perniciem, nisi qui & ipsum Regem periisse concuperet. Multis militum reverentia Regis obstabat, ne coram lamentarentur. Fidissimi procerum vel suspiriis constantiam fallentibus desolebant amissum, vel indignatione majori, inter mutua colloquia, factorum temporumque injuriam non premebant. Illos Rex diligentissimâ memoriâ distinguebat à cæteris, tanquam dignos, quibus unis se crederet; sed nec sine pudore intuebatur, ratus se ut interfectorem Poliarchi invidiosè ab illis designari.

Mirum fuit, extitisse qui auderet subito calore effundere hos versus, furtimque deponere in vestibulo Prætorii, quæ Regem abire oportebat.

*Elas juvenum, seu te id Stygiæ timet omne sub oris,
Quo pallent alii manes; seu sydere cælum
Auxisti, Siculis non respecturus ad oras.*

B 7

Da

*Da fassis veniam; gravibusq; accedere vindictæ
 In miseros ne quare deis. Satis ausa luemus
 Gentibus invisî, memoriq; in sacula fama
 Hoc monstrante nefas. Tene ergo laceffere flammæ,
 Ne potuit ripis haurire furentibus amnis?
 O Superi! qui nos ignes, undæve piabunt?
 Ipsi amnes, ipsa meruere piacula flammæ.*

CAP. VII.

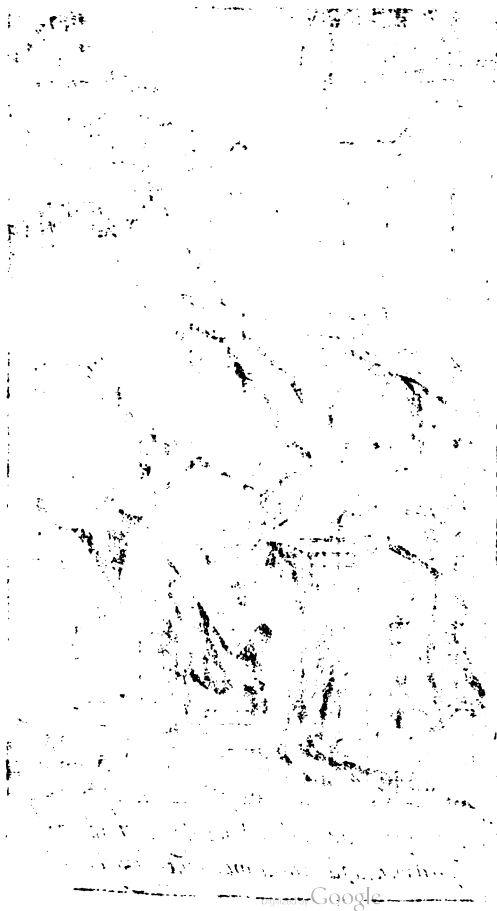
ARGUMENTUM.

*Ubi cladis Poliarchi effusa fama pervasit ad regentem
 Et ad aures Argenidæ allapsa est, illa irrepere in
 thalamum, & liberior in luctum lachrymas sol-
 vere. Sed ut videt Selenissâ eam filium longio-
 rem aptantem adjugulum, nihil cunctata in fre-
 mentem insilit, donec Argenis domito gemitu ad
 vultus redit.*

Cæterum dum profectio à castris ornatur, jam
 effusa in populo fama, Poliarchi cladem vulgave-
 rat, Magellamque pervenerat. Fortè in thalamo se-
 debat Argenis, cultumq; non quem tranquillis rebus
 haberet, regiâ virgine tamen dignum inter puellas
 adornabat. Selenissâ alumna Argenidæ erat, secreto-
 rum omnium conscia; & tunc illius comam finge-
 bat, cum una ancillarum ex atrio, in quod fortè proceffe-
 rat, redit, nunciatque Poliarchum obiisse. Fefellerat
 primò Argenidis aures, cui tunc intentior de noctur-
 nis ignibus, & Poliarchi inimicis, cum Selenissâ ser-
 mo. Et ad Selenissam quidem allapsa ancillæ vox, in-
 genti tumultu animum, omniaque præcordia con-
 cussit. Tum verò furtivis nutibus, oculisque silen-
 tium

*Sæpe hominum fallax demontat pectora fama,
Sed media, ut videat mons cæta semper habet.*

etiam subinde jubentibus, monebat ministras, ut premerent vocem; Sed jam susurrantium garrulitas sedem impleverat, subitoque horrore Argenis attonita, necdum certa quid ancillæ loquerentur, rogavit, quosnam casus aut clades inter se miffarent. Selenissa responsum intercepit, excidisse de ministræ manibus speculum, quod die natali Argenidis Meleander dederat: Illud nunc dominæ iracundiam reveritas queri. Sed non persuasit jam sponte metuenti. Ergo de sede Argenis exiliit, proximamque puellarum manu prehensens, & in eam ardentibus intuens oculis; Si jam, inquit, mentiri audebis, scias, te hodie ultimò in conspectu meo esse. Dic vero, numquid triste de Rege allatum est? Abominata illa dirum de Meleandro omen, & tanquam adhibitura solatium; Imò, inquit. Ò Domina, omnia, quæ oportet de Rege audimus. Victor, & valens, ut nosti, expectatur. In tantæ felicitatis mixturam parva clades est, extinctus Poliarchus. Non aliàs fortius suas partes, quam tunc in Argenide obiit pudor. Strenuè revocavit abeuntem spiritum, eodemque momento & constituit, & distulit mori. Ac ne ullam suspensionem mulieribus, quæ astabant, relinqueret: Regem, inquit, diis curæ esse non dubito, qui civilibus motibus secundum jus exitum dabunt. De Poliarcho loqui pertimuit, ne in ipso nomine hæreret, jam penè collectis gemitibus victa. Cumque diutius coactæ frontis scenam non ferret, in arcanam penitus cellam sola se penetrat, tanquam subitè negotii causâ: jamque fores obserabat, ne quis superveniret suprema meditati. Sed non fefellit illa rabies Selenissam. In vestigiis itaque Argenidis hærens (& alumna hoc licebat) redeuntem in claustra januam sustinuit manu, specie-

specieque obsequii dominam in illo secreto sequuta est.

Tum demum obsecratis foribus liberior in luctum Argenis, & lacrymas solvit, & direptum manu cultum laniatis crinibus projecit in terram. Lectulus ex ebore erat, quem humilem purpureis tapetibus ad diurnam quietem auxerant. In illum totâ corporis mole procubuit. Neque Selenissa loquebatur; sed tacita expectabat, donec sponte primus turbo lacrymarum concederet. Sed ut vidit nunc mitissimis ferventem gemitibus, nexisque manuum articulis laceratos oculosque invidiosè tollentem in cœlum, nunc sæviùs intra se, & errantibus luminibus, obloquentem; longiorem denique stylum, qui ad varios usus desinebat in acumen, aptantem in jugulum; nihil cunctata in frementem infiluit: & brachium jam penè sceleratū tremulis manibus tenens, laborabat dignos questus in turiosam expedire. Nam spississimis singultibus luctus obstabat. Diu par miserabile in hoc statu perseveravit, ut utraque invalidâ manu esset, & nec illa ferro uteretur, nec ista eriperet; ambæ immobilles, & in alterna tantum ora defixæ. Argenis præcipue in humerum cervicem reclinaverat; ore quoq; incuriosè hianti Selenissam intuita; Nihil, inquit, nihil agis, Selenissa. Utcunque obstiteris, mori licebit. Hactenus rectè monstraſti; constantem, memorem, piam esse. Quid illa præcepta jam aliâ pietate pervertis? Mihi quidem, tibi que, solatium erit, quod inviolato pudore in tumultum succedam. Putasne me superstitem Poliarcho esse posse? Ille me intactam & Lycogene præstitit. Reddam nunc vitam; & hoc ipsum est pudore, quem servavit, & merito suo minus.

Ego,

Ego, si nescis, Seleniffa, Poliarchum occidi: Crimen non expiabo, nisi sanguine abluerim. Quid illi cum Sicilia, nisi propter Argenidem, fuit? In hæc verba dolore confusa spiritum quoque amiserat. Elabitur manu ferrum, & ipsa in Selenissam, tunc quoque male fortem, incubuit.

At illa non de Argenidis modo, sed & de sua vice sollicita, omnem medicinam adhibebat parum exaudienti, nunc alterno dolore aggemens, & citò expi-
ratos luctus credens, si liberrimè solverentur, nunc in alumnae supercilium rediens: Patris etiam admon-
nebat, quem tumultibus publicis fractum, si ipsa moreretur, extremo vulnere fauciarèt. Esse hanc enim veluti purpureum & fatalem patris crinem; Quem si evelleret instar Scyllæ Minoem amantis, duplicato parricidio, gnatam & patrem in eadem exitia esse tracturam. An præterea avidæ famæ, & spontè iniquæ, persuaderi posse credebat, tam violento amorì pudicitiam superfuisset? Sed hæc frustra apud surdas tunc aures jactabantur. Tunc verò in furem & ipsa sævire audaciùs; Nolle se tam foedum exitum spectare; Nisi vivere promitteret, se ad auxilium proclamaturam: Jamque ad fores videbatur processura; cum Argenis laciniam vestis ducens iterum in amplexus revocat, & o mater, inquit, cur à tantis doloribus vetas abire? An Poliarchum, si defuncta prior essem, fuisse victurum existimas? Non fallis, Seleniffa; Ab cunis ad id, quod ætatis meæ est, quid velis, quid commendes, intéllexi. Quod jam fieri prohibes, cum meâ manu patraverò, ipsa potissimum laudabis. Si quid è mortuis superest, amat me etiamnum Poliarchus. Ibo felix ad sponsum, & sine invidia castis-

simas

finas miscbimus umbras. Ad extremum, si extinctis sensibus toti in tumulos condimur, hoc cum vita malum effugiam (horreo loqui) ne interfectorem Poliarchi venerari necesse sit. Seis, cujus imperio ignes hesterni micuerint. An dubites illinc fortissimo viro fuisse exitium? Sed pater est. Impietas erit parentem averfari. Sic igitur inter Poliarchum & patrem partiemur affectus, ut depositâ vitâ, quod mihi utriusque beneficium est, neutri possim irasci vel favere.

Contrâ Selenissa dedecus cædis urgebat, ad quam amor impulisset; tandemque, veluti melioribus fati admonita; quid nos autem Poliarchum, tanquam proclamatum, defleamus? famæque tam sæpè ludenti certissimo dolore jam credimus? Nescis in fabulis errorem Pyrami vulgari, ut discamus periculosum esse ex primis indiciis furiosè decernere? Quid scis, an in paria fata nunc voces Poliarchum, quibus ille suam Thisben imprudens damnavit? Poliarchum audimus occidisse. At quàm multa fingere rumor solet? Quis cadaver inspexit? quis maculatum sanguine ensen? Forfitan nunc securus, & despectis hostibus lætus, si cecideris, per tuum vulnus animam efflabit. Mitte, qui certiora renuncient, & saltem in hoc vive, ne eum, si vivus est, perdas. Tristi risu diducta Argenis cervicem movit; & quàm, inquit, vana spe extremos luctus differs? Hoc commento nec tibi, ô mater, nec mihi persuades. Sed hoc dabo Poliarcho, aut verius diis, ne temerè credam hoc facinus esse patratum, eâ lege, ne, cum certius de clade constiterit, molesta sis vitam & sensus posituræ. Hoc principio læt anus, quæ sciret atrociam ex luctu consilia primo impetu pertimescenda esse, cum autem moram pati inceperunt,

*De hoste laet hostes fortuna est, gloria Regum,
Si mediam taceam pacis oliva secet.*

perunt, sua sponte excidere, jurisjurandi arbitrium penes se fecit; & per deos, deasque, sed præcipuè per genium Poliarchi, sacramentum Argenidi prævit, nihil illam toto biduo, quicquid audiret deinde, vel sciret, suæ vitæ nocituram. Annuente virgine, & in verba, quæ Selenissa conceperat, jurante, monere anus cœpit, ut recomponeret comas, ne cuiquam ad tam arcani doloris notitiam indicium esset. Formam, quamquam in Argenide summa erat, tamen magnitudo animi vincebat. Domuit scilicet gemitus, momentoque in vultus rediit, quos ante dolorem habuerat; nisi quod in oculis rubor tumebat, quem admotâ gelidâ temperavit.

CAP. VIII.

ARGUMENTUM.

Rex Meleander filiam Argenidem ad Imperia nasam rerum summam prolixè edocet. Tum quæ res ad ignes adversus Poliarchum excitandos se impulerit, dicere non omittit. Argenis ad mentionem Poliarchi descit, & in spondam attonito Rege transfertur.

ADhuc colligebat animum, & in lætius ora finge-
bat, cùm una ancillarum ad fores pultavit, monuitque jam Regem in limine arcis esse. Neque mora, Argenis, tanquam aliud egisset, redit in thalamum, etiam porrectiori vultu, quàm res publicæ merebantur; sive quod à suspitione sui luctus abesset, sive ut inter simulationis dolorisque certamen, in justum temperamentum omnia verba, omnes gestus redirent. A prætorianis inde excepta, qui non procul excubabant,

perunt, sua sponte excidere, jurisjurandi arbitrium penes se fecit; & per deos, deasque, sed præcipuè per genium Poliarchi, sacramentum Argenidi prævit, nihil illam toto biduo, quicquid audiret deinde, vel sciret, suæ vitæ nocituram. Annuente virgine, & in verba, quæ Selenissa conceperat, jurante, monere anus cœpit, ut recomponeret comas, ne cuiquam ad tam arcani doloris notitiam indicium esset. Formam, quamquam in Argenide summa erat, tamen magnitudo animi vincebat. Domuit scilicet gemitus, momentoque in vultus rediit, quos ante dolorem habuerat; nisi quod in oculis rubor tumebat, quem admotâ gelidâ temperavit.

CAP. VIII.

ARGUMENTUM.

Rex Meleander filiam Argenidem ad Imperia nasam rerum summam prolixè edocet. Tum quæ res ad ignes adversus Poliarchum excitandos se impulerit, dicere non omittit. Argenis ad mentionem Poliarci deficit, & in spondam attonito Rege tr-

Adhuc
abat,
nuitque
ra, Ar
mum
red
est
cap

imum, & in lætius ora singe-
larum ad fores pultavit, mo-
imine arcis esse. Neque mo-
aliud egisset, redit in thala-
multu, quam res publicæ me-
ione sui luctus abesse, si re-
isque certamen, in iustum
a, omnes gemitus redirent,
non procul excuba-
bant,

us
di-
per-
cipi-
quod
fortuna
Sici-

bant, per media regiae atria successit ad portam. Haud procul erat Rex, qui ad genua accedentem, ponentemque dexteræ osculum, sustollens, & mox levi manu verberans genas, usquene valuisset rogabat, maciem simul, palloremque incusabat, quibus inter bellorum metus deteriore formam fecerat. At illa haud licuisse per pietatem respondit, Patrem & Regem in castra profectum, saltem votis curisque non prosequi: sumptaque lugendi materiâ, nonnihil lacrymis, quæ frequentissimæ instabant, indulgit. Rex eam bono animo esse jubet: Annuisse deos votis: Restitueret placidis rebus vultum, quem adversæ exhauferant. Populus se circum effuderat, non minus quàm senectutem Meleandri, speciem Argemidis virtutemque reveritus; quæ eâ arte dispensabat supercilia, oculos, nutum, ut & populus humanitate captus acclamationibus exultaret, & ex Optimatum frequentia nemo neglectum omissumve se crederet.

Salutantium supplicumque concursu Rex obsesus paulisper in atrio hæsit; in quo fons erat non plus aquis notabilis, quàm arte signorum, quæ illic hospiti Cocalo ajebant Dædalum polivisse. Aquæ in altitudinem redeuntes originis, per varias fistulas atque formas micabant; mox in subjectum alveum recedentes, fervebant ipso tumultu labendi, reddebantque colorem mari simillimum. In medio Galatea, tanquam in pelago, lugebat recens extinctum Acim, qui jacebat in littore, & tanquam inciperet solvi in flumen, duos fontes ore solvebat & vulnere. In confinio aquæ, contumax Cyclopiæ imago, simul alio saxo imminebat securæ Galatæ, simul audiebat indignanter

hic

his versibus , quibus artifex subiectum marmor inciderat :

*Durior, ô saxo, quo nunc mens occidit Acis,
 Asperior sylvis & Polypheme tuis ;
 Ausa lues. Deus hoc faciet, quem tu inscio sati,
 Quem non mortalem passus es esse virum.
 Nam Deus Acis erit, bibetq; perennibus undis.
 Quid facies ? nullas hæc timet unda minas.
 Jam fons corda tenet ; jam fons tenet omnia. Qualis
 Acis erat, dat nunc candidus auctor aquas.
 Cincinni q; sui memores labuntur in orbem ;
 Errat & in tremulis annulus ille vadis.
 Quàm bona caruleis periit jam purpura venis !
 Nec tamen in gelido sanguine friget amor.
 Quò meus Acis abit ? quò vos humeri q; manus q; ?
 O quanti numen constat habere nobum !
 Hei mihi ! ne se hominem plus vulnere senserit esse,
 Quam nunc thure dato sentiet esse deum.*

Hoc conspectu Argenis cladis admonita, dum Rex cunctaretur in obviis, solitario dolore se pascebat. Erat sibi Galathea; meliorem Acim flebat. Sed quis ille Polyphemus? Quamquam eo destinabat Lycogenem, tamen & culpæ paternæ invita meminerat. Jam ad interiora Aulae processerant; & purpuratis ad corporum officia dilapsis, penè soli familiarium obsequiorum ministri cum Meleandro perstiterant. Lætus Rex hoc secreto, & ab his quoque cum Argenide diversus; Tua, inquit, ætas & sexus, mea gnata, expertem facerent publicorum consiliorum, nisi te disciplina & indoles erexisset ad magna; & præterea, quò utcunque sis fœmina, tamen in te recumbit fortuna Sici-

Siciliæ, & viris imperatura es. Assuesce me vivo illis curis, sine quibus regia dignitas sustineri non potest; & quod potissimum in regnante est, discere filere. Pessimoloco sumus, Argenis, nisi pati injurias ita possumus, ut videamur non sensitisse. Nam si pondere, quod nunc urget, flecti nolumus, fortasse frangemur. Scis, à me defecisse Lycogenem; Multas urbes in partes abscidisse. Pejùs nocent, qui intra viscera hærent, meisque consiliis incubant, veriùs me captivum, quàm Regem observantes. Prælium, quo nuper certavimus, videbatur Lycogenem admonuisse, quid possem. Victus erat, & nisi favisset nox, ne munitionibus quidem tutus vim meorum tulisset. Tum verò Optimatum illorum haud pauci, qui apud me erant, quos arbitros consiliorum habueram, diutiùs sua studia non pressere. Fœderibus opus esse clamabant; Validam populi partem consensisse Lycogeni: Hos servare præstaret, an desperatione incensos in mutua cladem excire, tantùm parricidas dubitare. Jam & ipsum Lycogenem audebant excusare, & hunc quidem prælio victum esse, non bello: Sed præterea, ut funditus perdi posset, non tamen expedire. Quoniam enim oculo Siculos inspecturos, qui eorum delicias sustulisset? Acriùs pro ultione defuncti, quàm pro viventis decore certaturos. Occuparem igitur tempus, dum acie victor, pacem civium beneficium meum facere poteram. Non dissimulabo, Argenis, plus inter has voces timui, quàm in campo, cùm Lycogenis signa fulgerent. Prodi dignitatem meam videbam, & timeri poterant graviora, si decipi abnuissem. Fecisti, gnata, præcipuè, ut regnum retinere quacunque pace mallet, quàm exheredem te facere obsti-

obstinata defensione majestatis. Sed nec leges expectarunt à me Rege atque victore. Tabulas à Lycogene obtulere, quarum summa hæc erat. Meleander Rex, Siciliam pleno jure obtineto. Lycogeni apud eum amicitie gradus esto, qui fuit. Eidem & maris, & Syracusani agri præfectura fervetur. Erbesum, & Heracleam, cum præfidiis habeat in fidei pignus. Cavebant præterea, ne liceret meminisse injuriarum, ullove judicio, quicquid per hos tumultus actum est, vindicare.

Non erat meæ dignitatis, Argenis, condiciones ad paciscendam pacem accipere; sed nec recusare, fortunæ. Inter utrumque ambiguo, Ibburranes atque Dunalbius egregiam operam dederunt, ne quid præter majestatem facere crederer. Nam infulas numinum, quibus ornantur, convenientissimas sciebam, ut veluti ex officio ad concordiam hortarentur armatos; majorem etiam fidem (quia externi sunt) fore, hinc illis instar sequestrorum commeaturis. Panormi tunc erant; Acceptisque codicillis, quos perplexos illis scripsi, facile quid vellem intellexerunt. Ergo nunc ad me, nunc ad Lycogenem delati, tanquã invitos ad ea coegerunt, quæ potissimum cupiebamus. Ita conditionibus sum assensus, quas ferebat Lycogenes; nisi quod intra duas cohortes præsidium esse jussi, quo Erbesum & Heracleam teneret. Idque maximè cavi, ne præsidii specie totas illic habeat legiones, in me captato tempore invasuras; nève suspecta sit lenitas mea ad omnia arbitria inimici tam facilis. Hæc legatos jubebam nunciare Lycogeni; &, si conditio placeret, postero die ad nos redire. Neque mora in his erat; sed atque adventantes tristis casus afflixit. In Poliar-

Poliarchum inciderunt. Dirigit Argenis ad rei mentionem; & ut perturbatio oris lateret, sponte tam violentam tussim commovit, ut qui deinde horror aut rubor suffundi cœpisset, facile ad excussos spiritus referretur.

Diu expectante Meleandro, cum utcunque ipsa cessasset: Pessimo fato (inquit ille) in legatos Lycogenis Poliarchus inVectus est. Dubium consilio an errore. Sed ferro non pepercit, & tres ea clade extincti sunt. Duo supererant, qui ex fuga calentes ad me perveniunt. Hi tumultu cuncta complere, lamentari indignum exitum sociorum, ita meam fidē appellare, ut penē criminarentur. Cumque advocatis extemplo Proceribus, concilium illis dedissem, jam non soli invidiam mihi fecēre. Multi ex meis partes eorum questu acerbissimo implerunt. Summa clamorum fuit, oportere Poliarchum dedi ad pœnam, ne credi vulgo posset immissus, qui mea fide tutos occideret. Nec minùs, quàm capite inquirendum in tanti exempli facinore. Hæc jubentibus propiores, quàm consulentibus urgebant. Sed obstabat ingens in me meritum Poliarchi, qui prælio mihi victoriam conciliaverat. Et virtus experta, suspitioni ignobilis facinoris non patebat. Cleobulo quidem, atque Eurymedi, cæterisque, qui in concilio sani erant, incredibile erat id scelus. Reum illi audiendum censebant, facile quæ sibi objiciebantur excusaturum. Igitur missurum me affirmo, qui eum ad dicendam causam accerferent. Fore enim sine exemplo, si defensione sublata opprimeretur. Hoc audito pejùs hostes accensi sunt; Eripi enim debitæ vindictæ Poliarchum, si ulcisci differrem. Num enim post tantæ audaciæ notas,

fas, nisi vi & ingratis rediturum? Imò nisi prohibe-
 retur, excessurum ex insula, & in patria jactaturum,
 quam impune illuisset Sicilia. Cum me diutius con-
 fusâ flagitatione lacefferent, rogavi, quid igitur fa-
 cto opus. Nam abesse Poliarchum; & in absentem
 supplicia frustra constitui. Vox illorum omnium
 fuit, fugam ipsius occupandam; quod perfacile esset,
 si juberem nocturnis ignibus provincie signum dari:
 Ita enim occlusis portibus, tanquam in custodia hæ-
 surum; futurumque exemplo peregrinis, scelera ubi-
 cunque possunt fieri, posse quoque vindicari. Credidi
 (Argenis) à salute Poliarchi, ut assentirer quæstioni;
 ne negatâ ultione accenderem suo se arbitrio vindica-
 tuos. Nam & ubi incolumis ad judicium venisset,
 multa posse occurrere, quæ eum furentibus eriperent.
 Primâ igitur nocte publici è speculis ignes in Poliarchum
 fulserunt: & mihi in malis solatium fuit, quod
 militum vulgus ægre ejus periculum audivit. Sed spe-
 ranti meliora primo mane supervenit Timonides, ma-
 ximi luctûs auctor, nunciavitq; Poliarchum periisse.
 Non potuit Argenis dolori imperare; sed ingenti su-
 spirio victa, primumque in genua subsidens, mox tan-
 quam expirata procubuit. Exclamat Meleander,
 factoque proximorum concursu, inter manus puella-
 rum in thorum illata est. Aquâ deinde oîi perfusâ, ve-
 stibusq; laxatis, liberior spiritus sudorem compescuit.
 Percunctabatur Selenissam Meleander; quod ægritu-
 dinis genus; & num primum filiam urgeret: se qui-
 dem, dum ambo colloquuntur, advertit valetudinis
 signa notasse, inquietos oculos, & sæpe apprehensos
 ab errore: Sed nec eundem fronti colorem constitisse.
 Selenissa aptè dissimulabat, jam biduum esse, ex quo

illa

C

illa satis cibum non caperet; hinc se febriculam suspicari; *Experientiâ* tamen scire, hoc linquentis animi frigus in *Argenide* breve esse, nec gravioris mali indicio suspectum.

Dum in his rebus sunt, interim à *Lycogene* literæ Regi redduntur, quibus significabat ei præsto se futurum, ut in *Palladis* sacrario (id Rex sanctissimum habebat) jurejurando pax perpetraretur. Se postero die, si Regi videretur, esse venturum. Rex ei renuntiari jubet, id magnopere sibi placere; scire se in crastinum expectari. Dimisso nuncio, *Eurymedem* vocat, virum semper animis successuque egregium. Nam & juvenis semel in *Olympia* cursu, iterum luctâ in *Isthmicis*, coronaverat patriam oleastro & apio. In paucis deinde Regi charus, & prætorianis Præfectus, semperque arci rector, aut urbi, quamcunque Rex iniisset; & fidem per hæc bella incorruptam præstiterat. Huic Rex, quæ videbantur, imperavit; curarentur intentius eâ nocte excubiæ; cohortes, quæ à suspicione perfidiæ aberant, in stationibus locarentur; vigilum numerus duplex esset; Cavendum, ne quid suo adventu moveret *Lycogenes*; Eum enim non tam conciliatæ pacis fiduciâ, quam factionis suæ viribus tutum, ad aulam accedere. Postquam mandata hæc dedit, quia *Argenidi* melius erat, in ejus triclinio cœnavit; illic (ut erat mitissimi animi Princeps) maceratum curis animum nonnihil refecturus. Reliquum noctis, quantum per sollicitudinem licebat, somno datum. Sed *Argenidem* interim dolor per indigna & horrenda consilia ducebat.

CAP.

CAP. IX.

ARGUMENTUM.

*Arſidas inſiſit latentem in ſpecu Poliarchum; à im
ejus collum invadens petiſt, quo placulo mernerit,
ſacer eſſe Sicilia: Arſidas exponit, quantam ſe-
ditionem legati Lycogenis in caſtra intulerint.
Ergo, quò tutiſſimè emitteretur, ex inſula inſignis
latronis capſiſſitio tegi, quod ſtatim Timoclea pro-
tulit, ipſa Poliarcho, author eſt.*

NEquè fatiſ placida, aut ſecura Poliarcho nox
erat, Timocleæ quoque ædibus novâ tempeſtate
ferventibus.

Cum enim Gelanorus diſceſſiſſet ab Arſida, rectâ
viam ad Timocleæ limen habuerat. Illic apud ſer-
vulos fictum patroni exitum cautè deſſevit. Matrona
totam ſcenam ex arte proſequuta, coram familiaribus
rogabat Gelanorum, quonam fato Poliarchus periſſet;
& ille liberiùs apud intelligentem mentiebatur. Su-
pervenit etiam Archombrotus, fictiſq; probè dolori-
bus vocem ſuam & vultum mutavit. Aderat inter hæc
Arſidas; quem ut ad hoſpitium divertere nunciatum
eſt Timocleæ, ipſa ad veſtibulum conſeſſim proceſſit.
Cumq; illi excuſaret, quòd nimîâ familiaritatis fi-
duciâ ad ejus limina de itinere deſſexiſſet; & matro-
na id ipſum beneficiûm vocando ageret gratias, ſuc-
cedunt intra teſta; moxq; Archombroto ſociantur,
quem prior Arſidas cœperat, utpote externum, ſalu-
tare. Tempus prædii erat, quod Siculi ſupra cetero-
rum Græcorum mollitiem curabant. Hoc conſecto,
cûm ad ſumendum cibum digrederetur familia, ſo-
liq; cum Timoclea Archombrotus & Arſidas ſuper-
eſſent;

essent; Scio, Arfida, (inquit illa) te ad pium officium advenisse. Poliarchum, licet in infesta fortuna, quæris & amas. Ut ex Gelanoro didicisti, apud me est. Quæ illum causæ perculerint, neque hîc quæro, & melius apud ipsum à te accipiam. Tum Arfidas; Dii, inquit, in præsens silentium commodent nostris rebus. Cæterum, quod secreti (matrona) nunc agimus, nulla ætas tacebit; Sed in ambiguo tuæ domûs fortuna est. Si fidem servabit, si hoc grande virtutis depositum, cum tutò licebit, Orbi reddet; plusquam Saturni Latium posteris erit. Sin tumuli omen hîc habet sub terra Poliarchus, pollutæ erunt sedes: quicquid dirarum in Sicilia narratur, in his antris, in hoc Ditis adyto, vulgaris infamia inveniet.

Parata fax erat, quam cum accendisset Timoclea, ad Poliarchum ituros præcessit. Neque diu in illis latebris fuerant, cum vident assurgentem ex pulvino, & adventantium lumine excitatum. Is posteaquam Arfidam vidit, cæteris obiter salutatis, in illius colum invasit. Fidem deinde amici collaudare, & subinde rogare, an latitantem reumq; Poliarchum agnosceret. Et vides, inquit, hanc matronam? Si hæ latebræ mihi pudendæ sunt, culpam deprecari non potest; Sin salutare hoc capitis mei furtum, illi me debeo. Coëgit apud se potissimum in hoc turbine esse. Dic autem, Arfida, quo piaculo meruerim esse sacer Siciliæ. An Rex de Meleandro Cercyon, aut Busris est factus? Aut vos Siculi habetis Dianæ Tauricæ signum, & hospitis sanguine gravem deam placatis? Ad hæc Arfidas non pauca de Meleandri rebus questus, exposuit quantum seditionis instar regiis castris intulissent legati Lycogenis, & cum illis purpurati

rati aliquot Regi infidi. Tantis malis victum Regem, cum res in tumultum excederet, & Poliarchus fugere ex Insula diceretur, annuisse, ut publicè ignes fierent. Poliarchus non sine indignatione Arsidam audiebat, crebroque, & mutatis vestigiis acer, & loquuturo similis erat; Cumque ille desisset, tum verò Timoclea manum corripiens; Te autem, inquit, testor (nam quamvis præsentissimi dii sunt, tamen nec usquequaque per sua numina fallentes perdunt, nec continuo adsunt, cum ritè invocantur) Te, inquam, Timoclea, testem volo. Adisti facinori. Vidisti pugnantem. Num insidias struxi? num quæsi, in quos certarem? num obvios lacessivi? Incogitantem adorti sunt: & ergo vel sub illis pereundum mihi erat, vel, si vicissem, in me armanda Sicilia? Quod verò meditati sceleris argumentum? Unus cras; & infirmissimum pugnae solatium mulier comitabatur; Matronæ servuli, meusque libertus, in pacata, ut credebatur, sylva præverant, ut nec ad illos certantium sonus pervenerit. Quò autem miserrimum Regem fortuna adegit? A conjuratis & perduellibus missos instar iustorum legatorum venerari; litare suorum sanguine cupiditati hostium, & infra eorum crudelissima vota famam habere.

Plura, quæ dolor, & conscientia, admovebat ingerentem, vetat Arsidas de fama publica dubitare. Dicere omnes, nisi à Lycogene corruptos, esse in paucis eximiam fortitudinis laudem, unum, & itineri, non pugnae paratum, ex tot grassatorum manibus victorem evasisse; Riderique à militibus foedissimè querentes, quod quinque, aut plures, ab uno oppressi sint. Sed jam aliud querendum, Poliarche. Indigna est, ut

se hodiè habet, tuâ virtute Sicilia. Exi parumper. Da Regi, ne cogatur aut periculosâ suis rebus sanctitate te tueri, aut cum flagitio inimicis relinquere. Adhuc in te sic peccavit, ut possit excusari. Cædem enim vel lui, vel purgari iudicio, adeo mos est, ut ipsum Martem ferant, cæso Halirrhothio, in Areopago causam dixisse. Quod si securi & legitimi fori spes esset, suaderem, Poliarche, ut ultrò tui copiam faceres accusantibus. Neque enim aliud in te decretum, quam ut ad Iudices venias; causa autem est, quam vel iniquis probes. Sed odium & impietas hostilis, non expectaret iudicum urnam. Insidiis, aut impetu, facinus urgerent. Horreo loqui. Abi modo Poliarche. Permite, hanc Insulam non in totum esse scelestam. Poliarchus se verò, si liceret, abiturum, respondit; Nec quid minus post tot beneficia quam pacatum discessum, ingratiſſimam terram posse præstare. Male merito Regi ideo minus se irasci, quod à fortunâ illum plecti ad inimicorum satietatem jam videat.

Inter eos deinde quæri cœptum, quâ tutissimè ratione emitteretur ab insula; placuitque in rustico habitu eum esse. Arsidas ex Brutiis uxorem habebat, poteratque Messanâ ad socerum sine suspitione transmittere, Is impositum suo navigio Poliarchum recipiebat in Italiam deferre. Timoclea habere se præterea dixit, quo vultum fugientis egregiâ fraude mutaret. Fuit, inquit, in Panormi finibus latro, non spernendæ calliditatis arte diu inultus. Quippe vultus illi triplex, ut de Geryone quædam anus fabulis memorant. His dictis modico risu cunctata est, quantum in tristissimis rebus decebat. Ætas homini media erat, rava barba, & tenuis: Sed in sinu capillitia duo,
ex

ex quibus totidem barbæ pendeant ; hæc horridior, & in senilem effigiem cana ; fusca alia, in primæ virilitatis specimen colebatur. Has larvas tanta ars concinnabat, ut nemo ascititiam formam deprehendere, nemo arguere furtivos vultus posset. Igitur modo senex, nunc junior, interdum demptâ personâ cernebatur. Sic impunè latrocinantem mutabilis forma non suppliciis tantum, sed & suspicioni diu eripuit. Nam juvenili grassatus specie, mox senex occurrebat querentibus ; rursusque fallebat juventutis imagine, si sub canis peccaverat. Pater tunc meas provinciam regebat, qui fatigatus pessimi Chamælaontis ingenio, tandem captum meritissimâ cruce fregit. Sed miratus fraudis ingenium ad naturam accedentis, pilos iussit apud se asservari. Si placet, hos producam, aptabimusque Poliarcho.

Non expectavit, donec ullus annueret ; sed excessit ex specu ; neque diu morata attulit hæc gemina juventutis & supremæ ætatis simulacra. Horum alterum cum imposuissent Poliarcho, frendenti, quod sibi alienis & improbis vultibus ad salutem opus esset, statim sic alius fuit, ut vel Argenidem fallere posset. Opportunissimæ fraudi benè precati ; rogare perseverant, ut ea uti velit. Timoclea quoque idoneas vestes primâ nocte delaturam se promisit. Nam debere in iis latebris Poliarchum in ignoto habitu esse, ut si qua illic fortuna tulisset curiosos, in proximos campos sui oris securus fugere posset. Jamque erant discessuri, cum Arsidam Poliarchus se vocat ; Archombroto & Timocleæ excusans, quod cum eo secretus loqueretur ; & colloquendi causa erat, quod necessitudinem, quæ ipsi cum Argenide erat, amico-

rum fidissimus sciret. Eum igitur obtestatur, ne quam primum ad Argenidem gravetur contendere; se de Virginis vice multo gravius, quam de sua anxium esse. Scire enim suam cladem illi immodicè dolituram. Quid vero, quod extinctus dicebatur? Tristissimæ famæ errore, ad sæva & ultima consilia posse amantem adigi. Iret Arfidas, & moerentem sublevarer. Ne illa fleat incolumem. Si dii exitum præstiterint, in Italico se littore expectaturum ejus imperia; aut, si juberet, tunc etiam quamlibet periculoso furto ad eam esse iturum. Plura nec dicere tempus sinebat, nec Arfidæ volebat committere; qui operam prolixè pollicitus, tamen quia jam vespera erat, hortante Timocleâ, nec dissuadente Poliarcho, in crastinum disitulit iter. Sumptâ cenâ redituri ad Poliarchum erant, cum vestibus, quas matrona promiserat. Is interim allatis à Timocleâ cibis perfunctoriè vescebatur; &, quò illum à præsentium malorum sensu averteret, nonnihil jocatus Arfidas; Quid doles, vir fortissime, inquit, si te specus, si mutatus habitus ab hostibus teget? Tu unus; tu plurimos fugis; At superiores omnes, cum unus insequeretur Typhœus, fugæ non puduit; nec fortasse evasisent, nisi Ægyptus animantium turpibus formis paventes condidisset. Audi, quantâ audaciâ Nicopompus, familiaris tuus, in illorum metu versatus, divinis vultibus rictus & rostra induxerit. Tradidit deinde librum, in quo erat poësis varii argumenti; jam jamque abiturus, hos versus, quos ille legeret, ungue signavit.

*Jam propè congeſti ſuper aſtra Typhœa montes
Extulerant; tremuere Dei; nec ſæva Tonantem
Fulmina, nec certa Phœbum jubère ſagitta.*

Non

*Non ferro insignis Mavors, non Gorgone Pallas ;
 Non animi, non ora manent ; miserosq; reliquit
 Sanguis, & in capto pallebant sydera cælo.
 Horridus aëriâ cumulans fastigia brumâ,
 Exsuperansq; Notos, cælo conjungitur Atlas,
 Inq; solum præbet Superis iter. Astra recumbunt
 Verticibus, Libycû barent vestigia campis.
 Ergo per immensos humeros, mentiq; severam
 Caniciem, & rivis gelidos manantibus artus,
 Defluxère polo Superi : Ne fidite terra
 Cælicola ; Dirum peperit vesana Typhæum.
 Qualiter imbelles volucris timor agmine mixto
 Exercet cursu Damas ; Cùm prima per arva
 Sustinnère fugam, stant omnes impete presso,
 Haustura sonitum, seu quem latratibus horrent
 Aura feret, seu quem venantia cornua mittent.
 Tum subito effusa celerant vestigia, quâ dat
 Sylva locum. Sequitur falsi terroris imago
 Longa, nec auditi cessant simulacra pericli.
 Haud aliter toto fugiunt vaga numina mundo.
 Nil certum miseris. Superant montesq;, lacusq;
 Planaq;, nec furvis satis est sibi noctis in antris.
 Est regio, incertus patria qua flumina Nilus
 Dividit, & septem succedit in aquora rivis.
 St qua fides, illic mortalia corpora primum
 Aspexère diem, retinens cùm terra supremi
 Ætheris informes animabit Apolline glebas.
 Hac furto placuit tellus, hîc fessa deorum
 Agmina sub Pharia latuère crepidine ripæ.
 Huc quoque Sylvanos, huc & nemora alta tenentes
 Egit cura Deas, Panesq; auxère tumultum.
 Haud procul, ignara fati, secura bidentes*

Gramina carpebant, queis rustica fistula signum
 Lene dabat: placidis suberant magalia septis,
 Plenaq; ludentes poscebant ubera nati.
 Has videt, incerto lustrat dum singula visu
 Jupiter, & felix, inquit, pecus. Ergo Tonantem
 Fata premunt, nullumq; timet grex iste Typhæum?
 Ise procul radii, semperq; invisâ potestas;
 Pax humiles si tanta fovet. Sic dixit, & albo
 Vellere crispatus demissos induit artus,
 Curvâq; celata sinuabit cornua fronti,
 Quâ cælum & terras solitus, quâ dira movere
 Tartara, seu pacem, seu bella indigna juberet.
 Nec mora, mentitis aries balatibus ibat:
 Permissusq; gregi (mirere Tiphœa captum?)
 Et sælebat obes. Fraudis laudabit Apollo
 Ingenium, & similes sese curvabat in astus.
 Sed timuit terras, corvâq; horrentibus alis
 Plausit in alta viam: nec prapetis inscius ale,
 Ter Superos circum facili dedit omina gyro.
 Proh pudor! aspiciant, passimq; exempla sequuntur
 Calicolæ. Variis tecti Memphitica monstros
 Arva tenent, metuuntq; sibi; Dum spondet inanes
 Interea supplex non exaudit ad aras.
 Vota, & frustratus fumant cultoribus ignes.

CAP. X.

ARGUMENTUM.

Aridas de eximius, indole, virtute, scientia, viris, &
 quàm rari sint, & quantum sit genus inhumanita-
 tatis non illos extollere, apud Archombrotum, in
 hortis Timoclea, occasione Poliarchi sublimiter
 differit.

Inte-

Interim Archombroto & Arfida, in Timoclea hor-
 tis, nondum infalubris vespera per diversos sermo-
 nes agebatur; & occasione Poliarchi, de iis sermo
 erat, qui indole & virtutibus præstant: quàm hæ raræ
 in mortalibus gemmæ; quàm sæpe contemptæ ab in-
 geniis, quæ ad servitutem facta, liberis tamen, ut plu-
 rimum imperant. Dum ista loquuntur, abstulit Arfi-
 dam cura virtutis, & præsentium fastidium rerum, ut
 cum impetu doceret, sine scelere & periculo contu-
 meliosè haberi non posse eximios viros; sed & genus
 inhumanitatis noxiosissimum esse, non illos extolle-
 re, & præmiis sollicitare de publico. Nunc (inquit)
 perversam rationem fortuna instituit, ut in multis
 gentibus propè sit ad egregii animi indicium arceri
 à regiis, aut in illis jacere. Adeò timpida aut barbara
 feliciū vitia amant exarmare virtutem; quasi eā
 potiores futuri sint, si egenam aut neglectam superbi
 calcaverint. Archombrotus, seu sapientiam Arfida
 eliciebat ad imbuendum animum, seu agebat Regum
 causam, se quidem, quod ad Poliarchi casum erat, ab-
 ominari dixit tam protervam fortunæ licentiam;
 Cæterum, nihil mirum tot curis totque sumptibus
 Reges exhaustos, præterire aliquando non vulgaria
 ingenia. Nam nec compendio fore, si egregios viros
 oporteret oneri cæteris esse, & naturæ omnes dotes
 publico auro signari. Sæpè etiam illas mentes, quas
 tantopere miramur, inutiles Regibus nasci, nec apta-
 ri ad negotiorum usum; Ut quidam fructus sunt ad
 videndi voluptatem, quos si velis ad gustum trans-
 ferre, famem ingrato aut noxio succo fallant. Cuncta-
 batur Arfidas respondere; contentus levi risu asper-
 nari hanc defensionem pessimi fati; donec constitit

ex Archombroti vultu (nam in eum erat intentus)
 velle se refutari. Curas autem objicis Regum ? in-
 quit : quasi non præcipua esse debeat , secum viros
 habere , quos non adeò crebros ætas hæc protulit , ut
 damnes nescio cujus lucernam in frequenti foro unū
 saltem quærentis. At sumptum Respublica non fer-
 ret. O sollicitæ prudentiæ mentes ; Ergo parcè aucu-
 pium procurari ; stabula tanquam in Sybaritano exer-
 citu saltatoriis equis non fervere ; aut non reparari
 jacturam , si de venaticis canibus unum aper percule-
 rit : Hæc , inquam , non ad usum aut voluptatem
 Principum magis , quàm in specimen majestatis , omit-
 ti , nefas ducunt. Tantum auri profundi , tot vilissi-
 mos homines de ærario vivere placet. Sed demum
 est grave haberi magnorum animorum delectum : hic
 parsimonia in memoriam redit : hic ærarium deficit ;
 imò herculè bona mens , Archombrote. Fac enim
 ipsum Regem non amare eorum consortia. Num in
 thesauris sola reponimus , quæ ingenerato affectu gra-
 ta sunt nobis , & non præterea , quæ precio suo me-
 rent ? Sed nec angustè habitant Reges , ut si ejusmodi
 virorum colloquia fastidiunt , aut verentur , non pos-
 sint tanquam absentem & reconditam penum habere.
 Nec de multitudine queraris , Archombrote. Quam-
 libet curioso delectu , tamen paucos efficias. Quos-
 nam ergo , subjicit Archombrotus , in illam refers
 classem ? Tum ille ; Si latius , & extra Poliarchi hunc
 casum , rem totam expendimus ; isthinc primū ex emi-
 nentioribus disciplinis aut artificiis nulla exegerim.
 Domitandis alius equis , alius pugilatu sit nobilis.
 Pingendo , aut canendo , sibi nomen hi fecerint. Ille
 ædium moliendarum celebretur peritiâ , aut derivan-
 dis

dis in simulacra fontium aquis ; vel si qua ars alia suo, aut seculi genio valet : Statim emanant, etiam quanti seipsum indicarint, si vilius fortè non poterit. Ipsa stipendiorum magnificentia commendabit artificem, & gloriam possidentis. Sed nobiles volo : & ut monui, quales paucos invenias. Jam, quæ altiora sunt, belli & pacis artes, quid cessamus licitari ? id est, homines fortitudine aut literis notos. Neque meram temeritatem in armis, Musasve vulgares, ad hæc præmia arcesso ; Sed illos quidem duces, qui militarem impetum ratione compositum habent, aut fortunâ propitium ; eosque præcipuè, quos fama amavit, bellicis utique rebus vera momenta vanissimo numine sæpissimè addens. Eruditorum verò præcipui adeò eminent, ut nisi imperitos non lateant raræ hæc faces, & sæpè in Orbe suis Musis pauciores. Quidam in illis publicæ prudentiæ sunt apti ; sed quia hoc deorum beneficio uti nescit respublica, privatis in curis consenescentes, non usu, non negotiis lævigantur. Cæteri, qui solis libris nati sunt, quid tamen apud præsentis & posteris valeant, cum ex ira vel favore dividunt mortalibus famam, cum suos amatores præjudiciis, sectisque imbuunt, si quis nescire vult, dignus est malo omnino experiri.

Ita sumus comparati, Archombrôte, ut quemque aliquod studium trahat. In illa autem re, quam probamus, aut colimus, eos, qui excellunt, miramur. Finge ergo artificiis, literis, armisque præcipuos (nam ea fermè sunt, quæ mortalium animos tangunt) velut in uno cælo stellas, convenisse ad Principum ullum. Quis deinde toto Orbe de regia illa sermo ? quis eam ignorabit ? aut quia illic habet suum deum,

deum, cum horrore tanquam sacrarium non colet? Principi ipsi, quanta operis merces? ut excedet mortalium sortem? ut vivus, & sospes, multò certius, quàm per odores, & aquilam erumpentem ex funere, se sentiet consecratum? Triumphabit in omnium plausu; Hæc fercula, hæc opima gentium spolia erunt, quorum ad se veluti flores in sertum collegerit.

Optabile votum, retulit Archombrotus, si ad illud spem facerent negotiorum turbæ, & diversa eorum studia, qui Regum amici sunt. Etiam illi præstantes, de quibus loqueris, non omnes utique sunt venales; multiq̃ue præterea eorum, ut oportet, optasve, gratiosi in aulis versantur; Ut cæteros, quos ejusmodi felicitas præterit, sit æquius de fortuna, quàm Regibus queri. Tum Aridas; Neque posse, credidi, Archombrote, hujus nostræ contemplationis venustatem ad effectum absolutâ felicitate traduci. Sed ut cætera sapientia juvat, licet in agendis rebus minùs exacta sit, quàm cum sequestri animo concipitur: Sic in hac parte plurimùm erit, quâ res & fortuna patietur, non negligere tantæ utilitatis compendium, ut si omnes illi non possint, at plurimi beneficiis cogantur ad Regiam. Nam quòd Regum palatia summæ indolis viris destitui negas, non in totum à te abeo; sed audi me, Archombrote. Est medius ordo, & velut equestris, ingeniorum quidem sagacium, & commodorum rebus humanis, non tamen in primam, quam celebramus, magnitudinem patentium. Eorum hominum, ut sic dicam, major annona est: neque hos nego ad Aulas sæpè accedere, & cum provecti sunt, ita splendescere ascititiis radiis digni-

dignitatis, ut exactæ naturæ opera esse credantur; velut obscuriores gemmæ interdum ab artificio, & circumposito auro lucem accipiunt optimis parem. Sedulum esse, nihil temerè loqui, assuescere labori, & imagine sapientiæ parère, tegere angustiores partes ingenii. Hæc neque summum hominem desiderant, & sola interdum sunt, quæ in laudatis Proceribus suspicias. Ut vel abesse vitia pro virtute sit; vel non invidiosus prudentiæ rivus in Oceani famam se diffundat; dum exercitationem ac usum, quo isti in civilibus rebus pollent, pro natura & magnitudine ingenii plerique accipiunt. Et hos quidem à sua laude non arceo. Magnum est, in eam esse sortem productum, & præterea institutione crevisse. Sed non illi sunt, Archombrote, de quibus disceptamus.

Præter hos ergo (ut ajebas) adhuc scio nonnunquam primæ illius summæque notæ ingenia venire ad Principes, adhiberi que negotiis. Quippe & Poliarachus vivebat in regia, & te, egregie Juvenis, inter hæc naturæ ornamenta non dubito numerare. Habet & Meleander Cleobulum; habet Eurymedem; Nihil illis sublimius. Sed non idèò palatia Regum pro justis aut felicibus habeo, quòd de brevi eximiorum virorum numero paucissimos nonnunquam excipiant. Multò plures retuleris, aut spreto, aut, quod pejus est, violatos; ut his questibus meis æquitas sua constet. Culpa autem interdum est Regum, cum moneri non volunt timèntve virtutem; interdum illorum, qui Regibus adsunt, si natura barbaros fecit, aut incuriosos felicitas, aut fortuna superbos. Accedit, quòd Procerum multi decedere aliquid sibi credunt, cum quis extra se suosve de Regia plenior abit.

abit. Sic neglectâ virtutis familiâ, dispensant animum Principis, interdum nescientis, per suam clientelam. Longè aliud facturi, si candidè dominum amarent, imò medius fidius, si seipso sapienter. Nam quid illustrius, quàm publico sumptu homines ad ornatum seculi editos in clientes sibi parare; dubitatos certè, an Regi plus debeant, an illis, per quos ad hæc bona producti sunt? Ridere mehercule soleo illorum cæcitatem, qui non curant à literis eam laudem impetrare, quæ eorum voluptatibus opibusque superstes sit; & quam nisi avidè ambientibus concedi non oportet. Nam ut eruditi non placent, qui pretio conducuntur, ut extollant immerentes; ita æquissimos puto, qui non dignantur suis præconiis fastidiosam superbamque virtutem, aut denique ignorant quantum sibi literarum favore præstetur.

Quòd si ejusmodi apum mella non placent; saltem non sunt excitandi aculei injuriâ vel contemptu. Unus enim sive literarum, sive militiæ peritus, quàm sæpè privatam injuriam publicè ultus est? quàm sæpè unus vicit, unus partes inclinavit? Ejusmodi capitibus solent populi plures instar hostiarum mactari. Absit omen; nec & Sicilia sentiat Poliarchum esse iratum. Ille enim aderat ultrò Regi; ut eo offensa sit gravior, quòd non modò non quærere, sed nec ferre potuimus hanc virtutem. Equidem nescio, sanioribus Optimatum ac præcipuè advenienti hodie, ut ferunt, Ibburrani, quàm se ratione Meleander excuset. Ille enim, quia externus est, dignitatis præterea suæ & familiaritatis jure, liberius hunc casum audebit apud Regem accusare.

CAP.

CAP. XI.

ARGUMENTUM.

Dum Archombrotus & Arsidas institutum sermonem prosequuntur; Rusticarum turba ad adium fores intonat. Timoclea subito metu trepidare, Archombrotus verò, quem Rustici Poliarchum esse putant, enses impigrè stringere: sed Arsidas continet irruentem, & eodem authore in custodiam istorum Archombrotus sponte concedit, dum facta mane ad Regem una pergerent.

Quamquam ea probabantur Archombroto, tamen Arsidam in hos prolixius sermones delapsum dolebat; libentius ab eo accepturus, quibus moribus Siculi viverent; & quæ studia maximè vigerent in Regia. Nam & memor à Poliarcho præcipua nomina audisse, quæ tunc suis virtutibus aut vitiis insignia essent, de illorum nonnullis ardebat percunctari. Cum igitur Ibburranem Arsidas nominavisset, occasione arreptâ; Quis autem ille vir, inquit, & quæ illum virtutes vobis commendant? Tum Arsidas; Ille quidem in Lydia natus est, ait, & solâ amicitia nobis junctus, quam Meleandri humanitas curiosè sancivit; Cæterum dignus, quem omnium gentium vota optent in civem. Ex vetusta nobilitate Lydorum est; & inter negotia eductus, lætum animum, rebusque maturum, disciplinis ac solertiâ implevit; cumq; accederet opulentia vis, omnes honestatura dignitates, cœpit juvenis fungi muneribus, quæ sunt in deorum cultu eximia. Paulò tardiùs tamen, quàm speraverant amici, ad purpuram venit; quam multorum opinio illi cum lanugine destinaverat. Sed ad gloriam fuit

fuit prius dignitatem mereri, quam habere. Inde Tribunalia, legationes, provincias obivit; ne quare, quo genio: Par illi ubique æquitatis & clementiæ fama. Et quamquam splendido cultu, atque in egentes profuso, patrimonium vexabat, ea fuit integritas, ut non modo à peculatu abesset, nec venderet judicia (à quibus vitiis abesse nunc magnum putatur) sed nec oblati Regum muneribus, quæ cæteri ambiunt, libertatem donaret. Illi animus simul hilaris & severus, prout in virtutes offendit aut vitia. Musas autem, quia eum amaverunt, adeò in summa fortuna non despicit, ut sæpè eas admittat in secretum, referatque deinde amoenissimo ingenio, quæ illæ dixerunt. Itaque ad eum tanquam Apollinem coeunt, quos alta & innocens laurus supervexit vilibus mortalitatis curis. Ne quid verò ipsi Numina negarent, sanguine proximos iisdem moribus in suavitatem charitatis sic junxere, ut & totam familiam templum putes; & non sine præfagio majores suæ stirpis symbolum apes fecisse; ex quibus pro merito atq; temporibus, nec aculeos, nec suavitatem desideres. Cæterum toto hoc triduo apud Lycogenem fuit, de pacis conditionibus acturus: Re perfectâ hodiè à Rege expectatur.

Colloquendi suavitas in aliquantum noctis sermones extraxerat, jamque cœna Matronæ officiis cumulata vocaverat convivas; & illi inter epulas tanquam prosperis rebus (nam Poliarchum fidebant innoxie avehi posse) curas lenire inceperant. Sed adhuc circumferebatur mulsum, cum rusticorum hominum turba ad ædium fores periculosissimâ immanitate detonuit. Rogabat ostiarius furiosos jubentesque admitti, ut paterentur rem dominæ nunciari.

ciari. At illi fastidioso nutu se cum imperio venire respondent. Simul his fores in terram affulatim arietant, irrumpuntque vecordes. Tela quoque, quæ singulorum conditio, casusve obtulerat, superbè sustulerunt. Nam iusta arma nemini erant. Ubi verò in triclinium intravere, Timoclea quidem subito metu contabuit; Archombrotus autem & Arsidas se de thoro præcipitant, suggestosque à famulis enses impigrè stringunt, si peterentur eâ rabie, non facili aut inulto exitu perituri. Publici verò motus origo hæc erat. Mulier ex vicino oppido, eo die in Timoclez domo versata, cum vidisset ignotum suis oculis Gelanorum, percunctata quis esset, audiverat Poliarchi servum esse. Festus Cereri dies erat, & ex vicinis mapalibus multi agrestes in oppidulum, quod Phthinthia dicebatur, convenerant. Illuc cum rediisset mulier, accessissetque in circulum otiosè compositis, temerè retulit servum se vidisse Poliarchi. Statim audientium unus; quid si, inquit, & ipse Poliarchus clam illic asservatur? Aderat alius audacibus consiliis præceps, qui rei tam seriæ quæstionem amitti non debere cum supercilio dixit. Toti oppido crimen fore, si in ejus finibus Poliarchus latuisset. Jamque in multos eadem opinio pervaserat, cum attollente se famâ, & subinde majora jactante, jam non quasi rem dubiam aut quærendam agitantes, certo ferebant, receptatricem Poliarchi esse Timocleam: Illinc ad publicum judicium esse trahendum. Vana esse, quæ de ejus obitu antè audiverant. Quo indicio id crederent, quem authorem haberent, non curabant, sciebantve. Et ni dii obstitissent, non erraverat furiosorum conjectura. Adeo sæpè temeritas, & for-

& fortuna, felicius judicat, quam inter momenta prudentiæ incerta laboransque solertia.

Incaluerat multitudo, forumque tumultuariâ concione impleverat, pro duce pervicacissimum sequutura. Cumque unus inclamaret, nihil esse cunctandum, profiliunt universi, & rapta, quæ quisque potuit, arma ferentes, effringunt Timoclez limina, creduntque in Poliarchum incidisse. Quippe eorum nemini notus, dicebatur esse juvenis, justâ staturâ, vultu amœno; & hæc omnia in Archombrotum cadebant; quem & vestis peregrina propiori suspitione damnabat. Nam Poliarcho, homini extero, eam convenire crediderant. His capti indiciis plausum fecerunt; & ni vivum tenere voluissent, ipsâ multitudine obrutus alienæ invidiæ poenas luisset. Cumque vultu & ferro se ad pugnam compararet; tum ille, quem cæteri agrestes ducem habebant, propius mensæ admotus, quæ sibi, & convivis media erat; Nunc, inquit, secundò scelestuses, Poliarche; qui antea Regis iracundiam meritus, ferrum etiam in nos stringis publica mandata obeuntes. Pone ocyus telum, vinculisque te dede. Timoclez eadem poena erit, quæ te tamdiu incolumem ausa præstare. Post hæc unius verba cæterorum clamor increbuit, sævo confusoque impetu festinari jubentium. Archombrotus, quamquam Græcè sciebat, tamen in rustica voce nihil aliud perceperat, nisi ad vincula se depositi. Mirari non vacavit, aut quid deliquisset rogare in præsentis periculo. Tantùm, juvenili fervore elatus, decrevit inter eorum cædes mori. Sed Arfidas in Sicilia natus, gnarusque sermonis, quo rustici utebantur, continuït irruentem; &, siste manum, Archom-

chombrote, fiste, inquit; Quid impari, nec necessariâ pugnâ, frustra inter istos fortitudinem consumis? Ergo te vincent indigni, quos superes? & vel mortem vel victoriam maculabis ignobilitate certaminis? Neque in te adornantur hæ minæ. Poliarchum siquidem quærun. In illum deinde conversus, qui subito imperio ferox turbam ducebat; nihil tumultu benè agi admonuit. Cur illa multitudo prius irascebatur; quàm se, vel Regem spretum sciret? Adjecit præterea blandimenta; nec se scilicet dubitare, quin ex illius, cui loquebatur, nutu cuncta penderent. Si ei placeret saltem brevem quietem imperare, parituros universos. Delinitus rustici animus insuetis sibi honoribus fuit, silentiumque liçtori, quàm duci similior indixit.

Desinebat in fremitus sævientium murmur; cùm interrogavit Arsidas, quæ causa tantum vulgus in arma excivisset; responditque ille antesignanus, ad Poliarchum comprehendendum se venisse. Tum verò Arsidas sanctissimè dejerare, non adesse Poliarchum; nec, quòd sciret, luce frui: componerent animos, piâ quidem, sed cæcâ & præcipiti devotione ad obsequium Regis actos. An neminem inter illos novisse Poliarchum? frontem, os, oculos hospitis, quem malè vinculis destinabant, omnino divertere. Modestissimi agrestium sibilis exceperunt hanc vocem; cæteris iracundia rediit, & diripiendum Regis hostem conclamaverunt. Egrè tandem redditâ pace, cùm Arsidas diu significasset, se iterum velle audiri, in eundem intuens ducem; Vide, inquit, ne flagitii author sis. Hunc externum, nefas est violari. Quòd si adeò sedet, injuriâ immerentis probare vestram fidem;

dem; sanè in vestram custodiam concedat, eâ lege ne manicas, ne compedes detis. Ubi illuxerit, perducat ad Regiam. De causa, qui periti sunt, cognoscent; neque fugiet pœnas, si meruit. Timoclea cum custodibus, quantum prohibendæ fugæ sat erit, hic servetur, donec constiterit esse nocentem. Tu, qui potes, à cætera in hanc domum violentia abstine oppidanos. Hoc & fidei in Regem, & prudentiæ erit. Deliberantibus illis, jam nec tractabilis Archombrotus Arsida erat, negabatque deditionem sibi placere. An se enim rusticis & furentibus pariturum? aut quæ sævæ multitudinis fides, in qua, cum fervet, cuilibet impune peccare est? Sed ad genua advoluta Timoclea, elatum animum multo gemitu frangebat; Neq; perplexâ ratione Arsidas disputabat, hanc unam salutis viam esse, ut ad Regem se duci pateretur. Nam cur mori placeret? aut quod solatium cladis esset, incondito tumultu (quod dii nefas averterent) indignè pereunti?

His parumper utrinque jactatis, ille æstus, ac veluti procellæ vis ponere cœpit. Nam & Archombrotus monenti Arsidæ paruit, & mitigata plebs erat, quòd non tantum non contempta, sed & vicisse videbatur. Tum verò prosequuta concordiam efficacissimâ benignitate Timoclea, totos utres jussit in medium proferri, prodigique veterrimum vinum; multo quoque epityro agrestes excipiens. Illi se in excubias partiti, obtinebant stationes. In Archombroti cubiculo, circa acquiescentis lectum, octo in comportatum stramen jacebant: totidem in limine cellæ, in quam Timoclea secesserat. Cæteri in triclinio, aut vestibulo ædium ducebant pervigilio similimam

limam noctem ; nisi cum temulentis somnus irreperet : quo plerumque jacebant captivis suis faciles , si fallere aut nocere voluissent. Sed si fugisset Archombrotus, id in Timocleæ caput erat, omnibus Poliarchum evasisse credituris.

CAP. XII.

ARGUMENTUM.

Munitur Arsidas Argenidis, Poliarchum esse incolumem, venturumque, si ipsa juberet, sed sub capillo ascititio : nec omittis de rusticis dicere, qui amantissimum juvenem, maximamque in Poliarchum fidem, pro ipso Poliarcho ad Regem ducturi sunt. Vix à secreto Argenidis Arsidas dimittitur, cum inconditi homines intrant, medium Archombrotum late stipantes.

Ceterum extra illorum curam Arsidas erat, quem neque Poliarchum, neque ædium dominum esse constabat. Is communicato cum Timoclea consilio, in cellam ad quietem processit, unde aditus ad Poliarchum ferebat. Inde munitis cubiculi claustris, in subjectam speciem descendit, vestes, quas Poliarcho mutando matrona paraverat, ferens. Is, ut solum Arsidam vidit, interrogare non sine præfagio mali coepit, cur Archombrotus, cur Timoclea, non adesset ? Et ille furorem rusticorum, periculumque Archombroti narravit ad omnia verba horrenti, donec eum comperit esse incolumem. Tum verò circumposito sibi ornatu, quem mittebat Timoclea, multum Arsidam oravit, ut ad Argenidem primo mane properaret ;

ret ; inde ad specum cum virginis mandâti, ubi illa jussisset, fide eadem & diligentia rediturus.

Cum haud modicam noctis partem posuissent in illis sermonibus, redit in thalamum Arsidas, momentaneam quietem petiturus. Sed marcidæ voces, & stertentium rauca ebrietas, interpellavere somnum; ut denique abjectâ soporis spe, risu irato malediceret ludicris militibus, excitatisque eorum præcipuis, ad regiam se ire moneret ; Ipsi, ubi placeret, cum Archombroto sequerentur. Iter erat duodecim milium ; quo strenuè confecto Aulam intravit, cum vix pauci ex Argenidis familia evigilassent. Illa noctem turbulentis cogitationibus non sine Selenissæ horrore exegerat ; quæ memor furoris pridiani, & ad omnem inquieti corporis motum pavens, surgebat subinde destrato, & quis miseræ status, quis impetus esset, anxiam contemplatione quærebat. Adhuc in illis erat officiis, cum Arsidas ministros excitavit, rogavitque ad Selenissam intromitti. Rem ipsi ad ancillas detulerunt ; & una, cui licebat, referato Argenidis thalamo, in quo Selenissæ stratum erat, adesse Arsidam, & matronæ colloqui velle dixit. Ipsum diei tempus nondum salutationibus maturum, (cum præterea sciret, charum imprimis Arsidam fuisse Poliarcho.) facile persuasit de rebus, quæ tantopere turbabant, aliquid nunciaturum advenisse. Sed si tristitia afferebat, nefas erat scire Argenidem. Itaque Arsidam in proximum conclave matrona duci jubet, eoque processit, vix satis interiori tunicâ circumductâ, & ubi soli fuerunt, prior sic orsa est : Scio, venire te de Poliarcho dicturum. Age modo ; vivimus, Arside ; an cum illo perimus ? Non tulit Arsidas diutius animum ambigere ; &

verò

verò Poliarchum incolumem esse; ab eo se ad Argenidem advenire. Turbata gaudio Selenissa præcipitem Arsidam in Argenidis thalamum trahit, cumque se apud humilem thorum reclinasset in genua, nihil circuitu usa est, (neque enim dandi gaudii festinatio sinebat) sed, vivit, o domina, inquit, valetque Poliarchus. Sponsor tuæ salutis Arsidas adest. Argenis consumptis lachrymis penè exanguis, & tunc fortè cum advenit Selenissa, doloris quoque oblita, languerat; cum repentina consolatione icta, periculosius celeritate gaudii, quàm antea dolore oppressa est. Ubi verò respiravit, dicere Arsidam jubens, resedit in thoro, avideque in eum intuita, cum audiret Poliarchum salutem illi dicere, effugisse inimicorum manus, & turpissimo secreto latere, ita exiliit, ut tamen nondum excusso metu subinde cogeret jurare Arsidam vera esse, quæ afferret. Ille, venturum quoque Poliarchum affirmabat, si ipsa juberet: barbâ capilloque alieno notos vultus condidisse; vestem quoque indutum, quæ imæ fortis hominem deceret. Nec omisit de rusticorum vi dicere, qui pridianum convivium turbaverant; ut furere, ut mitigari cœpissent, ut amœnissimum juvenem, & maximâ in Poliarchum fide, pro ipso Poliarcho ducturi essent ad Regiam. Hæc non semel narrari Argenidæ satis erat: quæ tandem ire Arsidam ad Meleandrum jubet, & de agrestium adventu nunciate; ne venienti Archombrôto quicquam duram indignumve accideret. His curatis ad se redire; Interim quid agere, quo ire, Poliarchum præstaret, secum agitaturam.

Vix à secreto Argenidis dimissus Arsidas erat, cum urbem inconditi miles agris homines intravere,

medium Archombrotum latè stipantes : Et militibus, qui in statione erant, quid vellent afferrentve rogantibus, Poliarchum à se captum, ad Regem adduci retulerunt. Simul his intra moenia recepti ad arcem venire, à qua objectis claustris exclusi, cùm sciscitaretur Eurymedes, qui essent, quemve quærerent, eodem errore dixerunt, ad Regem se venire tradituros Poliarchum. Hoc audito simul lætus Eurymedes, quod viveret Poliarchus, simulque de amici periculo anxius, petiit sibi Poliarchum monstrari. Illi totis manibus Archombrotum indicaverunt. At Præfectus in ignoto sibi vultu non hærens, negavit, eum esse, quem dicerent. Jamque suspecti erant, & arma ponere jubebantur, verente Eurymede, ne subornati à Lycogene venirent. Sed in Archombrotum præcipuè intuens; quæ hæc autem est fabula, inquit, ô juvenis, aut cur te Poliarchum esse assimulas? Tum ille; Se verò neque unquam simulasse, neque sponte hoc perductum comitatu processisse ad Regiam. Sibi errorem rusticorum fraudi esse non debere. Dum inter hos sermones sunt, interim aderat Arsidas, & imperante Meleandro omnes produxit in atrium. Ibi Cleobulus regiorum consiliorum Præfectus, Regis nomine ita locutus est, jam gnaris se errasse, ut Principem præstitæ fidei memorem abundè promitteret: Servarent ad omnia animum, atque manus, quæ præterquam Diis & Regi nihil debebant. Deinde Archombrotum, ut erat imperatum, duxit ad Regem. Quem ille postquam idoneo gestu cultuque propitiavit, ita exorsus est: Absit omen (Rex) quod reus tuos oculos primum subeo. Summum votorum fuit ad tuam regiam pervenire. Hoc consilio & patriam reliqui, & Siciliam,

liam, tanquam terrarum omnium te rectore felicissimam sequutus sum. Cæterum quamquam in conspectum tuum prodire his authoribus noluissem; non hæc tamen sine deorum mente contigisse crediderim. Quantum intelligo, Rex, nemo tuis rebus Poliarcho addictior fuit, nemo bellicâ laude præstantior. Cur non gloriæ visum esse me dignum, qui ejus vicem subirem? Certè ut de fortitudine concedam; ita præstabo, ne in te colendo diligentior fuerit. Nec contumax ista de Poliarcho est mentio. Accusatum quidem scio: sed adhuc indemnata memoriam fas est apud te laudare, & tueri. Quod si armis meis, & mahibus, uti placebit, intelliges viliorē mihi vitam imperiis tuis esse.

Hæc & similia differente Archombroto, Meleander avidissimo vultu in eum hærebat. Juventus, & species oris, tum luminum vigor, neque tristis aut inepta modestia, conciliabant dicentem. Utque desinit loqui, Rex primum gratias egit, quod ad se divertisset; experturum omnibus officiis, nullos sibi chariores, quam qui ab externis regionibus virtutem non debitam, natamve Siciliæ, ultrò afferrent: Simul porre dextram Juveni tradidit, quam ille subjectâ manu excipiens, quaque licuit pronus, osculo pressit. Receptus est deinde in amplexum, (nam Rex summa de eo augurabatur) sed de genere, & patria postquam rogatus est, nihil aliud retulit, quam se natum in Africa: eoque intentius erecto Meleandri studio, haud quicquam ulterius potuit ab obstinato extorqueri. Saltem cum ambitiosius rogaretur, unde illi cum Poliarcho necessitudo; gentiles, an cognati; an

duataxat eos amicitia junxisset? omnia, præter Timoclez furtum, nihil dissimulatâ oratione exposuit.

CAP. XIII.

ARGUMENTUM.

Nova Rusticorum turba Heraleontem vitio mentis lapsum pro ipso Poliarcho ad Regiam ducit. Ad primos rumores capti Poliarchi Argēis concutitur; donec fabulam ipsa cum aliis ridet. Nam mox Heraleon ad genua Regis procumbere, veniam petens, quasi ipse esset Poliarchus. Tandem solum metu hominem Rex jubet abire.

Cum deinde de violentia agrestium inter jocos sermo esset, Rex ipse conjecit, præter vultum & ætatem Archombroti, peregrinum quoque cultum errori suffecisse, visumque inexpertis hominibus, quia Poliarchus erat externus, eum uti externa veste solere. Atqui, refert Archombrotus, non committam amplius patrii habitus vitio plecti. Addam tunicæ pallium, & transibo in mores eorum, quibus hic imbutendum animum trado. Tum Rex; Imò expecta, donec magis placeamus, & consuetudo insolentiam nostri cultus apud te mitigarit. Nunc quidem tibi novi videmur; places tibi plenus veteri consuetudine, necdum ex animo imagine populi tui deleta. Sed postquam impleverit mentem noster aspectus, miraberis te diversum, & ferre non poteris. Equidem memini, & cum juvenis transirem in Africam, risisse me dispare à nobis amictus; cumque deinde illos usum probassem, rediissemque in Siciliam, non minori aspernatum fastidio patrias vestes; donec ha-

rursus

rursus mihi patientia videndi conciliavit. Adeò nihil est injustius, quàm damnare, quæ ipsi non facimus, aut vidimus; si præsertim totæ gentes in illa consenserint. Cùm enim ipso tempore iis placeamus, apparet, non vitio suo, sed ignoratione nostrâ, displicuisse primum visa: Et præterea cogitandum est, congruentes suis sedibus amictus atque mores singulas gentes habere, quos & tibi insinuabit genius regionis, si illam justæ moræ experientiâ conceperis. Nihil te ergo, præter virtutem, aut vitium, magnopere moveat in eua gente vel externa. Velim tamen tuos ad mores atque usus, mi hospes, hic omnia tibi procedere.

Dum hæc loquitur Meleander, & senili ambitione philosophatur, interim Arsidas haud ægrè ad Argenidem delapsus est; laudavitque Archombrotum, qui primò cum Rege congressus, Poliarchi mentionem cum honore intulerat. Sed cùm avidissimè à virgine & alumna hæc hospitis audiretur constantia, subitus per thalamum rumor fuit, correptum Poliarchum in vinculis esse, & ad Regem deduci. Nec terita Argenis, scilicet rata de Archombroto imprudentibus esse sermonem, sustulit cum aliquo risu vultum, & errorem deponerent jussit; qui ad Regem erat adductus, alium à Poliarcho esse. Excepit sermonem Virginum una, dixitque longè aliud, quàm quod ipsa crederet, jam afferri. Scire omnes externum juvenem, quem rustici homines produxerant, non esse Poliarchum: jam verò certiori rumore constare, Poliarchum è specu, in qua mutatis vestibus latebat, ab aliis agrestibus erutum, trahi ad Regem. Qui id nunciarent præmissos, ad aulam pervenisse. Hoc fulmine attonita Argenis, tamen vix horridius, quàm aut Ar-

fidas, aut Seleniffa, contremuit. Et Seleniffa quidem silentium tenebat. Sed Arfidas ad aurem Argenidis demiffus; Vicit, inquit, nostras artes fortunæ malignitas. Actum est, Domina; nifi palàm audebis Poliarchum defendere. Postquam specum audivi, cultusq; mutatos, non dubito, quin vera calamitas nuncietur. Et illa velut ultimis & laceffentibus malis robustior facta: Cùm, inquit, referretur de obitu Poliarchi, Arfida, res non minùs folatio videbatur, quàm spe carere. Solis luctibus tantos luctus prosequi tunc licebat. Nunc, cùm vivere poffit, & periturus timeatur, nunquam dignâ pœnâ defungar, nifi vel diligentiam meâ vivat, vel ego in illius malis confumar. Ibo ad patrem; Silentium pro crimine effet. Sciat tandem, quid debeat Poliarcho. Solatio erit, fi nos perditos dii volunt, nihil omiffisse virtutis ad ruinam eluctandam. Seleniffa audaci confilio perterrita, verebatur Regis iram, fi, quæ tam diu ipfa filuerat, Argenide proficiente cognosceret. Sed nec diffuadendi locus, nec ratio erat. Omnia fortunæ credi oportuit. Jam enim ad Meleandrum Argenis corripuerat gradum, paucæque ex comitatu primùm, ut in re improvifa, mox & ipfa fequuta est.

Rex tunc fortè erat in hortis, & ipfe de Poliarcho follicitus, quem constans fama erat, effe in vinculis. Miserrimus senex, & nunquam quietus à fortuna, quid diceret, faceretve? Omnia adverfa, omnia in novos dolores compofita. Propè biduum erat, ex quo tanquam mortuum fic apud fe defleverat, ut perfunctus videretur officio; & culpam abluiffe. Nunc de integro quæftionē fata reduxerant, mallétne peccare in juvenem, an cœuntem Siciliae pacem in tutiffimâ

Amā æquitate rescindere. Jamque qui acerbius ode-
rant Poliarchum, frequentes convenerant, dicebantq;
eo juvene vivo nihil in Sicilia firmum fore. Aderat
Archombrotus, Regisque vix minùs, quàm Poliarchi
misertus, expectabat, donec erumpentibus hominum
studiis, posset amicos Poliarchi dignoscere. Paulo
antè advenerat Ibburranes, & cum Dunalbio, paris
dignitatis Antistite, qui tunc erat in Aula, cogitabat
de patrocínio Poliarchi. Cùm certatim decedentibus
cunctis subita Argenis ad Regem procedit; ita dolo-
rem adgubernante prudentiâ, ne, priusquam res po-
sceret, suam causam vellet orare. Securitatem facie-
bat destinatus, nisi vinceret, interitus, oculisque in
hostes Poliarchi circumlatis, acriùs ipsâ æmulatione
accensa est. Nemo illic mediocriter Poliarcho vel
infectus, vel propitiuserat.

Ecce autem, dum omnes velut imperato silen-
tio in incertos exitus animum intendunt, Eurymedes
suspensis supervenit, Heraleontē manu tenens. Hunc
lapsæ mentis error notissimum aulæ effecerat. Et hic,
inquit, nobis est Poliarchus: hic ab agrestibus de fuga
retractus est. Tum Heraleon in genu supplex procu-
buit, veniam passis manibus petens. Rex jam hilarior,
ecquid peccavisset, rogavit; Nihil, inquit, nisi quòd
sum Poliarchus. Omnibus in risum effusis, Rex ab
Eurymede petiit, hæc serio an joco agerentur. Et Eu-
rymedes; Cùm pro limine arcis starem, illic, ut im-
peraveras, Poliarchum, si traderetur, excepturus, vi-
deo rusticorum magnam turbam Heraleontí circum-
fusam. Is, qui inter illos videbatur potissimus, mul-
tum suæ fidei imputabat, quòd diligenter Poliarchum
vinxissent. Erat autem Poliarchus, Heraleon. Sup-

presso ego risu, quæsiui, quâ felicitate incidissent in prædam. Qui ex nostris hominibus primi, inquit, hoc mane ad opus exiere, mirati quòd iste per invios campos ageret equum, nitereturque in impeditum montem, primum monere errantem, mox sequi suspectum, instituerunt. Quippe tanquam omnes vitaret, ut in quemque inciderat, avertebat equi vestigia, quem per tot anfractus cum spiritus defecisset, ipse jam pedes specum in proximo nactus, præcepit in eum se abdidit. Jam ad spectaculum coieramus multi, & facto agmine in speluncam concurrimus; Clamantem horrentemque cum educeremus, quis esset, cûrvelareret, rogatus, ultrò se Poliarchum esse professus est. Vestis erat indigna Poliarcho; sed facile credidimus cultu mutato aufugisse. Neque mora, vinximus reluctantem, & ad Regem, ut vides, reduximus. Cum sic rusticus perorasset, laudavi fidissimos homines, & ad suos agros dimisi. Hunc autem (Rex) tibi en fisto: quod videbitur, in illius caput constitue.

Hæc loquente Eurymede, etiam tristissimis aliquem risum is casus expresserat. Quippe Heraleontem sciebant affectæ mentis vitio eò prolapsum, ut vulgò se esse Poliarchum jactaret. Solus erat, qui fabulam ignoraret Archombrotus, quem à proximis sciscitantem, quid negotii esset, Meleander ad se vocat, & de Heraleonte hæc memorat. Quo magis hunc mirere, Archombrote, cætera ad hunc modum non desipit. Rem familiarem sobriè curat, negotiorum meminit; in agendo, in colloquendo, non ineptus, nisi ad Poliarchum sermo flectat: tunc quasi vestro perculsum amentia sua rapit. Se Poliarchum vocari, laudes, quæ illi nomini dantur, suas esse, & in
alium

*Seu jaceat pronis, seu Converso ore supinus,
 Laeva est, ac formas mille animo hostis habet*

alium iniquissima ratione transferri. Plus sex menses sunt, ex quo illi mens laborat sub hac larva: forsitan & accensis in Poliarchum ignibus se quæri putavit, aufugitque perterritus: & imperiti homines, neque vultu, neque infantiâ æstimatâ, pro eo, quem se esse aiebat, indignum multaverunt. Sed ipsum, si lubet, audiamus. Dic verò, Poliarche, quæ te res adiecit ad fugam? At Heraleon; quid te autem, Rex, ut fugere me cogeret? Ex notis ignotisquæ nemo fuit, qui consilium latendi non laudaret. Sub hac veste, quam squalidam mihi imposui, credidi fugam bene texisse. O ut nunquam fuissetm Poliarchus!

Avertit se risurus Meleander; qui subitâ deinde naturæ humanæ miseratione commotus est, quam præter fortunæ injurias, nec sufficiens tot cladibus corpus, adhuc præcipuâ sui parte tot mala exercerent.

CAP. XIV.

ARGUMENTUM.

Illustri sermone discutit medicus infania causas, & quâ ratione Heraleon, quoties ad unum Poliarchum sermo stetit, à sana mente discedat. Sed disceptationem abrumpit adventus Lycogenis, quem Rex solita humanitate excipit.

Aderat Regis medicus, quem Philippum appellabant. Is parum rogatus, intemperiem cerebri fastidiosè descripsit, quæ veluti summam mentis intactam relinqueret, partemque duntaxat compleret amentiam, quod Heraleonti accidisse multi stupebant. Sunt, inquit, in ejusmodi hominibus laxa cerebri

D s

clau-

claustra, suâque tenuitate nimis apta recipiendis imaginibus rerum, quas vocamus phantasias. Has in rara illa substantia, & suâ levitate quocunque impellatur obnoxia, semel impressas, ideo delere est arduum, quia ut plurimum aliqua suavitate placent, & præterea veluti intingunt animum, non aliter quam per vehementiùs succedentes diversarum rerum species in alios colores abiturum. Vix est igitur, ut illa ingenia unquam vacent; semper immodicè ex irruentium cogitationum impetu aut ægra, aut hilaria. Quòd si in aliquem potissimum affectum isti homines cœperint inclinare, hunc assiduum habebunt in animo, hunc præsentem mentis oculis dulci studio alent; seu ille superbia erit, seu habendi cupiditas, aut impatientia ultionis, aut quicquid aliud turbidæ cupiditates nobis objiciunt. Ita spontè inclinati, si vis aliqua vehementior in eam partem ingruit, faciliè perturbantur; ut quod diu esse voluerunt, tandem esse existiment; nec jam illæ in domito & assueto animo imagines, rem ut optabilem, sed ut veram & præsentem figurent. Vis autem hæc vehemens, vel ex crescenti habitu est, & in dies graviùs premente; vel ex subito impetu, qui ingens & improvisus occurrat, impleatq; tanquam turbine lacerata ingenia. At cur, inquis, sic mentes affectæ in totum ejusmodi tempestate non pereunt? Faciunt verò sæpiùs; Sed & interdum sola illius rei contemplatio, quæ in animo nimia fuit, peccat; Nam ut membra jam spontè imbecillia, haud rarò profluentium humorum vim sic in se derivant, ut ex morbo nihil supersit, quod sinceras partes afflet; Sic iste Heraleon, & si quos non injucundæ amentia socios habet, consumpto in cupiditatum

una

una ingenii vitio, quo aliquid nimis velle coge-
batur, pacatius, & propemodum sine præjudicio, res
alias intuentur, intelligunt; denique humano more
vivunt: Ut plerisque mirum sit, quòd aut insaniam
reliqua prudentia, aut hanc illa non perdat. Adde-
res, subjungit Meleander, vix mortalium ulli peper-
cisse hoc genus insaniz. Quotusquisque aliquid sibi
non fingit periculosius, stultiusque, quàm se esse Po-
liarchum? Hic deos non esse, hic omnia esse deos,
aut nihil voluptate pretiosius, aut inulta numinibus
facinora esse. Pauci denique Heracleontem non supe-
rant; nisi quod tectius, aut magis ad genium vulgi
furunt: eò quoque lacrymis digniores, quod excu-
tere dementiam nolunt; iste non potest.

Inter hæc jacebat supplex Heraleon, ab averso
Rege ratus de supplicio suo agi; Nec desuere, qui
revocarent Meleandrum ad jucundum spectaculum
tam vana metuentis, scenamq; ornabant, hi tanquam
orarent, ut remitteret pœnam; alii proclamantes ad
vindictam. Sed exhorruit Meleander ad Poliarchi
memoriam, crudelis sibi visus, si ejus nomini, quem
periisse ducebat suum crimen, adhuc superbæ fabulæ
contumaciâ illuderet. Ergo solutum metu abire He-
raleontem jussit; causatus, sat nugarum rebus seriis
obstrepuisse. Nam & nunciabatur adventare Lyco-
genes: quem ipse, quo vultu exciperet, quibus ver-
bis affaretur, nonnihil cunctatus, tandem in cubicu-
lum secessit, manuque ad proximam sellam nixus,
cœpit ex composito Argenidi loqui. Quippe Lyco-
genes paucissimis familiarium comitatus, iisque, quò
fiduciam simularet, exermibus, intraverat Magellam;
non conscientiam suâ, sed Regis ingenio, & suorum

studiis, qui circa Regemerant, superbè securus. Vehi quoque cursoriis equis voluerat ad longioris pompæ sive molestiam declinandam, sive intempestivam invidiam. Quidam ex amicis Regiis, interque eos Timonides, à Meleandro jussi, tanquam spontè ei obviam ire, ab limine arcis ad conclave, in quo Rex erat, tumentem deduxere.

Intrat ille, haud vulgari vir specie, quam ingens fiducia augebat; visoque cum Argenide Meleandro in terram de more se demisit: paulum inde progressus, iteratâ veneratione cunctantes prosequitur. Nec tum quidem Meleander ullo nutu venientem excepit, obliquos in Argenidem vultus, tanquam sermonis causâ tenens. Sed ut propior Lycogenes intra pauca vestigia fuit, tum Rex subito porrectissimâ fronte in illum aspiciens, petenti genua dexteram dedit; addidit expetitum venisse, & cætera, quæ in humanitatis pignus omitti non solent. At verò Lycogenes inter officiosæ demissionis verba nihil artis omisit, quo aliorum spirituum retinens, nec vilis esset Regi, & factiosorum animis, qui multi tunc aderant, fidem faceret adhuc se duce contumaciam belli posse resurgere. Excusavit breviter necessitatem, ut dicebat, armorum, ad quam à salutis suæ insidiatoribus esset adductus. Se verò nec fœdera, nec publicam fidem, expectaturum fuisse, nisi ut ab iisdem hostibus apud Regem tutus esset. Meleander non modò abolenda odia retulit, sed & odiorum mentionem. Postero die, in fano Palladis, deos testes reconciliationis esse futuros. In varios deinde sermones digressi sunt, utroque potissimum lætitiâ, & quæ est pervicacissima ars Aularum, amorem fingente.

Eury-

Eurymedes jubente Meleandro, Lycogeni suorumq; præcipuis prandium eo die instruxerat; quosdam præterea vocaverat meliorum partium Optimatès, in quibus & Dunaëlius fuit, qui quamquam exteræ gentis homo, nulli Siculorum charitate in Regem cedebat. Erat ille in deorum ministerio præcipuus, ex Sacerdotibus, qui purpurâ vestiuntur; tantamque dignitatem ornaverant ingentibus animi bonis. Srenuus, & par negotiis; Invenire amicitias, & colere optimus; nudis inter synceros affectibus. In tanta felicitate naturæ eminebat eruditionis amœnitas, omniumque Musarum consortium, quarum nullam factæ illæ ad usum & negotia virtutes excluderant. Nec id impune fuit; Sæpè, ut solet, ulciscente fortunâ in egregio viro virtutis amorem, & studium literarum. Nam & Avunculum olim Regem sacrorum habuerat, quem suos pro merito subvecturum, tam subito mimò febris eripuit, ut triumphales lucernæ rogi flammæ spectaverint. Ab hac spe dejectus novoque periculo legatus ad externos missus, penè temporum invidiam subiit, quia gens illa subitis motibus cœpit ardere; ut difficillimum esset in turbulenta tempestate aut divisis placere, aut ab armatis & ad sua intentis consilia exigere, quæ sani dedissent. Fortissime tamen ad littus enatavit. Tuncque fortè in Sicilia erat, cum isthæc agerentur; amicitia, & consilio utilissimus Regi. Et in ejus amicis eminebat Nicopompus; quem & Eurymedes ad idem provocavit convivium.

CAP. XV.

ARGUMENTUM.

Anaximander Aristocratiam, & Democratiam Monarchiæ præferendam his probat argumentis : Quòd plus vident oculi, quàm oculus : Quòd in dispensandis honoribus Reges impetu, non electione ducantur : Quòd juvenis ad magna audenda magis stimuletur : Quòd populi sint sui juris. Nicopompus hæc argutè subvertit : Quòd sub magistratu non sit magis libera plebs : Quòd septemvidia populi ignavis fasces deferat : Quòd magistratus sint corruptibiles, maxime si in parvo ære sint : Quòd ambitus factionum origo sit.

Cum inter vescendum multa hilariter referrentur & occasione multi de apibus mentio esset, Juvenis quidam, Lycogenis nepos, Anaximander nomine, sive patruo placiturus, à quo sciebat regiam potestatem oppugnari, sive jactaturus philosophiam suam, negavit verum esse, quod de apibus referunt, habere illas Regem : Sed hoc vanæ & facilis antiquitatis esse commentum, quæ & canere Cygnos credidit, & formidinis opinione Leones oneravit, qui in Gallos cantantes incidissent. Addebat his pleraque similia esse, quæ majorum inexplorata autoritas pro veris tradidit famæ. Cæterum omnia animantia ductu naturæ non Regem, aut alieni superbiam imperii, sed libertatem sequi. Cum hæc ille dixisset, mox à convivis cœpit vulgare agitari argumentum; Ecquod inter homines esset æquissimum imperii genus. Nec dubitavit Anaximander id præferre, quo Populus,
aut

aut verò Optimates potiuntur. Cur enim ex unius hominis libidine omnia pendeant; quem, si in vitia deflectit, nullus metus aut pudor cohibeat; qui scævitiâ, qui exemplo, altissima reipublicæ vulnera imponat; qui sic denique patriâ civibusque utatur, tanquam sui unius causâ hæc omnia natura produxerit? Quantò verò alacrius symbola in ærarium conferuntur à populo, cum illa deinde pecunia sic plurimum consilio atque fide collocatur, ut hanc quisque de privatis adhuc suam jure existimet; quam ubi ex unius Principis nutu in gratiosos ac sæpè indignos improvidâ & crudeli liberalitate effunditur? Quid quod ad reipublicæ usum se plures aptabunt, ingenia excolent, militiam aut eloquentiam studiosius persequuntur, denique suis civibus se probabunt; ubi eorum suffragio scient esse parata virtuti præmia, summasque reipublicæ dignitates patere merentibus; quam cum illas unius domûs ac liminis ambitiosa angustia ita dispensat, ut vix unquam ex merito, vel publicæ famæ judicio, probis viris aut laboriosis contingant? Num præterea uni Regi tantum solertix, tantum animi superesse, ut possit æquari tot Optimatum ingeniis, qui in liberis urbibus ad publica consilia solent acciri? Illos quidem & idoneâ ætate, & claris virtutibus deligi; tum virtutis æmulatione, & dedecoris metu, utilissima quæque reipublicæ sentire ac facere. Sæpè autem obstrepere adulationem Regibus, sæpè indolem monitoribus non parere; ac illorum præterea mentes, quamvis egregias atque rectas, eo ipso corrumpi, quod utcumque præclare se gesserint, nihil est sublimius, quo in præmium rapiantur; nec si peccent, ullum tribunal, cui

cui reddant rationem. Nihil denique aiebat suavius libertate, aut quod magis cum natura conveniat. Hac autem populos frui, qui legibus suis vivunt, qui magistratus facere ac premere possunt. Nec verò, cum ipse hæc dicat, se oblitum aut quis ipse sit, aut ubi terrarum. Scire se sub Rege esse Siciliam; & id cuique genus imperii charissimum esse debere, sub quo est genitus. Verum ut quibus imbecilla valetudo est, corpuscula quidem sua amare ac tueri est necesse; sed & illis præterea licet aliorum contemplari felicitatem, qui firmiori habitu absunt à morbis; Ita se regiam dignitatem colere, cui erat nascendi conditione obnoxius; & populorum tamen libertatem suspicere, qui sui potentes sunt. Neque præterea se Meleandro injuriam facere; cujus virtutibus si similes utique essent cæteri Reges, nihil se Regibus divinius, aut Regno inter homines utilius crediturum.

Hæc audacter ingentem Nicopompus non tulit. Vir erat literarum à puero amans: Sed qui solis in libris hæere contempserat. Adolescens reliquerat magistros; ut in Regum ac Principum Aulis, tanquam in vera & liberali schola, tyrocinium poneret publicæ lucis. Ita pari ubique Musarum & negotiorum studio crevit; genere quoque ac moribus ad ejusmodi eum vitam ferentibus; & multis Principum charus, ac inprimis Meleandro: Cujus tunc, & cæterorum Regum causam acturus; *Quid faceres, Anaximander, inquit, in populari imperio, qui hîc tantam loquendi ac sentiendi libertatem usurpas? Non me hercule tam impunè sub populo liceret regnum laudare, quàm nunc plebis aut Procerum potestatem extulisti; Ut vel inde intelligas, hîc verissimam*

nam esse, illic fucatam libertatem. Nam quòd ad naturam provocas, quæ libertatis amorem animantibus ingenerat; unà persuaseris omne genus imperii abdicandum. Neque enim sub Republica minus, quàm sub Regno, leges sunt, magistratusque, quibus obtemperes. Quæ omnia eodem modo aut conveniunt, aut abhorrent, à naturæ libertate. Si contineri suâ sponte intra fines justitiæ posset genus humanum, tunc in pari omnium pietate non supervacua modo, sed injusta essent imperia, quæ cives jam sponte æquissimos ad inutilem servitutem adigerent. Sed cum ex vitiis mortalium hæc felicitas sperari non possit, ea maximè forma regiminis ad naturam accedit, quæ homines vetat extra leges naturæ ipsius, virtutisque exerrare. Ut non interfit, pluresne an pauci imperent, sed in utro regimine sanctius cives agant. Lulisti præterea in permiscenda populi & optimatum potestate, quæ utique diversissima est. Tu verò ad facum & libertatis pompam, populum nominasti; ad utilitatis verò speciem, retulisti Optimatum solertiam. Atqui, si respublicas intelligis, in quibus summum populo jus est; quid prudentia illic Procerum possit? Cum sæpè ad imperitos, atque ignavos, populi levitas deferat fasces, cum factionibus, invidia, impetu, rapiantur vulgi studia; & plerunque fuerit ingens virtutis specimen, ab imperita multitudo malè mulctari? Sin illuc te refers, ubi Proceres omnia possunt; pudeat istiusmodi senatui regnum, Anaximander, posthabere, & multiplicato numero dominorum, augere serviendi vilitatem. Nam pro unico Rege tot heros obtrudis, quot illic homines senatum constituunt. At scilicet maturius inter

ter multos, quàm Rege ab uno publica expendentur negotia. Quasi prudentum sententiis Reges uti non soleant; & iste, quem laudas Optimatum senatus sæpè transversus non agatur, dum quisq; proprii commodi studio laborat, vel amore in suos, vel in pares invidia. Sed enim majoribus præmiis excitata juventutis industria (inquis) ad studia & labores propelletur; florebitque illustribus respublica ingeniis; regna verò tanquàm studiis & virtutibus adversa marcebunt. Quæ autem respublica? An illa popularis? In qua ad seditiones, ad furorem, ad captandi populi atque fallendi consilia, aptare se solent improbæ ac factiosæ mentes, adulatione, obsequio, suavitate orandi; in qua denique vix est, ut eximia ingenia, & ambitu accensa, nisi ad publicam perniciem emineant? Sub Optimatibus verò, quid spei laboriosis illis hominibus, quæ amplior sub Rege non pateat? Intra certas (ut nosti) familias atque stirpes, includunt hi Proceres reipublicæ munera atque potentiam: ut generi, non virtuti serventur dignitates, nisi fortè quædam obscuræ, & quæ te à supercilio nobilitatis non eximant. Et hæc præterea munera, ad quæ licet pervenire, an putas in alios dividi, quàm in istorum potentum clientelas? ne felicius, quàm sub Rege eloquentiam illic, aut virtutis alia studia; sed gratiam, sed amicitias, sed privata obsequia, valere existimes. Pone verò tam regnum, quàm rempublicam, Principum vitiis tanquam affectâ valetudine laborare; utriusque faciliora expectes ad publicam sanitatem remedia? Nimirum & Regem & ipsius vitia mors saltem de medio tollet; poteruntque à successoris indole sperari mitiora. At labem corrupti
 sena-

senatus non uniuscujusque mors eluit; sed afflicti semel mores in deteriora semper labuntur, donec publicam salutem suo casu obruerint.

Sic differente Nicopompo, timuit Lycogenes invidiam, quod ab suo nepote oppugnaretur jus regium. Nam & hoc inutile suis cœptis facinus erat, qui non delere, sed habere sibi regnum optaret. Aliud commodius visum, quandoquidem ille sermo inciderat, arguere gentium ritum, quæ uni se stirpi in hereditatem permiserant, cæterasque extollere post singulorum obitum Regum in comitia & suffragia euntes. Et hoc quidem Lycogeni placebat argumentum; tum quod sceptro Meleandri imminens id posse se consequi tumultuariâ populi electione sperabat; tum quod illic erat Dunalbius, sibi protinus, ut credebat, assensurus; quia in illo Antistitum collegio summos ad gradus non hereditate, sed suffragiis itur. Sic igitur exorsus turbavit Nicopompum; Dies abeat, inquit, priusquam, Nicopompe, quæ in utramque partem dici possunt, enumeres. Nam quotusquisque Philosophorum non invenit, quæ pro Regibus vel Republica diceret? Et tecum quidem sentio, unius imperio rem communem melius geri; Illud magis in perplexo est, an adigi populum præstet ad unius familiæ servitutem, an jus illi relinquere ex omnibus civibus optimum deligendi. Siquidem in ea populi libertate, quæ regio sanguine nascuntur, impensius rectis artibus se dederent, certi non antè in sceptrum majorum, quàm in virtutes venire se posse, propter quas illi majores regnaverunt. Etiam populo gratias quisque Regum haberet, memorque se ab eo subvectum, moderatius uteretur credita potestate.

Nunc

Nunc verò quasi nata mancipia, si subimus imperium, ne respicimur quidem; si detrectamus, pro flagitio habetur. Cum deinde in infantem, in puerum, in imbecillis animi hominem, summam rerum factorum ludibrium transfert, quid hac luctuosâ successione acerbius? Non expectat mehercule civium improbitas, donec ille Rex adoleverit; sed dum simplex & inutilis ætas superbè despicitur, eæ clades publicè eveniunt, quas deinde vix multorum felicitas annorum sarciverit. Tunc utique omnes regnant, populum omnes despoliant; ut nec saltem à solis calcatus Regibus contumeliæ solatium habeat ipsam peccantium dignitatem. Quod si gubernatori navis utcunque præstanti, filium rudem in successionem non sufficimus; ne, quos ille servavit, iste evertat; Nec Philosophiæ scholam proximo extincto præceptori, sed sapientiâ simillimus excipit: Cur regnandi unam hanc artem præceptorum plenissimam, & ex cuius erratis omnium perniciies pendet, pueris tradimus; qui si hereditatis jure habent, ut regnent, nobis jure eodem, ut pereamus relictum est? Huic quidem instituto ignosco; si putamus populos atque urbes gratiâ Regum ipsorum conditas esse. Perdant enim illi, quod suum est; ferantque populi illam sortem, quam numina dederunt. Sin fatemur, hanc tuendis gentibus dignitatem esse repertam; miror, majores non cavisse, ne ex illa pejor interdum calamitas esset, quàm quæ ejus beneficio prævertitur. Sed hæc tibi Dunalbi relinquo exequenda; Tu sanctior nobis author comprobabis eligendorum Principum morem, quem & vos in sacris comitiis justissimo ritu servatis.

Dunal-

Dunalbius in publicè obloquendo semper religiosior, eo tamen devenerat, ut assentiri Lycogeni, vel in eum differere cogeretur. Præterea omnium oculos, & maximè Nicopompi, in se videbat esse intentos. Modestè igitur abnuens sibi placere, quæ Lycogenes attulerat, tandem omnium pertinaci silentio, sic eum ad dicendum invitantium, in hanc sententiam loquutus est: Scio te, Lycogenes, hæc philosophandi magis causâ dixisse, quàm quòd reverâ sentias: Nisi id fortè tuæ in nos pietati dedisti, ut quia suffragiis Regem sacrorum renunciamus, author sis eum ritum ubique sanciendo. Sed ne sceptri & sacerdotii jura confundas; Vide, quàm diversa utriusque sit ratio. Nobis quidem, cùm lex vetustissimæ sanctitatis matrimonia abstulerit, quomodo infulas relinquemus liberis nostris, quos tollimus nullos? Multa præterea in sacris sunt, quæ sacerdotes per se peragere, non mandare aliis debent. Si igitur in pueros hoc munus successionis jura devolverent, quò aræ, quò templa, quò divûm illi cultus, qui profanis nec numini initiatis, committi non possunt? Ita quoque admonemur non divitiis incumbere, aut cæteris mortalium curis; sed pro domo, pro familia, pro posteris cælum habere: neque illa nostra esse, sed numinum, quæ à nobis duntaxat procurata ad heredem non transeunt. Sed & uni familiæ si hæc summi sacerdotii infulæ donentur, quamdiu putas illam cogitaturam se hanc Numinibus magnitudinē debere, neque sibi, sed diis, regnare? Vel Reges ac populos tantæ cognationis supercilium esse laturus? qui nulli nunc stirpi, ac penè nec homini, sed officii sanctitati, seipsum sine æmulatione aut vilitatis suspi-

suspensione subjiciunt? At in civilibus imperiis, quæ opulentiâ viribusque consistunt; quæ populo quietem præstare, & contumaciam frangere impiorum armatis legibus debent, multa sunt, quæ successionis utilitatem concilient: quorum præcipuum fortè est ambitus Optimatum exarmandus, ne in regni spem audeant ipsum Regem violare.

Finge enim in nobilibus & inquietis gentibus, quas cernimus hereditario contineri imperio, hunc, quem laudas, electionis morem vigere; quid facturos Optimates existimas, nunc quoque vix Regem patientes? Jam hæc illis accederet sui fiducia, posse se quoque regno potiri; jam despectus in Regem, qui & ex illorum ordine fuisset, nec majores liberos relicturus. At ubi fortuna regnandi stirpe in una consenuit, Regum præteritorum reverentia adeo vivit in posteris, ut vel cunæ puerorum in purpuram natorum tacitâ confessione sortis nostræ nos tangant; nec iis parère indignemur, quos, priusquam lucem subeant, scimus nasci, ut imperent. Nec dubium, grandius quiddam insinuari illis ingeniis, quæ ad regnandum à puero instituuntur; siue natura hoc facit, siue disciplinæ reëctitudo; aut potius deûm cura. Certè enim consuetudine honorum, qui ipsi habentur, obstupefcit superbix gestus ac veluti acies; aliturque imperandi fortis illa securitas, quæ ut contemni vix potest, ita nec in odium venire, quia plerumque accedit comis animus, & cum Optimatibus familiaritas, nullâ præteritæ humilitatis verecundiâ erubescens. Altiora deinde afluescunt cogitare, regnoque, tanquam liberorum suorum patrimonio, cum fide incumbere. Qui verò suffragiis in hunc

ver-

verticem rerum humanarum attollitur, nondum primæ immemor sortis est, in quam recidere sui heredes possunt. Itaque à publicorum munerum sedulitate propiori cura subducitur; ut filio vel proximo cognatorum eos conciliet, quorum est regnum dare; aut familiam saltem tot opibus expleat, ne deinde ullus ignoret fuisse ex ea, qui regnarit. Sic publica ornamenta, publicæ opes, quacunque ratione in privatam degeruntur familiam; & quæ splendori, quæ utilitati communi vota majorum destinaverant, tristissimo errore in nescio quos lares profunduntur, eosque laborant in lucem vindicare. Necejusmodi Reges suis modo peccatis Rempublicam lædunt; sed & Optimatum erroribus, quos perniciosâ indulgentiâ ideo sibi devinciunt, ut purpuram cognatis suis servant, aut largiri immodicè non vetentur; aut denique ne futurum lædant Regem (nam quis ille de tot Optimatibus incertum est) injurias in decessoris familiam vindicaturum. Jactes nunc licet electionis prudentiam, quæ novas identidem stirpes obtrudit malo publico saginandas. Ipsi Aquilii diverso è genere lecti, quàm sæpè Majestatis suæ vires his proditas curis fregerunt? Inter hos ille, cujus sanctiones aureas dicunt, ut filio regnum pararet, quo pretio suffragatores emit? quo deinde sceptri incommodo, cum solvendo non esset, publica iis vectigalia concessit; quæ primum pignoris nomine occupata, mox isti imbecillitate vel errore regnantum in hereditatem verterunt? Multa præterea sunt, ut scitis sive opera, sive consilia, quæ non statim ac concepta sunt, reipublicæ profunt; sed expectant maturitatem suam, & iustas frugiferarum arborum, legitimo denique

nique tempore edunt baccas. Ex his longioris spei consiliis plerunque solida regnorum salus consistit. Sperni tamen, aut omitti sapissimè solent ab Rege, qui non patrio, sed comitiorum jure obtinet sceptrum. Quia illis operibus inchoandis labor est ut plurimum sumptuosus; eoque suis authoribus ingrator, quod non viriditatis, nedum messis, ea ipsis voluptas est, quæ posteris Regibus olim contingeret. Qui autem erunt hi Reges? liberi, amici, familiares mei? Imò fortè ex ignotis, aut invisis. His ego securitatis, lætitiæ, opulentiae fundamenta stabiliam, magnis curis, & jacturâ ærarii, quod nunc melius in meos effuderim? Fac me velle; at hi ipsi successores fortè invidiâ suâ inutile meum munus efficient: & opera in spem longioris utilitatis inchoata, vel negligent, vel evertent; quoniam mihi meisque temporibus erit in decusea instituisse; ipsis autem, ut altioribus tantum, & sapientiæ nostræ custodibus, inglorius sumptus accedet. Hæc neque vano timore, neque tamen præter rerumpublicarum perniciem, ejusmodi Regum animos solent ab ingentibus cœptis avertere.

Minori tamen utcunque Reipublicæ incommodo regnare electi Reges possunt, quàm eligi. Nam in vividis gentibus, subtilique & exerto ambitu ferventibus, num quæta fore speres comitia? num largitionum armorumve immunia, ubi multi opibus, genere, animis pares, neque cedere invicem poterunt, neque omnes regnare? Quid deinde, cum in duos candidatos studia dividuntur, amboque in regnum se afferunt, ut nescias, uter vitio sit creatus? Quantæ hæc turbæ? quàm sæpè longissimo bello cruentæ? Ut
fileam,

fileam, quòd populus Regem facere jure assuetus, sæpè quoque eum audet amovere injuriâ. Ne vetera nunc curem; cerne Aquilium. Duo regna totidem comitiis non pridem adeptus, paulò post eorundem hominum poenitentiâ excidit sceptris. Ritè inauguratum negavêre. Ita ferro, cladibus, vastitate terrarum repetendæ res fuerunt hinc in Peranhylæum alterum ex regnis ambientem, hinc in Dereficum jam alteri incumbentem, qui pro dapibus, quas in mensam Aquilii ipsum ferre oportuit, ferè sustulit & penum & mensam. Hæc verò nonne summa discrimina existimes, iisque pejora, quibus interdum nostrorum pueritia Regum funesta est? Nam non nego vel regnantum infantiam, vel tenue ingenium, ineptumque negotiis, sæpè publicis rebus nocere (quid enim sit ad hominum commoda exactum, ut undequaue sit utile?) Sed hæc ipsa multò mitiori tempestate in nos volvuntur, quàm quæ procellæ ex comitiorum freto exæstuant.

At nec putes optimum quemque, aut maximè ad regnandum idoneum, per hæc comitia venturum ad purpuram. Quàm multæ sunt factiones! Ut sæpè, qui stirpe & potentiâ præcipuus est, animi bonis deficitur; tanquam verentibus fatis, ne si summam fortunam ac mentem dent homini, deum faciant ex mortali! Non igitur dignissimus utique erit, quem Principem comitia dicent, sed aut potentissimus, aut felicissimus; quorum utrumque ab arte regnandi abesse multum potest. Ille viribus suis suffragia aut terrebit, aut emet; ille ignaviâ favorem apud eos inveniet, qui sperabunt sub tali Principe ipsi regnare. Nam si denique eligentium studia atque vota sic integra

tegra fingis, ut in eo, quem destinant Regem, solam virtutem respiciant, solerterque inveniant; si præterea candidatorum modestiam & assensum populorum hunc facis, ut præbeant obnoxias cervices sic ad sceptrum provecto; Addas innocentiam novi regis inter recentis fortunæ blandimenta, adeo memorem sui futuram, ut nunquam conniveat; Tunc ego ad hanc felicitatem proclamabo, diisque charissimas gentes credam, quibus illa contrigerit. Sed hæc bona sperari non possunt. Reclamant vitia hominum & toties experimenta in contrarium versa; Ut injuriâ accusetur nationum sapientia, quæ dedidit se uni stirpi, ex qua tranquilliora sint & magis illustria apud se imperia.

CAP. XVI.

ARGUMENTUM.

Poliarchus acceptis ab Argenide literis, accingit se via, sed quò tutissime in Regiam nulli notus accedat, Et ab Argenide absq; invidia videri possit, latronibus oblato à Timoclea capillitio tegi placet.

IRatissimus Lycogenes erat, destitutam à Dunalbio esse spem suam; quod tamen ne convivæ advertèrent, aliquot jocis, quos elegantissimos habebat, reseræ gravitatem mutavit; adjuvante Eurymede, cui apud se tot periculose Philosophiæ argumenta jactari non placebat. Maximè de Peranhylæo, & Derifico, inter convivas sermo fuit; quorum in Aquilium audaciam Dunalbius modò notaverat: Et hoc quidem dissitarum tumultus gentium, plerique narrare amabant, vel audire. Sed Arfidas inter hæc

ja

jam provecto convivio facile elapsus, ad Argenidem ivit, breviterque narravit, quàm contumax Lycogenes esset in Reges. At illa, de temporum injuria breviter quæstâ, codicillos ei tradidit perferendos Poliarcho, quibus sua mandata commiserat. Cumque plurimum navem, & itet, & secretum, & quicquid ad fugientis securitatem erat, commendavisset; Tibi denique, Arfida, inquit, qui tantum hominem suis inimicis subduces, primum præmium dii, consciusque virtutis animus persolveret; tum Poliarchus aliquando felicior; & si cætera abfuerint, à me saltem tuæ benevolentix fructum expecta. Ille hilarior Argenidis verbis factus, & cum Archombroto deinde, quæ videbantur, loquutus, pronâ jam vesperâ ad Timocleæ prædium venit; cui Agrestes comperto errore tunc fortè pridianos tumultus excusabant. Illa sæpius cogitans se in leges peccavisse, quàm scrutatoribus abfuisse fortunam, comiter omnes habebat; si quid in posterum opus esset, animos sibi parans. Arfidas eodem benignè affatus est, omnibusque dilapsis primâ nocte ad Poliarchum descendit. Is morâ & ægritudine æger, ut venientem conspexit, quid, ait, vobis placet me viventem sepeliri? Eripe me ab hac nocte (Arfida) & vel hostibus permitte. Certum est, non diutius ferre hunc situm. Ille gnarus, quanti gaudii chartam afferret, nihil ad omnes quæstus; sed literas Argenidis profert, gemmamque, & manum, jubet inspicere. Confestim Poliarchus exultatione plenissimus; Ut valet, Arfida: ut meminit nostri? Neque nomen adjecit; nam & Timoclea audiebat loquentes; Sed lino deducto, deflexit aliquantùm, ne legentis affectus vultusque notarentur. Perlectâ

epistolâ , secretum Arsidam ad se trahere cœpit , illumque consulere , satisne fidere vesti ignotæ , & ascito capillamento posset , sicque ad Argenidem ire ; aut tiora sequi præstaret , & ad navigium Messanam proficisci. Et hunc statim navigare Arsidæ quidem placebat ; sed cunctanter obstabat Poliarchus avidus videndi Argenidem , & verecundè pro amore suo pugnans : Quod ubi Arsidas sensit , exoneraturus pudorem amatoris , mutatâ sententiâ author maximè fuit ad Argenidem eundi. Quid enim facilius , quàm postera die templum , quod omnibus patebat , intrare ? Argenidem de more staturam ad aras , quibus osculum ponere nec miserrimi supplices vetantur. Obfirmato Poliarchi consilio , Timocleam advocant ; monentque sub diem Poliarcho eundum ad navem , quæ in Italiam eum ferat (nam ad aulam proficiscendi consilium premebant.) Adjecit Poliarchus , nunquam hospitii gratiam apud se vanam fore ; Vitam & quæcunque per eam homines habent , semper illi debiturum. Matrona inter preces atque vota lacrymis manans , jam non ut hospiti tantum , sed propere dum tanquam alumno , omnis curæ , omnis sollicitudinis affectum impendebat. Multum erat ad amorem beneficium dedisse : verebaturque , ne jam suum Poliarchum inclementior fortuna exciperet. Et tunc quidem flens acquieturum reliquit.

Nocte verò inter vota , & metus , anxie ductâ , rediit in specum cum Arsida , attulitque frustra panis mero intincta ; & ad Græci moris jentaculum adigit adhuc de somno fastidientes. Emisit deinde paulò ante Auroram cum Gelanoro Poliarchum. Et Gelanorus quidem , cum Arsidæ ad uxorem literis , Messa-

nam

nam profectus est. Nam Messanæ Arsidas habitabat, urbem sibi à Meleandro creditam regens. Literarum sensus erat, ut conjux instructum navigium haberet in portu, quo ipse propediem in Italiam uteretur. Sibi necessariam Rhegium viam esse; hominem, qui has literas ferebat, diligenter apud se servaret. Se Messanæ intra quatrimum fore. Postquam ille discessit, jam solus Poliarchus Arsidam sequebatur lentè in equo præeuntem. Pedes erat, vilis amictus; & scipione non necessario utebatur; manibus quoque, ne candore proderentur, dilutâ fuligine, in sufflavam colorem mutatis.

Pervenerunt in urbem, cum recluso jam Palladis fano dæx copiam fecisset ædituus; necdum frequens populus commodiora ad spectandum occupavisset. Poliarchus quàm licebat proximè resedit ab ara; Arsidas ad Argenidem ivit, docuitque quàm religiosus cultor in templo illam maneret. Obstupuit virgo, simul periculo Poliarchi, & oblatæ lætitiæ sensu perculsa; signisque diligenter quæsitis, quibus mutatum agnosceret; Res, inquit, periculi plena erit, Arsida, si Rege atque Lycogene mox ad templum ituris, Poliarchus vestium furto duntaxat, & capillorum celabitur. Ex tot viris, qui Principes circumstabunt, neminem putas sensurum hanc fraudem? Maximè cum mutuis suspicionibus erecti, & qui Regi, quique Lycogeni student, vultus omnes, & quicquid infidias tegere potest, solertissimâ ratione explorent. Venire juberem huc ad arcem; sed larvam, qui in statione sunt milites, fortè excuterent. Pergam potius ad Parentem, moneboque, ex quo me voluit Palladi ministrare, nunquam nundinarum hunc

hunc diem imæ plebi ad vota negatum: Cùm autem sancientiæ mox paci, ad sacra cum Lycogene succedet, templum stipatoribus & comitibus plenum, nec capturum populi turbam, nec supplicum vilioribus posse patère. Si igitur placet (ne quid de consuetudine hodie pereat) me statim ad aras processuram, ut qui de plebè volent, ritu solito lustrentur; Vulgi cultu finito, ipsum melius publica sacra procuraturum. Ita metu soluta videbo Poliarchum, commodiusque in incurioso populo nostra consilia latebunt. Probante industriam Arsidâ, & ut maturaret monente, puella ad Regem digreditur: Neque is minùs sententiam laudavit, idoneâ fraude deceptus; Et illa acceleratâ pompâ (vixdum enim horam diei secundam religiosi homines Palladinunciaverant) inter stipatores, ministrasque, ad templum producta est.

Is autem sacrorum ordo erat, ex quo Argenis sacerdotioungebatur. Siculi nundinas ad fori conventus, & mercatum, celebrabant. Tunc Regum edicta vulgari, tunc in fontes edicta constitui. Tempus hoc rebus, si quæ sacræ, si quæ publici ritûs, datum. Confluebant in proximas urbes ex vicinis municipalibus atque vicis, qui vel rusticis opibus abundabant, vel egebant urbanis. Hæc dies constituta Palladis sacris erat, quò frequentior populus videret Argenidem; quæ quacunque per Siciliæ diversa procederet, habebat in comitatu vates, & sacerdotum eorum: Majores hostiæ, & cætera victimarum genera sequebantur. Cùm lucebat nonus dies, si quod Minervæ templum in proximo erat, illuc deferbatur simulacrum, cui honores haberi consueverant;

Sia

Sin minùs, ex commodissima æde evocabatur, qui deus deæve habitabat, ut quia duo numina unum templum non capit, suo discessu commodaret Palladi fiduciariam sedem. Fores laureâ redimitæ augebantur lucernis atque vittis. Signum, quod ad aram colebatur, acre erat, & deæ sua arma decentis. Strictum supercilium hinc acie oculorum, hinc casside ad mediam frontem producta, pulcherrimè horrebat. Vultus, qui virginis, sed implacidæ essent. Hastam ex auro, errantibus per metalli fulgorem radiis, quati à dea, sæpè vulgus asseruit. Ægidem quoque in parma omnibus coloribus, qui serpèntem squamas mutant, pictor expresserat. Vestigium veluti stantis ad pugnam, lævo pede sic porrecto, ut totum simulacrum nonnihil obliquaret in latus. Serpentis quoque specie Erichthonius erat ad pedes, spiris extremam hastam cingens. Cæterùm lectas victimas, vittisque & cætero ritu præterquam molâ, matatas, producebat ad vestibulum templi (nam intus mitti sanguinem erat nefas.) Postquam victimis jam subiecta aqua erat, superveniebat Argenis, cultu eximia, qui Principem & Sacerdotem decebat. Miri operis stolam erat induta, quæ per intextas imagines assurgens, Palladem faciebat de cerebro Jovis nasci, & in lite cum Neptuno inventâ oleâ triumphare. Hanc à tergo per multa volumina diffusam, ne vestigia verreret, sex virgines suspendebant. Crines Argenidis religabat purpurea fascia, ramis oleæ impedita. Ex eadem arbore summo capiti coronam posuerant. Sic ornata, & postquam ad victimas accesserat, imposito velo caput operta, concipiebât solemnes sacrificio preces, molâque devota animalia

conspersgens, muliebri ictu in earum frontem reclina-
bat argenteam clavam. Vero mox ferro excipiebant
victimas præcincti Sacerdotes; jugulisque suffossis,
fata, & deos in extis credebant deprehendere. Tum in-
gressa templum Argenis, thuribulo argenteo præfere-
bat solitos diis vapores; & ad aram admota, demptam
suo capiti coronam ad armati signi pedes suppliciter
collocabat. Thura tunc, & odores, novo igne refectioni;
qui dum ex acerra dissipantur, cantu, à proximis vir-
ginibus orto, quisquis ex populo sciebat, hoc carmen
modulabatur:

*O pars sed potior, tui parentis,
O Tritonia, nulla cui dearum
Maternas tenera blanditias tulit;*

*O Virgo studii nata virilibus,
Sacris ipsa tuis ades.
At vos Sicelidum chorus,
Forti plaudite Virgini,
Canthus addite plausibus.*

*Tu belli decus, axibus severis
Lethum, vim, gemitum, arma, fata, ducis.
Stat dextrâ jaculum; Gorgonis aspera
Monstris terribilis læva, dat hostibus
Facto bibere marmore.*

*Tu pacis dea, pinguibusq; campos
Exornas oleis: Et ipsa stamen
Monstras, ipsa colum ducere candidis
Qua te virginibus cunque vocaverint
Casti thuris odoribus.*

*Tritonis cupit unda te paludis,
Urbs diis hospita te vocabit Argos,*

Et

Et Pandionis qui colit arcibus.
Ted tu Trinacria pronior Insula,
Huc vultus melius refer.
Adsis Sicania benigna genti,
Servatosq; diu tuere Reges.
Nobis, diva, semel cum bona veneris,
Optamus merita sapius, & novas
Lati reddere gratias.
At vos Sicelidum chorum.
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plausibus.

Sequebantur omnium vota, quibus palàm incolumi-
 tas petebatur Principibus; addebant innoxios cœli
 haustus, nec fallentem Agricolas humum. Occultis
 precibus privata familiæ commoda quisque optabat.
 Tunc verò ad dexterum latus aræ, in altiori sede Ar-
 genis quiescens, vittatum manu ramum tenebat,
 quem undis lustralibus rorantem modico victimæ
 cruore asperserant, credebantque efficacis esse tutelæ,
 si fronti ori que esset impositus. Stabat in armis cir-
 ca virginem satellitum duplex ordo, ad eam ituris se-
 mitam aperiens, quæ vix binos capere posset, ne tu-
 multu, & imperitorum rixis, aut ara aut Argenis
 pulsaretur. Sic admissi, ad illius pedes prolabeban-
 tur, abibantque breviter ramo tacti. Nulli de plebe
 exclusi; pluresque Argenis quam Pallas
 acciebat ad sacrum.

E-5

CAP.

CAP. XVII.

ARGUMENTUM.

Ut pervenit in Regiam Poliarchus, reclusum Palladis fanum subit. Hunc postquam Arsida docente videt Argenis in peste degenerare, & genis alienis, ira simul atque pietate accenditur. Vulgo digesto ad virginis genua Poliarchus accidit, à quibus abire non sustinet. Jam hinc & inde Rex & Lycogenes mediam habent hostiam, cum Argenis quasi ad vaticinium furit Rege tot ominibus agro. Ecce aliis longo carmine diras in sœdisragos recitat. Tum Meleander animi curas fraudaturus ludos inspicit.

Quo igitur die Arsidas Poliarchum adduxit, parata erant sacra in veteri templo, quod Magellani habebant Palladi nuncupatum. Et Argenis maturius, tanquam dimittendo populo priusquam cum Lycogene Meleander adesset, reverà ut extra periculum Poliarchum aspiceret, descendit ex arce. Cumq; pro foribus templi tactas victimas reliquisset inter decollantium manus, & in dæ limine thuribulum sumpsisset, jam nunc quidem inquieto animi tumultu completa, pervenit ad locum, in quo, Arsida docente, sciebat sedere Poliarchum. Hunc verò postquam vidit, in ignobili veste, & genis alienis, miserabilia in se lumina figentem; adeò irâ & pietate accensa est, ut penè sacri ratio amenti excideret. Utcunque tamen perrexit ad aram; ibique in dæ signum intuens, interim dum cæteri solemne carmen celebrant, arcanos gemitus effudit. Testabatur cœlestium fidem.

Inno-

Innocentiam suam, candorem, pietatem, tacitâ exprobratione ingerebat scientibus. Nunc si se adjutam vellent, auxilio esse tempus. Si hæc mortalia curant regûntve, cur non virtutibus pretium erat? cur nec à se, nec à Poliarcho violati sæviebant? Scire illos, quàm non fœdo amore, virginiqûe pudendo, in tanto viro hæsisset. Si per jura naturæ licuisset, optaturum hunc fratrem fuisse. Adeste saltem fugienti, inquit, & si quid durum in utrumque paratis, illo incolumi omnia in meum caput citate. Ab his precibus, quamquam verissimo affectu flagrabant, subito cogitationum æstu aversa est: & nunc sui, nunc sponsi miserebatur: tum in Lycogenem inexpiabilis odii rabies: & quoties occurrebat, nec infontem patrem esse, qui tam facilis in Poliarchi annuisset perniciem, ab hac mente refugiens, quæ periclitabatur pietatem violare, redibat ad deos, stupensqûe, & inter mutuos dolores attonita, plus illos suis malis, quàm votis exorabat. Fletum tamen in potestate habuit, pudore intempestivos in publico luctus vetante; fortè etiam, quia erat calamitatis major moles, quàm ut iret in lachrymas.

Neque tunc minùs ægritudinis aut tumultûs in Poliarcho erat. Relinquendæ dulcissimæ sedes; aufugiendum veluti perduelli. Quàm non generi, quàm non animo conveniebat hæc fortuna! Jam quæ oblectamenta fuerant, lacerabant diductum doloribus pectus. Omnes Argenidis virtutes, omnes dotes, redibant in mentem; etiam quæcunque exigua esse crediderat, tunc augustiori specie, quia erant amittenda, cogitationem implebant. Inter tot mala, nihil molestius visum, quàm quòd Argenidi doloris

causa esset ; Nec levior metus repugnantem animum lentè subibat , ne sacramenta amicitiae inter ipsum & virginem concepta , tempore & absentia delerentur ; essetque aliquid , quod Argenidi charum deberet odisse. Simul in iram versus, cogitabat Siciliam armis repetere : Simul Argenidem in patre aut patria lædere verebatur ; & iracundia dolori confusa, per varios affectus nunc stupebat, nunc errabat.

Inter hos animi motus , decantata ter carmina publicæ voci finem fecerunt ; conseditque Argenis non procul ab ara , sacrum ramum venientibus protendens. Selenissa , virginumque delectæ , à tergo sedentis constiterant. Eurymedes, atque Eristhenes, longè diversum par, erant ad latera . Ab illis milites ad testudinem templi porrexerant geminum ordinem , definiebantque viam processuris ad virginem. Eurymedes cum in Argenidis vultu crebros motus notavisset , submissus ad aurem , rogavit ecquid ipsi malè esset. Utitur colloquentis commoditate virgo, ad illum utique vultu converso , quoties nimius dolor exundabat in ora. Vulgo digesto , penè ultimus restabat Poliarchus , qui ad lustralem ramum accederet. Et animus & vestigia deerant processuro : vicissimque à frigente , & penè inutili puellâ , expectabatur. O amantium insana consilia ! Tanquam fugitivum gaudium percepturi , ad hanc brevis mutique congressus audaciam devenerant ; Jamque piget irritati doloris , simulque periculi , multò acrius devoturos suam sortem, nisi sic dolere licuisset. Demum miser, nec jam frustra immixtus scipioni, promovit ad Argenidem gradus, acciditque ad genua : & tanquam vota conciperet ; Vale, inquit, castissima Sacer-

Sacerdos ; memineris Palladem tuam abire semper tuam , ó virgo ; sed si patieris , non sine patrio fulmine redituram. Intellexit miserrima virgo ; nec aliquid ausa referre , tamen mœstis oculis in eum breviter fixis efficacius omni voce loquuta est. Sed ab illius pedibus abire non sustinebat Poliarchus ; sive illum oblivio sui ceperat in tantæ calamitatis caligine ; sive sentiebat poplites erraturos : Cœperatque vereri Selenissa , ne ille intempestivâ morâ fabulam proderet ; Cùm Eurymedes hominem ratus ad Argenidis pedes ignarâ rusticitate consistere , virgâ , quam dexterâ tenebat , grandem ictum procumbentis lateri non sine risu inflixit , jussitque abscedere. Poliarchus inter paucos Eurymedi charus erat , & hanc injuriam non ab odio ullo , sed vestibus suis factam sciebat à nesciente , quem cæderet ; consurrexitque properè , suo quoque judicio meritò castigatus. At non Argenis tam composito animo ictum aspexerat : ægrè pudore prohibita , ne Eurymedem ab oculis juberet abire ; Mox discedentem Poliarchum , quâ licuit , oculis sequuta , opportunè Arsidam in limine templi videt , ut conjici potuit , viam fugienti præeuntem. Quippe ille gratulatus suo Regi , quòd à bello quies esset , simulaverat necessitatem sibi oblatam trahendi in Italiam ad socerum : Impetratâ Regis pace , templum Palladis petit , cernitque venientem ab ara Poliarchum : tum paululum cum eo secedens , monet per infrequentem portam abire ab oppido ; Viam , quæ Messanam tendit , tenere , donec secundo milliari in dumetis , quæ occurrunt , lateret ; se postquam loquutus Argenidi esset , confestim assequuturum.

Interim Meleander ad Argenidem misit, qui popularis sacri solemnia juberet maturari. Tempus enim in multum diei procedere: Dandum sibi & Lycogeni templum esse. Illa apud se non erat, stimulisque, quos credebat constantiâ suâ domitos, jam sensim concedebat. Regi tamen renunciari jussit peracta, quæ pertinebant ad populum. Destinata sacrificia, cum placeret, obire illum posse. Ingens pompa, & pro decore Meleandri, atque Lycogenis, in regis vestibulo stabat, manebatque ad templum prodituros. Ipse Lycogenes in Meleandri thalamo erat, specie officii, varios, ac plerumque non serios, cum Rege sermones instituens. Ubi maturum fuit, Meleander in regio cultu, pallioque purpureo, manu tenens insigne majestatis, ad stipatores processit. Proximus antecedebat Lycogenes, cujus latus de Regis imperio tegebat Archombrotus. Ante hos ibant, quorum magistratus eminebat, aut gratia. Ingens egregiæ juventutis numerus inchoaverat pompam. Ne populum quidem satis viatores arcebant, spectandi avidum, maximeque, quâ prohibebatur, ruentem. Præter regium, assuetumque imperio nomen, ipsa senectus, vultusque lenissimi animi index, & suo fastigio digna majestas, omnes in Meleandrum converterat. Neque tantum, quibus incorrupta in eum fides erat, hoc conspectu movebantur; sed etiam ex inimicis illi, quos errasse potius diceres, quàm peccasse; ut is dies haud pœnitendus Regi processerit, in quo hos dolor, illos pudor incessit, quod ad hæc fœdera adigeretur. Ergo Lycogeni Rex jurabit? Ergo ad necessitatem fœderum cum cive descendet? Et hæc publicè? hæc tanquam legitima, populum testem habere-

habere ? Quid amplius externum Principem , parem æmulum , iusto bello esse facturum ? Quibus autem altior sensus , aut spe vel metu sagacior erat , ulterius cogitationem mittebant ; Neque verò colendum illum diem , tanquam pacem relaturum : sæviora restare ; nec futurum stabile , quod coactus Rex cum cive pepigisset. Nam Principes , quod à se injuria extortum est , aliâ injuriâ sæpè repetere. Aut itaque Regem , ubi licebit , illius facinoris vindicem fore ; aut cessantem iri à Lycogene oppressum. Fortè Senex , in aula educatus , interroganti sodali , quid unquam humanius vidisset Regis vultu , ita respondit , ut vox ad Regem perveniret ; Humaniores dicerem , commilito , nisi sibi crudelis illa humanitate esset. Cùm hanc vocem Meleander accepisset , à fidissimo homine missam , jam antea perturbatus , & in eos sermones cogitatione hærens , quos de successione Regum , hesterno apud Eurymedem convivio , audiverat à Lycogene esse jactatos ; sic offendit in saxum , quod aliquantulum eminebat , ut in terram manus affligeret. Subitus spectantium clamor terrorem latè dedit. Proximi ad sublevandum Principem concurrerunt. Qui longius stabant , ipsâ ignoratione pavidiùs concitabantur ; donec constitit fortuitum & levem lapsum esse. Ipse excusavit risu casum : Multum enim se telluri debere , quæ Principem venerata , cùm exurgere non posset , eum deduxit ad oscula. Hanc , ut suam , libenter se amplecti. Triste tamen aut lætum singulis omen fuit , ut quisque Lycogeni vel Regi studebat. Nam quid eo portendi , quòd stratus Rex ad Lycogenis pedes erat ? quòd procubuerat tanquam victima , ipse ad sacrificandum paratus ?

ratus ? quàm levi momento , quàm subito fuisse eversum ?

Dum hæc cogitant , jam in aream primi pervenerant , in qua hostiæ erant redimitæ vittis insignibus , præcinctique ministri expectabant , donec Argenis legitimis verbis ad munera deos vocaret. At illa magis magisque supervenienti dolore incitata , in secreto templi loco , cæteris paulum jussis abscedere , ita secum loquebatur : Quid tu autem calamitosa Argenis ? quid tu præstantissimo viro malorum omnium causa ? quid vidisti ; aut in quæ supplicia duras ? Poliarchum abire : triumphare Lycogenem ? Pati hoc potes ? ô regia virgo , ô sceptro destinata ! Si te Principem meministi , cur non Poliarchum hic asseris ? si sponsam , quid ille solus fugit ? Ecce autem , restabat ad fata , ut pro Feciali esses tuo parenti atque Lycogeni firmantibus pacem ; ô dii , quam sanxerunt Poliarchi discrimine. Tu deinde quâ fronte , non dicam in Poliarchum inspicias , sed loquæris cum absente , sed audebis meminisse virtutum , vultusque , atque verba , ad animum secretâ cogitatione arcescere ? At pietas in parentem ; at publica regni salus hoc jubet. Quæ autem in patrem impietas , si inauspicatum scelus refugero ? aut quid mihi cum regno , si moni decrevi ? Sed nec timiditate semper regnorum salus constat. Forsitan audaciâ meâ corrigam , quæ pater mansuetudine peccavit. Sed quid ages , discrimen nunc appetit , obruetque imparatam. En genitor , en Lycogenes adest. Poscor ad sacra. Si sceleratæ paci abnuo ministrare , quæ verba mihi erunt , quæ publicè ad patrem argumenta ?

Sic

Sic dicebat; nec jam mœsta, sed concepto furore angustior, graves oculos huc & illuc terebat; cum subiēre hæc ultima verba abeuntis Poliarchi; meminisset Palladem suam abesse, & cum fulmine posse redire. Certè, inquit, abiit mea Pallas: quid frustra hic morer? profanæ sunt preces; destitutum numine templum. Nihil consultius, quàm ut vaticinari me simulem, vetarique à dea, ultra his sacris incumbere. Sic effugiam facinus hujus pacis conciliandæ, & ingentibus deinde consiliis liberius vacabo. Cùm illud placuisset, ut erat felicissimi ingenii, & tunc maximè concitati, cœpit orationem parare, qualem fatidici habent. Vultus atque oculos, ubi furori indulgisset, quem suggerebat discessus Poliarchi, sciebat suo ardore mendacium optimè adumbraturos. In his cogitationibus hærentem adiēre, qui monerent eam dicandis victimis expectari. Adesse enim Regem, & silentium per præconem imperatum. Hilarior virgo erat, postquam consilium animo federat, cui acquiesceret. Ergo se ituram respondit; animumque simul & gressus ad destinatam fabulam comparavit. Jamque hinc Rex, inde Lycogenes, mediam hostiam habebant. Circumfusi Optimates diversissimas mentes sub uno componebant silentio. Populus cuneos undequaque stipaverat; & destinatum sacris ambitum, ægrè oppositi milites tuebantur. Sed pro monstro fuit Argentis, ubi primum à templo egressa, variantibus oculis, comisque per horrorem jactatis, sua vestigia turbavit. Furentis species erat, quæ motus deorum, nondum animo bene conceptos, primâ ægritudine eluctaretur. Meleander in primis obriguit; Qui casus, quæ furæ, quisve deorum
filiam

filiam sic urgeret. Ea autem aliquantò severiùs rotatis luminibus orationem exorsa est, non in carmina quidem conditam (nec tam subito licebat) sed tamen ab humana consuetudine in divinos sermones vergentem; ut hanc faciliè fuerit Nicopompo, non multis immutatis, in versus sic cogere:

*Cur fugis ò, sedesq; tuas sanctissima linquis?
En mea Pallas abis: video currumq; volantem
Aversamq; deam. Proh dira audacia nobis!
Exilio damnata fugit. Quid iburea flammis
Dona feram, ca siq; greges altaria tingent?
Me mage Diba rape, & volucris per nubila tractu
Siste ferens, quescunq; tibi placet ire sub astris.
Arma tamen quatis arma minax; procul Ægidis auro
Hasta incussa sonat: redeunt per inane tumultus:
Sed &q; proficisso dirum rubet orbita cælo.
Parce istis, ò diba, minis. Neu vindice ferro
Bella para, patrios neu corripe nubibus ignes.
Heu furia! quò fata cadent? Quid ponere templo
Jubet, & auratis attollere limina saxi,
Si placet hoc audere nefas; si bella movemus
Cælitibus, Numenq; suis prohibemus ab aris?*

Postquam his similia vaticinantis vultu profudit, mutata in ejulatus, maximè implevit speciem divino tumultu correptæ. Et in illam quidem omnium oculos stupor defixerat: Sed præcipua Meleandri cura erat, revolventis, quæ in oraculi modum edita erant; Jussam Palladem exulare, abeuntem deam minari; denique piaculum esse commissum. Hæc, quò minus capiebat, eò frigidior animum metus incessebat. At Argenis, velut effusâ vi spiritus, qui intra præcordia

cordia ad vaticinium scævierat, omiſſis infulis, quas ademit de capite, ſupplex acceſſit ad patrem, rogavitque, ut ſibi abſtinere ab iis ſacrisliceretur. Pudere enim ſe furoris inſuſueti; nec conſpectum populi tam ſubito ferre. Hærebat Rex tot omniſibus æger, & præter cætera metuens, ne Lycogeni in ſuſpicionem veniret; quaſi hæc monſtra turbandis fœderibus ipſe ex compoſito finxiſſet. Virgo autem inter ſilentium patris elapſa, deducenſibus eam aſſuetis cuſtodie ſuæ militibus, conceſſit ad regiam. Arſidasque tanquam officii cauſâ ſequutus, acceptis ad Poliarchum mandatis, ſtatim arce digreſſus eſt.

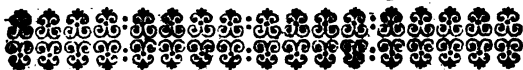
Fremitus interim, & mox liberius murmur in territa plebe. Alii pacem ajebant præſentiſſimo Numine improbatam; alii ad venturas Siciliæ clades referebant prodigium: pergere quidam ad ſacra miniſtros jubebant, & quicquid id erat expiare: Sententiam ferebant promptiſſimè, qui minimè conſultabantur; Sed maximè eminebat vox Fecialem vocantium. Nam ut Siculis Græcos mores ſua origo tradiderat; ſic vicinia Italiæ inſinuaverat multos ritus; in quibus & Fecialium tota religio. Igitur Meleander, ſedaturus pugnantium vota; Nihil intereſt, inquit, Palladisne an Jovis auſpiciis firmen-
tur? de quibus bonâ fide inter viros convenit. Ades Fecialis Siculorum, & legitimos fœderum ritus obi. Fecialis in veſte prætexta longum carmen recitavit, quo diræ in fœdifragos continebantur. Cæſa inde hoſtia fuit, cujus extra Rex ſimul & Lycogenes tenuerunt. Ab hoc ſacro intraverunt in templum, aramque & pulvinar tangentes, ruſſus fidem obli-
garunt

garunt numinibus. His peractis, se ad regiam pompa convertit. Sed nec plausus populi sequebatur; nec gratulantibus amicis sinceri vultus erant. Rex tamen, ut oportuit, animi dolore fraudato, & ad hilaritatis indicia versus, eo die publicum convivium iniit, ludosque proximo die inspexit; in quibus poeta soccis egit, retulitque facetos de populo joco. Regia enim & tragica, edi illo tempore non placebat. Per multos hosce dies, utriusque amici, à Rege & Lycogene moniti, non modo abstinuere rixâ; sed & frequentibus mutuisque epulis, securitatis & lœtitiæ larvam auxerunt. Nam & Argenis, quæ simulatione morbi jacuerat, in publicum prodiit, postquam Arfidas literis significavit, se, suumque vectorem, incolumes Italiâ tenuisse.

*Livore ed ax populo sua vestiit ora, sed angues
Crinibus implicati tetra venena ferunt.*

JOANNIS BARCLAI
A R G E N I S.
LIBER SECUNDUS.
CAPUT I.

ARGUMENTUM.

Rex uni Argenidi consilium aperit sibi regia dignitatis ultionem in animo esse. Gratulatur Argenis fortissimum consilium patri, & ad Epeirten iter adornat. At Selenissa æstro invidia percussa, Timoclea fama detrahit.

POliarchum ex Sicilia exegisse, visa Lycogeni ingens de Meleandro victoria: Quippe acer juvenis, maturusque consilio, sui generis magnitudine regias partes extulerat, & facilia factiosis scelera erant hoc extincto, vel saltem absente. Mortis enim ipsius opinio diu non constitit; sed sive res suspecta tantum fuit, sive à consciis edita, non obscure Arsidas jactabatur, illi cum navigio salutē obtulisse. Et hæc prima Lycogenis in Regem criminatio; cum per homines subornatos, in populum spargeret, Meleandro fluxam fidem fuisse & Rege indignam. Quippe illius jussu legatos à Poliarcho cæsos, & reum clam exemptum supplicio; jamque securum in Italia, fortè ad paria facinora, præstari. Hæc modestè Lycogenes, & tantum

tum apud eos, quibus invisus Melcander: Sed clientes licentiùs infamiam Regis urgebant. Novis enim moribus materia quærebatur; Nec deerant, qui hæc tumultuandi initia ad Meleandrum deferrent. Ille consultò in pristinæ lenitatis specie perseverabat; ut quæ incuriæ imago res antea ejus affligerat, jam imponeret inimicis. Accendebat ejus animum, præter facinora Lycogenis, periculumque fortunarum, virilis in Argenide constantia: Apud quam cum quereretur, quòd sacrificium destituisset, fecissetque suspicioni locum quæsitæ rationis, quâ fœdera turbarentur; Si quid hîc (retulit ipsa) peccatum est, justius erit de Numinibus te queri. Stimulos ego nec recusare, domine, potui, nec tenere. Cæterum plures sunt, qui mirentur te iniisse pacem, quàm me Deosque ab ea refugisse. Ignosce libertati, quam mihi bonitas tua facit: Fortè melius esset inter strenua opera semel perire, quàm tot injuriarum patientes regnare precariò. Rex indole supra muliebrem erectâ permotus, diu pensatæ severitatis consilium exequi statuit; Cui rei conducebat, Epeircten, sive bello, sive fugæ, aptissimam sedem, incolere; in quam pridem, quæ utrique fortunæ conveniebant, dissimulatâ ratione convexerat.

Epeircte in Panormitanorum finibus mons est, aliquot millium ambitum amplexus. Inæ radices abscissis præruptisque rupibus attolluntur; Mox ubi per inaccessas cautes mons in modicum tumorem excrevit, paulatim faciliora latera acclinat, donec ad verticem pervenias, haud modicâ planicie æquatum: in qua & tumulus commodè eminet, tanquam à natura productus in arcem. Illud jugum munitionibus

Reges

Reges firmaverant: Reliquus montis vertex iusto oppido, sparsisque præterea, & amœnis ædificiis incolebatur. Quo latere ad mare mons pertinet, capax omnis navigii portus sese inter saxa insinuaverat, laxo aditu, aquâ præaltâ, & propter montis amplexum, à procellis secura. Huic portui oppidum tam opportunè imminebat, ut iis invitis, à quibus obtinebatur, nec subire naves possent, neque arcta semita teneri, quæ à mari ducebat ad jugum. Quâ verò interiora insulæ mons spectat, duobus duntaxat callibus ascendi tunc poterat, iisque pari modo impeditis. Ingens quoque levamen Epeircten colentibus, quod quacunque intermittunt ædificia, uberrimi pecoribus pastus nascuntur. Et ut hunc situm, beneficium deorum putarent, effecerat copia fontium, & innoxius aer, in quo nulla veneno infesta animalia vivebant. In limine callis, qui surgebat à portu, Cereris signum, cum spicea corona, & serpentum volucris iugo, religionem offerebat intrantibus, ne in salutato numine progredierentur, vel saxum negligerent, quod rudibus literis deam loqui in hunc modum faciebat:

*Si mihi, quâ curbo Nereus bebit aquora cinctu,
 Omnis humus fruges, atque omnis mitia debet
 Jura locus, & tuiq; fero nemoralia ritu
 Pabula Cbaoniis miseros decerpere ramis:
 Hic saltem, ô cuncta meritis concedite gentes,
 Sicanio sim tuta solo. Reberentia nostri
 Adsit, & hac nullus surgat populator ad oras.
 Namq; mihi hæc sedes; hæc sacris dedita tellus,
 Hæc placet. Exerti tantum ferat arma coloni
 Pingue solum, & duro tantum de vomere vulnus.*

Haud

*Haud injusta precor. Si quis tamen impia contra
 Signa feret; me me ille gravem, me sentiet hostem.
 Ipsa faces; ipsa arma feram; cognataq; junget
 Mecum omnis Natura manus. Saturnia proles
 De Jove sum mater; fraternos cœrula nutus
 Unda timet, nigroq; gener capit omnia mundo.*

Meleander multo antè assueverat illuc divertere, quasi pulchritudinem loci sequutus; venationum quoque simulato amore, quas vicina regio ferebat; Fidissimi militum in præsidio erant, &, ne si cœptis fortuna abfuisset, etiam intercideret fuga, vario prætextu, regiarum triremium partem ad stationem applicuit. Captatis quoque temporibus, quicquid olim cumlaverant Reges, in eam arcem delatum est. Vis magna gemmarum: coraliorum multiplices rami, quos ex vicino mari petierant. Exoticam purpuram per aliquot sæcula coactam pinguis murex suo fulgori servaverat. Vasa aurea atque argentea; quorum pauca recenti artificio nitebant: rudia plura, impensius in vetustatis reverentiam colebantur. Signatæ pecuniæ ingens modus non erat, per liberalitatem Principis exhausto ærario, quam denique futuræ conjectura minuerat.

Rex uni Argenidi consilia aperuit; sibi regiæ dignitatis ultionem in animo esse: Si simul Lycogenes & factiosorum præcipui, variâ negotiorum specie cogi possent ad regiam, (jam enim in diversa se cesserant) omnibus se judices, & supplicia daturum. Huic rei Epeircten esse idoneam, unde & vicina regio teneretur, & in potestate maria essent. Forsitán, inquit, violenta consilia reliquos frangent, qui meæ clementiæ fiducia peccant. Sin resurgent sævius bella,

bella, consiliumque eventus destituet; relinquam ingratiſſimum ſolum, tecumque divitias triremibus imponens navigabo in Africam. Neque enim illic deſunt, qui fugientem excipiant: Et aut ego tantus natus, aut tu in annis ejusmodi clade indignis, fortunam placabimus. Si ea calamitas incidet, ſolam Epeireten commendabo Eurymedi: Hanc cum delecta manu ad extremum propugnet. Interim nobis, (gnata) poenas dabit Sicilia, gravibus inter ipſos conjuratos odiis lacerata; vulguſque errore diſcuſſo, quid illi ſint, & quid fuerimus, triſtiſſimâ æſtimatione penſabit. Quippe nec in dividendis facinoris præmiis unquam convenient, nec Lycogeni omnes accedent. Multi enim me percelli, non everti, deſiderant. Sic inter ſe commiſſi, pars ad nos reſpicient: & reditus noſter fortè illorum beneficium erit, quorum ſcelere pulſi fugerimus. Tu interim, Argenis, in arcem concede; Vereor enim, ne bellum improviſo aut accipi, aut inferri oporteat. Unum vide, ne in tuam familiaritatem ignotæ fidei mulieres admittas. Satis eſt, mea gnata, proditione virorum noſ lædi.

Ad hæc Argenis, gratulata fortiſſimum conſilium Patri; & hortata novo bello experiri fortunam, adjecit ſe hætenus cum fide curaſſe; ne ignoti ingenii mulieribus ſua familiaritas pateret. Sed poſtquam digreſſi ſunt, cogitare acriter cœpit, à qua muliere timendum Rex monſtraſſet: quæve ſecum omnino viveret ipſi inviſa. Statimque conſuluit Seleniſſam, ignara, illam eſſe, quæ Timocleam Regi ſuſpectam occultiſſimâ fraude effecerat. Et tunc quidem callidiſſima anus, quamquam læta ſuas artes

F

pro-

procedere, perfidiosè apud Argenidem simulavit mirari se, quis ad has curas impulisset Meleandrum. Causa autem, cur arcanis consiliis Timocleam petiisset, hæc erat. Argenidem illius officiis in Poliarchum senserat esset captam; verebaturque ne jucundissimâ novitate Matrona veteres amicitias anteiret. Ergo invidiæ curis gravis, ad familiaria in aulis flagitia & odia se convertit. Nihil tamen apertè in Timocleam loquuta est. Ars enim & causa perierat, si prehenderet Argenis fraudis ingenium. Sciebatque præterea, se mulieri graviores hostem fore, si eam odisse non sciretur. Varia itaque ingerebat, quibus consultissimum esse probaret, ut Argenis beneficium in eam aut omitteret, aut differret. Visne, inquietabat, scire Timocleam hæc præmia esse occultati Poliarchi? visne secretæ inter te & illum fidei pignora in plures emanare? Solertiùs mecastor feceris, si tanquam tuopte ingenio illi mediocriter favebis; ut dari, non referri beneficium credat. Sit verò suæ domi. Non careret suspicione illa tuæ familiæ accessio. Finge enim (quod & Superi faxint) nunquam in vulgus periculose emanaturum, ab ipsa Poliarchum esse servatum. At quid iste hospes Archombrotus? Scit, quantum de eo sit merita; & præmia tam subito scilicet à te solvi non sentiet?

His, & pluribus, sibi veriùs quàm alumnæ cavebat Selenissa; rata actum de gratiæ, quo eminebat, fastigio, si præter se alia esset, cui nihil sileretur. Sed tam commodè, tantoque circuitu peccabat, ut videretur unam Argenidem curare: Assiduum & exitiale Principibus malum, apud quos gratiofi prætextu juvandi aut monendi, satiant invidiam, & interdum

amu-

æmulos laudibus attollunt, ut maligna deinde inferentibus sit pronior fides. Ergo & Selenissa suspiciones secretò ornaverant, quæ in Timocleam Regi allapsæ sunt; Hanc olim favisse Lycogeni & adhuc incertam fide esse; tamen ab incauta Argenide amari. Rursusq; apud Argenidem ejusdem matronæ laudes, & merita, miscebat imagine periculi, quod in ea subvehenda timendum videbatur. Et quoniam partim vera monebat, effectum est, ut vix melius ab Argenide Timocleæ esset; nisi quòd interdum, ut solebat, venienti, familiaris se præbebat, augebatque recedentem aliquot donis, liberalitatis occasione utique semper aptè quæsitâ.

CAP. II.

ARGUMENTUM.

Post profectam cum Ibburrane Argenidem, Meleander quoque Epeircten ex constituto proficiscitur. Eò dum se confert, equis in lacum demersis, ingens vitæ periculum adit. Sed Archombrotum accepta pone Regis veste periclitantem è lacu detrahit. Regis aurigam vultu borrenti ad ripam tendentem Eristhenes, tanquam Regem vindicaturus, improvisò ittu excipit: quod consultioribus minimè placuit. De regni negotiis, & revocando Poliarcho Rex concilium cogit.

INter hos dies Argenis, ut erat imperatum, comitante Ibburrane, qui tunc fortè negotiorum causâ in regia erat, Epeircten profecta est. Nec multò post perleander, cum in idem oppidum se conferret, ingens vitæ periculum adivit, sive suorum fraude, sive

fatorum consilio, gratiam & favorem Archombroto
 quærentium. Lacus erat passuum non plùs mille in
 ambitu; placidis quidem & facilibus ripis, sed aquâ
 deinde præaltâ, & instabili fundo. Ad illum Regis
 auriga declinavit tanquam viâ magis apricâ ducturus.
 Frequentia curruum, qui illic quotidie agebantur,
 multis orbitis notabilis, ne quid timeretur, effecerat,
 cum ecce Regis equi seu sponte consternati, seu culi-
 cum palustrium stimulis acti, aut denique proditio-
 ne ductoris, quassatis altè jubis, & periculosè arre-
 cti, viam in lacum præcipitant; omnibus quidem,
 qui in comitatu erant pavidissimâ vociferatione cer-
 tantibus: sed pauci ferebant auxilium; sive intempe-
 stivo metu sibi cavebant, sive subiti atrocitas peri-
 culi vires torpentibus eripuit. Inter illos, qui
 ruentem per devia currum cum fide sequebantur, ne-
 mo Archombroti celeritatem æquavit. Nunc au-
 rigam ille monere, ut acriùs equis obsisteret, nunc
 Regem, ut ab curru in aquas desiliret, nondum ho-
 minis mensuram æquantes. Ferebatur interim cur-
 rus, primasque jam rotas altior aqua suppresserat.
 Tum verò Archombrotus virile facinus ausus, quia
 impeditus fluctibus equus tardius eum vehebat, se in
 lacum pedes misit. Ad vicinum deinde currum præ-
 cipitans, volentem Meleandrum arreptâ ponè veste
 tam maturè detraxit; ut eodem fermè momento la-
 cus subitâ voragine desidens, totos cum vehiculo
 equos absorpserit. Archombrotum Regis pondus
 in se è curru collabentis afflixaerat; tum ex pingui ar-
 gilla lubricum fundum, & ipsius aquæ instabilis mo-
 les, quæ perveniebat ad humeros. Nec minùs Pexto-
 laborabat sua vestigia obfirmare. Ita luctantissimè
 simil-

millimi inter se invicem hærebant; cum jam propè cedentes incumbenribus undis celerrimi amicorum eripiunt.

Ubi ad ripam Meleander pervenit; tanti quod evaserat periculi horridior imago, tum suo, tum suorum animo infedit. Illud præcipuè horrorem augebat, quod imperitus natandi certissime periisset, nisi Archombrotus contemptâ salute veluti in se avertisset periculum; quem ubi & natandi rudem esse compertum est, cœpere utique omnes impensius mirari hunc in Regis discrimine adeò vilem sibi fuisse, juvenem, externum, non beneficio, non lege obligatum; cum tot, proh pudor! gentiles & obnoxii cessassent. Præcipuè Regem, ut debuit, hoc beneficium permovit. Cupidè illum amplexus erubescen-tem ad suas laudes tenebat; & jam antea tantâ indole ad amandum compulsus, gaudebat hoc casu potestatem esse factam eum sibi intimâ, nec invidiosâ familiaritate jungendi. Interim Regis auriga elapsus fluctibus vultu horrenti ad ripam tendebat, cum Eristhenes diu antè verbis in eum bacchatus, gladium strinxit, & tanquam Regis periculum vindicaturus, improvise omnibus ictu excipit infelicem. Confossus ille ruit in aquas, magno quidem juventutis, quæ aderat, plausu. At non illa consultioribus placuerunt. Si non enim hæc aurigæ culpâ contingerant, cur miser tam cruentè mulctabatur? Sin noxam meruerat, cur non habitâ quæstione, non editis consciis, facili morte eripiebatur suppliciis? An unus denique Eristhenes Regem amabat, tam properæ ultionis minister? Lapsi inde animi, ut auriga crederetur factione Lycogenis emptus Regis vitam

hoc facinore petiisse, & quoniam scelerei fata obstituerant, ne conjurationem prodere cogeretur, ab Eristhene, Lycogenis amico, esse sublatum. Sed Eristhenis potentia, nondumque maturum ad ultionem tempus, quamvis invitum Meleandrum ad dissimulandum coëgit; vultu quidem sic placido, ut nec se Eristhenes senserit esse suspectum.

Ubi Epeiræten perventum est, frequens Optimatibus oppidum fuit, de Regis salute gratantibus, Meleandro tegente, quid animi sibi esset, & ad omnem hilaritatem se cogente. Erant in primis Lycogeni amici Oloodemus, & Eristhenes, per hunc ad ingentis potentiae gradum subvecti. Nam Eristheni summam ærarii Meleander crediderat; certus se has vires hosti conferre; sed ita tempora, & quam iniverat simulatio, ferebant. Oloodemus, quicquid ad Pachynum promontorium jacet regendum acceperat. Hi facinus inter se partiti, diversa procurabant; & cum Lycogene Oloodemus corrumpendæ Siciliae à Regia aberat; Eristhenes muneris sui specie incumbere Regis consiliis. In his tribus summam hostilium virium esse constabat. Rex quamquam consilium jam certus, tamen quid Cleobulo sententiæ esset, scire expetiit. Eurymedis quoque consilio plurimum utebatur; Et Archombroti summa gratia erat. His tribus secretò convocatis Meleander Argenidem secum habens, ita primum locutus est, ut non ostenderet suum sensum, ne præjudicio illo periret libertas sentire timentium Regi contraria, aut se frustra dissuadere credentium. In quo rerum articulo Sicilia esset, ostendit; importuniorum illam pacem pristino bello; Hæc se pridem auguratum Epeiræten, in qua

qua tunc arce erant, muniisse; scire se, ex paucis capitibus momenta tam atrocis seditionis pendere. Jam rogare, quid authores sibi essent. Nemo in tantis rebus audebat loqui prior, donec in ætatis reverentiam, expertæque prudentiæ, Rex Cleobulum dicere jussit: Et ille, Strenuè, inquit, agendum est, ô Rex; aut expectandum tanquam velatis capitibus maturum exitium. Mediocris virtus pro vitio tibi erit. Nec aut famam, aut deos, si te de istis hostibus ulcisceris, lædere puta. Nam & primus Lycogenes peccavit in fœdera; & ipsius supplicio, qui te contemnunt, vel odere, mutabuntur. Scimus sollicitatas urbes, descriptos milites penè sub signis esse. Quid moraris? At donec nihil amplius in Sicilia syncerum sit? Timésne turbare adhuc præcoces illorum apparatus; aut religiosè expectas, donec ferrum jubearis recipere? Eristhenem hîc habes; Lycogenem, & Oloodemum, tanquam ad consilium in re subito oblata, accerse. Si venient, confestim majestatis damnatos conficias. Sin abnuent; hos tu verò contumaces, nec dum omnia instructos, justo celerique bello persequere. His Cleobuli verbis adjecit Eurymedes, spondere se, peditum sex millia, equitesque quingentos, in fide & potestate fore. In prætorianis partim hos esse, partim in Epeirctes præsidio. Alios Panormi, & in arce Epipolis distributos. Tantillam veteranorum manum tyronibus posse præstare, quoscunque delegisset Lycogenes. Et ubi regia vexilla fulsissent, haud dubiè multos se melioribus partibus applicituros.

Inter hæc, Archombrotus, illatâ armorum mentione hilarior, ratusque locum esse, aliquid pro Poliarcho

liarcho audendi : Ego, inquit, & externus, & juvenis, de summa rerum non disputo. Sed si bellum vobis placet, cur auxilia vestra respuitis? cur ante discrimen frangitis vires? Poliarchum Lycogenis invidiâ pulsum, adhuc hodie nemo est militum, qui non optet restitui. Præterquam quod bellicis artibus valet, timendumque est hostibus nomen, scitote illius reditu conspectuque, tanquam salutis auspicio, promptiores ad omnia exercitus fore. Equidem quarendum censeo, excusataque temporum necessitate, quæ illum hinc abegit, ad novam lauream invitandum.

Hæc fidenter pro Poliarcho orantem Argenis intuebatur, eò potissimum lata, quod Rex illum avidè audiebat. Itaque ne quis tam liquida & proluxa omina turbaret, ipsa adjecit, in eadem, qua Poliarchus causa, Arsidam esse; quem omnes ferunt, inquit, in Italia moras trahere, tanquam solum exilii causâ vertisset. Nec aliud ipsi crimen, quam abvexisse Poliarchum. De Arsidæ fide, ô Rex, non dubitas; & fortasse de nobis isto facinore, quam de Poliarcho plus meruit. Quod si tamen deliquit, hunc donari mihi peto; licet quamdiu Poliarchus in damnatis aut invisis fuerit, non possit absolvi. Argenide in defensionem Arsidæ, quia cum salute Poliarchi coherbat, erectâ, omnes in virginis gratiam eadem cum ambitu senserunt.

Tum Rex; Diis, inquit, res nostras curæ esse, vel idè intellexi, quod mirabili animorum consensu, quæ apud me constitueram, eadem ut facerem suassitis. Sit igitur auspiciis diis ratum in Lycogenem bellum; si absque tumultu capi, & perduellionum supplicio tolli non poterit. Poliarchum autem,

tem,

tem, & Arfidam, pridem meo suffragio absolvi; Restat quærere, qua ratione utrumque reconciliemus domum. Omnibus visum, notæ fidei aliquem cum muneribus ad Poliarchum mitti debere, eumque orari ut cum primùm cœptæ erint in Lycogenem turbæ, remigret in Insulam. Sic constitutis rebus consilium Rex dimisit, omnibus, quæ sciebant, senserantve, diligenter premere iussis. Sed Argenis de amantium more semper immodicè exultans, aut mœsta, objectâ præter spem lætitiâ apertè fruebatur; Ignarusque rei pater; Accipio, filia, inquit, omen: Ex quo in hæc mala incidimus, nunc te primùm hilarem, & porrectæ frontis cerno.

CAP. III.

ARGUMENTUM.

Archombrotus impotenti Argenidis amore torquetur.

At Lycogenes nulla non arte nititur plebem demerere. Eum Hyperephanis occulte uti, fama est.

Qui sint isti Hyperephanii, & istius scēia quis auctor, Archombroto Ibburranes edisserit.

VEspera appetebat, & in hortum regium Archombrotus, ut plerumque solebat, intravit. Illic cum solus inter arborum spātia erraret, in novæ memoriæ incidit, quā Timocleæ hospitio cum Poliarcho erat usus. Inter cætera subiit animum, frontis vocisque mutatio, quæ illic Poliarchum de Argenide interrogatum confudit: Id enim Archombrotus in amoris indicium cum traxisset, deinde exciderat supervenientium rerum mole, eò facilius, quod

quod non amorem mutuum, sed juvenilem in Poliarcho insaniam esse conjecerat. Tunc verò diligentius omnia revolvebat : bis ad Argenidis nomen Poliarchum obstupuisse : bis de virginis ætate & moribus rogatum, respondisse strictim tantum, & ut scires incompositi ad hoc nomen animi esse. In illius rei memoria hærenti, succurrit, Argenidem, dum Arsidam apud patrem tueretur, inter seria verba & preces, totam arsisse. Facinus autem Arsidæ ad rem Poliarchi pertinebat. His utrinque pensatis, secretæ inter illos necessitudinis facta est Archombroto suspicio. Occurrerunt ilicet cogitanti virtutes Poliarchi, & quicquid hunc ad spem tantam subvehere potuerat, aut sollicitare Argenidem. Certè quod illius genus lateret, aliquid eximium posse subesse. Neque enim, inquiebat, solus sum, cujus genus, aut fortunæ, ex illa quam subii dissimulationis larva æstimari non debeant. Sed dum Argenidis speciem, fortunamque, ad animum revocat suum, felicemque hoc amore Poliarchum tacitâ gratulatione ingeminat, ea ipsa laudare incipit & mirari, quæ antea intactus aspexerat. Nam quid Argenide venustius esse? cui unquam ad tantum habitum, tantosque parentes, tot virtutes accessisse? Si non generis prærogativa esset, sed ex Siciliæ virginibus delectus haberetur, neminem ante Argenidem ad regnum asciscendam. Sapientiam, modestiam, verba, suo sexui præstare; speciem supra mortalem esse. Post hæc ad se redibat Archombrotus, nec indignam tantâ spe nobilitatem suam, haud dubium novis ignibus alimentum, reputabat. Et id primò non quasi amaturus; sed tantum veluti otiosa, nec imparia tamen vota. Capi inde

inde paulatim, & oblectatione jam anxiam ad earum rerum imagines teneri; ignarus, si victor & liber esse vellet, fortitudine opus esse in hac ipsa amandi initia. Quantum charior fiebat Argenis, tantum de amicitia decedebat, quæ illum Poliarcho conjunxerat, primum invidiam, mox æmulationis malo grassante. Ita æger, & ad animi captivitatem adactus, horto digreditur, quem paulo antè felix solutusque intraverat. Accessio mali fuit, quod ad solatium in ea tempestate solitudinem querens, solus cœnavit. Nam cum tacitus secretusque, non aliud quam amorem audiret, paulatim illis curis se permisit, quæ intra paucissimos dies efflicti amantem nondum expertis malis urserunt.

Dum hæc apud Regem aguntur, non solutiori curâ cum suis Lycogenes meditatum facinus adornat. Is ad præcipua oppida non uno prætextu divertens, magistratus exhibito convivio hilariores monebat, ne publicam libertatem finerent prodi. Pessimis consiliis infestari Siciliam; meminissent se in regno, non sub tyrannide esse: Nec in Regem quicquam addebat, nisi ita perplexè, ut id posset vel Meleandro excusare. Cum his verbis incitatos videbat, quasi familiariter agens, imperfectum aliquid inter suspiria, vel publicè, vel præcipuis in aurem, loquebatur; ut pia sollicitudine plura timere videretur, quam quæ auderet evulgare. Inde non pauci, in eum ut patriæ columnen aspicere, curâque subtristi Meleandrum fastidire: Cum præsertim jactaretur in populo, nunc contemptis popularibus ad publica negotia acciri peregrinos, nunc tributa & portoria augeri: cædes denique imminere à Principe superioribus bellis infesto.

feſto. Præter has artes, ſacrificuli pretio empti haud
parum valuerunt. Ominibus & auſpiciis ementitis
omnia in religionem vertebant. Seu publicè, ſeu pri-
vatim maſtata hoſtia erat, effictis prodigiis ſpectan-
tes terrebantur; nunc caput deeſſe jecinori; nunc
turbato ordine, fibras emicare extra ſedem; ſemper-
que nova fata inſtare, & meliora præteritis: Nihil
autem quod tunc fieret diis placere. Contigerunt
præter has larvas, non falſa, aut fucata prodigia;
quibus affirmabantur proximæ clades. Nam & de
cœlo lapidatum eſt; & alicubi gemini ſoles micue-
rant. Sed pauca hæc monſtra fictis innumeris fidem
fecerunt: ut homines omnia temerè crederent, ti-
merentque: quem miſerorum ſtatum quidam Poëta,
& ipſe publicæ inſaniæ non expers, deſcripſit.

*Parcite Cœlicolæ; Quid demere vincula rebus
Heu placet, & miſeras monſtris evertere terras?
Nunc cœlo informis facies, nunc aëra ſædi
Inceſſant Manes. Libent per inane Cometa,
Et nec friget hians, veſtor nec floribus balat
Phryxæus, poſuitque ſuos canis aſtifer ignes.*

*Qualiter ignoto, cum Sol novus aëre gyrum
Per modò naſcentis cunabula duceret Orbis,
Expers ſape via, ſape alti pondere curruſ
Errabit dubius, totumque immiſcuit annum.
Cernis anbelanti quàm nigra volumina tollat
Ætna jugo? cernis quantâ veſbat æquora mole
Auſter, & in noſtras ſpumantia degerat oras?
Ceu quondam Auſonio cum diſſociata reſceſſit
Liſſore, frangentes exhorruit Inſula nimbos.*

Magna

*Magna quidem portenta Deum ; Tamen omnia
supra*

*Sævit corde pavor. Vates sibi quinq; malorum
Es clades, & tela videt, pœnasq; futuri
Præcipit. O sive hæc nobis insania crebit,
Sen superi jussere nefas ; quid longa moramur
Supplicia ? Arma, viri. Sævo cadat hostia cælo
Qua mervit. Liceat lustralia mittere tela,
Et satiare deos, & morte repostere vitam.*

Inter hæc ad Regem est relatum, intercedere Hyperephaniis cum Lycogene arcana consilia ; verebanturq; nonnulli, ne eorum usus viribus propediem à patriis sacris abiret. Fortè cùm talia jactarentur, Archombrotus cum Ibburrane erat, cui jam aliquo usu, commendatione maximè Regis, cœperat familiaris esse. Ambo in regia porticu spatiabantur, novusque in Siculis rebus Archombrotus, cùm aliquoties Hyperephanios audisset nominari, rogavit quod discrimen inter illos cæterosque Siciliæ incolas esset ; cur nomina, cur studia, viresque diversæ. Tum Ibburranes docendi juvenis studio paulum in se seductus, sic incepit : Hyperephaniis ex suæ superstitionis genio nomen hoc fecimus. Eorum factio regnantibus gravis, quodam Ulsinulcâ auctore hoc sæculo est exorta. Ille deorum cultu neglecto, qualis in Sicilia semper vixit, ausus est novas religiones afferre, pacemque sollicitare animorum, qui superbiâ, vel nimia simplicitate, diripi possent. Quibusdam igitur ambitiosum fuit à sensu majorum eo duce discedere ; Alios eloquentia fefellit, cui pietatis species erat intexta. Accessit impetus novitatis, tanto furore

excæcans animos, ut barbara Ufinulcæ commenta invenerint laudatores, non ex vastis & ultimis terris, sed (quod mireris) ex alumnis Siciliæ: quamquam nihil portentis deterius, quibus suam ille scholam fœdavit; ut vel referre me pudeat contumeliosam numinibus vesaniam. Negat ullum mortalium ulli sceleri operam dare, nisi qui illi perpetrando ab adigentibus diis damnatus est. Utcunque verò in vitia pugnes, in te sis innocens, commodus hominibus, in deos liberalis, ejusmodi pietate effici non vult, ut amicior diis vivas. Non hæc enim omnia esse illam virtutem, quæ acceptos immortalibus homines facit, sed illius tantummodo signa virtutis. Præterea non esse in delictis discrimina; sed in hominibus, qui delinquant; Si quidem à diis exosos, vel oleris furto mereri quicquid Furia apud Poetas faciunt. Cæteros verò non parricidio, non incestu, libare amicitiam, quâ cum Numinibus sunt conjuncti. Ita ab uno scelerum cœno hos intactos, illos amisso decore excedere. Velut in aquas, si quid anserini generis mergas, inde inviolatâ ficitate eduxeris; cum cæteræ aves, aquis iisdem, & minori sæpè morâ tenorem & usum pennarum corrumpant. Parco cæteram Ufinulcæ amentiam memorare. Nec habuissent hæc monstra longi ævi discipulos, nisi incidissent in Regum pueritiam, quibus temporibus ut plurimum turbulentis fœda omnia nec arceri, nec corrigi possunt. Auxit hunc morbum factionum atrocitas; & quidam Optimates odio eorum, qui sub pueris Principibus rerum potiebantur, præbuere se tumultuantibus Hyperephaniis duces. Tum verò luctuosissimo sydere percurrerunt domestica arma Siciliam; & ad Hy-

pere-

perephanios defecerunt, quotquot seditionum licentiam amabant; in ipsos ausi Reges signa attollere. Nihil illorum furori relictum est. Calcare aras deorum, evertere templa, foedare oppida incendiis, & civili sanguine suam furiis consecrare novitatem. Post tot annos adhuc veluti truncas urbes excisis Numinum tholis aspicias, in quibus sævierunt. In illis tumultibus tanto divortio à cæteris recessere Siculis, ut tanquam aliam patriam, aliumq; populum facerent, ne ictis quidem foederibus redierint bonâ fide in communionem reliquæ gentis: discordiæque ingenio acti semper arma aut minentur, aut timeant.

Ita affectis animis, quid Regibus putes liberi in eos imperii esse? Urbes, milites, portus, tantumque non totas infederunt provincias, ex quibus cum supercilio consulunt, quid juvari à se Regem aut sperni expediat. Cui si bellis occupato, aut inter alia laboranti negotia, operam suam promittunt: tanquam digni, quibus gratiæ habeantur, fidem hanc jactant; obliti à bonis civibus tunc ejusmodi sponsonem non exigi; nec fore, ut toties eam repeterent, si semel tuta esset. Sed sociorum utique magis, quam civium more auxilia præstant, Regisque aut sequuntur, aut averfantur consilia. Sic Deorum Principumque arbitros agunt; quid utrisque ipsi debeant, non ex patrio ritu, sed ex suis ingeniis metiti. Quantas elades hic morbus minetur Siciliae vel nullo profitente agnoveris. Nam ut pervicacissima sunt odia, quæ ex diversarum religionum litibus fervent; jure timendum est, ne aliquando Hyperephanii, quod suis consequi viribus non possunt, excidio patriæ quærant, peregrinis gentibus, amulisque, non magis ad bellum, quam

quàm ad prædam, & veluti Siciliæ possessionem accitis. Quòd si ista meliores dii avertent, at jam quanta sunt, quæ videmus quæque sentimus? Si filii irascuntur parentibus, si Regi Optimates, continuò in hanc sectam, veluti ad certissimæ manumissionis genus, fucatâ professione secedunt: non ignari, quòd sibi præcipuè noceant; sed tanti est suo errore æmulos macerare. Quid de Vestalibus dicam? quid de mystis deorum? Ubi illos castitatis suæ tædet, impunè maledicunt religionibus, & incestarum mercede nuptiarum se Hyperephaniis dedunt. His exemplis, illaque differendi & vivendi licentiâ labefactatur vulgus; ut primum, qui dii aut quâ ratione colendi sint, dubitet; mox rudi aut impio fastu nihil sacrum habeat, nihil de Superis certum; Sic Numinum rebus indicta est isto facinore calamitas, simulque in publicam pacem serpit, & ægræ Siciliæ carpit vires; quæ nunquam in pristinum robur exurget, nisi prius Hyperephaniis ad saniora adactis vulnus hoc duxerit cicatricem.

Tum Archombrotus; Quid ergo Siculi cessant, ait, unâ mole obruere incendium? quidve gravantur iusto ferro hanc tabem noxiosissimâ contagione serpentem excindere? Equidem vel ego externus stans meas & ferrum ad hoc promitto; Neque me unquam gratioribus victimis operaturum credam, quàm si eorum sanguinem diis dabo, vel meum adactis vulneribus ipsi libabunt. Hæc te Meleandro dicere, Ibburranes, & ad hæc bella eum urgere æquum fuit.

Hic Ibburranes; Laudo impetum tuum, inquit, egregio fervore succensum. Sed sunt tamen, qui non sine argumento contraria sentiant; quia rerum successu

cessu compertum est, ut quædam animalia aluntur veneno, ita hanc sectam invalescere publicis malis, interque bella ad clades saginari. Alias igitur artes, easque mitiores quæsilere, quibus maculam Sicilia eluat; credideruntque Regum prudentiâ, absque ferro. & sanguine, morbi sævitiam ponere posse. Si quid verò ipse sentiam quæris; neque eum illis pacem, neque bellum simpliciter volo. Nam si quietem possunt pati, non hos putô ullis motibus sollicitandos. Sin in Regem remque publicam seditiosis consiliis spontè insurgent; ferendos non arbitror; sed vi armisque premendam vesaniam superbè furentium. Pia tunc arma, tunc omni laude digna in eos severitas. Totis regni viribus enitendum, ne impunè auferant abominandi in Reges exempli audaciam. Et eò quidem celerius vindicandum est facinus, quò ipsi ferocius solent grassari in cunctantes: nostramque patientiam pro imbecillitate contemptim accipere. Neque enim hæc secta, ferendo, parendove (ut solent meliores disciplinæ) quærit sibi incrementa; sed jurgio, rixâ, tumultu, sua facinora assuevit asserere. Ferro igitur, & plusquam æmulâ ferocitate, censeo in eos esse agendum, quoties suis injuriis Regem ac Patriam laceissent. At si seditionibus, si rebellio abstinebunt, patienturque mitius se haberi, tunc ego cum illis pacem malim. Jam enim in plures serpsit labe, quam ut singuli inter reos scribi possint, & citari à lictore. Ac præterea juventute abundat Sicilia, quam nunc levitas, nunc egestas, nunc ipsa armorum cupido sic versat, ut non jure aut pudore æstimato factionis det nomina, & in militiam coëat quantumvis superis mortalibusque aversam. Ita multi, dum armis certatur,

tur, accedunt spe prædæ ad istos Hyperephanios, qui eos in pace devoverent: & Reges bello illato plures de novo reos faciunt, quàm de veteribus extinguunt. Præterea veluti fila per se tenuia ac soluta facile rumpas: At si ea inter se violento implicas nexu, quò fortiùs premis, eò validiùs stipantur, coeuntque dexique in funem, cui frangendo nunquam suffeceris. Sic isti per se fortè negligentiores suarum partium, ubi intentatos jugulis vident enses, qui coactam, id est, ut existimant, pudendam poenitentiam extorqueant, interdum furioso & quem ægrè exolveris nexu conjurant. Itaque pace, otio, regni felicitate (si ipsi importunis tumultibus ad arma Regem non cogent) debellandi sunt; quo tempore nihil ex publicis latrociniiis habent, quod incertis & seditiosis auxiliatoribus largiantur; neque incitati adversantium fervore, plurimum quoque de suo remittunt. Ex ipsorum deinde præcipuis multi ad Regem respiciunt; ex cujus amicitia in illo sereno omnia pendent. Is autem, si non tam odio, quàm contemptu prosequetur eorum disciplinam, efficacius omni bello nobilium animos ad poenitentiam coget: Qui si malo pudore prohibebuntur suam sectam ejurare, saltem liberis suis consulent, magistrisque eos tradent, per quos erudiantur ex veteri more, vivantque in Regia gratiosi. Nam qui cœlo, argumentis, veterumque præceptis, unam pertinaciam anteponunt, adhærentque Usinulcæ; vincuntur, mihi crede, hoc honorum aditu, & spe regionum munerum cautè præclusâ, præsertim si non hæ poenæ legibus publicè latis in eos constituentur (nam id ipsum satis iratis esset ad questus, conjurationemque & contumacia arma) sed lento quodam usu, Principisque

pisque ingenio, nequaquam in eos dividendis reipublicæ munera, quæ conferri aliis possunt; neque ferentis, ut extra licentiam, quam leges faciunt, exerrent. Cætera fit in eos mansuetus; & interdum familiaribus verbis dignus ipsis videatur, cui placeant. Multi enim inter illos, Archombrote, non suo, sed sectæ & institutionis vitio peccant, absque hac esset, rectâ indole, paresque majoribus futuri. Hos, cum licet, corrigi meherculè præstat, quàm everti, aut ad insaniora adigi necessitate. Ista verò utcumque lenta remedia, paulatim Hyperephaniis nervos excindunt: & qui specie altioris sapientiæ coaluerunt, tandem segni nec irritatâ vetustate, philosophiâ quoque excussa atque contemptâ, quæ exoriens tanti supercilii fuit, non ægrè solventur. Sed hæc sunt solidioris pacis consilia; quam ô huic regioni numina restituant, nec Hyperephanios patiantur auxilium Lyco-
geni ferre. Hunc certè, quidquid famâ jaçtetur, ad eorum religiones accessurum non arbitror, nec ut illi factioni commendetur, id est, vix Sicularum quadragessimæ parti, cæterorum odia contracturum. Cum hæc Ibburranes dixisset, Archombrotum ad cœnam vocavit, monuitque familiariter, ut & ipse Hyperephaniis perbenignè uteretur. Nam plùs illos (ut res Siciliæ erant) corrigi blanditiis, exemploque, & sobriâ dissertatione, quàm professo, semperque mutuo fastido, posse.

CAP. IV.

ARGUMENTUM.

Anguntur Eristhenes & Archombrotus hic amore in Argenidem, ille invidia in Meleandrum, cui occultas sed irritas molitur insidias. Argenis verò duplici sollicitudine icitur, dum & Regno studet, & Poliarcho absenti munus (armillam) comparat. Hac deferenda traditur Timonidi; sed Eristhenes eam veneno imbut, Lycogenes ficta amicitia codicillos, quibus Regem veneni arguit, ad Poliarchum scribit.

IAmque maturis apud Lycogenem rebus, dicta facinori dies erat, medio vere, ad decimum mensis, qui Thargelion vocabatur. Eristhenes haud procul Epeirctæ prædium habebat, & saltum in eo, quem intactæ diu feræ impleverant. Is destinatâ insidiis die illuc cum Argenide Meleandrum ad convivium vocare susceperat; si procederet fraus, Meleandrum atque Argenidem, tanquam signis tabulisque spectandis in ædium penetralia cum paucis deductos adorturus, emissurusque per posticum celerrimè tradendos Lycogeni. Si restitisset Meleander, aut ad auxilium pertinaciùs provocasset, eum interimi placuerat: Satis esse, si potirentur Argenide. Quòd si Meleandrum eo die omina, aut valetudo, intra Epeircten tenuisset; tunc Lycogenes, ad eum opprimendum cum subito exercitu adesset. Hunc enim illo die Syracusis esse volebant; & ad eum suæ factionis homines, tanquam Procerum, urbiumque nomine, coire cum tumultu, ducemque dicere publicæ causæ in Regem. Supervenire debebat Oloodemus, cum manu ad hoc ipsum

antè

*Lethout mergat ovem, nulli vulpecula parvit
Ingenio, at latitat vis inimica lupi.*

antè collectà, rei novitatem suffragio asserturus, & viribus. Descitura ab Rege pleraque arbitrabantur, tum prioris belli exemplo, tum Præfectorum & Magistratuum fraude, quorum multos ipsi subvexerant; denique sponte animis ad seditionem spectantibus.

In hunc modum institutis utrimque consiliis, Lycogenem Meleander, & hic illum occupare decreverat. Sed Argenis duplici sollicitudine iecta, cum & Poliarcho & regno studeret, eximie diligentie erat in iis urgendis, quæ apud Regem amici censuerant. Comparanda Poliarcho erant dona; Arsidas revocandus; & qui hæc curaret, fidum hominem respicebat. Nemo, extra unum Archombrotum, deprehendebat privatas in virgine curas. Sed illum amoris assidue sævienti penè jam imparem, & in Argenidis pro Poliarcho studia haud vulgari æmulatione quærentem, vix fallebant illa consilia. Super omnia seipsum accusabat, quòd reducendi Poliarchi author regi fuisset; adeo ut interdum sumeret impetum adeundi secretò Meleandrum, & contraria sentiendi: Sed pudore coercitus, simulque reveritus Argenidis iram, tam pervicaci consilio abstinuit. Accidit fortè, ut ad Meleandrum iret, super Arsidæ reditu cum filia colloquentem: Et tunc quidem ab recenti beneficio commendati apud Regem Poliarchi gratior Argenidi erat. Ergo ut suæ causæ patronum hilariter intuita; eum quoque solito familiariter salutavit: ignarumque cur hæc ad se blanditiæ essent, ita affectit, ut subitò confusus lætitiâ, ubi primum licuit, ad colligendas vires in cubiculum rediret. Illic nimio nec securo gaudio multum animi incertus, ita denique sibi loquutus est. Te autem esse felicem? te amoris litavisse?

visse? Quid enim? Non frontem Virginis vidisti? non oculos? cùm venisti, non tota exiliit? Infelix! nimis ineptè meam spem indulgeo. Nunquam dii tanta præmia tam faciles concedunt. Vulgares nuptias nulla tempestas, nulli casus illustrent. Eximiis verò amoribus fortuna intercedit, ut ipso labore sint pretiosi quærentibus. O fallar, nec illâ salutatione, illo Argenidis vultu, quo tantopere mihi nunc placeo, exitium ipsa portenderit. Hei mihi! quod vix cogitare sustineo; num hæc benevolentix signa Poliarchum petebant; & ideo blandior fuit, quod eum apud Regem sententiâ meâ juvi? An orantis species fuit, quâ patrocinium rursus meum pro illo deposceret? Non est tanti, non per Argenidem, ullus amor. Nec volo Argenidis in me benevolentiam debere Poliarcho; nec mihi Poliarchum debebit Argenis. Ego ne alienæ felicitatis minister in meam cladem pugnam? Ego vilis abjectique animi penè ad servilia officia amabor; & Argenidem alteri tradam; Erras tamen, Archombrote; si vi agendum putas. Precibus, patientiâ, obsequio, impetrabilis amor est. Servire, an imperare Argenidi paras? Aut quàm hæc inverecunda esset oratio; Nolo, ut ames Poliarchum? Vix austerus aliquis pater sic juberet. Quæ ametur, indigna est, vel præstantissimum amabit. Virtute, gloriâ, famâ in Poliarchum certandum est. Et tuâ quoque interest, huc eum revocari. Semper enim de absentibus teneriùs, & quadam miseratione sentimus; Præsens autem, ut placere Argenidi poterit, sic aut rixâ aut fastidio esse ingratus. Explorabis, cur ametur, aggredierisque eâdem virtute virgini te probare. Quicquid aget, affectu superabis: & si cætera feliciter

non

non cedent, ferro dejicietur. Facilis erit ad jurgia pugnamque occasio. Ut sit verò fortissimus, tamen fortior amor est, qui meam manum reget. Interim dum de reditu ipsius agimus, facilis ad colloquium erit Argenis. Me audire, mihi credere assuescet. Sæpè autem, ubi adolevit benevolentia, longè ad alias causas valet, quàm propter quas esse incepit.

Cùm Archombrotus in hanc sententiam coëgisset reluctantem animum, ad Meleandrum redit; ibique ad novæ indignationis mœrorem præsentiori causâ deductus est. Persuaserat enim Regi Cleobulus, ut quæ munera ferrentur Poliarcho, tanquam ab Argenide essent. Ipsa exors est facinoris, inquit, quod eum è Sicilia expulit. Regni autem secundum Te curæ ad illam pertinent. Sciet præterea sub ejus precibus tuas latere: & qui fortasse durior nobis esset, certè non litigabit cum virgine. Meleander mirificè probatâ sententiâ; Age, inquit, restat & munus, & hominem, qui ferat, deligere. Timonides strenuus juvenis erat, fidei quæ in Poliarchum notæ; quem mox, Argenide suggerente, huic furtivæ legationi Rex destinat. Hoc ita constituto, jam quod munus mitteretur, inter se pensabant. Fortè mercator ex Syria Indicas & Arabicas merces, plerumque inutilem vanis gentibus luxum, advexerat. Inter cætera erat armilla ex serico texto, quod totum varii generis lapilli sic implebant, per suos colores distributi, ut aliquot ferarum aut fugam figurarent aut iram, quas hic telis venatores sequebantur, hinc excipiebant venabulis. Pretium gemmis, & operi, ingens; quippe quod talentis quinquaginta indicabatur. Multi Siculorum hanc viderant, plures audierant celebratam non ignobilis

lis Poëtæ operâ, quem suo fulgore ad hos versus raperat :

Dicite surgenti confinia littora Phæbo :

Quàm nitidus vestris hic Deus exit aquis ?

Cùm tingit virides hilari fulgore smaragdos ;

Aut facit, ô adamas, te sibi luce parem.

Pallentémve onychem, varium vel iaspida miscet,

Vel cui purpureo nomen ab igne venit.

Ceruleamq, notas & flammis implet, & auro,

Ceu variat curvas comptior Iris aquas.

Ha tamen band uno cuncta sub littore gemma

Nascuntur : Nam cui gloria tanta solo ?

His nitet immensus Ganges, his fluvius Hydaspes ;

Est & Erythraei lucida concha sali.

Una omnes armilla tenet ; par omnibus una ;

Omnis in hac Oriens lucida text. coit.

Dè superi ! pretium nitida formamq, corona !

Quam volet amplecti tanta corona manum ?

Ut natat in solidis lux alternata lapillis !

Oraq, venantum quàm benè gemma facit !

Dives en hic cervus, quem ditia tela fatigant ;

En leo, quem pretio cerno tumere suo.

Lemnias ? an nondum Telchines naufraga saxa,

Artifici gemmas sic posuere manu ?

Digna quidem Jovis hac vibrare armilla lacerto,

Cùm quatit imbriferâ luce coruscus humum.

Ipsa, licet dives, placata hoc munere Juno,

Poneret offensus jurgia sæva thori.

At te seu veri, seu fama gloria tangit,

O quisquis tantâ brachia dote coles ;

Vince animo censum ; ne hac optima saxa putentur,

Tuâ genus Pyrrhæ vilior esse lapis.

Eam

Eam armillam Poliarcho munus fore idoneum, Argenis atque Cleobulus cum Meleandro censuerunt, quippe quod se sua mole non proderet. Furtò enim rem agi. Arma, aut equos, si mitterentur, conspectum hostium non posse defugere. Præterea hoc ornamentum in plerisque regionibus non foeminarum magis esse, quàm virorum. Aptissimum itaque, quod foemina viro donaret. Rex antea, cùm illam mercator obtulisset, quia majores curæ instabant, penè vilem habuerat; Apud Eristhenem tamen erat, utique præfectum ærarij, jussuquæ inspicere ex artificum fide, an in rem Principis emptio esset. Tunc verò ne quisquam miraretur confestim hanc emi, Rex talos poposcit, & cum Argenide ludens, ac sponte inferior; quasi victoriæ præmium armillam statuissem, Eristhenem accersit, imperatquæ quàm possit rectissimè eam Argenidi conciliare. Eristheni siue sua sedulitas, siue fortuna nondum Meleandro propitia, jam suspitionem fecerat legationem ad Poliarchum parari. Credidit à sua conjuge ortum suspicandi initium, quæ cum Argenide & Selenissa frequens, sæpè obliquos de Arfida sermones injecerat; callida mulier, & ex viri ingenio ornata. Sed postquam Rex armillam, tali ærarii tempore, emi præcepit, adeò illi aucta suspicio est, ut illico ad Lycogenem scriberet, vereri se, ne Poliarchi gratia hoc munere repeteretur. Is autem ad omnis flagitij atrocitatem celer, hortante etiam Oloodemo (nam is fortè tunc aderat) in hunc maximè sensum rescripsit; Nihil consultius, quàm ut armillam, quandoquidem apud Eristhenem erat, veneno imbuerent. Si eam Poliarchus accepisset, haud dubiè lacerto circumdaturum, & tabem per gestantis calorem

rem in vitalia pervasuram. Sin Rex eam dedisset Argenidi, rem tempori posse sciri. Nam venenum non ad tactum statim nocere; Admonituros autem ipsos prætectu aliquo, de peste, quæ latebat, laturosque ingentis fidei nomen, substituto in crimen mercatore. Toxicum domi Eristhenis erat, quod noxiosissimum miscuerat tollendis inimicis. Ephyræi seu miscendis veneno poculis, seu sagittis imbuendis præcipui, dum illuc colonias vehunt, conduntque Syracusas, hanc olim turpissimæ calliditatis artem quibusdam Siculorum tradiderant. Et Meleandereâ peste tentatus, hæcenus suorum curâ evaserat, cibum Regis, & vestes, ambitiosâ curâ servantium. Tanta autem veneno acerbitas, ut non modo gustatum sæviret; sed ex diutino contactu insinuaret virus in cutem, quam calor laxavisset. Eristhenes veneficio perpetrando nullum adhibuit; sed ipse in dilutum toxicum interiorem armillæ partem misit; byssino utique texto mollem, quia jungenda brachio erat; cumque crederet vim succorum satis infusam, eam in pyxide defert ad Regem, qui tanti sceleris ignarus, omnibusque præter Argenidem semotis, vocatum secretò Timonidem monet eam fidem exhibere, quâ dignus censebatur. Ostendit deinde, cui ministerio sit delectus, & literas tradit ad Arsidam, sua manu ita scriptas: Timonidem, quem vides, Arside, ad te misi. Ei sic auscultare te volo, ut me loqui existimes: quicquid dixerit, egeritve, ratum habebō. Scias tamen, quò celerius cum hospite adveneris, eò te futurum gratiorē. Vale. Tum Argenis ex composito de recessu fluxæ vestis pyxidē profert; &, hanc, inquit, armillam, Timonides, ad Poliarchum defer: eam meo no-

min

mine accipiat: unâ illi has literas dabis, alterasque ad Arfidam. Tradit deinde codicillos, non quos Meleandro ostenderat: frigidos enim, nec amicitiae suae cum Poliarcho pares obtulerat Patri; & inter obfignandum haud ægrè mutaverat, aliis, quos ex mutua necessitudine scripserat, præparatis. Quia autem Timonidis in Italiam iter ignorari non poterat, ne augeretur dissimulatione suspicio, spargere apud suos Rege authore cœpit, se Italiam Africamque visurum vacationem impetrasse à regia. Juvenis erat, & commodum accidit, quòd pridem transmarinæ peregrinationis studio ictus, æqualibus suis ea vota jactaverat.

Sed. Eristheni ad insidias invigilanti, pleraque nota, & suspecta omnia erant. Hunc igitur ad Poliarchum ire conjiciens, quòd verum erueret, ita fraudem commentus est. In ipsius clientibus juvenis erat, quia nuper agros reliquerat, nondum notus in regia. Callidum autem, & ad ea, quæ præciperentur, impigrum esse cognoverat. Huic imperat abeuntem Timonidem concitato equo persequi: Simulare deinde à Rege se missum, qui etiam atque etiam moneret, ne in Sicilia cuiquam mortalium indicium faceret de armilla. Dum loquëris autem, inquit, diligenter audientis vultum observa. Si annuerit, aut visus sit dubitare, tanquam mandato satis functus, ab illo protinus abi. Sin, quid velis, ignarus sit, ut facilè deprehendes; quî ipse vocetur, tanquam dubius sciscitare. Ubi Timonidem dixerit, pete ignoscat errori; alium nempe te querere; Et inde, si potes, sic discede, ne sciat, quam viam institeris. Sin, quia ignotus es, hærebit, & qui sis exquiret; ex Selenissæ cognatis te si-

mula recens transmissum ad regiam ; Nomen , quod primum occurrerit, tibi impone. Ille gnaviter mandata exequutus, nec à solertia, nec à fortuna aberravit. Namque Timonides , ubi audivit de armilla , quod rem secretissimam sciret , hominem suspectum non habuit : Ire igitur iussit , & Regi renunciare , esse omnia in securo. Satis sibi hæc arcana esse mandata :

Sic eluso Timonide , cum jam de consilio Regis constaret, Eristhenes omnia confestim perscribit Lycogeni , ne , sive Timonidem capi insidiis , sive quid aliud vellet, tempore excluderetur. Diu incerto Lycogeni , cum Regem jam non segnem , sed ex adverso fruentem consilia , timidiùs sperneret , tandem novo facinore visum est opus, quo inclinaret in Regem maleficii à se patrati invidiam. Quod igitur nemo unquam putasset , ipsum sollicitare ad fœdera Poliarchum , ei que scribere hoc exemplo instituit : Lycogenes salutem Poliarcho. Quam tu in amicorum hostiumve delectu erraveris , hic dies aperiet. Me tanquam inimicum insectatus , Meleandro utinam non plus æquo tribuisses. Sed omitto præterita. Nam neque jam te accusari humanum est ; neque in eo statum , ut anxie me excuseni. Malo te ex beneficiis meis scire , quam verbis , uter nostrum in pristinis odiis peccaverit. Meleander ex tuo exilio te infensum , & vindicem , cum timeret, ad nefarias artes confugit. Factusque de Rege veneficus , armillam infamibus illitam succis , tanquam poenitentiae suae confessionem , mercedemque injuriæ , tibi misit. Hanc tu cave gestaveris. Mortem enim circumegeris brachio , non armillam. Mihi quidem ante experientum fidem esse non curo. Si igitur vel damnatus es

sci

servus, vel humaniori consilio jumentum aut canem vis perire, nudæ illius cuti hoc munus compone. Nisi intra quatrimum morietur, ego, qui vivam, indignus sum. Si sapis, illum ipsum pestiferi doni latorem, illum Timonidem coges, ut morient induat, quam tibi non inscius porriget. Ego has insidias, quas ægrè detexi, te rescire ex me potissimum volui; ne tantæ indolis vir tam turpi exitu cadas; aut omnino sub invidia mea pereas. Nam quis ex hostibus, non te potius jactet à me, quàm à Meleandro esse sublatum? De cætero, ut voles, gratias ages. Si infestus esse pergis; est, quod publicè te ulciscar: Arma, consilia, vires in expedito sunt. Deos cœptorum auspices habeo. Sin tibi detecta Meleandri perfidia, meliorem mentem dabit, volesque conjunctis mecum viribus vindicare injuriam, spondeo nec te fratris, & quoniam hæc mea ætas est, nec patris gratiam me vivo desideraturum.

Tantæ audaciæ codicillos expertæ fidei servo cum his mandatis dedit, ut dispensato itinere ad Poliarchum perveniret octiduo post quàm eodem Timonidem adventasse constaret. Neque rem esse difficilem. Messanæ vel Rhegi, in portu aut urbe, tanquam aliud agentem, de adventu Timonidis posse habere quæstionem. Hæc autem improbæ solertiæ ratio erat, ut octo toti dies interessent, quibus noxium textum gestare Poliarchus, eoque interimi posset. Nam si extincto supervenirent hæc literæ, quantæ invidiæ in Meleandrum forent? Sin fortè Poliarchus tamdiu armillâ abstinuisset, tum multum Lycogeni debiturum de periculo in posterum monenti, tum in Meleandrum acriter exarsurum, quem tanti indicii

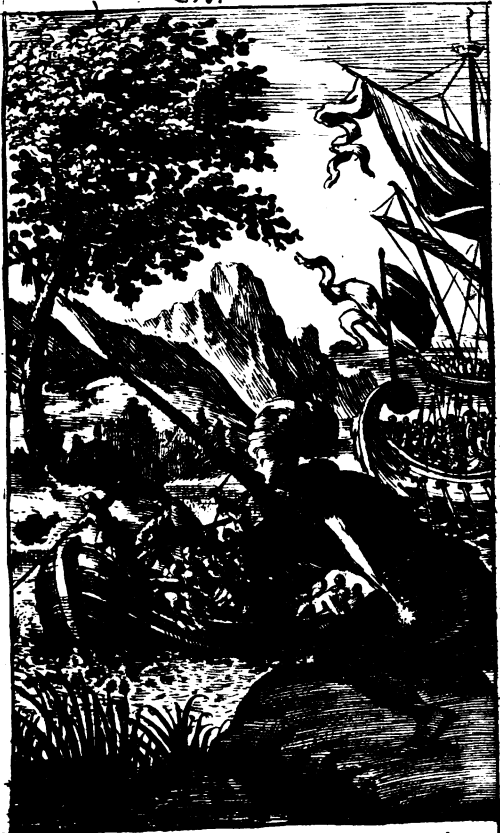
fallax scena damnaret. Etiam Regem audebat contumeliosè appellare; quia hæ literæ Poliarcho reddi vix poterant ante id tempus, in quod à conjuratis erat constituta defectio.

CAP. V.

ARGUMENTUM.

Dum frustra accitur à Rege Lycogenes, dum Oloodemus & Eristhenes Regi traduntur, jam tenebat medium fretum Timonides ad Poliarchum missus. Occurrit recentis naufragii nefastum navigantibus spectaculum. Navis erat obruta fluctibus, ex qua tamen eminebat adhuc malus, cui nauta naufragio superstes adhærebat. Hunc in scapham accipit Timonides. Et quem vexisset, percontatur, ducitq; ad Arsidam, qui viso nauta subito metu præsentia cladis haurit.

AT Meleander dimisso Timonide totus in eo erat, ut cum Lycogene Oloodemum ad se pelliceret; utrumque igitur literis advocat. Lycogenes nondum maturis ad secedendum rebus, parère constituit, & aliquos paucos dies esse cum Rege. Sed Oloodemus, acceptâ Regis epistolâ, non prius ad Regiam, quàm ad Lycogenem, contendit. Ibi communicatis consiliis suspectum illud fuit, quod utrumque Meleander accerseret. Si quid atrox parabat, liberiùs in ambos, quàm in alterum, esse ausurum. Nihil securius, quàm ut Lycogenes simulatione valetudinis absentiam excusaret, & Oloodemus explorandis consiliis iret ad Regiam. Is ergo à Lycogene protectus, cum intrasset Epeircten, Meleandro protinus salutato, eâ vesperâ

*Qui petit incautus volucrum, necit igne nitrato,
Sic aliis funus qui parat, ipse jacet.*

vesperâ ad cœnam admissus est. Dedit quoque literas Regi, excusationem Lycogenis ferentes: Illi enim fonticum morbum esse, nec aeris patientem. Rex haud dubius morbum fingi, tamen eâdem, quâ petebatur, simulatione non pauca de genere invaletudinis quæsit. Soluta deinde convivio Cleobulum, Eurymedem, & Archombrotum accersit, rogatque quid Lycogene faciendum, qui venire contempsisset; quid etiam Oloodemo & Eristhene, qui pari fiduciâ, quâ ille imperium sprevisset, adesse nocentes sustinerent, Archombrotus, & Eurymedes nihil dum movendum putabant: sed Lycogenem adhuc aliâ fraude tentandum. Illo libero, frustra in cæteros fore sævitiam. At Cleobulus; Ego verò arbitror, inquit, nihil de præda, quam tenemus, amittendum. Putatis Lycogenem, nisi concepti sceleris conscius esset, tam vano ægritudinis mendacio Regi fuisse illusurum? Dii dent meliora. Sed quantum conjecturâ & fidorum hominum nunciis aſſequor, & mox isti furtim abscedent, & nos illum cum armis aspiciemus. Videte, quid sentiam. Rex hominem rursus accersat. Ter-giverſationem non verebor pro defectione accipere. Oloodemum interim & Eristhenem per homines fidos sic servari intererit, ne teneri se sentiant. Ubi compertum fuerit, non venturum Lycogenem, lege in eos agendum est. Multum Lycogenis viribus decedet, si tantarum opum, & clientelarum duces peribunt. Hanc præterea severitatem, in multorum animis reverentia adversus Principem, timorque supplicii, utilissimâ mutatione sequetur. Visus est optimè dixisse Cleobulus; Et ex illa sententia Rex postridie ad Lycogenem scripsit; additoque ad blanditias im-

perio, ad se venire imperavit. Ille magis ac magis suspicionibus plenus, non modo non paruit; sed & per nuncios monere Oloodemum, & Eristhenem coepit, ut ab aula recederent. Benevolentiam Regis insidiosam esse. Ac præterea apertâ jam vi opus. Quippe statutum bello tempus appetere. Neuter sprevit conjecturam Lycogenis. Sed neque Cleobuli diligentiam fefellere; ad quem duo de Eristhenis familia diu antè pecunia promissisque sollicitati, multa de domini rebus per internuncios sæpè retulerant. Illis tunc auctoribus scivit, præparatos sub Epeirctem esse equos, quibus noctu Eristhenes uteretur. Lætus Rex, quod eorum furtiva discessio futura in criminis partem esset, imperavit Archombrotò, ut sub ipso deprehensos facinore vi ad se retraheret. Et ille haud remoratus imperiùm, sedulò, quæ irrem erant, maximè ex Eurymedis mente instruxit. Sat constabat cum paucis erupturos, ne tumultus proderet fugam. Non plures itaque Archombrotus decem milibus assumpsit; iisque Hispanis, ne linguæ commercii, aut contagione factionis, cum Proceribus hærent, in quos tunc armabantur. Singuli extra arcem, ut Archombrotus constituit, sine suspitione elapsi sunt: Ipse deinde sequutus est; accinctosque paulùm à via sub veteri & opportuno tecto continuit, quâ necessarius à Regia discessuris transitus erat. Diu in statione non hæserat, cum Oloodemum atque Eristhenem per Lunam agnoscit, tribus omninò servulis comitatos; celeriterque, & demissis capitibus euntes. Iis ergo cum sua militum decuria obviam venit; &, quò te, inquit, Oloodeme, quò te Eristhenes? Sontium per Jovem est ista molitio. Cur nectur

cur

cur simul? cur incscio Rege abitis? Unde ista circa vos à servis, ab amicis, solitudo? Obstupuere deprehensi. Ille verò correptos, & subito malo horrentes reduxit. Tres viris inde permissi sunt, qui noxios servarent in carcere. Fugæ erant manifesta vestigia: Equi haud procul cum agasombus parati; & urbano sub amictu vestis ad viam expedita.

Summa omnium inde turbatio fuit; & postera luce, cum id renunciatum Ibburrani & Dunalbio esset (qui tunc fortè ad Apollinis templum non procul Panormo profecti, ob Antenorium fami Antistitem suavissimæ consuetudinis virum illic diutius morabantur) citatis haud mora quadrigis ad Regem re-
vecti sunt; qui amplexus venientes, postquam rem ordine enarravit; Si me dii amant, inquit, in ambo-
bus his exempla facere volo. Nunquam me saltem isti inultum despexerint. Neque me impiorum con-
tumacia movet, sparsis schediis minari audentium. Ecce enim quantæ audaciæ chartam Cubiculariorum unus, in limine meo hoc mane offendit. Acceptâ chartâ Dunalbius, & Rege ad alios divertente, horum
versuum lectione cum Ibburrane inhorruit:

*Redde viros; quid sæva paras, & fraude tyrannus
Imbelli, haud ullo debitos Marte fatigas?
Hosne duces, hæc Sicania decora incluta terra
Ferre situm, & sædo squalentem carcere noctem?
Redde viros. Non Sidonia reverentia palla,
Non quæ scepsa manu, non quæ stant vincula
fronte,
Obstiterint. Ruimus caci, & te vindice ferro
Gens excita petit. Cuperent decernere montes,*
G 5 *Ted*

*Ted̃ haurire solum. Sed nostra debitus ira
Talis eris, qualis sub crimine decolor ipso,
Ignotusq̃ suis, Tyrii pro vertice montis
Horruit iratos Pentheus concurrere thyrsos,
Diversamq̃ trahi pectus, vulsosq̃ artus
Ire animam, & sparsum campis spirare cadaver.*

*Et tua quòd nostris nondum penetralia flammis
In cineres collapsa ruunt; ne crede remissas
Irarum pavitare faces; Sed parcimus illis,
Quos Rex scire tenes. Hi sunt tua fata, nec ultra
Quàm spirant lux te alma manet. Meleagria non
plùs*

*Mater in ambusto servabat stipite natum.
Hos serva (si cura tui) ceu pignora vita,
Incolumesq̃ velis. Vel si meliora monentem
Dè te audire sinunt, genti tam justa petenti
+ Redde duces, tantoq̃ exora munere pacem.*

In his motibus regia erat; cùm Timonidem aliæ in itinere turbæ versarent. Vix ratio, & fortuna, hæc fuit. A Rege dimissus triduum in suo prædio invitus consumpsit ominum causâ, quæ Haruspex minori spatio procurare non potuit. Inde Messanam ad Arsidæ conjugem venit. Infana tempestas tunc maria exercebat, aquis ac ventis sub veris initium sponte surgentibus. Quatriduo nemo ex portu solvere ausus. Interim quassabantur navigia, undis mutuò cogentibus allisa; vel ejecta in arenam procumbebant. Timonides, quod integerrimum ex ea peste superfuit, confestim instaurari præcepit, agique à littore, necdum satis constanti maris pace. Præter suos nullum
in

In navi vectorem recipi passus; jam tenebat medium freti; Cùm occurrit recentis naufragii nefastum navigantibus spectaculum. Navis erat receptis obruta fluctibus; ex qua tamen eminebat adhuc malus; quia non everfa, sed depressa, defederat. Et quod omnium atrocissimum fuit; stabat in antemnarum amplexibus nauta, superstes naufragio, pallidâ & morientî facie, nisi quod vento adurebatur: Ille manu mutuque (fluctus enim intercipiebant fragore suo vocem) orabat eripi morti; & omnium misericordiam non agrè elicit. Aliquot igitur nautæ descenderunt in scapham. Cùmque ille se de malo deorsum fluxisset, propè rigentem excipiunt, adducuntque Timonidi. Tum verò laxatis spiritibus, quos antea nimius timor intenderat, semianimis super constratum navis se diu explicuit; donec vini odore excitatus, iussusque à Timonide dicere, quis esset, quove eunem tetigisset hæc fortuna; Rhegium, inquit, patriam habeo; censum ex nautica arte. Nunc in Galliam cursus erat; quò egregium virum deferendum susceperam. Mare videbam non à tempestatibus tutum. Cælum enim modico vento, sed incerto, agebatur, & tristior acris horrebat. Itaque à portu solvere non volebam. Sed cùm sæpius iussus processissem in altum; primum auræ inter se pugnantes nos alternis rapuerunt in averfos & contrarios cursus: destituerunt deinde simul omnes elusum navigium; Ego in tam subita pace acrius, ut oportuit, timens, comites cœpi mortari, ut remis eluctarentur pigritiam maris. Quippe illi sereno proximum malum esse. In Siciliam igitur, quam vicinam fors dederat, ratem appellerent. At ille, qui navigium conduxerat, negat sibi placere

Sici-

Siciliam; stringitque demum enssem, recisurus manu illius, qui in eam primus partem remum egisset. Inter has cunctationes dies absumptus est: & mox luno igneis cornibus ventum excivit. Tum verò non per gradus, ut solet, tempestas intumuit; Sed direptus subito aer ita miscuit maria, ut jam à principio mihi artem eriperet. Versabamur incerti, quid exigere ventus, mediam navem adversis complexus turbini- bus. In his malis cum exacta nox esset, diesque affe- ferret tristiora, capillos deponimus nihil profuturum religionem. Ecce enim improvisò exitio hæsimus de- prehensi in brevibus; Cumulaverat arenam vis pro- cellæ, proramque tenebat. Jam tabulata solveban- tur; & nos utcumque remis & contis tendebamus in puppim, cum ille, cui operam locaveram, cum su- liberto, duobusque, qui proximi erant, nautis, in sca- pham descendit, & fune præciso, hæud dubio nau- fragio se permisit. Raptos per turbinem non licuit oculis sequi. Obstabant medii fluctus, quibus pa- scapha diu esse non potuit; nec pereuntibus nobis vacabat alienos casus dolere. Fessa quippe carina aperuit undis viam, quæ victis compagibus propera- bant intrare. Numinum pietatem! ut voces horru- ruere! quàm feralis pereuntium clamor, cum descen- dentem navem mase contexit? Evado ego in arbor- em. Evado, heu miser! mortem scilicet tantisper- dilaturus, donec mersa carina in latus procumbere- & malus sequeretur. Sed supra spem dii faverunt arenisque circumvallantibus adeò veluti fundata sta- tit ratis, ut me incolumem illa arbor præstiterit; qu- nunc non sine utilitate extra aquas eminet, admon- tura navigantes, ut maturè ab istis brevibus deslectan-

Biduu

Biduum jam est, ex quo tristi amplexu lacertos ad antemnam continui, desperatione potissimum, & frigore exanguis. Nam nec somni, nec cibi memineram. Cum autem Deorum placata vis vestram opem monstravit, tantum non laxata brachia mittebam in mare.

Hæc loquentem omnes audiebant cum lacrymis: Sed Timonidem altior cura subiit, ne ad Poliarchum pertineret calamitas. Nam quis vector toties à naufrago illo laudatus? Ab Italia veniebat, fugiebat Siciliam; utrunq; conveniebat Poliarcho. Nautam igitur sociorum fata deflentem; ut nataissent, ut cautium eminentiora amplexos sævi fluctus avulsis-
sent, turbatus interpellat; Et quod, inquit, viro nomen, quem vehebas? Civis Rhegii erat, an hospes? Ille se nihil præterea scire respondit, quàm quod Arsidas Siculus, cui opima Rhegii prædia erant, conduxerat navem, & proficiscentem amicum ad portum produxerat: Obrigit Timonides, & velato capite, quò liberius posset ingemere, descendit in secretam partem navigii, jussis remigibus quamquam prosperum ventum omnibus viribus juvare. Haud multò post Rhegium applicuit: nautamque servatum sequi se jubet, & ad Arsidam contendit. Ille tunc fortè media luce in scimpodio cubabat, variis cogitationibus miscens animum proximi luctus ignarum. Sed cum de amici adventu admonitus, profluisset ad amplexum, læta verba, & hospitalia ingerentem Timonides suspirio prosequutus; quid, inquit, Poliarcho factum, mi Arsida? Nos miseros! an & ego te ipso plura scio? Inter hæc dicta nautam admovit; quo viso Arsidas subito metu præsagia cladis hausit;

& jam Timonide quoque pallidior: Onus, inquit, & Nauta, quod tibi tradideram, ritè alicubi exposuisti? Nam destinata Gallia tantillo tempore teneri non potuit. At ille; Solum me naufragio superstitem vides. Navem, socios, vectores, omnia, sæva tempestas tulit. His auditis Arfidas, multo gemitu planctuque turbatus, intra tectum mœrentes recepit. Nec vacabat penè exangui de ordine mali quærere; sed cum Timonide in cubiculo secretus, acerbissimum funus, & fata iniqua, terrasque indignas Poliarcho, aliaque in calido & furenti luctu consueta, ingeminabat. Cumque post multum lachrymarum Timonides rogaret, ecquò illa Poliarchi profectio? aut unde exitiale navigandi consilium? retulit Arfidas, Rhegium ob Siciliæ viciniam suspectum fuisse Poliarcho. Nam nec poterat (inquit) latère isthic Lycogenem: & quàm facilè ab adverso littore mitterentur sicarii? Galliam ergo petere statuit, patriam, ut arbitror, suam; illinc ad nos celeriter revehendus. Sed factorum scilicet invidia fuit, ne hominum genus se tam vicino immortalibus viro diutiùs jactaret.

At Timonides de Meleandri in Poliarchum animo inter singultus agens, literas Arfidæ tradit, armillamque ostendit de pyxide evolutam, inutile Argenidis munus. Sed artificium, gemmasque mirari, per dolorem non licebat. Eaque vespèrâ luctibus datâ, ambo constituunt ad Meleandrum redire, ne aut ille de Poliarcho aliquid speraret, aut ipsi necessariis temporibus Regis abessent. Suspicabantur jam armis infestam esse Siciliam. Circumgèrè itaque cursus, ut in Epeirètes potissimùm portu terram subirent. Varia, ut sub vere, & irrequieta flamina erant; septi-

Septimusque demum dies Epeircten aperuit. Sed quo propius admovebantur littori, eò crudelior miseros luctus agebat. Recedere terras amassent modò omni remigio quæsitæ. Nam quo ore tantum facinus nunciaturi erant? aut quis deinde pro ominosis non eos habiturus? Præcipuè Arfidam non unus, aut Timonidi notus dolor, conficiebat; Nec tam illum Meleander movebat, quàm Argenis. Posssetne videre morientem, & quod est crudelius, illam tristi oratione occidere? Quo supercilio exprobraturam, quòd à Timoclea inter hostes feliciter servatum, ipse ad naufragium dimiserat? Cur ire, aut cur solum, passus esset tam enixè commendatum? Hæc & similia revolventi, minimum erat, quòd fidei & operæ præmia sibi perierant; Verebatur Virginis iram, ex illius oculis accepturus, an vivere deberet. Nec ipsa poterat aut eludi dissimulatione, aut morâ mulceri. Num enim, quod Meleandrum scire intererat, non statim ad Argenidem perveniret? Ac ut silere ipse vellet, nec Regi tristem casum nunciare: At quid Timonides, tam silentii, quàm sermonis per nimium dolorem impatiens? quid utriusque familiares, festinaturi tantæ cladis novitate sibi percunctatores parare?

CAP.

CAP. VI.

ARGUMENTUM.

Arſidas & Timonides concedunt ad Regiam, ubi nullum prius quàm Gelanorum aſpiciunt. Audiunt ut eversa navi Poliarchus & Gelanorus in saxa deſiliunt, deinde ſupplices piraticum in lembum recipiuntur. Sed ubi pirata tanquam captivis catenas injicere audent, Poliarchus ſtriſſo ferro omnes juſſo furori immolat. Expilatum Regina Mauritaniam theſaurum recipit, remotiq; unius occiſi tibi-arum inſtitis, exhorret ad deſtinatas ſibi à Lycone literas, quibus Veneni Melander arguitur.

INter hanc cogitationum caliginem, navis crepidini portus applicata, turbatos reddit Siciliæ. Primum omnium amicis ſervulisque præcipiunt, ne quid in publicum efferant, priusquam ipſi Regem adierint. Superato mox calle, qui in oppidum ducit, evadunt in atrium Regis; & illic (ò mixturam fatorum mirabilem!) neminem prius, quàm Gelanorum aſpiciunt duobus Siculis medium, & temerè lato vultu ſpatiantem. Prior Arſidas vidit; & ad idem ſpectaculum Timonidem veſte prehenſum rapiens, aliquamdiu impotens vocis, manu protenſâ anhelavit. Mox reditâ voce; An monſtris deludimur? inquit; aut quæ iſta rerum omnium mira confuſio? An non illic eſt Gelanorus, libertus Poliarchi, quem & naufragii fuiſſe comitem conſtat? quis hunc Mercurius reddidit, miſcuitque viventibus? Horrebat Timonides: Nec reſponſo Arſidæ dato ad Gelanorum cucurrit; qui & ipſe viſis amicis ultrò obviam properabat. Sed hæc

uti stupentesque nihil, nisi hominem contuebantur. Tandemque cum gemitu Aridas; salvum te video, Gelanore? an umbra es; tibi que & naufragi domi- saltem inanem tumulum quæris? Gelanorus de- nere jussit hos metus: Vivere servatum à flucti- speiratisque Poliarchum. Ab eo se missum ad Re- m, Epeircten proximâ die venisse. Avidè illi rem- nent quærere cœperant; qui casus egissent, quæ sa- s, aut fides, perditâ nave in mari irato. Sed Melean- er narrationem prævertit; qui è fenestra conspectos præcepit advocari, alterius scilicet prodigii suspen- s ambagibus, quas per eos solvi posse sperabat.

Nam ut navis, quâ Poliarchus Rhegio Galliam etebat fracta in vadis est, cœpitque undarum pon- ere diduci, ipse cum Gelanoro, nautisque duobus in aphulam se recepit; Nec vento obluetabantur; nisi uod dispensatis remorum ictibus negabant fluctibus tus scaphæ. Ita proximum promontorium circum- ecti, extra conspectum navigii fuerunt, ex cujus rui- a profugerant: Inde mitius urgentibus ventis, cum dhuc per multa spacia errarent, allisa est cautibus sca- ha, quas undæ humiles celabant, vectoresque desti- uit. Exilière igitur in medium pontum, solidis, ed imparibus, saxis ita excepti, ut fluctus nemini in- ra poplitem essent, nec ullus ad umbilicum tingere- ur. Longè littora; nulla navis in conspectu, & magnitudo cladis etiam vota damnaverat. Placebat oliarcho exire ferro miseras. Gelanorus rapidos ortices in exitium malebat, & nautæ non vitæ spe, ed horrore interitûs, aiebant in illis rupibus expe- tandum naturæ fortunæve imperium. Sic de fato de- berantibus visa navis est è longinquo jactari flucti- bus,

bus, & ad se paulatim accedere. Peiraticus lembus erat, qui habilis, & in tempestates comparatus pertulerat maris sævitiam: & jam remittentibus ventis, incipiebat ad gubernaculi inflexiones regi. Sciebat gubernator, saxa latere in ea regione, quorum viciniam jam prodebat crebrior spuma, & fremitus in brevibus semper immanior. Detorquebat ergo navigium; cum simul naufragæ scaphæ aliquot tabulas videt, quæ paulo antè vexerant Poliarchum: & supplices passis manibus apparent è proximis saxis invocantes prætervehentium opem. Dubitavere Peiratæ, an excipiendi essent. Nam quod pretium auxilii; aut quid prædæ ex naufragis erat? Humanitatem verò in illis pectoribus deleverat artis suæ crudelitas. Quia tamen plerunque vectores commeatum pretiosissima suis vestibus recondunt, placuit ire ad prædam, expedieruntque subito scapham, minus acri jam pelago: Ac, ne in saxa inciderent, lenta remigia agebant, subinde scrutati, quàm alto æquore veherentur. Admoniti quoque sunt supplices, ut, quàm proximè fieri posset, ad scapham per saxa solidasque arenas accederent. Tandem remi fuere pro ponte, quibus porrectis proximam rupem suæ scaphæ Peiratæ commiserunt. Sed obstupuere ad Poliarchi & Gelanori vultus, simulque corporum, simul vestium pulchritudine capti, multa de prædæ felicitate inter se mussarunt.

Ubi autem è scapha in lembum recepti sunt, tunc non dissimulatâ perfidiâ veluti captivis catenas injicere audent, ad hoc monstrum stupente Poliarcho; qui stricto mox ense; quid vos autem viri? (inquit) quæ odia? quæve rixæ? aut quid tam subito offe-

fen-

tendimus, modò digni, quos per vestra pericula fluctibus eriperetis? Neque segniùs Gelanorus manu ferrum tenebat, vinculaque repulerat. Sed cùm nihil Poliarchi sermonibus fracti, sæviùs tumultuarentur, censesque expedirent, non distulit Poliarchus armis uti, & catenas sibi indere conantem ita multavit, ut in ima viscera ferro descenderet. Huic cùm alium addidisset compari fato; victor quoque unius Gelanorus sese patrono applicuit. Tum juncto, ne circumvenirentur, tergo, utrimque hostibus frontem obijciunt. Fractis etiam remis, qui fortè jacebant in navi, raptas palmulas, instar clypeorum circumegere capitibus. Nautæ verò, quos cum Poliarcho captos catenis Peiratæ onerabant, tanto erecti exemplo, & ipsi contis arreptis ausi sunt repugnare. Captivi etiam aliquot erant loris constricti præter eos, qui catenis alligabantur remigio; Illi læti hoc certamentuebantur; Videbatque oculos miserorum Poliarchus sibi propitios. Neque ratus inutile auxilium, ora aliquorum discidit ferro, provocavitque ad ingenuam in sceleratos pugnam. Et hi certatim superiorum vincula solverunt, ut jam penè hostium numerus æquaretur. Tredecim omnino Peiratæ fuerant. Ex iis ceciderant sub Poliarcho duo: unum Gelanorus abstulerat. Nautæ verò atque servitia à Poliarcho liberata, in se quinque averterant. Ita res cum aliis quinque Poliarcho & Gelanoro fuit. Sed nec inulti cadebant. Jam enim alterum nautarum Poliarchi in mare compulerant. Et unus clavam spinis ferreis horrentem in cervicem Poliarchi simulans festinare, subitâ fraude, adegit ad latus. Nisi lorica obstitisset, quàm magnos Argenidi luctus hæc clava facie-

faciebat ! Sic quoque multis quidem , sed non aliis vulneribus intravit. Accenditur violentius Poliarcho , nec cunctanter suo hosti clavâ extortâ cerebrum miscet ; magnâ atque intrepidâ voce Gelanorum ad victoriam hortatus ; qui & ipse jam in dextris sanguine victor haud segniter perculsis instabat.

Timidi , qui adhuc ex clade supererant , sese aliam receperunt certaminis partem , quâ scilicet liberati vinculis captivi dimicabant. Sed & illis successu partium geminata ferocia erat. Inclusi prædones hinc ab ipsis , inde à Poliarcho & Gelanorum mulctari cœperunt , ut agrè inhiberit Poliarchus quin omnes caderentur. Eos enim capi malebat , natisque suppliciis servari. Tres igitur ad genua per volutos in vincula conjici jussit. Et inter gratulationem miserorum , qui eo duce de latronum potestate exierant , suavissimâ consolatione perfusus est , quod publicæ salutis videbatur operatus. Certatim ingerebant , hunc tutelarem , hunc vindicem deum esse ; præ mortale robur afflixisse perduelles ; denique , indignum , ad quem toto ex orbe vota miserorum confluerent. Sed in una omnium lætitia vox dissoluta erat. Qui enim solis loris constricti fuerant , jam sentiebant libertatem , sibi & patrono sine exceptis gratulabantur. At remiges plenum beneficium sentientes , solvi petebant ; dimitti que in statum , à quo per servitutem exciderant.

Poliarchus ne poenitendum beneficium daret , quis illius navis dominus , quis gubernator , ut peiraret ; omnia ordine exegit. Proclamat de remigibus unus : Miserere quisquis es , Heros. Hanc meo censuratem compegi ; hanc & dominus & be

ernator regebam ; frequenti inter Africam Hispaniamque commercio. Fortè ad ostia Batis appulebam ; depositoque onere, Ibericas merces parabam ; cum isti latrones, vectorum nomine, mihi cladem imposituere. Ne numerus suspicionem faceret, bini ad me aut singuli venerunt. Neque eundem portumangebant se petere. Hi Adrumetum nominabant, Clupeam illi, aut Uticam. De mercede conveniebat. Rudis ego impiæ fraudis omnes excepi ; qui, quo solertiùs fallerent, tanquam inter se ignoti egeunt, quamdiu in portu hæsimus, aut à vicino littore rat auxilium. Ast ubi procul terris ventus impulitatem, soporque in cælo securo nautarum pluribus crepsit ; subito impetu irruunt in nos ; Me de gubernaculo deturbant : semisopitos alios portant ad ræstra, nexibusque devinciunt ; & peiratico scelere am pro vectoribus domini suo auspicio ferri cœpere : Nam nec deerat rei nauticæ inter eos peritus : & pro arcinis catenas attulerant, quibus omnium crura immedierunt. Hinc in minora, ut occurrebant, navigia, sæpè grassati comparavere arma, captivos, opes. Nec in mari modo scelesti, exscensiones varias in agros fecerunt : & benè prædatos ad nova scelera littoraque urgebat hæc navis. Nuper quidem, cum plerique eorum triduo abfuissent, rediëre ex Mauritania ad navem, opibus graves, &, quantum ex eorum sermonibus conjeci, expilato per fraudem thesauro, quem Regina Mauritanix habebat charissimum.

His auditis, Poliarchus è prædonibus unum, quem habebat in vinculis, rogavit, verane essent, quæ ex nauta audierat. Ille omnia silentio confitebatur. Sed de ultimo facinore intentius urgebat Poliarchus ; Num

Num de Reginæ Mauritanæ thesauris prædam essent; quæ illis via ad facinus; & quâ parte navigii condidissent furtum. Ille, gemmarum famam causam audacis consilii fuisse, respondit. Nocte cubiâ septem ex ipsis armatos constitisse in plateâ ut ex proximis compitis tanquam illic à Regina aperti, arcerent transeuntes; dum alii duo ferrum, cunctas fenestræ spississimo jungebantur, harpagine aptum per secretas machinas flectunt. Ita, inquit, actus nobis factus. Voto potiti ante lucem ad marecessimus: duratque inviolata hætenus præda; quæ ab eo littore primum fuga, ac deinde tempestas tenuit: & ne tanta hereditas rixam faceret, placebat expectare, donec in tranquillo divideretur. Subiigitur navis constratum Poliarchus latrone præterit; arcâque reclusâ, ingentes & plerunque muliebres ex Mauritiana opes inspexit.

Tum verò tanquam ad nova consilia vocatus fortuna, se collegit. Profectionem in Galliam turbare ac differre videbantur. Per tempestate cursu exciderat; nactus erat assuetam Africanis littoribus navem; nec fuisset humanum, recuperatas opes non statim Reginæ nunciare. Et forsitan (secrete inquiebat) gloriam meam cœlites curant. Quicquid spei privato habitu in Sicilia exorsus sum, noli me persequi meæ gentis fortitudine atque armis; generi, ne opibus, ne exercitui, sed mihi debet quicquid felicitatis contigerit. Sequar illa auspicio. Ex Africa facillimè res Siculas accipiam, meas nunciabo Argenidi.

Ubi hoc placuit, ita prædoni loquutus est; quidem & Reginæ suas reddi divitias æquissimum

pu

puto, & vos quoque (nefarii) dedi ad pœnam. Navigatio in Mauritaniam flectenda est; ne vindicta pereat atrocis audaciæ, aut forsitan aliquot illic insentes vestri facinoris infamiâ laborent. Neque mora, dominum navis, per quem de pœdonibus cuncta cognoverat, eximi vinculis jubet, clavoque succedere. Cæteros, qui erant in transtris, solvi prohibuit. Nam & remigibus egebat, per quos in Africam veheretur, & tot ignotos, ac fortasse vinculis suis dignos, nolebat posse in se peccare. Itaque diligenter quasitas transtrorum & compedum claves, custodire Gelanorum imperavit. Et ne tamen nihil illi in sua latarentur victoria; Agedum, remiges, inquit, in felicitatis articulo statis. Date modo Mauritaniam oram; ita me amet Diespiter, omnes ire liberos jubebo. Quid grave ist, si in redemptionis pretium, brevem, sed mihi necessariam, vecturam reposco? Si non fallit gubernator, bidui in Mauritaniam cursus est. Illa mihi navigandi, vobis captivitatis afferret finem.

Compositi in tantam spem remiges, ita justos remorum ordines instaurant, tanquam non Africam, sed suam domum, suas necessitudines quisque repperet. Sed negabat gubernator genium pelagi ferre, ut cadavera in navi portarentur. Irasci maris deos, & sæpè viventibus periculi causam fuisse ejusmodi pietatem in mortuis. Tres porro jacebant in lembi constrato à pœdonibus inter pugnam perempti. Non ausus est Poliarchus intempestivâ humanitate repugnare omni navigantium. Igitur inferis diis religiosè exprobat, quod inscultos abjiceret; Ubi primum Africam dedissent, se umbras in littore erectis

erectis tumulis collecturum. Factâ igitur potestati
 cadavera cæforum corripuiunt; At ne frustra quid pe-
 iret, scrutari cœperunt, si quid in vestibus pretiosum
 lateret. Duorum spolia intra paucos nummos fu-
 runt: Tertius, tanquam delicatior, ambientibus
 stitis tibias & crura velaverat; quas cum unus nauti-
 rum detraheret, tabellæ cecidère, illic ut appareb-
 ad secretum repositæ. Cumque jussisset Poliarchus
 eos codicillos sibi tradi, linumque solvisset, velut
 monstrum exhorruit; destinatas ad se literas, &
 Lycogene quidem esse. Scribere ad Poliarchum L-
 cogenem? Ceram ad se per tot prodigia esse del-
 tam? Cunctabatur oculis suis credere repetentibus
 hoc epistolæ initium; Lycogenes salutem Poliarchi
 Statim erigi cadaver imperavit, & curiosus inspectum
 diligentiam Gelanori adhibuit, si quo lineamentum
 possent vultus nondum morte recenti confusos agnos-
 scere. Sed ignobilem nuncium, & de servitio Lycop-
 genis unum, facile fuit ab utroque ignorari. U-
 vero diligenter undiquaque inspectum est, num
 alias literas aliæve prodigia haberet, exoneravere ca-
 davere navem; amicum an insidiatorem credere
 adhuc incerti. Erat is autem, quem Lycogenes
 Poliarchum miserat. Dum Timonides in prædio si-
 hæret, occupaverat iter; interceptusque a prædoni-
 bus, tunc in pugna ceciderat; tanquam dubitans
 fortunâ, utrum tantæ improbitatis literæ Poliarchi
 tradi deberent.

Poliarchus totius scenæ ignarus sese ad lem-
 malum applicuit; Vultu deinde & animo perturb-
 tus, ad omnia verba exhorruit. Beneficiis accusabat
 Meleander; delator Lycogenes erat. A Meleand-
 se

ad mortem audiebat deposci ; Lycogenes amicitiam spondebat. Quæ autem illa armilla ; aut quò missus ad se Timonides ? Non se literas legere , aut satis vigilare arbitrabatur. Ubi mora deinde restituit mentem , & iteratò totam ceram evolvit ; Aliquid magnum, inquit, agitur, Gelanore. Nunquam Lycogenem magis timui , quàm ex quo meæ salutis curam agit. Si vixisset , qui epistolam ferebat , fortitan illi excidissent indicia, quæ viam nobis facerent in tanta caligine. Nunc quid cogitem , aut quibus argumentis ad verum perveniam, est incertum. Serum deinde agitabat, an credibile esset , voluisse Meleandrum amicitie specie innocentem violare. Mæris conveniebat moribus Lycogenis de Rege mentiri, quàm Regi tam infanda solertia. Hæc & similia animo versanti abiit dies ; & nox per insana commenta nimum diduxit. Varia agitati consultissimum visum , si Gelanorum in Siciliam mitteret , nullis ad Regem literis , sed cum hac ipsa Lycogenis epistola, quam redderet Meleandro. Non liquidius posse verum deprehendi. Quippe si in vero crimine , si in falso, doliturum maximè Regi , vel de infamia inutilis frustratiquè facinoris, vel de injusta suspicione. Ex illius, & proximorum vultu, ac vocibus, Gelanorum intelligere posse, de hoc Lycogenis indicio quid credendum. Nec Lycogenem eo facto dubitabat offendere ; cui, etiamsi Meleander hostis esse mereretur, tamen amicus fieri nollet. Adjuvabat ea consilia ingens cupiditas scribendi Argenidi ; ad quam literas , nisi Gelanoro , aut Arfidæ , non credebat.

CAP. VII.

ARGUMENTUM.

*Factâ ad Africa littus anchorâ Poliarchum furtum
referat Regina, quæ ubi inviolatam prædam expli-
cat, latioribus lacrymis madens, cistellam maximè
unam complexa, se denuò bibere, se Reginam esse
proclamat.*

JAm non modò erat Africa in conspectu; sed & Li-
xa, tunc Mauritanix caput, pulcherrimo situ ab
cogitationum solitudine nonnihil Poliarchum dedu-
xerat. Fluvius, quem & Lixam appellant, non re-
pugnanti pelago miscebatur, ut in utriusque undæ
confinio, non fremitus discrimen faceret, non spuma,
sed color. Arbores quæcunque fluviis gaudent, ab
utraque parte alvei, cum cætera riparum imagine in
aquis ludebant. Urbs ingens, & mercatorum com-
mercio gravis, ubi paululùm esses à mari provectus,
uno duntaxat stadio recesserat à flumine. In urbem
ab littore euntibus dexter erat omnium, qui sunt in
Africa, pulcherrimus collis, & in eo Regina suburbani-
um, quam dicebant Domina villam. Illuc amabat
Regina divertere, curis fessa, & ad negotiorum tu-
multum post alternam solitudinem reditura hilarior.
Et tunc fortè in ea versabatur. Quod ut ex obviis
lintribus percunctanti Poliarcho relatum est, in pro-
xima ora jubet anchoram jacì; Et ne remiges quic-
quam se absente turbarent, aut etiam à portu disce-
derent; quærit ex Afris, nemòne custos portus, aut
cui magistratus delegassent fluminis curam. Præsti-
liectores adfuere, & nescio quis redemptor portus,
cui sic Poliarchus, hujus lembi custodiam tibi tradidit
quem

em Africae interest, saluum esse; dum fero ad Rem
nam necessaria, quæ ex me intelligat. Simul his
edones educens detracta pedibus vincula jubet ad-
cervicibus, unumque licium ad omnium vincula
rtinens ponit in manus gubernatori navis, præ-
ittitque versus collem.

Ipse cum Gelanoro sequebatur, loci formam
rioris oculis lustrans, quem recens maris horror fa-
ebat gratiorem. Non anxiam arte quæsitus erat de-
or. Plura Naturæ debebantur, cujus facilitas, atque
genium, omnes artificum labores prævertit. Rusti-
is ad villam ascensus (nec lævigari Regina passa
at) obliquum colli latus sic dederat, ut circum-
nire montem potius videretur, quam in illum eni-

Lævam itineris tegebant densi frutices, crebra-
mque stirpium inæquali viriditate lætissimi. Tu-
uli illic leves, crescente molliter campo, donec
longum, & spissis opacum arboribus supercilium
ontis subito tumore consurgeret. A dextra con-
lles visebantur, vinetis hortisque excultæ; & in
llium radicibus, qui dimidiatum orbem ducebant,
errima pastu prava se eadem viriditatis hilaritate
orrexerant. Sub ipso montis jugo sublimis & spon-
extensa planicies erat, in qua villam condiderant.
d fores cum venisses, oblectabat oculos alia loci for-
a, prospectusque in remota liberior. Quippe an-
vestibulum patebat hominum curruumque area
pax, paucis, sed ingentibus distincta arboribus; ad
arum umbram sedilia, & lapideas mensas, milites
stodesque extulerant: At ut editus locus erat, er-
tes fluvii in valle monstrabat; montes quoque ex
verso Magnatum prædiis distinctos. Visebatur &

dextro latere pars potissima urbis, per suos collic
 & templorum fastigia elata. Si oculos longius re-
 teres, mons Atlas incultâ hyeme, & sterilibus sa-
 per multos vertices in nubibus fractus, delectat
 animum mutatione conspectus, & propinquam
 citatem blandiùs commendabat asperitatis imagi-
 Domus pro Regina non ingens. Sed debebat arti-
 quod venti, quicunque perflarent, admissi, om-
 xstum temperabant; & triclinia lumen accipere
 terant non obnoxium radiis solis. Hortus de-
 modicus, & porrectus in longum, Musis quidem
 dignus, & omnibus diis, quos cepit stirpium co-
 darum humanitas. A domo in illum porticus
 cebat, in qua solebat Regina convivari, aliquot si-
 & picturis exulta. Jam verò sinistrum horti
 clauderat montis vertex, non illi utique tantum
 ro, sed domui, saltuque perpetuo contiguus do-
 & duntaxat parietis interjectu coercitus. Hanc
 tem fons amœnus decorabat, è marmorei Elepha-
 proboscide in tessellati operis alveum decurrens.
 dextra ad prospectum vacua erat, exiguo mun-
 hoc tantum erecto, ut lapsus in abruptum caveret
 & in eum innixi fruerentur vivarii subiecti spe-
 culo. Nam mediocre stagnum coercerant late-
 aggeres: Pisces in eo variz senectutis, quos ab h-
 Regina amabat, præcipitato in aquam pane, in-
 concitare ad certamen. Porta ex horto duceb-
 exiguum saltum, quem facti manu calles, virguli
 liberi, secabant. Cervi in ea, & caprea, & ca-
 animalia in Africam importata; quæ ea pars
 rum gignere nescit: incisique Numidico mari-
 isti versus, qui lucum Dianæ consecrabant:

Alma soror Phœbi, quæ nunc per confraga cursu
 Precipitas, solucris mandas nunc vulnera ferro,
 Seu damam fortuna dedit, seu fortiùs ira
 Intumet, & nostri fugiunt tua tela Leones;
 Numen iò nemorum: si Te, comitesq; pudicas
 Casta domus, castaq; iuvant pia jugera sylva,
 Exaudi, mitiq; tuos agnosce, nec usquam
 Hic, Dea, Sylvicolis sit fœda licentia Faunis.
 Hos tibi sacramus lucos, hæc surget honorè
 Sylva intacta tuo. Tu nostris annue donis.
 Et cum spumiferos iunctis in regia campis
 Impellemus Apros, & cum tibi sacra feremus,
 Non occulta veni; Vel si invidiosa precamur,
 Huc ades ô quo more licet, cursusq; tuorum
 Sæpè canum, & sacris aures latratibus ure.
 Hic Dryadum committe choros, & Oreade multâ
 Ginge latus. Nunc vos nemorum, nunc fontis in
 umbra

Ludite, nunc magni, quæ subter viscera montis
 Antra per agrestes exudant frigida tophos.
 Illic sic calidas exolver fibula vestes,
 Non erit Ogygius secretis arbiter undis,
 Cornua cui fingas; Non quem tibi vulnere parvo
 Terra necet, campis tumidus se tollet Orion.
 Nec pharetram, vultusq; tuos venator habebit
 Juppiter, atque aliam cælo dabit improbus Urfam.
 Hunc modò tu saltum Delo, Diçynna, sonanti
 Annumerare velis, Lyciaq; nivalibus arvis.
 Nec magis Eurota, nec sis magis incola Pindi.
 Tum quæcunque suos Nympharum exegerit annos,
 In formas abitura novas: cum frondea fiet
 Arbor, & erectis astollet brachia ramis,

*Seu quercus, seu laurus erit ; fac, Delia, nostram
 Augeat hac sylvas. Erisicht bonis impia clades
 Hinc procul, & lucus nunquam sciet iste securim.*

Longum esset singula memorare : ut natura inæqualitate locorum luserit, ut exiguo spatio retulerit omnes formas, quibus totæ regiones variantur ; ut sylvam ex aureis malis, rhododaphne, lauro, pinu, subere, penè totam, non mutarit innoxia hyems ; & antra hinc sponte, hinc manu aperta, dederint fontes, aut opacum subeuntibus frigus. Sed fons præcipuè notabilis erat, de industria sic ornatus, ut quæ artificii erant, sponte producta viderentur. Quippe in arcum mons effossus modicam planiciem dabat, exiguis lapidibus quasi temerè stratum. At utrimque lateribus saxa ingentia, tanquam rupes ita natas, admoverant. Ubi is labor duodecim pedes in altum excreverat, semitam fecerant, quâ locus circumiri facillè posset. Tum verò super hanc molem in gyrum arbores ita severunt, ut inflexorum stipitum cacumina in subjectam aream verterentur. Hæ, ubi in procerum adolevere, speciem referebant jamjam cadentium stirpium, & suo pondere radices extra terram trahentium. Inter illius ruinæ innoxias minas, peribat sub frondibus calor Solis ; & laterum aggere primum, mox curvatis in hunc modum arboribus, denique incrementis collis mole, tegebatur simplex Regiæ hilaritas, quæ fontem illic per aliquot fistulas cadentem sæpè inter suas virgines læto ocio celebrabat. Viris, præterquam magistratuum præcipuis, nefas domum intrare. Pauci custodes in vestibulo erant : A quibus jussus sistere gradum cum suis captivis Po-

liar-

liarchus, quis aut unde veniret, militari licentiâ rogatur. Ille negavit, quæ afferebat nunciari, nisi Reginz, posse. Res ad Præfectum custodum delata est, qui & ipse loquutus Poliarcho, Reginz significat externum juvenem esse, habitu vultuque egregium, qui captivos aliquot trahens, ad colloquium quærebat admitti. Regina in eo secessu tunc hærebat, non ad vacui animi voluptatem; sed ut in solitudine mœrori liberius vacaret. Lacrymarum causa erat, violatus à prædonibus locus, quo cum gemmis cætera quæque arcana conghesserat. Neque gemmæ, aut direpta alia, quæ vulgò jactabantur, illam movebant. Una cistula, nec ea quidem opulenta, quam simul latrones abstulerant, illos gemitus, & penè fati consilium ciebat. Hanc vitâ chariorem habuerat; illic filii fortunas sciebat inesse; nec de diis mitius querebatur, quàm si eum extulisset. Cùm ergo nunciatum de Poliarcho esset, haud libenter accepit, advenisse, quem vultu composito deberet audire. Hunc tamen per Micipsam Regio Præfectum cubiculo adduci imperavit; ipsa inter astantes resedit matronas in suggestu eburneo, quem argentei leones depressis onere júbis ferebant.

Is verò, ut in conspectu fuit, illam ad absentis filii memoriam vocans (nam & juvenis, & formosissimus erat) subito sui favore incogitantem permulsi. Mox liberali salutatione perfunctus; Et si (Regina) parum, inquit, animum tuum tangunt, quæ pessimi nuper fures à tuo abvexere sacrario, tamen justissimæ Principi gratissimum duxi, si tantum facinus impunè non auferrent. In eos, diis ducentibus, medio ponto offendi. Plures in certamine perierunt.

runt. Tres adduxi superstites. Sunt ecce in limi
& fatum à tuo arbitrio expectant. Fidum autem
minem, ò Regina, mecum allega. Huic, quæ à te a
tulere, restituam, adhuc, ut ab ipsis audio, illibata.
jussi in proxima ripa apud navem asservari. Regi
ad tanta & tam subita gaudia, muliebri ingenio i
patiens, de sede exiliit, & ignoti manum ample
O auspiciatissime quotquot sunt mortalium, aut
tius, modò hæc vera sint, diis nostris jungende; I
protinus, inquit, ad navem. Ipsa furtum, ipsa p
dam recognoscam. Neque avidam voca. Arcul
modò unam restitue. Cætera te condono. Sic
fata miranti Poliarcho viam præit. Nec junger
curru, nec attollendæ lecticæ spatium fuit. Si
erat in cultu privato, urgere cœpit gradus, sibi
de re tantâ creditura. Matronæ, puellæque, ill
assuetæ obsequio, nihil mutato vestitu, pedibus iba
Fugæ speciem celeritatis tumultus imposuit. C
vero Poliarchus pro foribus prædones ostenderet
ginæ; Sine quæso, inquit illa, priusquam al
damno, scire, an me fortuna absolverit. Nemo in
gia fuit, qui non properantem sequeretur. Ign
plerumque, quæ res ageretur, stupebant, & aliis
poris causa erant. Statim in urbem rumor perva
sed incertus, ideòque audacior: Nunc Reginæ fili
adventasse; nunc ejus cadaver navî delatum. Ver
ra alii referebant, ad recuperatum thesaurum Re
nam descendere. Ergo omnes ad annum prop
bant, parata seu plaudendum, seu aggemendu
turba.

Regina, ut ad ripam pervenit, ponte ex tabul
facto in lembum sublata est. Ac ut primum

serata à Poliarcho ingens arca inviolatam prædam explicuit, jam lætioribus lacrymis madens, cistulamque, quam quærebat, complexa, se denuò vivere, Reginam rursus esse, proclamabat; Nec quicquam iustius, quàm ut Poliarcho divini honores haberentur. Abnuebat Poliarchus risu modesto, & laudantem compescebat. Jamque lecticæ, ut potuerunt, Reginam sequutæ, stabant in ripa, carpenta etiam scæminas subvectura; & ipsa ad tantæ lætitiæ auspicia angustam villam rata, in urbem reditum edixit. Innitabatur Poliarcho (qui maximus apud Reginas gradus) illoque ducente in lecticam se recepit; quam mox octo pænulati sustulerunt in collum. Poliarchus deinde præparatum equum conscendit; quem ipsi ex regiis stabulis admoverant, non ex more gentis nudum, sed cum iis ornamentis, quibus Reges assueverant in bello aut venatu. Toto deinde itinere Regina, submotis lecticæ plagulis, cum ipso loquuta est; densis per viam Afrorum agminibus, & in eum præcipuè intentis. Postquam ad aulam perventum est, Magnates, ex Reginæ præcepto, hospitem in destinata triclinia deducunt. Illic ingentis opulentiæ cultu exceptus, mox ad familiariorem corporis curam, solus cum Gelasoro relictus est.

CAP. VIII.

ARGUMENTUM.

Præstinis redditus curis Poliarchus resq; Siciliæ anxie agitans, pactâ cum nautis duplicatâ Remigibus mercede, Gelanorum ad Regem dimittit. Ipse oblata in reparatis thesauri gratiam dona Regina innata comitate recusat. Siciliamq; dum cogitat, vehementi morbo arcetur. Interim ad Apollinis templum Gelanorus pervenit, ubi cum Antenorio sacerdote colloquente Hierocleander velut ad conditum supervenit, & castella Aldina obitum nuntiat.

SED ubi paululum respiravit à colloquentium laudantiumque tumultu, haud mora redditus pristinis curis, resque Siciliæ anxie agitans constituit eâ vesperâ Gelanorum in Siciliam dimittere. (Nam nec amor, nec perplexæ à Lycogene literæ moram ferebant.) Ipse Clupeæ, maritimo Africæ oppido, dum nuncius ab Argenide rediret, se tenere. Dum ergo Argenidi scribit, acciri nautam jubet, cujus remigio appulerat; quo ad se introducto; Navigium tuum, inquit, non modo tibi reddo; sed præterea, quicquid vi prædonum detractum est, omne restituum; eâ lege, ut hunc Gelanorum in Siciliam deferas; inde huc rursus in Africam, quo volet portu sistas. Cùm redieritis, in promptu merces erit. Nunc necessaria ad viam duntaxat repræsentō. Ex remigibus, captivisque, quos nosti, quotque opus est, delige. Hos faxo laboris ne pigeat. Inter cæteros talentum dividam: ne illis reditus in patriam, mendicitate deformis sit. Nauta dominum & patronum appellando,

de

munerum magnitudine stupebat, operamque politus ad parandum in illam noctem lembum dimis-
est. Et remiges tam felicia nunciantem, primo
petu gaudii, inter amplexus, non sine discrimine,
ipuerunt.

Vespera appetebat, cum à Regina Optimates ad
liarchum intrant, nullo humanitatis genere hospiti
futuri. Is ab illis, inter sermonum ambages, hæc
de Regina rebus accepit; Eam Hyanisben appel-
; Juba fratri ante annos viginti tres in sceptrum
cessisse. Priusquam regnaret, nuptam Syphaci
sse, viro post Reges inter Mauros præcipuo; qui
dem tempore, quo Rex Juba morbo extinctus, præ-
antem reliquerat. Reginam paulò post virilis se-
s prolem esse enixam, & Hyempsalem appellasse;
faventibus diis anteiverit indole civium vota:
d jam quærendâ apud externos gloriâ, cultu privato,
præterquam uni Regina incertum in quas terras,
isse. Hæc Mauri referentes, & ipsi vicissim, quis
t Poliarchus; unde, aut quò viam haberet, obliquâ
tilitate quærebant. Sed ille perplexos sciscitatio-
pari arte, quasi non sentiens, eludebat. Invitatus
nde ad regiam cœnam, haud modicum tempus
sumpsit cum Regina; non multum absimili-
mum in se cultu, quàm si in purpura venisset.
fecto convivio, cum tanquam postridie profectu-
, jussisset valere Hyanisben, redissetque in thala-
m, præsto fuere, qui opulentioribus ferculis men-
a integerent. Gemmæ erant, hæ torquibus, hæ
nullis, in auribusve compositæ, magna vis unionum,
præter unicam arculam, plura quàm à peiratis ex-
lerat. Hæc Regina, sive meriti pretium, sive pi-

gnus hospitii, donabat Poliarcho. Sed ipse neque vendere beneficium assuetus, neque emi muneribus; multum laudatâ Reginz comitate, negavit tantillæ operæ deberi invidiosâ præmia; sed neque hæc armatum decere: Referrent tot dona ad Reginam; simulque excusationem, & gratias. Ne tamen pervicacis superbiz haberetur, annulum, quo smaragdus includebatur, sibi desumpsit; digitoque insinuans, eum se cum manu servaturum spondidit; Ita enim donantem meruisse. Ferruminatus annulus erat, & in lapide Atlantem expresserant suspecto Perseo negantem hospitium: Simul Perseus videbatur Pegaso insidens, & ad Atlantis ora sic Medusam revelans, ut averteret ipse vultum, ne & intra viscera saxum reciperet. Sed Atlantis habitus erat indignantis se mutari: Rigebant in sylvarum primordia comæ crescentes; & in vultu figura serpebat, qualis nec jam hominis, & nondum montis esset.

Aderat interim Nauta, monebatque ventum operam dare. Si veniret Gelanorus, Africam paucis horis longè relinqui posse. Hunc itaque Poliarchus arcanis præceptis celeriter onerat; quæ Meleandro ferret, quæ nunciaret Argenidi: Selenissa, Archombrotus, cæteri que amicorum, quid scire deberent. Etiam quid de suppellectili sua Rex constituisset; an illa publicata, & qui sectores fuissent, cuncta soterter perdisceret. Illinc enim, quid in se Meleandro animi esset, posse intelligi. Postquam in Sicilia mandatis esset functus, Clupeam, ubi eum operiri decreverat, diligentissimâ navigatione repeteret.

Profecto Gelanoro, Maurisque dimissis, se ipse ad quietem defessus comparabat. Sed postquam in

thorum

thorum secessit, remiseruntque se spiritus, quos tenuerat variarum rerum imago; tunc vulnera, quæ lateri peirata inflixerat, non modò neglecta, sed negotiis, & contentione animi incitata, subito horrore atque æstu exardere in febrim cœperunt. Ille casus distulit præparatum in posterum diem iter, terruitque Reginam, haud secus quàm si ipsi filius in morbo jactuisset. Nam præter beneficium, quod à Poliarcho ingens acceperat, indolis specimen, & incompositum nihil in verbis; præterea generis opinio, & impetus nescio quid præsagientis animi, eam ad veræ benevolentiae affectus compulerat. Ægrum itaque primo mane iuvisit adhibuitque medicos suos. Et sequenti Reginam Optimates, anxios vultus ad mœstitiam figuraverunt.

Horum omnium ignarus Gelanorus navigabat in Siciliam prosperis ventis. Sed quamquam commodissima tempestas Epeiræten nautis dabat, ultrò ab ea statione abstinuit; appulitque ad ignobilem portum; eo consilio, ne quis nautas, qui eum vexerant, nosse, aut de Poliarcho interrogare posset. Ipse ad templum Apollinis ivit, quod non præcul à littore versus Panormum erat, Sacerdotis, quàm sui Dei famâ nobilius. Sacerdos Antenorius vocabatur, in placidissima senectute vacuus curis, & ad arbitrium felix. Nam cum juvenis primos honores facile cepisset, & summa ei omnia destinaret amicorum opinio; plurimorum casibus monitus, quàm miserum esset inter ambitiosa vota pendere, respexerat ad animi libertatem; & secessurus ad genium suum, elegerat Phœbi templum, in quo senesceret. Quippe illi numini amabat operari, & invocatum sæpè receperat: adeò

comparatus in casus, seu ipse, seu amici laborare ut omnium victor constantissimâ hilaritate discederet. Aderat literarum copia ingens; acere acumen & celere; quæ omnia vitæ integritas honestabat jucundissimo sene. Cæterum amabat Poliarchus audebatque laudare nondum publicè restitutum. Nec ignarus Gelanorus candidissimum esse, à via illum deflexit, invenitque cubantem in sui templi vestibulo (erat enim pedibus æger) &, ut solebat, cum familiaribus inter libros sapientissimè ridentem.

Adhuc in primis hærentes blanditiis novo gaudio interpellavit Nicopompus. Amicissimus Antenorio erat, & curis tumultuque aulæ plenus, quæ reb. inter suavissimi senis colloquia turbatæ reipublice tantisper oblivisci. Eo viso, Antenorius urbanè quæsiit, ad Phœbum, an ad se divertisset; Ad utrumque, refert ille: Sed quis iste Numinis consultor? Ades ergo, Gelanore? & ô Numina faxint, ut ne procul sit Poliarchus. Quamquam præter Antenorium, & Nicopompum nemo jam aderat (cæterum enim Antenorio jubente discesserant) tamen Gelanoro non visum consilia casusque patroni ulli mortalium priusquam Argenidi concedere. Eum ergo in Italia esse finxit, seque ab eo ad Regem ex Bajan portu dimissum.

Dum hæc ita loquuntur, ecce tibi cumulant fortunâ illius diei lætitiâ, Hieroleander veluti a conductum alio itinere ad templum pervenit. Brille ab Epistolis Argenidis, summus & ipse virtutibus inter paucos imbutus literis, nec patruo præter fortunam, minor, qui sacerdotii purpuram ex virtute gestaverat. Is sæpè Antenorii causâ commeabat i

id templum; & tunc exorando Apollini ab Argenide erat missus. Sed ut conspiciatus est Gelanorum, seque primum repetitis satiavit amplexibus; levissimæ rei momento, nec cogitans, illi aditum fecit ad ea exploranda, quorum causâ in Siciliam advenerat, obisse Aldinam oculis ex dolore turgentibus querens. Sive excusationem sic parabat, quod eam omnino habuisset, siue quod infelicitè custodivisset. Audito Aldinæ nomine, ictus aliquantum Gelanorus, in Hieroleandrum respexit. Fuerat illa venustissima catellarum; quæ Poliarcho impensè placuerat. Poliarcho ex Sicilia excedente, eam Hieroleander Argenidis jussu quæsierat, alueratque sollicitè; ipsâ Argenide non ausâ succedere in id munus, ne aut aliquid de spoliis Poliarchi crudeliter habere videretur, aut contrariâ suspitione absentis domini gratiâ canem amare. Ea tunc ex partu decesserat, magno quidem, sed occulto dolore Argenidis. At Hieroleander casulæ blanditiis affuetus impatientius mortem hanc tulerat; adeò ut in ejus gratiam illa celebris esse in Aula inciperet; maximè multorum Poëtarum carminibus, qui eum demerituri, omnes fides, omnes Parnassi frondes, canino funeri adhibuerant. Tunc verò de illius interitu fieri mentionem (quamquam vivam maluisset) sentiebat Gelanorus suis rebus conducere; quia ab eo exordio poterat quæri, quod Poliarchus præceperat; cui nempe ipsius opes & veluti spolia cessissent. Sed postquam intellexit innoxie domui curatores à Rege adhibitos, qui eam domino suo servarent; solamque Aldinam ab Hieroleandro captam, quò delicatius haberetur; visa sunt omnia ex voto procedere. Nam quòd Aldina saltem in Argenidis dome

domo vixerat, ritè conjecit, id datum memoriæ Pa-
liarchi. Cùmque audisset, ne dolore quidem intactam
in ejus interitu fuisse Argemidem, satis quid hanc
charitatem & dolorem faceret gnarus, Nicopompo
aures præbuit, dum Epitaphium recitaret, quod &
ipse Hieroleandri laudibus plenum demortuæ catellæ
his versibus fecerat:

*Occidit. Exequias pulchræ celebrate catellæ ;
Occidit ante suum pulchræ catellæ diem.
Ipse facem mæsto canis Erigoneius imbre
Condat, & attonitis terreat astra sonis.
Plangere scit ; meminitq; sua lacrymabile murmur
Erigones, patrios cùm stetit ante rogos.
Dura Venus, quam non pariens Aldina gemendo
Flexit, & Aldina sic parientis herus!
An quia Phæbeis nemo est acceptior aris,
Invidiam Veneris, Solis alumna, luis ;
Aldinamq; tuam (juxta in te baud majus habebat)
Ultrici rapuit diva severa manu ?
Plangite sub tenero vultu certamine chartæ,
Quas aufert domino blanda catellæ suo.
Et toties parvo repetita cubilia cursu,
Dum quarit vetitas illa, fugitq; fores.
Plangite nunc muta sedes, nunc strata, sociq;
Et quicquid viduum functa catellæ facit.
Vos sola gaudete nives. Nil bellere vestro
Candidius, post hæc funera, portat humus.*

Gelanorus commendatis de more versiculis ; ne quæ
de domini supellectili, ipsaque Aldinâ, acceperat,
animum tangere, & majori omine implere videren-
tur, ad alia sermonem deflectit. Ac, gaudeo, inquit
(ami-

amici) eo loci esse res Siculas, ut de catella sic do-
 re, aut scribere vacet. Et hinc ocium vobis à pri-
 mis bellis, & civili insaniâ, esse conjicio. Imò, re-
 rt Nicopompus, hæ sunt velut induciæ, quibus
 publicos dolores interdum fraudamus; ut imposita
 fatis onera subeamus fortiores. Tum verò Gelano-
 s rogare prolixius; An duraret Lycogeni fides;
 ut intersâ pace novis sceleribus recruduisset se-
 ritio. Referebant protinus illi, perplexa omnia esse;
 rithenem & Oloodemum teneri vinculis; armari
 ycogenem, & in mutuum exitium dissidere cives à
 rincipe. Tum Nicopompus, five incitator fervore
 tatis, five quia frequentior malorum conspectus in
 regia indignantem impleverat; non modò fortu-
 am, sed & Regem atque Lycogenem pluribus accu-
 re adorsus est. Quamdiu, inquit, pro ratione impe-
 um habebimus? nec ex nostris parentumve suc-
 cessibus metiemur consilia? Quantò satius fuerat
 apud amicos prolixius loquor) Regem id suos ma-
 res inspicere, & malo cavere ex eorum five consiliis
 ve erroribus; quàm accepto vulnere in medicina
 laborare? Isti autem perduelles in eum erecti, quem
 editioni titulum, quòdve nomen, jam non antea
 aribus turbis infame invenient? Jactent licet nunc
 ri assertum labantem rerum statum; nunc se Deorum
 ultus Regibus velle monstrare. Non agnoscunt ir-
 eligiosissima arma dii toties neglecti; non utilita-
 em patria, multâ strage de formis; Quacunque specie
 acinus tueri & ornare molientur, diu est, quòd ean-
 em alii rebelles maculaverunt. Nescio, quo grandi
 multu dii animum meum implent: Abominari in-
 uieta ingenia, pugnare innoxios, & vindictam oc-
 cupar.

eupare. Et ne hoc facinus supra meas vires putetis, eadem numina mihi arma literarum præbuere, à quibus immissa vulnera, si modus & veritas adsint, non viribus arceri, non deleri sæculis possunt. Cedam tandem impetui illi, ducamque liberâ manu stylum; quid Rex offenderit describam; & quam anchoram penè naufrago porrigat priorum sæculorum historia. Tum factiosis eripiam larvam, ne eos populus ignoret: quid sperare, quid timere videantur; quâ se recipere ad virtutem, quâ contumaces obrui possint. Non deinde tacebo apud populum suæ credulitatis ineptiam; non, si suades, mi Antenori.

Imò, subjicit Vates, (simulque celeri motu multoties nutans arrisit) si me audis, compesces hoc æstrum. In quem usum, aut quibus hæc scripseris? Regem scilicet hoc pacto monebis? Saltem si secretus hoc faceres. Nunc verò quàm egregia ratio consulendi, ut publicè, quod illum peccasse credideris exscribas; & si quid plusquam populus in ejus vita notaveris, invidiæ jam in illum nimis aliquid addas? Quid acerbius Lycogenes instituat? Imò quia amicus es, plus fidei invenies, supraque hostes, nocebis. At factiosorum scilicet vitia, quæ tegere laborant, personâ detractâ produces; Ex priorum successu temporum ibis in eorum consilia, exitumque prælagies. Nempe, ut ad omnia, quæ facies, timeant; & qui deos non curant, qui spe, scelere, armis turbati sunt, ad tuam Philosophiam componantur. Parce verò labori, Nicopompe. Diu est, quòd illud sapientiæ genus evuluit. Non ignorant se errare, nec moniti emendationem promittunt. Sed & finge te adedò efficaciis prudentiæ documenta scripturum, ut possint legentium

tium furorem mitigare ; velut quidam morbi sunt, qui per tibicines curantur ; quotusquisque vacabit lectioni ? Soli te legent, qui perpetuo livore procaces, in eo eloquentiam statuunt, si Principes viros iniquiori oratione perstrinxeris. Vel humiles fortè in scholis, ab negotiorum usu semoti, & gerendæ rei publicæ præcepta tantum in libris assueti contemplari. Hisne tu scribes ? apud hos summa laudis tibi erit, Nicopompe ? Taceo libertatis periculum, quam usurpas. Etiam qui verè moneri se sentient, te odierint tanquam suæ infamiae authorem.

CAP. IX.

ARGUMENTUM.

Nicopompus fabulâ ætatis suæ prævos mores, & iniquas in omni conditione leges retecturum ad posterorum exemplum promittit, istiusq; commentitii argumenti consilium aperit.

Substitit Nicopompus ad Antenorii hæc præcepta ; & , iustissimos metus faceres, inquit, divinissime vatum ; si maledicentiam haberem in animo, aut tumore intempestivæ censuræ jam vulgarem plebejamque vanitatem inflarem. Cui non sit in oculis adhuc recens Poëtæ impietas ; cum Principem contumeliosissimo scelere lacessivit, cum facinoris pretium crucem tulit ; famamq; , quam flagitio quaerebat, invenit supplicio ? Cæteros omitto, quibus levius peccantibus, aut ineptam sapientiam afferentibus, satis poenæ est ex prudentium fastidio. Longè ab illis consilii mei ratio, mi Antenori. An nescis, quâ arte ægris pueris medicamina concilientur ? Ubi medicam

dicum cum poculo vident, fastidiunt valetudine
 quæ tanti emenda est. Sed qui ætatem illam curam
 vel mitibus succis vim domant acerbi saporis, &
 præmiis invitant ad salutem, deceptisque pulchritu-
 dine poculi oculis, non videre, non scire patiuntur
 quid hauriendum sit. Ita ego, non subito & aspe-
 questu, veluti reos, citabo ad tribunal, illos, qui re-
 publicam turbant. Par odio non essem. Sed insci-
 circumducam per suavissimas ambages, ut etiam
 delectet sub alienis nominibus accusari. Erectis
 verbis Antenorius, simulque Hieroleander, cupere
 dixerunt, audire lepidissimi commenti rationem.
 Tum ille: Grandem fabulam historiæ instar orna-
 In ea miros exitus circumvolvam; arma, conjug-
 cruorem, lætitiā, insperatis miscebo successibus.
 Oblectabit legentes insita mortalibus vanitas; eoque
 studiosiores inveniam, quod non quasi docentem,
 verumque, in manus accipient. Pascam animos con-
 templatione diversā, & veluti picturā locorum. Ter-
 periculorum imagine excitabo misericordiam, metum
 tus, horrorem: suspensos deinde sublevabo, sen-
 nusque diluam tempestates. Quos libebit, fatis e-
 piam, fatis dabo. Novi nostrorum ingenia: Quo-
 nugari me credent, omnes habebō. Amabunt tam-
 quam theatri aut arenæ spectaculum. Ita insinua-
 amore portionis, addam salubres herbas. Vitia ef-
 gam, virtutesque; & præmia utrisque conveni-
 Dum legent, dum tanquam alienis irascentur, aut
 vebunt, occurrent sibi ipsis, agnoscentque obje-
 speculo speciem ac meritum suæ famæ. Fortè pu-
 bit eas partes diutius agere in scena hujus vitæ, qui
 sibi cognoscent ex merito contigisse in fabula:

se traductos se querantur, neminis imago sumptu-
 xtabit. Dissimulandis illis multa inveniam, quæ
 otatis convenire non poterunt. Mihi enim non
 ub religione historiæ scribenti libertas hæc erit. Sic
 itia, non homines lædentur; nec cuiquam licebit
 indignari, nisi qui vexata flagitia in se turpi confes-
 sione recipiat. Præterea & imaginaria passim nomi-
 na excitabo; tantum ad sustinendas vitiatorum virtu-
 umque personas; Ut tam erret, qui omnia, quam qui
 nihil in illa scriptione exiget ad rerum gestarum ve-
 ritatem.

Excitavit Antenorium scribendi novum genus;
 alacerque utramque perfricuit manum, & da, inquit,
 nunc sodes reipublicæ laborem, Nicopompe. Si te,
 a seculum respicis, prorsus hoc debes. Feret multam
 etatem ille liber, & gloriæ plenum authorem dedu-
 cet ad posteros. Utilitas autem eximia, artes malo-
 rum excutere, & in eas armare probitatem. Excepit
 Nicopompus; Et das beneficium, Antistes, quod im-
 petum meum probas. Faciam te authorem. Dum res
 est recens, dum animus calet, per tormenta poësi si-
 millima concitatum laxabo ingenium; fabulam pan-
 gam. Neque te, Gelanore, neque Poliararchum omi-
 serim. Sic effatus, ne periret is calor, quem dii
 ejus animo ad scribendum subiciebant, cum in diver-
 sorium secessisset, vix passus cœnæ moram, tabellas
 petiit; jamque tunc cœpit variæ utilitatis fabulam
 exarare.

Non hæc erant injucunda Gelanoro. Quid enim
 nisi eximium de Poliarcho scriberet Nicopompus,
 olim ipsi amicus, & in Lycogenem gravis?

CAP.

CAP. X.

ARGUMENTUM.

Postera die Gelanoro comite Hieroleander Epeiræten repetit. Gelanorus perductus ad Regem literas à Lycogene scriptas Poliarcho tradit. Detestis consilio Cleobuli dolus, Oloodemus & Eristhenes veneno necantur. Quæ res Lycogenem ad arma impellit.

POSTERA die, cum egregiè Hieroleander litasset, Nicopompum diutius cum Antenorio hæsurum reliquit in templo; Ipse Gelanoro comite Epeiræten profectus est. Cumque hilaris nunciasset Argenidi Apollinem pulcherrimis extis læta omnia portendere; addidit libertum Poliarchi in vestibulo templi obviam sibi factum jamque in urbe esse; ignarus quantos animo virginis motus hoc nuncio cieret. Illa prosperis victimis deos adventum Gelanori comprobasse haud tardè conjiciens, trepido gaudio dubitare subito cœpit; An sine Poliarcho venisset Gelanorus; an potius ille lateret, viam furtim ad colloquium affectans. Saltem se cogitabat à Gelanoro audituram, ubi is esset, ut valeret, quid aut se facere juberet, aut ipse moliretur. Nihil minùs Gelanorus conveniendæ Virginis avidus erat: Sed cum casu incidisset in Eurymedem, nec dissimulare potuisset, quin ad Regem esset missus, confestim ad ipsum perductus, vultuque, ut oportuit, nec fracto, nec superbo, hæc pauca loquutus est. Poliarchus salvere te maximè jubet, ò Rex; & has literas à Lycogene sibi scriptas, ad te potissimum mittit, ne eum, aut nescire, aut credere putes, quæ de tuis in eum consiliis referuntur.

Simul

Simul his epistolam tradit; quâ diligenter perlectâ, Rex novitate infamiae motus cum accersito Cleobulo atque Eurymede literas communicat: Neque illi aliud referebat, quàm rem altam plenamque periculi esse. Nihil unquam perplexius visum; cum nec ipse Gelanorus precibus ac deinde propemodum minis tentatus, quicquam afferret (neque poterat) quo Lycogenis deprehenderentur insidiae. Inter occisi spolia, ut res erat, aiebat hos repertos codicillos; neque aliquid præterea, aut se, aut Poliarchum scire. Et Rex ad illum; Neque ipse, Gelanore, quicquam in hac caligine video. Armillam ad Poliarchum meo jussu misi Argenis: & delegatus ad ferendam Timonides. Sed de veneno nec scio; nec de armilla quâ sciverit Lycogenes, possum conjacere. Tu rem apud te contine: ne quis sciat, quid ad me detuleris. Diis, & mihi curæ erit, ut arcana hostium scelera eruantur. Perfunctanti deinde, ubi Poliarchum & Timonidem reliquisset; negabat Gelanorus aut Timonidem aut armillam ad Poliarchum pervenisse, quem ab Rhegio profectum, in pelagi varios sinus illicò tempestas compulerat.

Dimissus deinde à Regis colloquio, ad Selenissam ivit; & ubi commodum fuit, Argenidi literas tradens, cætera quoque aperuit, quæ Poliarchus mandaverat; In Africa eum esse, illicque hæsurum, donec ipsa statuisset, quid potissimum res utriusque exigent. Si opus armis sit, jam non unum se, aut privatum, in Siciliam esse venturum: aut si quid commodius virgini succurrisset, ne parceret, quæ videbantur præcipere; Fœderumque memoriam nullâ interim mutaretur absentia deleri. Dignus autem amoris non
mini-

minimum fore, si nunciet, num ipse à Lycogene fideliter moneatur. Mota Argenis ad merus Poliarchi & immeriti contumeliâ patris, sanctè confirmatum nullum tale facinus profectum à parente: & peccare Poliarchum, quod posset suspicari, si quod ejusmodi moliri Rex vellet, se ad ea exploranda, ei nuncianda, tardio rem Lycogene fore. Ubi videret Gelanorus de Poliarchi periculo egit; ut perditâ te, inter brevia invenisset salutem, ut propius quod in naufragio inter opem prædonum periisset; tantam periculi speciem non ferens, simulque recedere Gelanorum, simul loqui imperans, ad omnia verba pavebat, quasi non absens, aut exacta pericula audiret.

Jamque anxio Rege, armillamque, & Lycogenem, & veneam in oculis mentis habente, biduum quaestioni res fuerat; cum Arsidas atque Timonides in aulam perveniunt, de Poliarchi naufragio, quæ credenda nuntiaturi. Ergo & rati extinctum cum Poliarcho Gelanorum, ad viventis conspectum expaverant; & subito à Rege accersiti sunt, ut si quid ad Lycogenis literas haberent, audirentur. Aderant Argenis, & cum Cleobule Eurymedes. Illi dicunt exorsi quid egissent, ante omnia pyxidem protulerunt in eaque armillam, tot monstrorum materiem: Avertebant divertisse ab Arsida Poliarchum, priusquam veniret Timonides: & idoneis argumentis elusi (consequuntur) jam ut naufragum desleveramus; cum Gelanorus spem hinc nobis restituens, non vivere mortuorum patronum, sed valere asseruit. Post hæc, literas Lycogenis ad Poliarchum iis Rex tradit: ad quas cum stuperent, Cleobulus altiori genio omnia a-

sed; Videamus autem, ait, an sincera armilla sit, factumque mendacium refutet innoxio texto; an medicamine infecta criminationi argumentum præbuerit. In hanc tractant, dum nexus evolvunt, protinus tantum in bysso, ad quam gemmarum filis argenteis hærent, disparem colori reliquo tabem exiguis maculis simul virescere. Quam conspectam; quid istud est, inquit Cleobulus, nisi venenum, quod Lycogenes significat? Sed videamus, cujus crimine hoc munus fustum sit. Nunquam mihi conficienti fides sit, ô rex, nisi ad Lycogenem, sociosque id facinus pertinet. Nam & Eristhenes, quem reum in carcere habes, tuo ærario Præfectus, apud se armillam hanc habuit. Et quidni existimas, vel solertiâ suâ, vel protectione tuorum, hoc scivisse id munus Poliarcho denominari, armillaque corruptâ, huic vitam, aut denique bonam famam, invidisse nefarios? Sed deorum auspicio bene cuncta cesserunt: Impii suo scelere obruentur. Oloodemum, & Eristhenem, quos perire maxime interest, occultis quidem criminibus fontes habes; Sed aperto scelere, & apud populum valituro, ætenuus argui posse non contigit. Hos id facinoris admisisse constet, nemo erit, cujus suffragio non absolvantur. Rex Cleobulum, quæ solerter coniecit, excutere jubet, & de reis habere questionem. Ille omnia ab Eurymede utiliùs perfici posse causatus, id agendum sit, breviter docet.

Nec detrectans Eurymedes Regis imperium, ad stadium pervenit, in qua servabatur Eristhenes; & non à limine (ut Cleobulus rectè monstraverat) fatalis luctibus ardens; tandem, inquit, de Poliarcho triumphasti, Eristhenes. Perit armillæ contactu,

quam lethalibus succis imbueras. Num tu verò, Oloodemus facit, ultrò in gloriam duces, quod ram facinori tanto præbueris? Ad hæc Eristhenes tanquam subito fluctu percussus, quid loqueretur, habuit. Audiebat extinctum Poliarchum, à quo spes nequaquam divertebat. Jam verò conscientia pulsabatur ad crimen objectam. Et quid prætextum dissimularet, si Oloodemus (ita enim finxerat Eurymedes) jam confessus veneficium erat? Nec prætextu xiori consilio, aut recomponendo animò tempus dabatur. Ergo, ut in perditis rebus, restare putaret ne languidè cunctaretur; aut frustra negato facinore, videretur censuisse pudendum, quod nollet confiteri. Urgenti itaque Eurymedi, Bene est, restare De me, quod placebit, fata deliberent. Satis est, dii, quod post Poliarchum Siciliae hostem vixi. Tunc solerter Eurymedes, tanquam de re nota agens, penetrabat in eorum consilia. Ad extremum, Leontidis perfidiam objecit; qui literis ad Poliarchum in sui flagitii infamiam substituebat innoxium regem; Et Eristhene fallaciam levi risu confitente, Eurymedes ad Regem ab eo digreditur; nec sine hoc, quid ille sit fassus, ostendit; Restare, ut Oloodemus pari indicio se damnet.

Tam feliciter peruestigato facinore exul Meleander, laudatum Eurymedem ad Oloodemum mittit. Sed ille præsentiori ingenio, averfatus veneficii nomen, tanquam de inaudito facinore, interrogaretur, ipse plura quærebat: Cumque Eristhenes jam flagitium confessus diceretur, ratus hanc fallaciam, nec se credere respondit turpissimum nomen in Eristhenem cadere; nec, si maximè cad

conscium esse. Ad extremum, expugnavit pertinaciam Eurymedes prudenti consilio: Oloodemum in cano loco sistit; unde Eristhenes posset audiri, quoniam ipse antea cōtos sermones repetere cōpit. Et Eristhenes, tanquam in pignus constantiæ, nec suum abuebat, nec lociorum crimen; donec adeo Oloodemum patientiam vicit, ut repente exclamaret; ô te vel implicem, Eristhenes; vel tuorum proditorem! Stratis deinde reiectis, communem suorum perniciem appellavit, & solum exitu dignum, quem pluribus comparavisset. Sed intellexit Eristhenes se ab Eurymede esse delusum; neque Oloodemum communis agitiū indicium fecisse. Verbis ergo, quæ tempus colorque ferebant, errorem excusare parabat Oloodemum. Sed ut satis explorata res, adhibiti que idonei testes, in diversum abstracti conduntur in carcerem, postmodum ad publicum iudiciū trahuntur: ne si iustitio populo teste non habita esset, clientelis & actionibus deinde reorum tanquam parum legitima vidiosè traduceretur. Sed quamquam Epeirctanis rebus Rex fidebat; tamen ad reorum custodiam, prætoriani cum armis in foro locati sunt. Et ex ejusmodi loco dicenda causa erat, unde facile, si tumultus carisset, recipi in arcem possent, & carceri reddi. Populus in forum per præconem evocatus effusè congenerat; & ille, qui orare in publicis iudiciis regias causas solebat, in hunc sensum loquutus est: Scire populum, quantā ipsius charitate Rex flagret, nec Regem vicissim dubitare, quin sit illi charissimus. Itaque Eristhenem & Oloodemum, multorum in se scelerum reos, quamquam poterat suo jure damnare, tamen distulisse ad publicos iudices; ut optimorum

civium studiis potissimum vindicetur. Audiret populus pro se dicentes, & ipsis Judicibus suâ voce praeiret, quid de illis statuendum. Triginâ tum Judices de rebus capitalibus quærebant, ad quos Eristhenes & Oloodemo productis, accusator multa eorum in Regem facinora, fidem sæpè frustratam, habita cum inimicis consilia strictim explicuit. Acerbior oratio fuit, de veneno, & paratâ in Regem infamiâ. Cumque verba, cum testes, cum literas protulisset, adeo Epeirctanum populum movit, ut nihil expectato judicio à plerisque lapidatiourgeretur. Sed deprecatus est actor impetum vulgi, donec Judices in suffragia ivissent. Plurimum interesse, ut rei publicè dicerent. Plus illos oratione suâ, & percussæ conscientiz notis, quam accusantis voce laboratueros. Duplicem quoque aquam, si peterent, eis ad defensionem à Rege concedi: simul his, reos provocat ad ducendum. Sed illi (ut conjecerat) causæ inopiâ macebant. Nec deflecti crimen poterat, nec populus conciliari. Timidè ergo pauca; & illa plus in Regem, quam pro se loquuti sunt. Dimisere tunc Judices in urnam suffragia; quâ publicè effusâ, fabam omnes atro colore noxios damnaverunt.

Rapti statim in carcerem, ut veneficii convictos idoneo supplicio cicutâ conficeret. Illic tristi & ultimâ libertate exercuere jus; quod ita pereuntibus leges indulserant. Diras igitur dicere Regi; ultorem ciere Lycogenem; venerari Deos manes, ut hostes atque pejora servati hunc exitum sibi invideant. Inter hæc anancæum poculum aderat; quod prior Oloodemo de carnificis manu rapiens; Age, inquit, propinquum Meleandro. Nos quidem eximus miserias, prius
huc

hunc nostro fato oppressuri, quàm viventes voluisse existimat. His dictis non cunctanter totum hausit. Denuò impletum, cum Eriftheni porrigeretur; supercilium ille duxit, & circumspiciens, ecquis, ait, imicos meos monebit, Meleandro quid debeant? Epoto veneno, ambo à carnifice monentur, ut quo faciliùs virus conciperetur venis, minoriùe cruciatu occumberent, quantum carceris spatia finebant, ambulationem urgerent; donec tibiis gravibus sentirent jam ab imo calorem excedere. Cum paruissent, frigentibus mox pedibus procumbunt in lectum. Illic veneni nebulis imitantibus somnum, languebant sine sensu; donec coxis jam exanimatis, tanquam stimulo icti, prodidere lethalem vim ipsa intrantem vitalia; nec multò post extincti sunt. Vulgati mox versus celeritate Poetarum; quorum alii vili audaciâ plus justo lacescebant perculsos; alii tanquam adhuc pœnitentia in integro esset extinctos monebant, & de obitu jam exacto serò vaticinabantur. Minus hæc carmina displicuerunt, quæ prolixius ambitionem, quàm ipsos reos notabant.

*Debita funestis cecidit tibi victimis satis,
Ambitio; Nunc pone minas, satiatq; tanto
Sanguine, Sicaniis pacem concede colonis.*

*Hec quoties victrix nostri de cladibus Orbis
Uimbrarum implesti sedes; dum vertere regna
Dulce tibi, & sævas terras indicare pugnas.*

*Prima tuos ducunt perjuris sæda maniplos,
Contemptusq; deum, metasq; in limite nullo
Spes votis positura suis. Tunc impia captis
Mentibus illapsæ versant incendia Diva.*

Non scepro jurata fides, non fama, piumq;

*Obstat: Eunt fontes, perq; ipsa pericula cacti
 In pejora ruunt. O dii! Tot ferbere Martem
 Cadibus, & sevis fumare mapalia flammis,
 Infantesq; perire animas, sexumq; minorem
 (Turpe nefas belli) dominos perferre nocentes!
 Quid tantis petitur furis? exolvere iusto
 Colla iugo, & sterilis patria calcare ruinas,
 Insanasq; metum tresside transmittere noctes.
 Nam sceleri quæ tuta quies? Mala præmia vestra
 Ut primùm tetigere manus; ultricia fontes
 Fata vocant, subitisq; dies intercidit umbris.*

At Rex gnarus, quàm gravis immineret Lycogenes;
 quo die de damnatis sumebatur supplicium, Eury-
 medem dimisit cum modico equitatu, qui eum subito
 furto tentaret. Quippe Lycogenes post Erifthenem &
 Oloodemum captos nondum in bellum exarserat;
 multo quidem armatorum præsidio salutem tutatus;
 sed reconciliationis spem subinde subjiciens; ut vel
 simulatione fœderum captivos extorqueret à Rege,
 vel quasi implacabilem tyrannum differrer malè di-
 ctis. Ac ut efficacius crederetur bonâ fide pacem
 optare, Dunalbium literis monuit, ut ab acerbis con-
 siliis Regem averteret, absolveret ille captivos, &
 quicquid suspicionis aut odii erat, tranquillitati pu-
 blicæ daret. Dunalbius, his se literis fidem habere
 dum simulat, videturque quæerant mandata procu-
 rare apud Regem, suâ ipsius fraude Lycogenem ludit.
 Quippe ille fallendi spe, & amicos à vinculis reci-
 piendi, tam lentè cunctabatur, ut interim Regi lice-
 ret suis rebus consulere. Tunc verò, cum ad eum
 comprehendendum Rex misit, non defuerunt ex
 conjuratis quidam, qui adventum Eurymedis occu-
 parent,

parent, nunciantes de amicorum perniciē, ipsiusque periculo. Coenae tunc tempus erat, & convivium militaribus viris frequens. Ad quos ita Lycogenes; Ne frustra convenisse vos putetis, Commilitones, Sepulchralem hanc coenam Eristheni, & Oloodemo edidimus. Meleandri crudelitate perempti sunt; & nisi quid opis in vobis est, eadem tempestate corripior. En tyranni satellites, penē pro foribus, quibus mea pernicies mandata est. Quae fors inde vos maneat, quae optimos cives, neminem reor ambigere. Cum principum caedes ea audaciā faciat, an modestius de ceteris decreturum conjicias? Non vos ad salutem meam sollicito, Commilitones, nisi cum vestra reditis esse conjunctam. Simul his de strato exiit. Ceteri projectis quoque mensis ad arma discurrerunt. Omnis domus sedulitate tot militum, ubi simul duci que timentium, fervebat. Missi quidam, qui ex vicinis locis amplioremanum accirent. Multi, duce Menocrito, lecti, qui obviam irent Eurymedi; positisque in commoda valle insidiis, inautum & itinere fessum exciperent. Sed confusa imitatio fuit; quia priusquam delitesceret ad insidias miles, Eurymedes venit & ipse imparatus ad certamen. Viriliter tamen utrimque pugnatum est: prestante praecipue Eurymede, capi admonitum Lycogenem non posse. Ceterum quamquam & in homine & viribus impar; (nam Lycogenes strepitu pugnantium ad se illato suos omnes promovit in aciem) confessam tamen fugam non dilabi sustinuit: Et sensim cedentem non sequutus est Lycogenis miles: Seu tandem ab hoste, seu jam mistum tenebris caelum pertinuit.

Perière non multi , nocturno discrimine :
 vicisse videbatur Lycogenes , qui suorum impetu
 tus , amicos undique accersit : præparata concurre
 bus arma distribuit : unoque exemplo scribit civi
 tum conciliis : ut se publicæ authorem liberi
 velint adjutum. Nec tardè deficiebant ab op
 Rege illi ipsi , qui sub ejus mansuetudine crever
 Documentum mortalibus , quantumvis egregia
 Rege virtutem , nisi fortitudinis opinio accedat , p
 contemni : nec fidelius ullos Principes amari a
 pulis , quàm qui timeri meruerint. Triste mor
 bus spectaculum exhibebat Sicília. Pulsa reli
 jura neglecta. Infidæ euntibus viæ ; domus , vic
 passim , rapinis , furore , incendio afflicti ; Sola den
 castra in squalentibus campis fulgentia. Nec po
 lus primo furore sentiebat , graviora se pati sub g
 tyrannorum , quàm quæ tanquam à Meleandro i
 vindicari voluerat ; Proditor sui , & proditi
 merces. Multos tamen ille fluctus non abf
 Quatuor præter Epeircten urbes reverentia maj
 tis continuit ; Messanam , Panormum , Catanam
 in umbilico insulæ Ennam.

Jamque Lycogenes jura regni & insignia v
 pans , soli nomini parcebat. Solium , cùm acc
 beret mensæ ; vestis purpurea in castris , & ub
 fica ad latus. Blandus immodicè , aut severu
 teneret terreretve contumaces. Nec segnior a
 suas Meleander subitis delectibus multum mil
 effecit. Epeircte com meatu & munimentis in
 ctissima , in arcem belli delecta est. Ex regii
 remibus quotquot in officio manserant , in i
 portum deductæ. Ipse & propriâ indole , &

anxiis rebus, erat in deorum curam intentior. Et quoniam rebellionis nefas instar morbi pervagabatur Siciliam, tanquam plus fati atque amentiae quam sceleris esset, publicè clavum fixit. Ita sperabat posse componi mentes, quas furor rapuerat. Etiam ne in suos milites labe inferperet, placuit lustrari exercitum. Ivit ergo ad castrorum principia (nam sub Epeirætes radicibus milites tendebant) & inde cum Tribunis ducibusque, & deorum simulacris, processit ad campum, in quo facturus Sacerdos instruebat altaria. Omnis in armis, & sub signis exercitus, sibi ad rem divinam coronas texuerat. Hastæ quoque, & jacula, circumactis frondibus induebantur. Interim hostiæ omni cultu mactatæ, taurus, hircus, & aries inter legitimas preces ter à ministris altè præcinctis circumactæ exercitui, ad aras sistuntur. Tum rex & in orbem ipse se egit, deos appellaturus: Adessent melioribus partibus, & si qui hæcenus non favissent, ritè propitiati ad se transirent. Incolumis esset exercitus. Vires, animus, consilium, hosti exciderent. Quod si ope, salute, victoriâ juvissent, tum se Jovi Servatori, Martique, & Minervæ, & Cœlipotentibus diis, quotquot bellum aut pacem curant, templum de adversariorum manubiis extructurum. Annuos etiam ludos fore, in quorum præmiis hæc in Siciliam deorum beneficia cælerentur. Inter hæc vota hostiæ cadunt; fibrisque spirantibus aruspex admotus est. Is cum integerrimum jecur, sed crassioribus membranis pertinaciter obductum inspiceret; exta quidem esse bona asseruit; & his magnam felicitatem portendi, sed lentam, & quæ labore constaret. Post hæc, milites gestu inani, & hastis ex arte aliquoties quassa-

quassatis, tanquam ad hostem præsentem succlamantes, edidere simulachrum coeuntis certaminis, & innoxie velitati in castra redierunt.

CAP. XI.

ARGUMENTUM.

Archombrotus mathematicum jactabundum in Regiam intronmittit. Sed ejus circa ventura ex syderum observatione scientiam inanissimam coram Rege, quibus solet, salibus Nicopompus explodit.

Sed Meleander, quod superfuit lucis, haud multum dispari curæ dedit. Quidam enim ex Assyria hospes, specie quærendæ in diversis gentibus sapientiæ errabat, reverâ ut suam jactaret. Is tunc in Sicilia erat, & in Mathematicorum cœlo versatus, vendebat suæ artis ludibria; si quis ex syderibus, quæ nascenti affuerant, volebat de fortuna, quæ viventi, quæ morituro debebatur, vanissimâ credulitate cognoscere. Nondum erat capitale in ipsos Principes quærere ex ejusmodi syderum fide. Cum is ergo laudaret vix imparem diis scientiam; & de successu apud multos mentiretur; quoties felicitatem aut mala non frustra promississet, quàm multi nec risissent impunè hæc fata, nec frustra timuissent; accidit, ut ad Archombrotum fama illius pervaderet; Ad quem accitus, cum prolixè eandem cœlestis influxus vim commendaret; juvenem amantemque sic perpulit, ut de cupiditatum suarum exitu eam artem interrogari vellet. Chaldæus, quicquid sydera portenderent, se cum fide renunciaturum promisit. Sed

cur

*Res fatua est, hominum librare negocia caelo,
Fortuna faber est quilibet ipse sua.*

tur privatæ duntaxat fortunæ mortales sollicitant
(inquit) hanc venturi scientiam? Quidni, & impe-
rat Meleander, inspecto cœlorum ordine deprehendi,
quisne an hostium fatis pugnetur? Movit ea oratio
Archombrotum; per quem & Rex in spem plusquam
oraculî Chaldæum accivit. Is mercedis spe plenus;
tamque melius sibi; quam Regi, ex ea negotiatione
auguratus, venit ad Regiam; Rogatusque quâ disci-
plinâ, quove numine, oculos posset in futurarum re-
rum caliginem mittere; sic incepit: Non ille nos
spiritus ad vaticinium (ô Rex) agit, quem fatidici
de hiatibus terræ eliciunt ad turbanda divinitatis sti-
mulus ingenia. Sed neque de more illorum, con-
fusus dubiisque oraculis sciscitantes frustramur. Unam
cœli vim, unos syderum cursus scrutari, nostræ genti
est studium. Primi deprehendimus metas Solis; pri-
mi liquidas, nec vestigiis notabiles, cœlestium facum-
bras, nominibus mensurisque distinximus; contem-
platione liberâ in sudo aere, & nebulis non infesto.
Assyriis enim rarò pruina, aut squalentes nubibus
enti, cœlum eripiunt. Dum in ea contemplatione
æremus, experimento nobis compertum est, hæc
humana ad astrorum motus regi; nec alias esse Par-
as, quæ nascentibus fata disponant. Quippe ex eo-
rum inter se commercio, si universa tellus accipit
rices, & ad ubertatem, aut frugum internecionem
digitur; si annos, si sæcula, vis illa definit; quid
nitemur singula mortalium corpuscula, inde vitam,
impiditates, læta, & tristia sortiri? Liceat modo sci-
re momentum, quo te peperit mater. Effingam rego
tabula cœli imaginem, & quotquot syderibus fa-
mus domos; Ea in illis constituam, quas, cum nasce-
reris,

retis, obtinuerunt. Jupiter, Solque, & Venus, ceteri Planetarum; deterrimusque cum Marte Saturnus; Mercuriusque & Luna, variis ex sorte locis quos insidunt. Cujus illorum regnum fuerit, in Orbem intraſti, quo gradu, quo aspectu, illi temperarint, vel urſerint. Illic ego, ne dulciquicquid de te decretum eſt, legam.

Fiducia orantis, & promiſſi magnitudo, terrerat Meleandrum: majeſtas præterea artis, & tanquam ex abdito formulæ audientibus ignotæ, venerandam addiderant. Sed dum omnes laudibus fremunt Nicopompus (nam tunc fortè inter pauciſſimos erat) intentus in Chaldæum, riſu ſevero: Euge homo, inquit; Occupaſti deorum imperium. Scilicet ſpei timorisque improbas leges, & ſi qui hæc deamant, impone lubentibus. Impetus Meleander cæterorumque, ad hæc verba ſubſtiterat. At ille ergo quærere omnes, quid diceret, ſentirètve Nicopompus, ipſumne Chaldæum, an artem illius increparet maledictis. Præcipuè Meleander ſciſcitari, hoſpiti inclementer diceret. At ille, quidni hoſi veteratorem jurgio premam? (ô Rex) qui in ſibi plus juris facit, quàm ea ipſa, quæ mendaci præfert, ſydera habeant? Quicquid enim meriti voluerit, labefactabitur aſſiduâ expectatione ſuæ ſus animi tui quies, quam aſtrorum nulli motus fuiſſent convellere. Sic in te hic tyrannus ſubſontis cœli invidia regnabit, ac ceu Jovem ſe facere multum ſibi cenſebit te debere, ſi felicia fata, exibili ore præſagiet. Quid denique ab eo credere dire? Ego abſque Mathematico ullo cœlo, quicquid facturus ſit, dicam. Ubi ingentem chartam (

line suo risu, si sapit) multis lineis punctisque vexaverit, tandem exitus mites & fortunâ tuâ dignos gravissimâ voce promittet. Id enim ad grâtiâ & lucellum esse non dubitat. Sed inter hæc, ad imitationem non mercenarii oris, supercilium ducet, perplexè cunctabitur, nunc in te, nunc in astra respiciet, addet denique formidolosum quiddam; ambiguum tamen, & quod in varios eventus facile trahas. Hæc laboris tanti summa! hæc responsa ille vendet, quæ gratis nunc refero. Sed cesso hominem adoriri; quando hanc pugnam tum silentium tuum, Rex, tum ipse in me obtutus efflagitat?

Ais ex astrorum positura, Mathematicæ, ex ordine, ex vi, quâ influunt subeuntibus lucem infantibus, vitæ atque interitus rationem disponi; Sed fateris eâ vertigine rapî cælum, ut parvo momento syderum status mutetur. Si igitur celeritas, quantam agrè cogitatione conceperis, cœlestia corpora avehit; ex statione porrò diversâ minæ eorum aut promissa inflectuntur; cui hominum sua fata certò retuleris, cum incertum sit, quo syderum temperamento productus sit? Nisi credis hanc esse obstetricibus curam, ut continuò solaris consulant, notent districtè diei articulum, & nascenti suas stellas tanquam patrimonium servent. Quoties matrum pericula curam hanc circumstantibus adimunt? quoties nemo est, quem superstitione illa tangat? Finge tamen, esse continuò, qui id curent: At si diu nascitur puer: si, ut sæpè fit, manum exertam, aut capitis partem, reliquum corpus non sequitur: quænam astrorum collocatio fatalis illi erit? An quæ astitit exeunti capiti; an quæ denique productum afflavit? Præterea

I 7 cum

cùm frequenter exerrent solaria : & pleræque machinarum, quæ horas designant, ex siccitate aut humiditate aeris amittant tenorem; Unde habebis verum illud fuisse, & ex mensura cœli tempus, quod ortu infantium homines curiosi, aut amici, notaverint?

Finge tamen in eo non errari; deprehendas ut quæ stellas, quo situ, quo vigore fuerint, cùm illi, quos inquiris, nascerentur. At unde tantum syderibus in corpora nostra, imò in mentes imperium? E iis scilicet expectabo felicitatem, ex iis vitæ genus, mortis arbitrium? Num ergo, qui prælium subeunt simulq; extinguuntur, omnes sub eodem cœli ordine erant nati? Num si navis peritura est, nullos vectores accipiet, nisi quos nascentes astra naufragi damnaverint? Imò sub sydere omni producti, cœci eunt in aciem, navigium onerant, & dispares ortu unâ morte conjungunt: Rursusque non quotquot eodem nexu astrorum lucem aspiciunt, uno fato aut vivunt, aut pereunt. Regem hîc vides. An omnibus illius æqualibus putas Regnum contigisse: vel aliquas saltem opes, quæ indices essent beatæ & opulentæ collocationis astrorum? imo, an omnes superest ad hunc diem? Ecce Cleobukum, ecce te. An qui cum illo nati sunt, cum illo quoque sapiunt, Regibusque sunt accepti; aut qui tecum, omnes (ne quid gravius dicam) Mathematici sunt? Quid autem cùm in prædonem quis incidit? Fatale erat, inquit, ut hunc prædo obtruncaret. Num ergo eadem astra quæ viatorem, dum nasceretur, ferro prædonis mancipabant, ipsi quoque prædoni, diu fortasse, ante nato, mentem vimque dederunt, ut aliquando hunc

velleret

vellet, & posset occidere? Certè enim non minis di-
 ritis ex astris fieri, ut hic interficiat, quàm ut iste ma-
 ctetur. Cùm quis verò ædificii ruinâ obruitur; an,
 quia erat in astris, ut eum sua domus sepeliret, affli-
 ctus est murus? Imò mehercules, quia afflictus est
 murus, hunc subjectum moles oppressit. Eadem de
 dignitatibus ratio, ad quas per suffragia ascenditur.
 An enim sydera, quæ alicui nascenti adfuerunt, & (ut
 vultis) promiserunt dignitatem; aliis mortalibus
 potuerunt imperasse, qui sub iis nati non sunt; & ex
 quorum tamen suffragiis destinata dignitatis constat
 effectus?

Hanc ego vanitatem ineptiâ & stoliditate præ-
 cipuam dicerem, nisi supra hæc nomina peccaret.
 Pessimæ superstitionis ingenium est. Quò libertas
 enim mortalium, si à præscripto syderum non possunt
 recedere? Curem ego valetudinem, me honores so-
 licitent; vitia abjicere cogitem; animum ad virtu-
 tes appellere; si nascenti dictum est, quid me esse
 oporteat? Jacturam humanæ libertatis deploro?
 Etiam deorum munus perit. Amplius thura non
 perdo. Deos nec timeo, nec ambio; si non possunt,
 aut nolunt, quod de me est statutum, inflectere. At
 pro nascituris liberis scilicet orabimus, ut propitia
 æstra habeant. Dicam, quod ego in Mergania vidi.
 Quendam hæc superstitio afflaverat; ut nec uxoris
 cubiculum intraret; nisi exploratis antea astris. Si
 aut cauda draconis implicabat sydera, aut ea Scorpius
 in cinctu brachiorum corrumpebat; vel omnino quid
 nostri minabatur in cœlis, solus oppidò dormiebat.
 Quid quæris? nati sunt ei liberi aliquot, & omnes
 sani.

Dum

Dum Meleander , cæteriꝑue infelicem Merguram rident ; Chaldeus, quamquam insperatissimæ accusatione turbatus , collegit animum , similis eam rixam contemnenti ; Nihil detrahi Diis dictorum quorum jussu hæc ipsa vis , quam prædicabat , in sideribus ; quiꝑue adeo non se abdicarunt potestatem ut res supersint innumeræ , quibus se vel propitios vel vindices prodant. Non denique adeo Mathematicos delirare , ut omnibus , qui cum Rege nati sunt , deberi regnum putent. Ad venturi præsentia metatarum quoque rerum præter astra habendam rationem ; in quibus præcipua sunt , sæculi genius , stirps , &que conditio. Cæterum , si quis neget , aliquid cœli in hominibus posse , dignum esse cum Ceritis præcipiis. Cum omnibus constet aërem ex cœli conditione turbatum vel placidum , se ipsum insinuare in mortalium corpora , ex quorum deinde afflatu incitamenti animi inspiratos affectus accipiunt. Ita modesti loquentem interfatus Nicopompus ; Nec omnia , quæ Mathematicæ , negamus sideribus. Incitari hominem ad segnitiam , laboremve ; callidam invidiam , aut ingenuæ simplicitatis nancisci ; esse hunc , aut ad iracundam solitudinem declinare ; in pietate denique , aut virtutes , aliquo pondere & imperferri ; Hæc non nego ex cœli in ista terrena imperferri esse. Itaque non multum repugnem ; si conjiciamus eos , qui ex mitibus astris hauserunt lenitatem , & ceteros fortunam ab iis dispari , quos gravia & turba lenta sidera in fervidiora studia agunt ; Vel qui placidum cœlum hilaritatem infuderit , gratiori consuetudine placituros , quam homines receptum turnum acris & molestam solitudine contemplan-

E

Ejusmodi non certæ quidem artis, sed egregiæ prudentiæ præcepta non carpo. Alia sunt, quæ me tibi committunt; & hæc præcipuè quatuor. Primum, quòd sydera, contrà quàm sentis, impellere credo, non cogere, ad rectas cupiditates aut impias. Tum ex syderum, vel cupiditatum contemplatione prænunciari certò non posse, quid hominem in vita maneat, vel quem finem dii statuerint. Tertio, non satius intelligi, quæ astra hos infantibus affectus ingenerent. Res denique liberas, res fortuitas; huic necessitati syderum vel ineptè vel impiè dari.

De iis ubertim dicerem: Sed video te fatigatum (Rex) ad Cleobulum respicere; à quo fateor, utiliora super bello, quàm à me, vel Mathematico, accipies. Imo, inquit Rex; sed strictim de his edisfere. Tum ille; Non nos cogi syderibus vel hinc constat, quòd haud pauci impetum ab iis concitatum ratione domitamus; & nullà, & magis nostrum genus à belluis discrepat, quàm hoc libertatis privilegio; quæ sollicitari subjectis & flagrantibus motibus, sed ad vitia aut virtutem adigi invita non potest. Hinc in Philosophorum scholis nihil vulgarius, quàm sapientis animum, expertem servitutis, ipsis quoque imperare syderibus. Hinc & quotidiana eorum præconia, qui sciunt moderari iracundiæ, amoris, cæterisque torrentibus; quibus hæc astra in animos nostros inundant. Quorum omnino nihil esset, nisi accepta astrorum imperia mens nostra fastidire aut recusare posset. Præterea ut Sol omnia, quæ luce eadem & iisdem radiis corripit, non iisdem effectibus damnat (nam fovebit alia semina, alia enecabit; urentur exiliores herbæ, & defendet alias crassior

fior succus :) Ita cum tot infantium, qui nascuntur velut ager diversissimis modis præparatus sit, ex varia parentum indole, valetudine, habitu; una illa quæ è cœlo in plures simul manabit, non potest idem in omnes: Si consentientem sibi infantis inlelem inveniet, in ea regnabit; si repugnantem, aliud, quàm corriget; Adeo, ut de infantis mori vitaque dicturus, non inspicere modo cœlum debet sed parentes, sed fortunam, quæ gravidæ matri fit sed diversa alia, & plerumque tibi ignota. Et ex quidem secundæ, quam posuimus, quæstionis ratio ipsa se aperit; ex astris scilicet non statui certò potest quid acturi passurive mortales sint. Nam cum considerari possimus ingeneratis affectibus, quidni & declinare, quæ illi affectus peperissent, si fuissent obnoxii? Cumque ex variis causis nunc levius, nunc gravius nascentis hominis animo incidat illa premittis cœli conditio; cur uno effectu in omnes valiorum existimes, quod non in omnes eadem potest invaluat?

Addebam, nec deprehendi satis posse, quænam sit connexio vel aversio syderum, quæ infantibus minima venturarum cupiditatum ingenerat. Vos expectatis, quæ superstat nascenti. Quidni & illa quæ fuit, cum animaretur foetus in utero? quidni teras, sub quibus tenerum corpus, & adhuc anima ignara, in alvo materna instruebatur ad vivenditientiam? Equidem ex eorum syderum conditio non minùs, quàm ex ipsis natalibus, pendere infantem existimem.

Quod ultimum asserui, res liberas aut fortunas huic syderum potestati sine sacrilegio non addici,

ger

gerem vehementius, nisi timerem prolixitatis meæ odio tibi Regem conciliare. Dicam tamen, & vos id velle, & sine scelere aut amentia velle non posse. Quid liberius, quam uxorem ducere; hoc vel illud vitæ genus insistere? Aut quid magis fortuitum, quam ut homo pereat ferro, aquis solvatur, inimicitias suscipiat, certo vitæ anno ægrotet; principibus charus, dignitate vel contumeliâ insignis sit? De his tamen respondere, Mathematici, soletis: hic audacia, hic præda est vestra. Nuper furtum à servo erat factum; fugerat ille, & à domino quærebatur. Nihil magis fortuitum, quam ut caperetur, aut abiret incolumis. Contigit ergo, ut sospes evaderet, & continuo de vestris unus mystis, ratus de præteritis augur, retulit nobis, inultum latronem aufugisse; quia intercesserat Luna Mercurio, scilicet furum patrōno, eumque contexerat. Ægrè mihi persuasit, se seriò hanc fabulam nobis afferre. Non in deum ergo cura, non in domini diligentia, aut furis ipsius solertia fuit, ut ille caperetur, aut tutò lateret: sed hoc totum ex astrorum imperio factum: à quibus, si hæc humana sic aguntur, frustra negotiis quisque nostris operamur curamve impendimus. Fient enim vel cessantibus nobis, quæ ipsa præscripsere; & quæcunque vetuerint, nullâ nostrâ industriâ procedent. Ut cætera verò præteream, quibus ista refellatur, quam diis naturæque infertis, injuria; Quæro, Chaldæe, utrum illa vis, quæ felicem nascenti putat infanti vitam portendit, aut violentæ mortis casum, in trigessimum fortè, aut amplius, vitæ annum constituit; utrum, inquam, illa vis, quæ hos casus, illamque motura fortunam est, duret in cælo; & destinatum tempus expectet,

pectet, quo terris illabens, cogat in necessarios effectus necessaria instrumenta; An verò inferatur ipso infanti; ut veluti fota, & paulatim coalescens, justo tempore erumpat, impleatque, quod astra mandaverint. Si dicis in cœlo perstare; manifesto es impudens. Nam cum fortuna infantis constet (cunctis vultis) ex modo, quo astra, dum is nasceretur, inter se erant nexa; postquam eum modum in cœlo circumlexerit eorundem siderum cursus, aliumque effecerit fortè priori contrarium; quàm in arca, vel penu cœlesti, recondetur prior illa vis, quæ post multos decem annos exerenda est, & in scenam mittenda. Sin putatis adhærere ipsi infanti hoc fatum, quod in virum deinde valeat; adhuc pejùs nugamini. Scilicet in naufragio causa est, cur venti se tollant, & sui oblitus gubernator infigat vadis proram; aut celeris causa est belli, quod eum pauperat: vel miraris cœli, quo fruges abundant? & quos excidentis terrarum labes absorbet, solidos illos naturæ frangunt fati sui violentiâ, ut destinato à syderibus obitu defungantur? Plura in perniciosissimam amentiam non dico, quæ deos, hominesque unâ captivitate damnat, quæ ratione destituta, vanisque successibus sæpè elusa, tamen inanes, ac interdum sceleratas suspiciones subjicit consultorum animis, aut inutili metu suspendit incautos.

Jactant tamen quædam suorum oracula, qui eventus responderit. Ex iis conciliare fidem, quam non spernendæ arti volunt. Primum quidem si quæ talia extiterunt, nego necessitate fatorum contigisse, astrisve cogentibus. Faciliùs crediderim aliquod esse numen, quod in vindictam impiæ cre-

lit

litatis nonnunquam repræsentet mortalibus ea ipsa, quæ sibi non à diis, sed syderibus metuerunt. Deinde ut insomnia, quamquam sine arte vel duce oberrantia, tamen interdum fortuitas rerum venturarum species referunt : Et cæcus, si vim lapidum spargit, aliquando imprudens tangit metam ; Sic dum multum & passim Chaldæe mentimini, nihil mirum, si nonnunquam fortuna vestram audaciam commendat, & miramini vos vera dixisse. Etiam pauca responsa, quæ vulgo celebrantur, vanitatem artis proscribunt. Nam quod luculentius signum, non solere vobiscum veritatem, quàm instar prodigii jactari, si in illam interdum vester ludus incurrerit ; Sed nec tantum tribuo famæ, ut, quod de vaticiniis vestris memorat, utique credam. Prodigia cum narrantur, excipi solent favore mirantium ; & quamquam non ad verum exacta sint, postquam semel Scriptorem invenerunt, pluribus placent, veneratione crescunt, vetustate commendantur. In hunc modum fabulas vestras invaluisse existimem ; Nisi dicas impiæ arti accessisse nectandorum geniorum commercia. Hi enim transacta inter homines, secretaque accuratè explorant, & sagaciter de futuro conjiciunt. Vestros ergo Chaldæos, si in pudendam eorum familiaritatem acciti fuerunt ; nihil mirum suggestibus ipsis atque monstrantibus, quæ supra mortalium ingenium erant, interdum claruisse. Nimis moror. Si quæ Siciliæ ventura sunt nosti ; quidni, Mathematicæ, & tua ipsius fata perspicias ? Cur nescisti, me tibi hodie gravem fore ? Cur non in experimentum artis monuisti adesse, qui te turbaret ? Denique si potes explorare, an Rex de hostibus triumphaturus sit ; illud primum

ex-

explora, an sit tibi crediturus. Tibi autem tantum Rex crediturus summis in rebus, eaque ex arte, et vel si de levibus ac quotidianis prædicere audet, in eventu in omnium risus solet incurrere? Nam si nos aut nubilos dies, vim imbrium, turbines, ventos, dispensari generi humano ex astrorum inter commercio vos quoque proclamatis, & nos pariter agnoscimus. Adeo tamen frequenter erratis, cum ex inspectione syderum aut solem promittitis, pluvias, ut in proverbium abierit vestra illa ludæ singendi que licentia. Tu ipse cælum explora: quære lunæ cursus; bella vel fœdera cœlestium ignium confer in tabulas. Inde, si potes, destitutos dies, fœdos ostende. Si non erras, si te eventus non arguet, ego me tuæ arti, quam laceſso, de ad pœnam non recuso. Neque tamen in aërem, nubes, in serenum, minus sydera posse dices, quam in corpora fortunasque mortalium. Cum tu igitur illa ignores, cur te ista existimemus prænosceret? Scies nempe ex astris, quò cessura sint bella, & quorsum Siculas mentes actura sit; nescies autem, quando hortulo tuo imbrem, quando pecori solem eadem astra annuerint? Imò fatendum ex hac ignorantia tempestatum, vel quid velint ac jubeant sydera, nescire? Vel esse præterea vim aliam, quam nesci quæ, ut lubet, hæc syderum decreta atque imperantiquet.

Quod si de publicis regiisque negotiis adeo incerta tibi notitia; privatam rem tuam cur eadem scientiâ non protinus auges? cur prævisis rerum eventibus molesta omnia non declines, felicitatem non quaeris? Cum in Phrygia essem, erat anus quæstus divi

divinationibus. Accidit, ut in opulenti civis domo intercideret furtò paropsis pretiosa. Is, cui supellex credebatur, amico comite ad hanc vatem cum nummis pergebat, jam furem se tenere, jam recipere paropsidem, spe oppido vanâ præcipiens. Mane erat; & cum isti adventarent, primum anus fores solvebat, quæ tunc fortè injecto sterquilinio altissimè sordabant. Nescio quis vicinus per illam furtim injuriam illuserat mulierculæ. Substitit ergo irata; & si scirem, quis ganeo, inquit, ad hanc insolentiam tenebris usus sit, regererem, per Apollinem, regererem in os impurum, quicquid meis liminibus sordium dedit. His auditis, qui consultum veniebat, inspexit in socium; & quid pecuniam, inquit, profundimus? Scilicet anus sciet, quis nos prædo vexaverit, quæ rerum suarum ignara, & stercore penè in os ingesto, adhuc nescit, cui irasci oporteat? Nec segniùs, quàm venerat, discessit à Sibylla. Rem epigrammate vulgavit nescio quis Poëta, quod adhuc hæret memoriæ, & quia breve est, si placet, recitabo:

*O sors, sydera, Pythii recessus,
Et fati benè præscia volucres,
Vos scitis anis en verenda rugis,
Vos illo vocat efferata cultu,
Quo lunam quatit Amonis rubentem.
Quid Rex cogitet, aut dei minentur,
Quid sub pectore delite scat omni,
Novit scilicet, indicatq; nummo.
Unum dicite, quod misella nescit;
Ecquis stercore limen omne pavit?
Quæ nunc auguria, ô potens Apollo,
Quæ lux, quæ via, ducet ad nocentem?*

Frustra

*Frustra sollicitas, Sibylla, divos,
Sortes, sydera, Pythios recessus,
Et sati bene præscias volucres.
Nam Phæbus pater, ô v. renda Phæbas.
Hæc oracula naribus reliquit.*

CAP. XII.

ARGUMENTUM.

*Dum Meleander indonatum Gelanorum & verbis
novissimis exasperatum dimittit, domitâ Ennâ
cogenes triumphantes copias totis campis effundit.
Rex in tanto inquietæ mentis æstu torpentes omnes
mittens in pelagus c'adis suæ præmium, de
mitioris fortune auspiciū accipit. Nam pater
Radirobanis Sardinia Regis, collatis tesseriis
instantibus auxiliis Meleandrum monet.*

PLura dicturum Nicopompum Rex Cleobulus
nexus destituit. Reliqui inter jocos sequi
sunt. Sed Cleobulus Regem monebat, quamquam
vanum hospitem, tamen periculosum, non per
riam dimitti debere. Facile esse, ut læsus perniciem
astra fingat; Non ægrè superstitionibus militibus
boraturum. Ergo jam mœstum vocant, agunt
promissæ operæ gratias. Sed ne eâ uterentur,
stare tunc tempora. Neque enim videri ex
majestâte, ut tanquam victoriæ incertus anxie
natalis fata respiciat. Tamen oblatæ benevole
præmium fore. Nec morati, medium præstigi
talentum, redimendæ, quam timebant, injuriæ,
tunt. Inde ad graviora conversi sunt: novis sub

nu

*Posthinc ut cœat vinculum, disjungitur inde,
 Sæpe novus veterem dis sociavit amor.*

inciis de Lycogenis apparatu haud læta ferentibus. Nam in exercitu Regis non amplius decem milla juve armaturæ pedites erant. Duo millia numerus equitum impleverat. Funditores & sagittarii ter milia & quingenti dicebantur. Triginta falcati currus erant: Decem navēs cataphractæ: aliorum navigiorum ad bellicosus usus numerus duplex. Hyperephanſi nullo publico consilio defecerunt; sed ut cujusque erant studia, hi cum Rege, alii apud hostem militare. Sed in Lycogenem rerum hominumque maiorem vim tempeſtas contulerat. Recensitos haud procul Syracusis sub Præfectis distribuit. Triginta equitum millia, equitumque sex, nomina dederant. ne omen deesset, qui primus descriptus est, Nicomachus appellabatur; quod superstitio vulgi, quasi rem fortissimam, in auspiciū accepit. Certus erat Lycogenes, non se diutius imperaturum, quàm illi insanirent. Cum res ergo fervebat, totius exercitus mole in Regem contendit. Rex contra promovit ad ignobilem vulvum, qui humo per torrentes directā sub altioribus rupibus fluebat. Insidum circa solum faciebat perceptus Lycogenis humor, & aqua, quæ extra alveum non pridem exarsciverat. Eo obice sustinere Lycogenem vel pavores potuissent; Et strenuè ille aderat; conatumque percurrere iniquitatem loci, quacunque transitum parabat, objecti à Rege milites prohibebant. At ille interim non tempore uteretur, Anaximandrum, & sorore nepotem, & fratrem Oloodemi, Menocriam, qui Ennam, qui Catanam obsiderent, cum aliis cohortibus misit. Ex suis autem castris, & relictis, multi assiduā velitatione collati variam in dies

K

fortu-

fortunam ad suos referebant. Nihil tamen suorum decedebat inter illa privatorum certamina.

Quis putet in tam horridis motibus, in ipso discriminis ictu, aliarum rerum affectus re potuisse? Atqui vehementius Archombrotum atque Argenidem curæ secretæ, quàm quæ palam debantur, premebant. Illa in Poliarchi virtute tota, conficiebat macie corpus, animi viribus solitarios fletus consumptis; prædicabatque festum revocandum veterem Lycogenis hostem assuetum de eo triumphare. At diversa agit Archombrotum. Inquietatus miserrimâ spei, tæ dulcedine, nunc bellum devovebat, quod inter strenua non promoveret de amore profitendo filia; nunc gaudebat prodendæ fortitudinis confectam; & utraque de causa in hostem concitabat. Sæpè tamen seipse inculcabat, quod solus adesset Meleandri Argenidisque discrimini. Debuisse licet comparari exercitum, & magnitudine bene simul amorem, simul natalium decus ostendi. E cule nihil horum neglexisset. Sed res temporis erat, hunc Siciliæ statum nunciare in patrocini cogi inde milites, traduci exercitum: Præcepit imminere à Lycogene periculum, neque tam expectaturum auxilia. Neque levior de Poliarcha cura erat, quem ubique sauciæ menti per inæmulationem oblatum, dissimulato odio ita elevari apud Regem, ut videretur sibi ipsi nil agere. in contumaciam trahebat, quod Poliarchus illum mitteret Lycogenis epistolam, nihil literarum agere gem dedisset. Sui, Regisque fuisse oblitum,

sive negligentia sive superbia; Nec facturum ex majestate Regem, si scriberet prior. Sic malignis, & quotidianis verborum insidiis paulatim assuescebant Regis aures; eo facilius, quod nihil esse Archombroto dissidii cum Poliarcho suspicabatur. Gelanorum quoque non latuit aliud Archombroto animi esse, quam quod Poliarchus discedens reliquerat. Sed quod videret in aula gratiosum, facile id supercilium in fortunam retulerat, quæ priores necessitudines tanquam præsentis fastigio indignas, aut graves, sæpè timet agnoscere. Interim patroni familiam, (hanc enim à curatoribus Rege jubente receperat) sic admonitu Argenidis instruxit, ut omnes propediem eum conjicerent esse venturum.

Ceterum properabat redire in Africam, diuque otiosâ dilatione frustratus est. Tandem ex Archombroto sermonibus institutus Rex, indonatum, ac nec saltem blandius habitum, jubet renunciare Poliarcho; Regem se, non veneficium esse; Oloodemi, & Eristhenis exitium peregisse suam causam. Nec se facilius invenire, cur ad se non scripserit Poliarchus, quam cur scripserit ad Poliarchum Lycogenes. Gelanorus inexpectatâ acerbitate motus, vix tenuit iram. Memor tamen Regi se loqui, nec plus sibi in expedito esse verba, quam illi ultionem, haud aliud retulit, quam non modo scripturum Poliarchum, sed impigre adfuturum; ut, si quid erraverat, discuti posset. His verbis Meleandrum, jam spontè omnia metuentem, in diversas cogitationes diripiens, reliquit; nunciavitque Argenidi, quam inclementer Rex dixisset Poliarcho. At illa, vix lacrymis temperans; Nihil dii reliquum fecerunt, Gelanore, quo mihi &

Poliarcho noceretur. Divisi, ideoque miseri alter alterius dolore conficimur. Accedit ab I gene de regno mihi periculum, quoniam ei sum, ipsi quoque tristissimum. Quid proderit superflua agritudine onerari, ut & patris in iram intelligat? quem, ut opinor, non mala sed calamitas mutavit. Si me fas est aliquid ere; da mihi, illique, Gelanore, ut ipse hoc ne Ego curabo, ut delicti poenitentiam agat pater; a que Poliarchum. Et silentii præmium erit, quic tua conditio potest agnoscere. Frustra autem s veris, si de ista re patrono indicium feceris, cla futurum. Ut spondeat tutum fore secretum; illum mihi fata reddiderint; expugnabo taciturni tis fidem, sciamque, quam multum fefelleris. eum, quid valeam, nemo melius teipso intel Confirmante Gelanoro, se Argenidi pariturum literas ad Poliarchum tradit. Iis vehementer bat; ut quam ocysimè in Siciliam trajiceret, vinci Lycogenem fatum erat, ab eo potissimum ceretur. Sin dii parabant tristiora, tegeter fures. Cumulatum deinde muneribus dimittit a vem.

Jam secundus mensis erat, ex quo Ennam gabat obsidio; Defecerant alimenta, nec spes Rege auxilii. Igitur consumptis omnibus p fidem, legatos ad Lycogenem de deditioe mi Exhilaratus ille, quod victoriæ simulque clemn exemplum hinc quæreret; Nihil se optare resp nisi ut felices esse vellent. Ad hoc tantum vi hibuisse. Redirent ad Siciliæ corpus, cujus i andrum consensui imprudentes obstiterant.

multi petière, ut tuto liceret ad regia castra concedere. Quo permissio, plus pavoris militibus Meleandri, quam auxilii fuit; Cum isti Ennæ miseras, & obsidentium robur, in traditæ urbis excusationem augerent. Domitâ Ennâ licentius exultare Lycogenes, aditusque multiplici ratione tentare, quibus rivum, & paludes à Rege infestas superaret. Diffususque Meleander obtineri diutius locum posse, primâ vigiliâ totis castris ignes accendit, ne hosti intelligeret deseriri stationem; nec signo tubâ, militem reducit ad campum, qui Epeirctæ subjacebat. Insequutus postera die Lycogenes triumphantes copias effudit totis campis, terribili specie, militumque fiduciâ in barbaros clamores parum civiliter elata.

Et Rex quidem tot curis insomnis, nunc prælio optabat decernere; nunc se urbis munimento tueri; interdum tanquam perditis rebus, de fuga cogitabat in Africam. Fortè fuit, ut neglectâ quiete, solitarii in hortum primâ luce concederet. Sublimis erat locus, marisque subjecti prospectu liberrimus. Agitantem quid in extremis esset honestius, nunc tubibat non ignava pugnandi mens; nunc senem, & patrem, filiae cura ad cautiora revolvebat consilia. Victorisne præda esset hæc virgo? & quæ in sceptrum, genita erat, à libertate exideret? Rursus occurrerant fugiendi incommoda, rursus numinum ira, & quod in immetita calamitate tristissimum est, temporum exactorum felicitas. In hoc inquietæ mentis æstu stupentes oculos mittit in pelagus. Sed nequæ, quæ ex vicinis montibus incubuerant, altiori ole discussæ, aperuere paulatim faciem rerum per-

culso horrentique mirabilem. Quippe navigiis
 tum mare, haud procul à portu, vexillis latè vib
 ribus, novum bellum, novos terrores afferre vid
 tur. Classis ingens & incitata sublimibus velis.
 gor præterea armorum, hominumque frequen
 Cumque non multò exterius, quàm extra torme
 rum jactum fuere navigia, subito clamore nauta
 demissæ à puppibus anchoræ totam classem stiter
 Nè diu secum exegit Rex, qui homines, aut
 venissent. Sed in deteriores metus sponte jam
 fus, & aliquoties pedem terræ incutiens; Heu, in
 ergo nec fugam mihi fata reliquerint. En à L
 gene classem, en observaturos portuum claustra e
 citus. Sed neque hoc immeritò accidit. Cog
 iste casus, senex ignave, ad justam bellicamque
 tutem; & quid sponte facere debueris, en hostis
 monuit. Tantillam meam classem contrà pro
 veam, fortunâ, navibus, copiis impar? An iis or
 fis, quod est satius, vertar in Lycogenem terrestri
 tamine, & saltem in Sicilia mea moriar? Turba
 nec aliud, quàm honestè cadere, expetens, proxim
 advocat. Iis monstrat terribilem maris speciem
 mittique speculatorium navigium jubet, quod
 suspecta classe referret certiora. Archombrotu
 omnia pericula contumax, hanc sibi deposcebat
 securæ quæstionis provinciam. Sed annis & vir
 ferventem Rex jussit digniora discrimina expect
 Inter hæc lembum vident ab classe adversâ alie
 remigiis ad portum promoveri; & missus Tim
 des, qui venientes exciperet, sciscitareturque,
 erant pernoscenda, primus mitioris fortunæ a
 cium accepit. In lembo præco erat; ac ne dur

ciaturus crederetur, baculum atque caput olivâ
umdatum. Sed quis esset, quidve afferret, non
us Timonidi, cum Regis colloquim petiisset, il-
proptinus Meleander, jam intepescente metu, ad-
it in conspectum. At Præco; Radirobanes Sar-
iæ & Balarium Rex, (inquit) hanc tibi hospiti
eandro Siciliæ Regi tesseram mittit. Si conferre
ueris, invenies esse illam, quæ mutua fuit tuis
que parentibus. Simul dimidiatum annulum tra-
; in cujus summa parte pusilla ex auro manus
t, quæ si parti alteri juncta esset, simili quoque
nui, itemque porrectæ, tanquam in foedus occur-
et. Rursus præco; Agnoscisne, Rex, hospitium?

Et Rege fatente; quippe alteram annuli partem
d se servari; Adest, inquit, in æquore tuo hospes
dirobanes cum præcipuis imperii viribus, quas in-
stem coëgit: & cogendi causa fuit, quod te malo-
n civium defectione premi, cum fama retulisset,
qui hoc pessimum in Reges exemplum, maxime
pes, ferre non potuit. Silebat Meleander, deo-
n tam subita beneficia propè non capiens. Sed ad-
stantiæ specimen erat, ne vultus mutaretur. Re-
es, inquit, tuo Regi, ô præco, jam me ignorare
ori meorum; quos aliquis non inimicus deus
citavit ad facinus, ut tanti hospitis beneficio, &
aspectu frueremur. Subeat modò Siciliam, atque
elligat nihil nos fore in eo colendo segniores,
am ipse in promerendo fuit.

Simul his, Præco ad curandum breviter corpus
ductus est; interimque Meleander advocato suo-
n consilio querere cœpit, ipsûmne oporteret ad
dirobanem ire, an fidei majora pignora per pur-

puratos experiri. Varia illi censebant; tantæ fortunæ nec diffidere nec credere satis ausi. Nam cur Radiobanes illos sumptus, laboresque, alienæ utilitati daret: præsertim nec rogatus, nec hospitio antea usus? Omnem nimiam gratiam suspiciosam esse. Vix credibile hunc potius Meleandro, quàm sibi, eam classem adornasse. Nam & (inquit Rex) meo patri, multa, ut scitis, cum Radiobanis patre discrimina fuere; fœdera inde, & imago hospitii, veriùs bello lassatis, quàm odia ponentibus. Nunc quid censeam, auxilium an insidias advenisse, adhuc incertum est. At Cleobulus nihil dubitandum asseruit, quin Regem oporteret ad Radiobanem ire. Nam si ille amicus accedebat, certè auxilium venire in tempore; & nullam in ipsum humanitatem nimiam videri. Sin aut sponte Regem odisset, aut faveret Lycogeni, non posse Meleandrum terræ marique conjurato obsistere; & ex Majestate Regis fore, si fidei simulatione deceptus potius videretur, quàm expugnatus ingratis. At unde (inquit) hic Radiobanis in Meleandrum amor? Fallor, aut Rex juvenis, &, ut audio, in gloriæ cupiditate immodicus, hanc occasionem rapuit, quæ præter bellicam famam (Rex) nuptias filiz tuæ, tanquam ex merito, sibi conciliet. Pugnabit itaque, tanquam pro rebus suis; eò Siciliæ amicior, tuæque reverentior majestatis, quò propius sperabit in tuam regiam adoptari.

Si rugiat, fugiunt; miti adstant bruta Leoni,
 Clemens de vincit Rex sibi corda gregis.

CAP. XIII.

ARGUMENTUM.

*Meleander adornata navi Sardinia Regi sit obuius. In
amplexus ambo coeunt. Siculi inter hac auspicia,
metum in spem, luctus in letitiam vertunt. Illius
Archombrotus insidia stimulo lancinatus amuls
Radirobanis adventum a quo animo ferre nescit.*

ET Cleobulus quidem, ex vero disputabat. Quippe Argenidis fama, simulque Siculi regni, quod ad Virginem spectabat, cupiditas hanc Radirobanis mentem iniecerat. Naves ad expeditionem in Mauros, quam secreto moliebatur, instructas habuerat. Sed perlato Siculi belli rumore, distulit paulisper Africam, & laudabili incepto ad Meleandrum navigavit. Sed Archombrotus (nam tunc consultantem Meleandro aderat) ipso nomine nuptiarum Argenidis offensus, adeo in Radirobanem, Cleobulumque excaudit, ut vix mutatio animi tegeretur in oculis. Nihil tamen repugnare, aut omnino dicere ausus est. Cleobuli verò sententiā à Rege laudatā; missi confestim ad portum sunt, qui regiam scapham instruerent. Tranquillis rebus Rex tuta littora in ea circumvehi amabat. Mediocris erat; nec plures capiebat octo remigibus toridemque vectoribus. Sed aureis argenteisque picturis notabilis, totam in ambitu undam fulgore imaginum ludebat; & haud procul à puppi pusillis ex auro literis hi versus erant scripti:

Hec te caruleo natam, Cythereia, ponto.

Parva ratu, similisq, tua, pulcherrima, concha

K 5

Tute-

*Tutelam numenq; petit; non Martia fortis
 Tela pati, adversas si fors Bellona carinas
 Implicet, & tremulo suspendat in aquore bellum.
 Nec sibi patiens Borea, cum turbidus ille
 Stridet, & alternis medium sese obruit undis.
 Littoreis tantum apta vadis vicina secabit
 Equora, cum pluvium deterget cantibus Austrum
 Cymothoi, & petet virides in rupe capillos.
 Tunc leget extremos portus ratia ista, potentem
 Tunc dominum paucis audebit credere tonsis.
 At tu, si meritos Eryci servamus honores,
 Ne levibus, ne, diu, notis permittito tyrannum.
 Ipsa manu contos, parva brevia arma carina,
 Ipsa tene, & placidam sese crissantibus undis
 Sterne viam. Tecum Oebalii duo sydera fratres,
 Et soror. O magnis versata potentia semper
 Fluctibus, & semper ventosum Regibus aquor!*

Tunc verò purpureis tapetibus auxere sedilia; & puppi instar solii fuit, quod caperet duos. Eurydes ad arcis custodiam relictus est; Arsidas parvum præmissus, qui Radirobani nunciaret advenire leandrum. Facile totâ Epeiræ se fama diffusa adesse cum validis auxiliis Sardos hospiti Sicopem laturos. Nec tardè credebatur. Subita hilaritas, nec modò spes, sed victoriæ fiducia, præ antè dejectos mutavit. Toto foro concurrebant, plausibusque, ut quisque advenerat, plausis, sibi salutem gratulabantur. Nec temperantior eorum, qui ris ad custodiam præsidebant, læticia. Cum verò ad portum descendit, acclamationibus vulgi, tubis, mox, & omni concentu, quo tunc Martem acuebant, cælum implentibus, sonus in hostium castra illi

est. Et quoniam militaris erat clangor, Lycogenes ausus est credere Regis exercitum spe amissâ exarsisse in ultimos impetus; & in se invehî morituros. Itaque ad proximos ita locutus fertur: Hic dies nobis laborum postremus est: modo copiam mortis iis fecerimus, quos vivere non posse effecimus. Ite ad milites; & ad prædam vocate propè emeritos. Dis omnes, quò grator esset victoria, insperatam mirarè. His dictis, dum ordines instruit, vultuque ac voce omnibus fortitudinis author est; interim exploratores præmittit, qui certa de adventu hostium referrent. Et illi toto itinere proVecti, postquam nihil hostile occurrebat, in castra reversi sunt, nuntiantes, nullos quidem armatos in campis apparere; cæterum penè bacchantium tumultus audiri in mœnibus, tubisque & tympanis personare totam circum regionem. Ictus ex merito Lycogenes fortunæ recedentis præsagiis, tamen in procinctu constituit aciem; aliosque non militari cultu, sed tanquam ex proximis villis agrestes, subernat, omnia tutius exploraturos.

Jamque Aridas Radirobani colloquutus, promota ex portu navigia, quibus Meleander cum suis vehebatur, ostenderat. Quippe plusimi lembi Regem comitaturi, procedebant in altum; tumultuque & studio vectorum, de more subitæ lætitiæ strepabant. Prætoria Radirobani, regii fastigii opulentiâ insignis, stabat religata anchoris tribus. Ab omnibus velis inutiles, & ex solo luxu pendentes lacinie aurâ rapiente ludebant in ære. Cornua, & antennæ fluctantibus quoque vexillis incumbentem ventum tenere sequebantur: Multiplices autem à tribus ma-

lis funes, religabantur ad latera navis; speciemque
 procul visentibus aut amplissimi retis, aut dete-
 tentorii præbebant. Puppem Helena cum fratribus
 illustrabat trium syderum auro. At nautæ eo
 non sordidi, in cæruleis erant vestibus; & vel in
 bant officio, vel antemnis ac funibus, ad artis suæ fi-
 cimen, tanquam alis ferebantur. Eadem remigum
 vestis in transtris ornaverat. Milites armorum
 sagulorum pretiosissima erant induti. Rex quoque
 frequenti in Liguriam commercio, didicerat ab E-
 truscis decora majestatis, habebatque in prora hæ-
 res, virgâ & fascibus instructos, tanquam aquas su-
 moverent. Lignei gradus à latere navis ad mare
 descendebant cæruleis strati tapetibus, in quorum
 summo excepturus Meleandrum, Radiobanes stabat
 vestem regiam indutus, quam ex auro & carbaso te-
 tilis zona præcinxerat. Ensis ex ea pende-
 bat, & latæ vaginæ operâ præcipuus. Ipse capillitium pro
 miserat in humeros, paulo pretiosius delibutum, quod
 militarem decebat. Familiarissimum habebat,
 Liguria senem; cui commissus puer fuerat; & ad-
 tus non tam illius consilia sequebatur, quàm, quæ
 cære decreverat, scire sinebat. Virtiganes dicebat
 Huic tunc & Arsidæ loquens spectabat Siciliæ ora
 situmque, & ignota adhuc bona, superfluâ huma-
 nitate commendabat.

Tandem ad navem scapha Meleandri applicuit
 qui in paratos gradus enixus est admoto ad fulcien-
 vestigia Archombroto; Donec eò usque pervenit,
 tradere Radiobanes manum posset. Tum verò tunc
 quam olim familiares coiere amplexibus; &, gratia
 ægente Meleandro, quod is se adjutum voluisset,

be

efficiunt modestissimis verbis augebat. Pauca de-
inter se colloquuti, hic ad salutationem Proce-
Siciliæ, illæ Sardinia, admisit. Amicos, hospi-
que appellabant. Mox & Radiobanes, nec ro-
us descendit in Meleandri scapham, qui se in na-
prior ejus potestati tradiderat. Personabat toto
ore, navibusque symphonia; simulque militum &
nigum clamor, celebrantium mutam Regum fi-
n; Non ferro, non aggere, non custodibus tutos,
plici pietate, atque jure hospitii, inter se jucun-
versari. O miseram sæpe potentiam, in qua ra-
felicitationis est ad bona privatorum, nec suspecti
mercii humanitatem, pervenire. Expositos in
ore Reges rursus amplexus, rursus blanditiæ tene-
t. Hinc Radiobanem, cum in prima arena ado-
et deos Siciliæ, Meleander illi exterior ad equos
luxit, qui haud procul utrumque expectabant,
e amicis septi primum in urbem, deinde in ar-
a proVecti sunt. Purpuratis Meleandri curæ fuit,
Sardinia Optimatibus illa vespere benè esset. Præ-
re certatim hospitia, adeo omnis generis officiis
mulata, ut vix belli, quod arduum instabat, me-
nisset hilaritas.

At non Archombroto lata hæc erant, sibi amur-
advenisse cogitanti, quem à Rege & Argenide
a amari nefas esset. Ergo dum ceteri Radiobanis
icos excipiunt; ipse specie utilioris curæ discedit
mœnia, quasi exeubitores per omnes speculas Re-
nomine aditurus, ne vigilias solveret auxiliorum
cia: Sæpe immatura gaudia aditum hostibus ad-
endum præbuisse. Atque ubi frequentiam eva-
multò ante molestant, coepit in longo & vacuo

aggere spatium, temerè inclinatis cervicibus, nexis lacertis, & ad pectus obnoxie adductis. Nunc amestrupebat, nunc simul videbat innumera; ineequid cogitare, aut unde dolere inciperet. Et deos, inquit, ultores! Tu enim Poliarchum odisti, tu hominis, quem charissimum habebas, reditum intervertisti, ut æmulum graviorem acciperes. Quomale Radiobanes successit Poliarcho: cui me pectus, hi lacerti, sed maximè amor, parem fecit. At Radiobani quis me impetus, quæve virtus occiderit? Non modo sibi nixus, sed totâ regnorum fortunâ, procedit in certamen, veriùs in certamen, quam pro Meleandro, aut in Lycogenem. Quomale Argenidem amo, istum (ô dolor!) necessaria ferentem auxilia non licet aversari. Tu ignavus amator nelcisti mereri, quod optabas; ille invenit, et prius beneficium afferret, quam posceret.

Sub hæc sui incertus, & grandioribus vestigiis ferociter obambulans, silentium aliquandiu tenuit, donec jurgio cum fortuna restituto, inter acerbius risus; En jam (inquit) tres in Argenide laborantes in felicitatem, quæ duntaxat unum capit, sunt erecti, ego, Poliarchus, & Radiobanes: ut eos omnes, quos nihilo me esse saniores nondum intellexi. Miser! Non vides quotidie plures in hæc vota certaturos? Nisi fortè aut illa amari indigna est, aut tuus es oculatus. Sed cæteris amovendis temporibus erunt. Vide modo iste à Radiobane fluctus ne quem evertat. Incolumi Lycogene, intempestivum cum illo sunt odia. Certè præmium non auferet a victoriam. At quot in armis vices sunt? quanto momento se fortuna in diversissimas retulit form

Quid si fortitudinis ostentator extinguetur in acie? **Quid** si Meleandro gravis erit, nimii beneficii conscientia? Curandum est, ut hæc in Lycogenem bella mihi apud Meleandrum honori sint, & in Radiobanem rudimentum. Fraudandus interim animi impetus, ut, cum quo meditaris dissidium, placide vivas. In hanc mentem utcunque compositus, successit ad vigiles, monuitque ne turbati lætitiâ stationum curam omitterent. Eadem Eurymedis cura, eadem Præfectorum omnium fuit. Sed militum castigata securitas, tamen plerumque inter vina & coronas vigilabat.

Postero mane de belli ratione cum suorum primoribus Reges egerunt. Radiobanis legiones erant adhuc in navibus: Nec ille ignarus suspiciosum fore, si cuperet validissimas in urbem copias induci; sublevavit his verbis pudorem Meleandri, qui id se vereri liberaliter dissimulabat. In hac classe, quæ stat in anchoris, charissime hospes, octo millia gravis armaturæ milites advexi, funditores, & sagittarios, ad millia quatuor. Equestris apud me juvenus est; sed pondere spatiorque absterritus, equos in navibus paucos imposui. Si plures dederitis, sessores à nobis invenient. Cæterum, ne Lycogeni diutius sit impune, si placet, in terram exponemus exercitum. Et quoniam impeditum rupibus littus solum per urbis pomerium viam præbet, cohortes singulæ recipientur in moenia. Hinc, ubi per aliam portam munimentis oppidi excesserint, castra, quæ in montis radicibus ponemus, perituræ; rursus aliæ, aliæque, à littore ad urbem conscendent. Præsidium ex tuis in utraque porta erit, tam quæ copias intra-

intrabunt, quàm illà, quæ receptos evolvit in campum. Meleander tantâ sollicitudine nihil esse respondit; Nec quicquam à militibus timendum fuissent sub Radirobanis disciplina. Custodes in his, si Radirobanes vellet constitui, ex suis sanè apponeret. Nunquam sese tutiorem, quàm inter ipsa præsidia arbitraturum. Tali utrimque colloquio prolixum de humanitate certamen Regibus fuit.

Sed ut Sardi, Balearesque, de classe in littus transfusi sunt, ad spectandos, cohortandosque milites, utroque in equis ad forum processere. Radiroba aurea arma purpurei saguli ambitu non tota compleverat; nudo capite, nisi quâ fasciâ ambiebat. Meleander, & ipse armatus, longè constantiori modestate omnium oculos & studia trahebat. Primitivo aditores urbem ingressi sunt. Baleares hi erant, quibus quisque fundis armati. Nulli tunc genti eodem modi habenarum major peritia; quam scilicet uti colebant à puero. Dicebantur excipere in aere aërem & in probris numerare, si quem ictus fessellisset. Excipiebantur vexilla Sardorum, qui Punico more gentis vicinia, armati, lævigatis atque ingentibus clypeis tegebantur: gladii breviores pendeabant à balteo, quo consumptis jaculis uterentur; Casti plerunque ex ære, verticibus in ursarum leonumque ventus horrentibus. Tantum exercitum ægrè illa insula transmisit. Archombrotus atque Timonides in Meleandri castris erant, qui hospites ab urbe in præputium vallum descendentes exciperent. Novum illi gerem excitaverunt, valloque, quod Meleandri milites præbuerunt, aucta castra cinxere. Largus fu

Rege commeatuſ, juſſique Siculi partim ad Sardorum cœnam ire, partim in ſuis illos tentoriis provocare ad epulas.

CAP. XIV.

ARGUMENTUM.

Perſulgato Regis Sardinia adventu, Lycogenis exercitus pavorē percelli incipit. Meleander rebellium animos ſollicitat. Primus Aegoras deditione audent Regis fidem experiri, & cum militibus non paucis ad caſtra Regis tranſfugere. Tum tumultum aſcendens Lycogenes poteſtatem facit, ſi qui abire ſellent. Tanta libertas Ducis militum pudorem excitat.

Longè alia facies in Lycogenis caſtris. Quippe poſtquam de Radirobanis, & auxiliorum adventu certâ fide relatum eſt, plerisque metus infaniam excuſſit. Quid in Regem eſſent auſi tum demum intuebantur. Subjiciebat paventibus ſollicitudo, ad eſſe jam deos violatæ ultores majeſtatis: & conſternatio animi in omnibus, etiamque vulgaribus rebus, dira omina inveniebat. Auxit hos metus alacritas Regum, quibus maxima erat virinum ſuatum fiducia. Quippe puditur tanquam obſeſſos in urbe conſidere. Promoverunt itaque caſtra à radicibus montis propius hoſtem, ut, ſi prælium detrectaret, vel pellerent vallo, vel ſoſſis incingerent. Cauſa, & Imperatorum majeſtas, magna ſæpè in bellis momenta ſunt. Regia caſtra majori auſpicio venerationem invenièrant, Meleandri & Radirobanis tentoriis

toriis per summi imperii insignia latè surgentibus
 Hinc eorum militibus spes acrior subiciebatur ;
 de hostes ad suæ militiæ ignobilitatem jam laxa
 animis respiciebant. Sciebat quoque Lycogenes
 nil optabilius sibi , quàm prælio experiri , pri-
 quam altiùs timor in suorum mentibus perciperetur ;
 gaudebatque idipsum Reges velle. Adhuc enim
 incerta lux erat , cùm ex regiis castris educti
 ad pugnam exercitum , exploratores ad eum re-
 lère. Ne itaque remoraretur vir acer , in tentori-
 culmine coccineam tunicam committendi prælii
 gnum exposuit. Per varia deinde castrorum fe-
 batur ; nunc militibus , nunc præfectis , spem & a-
 mum , fronte , verbis , habituque sufficiens ; Quomodo
 metuerent tot victoriis clari ? An Meleandrum vel
 ex fuga reprehensum ; an peiraticam Sardorum
 saniam , qui non tam propitii Meleandro in Sa-
 liam appulerant , quàm ex bello prædam quærentes.
 Si inclinabit victoria ad nos , inquit , properabu-
 egregii auxiliores Epeiræten spoliare , & in suam
 inde classem relati , circumferentur ad alias fraudes.
 Ac etiam , ut illis fides sit integra ; at num putes
 ignotis & externis sanguinem gnauiter duros ; cum
 præsertim sint à nobis , in quos pugnandum est
 nullâ rixâ laceßiti ? Destituent suâ fugâ Mele-
 andrum , si vos senserint viros , si , quicquid minantur
 experiri inceperint , denique si cogitabitis , in omni-
 bus quidem bellis pericula esse , at raro tantæ lau-
 offerri materiam , ut duo simul Reges inter spo-
 aut captivos possint haberi.

His dictis , cùm milites processissent extra v-
 lum , caninum catulum de ritu Spartano (nam c-

gi

his milites admonebat) Marti Enyalio immola-
 ; & esse litatum emptus aruspex in manipulis
 arsit. Acies autem eo modo ordinabatur. Dex-
 am cornu frater Oloodemi Menocritus ducebat,
 rtium studiis ; & privato dolore Regi hostis. In
 vo, quod paludibus tegebatur, tirones, & merce-
 riorum suspectos Lycogenes locaverat, Nabide
 ce; ut intercepta fuga animos ad vincendum acue-
 re. At ipse dilecto suorum robore in medio erat,
 uo sublimis, vultuque terribili, quem tot simul
 ectus in incerto sceptri vel mortis incenderant.
 spectabat; ut hostis copias, ut apparebat, instructas
 moveret, cum ex Meleandri acie visus quidam in
 uo procedere, quem modico intervallo pauci mi-
 es tanquam ad præsidium sequuti sunt. Is con-
 sto phis medio campo, longe à cæteris stetit so-
 ; & vario corporis motu videbatur postulare
 illoquium. Misi quoque Lycogenes haud impa-
 nam manum, unumque, qui præiret, seu colloquen-
 m esset, seu certandum, idoneum. Conjecerat
 juventute Meleandri aliquem esse, qui singulari
 rtamine prælium partium præcepturus, parem ex
 stibus superbe flagitaret; cum ex illis, quos ex-
 orandæ rei dimiserat, unus redit, publicèque re-
 nciat, hunc à Meleandro eum caduceo, & infu-
 esse præconem. Mirâ expectatione acies tota di-
 uit; quid hostis armatus nunciaret; quæ fœdera,
 z commercia jam telo erecto mutuas cædes feren-
 uts. At præco, postquam habuit, qui audirent;
 x furoris præteriti, inquit, gratiam facit, si qui
 sectionis poenitentes ante vesperam in ipsius castra
 trans-

transiverint. Quicquid hactenus est delictum, nullum forum, nulla lex vindicabit. Hanc veniam suâ fide publicè sancit. His dictis, schedia, in quibus eadem referebantur, plenissimâ manu spargit, versisque habenis ad suos, qui haud procul expectabant, revertitur. Milites plûs viginti illas voces acceperant, quibus ad suorum ordines reversis, statim fremitus per cohortes increbuit interrogantium, proximisve narrantium, quid præco attulisset. Et Lycogenes, cum præter spem hæc avidè à multis audiri frenderet, dissimulato metu; Meleandro, inquit, parendum, ò milites. Ad illum, sed armatis, eundum est: & accipio omen, quod ad sua castra nostros exercitus invitat. Spes est, in iis nos hodie victores accubituros. Inter talia, suorum cuneos adhortanti relatum est, Reges eo die potestatem pugne non facere. Sed exercitûs partem locavisse in tumulum, qui ante castra erat; excepturos, si qui ab ipso deficerent. At ille; Eliciam, inquit, ad pugnam, sollicitatores fidei nostræ, cogamque jam viribus, non improbâ arte, decernere. Ite sub suis quisque signis, ite milites, diis volentibus, & jam sua confessione impares vobis opprimite.

Sed ægrius miles imperata exequebatur. Inter se mufantes videbat, & in pluribus impetum fractum; utique postquam primus Acegoras ausus est deditioe experiri Regis fidem. Vir egregiâ famâ, clientibus, & stirpe præcipuus, minûs suo quàm temporum vitio sequebatur Lycogenem. Gnarus ergo ingentis gratiæ locum patere occupanti, cum quadraginta ferè militibus, & amicis aliquot erupit; emen-

emenfoque, qui interjacebat, campo, ad primam Meleandri stationem posuit arma. Tum ad Regem deductus; Desertoris nomen, inquit, hoc facinore non metuo, o Rex. Abscedo enim ab adulterina militia ad justum imperium; errorisque in te mei solatium habeo; quod tardè cum factionis conjunctus, ad officium redeo omnium primus. Rex paucis collaudatum, monitumque, quia viam exteris prævisset, præmia expectare, ad Archombrotum mittit. Mandatum huic erat, cavere, ne reconciliationis nomine pejora pararentur. Igitur in campum deductos, qui regiis castris erat obnoxius, fide interpositâ incolumes fore, inermes constituit. Acergoræ tamen, duobusque præterea, in honorem generis reddita arma; iidemque haud procul à Rege, adjuncti purpuratis.

Cæterum apud Lycogenem haud obscure omnium ordinum fides nutabat. Multi per circuitus dilabebantur. Hi commilitones sequebantur, illi trahebant. Tandem Lycogenes ex re capto consilio, subitum de cespitibus tumulum conscendens, edixit, ut ad concionem saltem silentium afferrent. Et mox; Nam quo vos, inquit, nomine appellem? commilitones? an, quod abominor, hostes? Sed quocunque vos titulo censeris æquum est, ne quis infames, ne quis desertores militiæ dicat, missionem facio. Solvite cingulum; abite domum, cives. Neque in mei gratiam ad bellum coiistis; sed operam meam & consilio usuri. Jam verò remitto sacramentum; desino vobis incolumitatem præstare; quia invitis beneficium facere, sæpè pro tyrannide habetur.

betur. Vos incolumes, vos victores esse voluerat & jam propè eratis. Nunc turpi confessione iuxta viam hosti perculso atque irato cervicibus subijci. Quis Pan? quæ furia animos lymphavit, ô miles Absolvebat vos justissima causa, quos poenitentia nunc sponte reos facit. Miseret me sortis vestrae plus, quàm pudet levitatis. Ite sanè, ite instat timor; five Meleander ira recenti perire voluerit, five ad securiorem vindictam servabit. cum intactæ fidei viris rempublicam non deseruit & Meleandri in vos perfidiam, immemor quid die meriti sitis, ulciscar. Et diis quidem gratias habeo, quòd ante certamen secernere à fortibus viris voluerunt lubricam vestram fidem. Porui in ipso discrimine bonos milites permovere, jam habitu vestro lustrabitis. Absit enim, tamquam Siciliæ consultum sit, ut non plurimis restet intactus animus. Hos jam vultu, hos alacritate secernimus deoquæ plus indignatione vestri erroris, quàm commilitonum jacturâ commoveri.

De suggestu inter hæc descendens, potestatem iterum fecit, si qui vellent abire. Tanta libertas paulò antè charissimi ducis plurimorum pudorem citavit. Itaque multi illius partes obstinavere; ximè qui conscii sibi erant præter civilis defectus aliquid peccavisse; aut quorum egestas proplicio metuebat inopem pacem. Interim alii præcedebant manipulis; & nunc viarum anfractibus nunc publicè, & per compendia, signa Regis persequuntur. Non pauciores quindecim millibus suam conditionem fecerunt, sæpius afferente Meleandro

isse se tot civium morte victoriam emptam, quot
 di ille dies reddiderat. Tanta clade perculsus Ly-
 cogenes repetit castra, cum illis, quorum fidem pro-
 averat ceterorum defectio. At Reges, incruenta fe-
 citate sic potiti, vix gratulantibus sufficiebant;
 exteram, chlamydem, equum, ipsa vestigia, omni-
 us pro cuiusque sorte tangentibus.

CAP. XV.

ARGUMENTUM.

*A praefecto Catana nuncius ad Regem venit, felicitis
 auspicii index. Nempe Catanam Regi fidissimam
 Anaximander Lycogenis nepos dum obsideret, Æ-
 tna subito astuans igneos rivos ebomuerat, & quasi
 conductâ operâ in Anaximandri castra fluxerat,
 & obsidione laxata in eum Catanenses eruperant.
 Capta hæc ansa de Cycloperum genere aliudq. antiquis
 Sicilia monumentis differitur.*

Redeuntes in castra omen etiam excepit, quod
 maximè vatibus placuerat. Cum enim tento-
 rum Meleandri incommodo loco positum famuli in
 ditiora transferrent, ferentque exiguae fossæ statuen-
 tis stipitibus, quibus religatum tabernaculum nite-
 retur, reperta sunt aliquot ossa, corporis quidem, ut
 videbatur, humani, ceterum longè assuetam homi-
 num illius sæculi mensuram vincentia. Nec dubium,
 an alicujus de gente Cycloperum reliquæ essent.
 continuo Augures interpretati sunt, omnes Siciliæ
 res subjici Meleandro; Cum nihil in ea fuisse va-
 lidius

lidius Cyclopibus memoretur, qui tabernaculo Re-
 subjecti, seipsos denique tradebant. Nondum
 tra aggerem Meleander & Radirobanes erant, c-
 hac illis immensorum corporum frustra gratanti-
 vatum adulatio ostendit. Plus inde stuporis Ra-
 robani quàm Meleandro fuit, non tunc primum
 Cyclosum contemplanti. At Radirobanes, qui
~~et ipsam Cyclosum memoriam in fabulis habue-~~
 cum & ossa contrectaret, & videret, Meleander
 vix ad spectaculum, tanquam haud insolens es-
 moveri, sciscitari impensius institit, quæ gens
 Cyclosum, quibusve moribus; unde orta; qu-
 modo periisset; Et Meleander, qui, belli atque
 strorum curâ Eurymedi traditâ, ad securitatis
 giam speciem, variis hilariter sermonibus vacat
 Sardis maxime circumfusus, latusque de suæ Sic-
 monimentis interrogari, dum in castra procedu-
 sic orsus est: Cyclosum omne genus quidam, fer-
 fuisse, & sylvestre; alii non deorum modo cultor
 sed & sanguinem, putant; Primos tenuisse has
 des, simplicibus legibus vitam inter se agitavi-
 Illud in confesso est, excessisse humani corporis m-
 suram. Et hinc exteris fortè error; ut cum isti
 appellerent, in immanibus corporibus impias m-
 tes latere crederent, aut nec colloquium ausi
 ipso terrore spectaculi toto remigio abirent à li-
 re. Præter cætera, ne eorum mores damnem,
 cit vetus Græcorum religio; Apud quos in Isth-
 Corinthiaco ad veterem aram Cyclopibus tanqu-
 celestibus fieri mos est. Unde his ortus, quæ-
 ges, quæve facinora, rudis ætas involvit, nisi q-

max

maximè infederunt Ætnæos & Leontinos specus ; quodque genitos Neptuno jactatum est ; quem plerumque immanibus viris patrem nostri majores fecerunt. Nec mirere tam pauca duravisse ab intima vetustate eorum vestigia. Quippe & priores Saturno hic regnarunt , à quo sunt tot ætates , ut Chamaeni , quod præcipuum oppidum condidit , dudum ruinæ exciderint. Sola de Cyclopihus sepulchra supersunt , sed & illa plerumque in antris , quorum ora vel voraginibus mutata , vel cumulis ruinarum celata sunt. Sæpè tamen in illa imprudentes incidimus. Quantæ illæ cadaverum moles ? quis in extinctis frontibus vigor ? ac quàm denique ora fabulis suis digna ! Haud procul Syracusis venatum exiveram , cum in campo , quem Gereatem dicunt , canis sagax , tanquam feram indagaret , ad incognitæ speluncæ ora se penetrat. Pertinaci latratu cum nos illuc traxisset , video antri intactum horrorem , ad quem veluti sacrum exhorruì. Subiit inde animus ulterius explorandi , id , quod dii obtulerant ; sentibusque utcunque dimotis circumspicio à limine quicquid lux tenuis , & eo tantum aditu accepta aperiebat. Locus defederat in profundum , ducebantque in imum saxei gradus. Illatis igitur facibus cum exiguo comitatu subeo terram , frigore , & solitudine , grave aliquid inspirantem. Angusto progressi vestibulo , tandem in patentiora successimus. Pandebatur latè specus. Tophi sublimes , laterumque exudantium curvatura nitebat pellucidâ crustâ ; & crispata gelu aquam imitante. Ingens erat in medio saxum , quod illic , ut ex radicibus constabat ,

L

natura

natura posuerat : Id verò terribili prodigio ostendebatur. Timeo proloqui , mi hospes. Nam cōsperem apud te fidem , qui hisce oculis & manibus vix credo ? Dicam tamen , ut vel mihi persuasum ipse , quod vidi. Jacebat supra saxum terribilis , les ad membrorum humanorum distincta figura. Sola magnitudo vetabat pro cadavere id haberi. Tardè igitur accessimus ; diuque , sive monstrum hoc esset ; sive deorum aliquid , manus non adhibebamus. Caput adhuc non inviolatos modò servabatur , sed & vultus servabat. Ferox barba procebebat in pectus , & à genis utrinque cum pariter scebatur cæsarie. Quid crura ? quid lacerti ? cometarum instar pedes ? Signum probè effectum (quod agitabam) si hoc artifex figuravit ! Sin naturæ opus est ; unde jam imbecilli , unde homunciones à magnitudine illa excidimus ? Mox stupore , ut se dilabente , primus injectà manu , ausus sum , quid esset experiri. Sed quodcunque ad contactum pervenit , video in pulverem residere. Et hinc facillè cunctantibus fides , verum esse corpus humanum. Ne periret mensura , priusquam inter atrectatū solveretur , cadaver quàm longum esset exigenter. Convenit inter omnes ad viginti cubitos pervenire. Tanquam Heroi sacrum fieri volebam , & inviolatum relinqui. Sed dum hæc cogito , sub meorum pedibus , momento in cineres defluxit. Restabat caput solum ; arcusque costarum , & crura omnia paria moli , quam fulserant. Ea meo jussu servavi charissime hospes , & pro Neptuni toribus Syracusanis appensa miraberis. Ex Cyclopiis fuisse non

bigō; maximè cum ad hanc penè mensuram aut interdum agrestes reperiant tota in antris cadavera, aut ossa inter egestam humum effodiant. Sed malui, quibus ipse intetui, apud te memorare. Neque Siculi mei, ut fortè existimas, quæ modo effoderunt utcumque grandia ossa, ad nos ideò detulere, quod nescirent, sæpè mihi maiora diversis casibus fuisse oblata: Sed quia visum est Aruspicibus latissimum monstrum, ea in solo esse reperta, quod meo tabernaculo destinabatur.

Inter illos sermones ad locum pervenerunt, unde hæc ossa fossiores eruerant. Cœnavit eà nocte apud Meleandrum Radiobanes: Adhibitiq̃ue convivio fuere præcipuè utrimque amicorum. Ecce autem, dum pœnitentiam tot civium, qui redierant ad Regem, omnemq̃ue illius diei fortunam sermonibus celebrant, intrat cum literis ad Meleandrum miles. A Præfecto Catanæ veniebat, inusitatæ felicitatis index. Quippe Catanam Regi fidissimam Anaximander Lycogenis nepos obsederat. Sed cum extrema imminerent, Ætna subito furore exæstuans, præter ingentem vim lapidum, & cinerum moles, tres ex liquidissima flamma rivos exornuit; qui tantquam conductâ operâ in Anaximandri castra fluxerunt. Nocturna hæc strages fuit. Iacebant homines, pecudesq̃ue, machinæ, tentoria, arma, quicquid in cursu ignis torrens offenderat. Eâ peste trecenti milites consumpti sunt. Anaximander, & ipse malo afflatus, postera die, amissis; quæ ad inceptum necessaria erant, obsidionem levavit; cumq̃ue lectica ad Lycogenem referretur, erigere Catanenses,

caelisque quotquot repugnare ausi sunt, ipsum quoque ceperunt. Jam Regem consulebant, quid fieri eo vellet. Hoc nuncio semel iterumque audito, in tantum repente gaudium tam convivæ, quam qui ministrabant, effusi sunt, ut non voci, non plausui temperaretur; secuti que licentiam, qui ad fores in statione erant, serpente lætitiâ, tota castra impleverunt. Non jam ferro, non viribus opus; ipsos deos, ipsa pro Regibus elementa pugnare. Coronæ inde passim deorum signis datæ; congesti que in utrumque Regem flores; & promiscuo impetu ausi militum multi, non prætorium modo, sed & trielimum intrare.

Sedatis deinde gaudiis, Radirobanes curiosâ sedulitate à Meleandro quæsit; Unde illud ab Æna in Anaximandrum auxilium; an credibile esset à solido monte posse tantam vim ignium efflari; quis in visceribus ardor, quîs genius, quæ soli natura. Hic paucis docere Meleander, longè altissimum esse illum Siciliâ totâ montem, qui nativo sulphure, receptoque in visceribus vento exæstuans, impatientem custodiæ flammam per hiantis ruinas cacuminis attollit. Neque verò quotidianis ignibus (inquit) fervet hic apex. Sæpissimè ater fumus est, per longa volumina cælum inficiens; favillas interdum aspicias huic mistas caligini. Rariùs denique seipse citatior turbo proruentibus flammis, vicinam regionem fœdè pervastat. Quippe spississimus ignis à summo emanans cacumine, torrentibus veluti rivis deorsum exigitur, in perniciem trahens quicquid occurrerit. Tunc verò graviora, quàm è cælo tonitrua; & populis

dis terror, ne, quanta est Aetna, se solvat, obruatque
 ciliam. Nec minore, quam pro tumultu, proditio,
 saxa ingentia ex montis visceribus hoc tormen-
 in campos mittuntur. Adhuc fuligine plena sunt,
 etque colore indicant ab incendio se venire: Cir-
 cum deinde tanta vis ab igneo jugo; ut ad multa
 illis impetu, primum suo, mox vento, circumlati,
 obruant altè campos, & deprehensas segetes enecent,
 tumve corrumpant, ad sementem deinde inutile,
 a saxis, cineribus, & maximè flammis, non tantum
 mentis hauriatur, vel case pastorum: Sylvam
 enim hæc pestis quacunque inciderit, necat. Tota
 Spida sic interdum periit. Catana vix multi
 aggre se tutatur; Urbs inter montem & ma-
 ; opportunis sedibus, si hæc pericula absint. A
 cycogenis militibus obsidebatur. Sed ut audis mun-
 ari, dii hos ignes ex Aetna, supplicia antea nostra,
 nunc beneficium suum fecere.

Postquam desit Meleander, ipsa res, conviviique
 acritas, sermões pròvexit in diversa. Quicquid
 Sicilia dignum, quod nossent externi, memoraba-
 r. Fabularum inde voluptas historiam abegit.
 qui canes latratibus Scyllam ambirent: Quæ Cha-
 ribi proluvies, quæve ora inexpleta naufragiis.
 cis inde infelix amator de calido vulnere provol-
 ebat frigidissimam aquam: fugiebat Galatea saxa
 cyclopi, non sine aliquo metu narrantium. Ab
 lide alter amator subibat maria incorruptus, &
 rethusa pernicitatem prosequabatur. Cadebat sub
 ercule Eryx, & maledicebat castibus Venus. Re-
 giosa etiam repetebant, facili in deos inter con-

vivia pietate ; Quâ Insulæ parte erupisset ad co-
 bium Pluto ; quæ horridi currûs signa ; quæ dâ-
 ad exeuntis impetum rupes : Ubi rapta Proserp-
 ubi ferta , ubi zona illi exciderit ; in quem cespri-
 primum sese Cyane fluere sit mirata : Frustra u-
 pare Eleusinos aliena monumenta ; nec prope-
 phissum , sed à Sicilia fuisse Diti viam , quâ dotâ-
 umbris sponsam inveheret. Errores inde Cer-
 referebantur , & nocturna religio , quæ tædâs p-
 ctusque secretos initiatis credit. Primam nocti-
 giliam inter illos sermones cœna consumpse-
 quod ex tuba ut constitit , imperavit Meleander
 stimam mensam tolli. Sed de convivio consurre-
 ros , jamque libantes Mercurio , subito ferox clam-
 oraque per castra tumultu terribilis , longè
 alio motu complevit.

*Multi Summa petant, veniunt ad culmina neri;
Victor hic evadit, sternitur ille solo,*

JOANNIS BARCLAI A R G E N T I S. LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

ARGUMENTUM.

Lycogenes probeta nocte, agmine bipartito Meleandri stationes adoritur. Ad Reges convivantes famam mali perlata, Radirobanes armis cingitur: Meleander insignia suo capiti caventi Archombrotus tradit. Is receptum intra castra Lycogenem sustinet. Sed ultima ausurus Meleander in aciem redit, & supra statem fortis hostiles copias includere tentat. Archombrotus subito amplexu ligatum amulum in terram affigit, & brevi pugione illius latus haurit.

Cum in castra jam pro militibus laxa perturbatus Lycogenes intrasset, ferox mali infaniâ, & mox necessitatis ingenio, ultimis consiliis aperire animum cœpit; Inclinatam rem, nisi statim erigeretur, sisti non posse. Notem si suis ad cogitandum dedisset, forsitan tutiora sequuturos. Quid verò, si nec simplici defectione contenti ex sui ducis captivitate præmia apud Meleandrum quærerent? Infelicibus inimicos omnes esse. Sed nec nova auxilia jam sperari; nec aperta

vi se Regibus parem fore. Belli furto igitur dum restabant, quibus adhuc imperaret, & re gaudio cuncta in Meleandri castris fervebant. pressurum forte incautos? & in partibus esse non illatos tumultus geminaturam. Celere saltem tium pro beneficio fore pejora metuenti. H tum exactis primores amicorum advocat; osti hostium castra. Et quid agere jam creditis immerito suo victores? Gaudio marcent; & suas insulas tanquam victimæ opprimi possunt. modo; & transfugarum nostrorum beneficio uti. Laxaverunt suo adventu, tanquam bello jam facto, quicquid nervorum erat in hostibus. S veni mus ergo incautis; & quò plures sunt, eò confuso exitu seipsi onerabunt. Nemo fuit non videretur solertissimè dicere. Ad suos quisque digressi, monent, ut sufficere modo diis vocantibus. Offerri victoriam contra felis impotentes. In solutos, vinoque depositos eundum. Iram deinde acuebant; Et verò ferens ab iis omnem cladem, quam non priores intulerat. Tenebræ, & dulcedo fallendi, ad alacritatem primum erant; Multisque magnitudine criminum spe veniæ exclusis, strenuè aut mori aut vivere placebat.

Cum igitur provecta nox esset, bipertito agmine, quò latiori terrore hostem obruerent, intergredi sunt. Via erat per patentes facilis camp ad ipsa hostium ducebat prætoria. Per eam legioni placuit ire. Angusta alia, sed propior, circum plurimum tegebatur. Hanc iniit cum parte circum Menocritus, lentissimè progredi iussus, ne

quid ante movere, quam præstantem cum statione
 Lycogenem ex tumultu cognosceret: Tunc & ipsi
 multo clamore in vallum niterentur; quippe dilata-
 tis in Lycogenem illarum stationum militibus, nu-
 um latus subito occupaturi, vel aversuri saltem ab
 aliquam belli partem. Plus duodecim armato-
 rum milibus hoc bivio in Meleandrum ibant, haud
 impar ad spem victoriæ exercitus; maxime in neces-
 saria fortitudine ferocior. Et silentio quidem ivē-
 , donec in vigiles subito cursu irruerent. Tum
 erō, quicquid ad horrorem valet, impigrè cumula-
 erunt. Tubas & tympana ex composito plura,
 iam pro usu, portaverant. Accessit inconditus cla-
 or se mutuo ad victoriam invitantium.

Jamque pellebantur stationes: cum, qui proxi-
 mi in tabernaculis erant, subito metu attoniti su-
 unt ad arma. Sed accenso per tentoria tumultu,
 maxime a somno, aut vino venientes, seipsi incon-
 ite premebant: Territi, semiermes, sine imperio
 ut consilio palantes. Quæ tam subita clades? Quis
 a castris grassaretur? An externa hæc pestis, an do-
 mesticum prodicionis nefas? Multi arma, fugam
 lures meditabantur. Neque satis ad signa poterant
 convocari, missi tumultui, & inter tenebras licentiùs
 meruentes. Convivantibus Regibus famam mali
 simul clamor, simul nuncii attulere. Nec quid cer-
 nuntiabatur, nisi ad portas castrorum pugnari.
 Adirobanes a suis in tentorium raptus, cingitur ar-
 mis. Eadem circa Meleandrum cura erat; cui ad-
 cretum vocato Archombrotus toto ore interritus;
 pateris, o Rex, ego hac nocte tuo periculo defun-
 ar. Quid juvat tenebris te committi, & pugna,

quæ unde sit, aut ubi, adhuc nescimus? Su-
 tuam senectutem, ex qua tot mortalium salus pe-
 five hoc prælium est, siue fortasse infidiæ. Si p-
 auspicium tuum subibo, meaque fortunâ, si qu-
 tuum corpus paratur, excipiam. Arma tua, &
 mydem concede. Tu per portam, quæ ab-
 aversa est, egressus, cum delectis aliquot mili-
 ad necessaria pericula te servabis. Placuit fra-
 la Meleandro, fidemque miratus per propria d-
 mina capiti regio caventis, tradit juveni sua infi-
 Ipse in ignotis armis ad portam cum paucissimi-
 bitur. Apice ergo & purpurâ insignis Archon-
 tus, cum iis, qui conscii fraudis erant, tabern-
 egressus ferebatur, quâ pugnantium clamor voc-
 Præcipitatio, & quod intra cassidem vox in-
 suum genium non servat, vetuere, ne, qui loque-
 audiebant, intelligerent non esse Meleandrum.
 vero ruit in pugnam, omnes non tam in hor-
 quam pro Rege accensi, ad subsidium propera-
 Lycogenes vallo reciso occupaverat turrem; n-
 paucos suorum in eam receptos ulterius effud-
 Jamque in primis viarum angustiis per castra pu-
 batur, cum ferro Archombroti tres continuis i-
 ceciderunt. Qui circa illum erant, Regem se-
 in hoc robur valuisse credebant, & æmulis per-
 tiam viribus pugnantem sequebantur. Eo im-
 territus hostis pedem versus aggerem referre co-
 rat; Cum ex alia castrorum parte auditus ess-
 nocritus, & ipse cum suis ingenti ululatu noc-
 belli pavores ingeminans. Dubio & multiplic-
 lo territus miles regi ægrè jam poterat; cum l-
 robanes strenuè ad illam periculi partem conv-

Occurrit ergo Menocrito, repellitque cum eo ir-
 entes. Sed illi non periculis, non vulneribus tar-
 ti, solâ morte sistebantur: Nunc in propugnantes
 ecti, nunc alternis tecti clypeis, & pertinaci testu-
 ne succedentes ad aggerem. Atrox facies rerum.
 ne Archombrotus jam receptum intra castrâ Ly-
 genem sustinebat; illinc Radiobanes arcebat Me-
 critum. Utrunque infesta nox, incertis per te-
 bras, quid oppugnare potissimum oporteret, vel
 eri; donec Lycogenes in proximum tabernaculum
 emisit, suis admonitis, ut passim castra incen-
 rent. Hostem, cum suis sarcinis conflagrantem,
 i ad victoriam lucem daturum. Contrâ regius
 les confestim diruere vicina incendio tentoria, ne
 cerius diffunderetur incendium. Adjuvitque so-
 ios imber, qui impetu fusus, malum compescuit.
 d & lubrica inde terra fallebat subinde militum
 des, neque certos ictus esse patiebatur. Nocte in-
 mutuas cædes exactâ tot corpora, quæ jacebant,
 tum sanguinis fuscum, & omnia strage immania,
 idos furentesque erexerunt in rabiem. Tanquam
 imum ad certamen coissent, toto impetu implica-
 ntur, videbaturque singulorum potius odiorum
 udelitas, quàm publicarum partium esse certamen.
 Jamque non diutius sustinebat Meleander abesse
 uorum discrimine. Ergo ultima ausurus, jussit
 chombroto nunciari se esse in procinctu: At ille
 rymedi; Si Rex cum suis advenerit, inquit, labora-
 mus multitudine, ô Eurymedes. Castrorum an-
 stia tot propugnatores non capiunt. Præstabit ex
 ipsis, quos nobiscum habemus educere, qui im-
 ovifo circuitu terga hostium cædant. Nam quid
 L 6 equi-

equitatus noster cessat? quid arcus inter tentoria compressi? Facile Eurymedes assentitur Archombroto; delatusque ad Regem, quid è re præsentat; simul partem copiarum per averfam deducens, cum ipso ad includendum hostem vertitur.

Lycogenes intellecto periculo (jam enim suam suam aciem circumveniri audierat) tantum hostibus, quos habebat à fronte, in Meleandrum transiit non voluit, ne species fugæ esset; Sed ad Menocritum mandata dimisit, ut quàm ocyssimè illum inveni-
 invehret. Cùm ille pareret, Radirobanes recte insequutus, partem secum exercitus eduxit in planities, & explicandis militibus apta erat; ergo Menocritus in Meleandri & Radirobaniis comprehensus, & utrimque in arctum compulsus. Balearicis sagittariis & Siculo equitatu in aperta pugna valentibus. Hi cursu effuso, illis tentis arcubus, propè simul longèque turbaverunt. Tunc verò Lycogenes, gnarus si cum copiis deprehendatur Menocritus, de partibus esse actum, frendens animi impositos, eò vexilla omnia ad ferendam pugnam egit, obliquo tamen cursu, ut & latus infestare Meleandri, neque terga insequenturo Archombroto haberet. Nec segniùs Archombrotus laxatâ cervice vultus exeruit. Et sum, inquit, sum Archombroti Commilitones. Dii bene, quod Patroclo feceris, sub majoribus armis fefelli. Regis jussu, quos tuis, cultus sumpsi, ne frustra nocturna discerere subiret. Si salvum hunc vultis, bis vincere Lycogenes. Jam enim in Regem contendit, tam quòd victoriam illic speret, quàm quòd

aus est. Tamen à furentis & morituri impetu Regem eripite.

Post hæc dicta, quæ direptum à Lycogene vallum erat, prorupit; & acies acclamationibus exultans, ducentem sequuta est. Nihil verò illo certamine crudelius. Alternis cohortes fugiebant, & sequebantur; confusa latè signa: non frons, non terga aciei, non latera aut cornua erant. Surgebant acervi cadaverum, & per ipsa mortuorum vulnera vivi pugnabant. Meleander supra ætatem fortis inter militarem audaciam ducis oblitus videbatur. Circa illum Eurymedes & Arfidas, eximiâ virtute simul intenti ad certamen; & Regi metuentes. At Radirobanes propriâ ferociâ, præmioque, quod sperabat, accensus, omnia audebat. Nunc hostium turbabat ordines, nunc vulgaribus non contentus periculis, quacunque rem perplexam aspiceret, impavidus effundebatur. Sed non idcirco hostes cedebant. Rabies, & quid de Rege meriti essent, nihil fallens conscientia multum ipsis commendabat nobiliorem in acie mortem. Eminebat Lycogenes notissimis armis, & per suorum ordines ferebatur, collaudans milites increpansque, prout cujusque exigebant facinora; strenueque, si quæ lababant, hostium cæde restituens. Tandem Archombrotus, inter ipsum pugne ardorem, animum sumpsit ad facinus supra omnia, quæ in acie edebantur, eximium. Urebant juvenem & Radirobanes æmulus, & hostis Lycogenes. Itaque vicino Timonidi curam dedit eorum, quos ducebat. Ipse cum suorum aliquot avidè ruit, quæ pugnabat Lycogenes. Et ille, se quæri indignatus, ultrò in venientes prorupit. Prior Archombrotus hastili in

pectus impresso, cum frustra illius clypeum tenet, haud mora grandi ab eo bipennis ictu sine su excipitur. Uterque dexteræ suæ iratus, telisque vulnere redeuntibus, fatali quodam æstu effe. Ac dum repetunt ictus, dum armorum aditus gant, Archombrotus moræ impatiens, quam p me equum admovet, subitoque amplexu Lycog ligans, simul ab ipso astringitur. Inter hos mutuo pondere ad terram ducuntur. Eoque psu, virtute & industria Archombroti evenit, u cogeni incideret. Plurimi militum uno turbi stantes oppressere; hi Archombrotum, alii Ly nem sublevaturi. Versabat se in arena Lyco obligatus tibiæ & lacertorum hostilium arti. Sed Archombrotus, quamquam multum inte bam & ictus anhelabat, non passus attolli jace brevi pugione repetiit vulnera, quæ lorica defir donec eum constaret expiravisse.

CAP. II.

ARGUMENTUM.

Archombrotus decisum Lycogenis caput arreptum, pillitio altè concutiens, ad pedes Meleandri pergit. Huic Radiobanes & Argenis palmam addunt; ille propter suam spem, hæc propter Perichbum. Meleander casis militum suorum corpus justa persolvit.

Ubi verò extinctum Lycogenem utrique runt, longus clamor dissonusque exortus est de victoria exultantibus, illis horridum ejulatum proximorum funerum confessionem tollentibus.

ambit attonitis acrior cum suo milite Archombrus, terroremque per illorum aciem latè circumfert, atque postquam decisum Lycogenis caput arrepto capillitio altè concutiens, de clade dubitare non passus est. Sat deinde quassatum ad Meleandri pedes projiciens; En, inquit, jam tranquillum Lycogenem, & cui fidere, ô Rex, possis. Pari exitio cæteri hostes, quotquot clementiam tuam nolent, deorum severitatem experiantur. Meleander Lycogenis caput conservari præcipiens, in trepidos, & dilabentes inventus est. Jam enim totis campis non cestamen, sed strages videbatur. Nemo ferebat ora victoris, aut evocantem audiebat Menocritum. Quidam montes ad fugam petière; alii locorum periti in proximo intra; plerique, quàm metus & fortuna ferebat, improvidi errabant. Nonnulli cursu exanimes procumbebant in terram, mox foedè insequentium equorum ungulis protrititi. Nullis in miseros casibus ruina pepercit. Radiobanes fugienti instans Menocritico, ex armis & galeæ apice cognitum, capi præceperat. Nec ille, jam fugâ præreptâ, ignaviter certabat, donec capto, subitisque affricto vinculis, non modò non in hostem, sed nec in se sæviendi còpia fuit. Vespera erat, priusquam se ad Meleandrum omnes ex persequendo hoste reciperent. Et Rex quamquam peracto jam bello, in castris per tot mala corruptis pernoctavit; Sed prioris noctis furiz inquieta gaudia suspenderunt, appositis undiquaque vigilibus, ne quàm bellum resurgeret.

Nicopompus licèt de prælio erat lassus, tamen nescio quàm hilaritate compulsus ad carmen est: Lætitiz impetu ad eum furorem sponte vergente, qui raptâ

rapta vatum ingenia diis misceat. Ergo sive quò maturius gratularetur suo Regi, sive ut ex celeritate æstimaretur industria; fortè etiam ut ineptos poetas terreret, haud dubiè nisi statim arcerentur verbosè cruciaturos victoriam; paucis horis condidit istud carmen, tradiditque filio, adhuc scilicet prætextato, qui id Regi primo manè tanquam suos labores porrigeret:

*Vicinus: ô magnis tandem exaudita piorum
Vota deis. Nunc alma salus, nunc secula curat
Juppiter. Omnis iò Superùm domus, omnis honores
Ara ferat, nullaq; vacent à fronte corona.*

*Viderat insidos latè sèvisse maniplos
Armipotens, Siculasq; rapi vertigine mentes;
Quamquam sèvis amat ferrù, quamquã ardua multo
Sanguine tela madent; semperq; ad fræna tumultum,
Et furor, & fracta bastis in moribus basta;
Has tamen invitæ strages, hæc funera vidit;
Tunc primùm iratus bellis, ex quo improba cælum
Terra Gigantea tetigit formidine pugna,
Et Pallenis Superi sudastis in arvis.*

*Ergo animis, vultusq; calens, & grandior irâ,
Terribilem dextrâ pinum, lævâq; frementes
Exhortatur equos. Vix Thracia liquerat arva
Phryxasq; sinus, & jam nostri alta Pachyni
Torvus inaspecto pulsabat littora curru.*

*Tempus erat, quo mista acies, insensaq; signa
Certabant, Regisne forent, hominumq; deùmq;
Jura soli, an nostris Erebus regnaret in oris.
Jam partes, Meleandre, tuas, jam numine toto
Acturus, volucris Mævors se nube tegebat;
Cum medio obstupuit cursu, librataq; tela*

Con-

Continuit ; Rapidis vix audire jagulas
 Imperium, & prono non sat stetit orbita cæto.
 Tum sic ore loqui : *Quanam hac spectacula belli ?*
Invideam, latèrne magis ? Nil Marte faventi,
Nil opus est. Vincent, sed non benè munere nostro,
Quos viciisse velim. Virtus hac fata peregit ;
Indulsiq; suis. Quanam hac sub casside sancta
Canicies ? Tunc his animis anniq; verendus,
Tu pugnas Meleandre ; & nondum desistis hostis ?
Talis sydere à quondam Saturnus ab arce,
Affertor se stare sui, si bella subire
Nosset, adhucq; recens dextrâ tervere periculum ;
Non Latio celandus erat, non iura nostro
Sub Iove, mutata liberent. sicla metallis.

Quanam autem (ô animos ! ô nostrâ æquantia sortè
Pellora ! & emissa plusquam mortalibus hasta !)
Quinam illi mediis victores hostibus ardent,
Impelluntq; neias ? Paritè quàm fulgure cassis
Emicat & geminos mors effera surgit in enses !
Nempe ambo externâ Siculis genas ; ambo triumphos
Adproperant, Meleandre, tibi. Sardon veretur
Hunc dominum tellus, Libycis hic venit ab oris.
Macte animis gens ambo deùm ; Vos omnia fama
Secula manent, donec vestris servata lacertis
Insula spumantes circum teret altior undas.
Quid reliqui, quid deinde duces ? quid sydera miles
Promeritus ? Vade ô celeri victoria gressu,
Sudantemq; tua lauro deterge laborem ;
Vade lubens meritoq; para subvèlla triumpho,
Te simul, & magnos populis ostendere Reges.

Dixerat armipotens ; Et jam fuga debia cætus
Frægerat hostiles ; Duri duci impia cervix

Jam

*Jam summa Libyci stabat victoris in hasta ;
 Cum fragor humano major scidit athera vastum,
 Et plausu Superbum, & furis ululantibus hosti.
 Ista loquebatur Phœbus mihi, & iste tumultus
 Eripuit, noster dixit quæ cetera Phœbus.*

Rex quamquam occupatus, dum manè induitur, totum carmen perlegit ; cum Nicopompo jocus, quod adhuc rudem filium substituebat in gloriam suam. Misit deinde ad Radirobanem, qui referrent, an jam adiri posset : Nec multò post cum procerum cœtu ad illius tentorium contendit. Ille quamquam auxilii, quod Sicilia præstiterat, editæque fortitudinis, plus justò erat memor, inter hunc tamen superbæ lætitiæ tumorem ægritudine macerabatur, quam ingerebat Archombroti de Lycogene victoria. Tanto invidiæ supplicio incubantem adivit Meleander, humanissimè acceptum beneficium commendans, Sardisquæ imputans momentum armorum. Victoria nostra (inquit) ô hospes, tui operis est. Ego restitutis à te rebus cum utar, sæpius meminero hæc à te accepta, quàm cogitabis te dedisse. Fruere interim bonis auxilio tuo partis, & ex lætitia populi intelligas, quantum nobis præstiteris. Radirobanes, quamquam nimium ratus verè hæc dici, publicè vetat Regem, ipsius verecundiam onerare. Causæ enim, & felicitati Meleandri omnia deberi : Se quoque beneficium accepisse, cui sanctissimis armis misceri licuerit.

Sic inter se loquentibus nunciatur, Argenidem ad castra pervenisse : Illa pridie in Epeirctes mœnibus, unde pugna poterat prospici, non lacrymis magis pepercerat, quàm sanguini miles. Decolor, &

nun.

Nunquam felicius habens, quam cum timor sensus
extinxerat; nunc concedebat doloribus, nunc redi-
bat in spem ac vires, nunciis identidem missis, qui
statum pugnantium referrent. Nunquam tamen Po-
liarchus animo excidebat. Hunc intra se nunc de-
jecta, nunc cum jurgio alloquebatur. Malim ego,
charissime, hos fletus, hæc incertæ mentis mala te
scire, an, ut facis, ignorare? Perires mecastor ad do-
lorum meorum memoriam. Quod si audies captam,
aut ex hostili ludibrio, suâ manu, suo vulnere ere-
ptam Argenidem; ô facinus! ô amor infelix! non-
dum semel morte defuncta, jam nunc iterum tuo
exitu conficiat. Abes autem Poliarche? Tene, an
inimicum aliquem deorum reum agam, quod tam
lentus es? Quæ oblivia? quæ te in Africa lotos à
nodis arceat? Non te genus tuus, quid hic rerum
gereretur, admonuit? Aut plus apud te odium pa-
tris, quam nostræ familiaritatis jura possunt? & qui
cessare non potes, an, pro scelus! gratiora pericula
invenisti? Adesses, Poliarche; pugnares in hostem:
certa essem victoria; Deberet Siciliam, & me ipsam,
genitor tibi; quæ nunc aut perire pateris, aut saltem
alienam gloriam esse. Nam si velles, non elemen-
ta, non casus, non natura obstarent redeunti. Post
illam objurgationem, tanquam sacrilegio confusa,
quod Poliarcho irasci esset causa, in contraria animum
rapiebat. Satis sibi dolorum & curæ, quod in ea acie
genitor versabatur. Si Poliarchus in idem pericu-
lum missus esset, non se suspecturam solitudinî.
Benè, inquit, fata consulistis, quod in tantarum re-
rum discrimine, saltem de Poliarcho non timeo. Do-
nec vivet, donec erit incolumis, quid me calamito-
sam

sam existimem ? Aut quid tantopere formido
ille in fidem, vel dii in illum, ut æqui sunt,
unquam possint.

Hæc & talia inter lacrymas expenderent
paulisper populo summisso tegebantur, nunci-
stium fuga, quam & ipsa utcunque cernebat
latia erexit. Tunc passa alloquentem Seleni
gratulationem cæterarum, quæ proximè confu-
Populus quoque in palatium sequutus rede-
suo more intemperanter lætabatur. Postea
cum maxima civium parte ad castra se contuli-
ne integra illi gaudia essent, crebra in popu-
effecerat, pactum ipsius cum Radirobane con-
ita credente, ut etiam tanquam votis virginu-
rem palam celebraret. Rex inter suavissimi-
lacrymas venientem amplexus est; Et te
mea, jam heredem Siciliæ teneo, inquit. Por-
gentium jure perverso ad se regnum trahere
Radirobane deinde intuens; Hic est, mea
inter cœlestes Siciliæ tutelæ numerandas
virtute, illiusque, ut hodie regnemas, effectus
Archombrotum præterea eximie commenda-
minores quoque duces, & præcipue externos, la-
ne aptissimâ descendit. Argenis convenientibus
bis unumquemque prosequuta, vicissim audien-
tantes; & à solius Radirobani, quem
bat, blanditiis, ut licuit, potuitque,
aversa est.

CAP. III.

ARGUMENTUM.

Sumpto de captivis crudeli supplicio, in castrum Epeircten Rex victor reditum maturat. Lauromiles caput suum cingit. In currum insignibus majestatis & victoria spectabilem sola Argenis attollitur. Praet Archambrotus laba frantum temperans, dextra opimum spoliū gaudens Lycogenis caput. In sanum Jobis per ceditur, peratq; sacris ad arcem. Hic Argenis & Poliarcbus acrius angit, vellet hunc per Archambrotum rapi. Sed ubi Radirobani constitit Argenidem ad Archambrotum ibisse: Exarsit illico suspicio, & frendens Radirobanes eum Virtigane secedit, qui accensum demulcet, suadetq; affinitatis consilium aperire.

MEleandro Epeircten redituro solum obstabat, quod persolvenda caesorum corporibus iusta. Jam enim & sponte, & monitu vatum, dispersis ad opus exercitus postremae in mortuos pietatis facia urgebat. Hi cadere arbores, advehere alii, toros caeteri multo gramine apparare. Sedulitate varia extiterunt subito pyrae; & funera in quamlibet digesta jacuerunt, maximeque vulgaria. Jam praecipuorum cadaverum multa, quod pretiosius emarentur, pietas propinquorum lecticis abvexit. Rogos ergo militari pompam subornant deviorum exuviis, ut inter omnis generis tela & arma ophaeorum instar esset. Qui privatas necessitudines invenerunt, purgatis lympham vulneribus, unisque, aut ut cujusque opes erant ornati, expectabant

bant ignium munus. Omnium verò capitibus corona data ex Apio, victoribus & mortuis quippe veniens; Nam & tumulis eam herbam amabant ferre, & Græcia plerorumque certaminum victor coronabat hoc præmio. Fœminarum multorum puerorumque convenerat; planctuque & jacturamarum, ultrò incipiebat exequias celebrare; ut pareret non conductas lachrymas esse. Sive pro quos deflebant, sive mœstitia spectaculi, aut ejus tium tot exempla, non ingratum lugendi impio vulgò admoverant.

Compositis cadaveribus, pullatus Meleager procedit ex castris. Sequebatur Regem exercitus versis telis, & in terram negligenter pendentibus hunc modum funebrem campum aliquoties ambulantibus jussis per vices clamoribus, rursusque non minus atroci horridoque silentio. Rex denique ad nigram pyram venit, facemque accensam manu tenuit, donec socios jam arduos miles conclamavit. His tertio vocatis, vultu operto, aversusque, ignem subiecit. Idem Radiobanes ad alium rogam, Archombrotus ad alium. Cæteros subito armorum officio flamma corripuit. Sed atrocissimum de captivis inter concitatos furentesque supplicium. Et parcebatur quidem gentilibus. Sed qui ex sub Lycogene meruerant, producebantur vindictæ rogos, & multipliciter confossi fundebant faciem, quo ignis spargebatur. Invocabat miles vix ad tam dira solatia manes sodalium; donec Reminatus crudeles inferias, captivos, qui superesse servari tanquam ad alia supplicia præcepit. Ad vera autem hostilia, ne per infestis aeris tractu

morte etiam nocerent , publici liētores cum uncis sunt dimissi, quī in proximos gurgites foveasque infepultos provolverent.

Mox tumultu intepescente , & pyrarum labentibus flammis , Meleander conscendit in suggestum. Illic breviter , ut Regem oportebat , eos laudavit , quibus sepulturæ honorem habuerant ; Victores appellabat ; & in morte felices , qui inter ipsam virtutem defuncti , non periclitarentur suas laudes ullo facinore ullāve fortunā corrumpere. Puleherrima hos præmia brevis doloris ferre , diis manibus charos , futurosque in terris famā superstitēs , donec ulli Siticines canerent. Conversus deinde ad circumstantium præconia , navatz operæ , fideique servatz , gratias egit. Deos quidem , virtutemque , & consciam rectē mentem , gratæque posteritatis memoriam , viris fortibus mercedem summam esse : Sibi tamen præterea curæ fore , ut beneficium in memorem Regem benè collatum cognoscerent. Luētū deposito se in urbem sequerentur laetioribus sacris operaturi. Aderant ex composito familiares , qui ad hæc verba (nam & sacerdos aquam lustralem spargebat) detraherent ejus humectis funebrem vestem , palmatamque reponerent. Alii Panem exorsi sunt , ex felici omni gramine aut arbore decerpentes , quod temporibus manūque gestarent.

Jamque omnibus præparatis , Rex cum suis Epeirēten redire maturabat. Nec visum est triumphare ; quia de civibus victoria erat. Proximus tamen triumpho reditus fuit. Nam & milites auro , & qui pompam procurabant , oleā caput incinxerant : Antecedebat cum signis exercitus , & vario cantu ad spectā-

spectaculum invocabat lætitiæ deos. Currum
 bus majestatis & victoriæ insignibus spectab
 Meleandro admoverant : Ad quem ille cum Ra
 banem invitaret, longa fuit humanitatis cont
 Radiobanes hunc Argenidi locum assererat c
 nire : Sederet cum Patre princeps virgo. A
 conspiciui populo essent, ambo omina plaususq
 ciperent : illis deos, illis fortunam pugnasse
 sanè, si ipsi paterentur, equum funalem incessu
 Si nollent, currum proximè sequuturum. I
 erat à juvene ambiciosissimo hæc amoris tribu
 spei nuptiarum ; Cui cum non persuaderet Me
 der in currum conscendere, aut expectare, dum
 ornaretur ; ipse quoque vehi non voluit. De
 non Principum modò consensu, sed & votis
 mantium militum, sola in eum Argenis collo
 Currum Reges in equis, & ipsis laureatis, præ
 bant. Ante illos Archombrotus in candido
 ibat, lævâ temperans frænum, dexterâ opimū
 illum gestans, Lycogenis caput ; in quod abcerp
 lus intuebatur, gnarus illic summam esse vict
 Arborem armis Lycogenis indutam, miles qu
 præferbat Archombroto charissimus. Neque
 cul Menocritus gravis catenis visebatur. Præto
 autem, militumque præcipui, tam currui, qu
 genis vehebatur, quàm Regibus circumfusi, in
 nis quidem honorem licentiam triumphalem, f
 prætextatos omiserant ; sed nuptiales passim
 Hymenæumque, & Junonem, & Erycinam voca
 nunc in Argenidem, nunc in Radiobanem in
 Ortum à Sardis hunc ludum credidère, &, cū
 culi convenisse de nuptiis inter Reges arbitrar

lubentes futuri Principis animum per hos jocos lacerasse. At non Argentis hæc patiens audiebat, indignata victoriæ, si eo pretio emeretur, jamque prope Raditobani inimica.

Interim populus fores ornatas impedierat lucernis atque lauro. Quisquis majores ex cera in atriis habebat, apertis armariis simul genus ostentabat, & mortuorum imagines citabat ad gaudium. Civium quoque distincti ordines, obviam Meleandro processerunt. Primus erat puerorum, in pexa & candida veste chorus, radi præne plusquam jubebantur clamantium. Mox quotquot in urbe Musicam excolebant; hi voce, illi plectro ac fidibus Regi canentes. Succedebant artificum collegia; quos statim Magistratus sequebantur quisque cum infulis dignitatis. Hi Regem longissimam gratulatione morati, locum ministris deorum permiscere, qui ultimi in honorem veniebant. Signa quidam ex iis, & inculti operis veteres deos, coronas alii, omnes ignem præferiebant; tuto, nec sine prudentium risu, deorum omina ingerentes, prænunciatumque Lycogenis exitium ab avibus, fulminibusque, & extorum prodigiis. Inter hanc pompam Rex ad portam urbis pervenit; in cujus limine sublimem statuerant Pacis imaginem, cujus dexteræ Mars Olivam inferebat, & adulatione immaturâ, quasi pacatæ res Siciliâ totâ essent, subiecta imagini tabula Meleandrum affabatur his versibus:

*Victor ades, tecumq; redux (Pater optime gentis
Sicantæ) festo Pax cingitur aurea cultu;
Et cælo niveis Pietas demittitur alis.*

Affice, quàm facili redeunt tibi Numina cursu;

M

Affice,

*Aspice, quàm subitas mutat Concordia terras
 Alma quies, divesq; labor, se numine misto
 Indulgent latè campis: Hic flore comanti,
 Hic culmis stipatur ager. Se blandius ulmus
 Porrigit, & lapsa repetunt connubia vites.
 Bella procul, scelerumq; mina, ferriq; licentis
 Nunquam tuta fides. Solio sublimis abito
 Tu, Pater, & tantùm lex tecum armata sedebat*

Rex à porta processit in editum Jovis fanum.
 Menocritus in carcerem missus, & cum eo
 mander, quem paulò antè Catanenses vinctun
 xerant (sed ille ex vulneribus intra quatridu
 ter non multò post ægritudine animi decessit.
 cte quoque Lycogenis imagines, edictumque
 vari privatim, aut in suorum deinde gentili
 honoribus sive funeribus has aspici vel ferri
 Peractis inde sacris ad arcem Meleander dig
 Fessus erat pridiano certamine, curisque, & m
 lœtitiâ. In cubiculum itaque secedit, sumpt
 viter inter domesticos cœnâ componitur a
 tem. Neque minùs imitatione soporis, solitu
 quæsiwerunt in gravissimis curis, Radiroban
 chombrotus, & Argenis. Singulos suos do
 bat. Radirobanes quamquam plenus temer
 fiducia, graviter tamen acceperat virtutem
 sumque Archombroti; & populi voces, &
 in eum Meleandri. Sed ut imparem conter
 Nili quod omnia magnus amor formidat. Ve
 tur in contemplationem sui, quantum auxili
 tum viribus præstitisset, suavi sopore & pe
 prælii imaginem ludente, est obrutus. Al
 erat Archombrotus; expertus nihil esse cr

quàm quòd homines appellant suavissimum amorem. Nec tam sibi nocere fortunam arbitrabatur, quàm silentium suum. Se enim haberi in privatis, dum genus atque opes patitur ignorari. Nihil esse consultius, quàm ut suas fortunas atque vota apud Meleandrum profiteretur. Hæc ita decernenti occurrebant parentis mandata, adhibitique jurejurando dii, se in Sicilia sui generis indicium non esse facturum. An ergo scribere ad parentem, an ipsum illuc ire satius esset, jurisjurandi gratiam petiturum? Tardum utrumque videbatur. Minus tamen scribendi displicebat consilium. Nam ab Sicilia tamdiu abesse, hominis esse credebat non ex merito amantis Argenidem. In hac animi tempestate inquieto strato negligenter jactatus, mentis mala transire ad corpus non satis sentiebat.

At Argenis multiplici malo confusa ad solatium adhibuerat Selenissam. Simul ambæ de Poliarcho & Radirobane querebantur. Cur ille abesset, aut hen miseræ istum viderent? O gravem (mater) victoriam! inquit Argenis. Quid interest Lycogenes an Radirobanes vicerit? nisi fortè, quòd ereptus à Lycogenis telo pater jam parricidio meo concideret. Nam si me Radirobani tradet, ego effugium in morte inveniam, & mei vulneris dolore conficiam patrem senem. Ergo vel in prædam nata sum; vel in spoliū, mercedemque victoriæ? Ergo fatum mihi in exitium destinavit, quæ præcipua dabat, regnum & formam; & ideo tantum perveni in Poliarchi notitiam, ut scirem me indignam, quæ tantæ virtuti jungerer? Quid hunc autem cessare existimas, Selenissa? An experimentum capturus con-

M 2

stantiæ

stantiæ meæ, hæret alicubi dissimulatus, & in Insula forsitan ista? An insidiis æmulorum petitus est vir fortis, ideoque non suspiciosus? Cui jam vero fidere possim? quem exploratorem suæ salutis, quem miseriarum mearum nuncium mittere? Sub hæc in lacrymas lapsa audiebat Selenissam, majora solatia, quàm quæ ipsa capiebat, credebátve, ingerentem: Donec resumpto loquendi impetu; Non prima, inquit, sum, ò Selenissa, quæ infelicitè amaverit. Quid fortunæ manus damus? Mors ultimum remedium erit, & quod nunquam effugiet. Possim cultu mutato ire ipsa, & investigare Poliarchum? hei! quod non sufficio illi audaciæ, rudis fraudum, nec fronte ad mendacium obductâ; fortè etiam (sed hoc levissimum esset) inter labores expiratura. Præterea, neque me sequi posses, & in crimen substitueris, si Rege ignaro elaberer. Audi, quid potissimum probem. Archombrotus est, ut intelligis, amicissimus Poliarcho. Causam absentis pridem egit apud Regem, author maximè ut revocaretur. Facile efficiam, ut Poliarchum quærat, reddatque Sicilia. Nesciat tamen, quæ me illius videndi causa sollicitet. Aliquid poterit fingi; nec carebit veri specie mendacium, quod ad credulitatem exegerimus ambæ.

Laudavit ingenium Selenissa; sive fraus illi placebat, sive defessa, sibi & Argenidi quærebat ab eo luctu quietem in reliquis noctis horas; quibus ab insomni Argenide consumptis, Præfectum cubiculi vocat, & de Lycogene occiso pauca quædam locuta, palàm jubet ab Archombroto sciscitari, satisne à vulneribus (nam levia, sed pleraque acceperat) eâ nocte

nocte valuisset. Meditabatur enim blanditias, gratia demerito juveni imperatura. Archombrotus, tanquam in cœlum raptus, & propè non dubius se amari, Præfecto respondit, si Meleander & Argenis valerent, quoniam ab eorum salute pendeat, se satis esse incolumem. O mortalium mentes, plerumque timentium gaudia sua, & calamitates amantium! Lætus juvenis, ignarusque consilii, quod Argenis iniverrat, fatigabat supervacuis cogitationibus animum, & in limine virginis stabat, ut egredientem salutarer. Nec ingratus advenit; totoque itinere, dum ipsa ad Meleandrum procedit, cum eo colloquuta, nihil dum tamen de Poliarcho dixit; Nondum enim maturata res erat; & sermonibus illis solitudo debebatur. Ecce autem novos errores. Radiobanes, ab amore non sanus, habebat pecuniâ emptos, qui de Argenide, & Meleandro assidue referrent. Ergo adhuc in cubiculo hærenti nunciatur, Argenidem primo mane ad Archombrotum misisse. Illum statim adfuisse; & oppido quàm familiariter virginem illi loquutam. Exarsit illico suspicio, & ut in litigiosa felicitate, non secus animum ad amandum, quàm antea ad bellum composuit. Frendens cum Virtigane secessit; quâ arte, quove prætextu Archombrotus tolli posset: aut quid indignius, quàm ab æmulatione ignoti privatiq; Regem tantum metuere? Mulcebat accensum Virtiganes, elevando Archombrotum; suadebatque eo die aperire Meleandro (cui ad prandium promiserat) ineundæ affinitatis consilium. In expedito rem fore; despectumque Archombrotum insanix pœnas ad satietatem daturum; cui si magis an-

xiè aut publicè vellet Radirobanes irasci , nimia supplicii solatia forent , tantum Regem æmulatione ussisse.

CAP. IV.

ARGUMENTUM.

Cleobulus Meleandro causas , effectus , & remedia desertionis recenset. Causas esse, docet, opes nimias, quas Regum beneficio accumularunt. 2. Honorum ac præfecturarum famem insatiabilem. 3. Reuerentiam, quam sibi conciliaturos putant. Effectus. Pereunt urbana & rustica opes. Latrociniis magis quàm constantia crescit miles. Remedia. Factionum vires non simul, sed per partes accendantur. Non præfectura vel arces eis committantur, aut ab illis erigantur. Non acie Rex, nedum federibus cum perduellibus coeat.

His curis amotis vacuus Meleander , majora procurabat. Belli enim non temnendæ reliquid erant, Syracusæ , Lilybæum, Agrigentum, & quæ cæteræ urbes à Lycogene steterant. Illis simul opprimendis an dividi præstaret exercitum , an in singulas totis viribus niti , consulebat Cleobulum. Eum nihil dubitabat de deditiōe oppidorum ; quia nemo factioni supererat, quem ducem dignarentur. Satis est, inquit, ô Rex, si minari perseveres , ostentesque paulisper armatum exercitum ; tantum, ut timoræ poenitentiam civitatum acceleret ; à quibus prope diem videbis hîc legatos. Nam præter ingenium lymphatæ , amabunt redire in naturam, quam videbatu

*Urit membra, vocat Medicus, servetuzut eger;
Vult servare bonas Rex, feriendo malos.*

THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND
VOLUME 10
PART 1
1880

ut excussisse defectio. Ne time. Bello isto defun-
 tes: Sed nec illius verè causa in civitatibus fuit;
 si dehinc securitatem amas, longè alii sunt mal-
 ci fontes, quos obstruas. Meleander tot recen-
 ti malorum crudâ imagine sollicitus de futuro;
 andum est, inquit, ut diuturna sit hæc regni re-
 uta valetudo. Nec unquam certiùs, quàm cica-
 cibus adhuc novis, deprehendemus vim telorùm,
 formam; quibus paulò antè saucii, rursus peti-
 sumus à fortuna. Quòd si inter atrocitatem pe-
 uli objecisses, quæ antea à me peccata sunt, non
 n monere, quàm exprobrare visus esses. Nunc
 rem in tuto, si, quod sentis, edisseres, in futurum
 utio erit, ne eadem peccemus, Cleobule. Ille ve-
 us quamquam volentem Principem contumaci li-
 rtate irritare, amoliebatur omnem ab eo culpam.
 temporum enim, hostiumque, & fatorum esse cri-
 en. Et postquam eâ modestiâ, consiliis, quæ para-
 t, obnoxium Meleandri animum fecit; Quamdiu,
 quit, lenitas in virtutibus erit, non dicèris ullo
 io impulisse labentem in clades Siciliam. Leni-
 te, inquam, tuâ malignitas fatorum in tuas & pa-
 clades abusa est. Illa facilitas, illa indulgentia
 Magnates, illa tua tuorumque Majorum incauta
 eos profusio, prodidit præcipuas imperii vires,
 eruitque injuriis despectam dignitatem. Jam qui-
 m perculsi sunt; jam filebunt defessæ factiones.
 t ubi respirarint, expecta alios fluctus, nisi ventos
 usquam Æolico utre tenueris. Pugnabunt erum-
 re; & quamdiu nimis poterunt illi, nunquam satis
 reges poteritis. Nec in tyrannidem te adorno.
 is quoque consules, ô Rex, si efficies, ut timore,

aut fastidio culpæ, paulatim inquietos mores
 scant. Tum Meleander; Scio, inquit, ex his
 bus fervere plerasque procellarum. Sed vires e
 hominum adultæ sunt, & ipso tempore ac p
 tiâ Regum jam propè legitimæ. Has itaque
 dendo vel injuriam facere credar, quia natam
 me potentiam percellam; vel nimio in cona
 gias vires jam sæpè delibatas, & quarum infir
 tem celari interest, inconsultò experiar. De
 cessu (reponit Cleobulus) meliùs ominare; du
 dine, & per partes evellas eam segetem, quâ i
 xuriant. Sed nec crede iniquam fore causam
 quam dii hominesque non probent, si pugnab
 regia dignitate, & Siciliam à parricidio prohi
 quo ipsa se furiis mactat. Quinam illi sint,
 unde processerint; quæ illos machinæ fastig
 admovent. Utcunque se jactent; Majorum
 rum beneficio opes comparavere, in præfec
 missi sunt, regisquæ amicitia indulgentiâ ho
 men condiderunt, ex quo hodie sive ipsi, sive e
 posteris certant in Reges. Tua sunt ergo tela,
 bus lacefferis; tua acies tot mucronum, cæc
 cordiæ manu infelicitatem sui authoris voven
 Si merentur, si ferre felicitatem suam non po
 ab iis duntaxat recipe, quod à vobis accep
 Nudos mediusfidiis relinques, cogesque ob
 spirituum, quibus nunc intumescunt, vestras a
 mirati divitias, suæ verò sortis ignari. Ac qu
 turius consulas sceptro, vide, quàm multum
 scat illorum in vos imperium; quàm publicè,
 periculoso consensu hæc veluti jura peccandi
 asserant. Inter se æmuli, inimici; tamen

ter accipiunt à Rege ullum premi. Quisquis
 o rebellat, cæteri adsunt vel publicè, vel privatis
 ctibus. Nunc causæ se addunt, nunc tempore
 ntur jam satis occupato, quo alio iurgandi præ-
 tu distrahant Regem. Alii tuum latus, tua castra
 a deserunt. Sed lento, & per ambages fracto
 iorum consiliorum aut militum usu, diu volunt
 ellium contumaciam conferri viribus sceptri, ne
 leatur indignum Regibus aut impar esse pericu-
 n, assuescatque populus vereri hos motus & pati.
 sibi ipsis & exemplum faciunt, & exitum ornant,
 asci in Regem contigerit. Hanc conjurationem
 antevertis consiliis, quantum aberis à Merganiæ
 o. Regio erat sub uno formidanda, nunc segnitie
 patientiâ imperantium, adeò in varios Principes
 sa, ut domino tota exciderit.

Quamquam recenti memoriâ tenes, Rex, quid
 possint factiones; permittis hîc tamen earum
 abula, & ingenium percereri. Nam & accendi
 volo, vel parari ad patientiam haud dubiæ cladis.
 tur si quos amas, si quos attollis, præter veterum
 timatnm libidinem, tanquam de eorum bonis sit,
 od largiris, excedunt ab Aula, queruntur se con-
 mptos, in arces, in præsidia, quæ iis credidisti,
 nfigiunt. Fortunas populi deflent; exanimati
 ni sanguine paucas hirudines repleti; non feren-
 m eorum superbiam, qui fascinato Principi illu-
 nt, veteresque & emeritas stirpes inexperto recen-
 potentix gaudio calcant. Frequens hæc quidem
 t nosti) dissidendi est ratio, proruendi que ad civi-
 arma. Sed & aliæ præterea causæ illis ingeniis
 iunt defectionis audaciam. Diu ipsis largitus,
 cesses

cesses utcunque : Magistratus, Præfecturas ; jam plen-
nis , necdum tamen satiatis negaveris : Iis arcana
omnia non credas ; habeas alios fideliores tibi : Non
accesseris odiis , quibus æmulos devovent ? Illicò in-
dignè haberi se putant ; frendentque , tanquam con-
tumelià violati. Alii , ut reverentiam sibi concili-
ent , & , quid possint , Regem admoneant ; quærunt
offensionis materiem , & gratis ineunt consilia in
publicam pacem. Cæterum quæcunque illos occa-
sio tollat in rixam , viribus , quas vos Reges tribuistis ,
succincti , mox clientes armatosque inveniunt , eò
prolixius , quòd hæc secedendi facinora semper in-
ulta sunt , & plerunque præmia habent. Sic erecti ,
sic veluti in suo regno collecti , opimiora ad concili-
andam pacem à vobis Regibus extorquent , quàm si
ipsis obsequium & fides mansisset ; Vestro interim au-
ro , vestrisque stipendiis (quis ferat ?) militant acies ,
quas in vos educunt. Ærario vestro feroces , aut
rationem imperii deposcunt à vobis , aut regnandi
modum præscribunt. Vestri coloni sunt , vestri ci-
ves , qui plusquam externis tumultibus per hæc bella
eruantur. Quid deinde ? Emitis pacem , (Règes :)
His prodest peccavisse. Vos in regno nunquam
bonâ fide pacato , expectatis solliciti , ex quo cinere
se flamma refundat ; cui placeat gloria novæ litis ,
quæ foederum tabulæ jam plenissimis libris addendæ
sint. Minimum putem , quòd hæc bella , hæc paces ,
exterarum gentium ludibriis evilescunt ; quodque
minor , quàm pelago fides est , sive quietem agimus ,
sive tumescimus. Majora sunt vulnera , quibus vi-
scera patriæ lancinant illi mores. Robur enim ma-
ximæ gentis , & cui , si hæc absint incommoda , nulla
non

non cesserit, hic assiduus & pestilens ventus affligit. Pereunt urbanæ, & rusticæ opes, quascunque provincias turbo afflaverit. Consumitur impetus animorum; & Prudentum, quos multos habemus, solertia, signa Orbi imminere, his domi pacandis tota vix sufficit. Instituuntur præterea animi juventutis ad audaciam, & contemptum majestatis, infandamque crudelitatem belli civilis, in quo furor & aviditas, summa pugnas & præsentia præmia habet. Ita domesticus facinore marcescit, quicquid ad terrorem externorum Dii Siciliæ nostræ tribuerant. Neque putes hæc esse rudimenta flagrantium animorum, qui, carenti disciplinâ eruditi, æstus inter se conceptos non in peregrinum hostem validius effundant. Utinam hæc solatia saltem essent civilis insanix. Sed hæc isthic tyrocinium ad fortitudinem aut militiam præcedas; cogita, quàm sæpè plus vanitatis & minarum turbinibus habeant, quàm justis laboris in castris. Conveniunt illæ cohortes in arcibus, urbibusque obnoxiiis; facilem civem, aut imparatos agrestes diripiunt. Hæc plerunque fortitudinis summa. Acies præparæ; nulla, aut subita discrimina; quia obnoxie præparantur, & ante fortunam armorum ab facinore præparatos dimittitis. Sed etiam, ut bella hæc durent, & sæviant mutue turbæ; at interim miles optimæ patriæ spoliis saginatur, & in bonis miserorum civium bello, quàm pace delicatior, latrociniiis magis, quàm constantiâ, robore, arte, imbuatur; Ut ad disciplinam inde veri & sobrii Martis, & in externis regionibus interdum infœcundi, frangatur enervi fastidio, doceatque diversissimos esse labores, prædatoris & militis.

Temnimur interim , ô Rex ; Et si quid
 cinos minaris , robori minùs suo , quàm malis
 fisci , tuos conatus despiciunt. Largitione tant
 cilè credunt excitare de Siculis , qui civili sec
 te implicent. Sic tradunt te iis debellandus
 quos tuis auspiciis debuerunt everti. Nobis
 genti infamiam an perniciem hæc plùs creem
 existima. Vis denique , quod tui cives queri po
 hìc audire ? Componendis his fluctibus olim
 lus ad regiam potestatem respexit. Ne col
 Optimates ambitio , ne unam gentem factione
 derent , essetque timendum à civibus , quod
 solent minari , transfulère in Regem purpuræ
 lium , ferrum. Quòd si adhuc in regno ve
 reipublicæ malis , quid pretii illis erit traditi
 ris , exuti que imperii ? Aut illos in libertatem
 tue , aut domesticam præsta quietem , propter
 libertatem reliquerunt.

Meleander ad hæc verba ingenti suspirio
 ctus concussit ; & faciliùs argui morbum po
 spondit , quàm expelli medicinâ. Jam se Eristi
 & Oloodemum ferro ultum. Lycogenem occ
 se. Si ad illud exemplum quotidie severitat
 exigunt , sibi ipsi in odium venturam potest
 quæ sanguine Optimatum alenda sit. Summa
 indoles , (inquit) animi vigor , multæ virtutes.
 licet extinguam , aut premam hæc sydera ?
 autem ? Sed illud inhumanum ; & fortasse su
 gias vires. Quænam igitur ? Nempe suspect
 verò & solæ suspicionis pœnas luere est indi
 & præterea sæpè nullum est ante tumultus susp
 vestigium. Impetus in vividis mentibus p

haud rarò simul cogitat, simul excit hos motus. An omnes habebò meà rigiditate averfos? Vivámne feræ instar in solitudine; an potiùs novis hominibus regiam implebo? Acerbius mehercule ipso malo remedium. Deos & fata spero, postquam sumus emoliti acerrimam tempestatem, pro habena reverentiam nostri fore expertis, quid possimus. Saltem, Cleobule, quàm mitissima consilia habes, exprome.

Tum Cleobulus. Faveo tibi, ô Rex: Id est, Proceres, quantum licet, tecum excuso. Læti in illis, & ingentes sunt animi; & hæc ipsa, quæ arguimus, magnæ indolis notæ sunt; &, si legum habenis teneretur, rebus publicis salutaris: Nunc quia illam passi estis lascivire, eorum, quæ cogitat, quæque audet, inclino in vos Reges invidiam. Cæterùm cum virtutes ac vitia non plùs ex merito æstimentur, quàm ex populari iudicio; nihil mirum, si consuetudo & peccantium claritas, atque successus, nobilitaverit hanc culpam: Quam si premi & eripi cupis, revocanda est paulatim ad suorum natalium vilitatem. Hoc autem efficies, primùm nominis verè dedecore, ut apud te perduellio, conjuratio, perfidia, nominetur; Non, ut solet, magnitudo animi, prudentia, societas, publici boni cura. Deinde, ut, qui à te secesserint, saltem efflagitata veniæ humilitate frangantur; Cùm nunc (miro gentibus ritu) damnare te soleas, publicis professus codicillis hos esse innocentes. Nam si rei non fuerunt sumptis armis, certè tu reus, in quem illa sumpserunt. Triste dictu. Si hæc postrema exceperis arma, in quibus simpliciter victor es; vide sub te, & patre tuo turbas. Omnes eà cautione dimissæ sunt, ut terras popula-

pulatas, conscriptos milites, cætera defectionis nora, nimîâ simulatione, & prodente captivitate imperii, imputaretis vobis. Jussu hæc vestro vestri gratiâ, esse patrata, publicis chartis suffragis inscribere.

Sed durum est, premere illas stellas. Enim obui illas, ac nec tegi oportet inhumana ratione. Luceant, ó Rex: dum meminerint, cui Soli lux hoc debeant, nec caliginem faciant tuo orbi. necesse videbatur alicujus sanguine lui hoc cri- Extorsit atrocitatem remedii à tua bonitate Oloodemo Eristhenes; & infelix vindex Lycog cæterorum animos aliquandiu sui memoriâ ten- Quisquis autem temporum istorum oblitus, in ludum primus descendet, & cyûs hominem pro non tardis, non incertâ consultatione libratis c- tibus. Ipse tibi expeditionem desume, ne tuo ducum prævaricatio illam causam inutili morâ faciat. Si audebis, si non cunctaberis, multi m- statis reverentiâ capti tuum auspiciu sequent- qui dubitare incipient de suo officio, si & videb- deliberare, an impunè possis offendi. Tunc ni- dum, ne timidâ remissione spirituum videaris rum temporum oblitus, aut veniam petere ext- Eristhenis. Consentias cum impetu isto, ut esse potius videatur, quàm fortunæ. Fœdera ges, pacta, cum armato rebelli, nec audi. Unu- pœnitenti remedium, si supplicet, si supercilium nat, si se & causam damnet. Lenitatis tuæ er- composito indulgere; nisi nimis perniciosè err- rit, aut in necessitatem distulerit pœnitentiæ larv- Sed ignosce eâ lege, ut aliquid ipsi in mulctam

cedat. Si provinciam à te habet, partem ex ea deliba, quam alteri tradas; si arces aut suas, aut regias, unam ex iis futuræ fidei pignus cape. Timebunt alii spolia dare ad regiam Gazam, qui nunc contrario voto æs, falces, præsidia audent in pretium pacis exigere. Cave autem dare hos reos precibus cognatorum, qui apud te in illos militarint. Nam vix ulla vulgarior fraus est, quam istorum Optimatum, non studio, non vero affectu, sed veluti sortibus, se in adversa dividendum castra. Fratres, affines, patruels, hic pro te, ille cum factionis stabit; ut victoriâ aut favore in utramlibet fortunam securi sint. Hos te maximè suspectos habere æquum est, ò Rex; & si anxie pro cognatis suis orant, prope modum hostes.

De ducibus factionum hæc sentiam. Sed quid illi absque militum manu? Hi sunt sanguis, hi nervi tumultuum; Nec in eos impune severitatem omiseris. Quos igitur placidis rebus seu præsidarios milites, seu prætorianos conscripseris, si defectione oborta Præfectos forsitan suos in Regem sequentur, iis infamis sit missio. Cingulum ponant. Nullus poenitentium clamor, nullæ procerum preces te moveant. Discant non tam Præfectos venerari, quam te in illis. Quippe hos secum à te ali, à te pendere. Ita exercitus, quos comparas, quos in pace educaſ, sincerè erunt tui; nec te Magnates creditarum fiduciâ copiarum despicient. Si qui autem concitato tumultu, nullis stipendiis tibi devincti, ad factionem accesserint, his mitiora imperari non abnuam. Simplicis defectionis rei sunt. In eos, si lubet,

lubet, mansuetudinis obtine famam; Modò veniam te dedisse, non se ingratis usurpasse, intelligant.

Sed de suppliciis scilicet, mulctisque jam agimus: Atqui antè vincendi; aut, quod est humanius, flectendi, ne aut vinci mereantur, aut plecti. Duo sunt, ô Rex, quibus Proceres in te armantur, sollicitanturque ad ambitum. Has tu vires si solerti ratione subduces, te, an illos, plus juveris, nondum intelligo. Sed nunc ea non licet memorare. Video enim ad te venire Sardiniae Regem. Respexit Meleander; & Radirobanes jam aulam intraverat. Ergo, quamquam invitus, dilatis arcanorum sermonibus, processit ad hospitem, & hilariter colloquutus ad convivii locum deduxit.

CAP. V.

ARGUMENTUM.

Tempore convivii, quo Radirobanem Meleander excipit, illo mentionem de fœderibus cum Argenide ineundis injicienti, solertior hic respondet. Eurymedes ludorum tempus esse monet, in Orchestram proceditur. Verùm dolis, non ludis intentus est Radirobanis animus. Perpendentiq; quosnam Argenidi familiares donis corrumpere, visum est, si de Selenissa bene meritus esset, facilem de Argenide fore victoriam. Missi pretiosi muneris fulgore anus concutitur.

AMplissima Regiæ sedes erat, foribusque laxatis populum ad spectandum admitti placuerat. Illo jam xvo mos erat Siculis accumbere in conviviiis, vescique ex lectulis. Sed vetusti sæpè mores oc-
cultâ

altâ veneratione afferunt rebus auspiciûm , quas Reges publicè obeunt, aut Sacerdotes procurant. In eundem itaque diem Meleander majorum consuetudinem revocavit, ut convivæ sederent. Invitaverat Optimatum præcipuos. Ipsa Argenis aderat cum electis matronarum; ingens æmulis procis ad odium et vesaniam incitamentum. Furebat in Radirobane Archombrotus, impetu vix se premente. Nec integrior Radirobanes furtim intuebatur, si quid ille in Argenidem inspiceret, aut ab ea aliquo nutu dignatus exultaret. Uterque furioso timore plurima finiens, improvisos aspectus, aut gestus, in suam traheret injuriam.

Peraçto convivio Radirobanes amoris odiiqûe impatiens, Meleandro significavit, si ocium esset, se secreto colloqui velle. Statim Rex cum eo secedit in porticum; & Radirobanes; Si apud alium agerem (inquit) ejus animum meis votis pararem, Optime hospes, referendo me Sardinia, & Corsicæ esse Regem; Baleares insulas meas esse; Occupari à meis plures portus hinc in Africa, inde in ora Liguria; Terras illas populo & opibus graves; Classem ingentem, & formidolosam mari, quodcunque se ab Oceano ad nos diffundit. Adderem seriem Regum, quorum antiquissimos ferunt à diis generatos. Sed apud te alia oratio habenda. Ego hospes cum hospite quæro arctiora fœdera inire. Liceat meam fortunam miscere cum tua; aut, ut simplicius loquar, nomen patris, & auspiciûm in me sume. Tua sunt, quæcunque possideo. Filiam tuam mihi deponde. Nec scio, utrum has nuptias avidius expectam, ut te socerum, an ut uxorem hanc habeam. Sic

Sic loquutus nullam intulit de allato auxilio mentionem ; quod maximè apud senem valiturum sperabat.

Meleander , præfatus à se omnia Radirobani deberi ; Conditionem, inquit, affers, charissime hospes, non accipi modò, sed anxie quæri dignissimam. Nam quis Radirobani, quis Sardinæ affinitatem non optet ? Et tu, fortissime juvenis, minore patrimonio, & Sardinia non tanto sub Rege, majora, quàm quæ postulas, sperare potuisti. Sed scis conjugia plùs animorum, quàm corporum fœdere esse suavia. Liberæ hominum mentes sunt, nec ullis legibus cogi possunt velle, quod nolint. Maximè fors Regalis, in quam gnata mea est edita, eam captivitatem non fert. Ego habeo à majoribus sceptrum ; illa à me expectat ; liberum ipsi deinde esse debet, in quem velit suæ fortunam Siciliæ transferre. Hæc non ita accipias, dulcissime hospes, tanquam quæ tu vis omnia, & præsertim hoc ipsum, non velim. Sed mirari te nolo, si filia meæ suas vices relinquo. Quicquid possum, ego polliceor. Tu apud illam fac, ut digna sit à te amari. Nam nec tibi expedirent coacti hymenæi. Denique finge, te filium meum esse ; quantumcunque tu ames, quamlibet magnas dotes in ea tibiingas ; nollem mihi esse nurum, nisi te maritum exoptaret.

His verborum ambagibus quærebat Meleander, & Radirobani placere, & habere paratas negotio tanto moras ; quod filia mentem ab illis nuptiis sciret averfam. Quippe antea ejus sensum exploraverat, non dubius in hanc spem Radirobanem venisse. At ille rem urgere, senem ambire, dicere suam vitam

in

eo esse sitam, ut gener appelletur. Tanto in æstu
n verba, non mentem capiebat Meleandri, ita
em obliquè ostendentis, ut prudenti, & quem amor
n turbaret, sat negatum videretur. Jamque Eury-
edes utrumque monuerat ludorum tempus esse;
s subitos, & tantum ut populus in Regis victo-
lætaretur, in Regiæ vestibulo instruxerant. Pro-
ffere itaque ad Orchestram, in qua multa ex Regiæ
netrali curatores ludorum conspicienda locave-
nt, antiquissima signa præsertim; & Heroum ima-
nes, non modo quibus artifex pedes & manus in-
lserat; sed & plurimæ ante Dædalum factæ solo
rtice de sui saxi impolitia exhibant. Postquam
eges consederunt, statim cum Selenissa & ministra-
m grege intravit Argenis, haud mediocre Radiro-
anis Archombrotique supplicium. Non igitur illi
personas satis inspicere, non in veteres Siculorum
egum opes. Ac ne virginem quidem multum in-
ebantur, alterno inter se conspectu agitati. Inter
ec Radirobani videbatur Argenis, blandius sæpiusq;
Archombrotum vultus advertere. Quod ut mi-
rrimè credidit, ita secum loquutus est: Furiosum
se amorem non proderit; Solertia opus est nobis.
Nam si Archombrotum sustulero, pejùs erepti memo-
rà apud Argenidem me perdet. Num autem non
bellum est amor? Atqui in bello, quas hostibus
rbes munimenta eripiunt, proditio sæpè aperuit.
entandi sunt muneribus, quorum gratia apud Ar-
genidem valet. Laudationes eorum assiduæ me
hariores ipsi efficient. Sumus omnes incauti ac
ciles ad ea imbuenda, quæ sæpè, & veluti non ex-
te, familiares insinuant. Iisdem machinis nihil
me

me præteribit arcanorum, quæ huic cum illa incedent. Perpendenti deinde, quosnam ex famæ Argenidis aggredieretur muneribus; nihil difficilius aut utilius visum est, quàm ad Selenissam hoc habere. Quippe oris constantiam illi matronæ quæ ad perfidiam vocantes terreret; sed si in perniciem statem redigeretur, facilem de Argenide fore victoriam. Erat ingeniosus; præsertim cum imperatricem naturam acuerat. Audendum est, inquit; Facile erit apud animum ita loqui, ut, si integra est, meæ largitionis fraudem non capiat; sin vendere fictum potest, intelligat emptorem advenisse. Hæc gnariter agitantem non arena, non scena (nam utriusque spectaculum dabatur) poterat delectare; quando hinc in certamen producti, qui Erycis artem caeteros jactarent; inde autem Catanenses ex sui Andromache disciplina saltarent ad tibiam. Sed in auspicio traxit, quod largitioni intentus, non absimilem historiam aspexit in theatro; in quod Argiam & Iphylen Poëta produxerat; hanc divino monili munitam cantem crudele suffragium; illam munere victam conjugis fata prodentem. Inter cætera, istos visus, quibus Eriphyle accepto prodicionis pretio extabat, sic laudavit, ut confestim ad se præcipere afferri; & aliquoties tacito voto perlegeret:

*Abstine tandem, cura. Sat sterili vigil
 Marcere cecidit vultus. O grates, Dei,
 Favistis omnes. Teneo non armillam manu;
 Meamq; teneo? Vota cecidistis bene.
 Nunc tuta, nunc excelsa, nunc cælo fruor.
 Hæc se decora sueverat gemmis Venus
 Ornare Marti. Tyrius hæc stupuit gener*

Ar

Ardere collo conjugis. Quis hic decor?

Quis radiat ipso non minor Phæbo dies?

Quò pergis amens? Nô, fides, lares, amor,

In pretia deposcuntur. Heu nimio tibi

Armilla stabit. Poteris infelix tuum

Damnare bello conjugem? Bellum vetant

Saga volucres, Delphicus pater vetat,

Et omne sacris exta quod præbet pecus.

Funesta merces! Vidua, si tantum potes,

Sic esse felix; melius ab pietas malos

Omitte cultus. Trahitur in dubiâ vice

Instabile pectus; sic ut incertam ratem

Non unus atro ventus involvit freto.

Sic nempe simplex! sorte nunc dubitas frui,

Quam fata præbent? Quid times vanas abes?

Ne bella fiant, reddere armillam vales?

Hæc ipsa bellum faciat; hæc regnum est mihi,

Meliusq; Thebis. Augur infelix redit

Invisa pietas, mensq; non credit sibi.

Quid agimus? O fors dura, cum timet miser,

Quod optat animus! Digna cælesti tamén

Si visis, auro; sacra si tuos decet

Armilla vultus; vindicæ hoc ingens tibi

Munus deorum. Conjugi si fors tuo

Es vitæ, aude, quod times; Sin te colit,

Opibusq; summas optat exæques deos,

Tibi ipse capiat sanguine hoc emptum suo.

Lætus Radiobanes hujus exempli augurio, postquam finitis ludis in aula interiora recessum est, Argenti in conclavi ipso Parris, eadem narravit, quæ antea Regi. Orabat, utiq; munus placerent. Sæd in opes; cæteraque haud inconcinnus amator addebat, quæ utrius-

utriusque fortunam decebant. Argenis non modestiâ tantum, sed occultissimâ irâ erubuit; Non aliâ retulit tamen, quàm quæ Radiobanes hoc primo congressu expectabat: Nec eam scilicet Virgini curam esse debere, nec filiarum familias potestatem. Habere interim gratias, quod ille tanti faceret amicitiam patris. Radiobanes aliquantum cum ea cunctatus, ad insidiarum suarum initia digreditur: Proceres, Matronasque, huc illuc toto triclinio obibat, simul majestate regiâ, & juvenili comitate. Tandem in Selenissam incidit, ut optabat; & vulgaria quædam effatus, laudare deinde ipsius filium cœpit, qui in aula vivebat: quærere deinde, pluresne genuisset, quid ex stirpe restaret; & quæcunque mulierculæ gratissima erant. Et hinc sponte ad se deflexus; Optimæ matris meæ multa, inquit, lineamenta in te agnosco: Jam sæpius dulci memoriâ illius amissæ, cum ad te respicerem, perculsus sum: Et hodie efficiam, ut scias, quàm multum de vultu illius tibi fata communicaverint. Supervenit loquentibus Meleander; à quo Radiobanes sub noctem digressus, Selenissæ filium accersit: Demades nomen erat; Cui postquam multæ familiaritatis specie imposuit; Vade, inquit, & hanc matris meæ imaginem ad Selenissam defer; si sceptrum & corona abfuerint, ab ore suo non disparem. Erat autem brevis imago, ætatis conditione à Selenissâ non abhorrens. Anum enim Reginam, & rugis obsitam, referebat. Sed insigni artificio, gemmæ, olim talentis viginti Radiobani emptæ, faciebant imagini thecam, ex qua unie prægrandis pendeat.

Sele-

Seleniffa, ubi cum munere Demadem vidit, tam pio fulgure concussa, dubitavit, an conscia esse enis hujus felicitatis deberet. Verebatur in fusionem venire fidei prostituta; Aut ne remissionatori juberetur hoc plusquam simplicis libertatis pignus; si crudum nec preparatum puellæ num illâ novitate pulsasset. Hæc exigens sena, adhucque deliberans, filium rogat, plurésne fuissent, cum Radiobanes id sibi perferendum traxerat. Imò, inquit, se vocavit me ad secretum, cuius arbiter esset. Et tu igitur, retulit Seleniffa, id te, fili, rem contine. Id agitur, quod ignoras; que mihi, ut existimas, & apud te Radiobanes sit, hoc mittitur. Sed commodius, &, ubi fas est, plura intelliges. Unum jam memento, ut sis. His dictis ad Argenidem redit; Adhuc quin illi fida; sed jam desierat Radiobanem odisse. In versare animo cœpit, quanto suo & Argenidisiculo Poliarchus amaretur. Nam quoties representam à cœpto moriendi Argenidem? aut quem videre posse, non illam aliquando anteverfuram solo impetu vitæ consilia? Denique sibi quem debere consulere. Nam quid de me (inquirebat) ritus Poliarchus? Radiobanem post pauculos dies, quàm limina hæc attigit, utiliorem mihi sensi, quam illum, plus anno familiarem Argenidi. Quid, se se mentitus est, ignotus ac externus? At istum sibi auxilio Sicilia Regem sensit, quàm alto nuptiarum & regio voto. Si propitiam Argenidem illi succero, quantum mihi sperandum est; cum jam omnia usurpem, quæ penè ad præstitam operam successerint? Absit, denique, Poliarchus; Num vivat, incer-

incertum est ; num si redeat , impetratura sit publice hunc à patre virum Argenis ; an vero clam discessu dedecori me quoque frustratura. Radirobannem autem non dimittere possumus , nisi iratum ; Neque parem conditionem (si ista abiverit) neglecta fortuna mihi & Argenidi curabit reducere.

CAP. VI.

ARGUMENTUM.

Deprecaturi Regis in se iram legati passim ab urbibus confluunt. Rex paucis incusatos in meliorem spem purpuratis relinquit. Negat se privato nomine Hyperephanios in fidem suam recepturum. Cleobulus sermonem adversus factiones ante institutum exsequitur.

INter hos dies (quod Cleobulus antè conjecerat) legationes passim ab urbibus veniebant ad Regem, sedebantque in deorum liminibus , ramos supplicis lanâ obductos cum gemitu aut silentio tenentes. Multa oppida , & ex insignioribus civium multi, Iburrane & Dunalbio deprecatoribus usi sunt ; quorum ea apud Regem gratia erat , ut nihil negaretur petentibus. Igitur Meleander virilem in dejectos & obnoxios cives clementiam sequutus , solo majestatis conspectu ultus est poenitentes ; legatis inter armatos custodes intromissis in curiam ; in qua ipse regio cultu ad formidinem supplicum sedebat. Cumque illi de sæculi genio quererentur , qui populi mentem avertisset in tumultus ; Ipse paucis incusatos in meliorem spem purpuratis relinquebat ; jubebatque abscedens ab his arbitrium suum audire. Levia autem

tem

imperabantur ; paucæ in multam pensiones, & vicacissimorum exilium. Nacti igitur expectatione mitiora, amore victoris suas urbes impleverunt. Hyperephanii seorsim legationem volebant dare, suas gratulationes & vota, novasque fidei pensiones laturam. Sed intercessere consilio, qui Regi ingratum fore cognoverant. Quippe Rex, cum audisset, hoc eos cogitare ; Peto, inquit, an Hyperephanii plus minusve Sículos esse se sentiant, quam ceteros cives. Nam quid ab reliquis vota ferunt ? Cur non Provinciarum, non urbium, sed Martium nomine me affantur ? quas o sciant semper vidiosas esse Principibus ; sed tunc maximè cum deri, & veluti prodire in publicum, iactatione earum virium volunt. Cum verò alix alixque provinciarum redirent ad reverentiam majestatis, legati Cracusarum intromissi in Senatum dejectis diu luminibus, significaverunt esse, quod promere non audent, nisi dicere juberentur. Sciscitanti Cleobulo id afferrent, supplices libellos obtulere, quibus continebantur civium vota. Addiderunt, sæpe coningere, ut vexatus malorum hominum injuriis populus stultè in Regem aut patriam suos dolores vincet : Velut quidam ex ægritudine insani, urgentius morbi stimulis in proximos furunt. Nec se maiorem excusare amentiam ; sed scire, ex illis, quæ Cracusii deprecabantur incommodis eam incitatam fuisse ; & plurimum ad sanitatem mentium fore, si eadem in posterum arcerentur.

Cleobulus hos libellos se Regi traditurum cepit, jussitque propediem legatos responsum opperi ; Tum soluto Optimatum senatu ivit ad Regem,

N

tunc

tunc fortè de ipsius Cleobuli prudentia multè volventem, qui redituras ad officium urbes hènè conjecerat; memorque ejus monita nuperobanis interventu suppressa, hunc ad illos se revocavit (Syracusiorum codicillis, quia consultatione egebant, in aliud tempus dilatas, si memini, esse duo, Cleobule, quæ in Sicilia pacem efficiant, & in Procerum manant, in bello an ocio degamus. Sed dicentis nem tunc Rex Sardinia intervertit: quam hìtiùs exequi potes. Quænam ergo illa duo scula aut veriùs fata, quæ Siciliam Proceribusxiam permittant? Ea ipsa (retulit Cleobulus Sapientissime Rex, sæpe dequestus es. Primumnitiorum, arcium, præsidiorum, in Siciliam ingens. Mos deinde constituendi Rectores ciarum in eam legem, ut non antè magistratvità, decedant.

Tot equidem arces, si non incommoda sed duntaxat inutiles, tamen everti consulerem cum ad earum custodiam & sumptus, & periculumque perniciës accedat, quid ad nostra damna miserè obstinati, illas diutius servamus quos denique hostes arbitramur valituras? In nos, an verò populares? Atqui externi iiscluduntur, quas in finibus regni portubusqstruximus; Harum utilitatem nihil sollicito. Scium illic nobis, satis moræ externis est; Quæde, si quæ per obices illos perrumpent, nostris tibus excipientur, oppidisque passim objectcrebra, nec adeò invalida habemus, ut primo hì impetu diripi possint. In vim peregrinam

erint. Domi autem, quos timemus? Num popu-
n, & incolas civitatum? an non potius magnatuna
bitum, inquieto utique genio strictum semper ad
dacis novitatis pericula? Rarò populo tuo mens
in Reges consurgere. Vesania, quã nuper intu-
it, propè sine exemplo est; sed nec illa, ut ex-
tus es, tot arcium cautione, de quibus jam disce-
mus, aut præverti potuit, aut saltem cohiberi;
inde has munitiones intelligas non tibi (Rex)
erere oppida, in quorum stant cervicibus, sed ea
esidiariorum Præfectis tradere in certissimam ser-
utem, qui sæpius cives invitos stare in Regem co-
runt, quàm rebelles aut dubios traxerunt ad Re-
n; Adeò ut, quoties sibi postulant arcem credi,
eatur hæc eorum tacita esse oratio: Trade com-
les, ô Rex, quibus obnoxium arcis oppidum mihi
inciam. Captivos habeam cives; Quicquid re-
ynes, & quantumcunque hi nolint, serviant im-
is meis. Sub munitionibus istis tremat circum
vincia. Isthic recipi, hinc effundi possint ar-
ci. Regnum denique minus in ampliori tuo mi-
onstituere.

Referes te fidissimorum hominum delectu ex-
aaturum tantæ potestatis licentiam. Faceres,
od nemo antehac Siciliæ Regum. Quod enim
civile bellum fuit, aut ab externis illarum est, in
non istarum arcium plurimi rectores à sceptro
ecerint? Aut quis omnino in nostrâ gente motus,
his claustris erumpens, aut in illa receptus? Ne
videm dissimulant, qui post factiones ad trœdera
um descendunt. Arces in salutis pignus efflagi-
t: Nempe ut iis incolumes te invito esse possint.

N

& re-

& recrudescente armorum libidine, rursus in curâ contumaciâ armari. Vide, quàm sit conditio. In præteritæ defectionis veniam tu fione non contenti, arma arces, milites sibi per Te porro in pœnitentiæ, quam sæpè simulatignus, eam fidem verbis suis cogunt habere, quæ trahunt tuis. At his munitionibus è regno si in tua suaque fide, ô Rex, statuent sibi præsidia in creditis urbibus, obsequium duntaxat invicem quamdiu voles; nec invitabit ad peccandum aggeribus totque fossis sibi placens rebellantia ritas.

Sed utique non damnanda est, dices, nostra disciplina, à quibus aut hæ conditæ arces, aut dendarum exemplum est. Ne verò illa ætas sibi, Rex, placeat. Majores nostri res suas ad quale tunc erat, genus curavere; Nobis proficitate temporum, in quæ incidimus, interdum salute est à mente eorum & consiliis abire; profanz superbiz putem ubique negligere prudentiam; & absurdum reverentiæ genus esse nos perpetuo illorum institutis velit addicere has igitur arces, quæ jam nobis molestæ sunt etis, ut arbitrør, consiliis eduxere; & nos nostri solertiâ deiciemus. Olim enim aut non cilia in unum coierat, aut singulæ saltem Principes suos habebant, parvo duntaxat a tenui obsequii imagine, Regi obnoxios. Nunc sibi tunc quemque præsidia statuisse; quæ vicinos repellerent, aut, si à Rege vis fieret, cuterentur à patria. Nunc omnia bello, heri fœderibus, in te diu retulerunt; eâ felicitate

minem videas, cui charius non sit commune Siciliae nomen, quam angustum provinciae, in qua est natus. Quid igitur memoriam pristinorum discriminum limitumque servamus in castellis, jam utilitate abolita? Ne parce locorum nominibus, seu illa conditor, seu vetustas nobilitaverit. Ruat cum aggeribus suis ambitio. Paucissimas de tot arcibus serva, necessariis locis; unam praecipue Syracusis, non tam quae regere tantum populum queat, quam interdum morari insanientem. Haec sat erunt tutando imperio: Sed eo quidem omine, ne Procerum summis credantur. Tale sit Praesidium genus, quod nec egenum, nec opibus impotens, sperare à te plurima debeat, & nil possit extorquere. Relinque illis Regibus hunc crebrarum arcium morem, qui peregrino, ideoque invidioso imperio, premunt dissitas gentes; quae nec moribus coalescunt, nec fidem tutam amicitiam observant; quaeque ubi respexere in majorum suorum historiam, erubescunt se alieno additicias scripto esse; nec domino tantum absenti, sed & genti, in qua dominus vivit, servire. Sed tua Sicilia gens una est, unus sanguis; eadem illi jura; gloriae, Principis, famae, sincera communio: Quamvis illam Majorum tuorum bonitas iterum in diversa studia tantum non sparserit, perpetuo singulis regionibus rectore attributo; sub quo possent meminisse, & olim apud se regnarum.

Id ipsum alterum erat, quo monebam infestari tuam pacem, & in te Proceres accingi; hic mos, inquam, in tam longum & stabile imperium permitrendi Provincias, quae ut à te Rectorem accipiunt, hunc illico venerantur, ei assuescunt, tam constanter

hunc esse Præfectum, quàm te Regem intell
 Imò & propiùs ille civibus incumbit, propiùs
 affectus; contumaces aut amantes propiùs d
 vel colit. Maximè nobilium stirpes adeò ej
 Provinciarum Rectoribus accedunt, spe, con
 mansuetudine captæ, ut deinde vel in Reger
 missam fidem exerceant. Hæc munera, si pau
 annorum faceres, ô Rex; non illis coalescere
 verata vis; nec cives brevissimo defuncturos im
 præter fas amarent aut timerent. Diu est (
 Rex) ex quo mecum hæc omnia exegi. Se
 quibus veteri ritu Provincias olim attribui, qu
 ore meum donum possim adimere? Quid egre
 me meriti duces? quid illi, quibus hanc vict
 debeo? Auferam scilicet præmia à probatis
 adhuc dubiis, aut inexpertis concessi? Facili
 (refert Cleobulus.) Noli tantâ novitate sol
 patientiam Optimatum. Sint illis tua mun
 securo. Sed ut quisque decedet, novis legib
 cessorem constitue. Triennii ut plurimum
 stas sit; nec prorogatione fascium spem illis
 plus nonnina, quàm imperia esse mutata. Bre
 magistratus non timebit Sicilia; & quantum
 gusti temporis honores cupidè commendabit
 tio. Tu quoque in plures liberalitatem divide
 cuius sæpè provinciis, in quas alios atque alio
 meritis temporibusque sufficies.

His artibus, si eripies Purpuratis defi
 consilia atque vires, tibi multum debebunt. N
 defungentur periculis, quæ eos sub austero v
 fidioso Rege possunt obruere; & clarissimæ i
 torrens ab iis erroribus in justum alveum coact

ia quidem non minùs fortia, aut militaria ratione, sed multò æquiora, & quæ in virtutem nungunt. Respice ab adverso littore diffusam nemem, & æmulam sæpè Siciliz. Illa quoque lorum turriumque frequenti supercilio tument. Erant præterea Optimates tanti factione & virtutis, quod plerunque infelix potentiz genus est, terrerent. Qui tunc in ea motus? quibus nam graviores concussere Siciliam. Dejecti Reges, nunc Proceres; Donec arcibus præter everfis, Magnatum quoque robur multiplici artium arte suppressum est. Hi bello periére, cære; hos lectores immolaverunt publicæ patrii melius, quàm nostrorum patriciorum sanctorum ita fatis vilem esse. Hoc tu avertes, si & hos illos, & te seriò Regem esse volueris. Sic ille conjurandi mos, atque à te deficiendi, pauperum excedet ab usu; & in pari omnium iugo ne-gravis erit iusta modestia. Sed quamdiu idam erit impune, in contumeliam cæteri trahentis necessitatem: Ut vel omnes pari lege à tua iure subigendos, vel neminem in officio futurum intelligas.

Quòd si unquam redibunt ad tumultus; jam consule, quid illis facturus sis; In te, inquam, iis summam constitue; Nec in amicis expectantem ad fidem, quàm modò extra periculum discessus. Forfitan & ego molliora censuissem, nisi venturi ignarus, nescio qui sunt, in quos nunc Scilicet illi prudentes, quorum consilio in dubiis uteris, non sic auspicantur publicas cunctis privatam suæ salutis sollicitudinem deponant.

Itaque ubi in factiosos & armatos Proceres
luntur, eorum offensam veriti sæpe remissas
tias dicunt, & propemodum tuo sceptro im-
Ne si quid acrius statuerint, illi ipsi, in quos
postquam (ut mos est) in aulam reconcilia-
bunt apud te, in ultionem servant animos, a-
que ruinâ immerentem exsatiarent. Eo metu
tuorum Senatorum libertas eripitur, fidis q-
sed dum impunè licet, & sibi antequam tibi.
ipsa nec coram Collegis dicerem; nec tibi or-
nisi inter regias tuas dotes insigne esse scirem
millimum oblivioni, silentium.

CAP. VII.

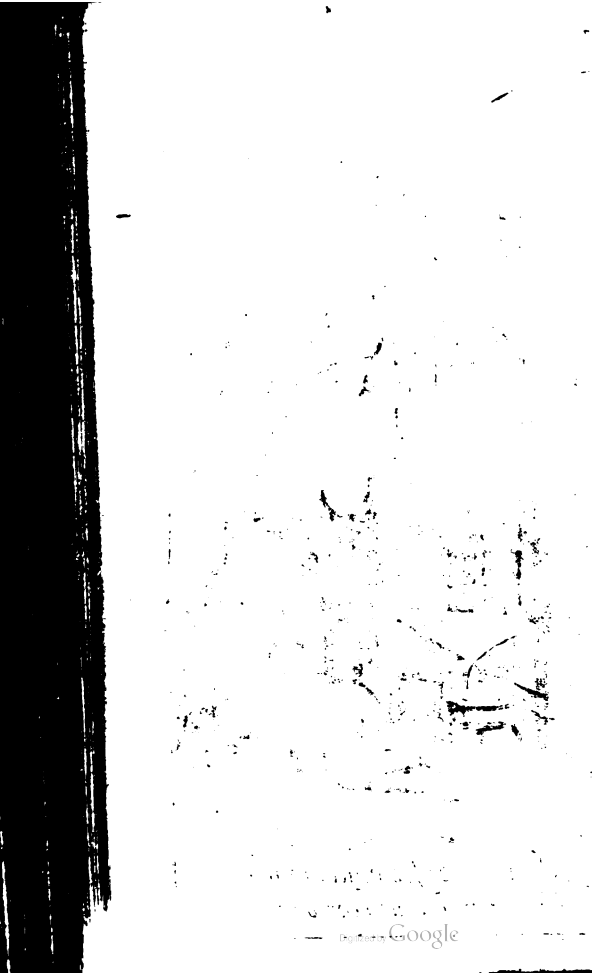
ARGUMENTUM.

*Radirobanes munere dato Selenissa jam fam-
secretiora Argenidis arcana docetur: no-
quam de Lycopenis ad rapiendam virginem
lia anus dissimulat; nihil de studiis Me-
ut eam à prædonis furore conservet.*

Dum his consiliis secretus Meleander im-
interim Radirobanes machinas pergit in-
nidem adornare. Jamque munere dato fami-
avidè quærebat cum Selenissa convenire; Et e-
die sic casus consilium adjuvit. Miserat illi
nunciarent Argenidi, si commodum esset, ea-
se visere. Spatiabatur in horto Argenis, cum
la virginum paucæ. Sed Selenissa in illius t-
hæserat, nescio quibus codicillis impedita,
occasionem nacta colloquendi tam magnifico-
tori (nam id ipsum anxie optabat) renunciari

*In fidiis furis favet offa objecta molosso:
Neglecto officio mūniera captat Anus.*

det, vacare Argenidi; eamque, si ipse veni-
 testim ab horto adfuturam. Geminatâ mox
 ministrarum fidissimam cum hisce mandatis
 enidem ipsa mittit; adventare ad gynæceum
 banem; cujus colloquio si cuperet defungi,
 ret descendere ab horti spatiis in subjecti sal-
 bras, hospitemque incommodum suâ illic
 rione eluderet. Interim Radirobanem Arge-
 men intrantem ipsa excepit; excusans, quod
 a abesset, illico, ut fingebat, reditura; Cumque
 m fuit, iis, qui sequuti Regem erant, remotius
 honorem astantibus; Tunc anus; Gaudeo,
 ô Rex, locum hic esse objurgandi liberalita-
 am. Nimio pretiosius, quam ipsa natura me-
 us charissimæ tuæ matris admovisti. Et Rex;
 æc, inquit, existima, Selenissa; & pignora
 e majoris. Ne verò tuam sortem meamque
 ilem, accipere majora à te possum, quam tra-
 Tu lux mihi, tu veræ matris loco, tu aliquid
 are mihi potes vitâ felicius. Neque à te ex-
 pem, nisi quam tibi tuæque alumnae utilissi-
 utabis. Nam quid illa Archombroti amici-
 etur? Quam indignum Siciliæ rebus, igno-
 rivatumque in illas spes niti? Equidem ve-
 factum puto; Et mehercules, si Virginis fra-
 m, aut pater, tormentis verum exigere;,
 vel cæso, vel pulso, exonerarem puellam curis
 us. Permite te matrem appellem. Tu ma-
 medere alumnae in deteriora consilia vergen-
 ssero me in cælum; id est, tac, ut patiat se
 Quid illi in genere meo, quid in fortunis
 uit? Quantum Sardiniae, quantum Corsicæ vi-
 res

res possint, certè feci, ne nescires. Nec adeo
 spicatus vivo, ut in totum purpuram meam
 ceam. An deos expectat, & in Archombroto
 numen, quæ Reges sic fastidit? Cæterum in me
 & illam, nolo te sine pretio piam esse. Si re
 in optata fœdera ero, spondeo præfecturam Sa
 Siculi maris (qui honos à Regibus secundu
 transituram id filium tuum. Si plura deside
 intelliges, te mihi parentis loco esse.

Labantem jam accepto munere anum, tant
 quæ offerebatur, moles afflixit. Excæcata, n
 quid præter Radiobanem jam videns; Nolle
 quit, hæc à te audivisse. Lentio rem hinc h
 diligentiam meam. Nam quæ tibi & Argenti
 perabam efficere, nunc timeo, ne videar empto
 studio moliri. Sed est altius, quàm suspicaris,
 genide vulnus. Quid tu mihi de Archom
 Rex? Erras, Optime, erras. Hæc dicens, vu
 demisso oculos tollens, breviter risit. Ille
 sciscitari, & jam propè mercenariam urgere. S
 gabat Selenissa tantillo colloquii momento res
 se expediri. Ac ne initia quidem, inquit, si
 berrima tui meique oris mutatione retulerin
 hic tui Optimates in utriusque vultus intent
 Præstabit descendere in hortum, tanquam o
 Argenidi eamus. Ego te per errores in spat
 cam, à quibus hæc abesse conjicio. Confus
 pectatione Radiobanes tantæ rei, quantam m
 videbatur afferre, illiusque manum tenens; a
 darium volentem invitavit; simulatione cora
 proceribus usus velut ad Argenidem iret. Sed
 quam in aviam horti partem, & vix notam Arg

educti sunt; Fallor, ait Selenissa, aut hęc dominam maturatò habebimus. Redeunti plurimum placet hęc via. Illic igitur suos sisti Radirobanes imperans, ipse cum anu in consitam arboribus semitam se conjecit.

Tum verò Selenissa ægriùs loqui, & veluti in repugnantis animi rixâ quærere diu-verba; seu reverà exhorruit in exuendæ fidei articulo, seu simulatæ perturbationis magnitudine, proditiōis beneficium apud Radirobanem commendabat; ei que miranti; Quidni, inquit, expalleam, quæ primum hodie disco loqui, quod nolit Argenis? Sed tanti est vel invitam sanari. Et tu unicus ad hunc morbum Æsculapius, ô Rex. Vide tamen, ne exitio meo fiat, quod te, & illam hac prolatione secreti demereor. Exiguum deinde spatium fuit, cum sic exorsa est. Dii tibi virilis sexus prolem dent; ne malis Sardinia infesta sit, quæ Siciliam exercuerunt. Nam quod Rex Meleander tantum foeminam genuit, ausus Lycogenes tempestatem excire, quam modò placavisti. Noli mirari, quod tam altis principiis auspicor. Istihinc rei, quam vis audire, repetenda est series. Lycogenes suâ nobilitate, & Regis patientiâ elatus, sibi destinavit Argenidis nuptias: & aspernante Meleandro cum cive atque impare foedus, ille amicis & gentilibus clarus vim inferre cogitavit. Ea Regi nunciabantur. Sed is Siciliæ erat status, aut, ut veriùs dicam, tanta jam Regis in timida senectute cunctatio, ut subducere raptui virginem mallet, quàm grassatorem opprimere. Arx est in exiguo colle viginti ab Syracusis millibus, antiquorum Regum sedes, insigni munimento. Præruptus est collis, quæ maria spectat, læ-

vam partem assiduo fluctu pulsantia. Alabus supremo in cursu dexterum latus cingit. Omnium & turrium altitudo firmaverat. Rex Adem suam cum virginibus matronisque omnium ginti illic includens, voluit religionis specie filii rationem sanciri. Aiebat frequentibus se moneri, imminere piaculum, nisi conspectum Argenis defugisset. Ita præterea astutioracula urgere. Sed tam grandis superstitionem quis è vulgo ejusmodi temporibus ne Mihi quidem, sub qua Argenis habuisset infamiam adhuc Rex illam custodiam commendavit : publicè omnibus dicta ; Si quis vir pedem laqueum extra unum Regem penetravisset, sacrum fore : Tum si qua de nostris mulieribus meo ex arce discessisset, scaphæ imposita, sine comite vel gubernaculo, ageretur à littore : Uni mihi præcipua fides, datum, ut Idibus exirem. Erant peragenda familiæ meæ sacra. Circa arcem milites tetendit. Tria ad præsidium millia erant per vices vigilabant.

Si mihi credis (Rex) non prorsus hæc est jucunda solitudo ; maxime inter initia, dum totos urbano tumultu animos ocio illo componam. Simplex ætas Argenidis in jocos versabatur, delectæ puellarum faciles admovebant ; ut solutæ mentis felicitatem mirarer, & de tempe perveritate ingemerem, quod Siciliæ heres videri illum spatium tutò incoheret. Sed compendium te faciam. Ne facias, inquit ille, ô Mater. et si nondum intelligo, ad me ista quid faciunt, tamen audire consilia Meleandri, mores

fortunam Argenidis. Tum Seleniffa ; Ita horas diviseramus, ne quod tedium admoneret lux captivitatis Argenidem. In comptu non multa ; lucum amabat, quem amoenum in arce habebamus : Illic facili arcu lacertos fatigabat, provocatâ æmulatione suarum, quæ longius sagittis progredieretur, quæ certius metam feriret. Ingens plaudentium risus in molli exsonabat victoriâ. Cursus quoque præmia erant : Rursus mixtæ omnes simul, omnes ad ambitum loquebantur. Amabam hæc in alumna, simul vires crescenti suffectura, simul animum prohibitura ab inutili dolore præsentium rerum. Hinc digressa majorum monumentis implicabatur ; Neque avidiorem vidi, quàm prolatis historiarum auctoribus. Reliquum diem inter artificia degebat, tunc etiam referendis audiendisque fabulis incitata. Habes indolem tuæ Argenidis, ô Rex. His studiis exigebat adolescentiam, priusquam innoxiam animi pacem curæ libassent.

CAP. VIII.

ARGUMENTUM.

Declarat Seleniffa Radirobanti, uti ex Arce in Junonis templum digressa, venustissima Virgini occurrat, sed vultu in tristioris fortuna specimen dejecto. Allapsam genibus sublebat. Illa literas Matris proferre, quibus perlectis, sciscitanti refert, patriam esse Galliam, nomen Theocrinen, opulenti Principis filiam. Ut post obitum Patris sublato patris dolis fratre, ipsa Jura beneficio caput periculo subduxerit. Calamitate &

*lacrymis mota Seleniffa Theocrinen adjungis
Argenidi. Tum Lycogenes sicarios mittis, qui
puellam & Regem ad se perducant. Sed Theocrinus
furiosis ferrum extorquens omnes solo aquat.*

Cæterum ex arce Syracusas digressa in Junonis templo eram (Memini diem; adhuc videor aris affare, adhuc thura injicere; ita casus memoriam adauxit.) Eram, inquam, inter sacra, & Argenidis coram diis miserebar, cum venustissimæ formæ puella tēstudinē templi intrat; Grandis erat nobiliq̃ue incessu; Sed vultus in tristioris fortunæ speciem dejectus. Ego potissimum mirabar, quod unus vir in comitatu esset. Is operto capite sequebatur, ut in eum vix inspicere liceret. Subitum mustantium murmur fuit, quæ esset, aut unde veniret; Nam ignota erat facies, nec vestis usitata Siciliæ. Gradiebatur ipsa, sed tantā majestate, tamq̃ue concinnā, Rex; rursusq̃ue eā moestitiæ specie, ut in illius contemplatione mihi omnia vota exciderint. Illa non multum deam morata, nec speculum numini tenuit, nec ornavit munere aram; Sed astitit meo lateri; & mox repugnantis genibus allapsa; Plus tibi, inquit, hic dies, ô matrona, quàm putas in promenda bonitate licere vult. Si placet misereri, & diis exemplum præire vis, quos tam anxie oras, arcanum mihi locum concede, quo votorum summam edam. Ego gementem sublevavi; & quia videbam non placere spectatores, templo maturius digressa, in sororis illam domum, quod & ego divertebam, eodem mecum vehiculo perduco. Nacta secretum, primū impeto
in

in Siciliam, unde adveniat. Græcè enim loquebatur, ut barbaram tamen scires. Oſcam ego putaſſem; & magnæ Græciæ viciniâ noſtræ linguæ commercio imbutam: Sed nimium ab hac gente oris pulchritudo diverſerat. At illa; ut intelligas, inquit, nihil me de genere mentiri, neque opem incommodam ferenti optare; cerne, matrona, cerne patriæ fortunæ reliquias, ſi fata in patria ſavire non deſinunt, mihi ubique terrarum ſuffecturas. His dictis gemmarum vim ex pyxide eruit, reductâque ſimul pallâ aliquot ad interiorem veſtem reſceſſus oſtendit, eâdem opulentiâ tumentes. Privatæ mulieris divitiæ non erant. Igitur rurfus frontem, & cæteras indolis notas, levi viſu percurrrens, altiùs contremui, &, quæ eſſet, dicere juſſi. Miſera, inquit, ſum, & cui in auxilii maxima parte erit à multis ignorari. Ac ne vagam exiſtumes, aut temerè iſthuc allatam, en literas mulieris tibi quidem ignotæ, magnæ tamen, & quæ opinionæ tuæ virtutis, cui fidit, maximè meruit à te juvari. Ea eſt mater mea. Literas ſimul tradit, quas hic vides, Rex. Has enim ex ſecretiſſima ciſtula heri deprompſi, ut te coram pellegerem. Nunc, quid ſcriptum ſit, audi. Alcæa ſalutem Seleniſſæ. Si quæris, cur me ignores, & ego te noverim; ſcias, hoc virtutis maximum præmium eſſe, quòd latere ſuos non ſinit. Non eſſes à Sicilia Rege ad formandos filiz annos delecta, ſi præſtantiorem inveniſſet. Ego inter obſcuras famâ gentes (nam & barbaros appellatis) famam nominis tui excipere potui; & tam meo, quàm patriæ vitio non merui à te cognosci. Sed tamen miſerere. Utcunque ſim exteræ gentis, & infelix, at mulier, &, ſi quid hoc valet, Græcæ quoque ori-

originis sum. Excipe hoc pignus charissimum cipe unicam gnatham meam, si quid mihi credissimum sanguine ortam. Fati injurias, meique cessitatem consilii, tibi illa melius expromet; feliciter calamitosa fuerit, si non modo eam servet sed & tuis moribus imbuetur. Vale.

Perlectis codicillis, quæcunque virgini mata à parente ad me essent, peto audire. At illa; tria mihi, inquit, in Gallia, quâ Rhodanus flumini ingenti lacu se explicat. Theocrine mihi est nomen. Pater fuit non modo inter suos insignis, sed, ut dica interdum regna sunt, agri etiam sui princeps. Treutacommilcondorus vocabatur. Is decedens quidem jam adultam, filium autem vix cunas effugum reliquit; & jam fato vicinus fratrem suum (Icciobates appellatur) per superos, quos relinquebat, deos, per inferos, quos adibat, per fœdera de naturæ & unius patris memoriam oravit, ut esset nostri curam; neu pueritiam fratris mei dederet, neu imbecillitatem meam, aut viduam matrem. Et illo inter fictas lacrymas jurante pater meus extinctus est. Felices videbamur perfide; Ita patrimonium curabat, ita nos, ita matrem solabatur. Sed scelestæ diligentia causa erat, quid illi de hereditate periret, in quam fratre meo sublati haud dubiè veniebat. Veneno itaque (iustum Gallicis moribus nefas) utrumque adortus sed eventu nec digno, nec æquali. Me enim egressum qui satius erat, me objecta tæbe peruri, quàm te ter dulcissime; quem, ô dii, mea clade servassim torem futurum perfidia, & patrium nomen lætæ bole reparaturum. Facinus inter extremas ejus

corruptis bellariis mandatum est ; quæ frater utique avidius patruo admonente , atque urgente , sumpsit. Mihi subitus horror objectus est ; siue genii mei cura hæc fuit ; siue patris sollicitudinem suspiciebam ad hos cibos fratrem horrantis , à quibus illius ætatis nimiam cupiditatem abducimus. Rediî deinde ad matrem ; cumque frater sub noctem ægrotaret , timide quid suspicarer explicui. Hæc antea aliis suspitionibus tacta , quas heu nimis mali præsentis atrocitas afferebat , ferventibus lacrymis filium perfudit , subita morbi mole jam propè exanimem ; & nunc nã , nunc aliã corporis parte captum , donec puer infelix inter medicos expiravit. Proh nefas ! sustinuit adesse morienti ille veneficus , vultu quoque mœsticiam adumbrans. Et ne veneni indiciis membra liverent , inclamabat præcipitandum funus , causamque fingebat , ne diutius in extincti pueri aspectu mea mater conficeretur. Neque ipsa repugnavit , sceleris quidem haud dubia ; sed volebat posse videri facinus ignorare , ne patruus in detecto parricidio inverecondior , quod in me restabat , exequeretur audacius. Jamque unctum cadaver erat in sagulo , foresque spectabat ; jam ad planctum mulieres signum petebant ; cum me mater in solum conclave ducit , comisque divulgis , facis , ô misera , inquit , ut nesciam , quid potissimum gemam ; Illumne , quem jam flammæ corripient , filium meum , illam teneram ætatem , quæ domesticum prædonem non novit ; Ante te magis , quem æquali , aut pejori forsitan feritate idem latro à nostris complexibus rapiet. Frater tuus jam exivit mortalitatis sensus , tu restas in supplicia. Illum denique nullæ artes revocabunt ; Tu ; si solers fuero ,

fuero, poteris fortè non perdi. Conjunge cognata mea, priusquam nos hostium crudelitas vadit.

Sic lugentibus nobis; supervenit vir fidei Praxetas, patruo quidem meo, non illo Iccio sed alio pridem defuncto genitus, at impari natus. Ille, metu turbulento, differte lacrymas, inquit dum licet, aliquod vobis invenite effugium. Mater optime, retulit mater, tu potiùs consule, nimirum de stupentibus. Si permittis (ait ille) loqui, sentio; non potes, Theocrine, nisi beneficio esse incolumis. Præsentarium exitium; nec tamen in biduum vivis. Ne in vicinis quidem rebus securus constiteris. Auro, veneno, insuperaget vir callidissimus, quicquid exorsus est. itaque fratris tui funus ardebit (nam ut scitis in noctem apparatus:) tu veluti cæstro mota inter nebras discurre licentiùs, tandemque frequentia ducta, ad posticum meæ domus te recipe. Absque fine lumine solus, & in latebris; interim dum minus consilium inimus, te servabo. Tu verò, Alceste, amissam filiam esse solerter assimula. Lacrymas satis dabunt filii tui interitus, istiusque periculum. Imperavit mihi mater, ut parerem monenti. que fraudem differrebam; sed semel iterumque rogum fratris visa, elabor inter gementium turba & tenebris freta ad Praxetæ domum pervenio. me condidit in secretissimam partem ædium; & iter (ut audio) ex arte scenam implevit, undique filiam suam quærens, nisi quæ esse cognoverat. applicavit etiam Icciobati, ut exploratoribus late viciniam dimissis sibi me redderet. Vereri, n

patris interitum violenta in meam vitam consilia inirem. Nec ille omisit quaestionem. Multum enim scire intererat, an satis periissem.

Sed cum aliquot dies quaererer frustra; materq; vacuos rogos, ut extinctæ posuisset, tandem cum Praxeta constituit amovere me à tyranni potestate, dum ipsa deligat ex vicina juventute, qui par vindicandæ hereditati me uxorem accipiat. Neque securius mitti me posse, quam quo nulla antea nobis intercessisset familiaritas. Ita enim omnem patru mei in quaerendo solertiam posse eludi. Et tu supra ceteras meæ matri placuisti, ô matrona. Ita concupiit auspicari tecum hospitium, ut acciperes unitam gnatam, si aliter non vis, at certè in servitutum tuam. His ita decretis, quò tuior fallacia esset, mater ad Icciobatem digreditur, & super meo casu consuli deos petit; nec alium certiora respondurum, quam Delphorum præsidem deum: Se enim avitam in eum pietatem obtinere. (Nam & Phocensium colonia sumus, olim Massilia in interiorem Galliam deducti.) Si Iccioinati placeret, se Praxetam eo missurum. Prolixè Iccioabates consilium probavit. Nam & ipse mei fati incertus, deorum ministerio, ubi essem, aut quomodo occidissem, intelligere cupiebat. Nec suspectus Praxetas illi erat. Dona etiam ferenda deo tradit, Praxetamque multo auro sollicitat, ut editum oraculum nulli prius, quam sibi, enunciet. At ille promissam nobis fidem non mutans, tanquam Delphos profecturus, me pro sarcina imponit parvo navigio, quod secundo flumine ad mare ferebatur. Nactus inde ex Epidamno navem, quæ à Rhodani ostiis solvebat in patriam; cum, vecto-

vectores omnes ac nautas peregrinos esse scire
 scis in hospitio diductis me sororem appellavi
 posuitque navigio; Locavere operam naturæ,
 applicarent Siciliæ: Quibus fidem servantibus
 me, Selenissa, jam non memorem libertatis,
 quid exigenti è patria Icciohati debituram,
 tuam famulam esse permittes. Praxetas ille
 ex concubina patruelis, is est, qui, ut alius falsè
 fervili veste me sequitur. Nostros errores,
 modo strictim exposui, potes ab eo, matrona
 gentiori narratione accipere.

Cùm hæc diceret, tanta modestia sermone
 commendabat, tam concinnè leniterque mecum
 ut in eisdem cum illa affectus sentirem mecum.
 Et ego per deum fidium (interpellat Radirob
 jamdudum expecto, quid de illa statueris. Si
 incidisset, non contentus hanc timidâ pietate
 gere, revulsissem Icciobatem à præda, cui forte
 incubat, victumque, & ultimis ceremoniis
 tum, virgini immolavissem. Subrisit Selenissa
 Radirobani pietatem laudavit. Anxia, in
 eram. Nam neque tanta supplex, & quæ or
 bitu, pretioque tot gemmarum, ambigere non
 bat, quin vera afferret, negligi poterat; rur
 Argenis obstabat officio, cui eram addicta, &
 nefas erat, præter assuetas, ullam admittere.
 Potuisses, inquam, Virgo, deflectere ad alias, qu
 horis in te pietatis fuissent; ad neminem autem
 tua calamitas plus doleat. Sed quod oras, pr
 non possum. In secreta enim arce cum filia
 ago. Succedet officio mea soror; quæ, sp
 restuas hæc curabit, ac si ex ea nata esses. C

videbatur; & verecundia oculos in humum traxerat; Ac, quàm benè secretâ eâ domo tegeret, inquit, si in ea per te liceret stirpi Regiæ famulari. Concutiebat animum meum tam indigna calamitas. Jubeo itaque bene sperare; eamque cum suo Praxeta Sorori meæ trado, interim dum ego ad Regem, qui tunc erat Syracusis, omnia refero. Rursus interpellat Radiobanes. Quis autem Meleandri sensus fuit? Advolavit ad solatia adhibenda; an potius suam aliis pietatem mandavit? Jamdudum excrucior, quod tam lentè miseram adjuvistis. Et quidem expectabam, ut viam ad exitum mearum curarum expedires; tu in alias sollicitudines conjicis. Sed tanti est oblivisci parumper ægritudinis meæ, dum miserrimæ Theocrines calus accipio. Tu modo omnia, nec præcipitanter exequere. Tum Selenissa; Ne me vero existimes frustra in hos sermones delapsam; Scies tandem, quàm hæc ad te pertineant. Meleander non minori indignatione, quàm tu modo, hanc hospitis calamitatem, accepit. Et quid, ô Selenissa, si miseram viso? Ne feceris, inquam, Rex. Proderet supplicem tua humanitas. Quis enim Optimatum, aut saltem matronarum, salutare deinde advenam non volet? Et in tanta celebritate periret arcanum, quod apud nos sic quærit. Si permittis in arcem ad Argenidem duci, commodius eas vides. Volo, inquit, mea Selenissa. Tibi curæ sit, ut benè habeatur. Quod si à domesticis turbis quietem dii dabunt, faxo patruus non in illam impunè peccaverit. Nunc demum mihi places (exclamat Radiobanes) nunc dignus es Meleander, qui Argenidem genueris. Ad quæ verba anus hilarior; Vide, inquit, ut hunc ani-

animum in Theocrinen serves. Eget enim hodieque beneficio tuo. Sed est multò facilius extra periculum misericordem esse, quàm cum, præter contemplationis pietatem, opera præsens exigitur. Nunc verò sine me cætera memorare.

Postquam hanc licuit adjungi Argenidi, læta regredior ad sororem, bonitatemque Meleandri, & omnia, quæ volebamus, impetrata renuncio. Et nunc, inquam, Theocrine, mihi in secundam curam es. Pari cum Argenide cultu te jussa sum observare. At illa magnopere orabat, ne quid de se decerneretur illustrius, quàm de cæteris, quæ in Argenidis vivebant familiâ. In hoc enim ordine posse se extra famam latere. Longissimum mihi erat, quòd non eam è vestigio ad arcem ducebam, haud dubia amaturam Argenidem oblatum à diis egregiæ adolescentis consortium. Sed instabat sacrificium meæ familiæ anniversarium, quod rectè fieri me absente non poterat. Postridie verò quàm per sacra licebat, Praxetam Delphos versus dimisimus. Nam aiebat aliqua rescire Icciobatem posse, si nuncupatis votis perfungi neglexisset. Sed deo consulto se Syracusas rediturum ad sororem; ut inter nos fingere possemus, quæ tyranno referret tanquam ab Apolline oracula.

Illo profecto, imposui meo carpento Theocrinen: Nec satiabar colloquendi dulcedine, ut itinere inter varia consumpto, prius ad arcem pervenerim, quàm me scirem digressam Syraculis. Postquam virginem Argenis conspexit, aliquo stupore perculsa est, non semel per omnia ejus lineamenta mentem & oculos ducens. Ego coram cæteris de Theocrine modestè locuta sum; Virginem esse externam, quæ.

Afri-

Africam petitura, ad nos naufragio pervenisset. Sciretò deinde Argenidi rem committo; quæ, omnibus præter me remotis; Si mihi, inquit, ô hospita, sororis suavissimum nomen concedis, si dignum eo nomine affectum indulges, me dehinc unice in patri meo non putabo. Urinam velles, quid genere tuo dignum sit, comites meas scire! Sed hinc scias, apud nos te regnare, quod locum ac gradum tibi arbitrio tuo constitues, & quæ arcana esse volueris, ego & Selenissa filebimus. Non se tenebat Radiobanes; sed loquentem interfatus, ô, inquit, fortunatam Theocrinen! Ultrò ab Argenide amari, sic audire, sic reponere, absque æmulo vesci sic posse! Numero dicis hæc, reponit Selenissa, præquam si deinde conjunctissimas mentes, & studia nullâ similitudine interpolata aspiceres. Erras tamen, quod æmulationem abfuisse existimas. Deperibam Theocrinen; & utra plus ab ea amaretur, mihi cum Argenide contentio erat. Accendebat nostrum amorem modestiâ suâ. Neque ulla erat in arce, quam non idoneo officio demereretur. Error etiam linguæ, divertentis à genio Græciæ, augebat dicentis gratiam nævorum venustate. Studia illi eadem, quæ Argenidi esse videbat; ea autem prudentia, ut sæpissimè victa discederet; & ne quid caliditati lepidissimæ deesset, indignatione mox fictâ incitabat vincentis lætitiâ. Sed lanificii erat rudis; Non acum, non colum tractare assueta. Venationi in sua gente deditas agebat, quæ ex primis stirpibus erant ortæ. Facillimè tamen indolem cum regione exuebat. Monstrari sibi volebat eas artes, non indiligenter observans, quæcunque monebatur. Nihil tamen vehementius mirabar, quàm cultissimam amoenitatem

tem ingenii. Semper infantes joci, aut festiva narratio; Vividi quoque versus, & masculi plus quam qui fidibus canerentur. Nam scribendi vitia seu Græcè seu Italicè conaretur, non perinde ac loquendi illi erant.

In illis remissionibus eramus, cum interruptum ocium nostrum flagitiosâ proditione Lycogenes. Impatiens artis, qua Rex Argenidem servabat, utrique exitium destinat. Operosum, & fortasse invium facinus, si illud pietas imperavisset: Sed nihil est supra improbitatis ingenium. Igitur duorum conscientiam tentat, qui ad omnia promiserant ferrum, fidemque jam ad flagitia exhibuerant. His arcem ostendit, illic prædam, si modo viri essent, eximiam latere. Ubi Rex ad invisendam filiam secessit, noctu evadendum in moenia. Quippe non satellites, non amicos, non servulos intra ea limina admitti. Nudum, & senem, etiamque consopitum, quam facilè opprimi posse? Sed & comprehendendam esse Argenidem: (Eâ enim ad nuptias adauctâ, usurum se deinde cogitabat Regis vitâ, ut in tantorum motu fortuna monstravisset.) Ipsa sceleris insolentia excitabat latrones, ut se memorabili flagitio celebrarent. Sed quis, aiebant, nos in arcem recipiet? aut quis euntes non notabit? utique tam frequenti sedulaque vigilum statione, ut penè in numero sint aves, quæ armatos prætervolant. Cum diu disceptassent, tandem commodissima ea pars visa, quæ cingitur mari. Nam viribus naturæ fîsum Regem eo latere omisisse custodiam; Posse appellilevem scapham, & undarum fremitu necessarios tumultus latere. Rursus tamen cogitabant illic collem

Im per præcipitia desiderare scalis omnibus altiora; sed sicariorum unus, cujus confessione postea de sceleris modo rescitum est; Permittite mihi negotium, inquit. Inveniam rationem, quæ nos in arcem tollat. Socius tamen mihi unus non satius est. Quid enim, si quærendus Rex in vasta domo erit? aut si ultimus terror vires illi sufficiet? Quid, quod antevvertenda Argenidis fuga erit, si intellecto periculo latebit, aut excubantem ad fores custodiam petet? Non pauciores octo suffecerint. Hos si deligere mavis, ocius nobis conjunge. Sin in tanta re nobis fidis, notos habemus, qui omnia perfecta tibi redant. Lycogenes se suamque fortunam tradere illis professus; Cras, inquit, se in laqueos dabit præda. - Audio enim Meleandrum ad Argenidem iturum. Maturate, dum adhuc recense est impetus; nec finite conscientiam eorum, quos secreto adhibebimus, nimiam moram in prodicionem deflectere. Ego in prædio meo ero, quod quinto ab arce milliari adlittus est. Vos illuc communem prædam adducite.

Sic inter nefarios constitutam rem visa est fortuna promovere. Venit enim ad arcem Meleander; Noxque imbribus fœda, & exeunte mense illanis, interceperat quam oculorum tam aurium usum. - Sotabat Rex, cum ad filiam veniret, Proceres à limine arcis dimittere, ut ad proxima militum castra, aut vicinorum oppidorum cultiora diverterent. Nos autem necessaria omnia ei exhibebamus. Hoc remississimum tempus erat optimo seni. Quasi relinqueret curas in foribus, ipsamque majestatem, inter nos verissimam quiete solvebatur. Eâ vespere, quæ
desti-

destinata erat insidiis, non modò ignarus periculi, sed & fortè hilarior, cùm omnes cœnavissemus, querere cœpit, quibus ludis hybernum & madidum diem puellæ transegissent; Et ego, fabulis, inquam, Rex! quas impendiò depereunt. Imò tu (ait) hoc studio iis concedere non debes, Selenissa, quæ esse jam anus & fabula incepisti. Sed referre singulas volo, quo symbolo juverint hunc senatum. Cùm omnes rideremus, & ille imperiosius instaret, ausæ sunt, quæ proximè stabant, suas ineptias memorare. Inter illos sermones Rex paulatim insinuato sopore se dimisit, reclinisq; in eundem, quem cœnando presserat, thorum stertere cœpit. Et quoniam expergescens ægrè soporem revocabat, compositis vestibis opertum, appositoq; haud procul lumine, sine strepitu omnes relinquimus.

Jamq; in cellas digressæ mulieres somnum petebant; adhuc tamen Argenidi & Theocrinæ colloquebar (lectuli enim mihi & Theocrinæ in Argenidis cubiculo erant.) Cùm audimus, præter morem, gravius murmur, vocesq; atque vestigia sese cum festinatione prementia. Nec quid primò gravius suspicabar, quàm esse puellarum tumultum licentiùs inter se ludentium. Sed viciniore mox clade, virilem sonum esse intelligo, atque auribus meis incognitum. Dum dubito, dum timore deprehensa non loquor, validissimis ictibus cubiculi fores afflictæ sunt. Ne mirere, si ad illius noctis memoriam confundor: Adeò spectaculi atrocitas propè vitam submovit. Dirum facinus! Video armatos nudo ferro intra limen prorumpere; ac, quod unum licuit, gravissimè cum Argenide exclamo. At verò Theocrine (acci-

(accipe rem indignam, quæ posteritati erepta, inter nos sic pereat) Theocrine, inquam, nostra se de thoro præcipitat, nec mitius, quam si recepto deo fureret, inuenta est in latrones. Dumque illi ad virginis inexpectatam audaciam, incerti, quid aut vellet ipsa, vel posset, paulisper obstupescunt, Theocrine eum adorta, qui primus intraverat, non modo armati sistit vestigia, aut occupat ictum, sed involat in eam, subitoque extorquet. Eadem celeritate, ô Rex (citiùs enim, quam hæc loquor, hostilibus armis potita est) clypeum à victo detractum suæ lævæ inseruit. Circumspiciebam ego non periculi magis, quam auxilii novitate attonita; cum illa unius cervicem ita ferro præcidit, ut ad me atque Argentidem cruor de efflante trunco pertingeret. Strenuè deinde hunc clypeo pulsatum, hunc mucrone, hunc capulo turbat. Tum verò grassatores, qui primum insolentiâ certaminis turbati gradum retulerant, tanquam in justo discrimine violentiùs insurgunt; ut neque jam puderet plures in unam, & puellam decernere. Exsonabant angusta in sede arma, missa; simulque miserabilis clamor mulierum, (jam hæc enim ad nos concurrerant) speciem captæ urbis majori, quam pro loco aut numero, tumultu retulerat.

CAP. IX.

ARGUMENTUM.

Colloquia Radiobanis & Seleniffæ Argenis intervertit. Nec eam anus perfidia latuit, quam secretorum suorum posthac exortem facit. Interim Poliarchus Siciliam cogitans, extremo remedio quartanam, qua dudum laborabat, statim excutit.

HÆc narrante Seleniffâ, non se regebat Radiobanis animus, tam prodigiosi certaminis expectatione suspensus. Sed ecce colloquentibus modum imposuit, tunc primùm injucunda Radiobani Argenis. Fortè redibat per illam horti semitam, cui antea minùs consueverat. Eâque conspectâ, nihil Radiobani & Seleniffæ inter se addere licuit, nisi ut posterâ die in idem horti spaciũ, paulò post Solem exortum, tanquam ambulantes, convenirent. Nec gavisa Argenis est, Radiobane viso: soli enim Seleniffæ colloqui properabat, multò hilarior, quàm cum excesserat è cubiculo. Cum is tamen venienti obvius esset, non severè exceptus est; Virgine per alia gaudia minùs illum tunc exosâ; Quæ etiam, ut animum tegeret seriâ lætitiâ perturbatum, deflexit ad levia, chartamque versibus plenam ostendit paulò antè à Poeta non ignobili oblatam. Iis ille felicitatem regii luci celebraverat, in quem Argenis sive levando æstu, sive ad primæ noctis pulchritudinem, solebat concedere. Ipsa quidem explicatam manu chartam tenebat, quam sic porrexit Seleniffæ, ut Radiobanem quodammodo invitaret ad istorum carminum lectionem:

Fortu-

Fortunata nimis, solesq; habitura serenos,
 O quacunque tuos diffuso vertice ramos
 Pandis, & in spatium nutas regalibus arbor!
 Te neque Chaoridis vocalis sylva columbis,
 Nysaeumq; nemus, summisq; habitata deorum
 Ida, vel intonsi superent fastigia Pindi.
 Quis parvi ingentes nemoris, quis carmine digno
 Aquet opes, formamq; loci, Nymphasq; deosq;
 Populus hic, trepidusq; Alnus propè candida ramis;
 Fraxineumq; decus, Plataniq; Orniq; minantes
 Syderibus, saboq; illase fulmine Quercus,
 Et Fagi veteres, & amicio Ulmus laccho.
 Fronde placent varia; Non est color omnibus unus;
 Non parili se stirpe levant. Hic multa Cupressus
 Tollitur in metas, graciliq; umbone superbit.
 Hic & Apollinea laurus, Piceaq; liquentes,
 Et l'hrygia Pinus & glauca dona Minerva.
 At lenta subtus Coryli, fecundaq; puro
 Fonte arbuta tepent. Tum floribus alma superbos
 Vestit terra sinus; quales non blanda saventis
 Aura creat zephyri, Strygio nuptura marito.
 Quos legat Ennaeis simplex Proserpina campis.
 Nec diros hac sylva lupos, nec sentit adunca
 Spumea rostra Sais; vel formidabile murmur
 Accipit, absentes si quæ Leo deboret agnas,
 Raucaq; vicinum terrent jejunia campum:
 Infantes Capreas, placidoq; examine Cervos
 Cerne magis, pigras latus acclinare per umbras;
 Vel parvâ trepidare fugâ, si plausibus aura
 Infremit, aut dubios vensi movere tumultus.
 Vos quoque, prasaga cantuq; aliq; volucres
 Non isthic avido retinet circumlita visco

*Arbor ; Ad humentes nec frans sedet improba for-
tes,*

*Hec vestros prensura pedis. Juvat at here toto
Nunc tranare polos, nunc tutis fidere terris.*

*Quàm benè nocturno gentilia prætia cantu
Conserit, & Thracem narrat Philomela tyrannum !
Quàm benè, cùm roseos nox ultima pallet ad ignes,
Innumeras dat lucus aves, & pectus salutat
Turba diem, tantisq; sonant concentibus aura !
Parva loquor. Totas Dryadum nemora ista catervas
Incoluisse jubat. Procul, ô procul, impie cedant
Lumina ; nec sanctam ludent contagia sylvam.*

*Unde tamen lucco tantum decus, unde frequentes
Naminibus sedes, ipsa vos dicite Divæ.
Scilicet huc castos magni quidâ filia Regis
Ferre gradus, parvoq; ingens producere lucco
Virgineos assueta choros ; se lata beato
Indulsi Natura solo ; Nymphasq; decoras
Antura comites, hos implebère recessus.
O Virgo, ô Princeps, Siculorum ô cura Deorum,
I, cupidas spectata nemora inter constata diâs ;
I, gratum dignare nemus. Vestigia campus
Signabit, raptis subito qua floribus Auster
Impleat, & fervent metita in cortice Nympha.
Nec nemus hoc tantum. Siculi te sentiet omnis
Ora solâ, faciesq; deos facis una faventes.
Tu si, quâ Libyeis exastnat annue arenis,
Ire voles, aut quâ emoriens Natura pruinis
Defcit, & gelidâ sitiunt statione Triones,
Misericent steriles aura ; tum floribus omnis
Crescet ager, satiq; diem meliore notabis.*

Radi-

Radirobanes in cubiculum deductam Argenidem, quia adventabat vespera, relinquit, & ad Meleandrum digreditur. Tum verò ad Selenissam Argenis; Jamdiu est, mater, quòd te habere solam quero. Et te quoque multum existimem proci illius radio naucesasse: quid enim tamdiu tecum hæsit? Hic Selenissa mollius loqui, & præter quam Argenis expectabat. Se enim nescivisse tantæ humanitatis, totque leporum hominem esse; Suavissimè loquendo junxisse diem nocti, nisi quòd identidem referebat se ex amore miserrimum. Non probavit sagax Argenis de invisio homine præcoium. Sed diligentius quæsitura; Quid autem facturus est? ait; aut quando sorturus in patriam? Mitte has spes, inquit anus. Nisi bello devictus non abibit. Nam & afflictim te deperit; & is furor nisi magnâ ruinâ premi non potest. Utinam saltem adesset Poliarchus; utinam illius fortitudine tegeremur. Ac mecastor ingratitude famam timeo, si pugnandum in hunc erit, cujus auxilio sumus incolumes. Quid si levi spe indulgeremus insanienti? Dilatione frustratus potest in Sardiniam remitti, quasi rebus maturis revocandus. Hæc non illius, sed tuâ & Regis causâ dico. Dolebis Hymenæi tui face Siciliam adhuc civilia excutientem incendia rursus ardere.

Argenidem five indoles sua, five industria amoris, facile Selenissam esse mutatam admonuit. Sed indignatione in aliud tempus submotâ, mollius hanc de Radirobanis amore mentionem rejecit; scilicet majus opus adorsa, illam anum, illam versutissimi ingenii larvam aliâ fraude pervertere. Igitur cum liquandiu silentium tenuisset; Mihi quoque ægrè est,

est, Selenissa, benè meritum Regem in spes incubuisse, quibus illi indulgeri non liceat. Sed de istis deinde viderimus. Læta matrona, tanquam juvantibus diis fallere incipisset, virginem solam reliquit; quæ mox in fenestram reclinis, lacertoque mentum excipiens, cœpit turiosè dolere, arcanorum omnium sibi consortem timeri meruisse. In quam enim jam curas partiretur? quis in dolorum, quis in gaudiorum arbitrium posset jam recipi? Tandem risûs imitatione perstricta, cogitavit nunquam sine mixtura aut propitios aut tristes deos esse. Satis autem eam lucem habuisse fortunæ. Ferendum, si quid grave deinde accidisset. Hoc ipsum pro numinum munere habendum, quod non de more, quæ sibi contigerant, quæque instabant, extemplo prodidisset Selenissæ. Ea autem sic erant. Spatianti in luco nunciaverat Arfidas, Poliarchum esse in Urbe, & latere in Nicompompi domo; conveneratque inter eos, ut sub noctem per posticum duceretur ad Regiam. Ergo puella, lætitiâ, quam sola non capiebat, properans in Selenissam effundere, maturiùs domum redierat. Sed sub ipsa loquendi exordia, defecisse ad Radirobanem anum expavit, siluitque de adventu Poliarchi; quem impetus juvenilis, ad nova latendi pericula rursus adegerat.

Cùm enim rediisset in Africam Gelanorus, nec, ut convenerat Clupæ, habuisset Poliarchum, ad Regiam Hyanisbes profectus, illic ex febre adhuc ægrum offenderat. Literas ergo & mandata Argenidis ferens, afflictæ præterea Siciliæ statum exposuit, & quo in discrimine virgo esset sub Lycogenis propè certa victoria. Nec quicquam dicere omisit, nisi quòd

quòd Argenis vetuerat, nempe iniquiorem animum Meleandri. De Archombroto vero non siluit; Nescio, inquit, quo se fastu Archombrotus sustulerit; Nos jam illi viles sumus. Nec quid gravius, aut acerbius, quàm eum amicitiae oblitum credebat Gelanorus. Sed nihil est suspicioso amore solertius. Statim Poliarcho suspicio incidit, Archombrotum, Argenidis formâ captum, & à se tanquam æmulo dissidere. Nam quid prohibet, inquit, eum aliquà explorasse, à me quoque amari Argenidem? Nihil agimus, Gelanore, nisi in Siciliam maturè transmittimus. Scilicet Argenidem, dum hìc ignavus cesso, mihi illic inter bella aliorum virtus servet? aut veriùs, finam alios esse, quibus ipsa se debeat? Anxio animo Gelanorus hanc domini mentem accepit. Nam infestum Poliarcho Meleandrum metuebat, & prærepta ab Argenide erat libertas admonendi. Fidem denique utique sic servavit, ut de Meleandri àversione nil referens, subinde tamen ostenderet, maximè intuitù Poliarcho provocatæ fortunæ caput objicere inter tot hostes, & in ipsa belli licentia. Præstare in patriam navigare, collectisque militibus, Siciliam, nihil jam dissimulatâ majestate, repetere. Faciam, retulit Poliarchus; Sed scis penè per ipsa Siciliae littora viam esse ad patriam. Ego autem ut in salutatâ Argenide terram illam præteream? Pigere me exhausti periculi diceret ipsa, nisi in novum succederem. Ubi littus attigerò, mihi crede, commenti alicujus ratio me ad illam commodè perducet. Atquì, ait Gelanorus, priùs exequar mortem, quàm te in hæc pericula reducem videam; nisi saltem hoc impetro, te, ubi in Siciliam perveneris, nulli salutem nisi Arsidæ commissurum, prius-

priusquam colloquaris Argenidi. Comuni deinde, quod capietis, consilio te permitto.

Fidi hominis sollicitudinem non aspernatus Poliarchus, conditionem accepit. Sed destituebat animi impetum corpus, acri quartana pertinaciter concussum; quam etiam novorum consiliorum magnitudo & anxietas ita auxit, ut, quæ nox sequuta est remissius quidem inhorrens, longiori quam antea æstu sævierit. Neque prorsus Gelanoro ingrata mali vis erat, certiora pericula differentis. At Poliarchus medicinæ impatiens, quæ viribus per jejunia subductis, morbum jubebat domitari; eorumque exemplis ad memoriam revocatis, quos audiverat à se febrim depulisse insolenti vini potu, idem genus remedii experiri constituit. Nihil mirum est, inquit, si, me ex præcepto medicorum exhausto & moriente, febris simul peribit. Adhuc dum vires sunt, malo cum ea decernere, & curari meo ductu. Ambiguum quidem in perniciem salutemve erit hoc facinus. Sed satis est, quod non lente repræsentabit, quicquid de me fata decreverint. Nam hic status est rerum, ut sit acerbius ægrotare, quam extinguere. Ita obfirmatam mentem, non preces, non lacrymæ Gelanori hoc discrimen abominantis flexerunt; non invocata Argenis, non matris amicorumque memoria. Ipsa demique Regina Hyanisbe frustra oravit. Ergo consiliis suis relictus, cum post triduum febris ex constituto jam rediret, fœco admotus tremorem membrorum frigentium excepit veterrimi vini haustu; quod multò violentius summum ignem fundebat in sobriis venis, & meo non assuetis. Negavere medici adesse se posse admoventi (ut ajebant) sibi mortem. At subridens Poliarchus,

clius, si illi abirent, saltem medicum Bacchum (uti cum sæpe vates Pythia appellat) adfuturum respondit. Simul in febris rigorem pugnare multo vino pergebat, donec sanguine calefacto, paulò alius, quam qui ex morbo fervor est, trementia membra composuit. Hinc cum diu consudasset, diligenter deterfus est. Jamque sibi validior videbatur. Mirum dictu; Cum iterum hac se luctâ in morbum comparavisset, juvenus, atque felicitas, & quæ plurimum Mediocrum incerta consilia fortuna nobilitat, exegere incommodam febrim.

CAP. X.

ARGUMENTUM.

Reparata valetudine Poliarchus in Siciliam trajicit. Percepto Archembroti victoria rumore, quasi fulmine atteritur. Arsidas Poliarchum spe sua destitutum revocat. Monetq; Argenidem in Nicopompæ dome hunc latere. Illa Arsidam cum hospite venire jubet.

HTanisbe, ut temeritatem remedii habuerat in doloris maximi causam, ita postquam conspexit incolumem, nullum lætitiæ modum adhibuit, donec aliâ ægritudine vis gaudendi suppressa est. Ferre enim non poterat discessum Poliarchi, præsertim cum in vultu adhuc restarent vixdum submoti morbi vestigia. Nam ille paucissimis diebus ad confirmandam valetudinem consumptis discessum pertinacissimè ornavit. Et Regina (ut amoris in eum penè materni erat) lacrymis omnibusque ad limen prosequuta abeuntem, nihil amplius oravit,

quàm ut hospito littore uti promitteret, si quis in viciniam casus navigantem retulisset.

Sed posteaquam intravit conductam à Gelanoro navem, deductusque in altum est, sollicitare remiges, ac urgere non cessavit; tempus quoque destinans, quo si terram Siciliam monstrassent, merces eorum geminaretur. Lucelli spes segniciem abegit, votoque damnatus Poliarchus illis monstrantibus insulam agnovit. Tunc porro diversissimarum rerum contemplatione inhorruit. Quæ mala, quæ gaudia, illa tellus haberet! Illic sibi felicitatem esse, vel exitium. Quo periculo inde evaserat! Quid si iterum eadem tempestas insurgeret? Mox discrimina omnia speciesque fortunæ terribiles, ubi Argenidem cogitatio obtulerat, lætiori audaciâ diluebantur. Modicus portus erat, & præterquam piscatoriis casis incelebris, duodecim millibus ab Epeircte. Illic applicato navigio in arenam descendit; humilique diversorio, tanquam sali jactatione æger, celari instituit, donec misisset ad Arsidam. Cum verò stabularium, ad quem diverterat, inter cætera rogasset, ubinam ageret Meleander; Nondum, retulit ille, discessit ab Epeircte, ex quo Lycogenes victus est. Tanquam augustiori ob victoriam loco, excipit civitatum Oratores, quæ certatim ad eum de pœnitentia sua mittunt. Victus ergo & Lycogenes? subjicit Poliarchus. Omnino, inquit caupo. Dedit pœnas meritissimâ morte; caputq; ab summa aliquandiu arce ad spectaculum pependit. Sed jam fertur Rex Syracusas commigraturus, quod Sardinia Regem per præcipua Sicilia ornamenta circumducatur. Quærente Poliarcho, unde in Siciliam advenisset Rex Sardinia; Nescis ergo, ait ille, Sardinia

diu Regem cum exercitu suppetias tulisse Meleandro ; & ejus fortitudine restitutam pacem Siciliæ ? Obtulit Poliarachus, mutatâ Siciliæ sorte, omnia sibi perplexa auguratus. Adventabat post discrimen ; Alii, & peregrini, juverant Meleandrum ; & , quod incolumis esset Argenti, beneficium Sardinie erat.

Relicto igitur caupone, ò Gelanore, inquit, fac, ut sciam, quis hic terrarum orbis sit ; id est, an salus adhuc mea cum hac rerum mutatione conveniat. Adhuc habebat capillamenta, quibus olim dolo Timocleæ mutaverat vultum. Horum unum Gelanoro cum rustica veste tradit, jubetq; sub noctem Epeiræten intrare, & monere Arfidam, se in pelagi ora fortunæ varietate lassatum in utramlibet sortem ultima expectare. Dum iret Gelanorus, quidam ex vicinis oppidis in via oblatis sunt, qui & ipsi Epeiræten petebant. Quamquam concinnam induerat larvam, tamen illorum consortium fugisset, ne quis fraudem deprehenderet ; sed in angusta via divertere non licebat : & illi priores salutaverant. Ergo necessariâ audaciâ, tanquam advena ignarusque Siciliæ, de proximo bello quærit, & victoriæ ratione. Ii omnia ambitu referebant, quo solemus in prosperis res nostras apud externos commendare. Duos potissimum celebrabant, Radirobanem, & Archombrotum. Nam Archombrotum in Lycogenis capite præcidisse, quicquid in ægra Sicilia ex morbo tumeat ; Radirobani autem hospitalis auxilii & fortitudinis præmium fore Argenti. Ita enim rumor tulerat, quodque isti credebant, bonâ fide apud Gelanorum profitebantur. Ille, ubi potuit, ab iis diversus, inter acerrimi doloris suspiria agitabat, an res esset do-

mine

mino referenda. Verebatur, ne sub tali nuncio *vires* deficeret; Rursusque sperabat, nondum coalita mala, si maturè nunciarentur, illius genio & felicitate posse rescindi. Sed ante omnia conveniendus Arsidas erat. Jamque Epeircten habebat in conspectu, cum puerum videt maculis oneratum, lorisque venaticos duos canes ducentem. Et agnovit de Arsidæ familia esse. Ac utinam dii, inquit, hujus venationis beneficio Arsidam mihi darent. Quod si occurreret, tamen nec solus veniet, nec temerè erit coram aliis compellendus. Se itaque comparabat, ut, si quid tale accideret, fortunà uteretur. Ecce autem commento vixdum commodè instituto, aliæ plagæ, & alii canes, neque procul cum aliquot ex Sardinie Proceribus Arsidas venit. Gelanorus frontem omnium contemplatus, quæ omnes ignotos sibi vidit, vicissimque speravit illos sui incuriosos fore, se audaciùs admovit Arsidæ; Et ad te commodum ibam, inquit. Ab Rhegio hospes sum; salutemque & quædam præterea affero, quæ ad te socer commisit discedenti. Tum ad aurem se spontè demittentis obiter admotus; Sum, inquit, Gelanorus; Sed tantisper me nosse dissimula, dum habeas solum. Turbatus Arsidas occursum insperato, Sardos placidè præire hortatus est; Cupere se paulisper percunctari de necessitudinibus suis. Sub hac larva secretò, sed breviter, cum Gelanoro loquutus est. Colloquii summa fuit, se, ubi incaluisset venatio, procul omnibus aberraturum in nemore, & ad Poliarchum iturum. Neque mora ad Sardos lentè prægressos contendit, quos jubente Meleandro venatu oblectabat. Ipse autem Gelanorus, tanquam Epeircten pergeret, ubi po-
tuit

fuit Arsidæ comitatum latere, flexit iter per notos pridem calles, & ad diverforium rediit.

Eo verò adhuc cubiculum intrante, Poliarchus moræ impatiens; Quid, inquit, fers tandem, Gelanore? Adventum Arsidæ, refert ille. Venationem in-eunti secreto loquutus sum, & ut dici tempus est confestim adfuturum conjicio. Nihil ultra Gelanorus memorabat. Arsidam quippe, quàm se, malebat tristitia nunciare. Sed inquieto erat vultu, neque satis submovebat suspiria. Tandem sæpius urgenti Poliarcho, minisque jam aspero, quæ in via audierat, refert; Pactam Radirobani esse Argenidem. Non doluit Poliarchus, non successit, horruitve ad nuncium acerbissimæ rei. Mâjor erat is motus affectibus, quibus nomen invenimus. Dumque jam non amplius tristis, aut cui adhuc posset nocere fortuna, in æmulorum ruina decernit perire; Arsidæ casam intrat, imponitque stabulario, quasi feram sequutus, & viarum imperitiâ illo delapsus. Postquam autem secreti fuere, rigentemque Poliarchum conspexit, nec exertis oculis imperantem; Heu! quid aspicio, egregie juvenis? inquit; Aut quid tantum dolere incolumi Argenide potes? At Poliarchus; Valeo, Arsidæ; valeo, inquit; & me vivere Radirobanes vester cum sua nupta faxo intelligat. Sensit Arsidæ errare Poliarchum; veriùsque cuncta expediens, Meleandri & Argenidis vota longè esse alia monstravit, quàm quæ optabat Radirobanes, populûsve jactaverat. Ita paulatim factus Poliarcho finis erroris est, cœpitque in spem restitutus placidè audire de statu Siciliæ differentem. Cæterum jubebat Arsidæ Poliarchum simulatione omisâ ad Regem accedere.

dere. Fractos hostes memorabat, legationem ad eum Timonidis, & præter benevolentiam Meleandri, curam quoque Argenidis, & tot in se studia veterum amicorum. Quid ille formidaret inter tanta præsidia? aut cur simulationi mallet, quàm apertæ virtuti vir militaris confidere? Sed obstabat Gelanorus, dominum subinde admonens fidei in Africa datæ, nulli se prius quàm Arsidæ ac deinde Argenidi locuturum. Ipse quoque Poliarchus se posse negabat incolumi dignitate prodire in publicum. Navigandum prius in patriam ad recipiendum cultum, in quo vellet à Meleandro cerni. Unam esse Argenidem, quam juvante Arsidâ optaret convenire. At saltem, retulit Arsidas, conscientiam Nicopompi suspectam non habebis. Nam quid fidem illius hominis prædicem? In te ornando totus est, & fidissimo affectu exultat, cùm laudaris. Apud eum nunc hospitor: nec fidelius potes, quàm illius laribus tegi. Haud ægrè Poliarchus, nec repugnante Gelanoro, assensus est; Igitur cùm obiter quievissent, iter nocte concubiâ ingressi, sub Auroram Epeircten perveniunt, admissi-que ad Nicopompum, compulerunt hospitem ad grantantium lacrymarum lætitiâ. Et Arsidas, ubi proVectior fuit dies, ad Argenidem ivit; Sed occupatam cum parente, & deinde cum Cleobulo, habere secretam antè non potuit, quàm illa Radirobanem fugiens ad lucum divertit.

Ubi autem advenisse Poliarchum, referente Arsidâ, scivit, oblita tot malorum, nec æstimmato utriusque periculo, plusquam pro incerta & brevi felicitate, exultavit. Sed utcunqne festinanti expectanda vespera erat, ut is extra discrimen duci posset ad Regiam.

Ero,

Ero, inquit Argenis, in illa porticu mea, unde ad horum est aditus. Erit unà Selenissa, quæ tibi & Poliarcho aperiat. Vade, mi Arfida, & tempori adsis. Hinc gaudio turgens ad Selenissam pergebat, tanquam compari secretorum largitura felicitatis partem. Sed labefactatam fidem agnovit, Radirobane ab ipsa commendato. Cùm igitur hanc quoque elussisset, factâ spe mitigati in Radirobanem animi; nixa fenestræ est, quæ in hortum patebat. Tum verò duo gravissima occurrebant, adventus Poliarchi, & Selenissæ perfidia. Ita mens iracundiâ & gaudio variata nihil satis consulebat. Sed maturato opus erat, ne Selenissa Poliarchum deprehenderet ad constitutum venientem. Eâ nocte ad ficta negotia anus ablegari non poterat: Nec consultius quicquam fuit, quàm Arfidæ per servulum nunciare, se picturis inspectandis, quas sub vesperam afferri præceperat, vacare non posse. Veniret ad Regiam Arfidas primo mane, sed non cum illo artifice. Facile Arfidas intellexit, intervenisse quæ morarentur virginis cum Poliarcho colloquium; Idque palàm non ausam nunciare, hoc de picturis deque artifice esse commentam.

Versus ergo ad solandum Poliarchum, quem hæc mora conficiebat, etiam Nicopompum adhibuit. Lætâ sermonum & mutabili serie, mulcebant, nunc suas, nunc Argenidis virtutes non ægrè audientem; aut si quid ludicrum Radirobani sinistrumve contigerat. Sed huic officio hærentes turbavit adventus amicorum. Quippe eâ vespërâ præceperat Dunalbius sibi cœnam in Nicopompi ædibus coqui. Antenor suo è templo in urbem delatus, & Hiero-leander, eum comitabantur: Quibus fores intrantibus,

ribus, cùm doleret Nicopompus à Poliarcho se avel-
 li; ac ne Arsidas quidem cum tanto hospite perse-
 verare posse (nam & illum Dunalbius ad cœnam
 quærebat) Poliarchus utrumque solatus est. Irent
 sedulò, nec perfunctoriè cœnarent, ne subolere Du-
 nalbio posset, aliquid esse arcani, quod hilaritatem
 moraretur. Ipse ducente Nicopompo substitit in
 conclavi ad triclinii latus, unde conviviarum sermo-
 nes excipi possent. Cœnantibus varii sermones fuê-
 re, sed plerumque vulgares, & quos à familia, quæ
 convivis ad obsequia aderat, notari non obesset. Ubi
 verò sublati epulis soli fuerunt, Nicopompus men-
 tionem Poliarchi ex composito iniecit; ut ille in
 proximo latens de sua fama rectissimè judicaret;
 cùm isti de eo simpliciter dicerent, quem abesse arbi-
 trabantur. Non parcebat tantum juvenem laudare
 Dunalbius. Omnes ejus virtutes meminerat; &
 Antenore atque Hieroleandro suas loquendi vices
 implentibus, nunc illius fortitudo, nunc comitas re-
 ferebatur; tum in hilari ac juvenili animo vis ma-
 tura ingenii, & cætera bona, propter quæ senectu-
 tem laudamus. Arsidas verò, quia compererat æmu-
 lationem Poliarchi in Radirobanem, seriem collo-
 quendi deduxit ad civile in Lycogenem bellum, cu-
 jus initia Poliarchus prosperrima Regi pugnando ef-
 fecerat. Inde paulatim ad Sardos, & Radirobanem
 venit, cœpitque familiariter de ejus ineptiis ridere.
 Nam & ille Rex superbissimæ erat inter suos con-
 suetudinis, multa que passim exciderant, quibus de-
 prehenderetur vanum ingenium, fictæque
 virtutes.

CAP.

CAP. XI.

ARGUMENTUM.

Adulatoria Poëtarum poemata, & Aulicorum lenocinia, quibus optima & ad magna assurgenti Principium indoli illudunt, acerrimè perstringuntur. Artibus aula familiaribus, mutuūq; dolus Argenis & Selenissa inter se certant.

Dumque Dunalbius, Antenor, Nicopompus, vel fastidio averfantur recordationem insulsæ superbix, vel indignari audent, quòd ejusmodi auxiliatori Sicilia gratias deberet; Subridens Hierocleander; Quid si, inquit, hominem hoc mane vidissetis? Impiâ adulatione elatus, carmina quædam de se conscripta apud suos laudabat, quæ Poëta non condidisset, nisi aut alio, quàm Apollinis furore, insanus, aut utique illum, cui scribebat, scivisset insanire. Finem poematis descripsi. Ex eo de toto con-jicite:

*Tu si terribiles in prælia sæva jugales
Exigis, Odrysius confuso pectore Mavors
Domnat equos, dextramq; suam. Si terga subibis
Quadrupedus, cupiet spreto tua Cyllarus Astro
Imperia, & Sardis volitare superbiior agris.
Et cum lentato volucres aptare sagittas
Instituis nervo, cedunt Phæbusq; dolensq;
Amphitryoniades. Quòd ni te velle putares
Arte subvinci, tibi cederet ipse Cupido.
At Majâ genitus, cum tu rosea ora resolves,
Astupet, atque omnes subicit jam frigidus alae.
Cedit & ingenio Pallas, formaq; Lyæus,
Jura triumphatis cum sobria dividit Indis*

Pul-

*Pulcher, & intonsoſos diſtinguunt ſerta capilloſ.
 Quid domito quòd frana mari tu claſſibus unus
 Imponis, ſceptroq; tuo Neptunia ſceptra
 Summiſſere apices? O nobis aurea ruruſus
 Sacula, ſi tantum pronuſ tibi fulmina credat
 Juppiter, & cunctis unum ſes numen in ariſ.*

Omnes de ſacrilega Poëtæ ſolertia prædam hiſ carminibus auſpicanſis riſerunt. Quamquam Nicopompus, & ipſe Poëta hanc nonnihil invidiam levabat; Quippe ita eſſe poëſeos genium, ut ad aurium voluptatem exerret extra verum, eò quidem licentiùs, quòd cum ſciat ſibi non credi, quicquid fingit, innocentis potiùs ludi, quàm inverecundi mendacii reſ eſt. Præterea & ſæculum ita ferre, ut immodicis apud Reges laudibus jam omnes Poëtæ ſint. Nam nec ſolum Radirobanem eſſe, cui hæc larva illuſerit. Ipſum quoque (oculis, nutuq; abſentem Meleandrum ſignificans) quàm ſæpe hiſ falli blanditiis? denique omnes eo fato Principes viroſ naſci, ut aliquid ſaltem pennarum ad hunc viſcum relinquunt. At Dunalbiuſ publicæ rei ſtudio motuſ; Ita verò, improvidi civeſ, inquit, dum vilitate laudandi unusquiſque Regum vitia ad amicitia ſolicitatis, voſ ſimul & illoſ miſerrimeſ fieri non ſentitiſ. Quanto enim incommodo veſtro imperanteſ ſic fingitiſ, ne quid eoſ pudeat; Sed licentiſſime aſſueſcant ſeiſpoſ amare & mirari, utique poſtquam diu omneſ eorum affectuſ adulatione & præconiis conſecravitiſ. Illoſ autem, quantumcunque ſibi feliceſ ſint, ego lacrymiſ digniſſimoſ puto; niſi ſupereſſent hiſ domeſticorum inſidiis, & ea colere ac probare ſolerteſ inſtituant, non quæ in ipſiſ alii laudant, ſed quæ ipſi in aliis. Cæteroſ enim adeò ſua purgu-

purpura occæcavit, ut nesciant, quod nemo præter
 hos ignorat; qui mores, quæ studia, quisve modus,
 inter homines famam, aut veniam, vel denique
 odium ferat. Proh facinus! opulentissimæ venationis
 genus est explorare intimos Regum motus, quò eos
 natura, quò cupiditas vocet; mox non diis, non homi-
 nibus æstimatis, quicquid amant aut volunt, impensè
 commendare; vel ut similitudine morum, atque ser-
 monum, iis placeas; vel ut solvas eorum verecun-
 diam, & gratias tibi debeant, quòd molliveris viæ spe-
 ciem, quam ad vitia ducentem, obsitamque infamiâ,
 pudor prohibebat experiri. Quid miremur Principes
 violentâ adulationis procellâ inclinatos, quò sponte
 jam volunt, iis vocibus credere, quas solas accipiunt?
 Præsertim nemine ruinam sustinente, ad quam tanta
 vis impellit. Nam illi sapientes, quos negotiis ad-
 hibent, seu verentur frustra monere, seu medicamen-
 tum, quamvis infundat salubritatem, tamen ingratum
 esse sciunt; his vulneribus non adhibent manum;
 aut certè vitia distinguunt, quibus seipsum Rex ma-
 culat, ab iis, quibus perdit Rempublicam. Et contenti
 utcunq; mederi publicis, non restitunt Principi oculo-
 los, quibus ipse suam sortem & blandientium fallaci-
 am damnet. Quis familiarium sapienter Reges ad-
 monuit, si aviditate æris infames sunt, si nimio vena-
 tionum studio amittunt reipublicæ curam; aut cum
 libidinis exemplis inficiunt sæculum, vel inconsultis
 amicitiiis publicam invidiam concitant? Laboramus
 etiam virtutum nomina his cupiditatibus fœdare. Cu-
 ra futuri, laborum assuetudo, comitas, liberalitas ap-
 pellantur. Nec vitia illa tantum, sed etiam leviora, in
 his adolescunt mendaciis. Imò cum recte quid sapiunt
 adeo

adeò fictos inveniunt & nimios plausus, ut sæpè (cre-
dite amici) pudore, qui cæteris ab erat, onerati oculi
multùm mihi tremuerint. Videbam, neque pudere
istos effusissimæ fraudis, neque Principes indignari,
quòd sibi tam procaciter illuderetur. Quantum à
comœdia distat hic ludus; cùm utrobique in os
laudes, quos apud te protervo contemptu tanquam
vanos aut pueriliter captos, derides? Quòd nisi ma-
jorem Regibus genium, quàm qui populum infor-
mat, dii dedissent, quotusquisque ex his plagis eva-
deret; quæ vel ipsa consuetudine placent, quia na-
scentium cunas circundant, nec eas meminerunt sibi
poni? Sed neque his periculis soli Reges infesti sunt.
Plerique regiis malis in privata fortuna laboramus.
Reges sumus supplicibus; rursusque Rex nobis, in
cujus est manu, quod petimus. Hunc tentamus blan-
ditiis, hunc illâ vanitate conficimus; ultrò amantem
tela, quibus percelli Reges solent. Quòd est autem
ad Radirobanem, à cujus superba credulitate initi um
questibus istis fuit, cæterâ levitate meruit, ne qua in
eo peccata excusamus. Et, ô vos Siculi, miseros, si
illius conjugio Argenidem damnatis.

Adeò Poliarchum hæc oratio affecit, ut vix sibi
temperaret. Optabat Dunalbium amplecti ob hoc de
Radirobane augurium; destinabatque jam præmia,
quibus sæpè ab illo ejusmodi candoris præcepta eli-
ceret. Omnes denique illos instituit commendare
Argenidi, eorumque uti fide in iis, quæ instabant.
Dilapsis hospitibus, Nicopompus & Aridas ad ipsam
redeunt. Deductumque ad thorum non antè desti-
tuunt, quàm ille amicorum quieti consulens, & cum
solis

Solis præterea curis melius loquuturus, domitum sopore se fingeret.

Noctem illam Selenissa & Argenis (quis mortalitatis ludibria satis æstimet?) in ejusdem calliditatis mutuo dolo ducebant; quâ scilicet ratione, ubi dies rediisset, una alterius oculos fugere posset. Nam & Selenissa locum quærebat, quo remotâ Argenide Radirobani loqueretur; & Argenis optabat amovere Selenissam, ne sciret advenisse Poliarchum. Prior Selenissa nunquam se peccaturam tectius rata, quam in umbra libertatis, ultrò de Radirobane mentionem iniecit; Aiebat enixè ab eo se oratam, ut in iisdem arborum spatiis postera die esset; Cupere illum quædam haud vulgaria cum ea communicare, & inde ad Argenidis colloquium deduci. Occupavit Argenis; Vade, ubi commodum erit, mater. Sed mihi ad ea digerenda spatium relinque, quæ cum unâ colloquemur, &, ut solet, orabit, reponam. Volo itaque, ut maturè cum illo sis, protractoque sermone hominem teneas, donec omnibus cogitatis ipsa in hortum descendam. Nihil posse reperiri prudentius iterabat Selenissa, tacitâ improbitate deridens, quod sui prodendi rationem ac tempus ipsa Argenis aptaverat. Sed & ignara erat se quoque deludi, & amolitam à conspectu non tam mitti ad Radirobannem, quam averti à Poliarcho. Manè erat, & multi Solis æstum ambulatione præcipiebant. Jamque illius voluptatis simulatione Radirobanes opperiebatur matronam in horto; vix tunc ob Argenidem magis, quam Theocrinen sollicitus. Nec segnior anus, cum maturius de thoro surrexisset; Pergo, inquit, ad Sardinia Regem. Si vera de amore re-

tulit,

tulit, diu est, quod inambulat somni impatiens. At nos ævo defectæ (addebat subridens) pœnas illius ætatis luimus, quæ nec suos labores agnoscit, nec æstimat alienos. Hic iterum monere Argenis, ne antè discederet à Radirobane, quàm ad viridarium ipsa procederet. Malle se illic, quàm intra limina Radirobani loqui. Ea Selenissæ fuere lætissima, credenti, Argenidem hoc brevissimum tempus petere ad receptum prioris amoris; quem antè omitti oportebat, quàm posset Radirobani placari.

CAP. XII.

ARGUMENTUM.

Accitus Poliarchus ad Argenidem venit, sed sub crine adoptitio, & mentito habitu mercatoris latens. Utrique singultus, quibus, postquam satis parentatum est, & agitatum, quid opus factum esset, ab invicem distrahuntur.

Vix egressa limen erat, cum Argenis ad Arsidam mittit, jubetque confestim venire cum hospite. Nec distulit ille; & Poliarchum sub crine adoptitio latentem, cum exiguis aliquot picturis, mercatoris specie secum duxit. Tremebat Poliarchus, & illud animi robur, quod nulla discrimina, nulli hostes permoverant, destituebat cogitantem, se ad Argenidem ire. Sanguinem etiam in illa expectatione virgo amiserat; notaveratque intercidi à se verba, si cui loquebatur. Secreta erat porticus, in quam ad cogitationum curarumque solitariam libertatem solebat secedere. Illuc postquam cum Arsida Poliarchus admissus est, manumque protensam, tanquam

numen

numen veneraretur, ad os retulit, subiti utrimque
singultus multo rubore vultus sparserunt. Mox di-
reptâ ille larvâ suos vultus reddidit sibi; & cum
Arsida publicæ humanitatis verbis salutavit Argeni-
dem. Sed Arsidas tanquam aliud agens sensum ad-
murum recessit; fecitque ambobus potestatem libe-
rius colloquendi. Hic rursus erepta turbulentis affe-
ctibus verba distulere attonitos, donec fusis lacry-
mis expedita Argenis; Video te, charissime? inquit;
an expressere tuos vultus insomnia; & imitationem
lætitiæ ad Argenidem tuam ferunt? Vides, retulit
ille, domina, novo nunc sensu mala exacta sentien-
tem, & tuo conspectu admonitum, quàm calamito-
sum fuerit, tamdiu abfuisse. Quod nisi grave est me-
minisse; quid sensus tibi fuit, quid virium, in meis
periculis? Quàm multum doluisti; quàm sæpe ac-
cusavisti absentiam meam? At illa; Nimis heu
potes ex tuis doloribus æstimare, quàm sollicitos, te
absente dies exegerim. Eo quoque miserior, Poliarche,
sum, quod non te sequi licet, quod scio, te per
pericula errare; denique quod sperare alii audent
me posse mutari. Dic iterum; Tu is es Poliarchus?
tu in Siciliam rediisti? tu es incolumis? præsentem
te conspicio? Ah num & maciei, quam in tuo vultu
cerno, ego causa sum, Poliarche? Sed an eadem que-
renda rursus erunt? an tibi iteranda exilia? & timi-
dè semper amabimus? Ille errores suos in compen-
dium misit; Ut naufragus fuisset, ut de prædonibus
victor, & in Numidiæ aula æger. At Argenis (quod
potius in rem erat) paucis exposuit Radirobænis cu-
piditatem. Et quidem timere se, ne bene meritum
hominem Meleander generum velit accipere; quod

facinus, inquit, nisi tu illi obstas, antevertam meâ
 cæde. Quam autem miserum putas, sub ictu quoti-
 die mortis stare, quæ non longius abest, quam fœ-
 dera illa, quæ Sardi fortissimè urgent? Accedit soli-
 tudo. Nemini solatium adest, cui cûras commit-
 tam. Timeo armatum Radiobanem; Patrem ve-
 reor; Ipsa (proh facinus!) Selenissa ad hostes de-
 fecit. Et jamdudum (subjicit Poliarchus) hanc
 oculis quærebam. Tibi enim hodie primum, illâ
 absente, loquor. Ego, ait Argenis, si vivo, eam
 miserrimam habebô. Studet Regi Sardinæ. Nec,
 cur aut quomodo mutata sit, scio. Sed ne de fla-
 gitio dubites, cûm secretæ essemus, Radiobanem
 laudavit. Parum id erat; nisi me, ut saltem simu-
 latâ amicitia facilis illi essem, sustinuisset hortari; id
 est, ut quasi reciprocanti æstu, sensim à te recederem.
 Nunc quoque, ne adesse te sciret, passâ sum ad illum
 hanc exire. Ambo in viridario de meis fati agunt.
 Sed non impunè peccaverit. Peribit, si unquam felix
 ero. Indignatus juvenis; cûm proditiõis injuriam
 impatienter ferret, ad periculum quoque exhorruit,
 quod tam potens in Argenidis familia Radiobanes
 esset; & vel si cessaret Argenis, ultorem injuriæ se
 promissit.

Post hæc anxiam deliberatione versantibus, quid
 sibi capiendum consilii, ipsâ incertitudine animi ni-
 hil, quod occurreret, placebat. Iret ad Meleandrum
 Poliarchus, se Regem prædicaret, numeraret bene-
 ficia, sibi uxorem optaret Argenidem: Ipsa quoque
 Argenis se sponsam Poliarchi (quod res erat) apud
 patrem profiteretur. Justum quidem, & præsentis,
 si succederet, utilitatis in ea mala remedium. Sed
 timeo.

timebat Argenis iniquiorem Poliarcho Meleandrum; quo dissimulato armatum Radirobane[m] monstrabat. Non equam fore causam Poliarchi, se in Regium culmen subito afferentis, & illius, ejus cognitz opes erant, & qui etiamnum exercitu implebat Siciliam. Timere se insidias & scelera, quæ amor, & regni cupiditas atrocèa inveniunt. Vera hæc esse sentiebat Poliarchus; Addebatque metuendam Archombroti gratiam apud Regem; quem vereor, inquit, ne & in spem tuarum nuptiarum erectus sit. Cohorruit Argenis ad hanc vocem; Neque tardè per omnes Archombroti actus, perque omnia verba, redeunte memoriâ, in eandem suspicionem delapsa est. Igitur consilium adeundi tunc publicè Regem, tanquam præceps, & sævum periculis, omittunt.

Diutius hæfere in alia; ut, quando fortuna Siciliam negabat, irent in patriam Poliarchi. Ultrò redire in gratiam Meleander optaret; & elusus Radirobanes, si aliquid moveret, excipi posset armis. Nihil Selenissam, nihil Archombrotum nocituros. Quid mirum, si virgo ad sponsi domum ibat? Pro flammeo velum fore, quo celaretur discedens: faces autem multo plures, quàm quinque, sub noctem ipsa astra abeunti præstitura. In hanc fugam consentiens Argenis, reluctantem animum, & damnantem hunc impetum, non benè domabat. Vellebaturque mediâ intentio inter abeundi & manendi consilia. Hinc causam, quæ utique optima erat, respiciebat; hinc famam; quam non integro tantum, sed & sapienti pudore oportet habere propitiam. In ea seditione animi tamen sequebatur Poliarchum; non tam, quòd illud optimum putaret, quàm ne aliquid esset,

quod ei negare videretur. Sed ipse hoc furto non admodum lætus; quia sciebat, pervulgatum hoc esse remedium, & nullam amantium fabulam penè constare, in qua virgo cum sponso non fugiat; Cum præterea vim notasset, quam Argenis fugæ laudandæ sibi ipsa inferebat: Digni sumus, ô Domina, inquit, qui non latronum more tenebras, atque silentium, quæramus in vota. Quid, si deprehensis non erit sub irato patre defensio? Quid si abstrahemur nunquam redituri ad conspectum? Frustra præsidium ab æquitate expectamus, nisi ipsi æquitati paramus ante præsidium. Si placet, credisque inter mala jam familiaria tres adhuc menses durare nos posse; ego à patria revertar cum milite, ut non sine dignitatis insignibus te Regum Principumque spem ac stirpem accipiam. Quod si adhuc repugnabunt nostri hostes, extorquebo idoneis viribus à Sicilia meam simul & tuam felicitatem. Sponde modo tamdiu te victuram. Ego strenuè adero, nisi mors interim obtinget; quæ si tam celeri fato imminet, at tanti saltem erit te à funebri abfuisse spectaculo. Cum hæc verba suspirio finiret, obruerunt Argenidem largissimè fletus; Reputansque quàm is igitur procul, quàm subito abiret, non minùs sub amore, quàm antea sub verecundia, vapulavit. Sed consuetudine dolendi, tres faciliùs menses destinari ad miseras sinebat; modò intra id temporis rediret Poliarchus, vel inermis; quem tunc ipsa sequeretur, spe aliâ omni damnatâ.

Ubi in illam sententiam concessum est, uterque plurimam monere & hortari; quærere etiam Poliarchus, quid interim Radirobani, quid parenti, virgo dice-

deret ; Illa autem , ne promisso tempore destitueret amantem , verbis & lacrymis , & , quod efficacius erat , mentione destinati , si falleret , interitus monebat. Plurima , inquit , Poliarche , in te amavi ; sed præcipue fidem , & plerisque virorum ignotam modestiam. Diu est , quod , non spreto quidem patris imperio , sed omisso , te sponsum appellavi. Nunc iterum opes meas , fortunam , amicitiam , quæ licet tibi trado ; & per utriusque fata obtestor , nulla vis ab hoc sacramento me absolvet. Nullius unquam , nisi Poliarchi , erit Argenis. Si dii finent , ut felibus hymenæis jungamur , tum plenum beneficium satis debemus : Sin malignior fortuna conatus everterit nostros , ego tamen incorrupta in tumulum succedam , & saltem animorum inter nos matrimonium erit. Post hæc verba rubore suffusa est ; pronusque in gratias , Poliarchus , non minora de Argenidis in se victoria loquutus est.

Timebat uterque , ne fortè à Radirobane rediret Selenissa , cui postquam ambo maledixerunt , suasit tamen Poliarchus , ne illam tot secretorum arbitram à se remière Argenis amitteret. Sin necessitatem divortii suo scelere faceret anus , tunc virgo meminisset Timocleæ , prudentissimæ matronæ , & illo loco dignæ , à quo ista excideret. Satis erat commendata Argenidi Timoclea , servatrix Poliarchi ; timuitque subito virgo peccasse ; tenuibus adhuc donis parum in eam liberalis. Quippe Selenissa effecerat , ne in gynæcéum reciperetur ; nec de charitate quidem , sed de constitutis muneribus multa dehortando reciderat. Cum verò narraret Poliarchus benevolentiam in se Dunalbii , adderetque non le-

vius Antenorem, & Hieroleandrum in se affectos, sibi virgo gratulabatur, hos eximios viros esse, quorum turâ operâ uti in arcanis liceret. Statuerunt igitur, beneficiis omnes excolere. Quamquam Dunalbins eo Sacerdotii procefferat, ut vix quicquam posset addi fastigio; tamen aiebat referendæ gratiæ locum nunquam Regibus deesse. Hieroleandro autem (inquit Argenis) magnus erit ad publicos honores aditus, si cum patris epistolis ego præfecero. Sed Antenori quæ præmia erunt? Mittam sæpe Apollini, & Sacerdoti donaria; Et, si tibi videtur, Poliarche, charissimam Timocleam, ubi res nostræ successerint, magna cum dote, quam uterque mihi dicemus, uxorem accipiet.

Jam tempus urgebat; vicissimque expectabant missionem, neutro tam acerbum sermonem incipiente. Ergo flebant tristi aspectu; donec conatus Poliarchus benè precari, & abire, in vocis primordio defecit. Ut tamen necessariâ fortitudine dolores finiret, qui in discedendi confinio crescebant; demissis cervicibus veneratus Argenidem, inter silentium abcessit. At Virgo sæpè repressis lacrymis tandem victa, subito impetu semovit se à conspectu. Amens plangebat pectus immeritum, plus mala Poliarchi, quàm sua, aut sentiens, aut sentire ferata. Sic tunc confusa in secretum cubiculum irupit; & ille haud certis vestigiis, oculisque vix egressum à porticu videbat. Aridas quoque perturbatione cognitâ, & frigidus ipse, nec dicere quicquam ausus, cum muto, nec satis sui conscio, redit ad Nicopompum, illincque sub vesperam ad mare cupientem deducit.

CAP.

CAP. XIII.

ARGUMENTUM.

Radirobane in hortum iterum conveniente Selenissa prosequitur, ut suis prædonibus Theocrine nihil mortem veritatis, alios, qui Regem comprehenderant, eadem virtute pariq[ue] successu adorta sit: deinde thalamum repetens genus, ac nomen suum Argenidi significarit. Tum per tenebras ex arce declinavit.

In æram motibus longè diversis Radirobanes agebatur, dissonante Selenissâ de Theocrines discrimine. Nam ut animum in viridarium venientem est amplexus; Ut pugnat, ut vincit, Theocrine? ô mater & certè in ipsius imagine anxiam noctem duxi. Nam heri iniquo numero, si neminiisti, pugnantem reliquimus. Sed, quod præcipuè me sollicitum habet, an Argenis nostra valet? & quid tractabilem fore existimas? Tum Selenissâ; Diis litavisti, Rex; nisi me eloquentem faciam, imputemq[ue] meæ arti, quod incepit agnoscere Argenis se tibi præter meritum duram esse. Quid enim amplius expectes? Illam ad poenitentiam adagi meis verbis. Mitigato in te animo huc promissit se venturam. Sed dum cultui suo vacat, sine nos incepta evolvere. Magnopere enim expedit, ne ignores Theocrinen. Pugnabat, ut retuli, spoliisque animosa hostilibus circumferebat simul clypeum, simul ferrum. Diceres hanc bellis assuetam, illos in gynæceo adolevisse. Duo de prædonibus jam strati; totidem reliqui erant. Nemo integer à vulneribus restabat. Nam & in fronte Theocrines, dum ipsa alterum petis, mucro alterius

leviter sedit. Illicò emicuit sanguis, & purpurâ per candidissimos vultus errante torvos oculos strinxit; caputque & arma quassando, cùm minaciter proclamasset (adhuc timeo, Rex) aliquid supra mortalem fuit. Vix fauciam videramus; jamque illam, quâ violata erat, manum ferro dejecerat. Neque mora, averfos prædones, cùm vulneribus multis invalidi fugerent, nihil noctem, nihil insidias verita, extra triclinium sequuta est.

Sed dum per tenebras & hi latent impuniùs, & irata exerrat Theocrine, novus clamor illius animum percussit. Nam altera pars latronum, cùm aliquandiu cubile Meleandri quæssissent, tandem lumen sequuti, quod haud procul regio thoro in custodiam vigilabat, fores effringunt, &, promissum Lycogeni donum, Regem vinculis adoriuntur. Excitatus tumultu Rex, ubi viros (haud assuetum illi donui facinus) aspexit, & quidem armatos; quamquam somno & rerum insolentiâ turbatus, tamen ensen, qui ad putvinum pendebat, corripiens, simul vestigium ad pugnam festinavit componere. Sed priusquam excussum thoro corpus justo gradu consisteret, irâ & horrore titubantem latrones circumfistunt. Non sacra illa membra, non proximum diis nomen reveriti, captivum reclinant in lectum; ferroque extorto, quod tenebat, ausus unus est, simulans casum (sed opinor sacrilegæ audaciæ famam & voluptatem captans) in illius vultum capulo impingere. Jam manus institis tenebantur, & quasi damnatum operto capite ducentes, superbi querebantur, nondum socios, qui ad comprehendendam Argenidem diverterant, adesse cum præda; Cùm Theocrine successu exul-

exultans, prælioque & vulnere accensa, ad Regem pervenit; captivumque intuita, furioso clamore grassatores increpuit; O quotquot sunt parricidarum deterrimi, subite calentem vestrorum sociorum sanguine enses: heu mea manu non digni! Sed non omnes ita peribitis. Supererunt, qui serviliter necentur. Nec levius, quam pro atrocitate minarum, coepit in eos deservire. In illo tumultu excidit vestis, quâ caput Meleandri prædones condiderant. Hac prolapsa videt consilium suum, videt parem tot grassatoribus Theocrinen, quæ jam fato unius cæteros admonuerat, illi scelere abesse fortunam. Miresit Theocrinen; tot obversantibus circumstantibus, tot mortibus clypeo solo depulsis, Regis vincula non patienter aspexisse. Sed, ô Rex Sanctissime, inquit, quamdiu captivum te videbo? Simul nodum infiratum, qui non arte coiverat, solvit, & atrox viriliter quærentem objectu corporis tutatur, donec gladium inveniret.

Hic Radiobanes, agere servatum silentium denique solvens, ô, inquit, simillima fabulis monstra! Quid huic par antiquitas vidit? Unde virgini ille sanguis? Unde fati charitas tanta in Regem, ut pateretur imminere exitum, quod sanctius, & felicitatis novæ exemplo, esset incolumis? O Selenissa! Sed an vera hæc autumas? Parce per tot miracula confusa. Tum atque; Tu ita me (ô Rex) atque ita te juvat Argenis, ut hæc non minus vera sunt, quam me vivere, quam tibi me loqui, quam denique te amare. Perge igitur, subjecit Radiobanes, implere me tam insignis noctis prodigiis. Et illa; Exolutus vinculis Meleander, non suam salutem, non Theocri-

nes pericula destituit. Ita validè pugnando effectum est, ut ex tribus, qui supererant, unus caderet, aliusque fugeret, & postremum Theocrine amplexu occuparet, cujus postquam lacertos in tergum reduxit, vinctum obnoxiè committit Meleandro; Et, serva hunc, ait; dumque redeo, si salutem tuam, Rex, amas, intra hanc sedem te contine. Illum, qui aufugit, non oportet elabi: præterea explorabo de insidiis, quid supersit.

Sub hæc verba limen egressa, redit ad thalamum Argenidis, in quo nostræ mulieres timidissimo cœtu convenerant. Collige animum tuum. Nam quæ à me, Rex, audies, nisi esses constantissimus, te repentè per præcipites motus abriperent. Theocrine prælio calens, oculisque jam alia, & propemodum toto vultu nobis ignota, manu Argenidemprehendit & præterea sequi me juber. Postquam constitimus, unde cæteræ loquentem non audirent; Diis gratias habeo, inquit, quòd amoris mei industriam per non inutiles dolos in hanc vestem & domum coegerunt. Tibi, Domina, Patrique, saluti hæc fraus fuit, quos propitiis fati prædonibus eripui. Hoc eventu æquum est mihi ignosci. Nam quid amplius dissimulem, cum ista me prælia probaverint virum esse? Fefelli; Audaciùs, quàm voluissetis, amavi, & quò minimè licebat, sub muliebris sexûs favore admissus sum. Sed excusationis multum est, quòd inter vos tamdiu versatus, mores & speciem puellæ sic resuli, ut nulla immodestia sexum argueris: quantum autem in feminas potuerim, si abfuisset verecundia, numo demum in viros ostendi. Nec quæro has vires aut continentiam laudare. Satis erit, si apud te (Virgo)

me

ne absolvent. Scias enim. Ego nec genere, nec fortunâ regiis nuptiis impar; ab externo littore tuam famam sequutus sum; & quasi admonentibus diis, ut te viderem, fruererque moribus tuis, faminam simulavi. Crudelitatem patrui, miseras matris, omnia commentus sum. Abscedo nunc ægrior, quam cum intravi. Nam quantillum tuarum virtutum est, quod famâ acceperam? & me tamen rapuerant.

Radirobanes atrociter his verbis vulneratus; Perii, Selenissa, perii, inquit. Quis hic ergo sub pallâ degeneri Achilles? aut quæ Thetis fraudem ornaverat? Nullus sum. An ille est, quem nunc amat Argenis? Ille est, subjicit amicus; & ne putes vulgare hoc esse secretum, id adhuc ignorat Meleander. Cæterum morari se diutius posse negabat, ne Regi suspecta fortitudo sensim fraudem detegeret. Rediturum se brevi ad Regiam, sed cultu militari, mihi quæ, vel Syracusis, vel in Anla, præsto futurum, quoties ab arce digrederer. Sibi nomen Poliarcho; neque vero diutius victurum, quam placeret Argenidi. Ex animo tuo perpende, Rex, quales ambo fuerimus. Si te narratio virum movet, quid existimas in re præfetti feminas obstupuisse? Pauca deinde in autem Argenidi narravit. Credo, genus & patriam referebat, obtestatusque virginem, ut secreta ea essent, fidem invenit. Unum hoc enim arcanum est, quod non auribus meis Argenis contulerit. Arcis claves apud me de more servabantur: quas ille corripientis Isæ ad Meleandrum, ait; Ego ne majores subisset insidias, Prætorianos & vigiles accersam. Spississimæ tunc nubes omnia astra eripuerant. Et dimotis ille claustris, cum facem teneret; ab ipso arcis limine

exclamavit, perrupisse ad Regem grassatores; Propere ad auxilium à stationibus miles, instare, adesse periculum; facinus prope peractum esse. Hæc cùm vehementiùs aliquoties proclamasset, ipse quidem longè à via declinavit per tenebras; cæterum exarsere improvise tumultu, qui arcem proximè observabant. Quo habitu quisque erant, procurruunt ad præstandam celeriter fidem; Nam & multi seminudi, ne componendis vestibustardi essent, prope modum sola arma attulerunt. Jam occupaverant moenia, jam fervebat vestibulum atriumque confusis cohortibus. Cumque per varios ignes frustra hostis quæreretur, cœpere vereri, ne aut larvæ improvidos lussent, aut aliquo dolo de stationibus essent exciti. Præcipui verò duces, & in illis Eurymedes, cum delectis milium od cubiculum Regis pervadit, in quo ego cum Argenide eram. Nostra vociferatio, & in vultu Regis horror, maximeque duo cadavera, quæ ante pedes jacebant, non contemnendæ rei indicia fuerunt. Circumstetere igitur Regem; Ac quòd incolumem videbant, defunctumque periculo, manum amplexi, mistis vocibus multa ac varia volentes, ideo nihil exequabantur. Hi quærebant, qui sicarii fuissent: alii, quis eos refellisset in inermi & muliebri domo; plurimi accensis facibus scrutabantur, ne quid hostis lateret. Etiam tumultuaria quæstio de captivo habebatur, his genas vellicantibus, aliis in pectus intentantibus ferrum. Meleander interesse arbitratus, ne præcox vindicta de eo sumeretur, tradit servandum Eurymedi.

Jamque securus, & præsidio suorum medius ad Argenidis thalamum venit, quò & resistentibus nobis audic-

audierat etiam domitos esse à Theocrine ficarios. Postquam & illic duo cadavera conspexere, & plagas plusquam ad mortem opus erat adaectas, enixius rogare Regis amici, quinam mortalium huic fortitudini suffecissent. Ubi verò retulimus, manu puellæ patratum hoc facinus, taciti (nam admiratio verba suppresserat) circumlatis oculis victricem requirebant. Rex quoque advocari illam iussit; & quia monebamus duos ex latronibus fugisse, ipseque meminerat, unum quoque cubiculo suo elapsum, totâ domo distribui exploratores iussit, qui repertos adducerent. Sed sive per portam, quâ receptum præsidium erat, effugerant; sive per muros erant delapsi; Regi tandem relatum est, neque illos, neque Theocrinen compare. Minor cura Meleandro de prædonibus fuit; sed Theocrinen abesse non ferebat; iterumque delectis, qui omnia vestigarent, Theocrines nomine tota domus exsonuit. Sciebam, ego, atque Argenis, vocantibus respondere non posse, qui beneficio noctis usurus jam forsitan multum vix processisset; Primumque indicium mihi fuit amare Argenidem, quod adeo dissimulabat, quicquid utraque noveramus, ut & propè me falleret.

In illis tumultibus reliquum noctis absumptum est. Primâ luce Orobolus, ceterique, quorum consiliis Rex præcipue fudit, per cursores admoniti, quid Regi contigisset, strenuè adfuerunt; quibus ad questionem de captivo habendam dimissis, Rex ita circumstantes affatus est; Quamquam in me deosque ingens piaculum admisere nefarii, detegique & vindicari fontes debent; ego tamen non me magis ultum cupio, quam illam videre, cujus virtute servatus

sum. Ubicunque Theocrine est, ego me felicem ab-
nuo esse, quamdiu ignoro, an illa sit in tranquillo
Dii boni! Ne in latronum insidias nimia virtute
devenerit. Sic loquenti, querenti que, iterum explo-
ratores renunciant, nulla Theocrines vestigia nec in
arce, nec in proximis campis extare. Si quid duri
contigisset, aut sauciam, aut, nefas, interemptam po-
uisse reperiri.

CAP. XIV.

ARGUMENTUM.

*Theocrine nusquam reperta, ope Palladis factum cre-
didit Meleander, quod in se filiamque suam insidia
exitum nullum habuissent; Quocirca eam Pater,
donec in matrimonium detur, Dea Aris præsedit.
Harum insidiarum author Lycogenos Regem non
latuit. At Poliarchus remotâ larvâ in Regiam
venit, & furtivis cum Argenide fœderibus con-
trahit.*

HÆst aliquantum Rex, ut ex fronte conjicieba-
mus, in subitas cogitationes delapsus. Tan-
dem versus ad signum maximi Jovis, quod non pro-
cul in domestica ara stabat; Summe Jupiter, in-
quit, si, ut conjicio, res est, firma tuo numine meam
fidem. Cœlesti munere factum est, quod ex telis
impiorum elapsus sum. O Theocrine, si fas est ad-
huc eo nomine te censerî, quod tibi inter nos in-
duisti. Non tu virgo mortalis, nec de numinum
vulgo. Tu sanctissima Pallas, tu præsens armorum,
tu, quæ soli Jovi debes, quod nata es. Veneror te,
dearum fortissima, ne Siculos patiaris ignorare bene-
ficium

seium tuum. Me enim archissimâ religione tibi devotum, exemisti inimicis, seu patris imperium, seu pietatem tuam sequuta. O te felicem, mea Argenis, si tuas fortunas licuisset agnoscere; scivissesque Palladem tibi loqui, tibi adesse; quæ quò solertius divinitatem celaret, tibi clientis specie voluit esse obnoxia? Quibus argumentis hoc credam, si postulas; Primum, memini vultus; & eodem numine, quo deam vetabar deprehendere, nunc serò immortalia ora cognosco. Quis vigor? quod in oculis jubar? Omnia lineamenta in memoriam redeant; scies quòd, ut fingebat mortalem, ita nec deam in totum suppresserat. Sed quis de accepto beneficio dubitet post certamen Pallade unâ dignum? Adeone ad divina opera caligemus, ut virgunculæ manu putemus tot homines fufos, & non potius lacertis cœlestibus gratias habeamus; qui hanc pugnam ediderunt? Nunc verò, quæ præsens tegebatur, absentia suâ se nobis aperuit. In cœlum abscessit; aut fortasse nostris oculis erepta, tamen inter nos versatur, expectura, an simus ingrati.

Ita disserente Meleandro, fremitus ingens inter audientes exortus est. Scis hominum animos, ac præsertim multitudinis, facile grandibus & insuetis rebus deos authores facere; & superstitionem quodam impetu infundi. Gloriosum præterea Siciliae erat, deos ipsos pugnasse pro Regibus. Itaque orationem Regis excepit militum clamor, Minervam Tritonidem per omnia nomina invocantium, quæ illi artes suæ aut deditæ sedes fecerunt. Hi superstitione animi; alii, quò Regi placerent; cæteri effusè gaudendi licentiam amantes. Ut putas inter hos erran-

rantium motus risu furtivo mecum Argenidem luisse? Nec indelectata quidem hac fabula, mirabar, quòd Rex tam facile deam fecisset. Sed non hactenus stetit ludibrium. Quidam miles sive adulatione, sive insaniam motus; Quæ autem illa species, inquit, quam in summa arce vidi, cum ex castris exciti primum sumus? Fulgebat per noctem candidissimus ignis, quem hærere tectis putabam, & nos compescendo incendio acciri. Mox in radios distingui cœpit fulgor; & hæc pompa longo ordine crevit in cœlum. Rei autem admirationem tunc quidem mihi excussit nunciatum, Rex, tuæ majestatis periculum, quam non sine venerationis sensu nunc repeto. Quid si ille Palladis splendor erat, sese post te assertum recipientis ad sydera? Vix miles finierat, cum plerique eadem vesaniâ, quod is finxerat, somniôve conceperat, vidisse se confirmant. Ita multis authoribus fabula invaluit; & certatim consecrationem Theocrines argumentis, veneratione, assensu juverunt. Cum vero gratularentur Argenidi, quòd tamdiu habuisset domesticum numen, illa abjectis modestiæ specie luminibus, antevertebat risum; donec satis adorata Minervâ, Rex ad consilium super atrocitate sceleris, cum delectis secessit; & ego atque Argenis de Poliarcho loquuturæ in penetrale convenimus. Dicebat Argenis, non indolis ad tempus repressæ, sed verissimæ fuisse virtutis; quòd is apud se tot dies modestiam tenuisset. Quid illius ingenio candidius, qui penè lentior inter mulieres fuisset, quàm fortior inter viros? Jam beneficium memorabat, quod, Meleandro teste, dignum erat magnitudine deorum, & Palladis manu. Jam etiam,

etiam, sed illud verecundè, monstrabat, quantum ille amasset, periculosissimo dolo ausus & sexum dissimulare, & se suppliciis, quæ deprehensio certa erant, obicere. Fateor, ô Rex; sublevabam virginis pudorem, ea ipsa commendando, quæ intelligebam illi esse gratissima; & quia nondum te noveram, nihil credebam præstabilius Poliarcho.

Interim exegerat à captivo Cleobulus sceleris authorem atque modum. Ille tormentis impar, cuncta de Lycogene confessus; Viam, aiebat, se ad arcem invenisse, quâ mari alluitur; nescio quâ harpagine in murum conjectâ, quæ illicet saxis hæsit; præligatumque funiculum, per quem in altum scandi posset, librato pondere immota sustinuit. Hic largiter à Rege esse peccatum consultiores putant. Nam cum Lycogenem subito opprimi oporteret; maluit ad illius villam mitti, qui hominem tantum accerferent. Seu jam eum ad arma comparatum crediderat; ut nec capi facile posset; seu sperabat ad omnia audacem contempto indicii periculo venturum. At ille cum clientum fortissimis, quos pridie in rei eventum plerumque ignaros coegerat, venationis specie longius profectus, venit ad arcem, quam in Leontino agro habebat, eximiam. Hinc per literas Regi significat, nec se tuto inter tot inimicos ad iudicium ire posse, nec debere inauditum daminari. Non denique oportere subornatos in suam perniciem sicarios fidem habere. Interim factione & viribus adoleverat; ut quod nimix lenitatis consilium fuerat Regi, tunc necessarium esset, dissimulare facinus, & tanquam ad innocentem rescribere; Præcipue monente Cleobulo, ut, si injuriam fortiter exequi

qui nollet, saltem non tam ignoscere videretur, quam fidem accusationi non habere. Ad hoc consilium fuit, ut captivus ille index, morte in carcere oblatâ, tanquam casu occideret. Neque tamen Lycogenes, quid meritus ipse, aut Meleander, quid ille ausus esset, oblitus est. Alter ergo in alterius potestatem aut fidem redire cavebant; & suspicionibus odia fovebantur, bello, quod deinde sequutum est, propemodum deteriora.

Interim Meleander damnatâ arcis fide, quæ sicciorum furori patuerat, novo consilio Syracusas Argenidem abducit; non tam iratus Lycogeni, quam Palladi gratus. Adventabant quinque dierum sollemnia, quibus ferias illius deæ nascentis solemus residere. His ergo expectatis, Rex ad templum progreditur, convocatoque ad concionem populo, in hunc sensum loquutus est; Scire jam eos, quicquid ipse de Palladis in se meritis dicere posset: Repetere tamen deam in mercedem auxilii, ut quam sæpissimè amet de ea re loqui. Tunc in se atque Argenidem insidias commemorat; sceleris tamen authores premens; Neque in Lycogenem contumeliosa vox excidit. Palladem autem mortali specie, & Theocri- nes nomine tectam, adfuisse periclitanti. Ipsam, ipsam genio manûque divinam, abstulisse successum euntibus in se telis; & prædones tanto numine oppressos periisse. Quid autem, ô cives, erga deam pignus erit, nos præstiti auxilii memores esse, nisi quod pretiosissimum mihi servavit, Argenidem, inquam, meam, ego ejus cultui mancipo? Hanc igitur, consciis omnibus diis, in publica Siculorum concione, tanquam Pontifex Sacerdotem capio; Hanc sacris Pal-
ladis

Idem jubeo operari, templisque præesse, donec Junonis munimine abducetur ad nuptias.

Postquam Rex dicere cessavit, Argenis ex composito ad patrem processit. Circa, Augures erant. Et Rex candidam vestem tenens, omnibus historiis distinctam, quæ Palladis majestatem populo exhibent, procumbentis collo, injecit. Quod si, inquit, dea esse non potes, nisi è patria potestate exiveris, ego te hæcenus imperio meo solvo. Solæ nuptiæ à Palladis religione te eximent. Sacra omnibus nudinis peragentem nostri cives aspicient. Ad hæc Meleandri verba lacrymas, plausus, vota, popularis superstitio effudit. Redemptes deinde in Regiam tota civitas comitata, mox per singulas domos temulento pervigilio novitatem sacrorum sancivit.

Accensus Ratirobanes æmulatione sævissimâ interfatur; Dic autem, Selenissa; eo usque decipi patrem tulit Argenis? Non repugnavit infulas injicienti? Non exoneravit Regis animum absurda pietate? Tulit denique se Palladis nomine initiari Poliarcho? Tunc anus; Equidem indignabar eò processisse fortunæ ludibrium. Sed non impune studiis alumnae repugnassem; quæ professo apud me affectu Poliarcho jam favebat. Ingratum præterea fuisset Meleandro ab errore revocari. Quantum enim hoc erat, habuisse in auxilio deam? Præterea gnatam sacerdotio destinabat, non pietatis tantum officio, sed ut populus virginem, proximam sceptro, videre assuesceret, & mirari. Ita volebat favore frequentior esse securam, quæ in solitudine propè perierat. Nec sordida sacra aut indigna sceptro erant, quibus manus admoiebatur. Vestis auro signisque conspi-

cua;

tua ; caput ornatum , ut potius deæ quàm antistitis crederes. Satis erat , innoxio ictu libare victimas , priusquam caderentur. Thura inde Palladi dare , moxque fluentem populum ad rami osculum , quem ipsa tenebat , in aurata sede excipere.

Inter hos dies Poliarchus , ut promiserat , militari ad Aulam cultu venit. Unus ille cum ipso , qui patruelem antea simulaverat. Tunc eum sorte & nomine mutato appellabat Gelanorum , habebatque pro liberto. Primum ad Eurymedem venit , statimque indole , & arcano inter præstantes viros genio , ei conciliatus est. Mox per illum admissus ad Regem , significavit à remotissima regione se venire , inter suæ felicitatis titulos numeraturum , si in tanti Principis aula liceret ad virtutem erudiri. Rex , qui sæpè Theocrinen non viderat , jam sermone & vestibus alium , adeò ignoravit , ut tanquam incognito & tunc primum in Siciliam appulso loqueretur. Suspiciebat tamen vultus ; & omnia in hospite spectabilia , viam ad futuræ familiaritatis magnitudinem faciebant.

Dies erat , quo redeuntibus nundinis oportebat Argenidem ire ad templum , cum ambæ scivimus Poliarchum esse in regia. Trepidabamus ergo : Illa quidem lætitiæ immodico sensu ; ego autem horrore dubia , ne quid ipsa moribus suis , & motibus meis , indignum patraret. Sed rem in melius utriusque amantis virtus explicuit. Ignosce (Rex) si coram te Poliarchum breviter laudo. Certè enim nec Argenidem oporteret à te amari , si impari aut degeneri amoris paruiisset ; Nec deberes mihi multum , nisi te præterrem illi viro , quem præter te vincere nemo potest. Tunc quidem , hoc accepto nuncio , solemni-

lunium oblita Argentis, non sacerdotii regium cultum, quo cingebatur, videbat, non salutantium cœtum, non matronas virginesque assuetas obsequio. Occupata in Poliarcho, nec commodè loqui poterat, nec audire; donec ego in morbum despiciens, familiariter rogavi, ut se colligeret: Et illa, non antea merita sic moheri, verecundè erubuit. Processimus ergo ad templum: Jamque hostiz tangebantur, cum in Argentidem intenta, rursus video eam diriguisse. Nec dubia fascinum esse, quo invicem miseri amatores pereunt, circumspexi, unde hoc telum veniret. Haud procul Poliarchum aspicio. Sed vir erat, majorque videbatur, nec facilè Theocrinen agnovi; ut non mirum, si Melander falli potuerit. Adco quicquid muliebre, quicquid timidum videbam, cum veste posuerat. Supercilium gravius fuit, vultus erecti, lumenque modesta, sed virili licentiâ vagum. Frontem quoque & tempora negligentia decore comis aspererat. Inter hæc Theocrinen animo repetebam. An illa est? inquiebam: ea est: dii deique. Tot lepores, tam habilis ad omnia, animus: & hæc manus pensa trahebant? Ignovi itaque ad hoc spectaculum raptæ Argentidi: quam tamen revocatura ad præsentis sacri officium, (nam propè stupebat) simulavi flere præter modum virginis pallam, eamque dum colligere videor; Memineris, domina, inquam, nec Poliarchum probaturum, ut tibi hic des. Evigilasse diceres ad hanc vocem. Conceptit ergo preces, quas præibat Pontifex, & Poliarcho, qui deæ nomine colebatur, libentissimè habuit hos honores. At ille (ô quanto plus est suo quemque, quàm alieno judicio esse felicem?) quærebat supplicare facien-

facientibus sacra, inquieto animo in me subinde atque Argenidem respiciens.

Redimus ad regiam. Ne quære, quid tunc ego, & Argenis, colloquutæ. Unicuserat de Poliarcho sermo. Ad extremum; Quid, ô mater, peccabimus, ait Argenis, si meum, patrisque servatorem, sanctius chariusque habebimus, quam qui illum ignorant? O si saltem colloqui huic liceret; unaque sacerdotii mei vanitatem ridere! Faciam, inquam (Domina) ut liceat. Mea opera sistet hunc tibi. Et hoc quidem spondebam prolixius, ne illa (nam sanitatis vix spes erat) morbum suum periculosa modestiâ à sensu meo eriperet, néve, si nihil indulgissem, aliis artibus plura pararet. Cum ab Argenide exirem, video in vestibulo Poliarchum, cum meo filio spatiantem. Quippe ad me aditum suspicionē carentem quærebat. Ego tanquam ad filium item, etiam hospitem salutavi; strictimque admonui, ut in eundem locum sub noctem se referret. Quid moror? Secretò ad Argenidem adductus, eâ gratiâ & modestiâ fuit, ut hunc crederem rursus esse Theocrinē. Nihil illis colloqui (nam sæpiusculè redibat) cui non interesset. Nullum crimen, nulla in juvene & amante temeritas; nisi quòd semel in hanc sententiam ausus est loqui; Se Regibus ortum, neque in statu privato futurum diutius, quam suus in Argenidem amor jussisset; Ab ea recipi in sponsi charitatem & fœdera optare. Ut prius in orcum recipiatur (inquit Radirobanes.) O vesanam semiviri temeritatem! Non credebam, ait anus, superfuturum virgini ad ista sermonem, & tanquam debitas mihi partes pro alumna parabam sufficere; cum ipsa, ne, ut in re improvisa, cun-

dyndatata quidem multum, ausa sic loqui; **Testes dii,** quos omnes, **Poliarche,** propitios tibi credo, si te fratrem habuisssem, nullas in tædas consensuram me fuisse, ne quis esset, quem supra te amandum jura mihi ostenderent. **Virtus tua, & libertas,** quam depulsis prædonibus dedisti, faciunt, ne certiora fidei pignora possim exigere. **Sint ergo conscii dii, & tu quoque Selenissa,** me hæcenus ad hæc pacta descendere, ut spondeam, nulli me, nisi **Poliarcho,** nupturam. **Nec parentis in me imperio in totum detraho.** Illo jubente nulli nubam; at alteri, nunquam. **Expalluit Radirobanes; & fascinum profecto valuisse in virgini;** **veneficum Poliarchum fuisse:** **Addebat & alia quæ recens indignatio in felicem æmulum inveniebat.** **At Selenissa; Ego, ait, tunc confusa,** ne tamen nihil profuturo jurgio me illis committerem; **Dii, inquam, aspirent cogitationibus magnis.** **Audax tamen consilium, & celere initis.** **Et, si quid rogare vos possum; Quid interest, Poliarche, hæc potius agi secreto, quam professo ad Meleandrum voto?** **Si, ut ais, & arbitror, privatæ sortis non es; cum jam beneficium dederis, cum ab Argenide ameris; nihil causæ, cur affinitas Regi non placeat.** **Tum ille; Si ignoscis, Matriona; quod juvenilis impetus me avidum videndi Argenidem à patria abstulit, sine comitatu, aut cæteris meæ fortunæ indiciiis; cætera facile excusabo.** **Ignotus, & propemodum solus, vereor, ut meam causam, & opes, Regi probem.** **Sufficere autem vita non posset inter amoris mala, si in incerto votorum juberet à patria accire meæ sortis & dignitatis insignia.** **Itaque me, ô virgo, ab interitu revocasti, quem destinatum habebam, si**
te du-

te duram præbuiſſes. Tu verò, matrona, deſine hæc fœdera habere ſuſpecta; Nam quæ modeſtia fuit amanti, durabit adhuc ſponſo. Satis eſt me amari, ſatis eſt ſpeni eſſe ſecuram. In hoc mihi votorum nunc ſumma eſt. Nec furtivæ nuptiæ mihi placent. Jam patientior omnis moræ, tempeſtivis conſiliis ambiam Regem, donec in oculis Siciliæ mihi tua alumna ipſo jubente nubat.

Ita tunc ille; & modeſtiam, quam ſermone prætulerat, moribus æquavit; ſummo pudore, quem hoſpes attulerat, etiam poſt ſecretæ fidei pignora illibato. Vivebat in Aula. Servos aliquot emit. Equi, quos amabat domitare, ſtabula impleverant: ut eſſe opulentum conſtaret: genio præterea ſtudiisquæ, & quoties licebat, experimento fortitudinis, plurimorum animos tenebat; Per has artes nihil minùs Regi charus, quàm nunc vides Archombrotum. Unus tamen omnium conſcius Gelanorus: Cæteri familiares, utique ex Siculis collecti, dominum ignorabant. Sæpè ergo ad Argenidis familiam nihil ſuſpicioſâ humanitate divertebat; ſæpè incautiſ omnibus; nunquam tamen, niſi me duce, cum Argenide erat. Dixiſſes ſororem cum germano ſub me matre luſitare. Præcipua mihi ejus imago eſt venientis ad ſacra, quæ in ſuarum virtutum præmium immerita Pallas ferebat; Cùm Antifſita Argenis Palladem diceret, & Poliarchum cogitaret; & à numinis ſigno in eum, tanquam temerè obverſa, deſlecteret preces; ille autem fabulæ non iguarius aut fingeret majeſtatem, aut aliquo natu oranti annueret. Hæc ſæpiſſimè inter nos conſcium riſum ciebant, neque ſatis caſtigabam improbitatem per hos jocos errantium. Non tenuit Radi-

*Vulpina excurtus, rabido lypus eminet ore;
 Robore tentandum est, quod fieri arte nequit*

Radirobanes iram; sed, Si, inquit, iusta Pallas fuisset, hanc mimicam deam, hanc divinos honores usurpantem, multò pluribus laqueis suspendisset, quàm seipsam Arachne verberata.

CAP. XV.

ARGUMENTUM.

Servus Selenissa verbis Argenidi nunciat, si videretur, ad eam se Sardinia Regem perducturam. Is in porticum ubi pervenit spe tumens, quam fecerat anus, suum amorem commendat virgini, quàm præter opinionem rigidâ ille expallet. Queritur destitutam suam spem. At Selenissa cogi velle Argenidem. Ex illo Radirobanes ad raptum mentem appellit, Choreamq; adornat.

Sic loquentes turbavit ab Argenide servus, qui dominæ verbis nunciavit Selenissæ, ut rediret, secumque, si videretur, Radirobanem duceret. Vade, retulit illa, & dominæ nuncia, nos confestim adfuturos. Cum servus abiisset; Expectaris ab Argenide, inquit, ô Rex. Nescio, quid ejus consilium intervertit huc ad nos veniendi. Dum autem imus ad illam, patere breviter, quæ supersunt, edisseri. Strictim ergo exposuit, dum Poliarchus in ea felicitate esset, ortum in Sicilia bellum, Lycogene, postquam satis factione invaluit, acriter in Meleandrum provecto; strenuum consilio manuque Poliarchum, non minis ipso Rege exosum hostibus fuisse; quos etiam primo certamine ita ultus est, ut victoriâ Regi tribuerit. Addidit calamitatem illius, violatis Lycogenis legatis, qui de pace acturi veniebant. Et tunc

qui-

quidem pulsus esse Siciliâ ; sed in dies ab Argenide expectari. Ille est, ô Rex, (ne immerito Archomibrotum infimules) qui virginem hactenus difficilem tibi fecit. Tum Radirobanes ; Putas verò, Matrona, illo incolumi me fore securum ? Quid, si mutabitur Argenis ? quid, si repetet prioris amicitiae sacramentum ? Ipsum, quod jam (ut ais) me amat, deserto Poliarcho, documento est, me quoque, nisi aliquod mihi consilium præoccupo, deferi posse. Ne dubita, (refert anus) ubi semel matremfamilias Argenidem habueris, nihil eam à fide connubii deducet. Censeo itaque maturandos hymenæos. Si verò Poliarchum inter hæc redire contigerit, ego incautum, & omnia mihi credentem, quâ jubebis, in insidias deducam. Tollendus enim erit. Nec arduum facinus, inermem solumque opprimere.

Radirobanes obstupuit ad mulieris scelus : Probato tamen consilio, in Argenidis porticum pervenit, in qua ipsa dimisso Poliarcho ambulabat vultu severo ; utique recenti dolore incitata. Obviam tamen Radirobani perrexit ; jussitque confidere ; ipsa in sella alia acquievit. Is verò, spe quam anus fecerat tumens, sua vota, suum amorem virgini commendavit ; omniaque addidit, quæ verus effectusque amandi impetus eadem habet. Argenis præter expectationem rigida ; nihil ad ejus mentem respondit. Idque ille eo acerbius tulit, quò propius spem venerat expugnatum virginis animum esse. Expalluit etiam Selenissa ; cum suo promisso fraudatus Rex inspiceret in illam ; verita quoque ne amor deceptus in apertæ indignationis verba mitteret insanientem.

Post-

Postquam ille porticu excessit, ausa est anus incusare Argenidem. Quid enim ejus animum in contraria rursus egisset? aut cur fefellisset spem, quam pridie ipsa fecerat? Cur non saltem ageret curam patriæ, cujus intererat Radirobanem non irasci? Sed puella, indignationis vix potens; Desine, inquit, in pejus ominari. Diis curæ Sicilia erit; quorum numine perduelles, ut vidisti, nuper extincti sunt. Dubiis verbis, nec sat certum an in se directis, anus verberata contremuit. Hæ primæ flagitii furia erant insidentes meritum pectus. Sed noverat solis scelerebus sua scelera posse defendi. Trepida ergo rerum suarum, anxie agitabat, quibus modis Radirobanem ad vim incenderet, traderetque ipsa Argenidem. Cui ne suspecta interim esset, paulatim simulavit à Radirobanis patrociniò abire: & interdum imitatione doloris querebatur abesse Poliarchum. At non dubia Argenis simulationem hanc esse, pejùs frontem ab animo dissidentem exosa est.

At Radirobanes vitia utcunque hæctenus pressa eò effrenatiùs solvere cœpit, quò diutiùs vires dissimulatione collegerant. Nullum præmium par esse auxilio, quo Meleandrum juverat arbitratus, ita agebat, tanquam hospitalibus armis, plùs justo Siciliam & Argenidem emisset. Itaque immodestiùs Regem super gnatae fœderibus adibat; gravisque inceperat omnibus Siculis esse. Potentiorum præcipuè offensam immodestâ ambitione, contraxerat. At Meleandrum perplexæ cogitationes subiêre, verentem ne is amor in jurgia desineret; fessusque & imparatus senex nova ad bella revocaretur. Filiam ergo vocat, petitque quid tantum in Radirobane ei

displiceat. Privatorum est, (inquit) eligere matrimonia ex amicitiae affectu, vel morum concordia. Nobis illa suavitas exuenda. Regum enim fortuna est, ut nunc indignos & exosos per sanctissima tœdera sibi conjungant, nunc omnium nexuum jura, omnisque sanguinis charitatem, inhumana necessitas negligat. Charissimus esse solet, qui utilitate præcipuè potentiam nostram alit; & affinitates pulcherrimæ censentur, quæcunque regnum stabiliunt. Si plures genuissem, posses credere non me hîc tui habere rationem, sed mei. Scio enim à Regibus sæpè filias aut sorores, spargi in eos, quos fallere amicitiae specie volunt, vel ad tempus placare; nihilque deinde sui sanguinis pignoribus, nihil nominum, quæ mutuo inierunt, reverentiâ motos, pacem & bella ex temporum & fortunæ æstimare ingenio. At tu mihi sola es; in te unam affectum patris & Regis, natura & successio conjunxit. Aut ipsa tibi consule; aut me patiaris consulere. Hîc Argenis; Est, Domine, quod rationem virgo reddat, si quem sibi optat in sponsum, non si, cui dura esse instituit, siue ratio est, siue etiam pudor, cujus esset vel omnes averfari. Hunc autem Radirobanem forsitan possem non odisse, si me potius amaret, quàm crederet, debitam sibi. Tam inconditam superbiam non fero. Tu ipse, optime pater, cætera cogita, quæ in homine non probas. His quoque adducta sum, ne hoc affine, te, & Siciliam, & me denique perditam velim. Ita obstinatum Rex dimisit, certus ipsi, ut solebat, indulgere.

Radirobanes, quamquam iratus Selenissæ, quia promissa non processerant, eam tamen optabat audire

dire. Nam & solertem sciebat, & post secreta alumnae prodita suam esse. Cæterum unī ipse Virtigani expugnatam illius conscientiam detexerat; levabatque furorem liberrimis apud eum questibus, multisque in Meleandrum, interdumque Argenidem, minis. Timeo, mi Virtiganes, inquit, suspicionem fraudis, si toties cum Selenissa ago. Tu in vices meas tutò successeris. Cū ibo ad Argenidem, facilè ad anum pervenies, & hunc feres codicillum, quo queror destitutam spem, quam habere me jusserat, in Argenidis recidisse ludibrium. Scribo præterea, ut omnia tibi credat, si quæ in rem tam arduam forsitan habet. Te enim mearum rerum arbitrum, te ut in cæteris rebus, sic in ista consilium præcipuè mihi esse. Suscepto negotio, ut primum Radirobanes Argenidem invisit, Virtiganes clām Selenissæ in manus literas dedit; quas nonnihil semota cū legisset, rediit ad Ligurem, haud ignara nisi procederent hæ nuptiæ, se utrimque perituram; Et, nuncia, inquit, Regi, nihil eorum deesse, quæ promiseram. Sed lentum amatorem ista tempora non quarunt. Rex est; armatus est; habet classem; & ex raptu dii quoque sibi uxores invenerunt. Violenta consilia amor excusat, & mariti sanctum nomen delet injurias. Nec in alumnam crudelis sum. Cogi optat Argenis. Et hoc quidem, ut fidem exolvat Poliarcho, cui promissit nunquam sponte consentire in alium. Servat igitur istam frontis verborumque constantiam, ne iratos deos habeat, quorum numinibus vocatis, Poliarcho se addixit. Sed me deinde jurgio premit. Nam cur, inquit, Radirobanem amare sic memoras? aut si amat, quamdiu cessat? Accessit imperium Meleandri

dri hanc austeritatem præscribentis. Nam ille cum Radirobane affinitatem non vult; & invidiam repulsæ transfert in filiam. Ne erres. Tuo Regi non diu licebit esse forti. Clâm enim milites accersuntur; Et ubi Meleandro suæ vires placebunt, cum supercilio istum negliget, cui nunc affinitatem timide negat.

Multùm miratus Virtiganes tantæ audaciæ verba, ad dominum, qui de more iratior à virgine abibat, rem defert. Et ille novitatem consilii haud parum miratus, faciamus igitur, inquit, ut nullâ suâ culpâ Argenis ejuret Poliarchum; & ei liceat nos amare. Ego per Jovem, quacunque hæc fide Selenissa tibi mandaverit, omnia diligentissimâ ratione curabo; nec à Meleandro sperni me patiar. Sed ne anus nos deserat, accusetque conatus, ad quos ipsa jam impellit; nesciat hanc mihi rationem placere; Ipsa quoque, si nostrarum est partium, se cum Argenide ex improviso capî lætabitur. Non audebat Virtiganes dissuadere; quamquam pericula videbat, & hospitii violati infamiam. Ita fraude & scelere Selenissæ, vis funesta Argenidi, & quod miserius erat, tanquam optanti apparabatur. Conducebat huic fraudi, habere facilem, nec suspiciosum Meleandrum. Rursus ergo cohibere Radirobanes animum cœpit; Illum sine satellitio ambivit, sine armis iniit apud illum convivia; ut neque is dubitaret se ejus fidei deinde concedere. Exercitum quoque in Sardiniam remisit, ne suspectus nimis viribus esset. Familia tamen, & Procerum, quos habebat, comitatus, corporisque custodia, plusquam sexcentorum hominum erant; præter tri-

remium

remium quinque (tot enim sibi servaverat) remiges atque nautas, quos ex omni classe delegerat.

Satis hoc virium ad fraudem raptumque existimans, diu secum exegit, quo securius modo prædam hanc ageret. Multa volventi talis potissimum dolus sedit. Prætorium ejus navigium, cum in Epeirætes portum succederet, pertinax gubernator obnoxiè in ignoto saxo alliserat. Ita quassatum est latus, & quicquid sub prora scopulo ictum dedit. Fluctibus tamen ereptum est, contis, atque remigio, funibusque ab antecedentibus scaphis, & proximo litoris aggere, perneciter actis. Ereptum periculo, in ipso terræ confinio fundatur anchoris, & deinde ingentium trabium velut ponte, incurvam craticulam imitante subnixum est. Sic utrimque effultum, in pristinum robur componebant artifices. Neque modò placebat sublapsa restitui; Sed quæ plurimarum ædium urbiumque fortuna est, præstantius volebant ex ruina resurgere. Namque Corinthii, apud quos primæ triremes sunt conditæ, rei nauticæ eximium usum ad colonos pertulerant. Et hinc Corcyra statim, hinc validæ maritimis copiis Syracusæ. Pulcherrimum erat Meleandro navigium ad eam artem exactum; ex quo exemplum capere suos artifices Radiobanes jussit, & triremem reparare propemodum à carina. Nec Radiobanes tantum, sed & sæpè Meleander, opus visibat. Hunc ergo infidiis ordinem ille constituit. Absolutam triremem dicavit Argenidi, illius statuâ ad proram defixâ, & in puppis ambitu per varios ornatus repetitâ imagine. Opportunè instabat natalis Argenidis, quem & velle se prædicabat resurgentem navigio esse natalem; In eam igitur diem invi-

ravit ad littus cum gnata Meleandrum; quippe locato in arena tentorio prandium utrique daturus; quo in multum diei protracto, triremis deinde nomini Argenidis sacra, inter tubas atq; symphoniam, æquori permitteretur; moxque tenebris excipientibus lucem, medicati ex sulphure ignes, & sub undis victuri (nova tunc erat voluptas, atque rara) ex eodem littore emicarent. Inter illud verò spectaculum, Siculis improvvisis, & ut extra periculum plerumq; exermibus, statuerat vi correptam cum patre Argenidem in proximas naves deferre. Ac ut longâ hilaritate, mentes omnium à cura & suspicione averteret; noctem quoque, quæ Argenidis natalem præcedebat, regio tripudio, & propemodum mimo, celebrare instituit; Undecim ex primis suorum juvenum electis, qui secum larvati saltarent. Placebat eâ scenâ referre trium deorum fabulam, pulso patre Saturno, naturæ hereditatem sorte ducentium; cum sydera Jovi cesserunt; horruere maria sub Neptuno; & trîstitiâ ferox Pluto ad populosiora regna demissus est.

Hos splendoris regii ludos, à Radirobane parari Meleander lætus accepit; illum utique diem honore præcipuo culturus. Nam & quæ Syracusiorum, cæterarumque urbium legati paulò antè petierant, inter hanc pompam, tanquam in honorem Argenidis, donare decreverat: Ea verò maximè erant; Ne redemptoribus portorum, aut vectigalium, liceret ab iis quicquam exigere, quos non vitio suo egenos, & colendæ terræ utiles esse, magistratus censuisset; Præterea, ne quis ex proletariis, aut capite census, imitari divitum ocium posset, cessando, fastidiendo artificia, & unum ferrum sic ad latus gestando, tanquam

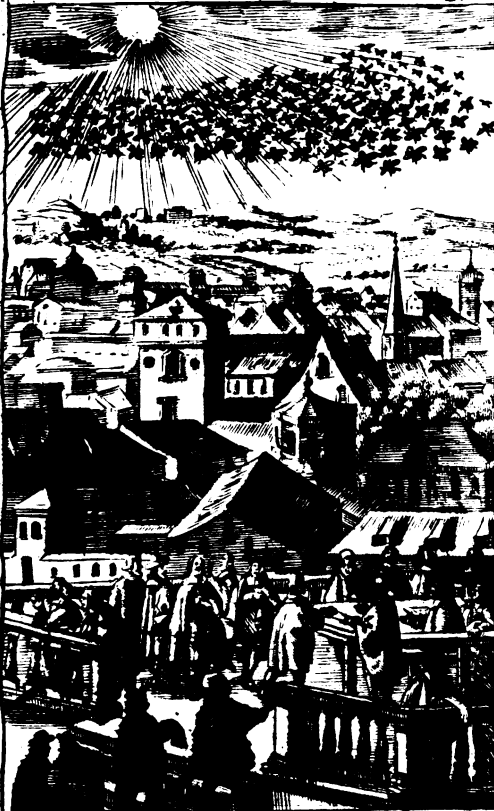
quam in pace militaret : Sed quos de suo non vivere posse constaret, vel sponte, quod profiterentur, eligerent, vel ad publica opera distribuerentur ; Quippe illos ignavâ tristiciæ superbiâ in pace marcentes, privata scelera exequi ; aut quò suam egestatem publicis malis pascant, operam ultrò ad seditionem motusque civiles commodare. Illud quoque petiere : Ne imi quæstores exigendis à populo tributis præessent ; & nec ipsi privatorum limina circumirent, nec missis lictoribus pignora caperent, divexarentque oppidanos. Ipsorum concivium esset hoc munus ; qui ex suo corpore eligerent, per quos ea pecunia cogeretur humanius ; Hanc singula oppida ad Prætorem suum ferrent ; Inde vel Præfecto Provinciæ numeraretur, vel, si Regi placeret, Syracusis inferretur ærario. Si quis enim privatus detrectet, aut moretur ; per suos hunc cives, per affluos magistratus, notosque lictores, præstare ad solutionem adigi, quàm inhumano fastu quæstorum, qui, cum exactoribus suis, brevem moram egenis interdum crudeliter vendunt ; meliusque prædatum nunquam eunt, quàm cum in vexatis laribus, & in quibus vix tantum est, quod tributo sufficiat, sibi quoque spolia illato terrore inveniunt. Misertus suorum Rex, Cleobulo curam dedit, ut leges conciperet, quæ hæc à populo incommoda arcerent. Difficilius fuit, quod iidem legati petierant, malis occurrere, quibus litium frequentia, Judicium moræ, & Advocatorum iniquitas agros urbesque populaverant :

CAP. XVI.

ARGUMENTUM.

Quanta in regnum incommoda ex frequenti Judicium, Patronorum, Rabularum numero, & longalium prolatione resultent: quibus remediis tanto morbo succurratur, Ibburrane tot malorum impatiens subtili sermone Melandrum docet.

Ibburrane & suapte magnitudine, & commendatione Argenidis Regi charus, conversari frequentius solebat in Regia. Hunc adierant Syracusii, recipique ambierant in tantæ gratiæ clientelam. Ferret ipse ad Regem justissima vota, precesque Siculorum, eumque jam sponte mitigatum, prolixius suo pondere ad populi commoda inclinaret. Præter cæteras virtutes, summa erat in Ibburrane facilitas, si quis opem, aut justam suffragii commendationem petebat, ut eum diceres beneficium accipere, quoties dabat. Is igitur & sæpe Syracusanos commendaverat Regi; & tunc maximè super his fori & judiciorum malis, de quibus populus querebatur, ita locutus est: Ne putes levia hæc esse, Rex, quibus levare Sicilia exoptat: nescio an turbæ civiles, quas modò sedavisti, furiosius sævierint; aut ne dubites, quam amplâ factione minentur hæc mala; non plures cum Lycogene cõierant. Isti, inquam, Advocati, Patroni, scriptores, lictoresque (nam Judices, quia eos constituis, vereor nominare) adeò numerum superant, ut pauciores sint agricolæ, pauciores, qui in mercatura vertuntur, regnumve custodiunt. Unde verò tanta illa gens vivit, nisi ex injuria populi, ex clade & sanguine miserrorum? Eò quidem majori reipublicæ detrimento; quòd

*Densa intercipiunt muscarum examina solem;
 Causidicum nubes splendida jura premunt.*

quòd si inter pauciores, sed spectati candoris, advocacy munus esset, tot illa ingenia, quæ noxiâ calliditate se corrumpunt, melioribus studiis ornarent patriam; disciplinas, & artes, aut proderent novas, aut inventas excolerent. Ita hæc pestis non modo malorum est rea, quæ infert, sed bonorum præterea, quæ adimit. At excusabis multitudinẽ comitialium hominum (permittite sic vocari hos iuriorum præceptores) ex litigantium numero; quibus omnia forã ægrè sufficiunt. Per pauciores enim agi tot causas, tot explicari negotia non posse. Imo verò ex Judicum & Patronorum numero, crescunt lites, aut subsident. Adde nova tribunalia, non deerunt, quibus placeat recens equuleus; Quòd si de veteribus adimes, ita cadet pars litium; ac de morbo decedat, si de hodierna medicina subtraxeris. Forensis hujus æstus causa est; quia Judices (ne infrequentia causarum, lucello sublato, etiam despectam dignitatem faciat) in summo jure semper inveniunt, quos submittant fascibus suis: Nec rabulæ defunt, & his quoque deterius genus, homines quidam scientes formularum, omnisque ad litigandum articuli; qui vel alios inter se committant, vel ipsi repertâ litigandi materiâ hujus ludi ignaros exercent. Ex tuis provinciis una fuit expers eorum, qui se in litibus doctos jactitant. Quietem oppida agebant; quicquid discordiæ inter cives exarserat, rudis, sed beata æquitas, compescebat per arbitros. Ignari salutis; passi deinde sunt ex illis hominibus apud se unum vivere. Illico ortæ causæ; contentiones validæ; & dissidia ætatem tulerunt. Adeò isti in foro exerciti sæpius lites excudunt, quàm inveniunt aut placant.

Sed utcunque numerosi, & aliquâ contagione vicina omnia turbantes; saltem si brevi supplicio contenti mulctatos dimitterent. Nunc æterna sunt jurgia; ut, si cum sumptibus sit molestiarum ratio, gravius putes sic vincere, quàm confestim damnari. Illud est potissimum, quod exigit tuam curam. Amputa has ambages; constitue spacium, ultra quod nullis litibus fas sit fenescere. Nam & modum & numerum prægressæ sunt artes ac nomina, quibus miserimos clientes Patroni & Judices frustrantur. Articulatim & lentè hos discerpunt, qui semel perire potuerant. Sæpè itur ad Judices, causa narratur, aliquot anni abeunt, necdum contestatio litis, ut vocant, audita est. Judicibus hîc non vacat; hîc omisso, quod litem facit, negotio, hærent Patroni in causis minoribus, quæ nunc spontè, nunc eorum studio nascuntur è prima. Hæc præludia adornant, his proclamant inauditis iter ad verum Judicibus esse non posse. Sic dubia ex dubiis seruntur. Sic immani dilatione pereunt litigantes, magnâ, ô Rex, in insontes inopesque injuria. Nam qui in divitem inimicum pauper inciderit, tam longo & sumptuoso itinere conficitur; procumbitque denique lassus, nec recuperato jure inultus, æmulo minùs suo, quàm huic prolixæ æquitati irascitur. Ne quære, cur tamdiu Judicibus placeat, & patronis, ad se delatos cruciari. Nempe ex mora & tempore, sua opera æstimatur. Sic Patronis, inquam, crescit, sic Judicibus merces. Multa scripsisse, multa audisse (quamquam ea præstabat compendio fieri) acerrimè vendunt; eò peiores, quòd, quæ peccant, ipsi justitiæ imputant. Præterea consuetudine videndi mi-
seros,

feros, & deinde faciendi, exuunt humanitatis sensum; aut potius miserum esse non credunt, litigare. Ita duri ad questus, parum supplicibus moventur; & ab iis tantum culti, saltem amant longiora in ipsos exercere imperia.

Cætera, quæ quotidie peccant, taceo. Nam hæc omnia questos esse oportuit, qui emendandi fori tibi mentem dederunt. Præstat de remediis in eam cladem videre: quæ fortasse ab ejusmodi sanctione non incommodè incipies; Ut sistantur Judicibus illi ipsi, qui inter se dissentiant, ne ab sola advocatorum fide res pendeat. Ex eorum simplicitate, vel astu, sæpè integrius ad ingenium causæ disceptatores pervenient, quàm callidæ eloquentiæ fucos. Ubi causam adhuc nudam inspexerint, duorum aut trium judicum arbitrium erit, an ad sententiam sat liqueat. Neque juris teneantur apicibus. Aequi bonique judicium esto. Aliter exordiri nefas sit, si in minoribus iudiciis, si ad quæ provocatur. Sin impeditius iurgium venit, testesque, & inspectionem, & leges desiderat; tum ad quos patronos deferetur, ii Numini repetant sacramentum, quo semel devincti sunt, nullam se causam, quoad sciant, iniquam oraturos. Quos si hanc fidem fefellisse constiterit, aut clientem prævaricatione læsisse, præter infamiam genus supplicii excipiat, cujus timor apud paria auros plusquam omnes dii possint. Illud præterea utilissimam lege cavendum est, ne quid à clientibus Patroni accipiant, priusquam lis finem sortita sit. Qui vincetur, aut nihil, aut non multò amplius, quod & lege defines, patrono debet; Et jam inde ab litis principio accedet tantillæ solutionis fidejussor.

for, ne operæ merces aliâ lite quærenda sit. Is verò, cui successerit, advocatōnis diligentiam rependat tanto auro, quantum Judices ipsi in laboris mercedem accipiunt. Sed sanctum sit, ne quis dum adhuc litigatur, intempestivis muneribus peccet in legem. Causâ, si quis cliens dederit, cadat: accipienti patrono imperetur à foro exilium. Delatori ea sint præmia, quæ vel domesticorum fidem sollicitent. Faxo patroni moras oderint; & contentiores ad metam, dum sibi sic studebunt, aliis profint.

Parum est, nisi præterea edices (sed hoc graviter, nec, ut solemus, terroris mox evanescentis imagine) ne ulla lis ultra sex menses apud Judices hæreat; Nisi si testes extra provinciam arcessendi sunt: Tunc enim vel tempus geminari non abnuam. Non ferent hanc vocem assueti lentissima propinare remedia, & indignatione plenissimi negabunt tot causarum acervos semestri jurisdictione digeri posse. Ab iis igitur quæram, an in annos cumulus litium crescat in foro; An verò de veteribus absolvant penè ad scaturientium numerum. Si crescunt; Quid iis tandem fiet; quo satis ostio evolvemus tot annorum incrementa? Abjiciendæ mehercule erunt, aut uno agmine non ex æquo finiendæ, sed sortibus. Sin penè ad nascentium numerum jam adultas emittunt; nihil magis exigimus; Convenimus de numero; Satis, inquam, ut quot annus feret lites, tor audiantur judicia. Sin objicient religiosam difficultatem veri quærendi, quæ aliquot interdum annis indigeat; nihilo erit excusatio illa felicior. Nam implicatæ scilicet causæ sunt; Vos ipsi, vos, Judices, eas implicuistis. Respicite in majores. Celeriora, quàm

quàm præscribimus, judicia erant : Et tamen æquissimos fuisse non abnuas, eum ab illis conditas leges ut plurimum colamus. Labentibus seculis, specie æqui, in reorum auxilium inventa sunt ea, quibus denique simplicitas legum occubuit. Frustrationes, rescripta, & quæ semel constitui poterant, velut religioso ordine in varios dies dilata. Hæc verò, quia Judicibus & Patronis ad lucrum sunt, jam neglecto reorum commodo tam sanctè observantur; quasi judiciis cives, non hæc illis inventa sint. Ex istis resecate, quod justis temporis mensuram excesserit. Nam & sex mensium studium ac diligentiam nulla causa effugiet; Et si exacto spatio adhuc deliberabitis? at tanti est à tribunali discedere. Nec scrupulositas nimii juris cunctationem injiciat. Ex animi vestri sententia, quod tunc liquebit, decernite. Quandoquidem & sæpè post annos & lustra, haud minus turbide vel iniquè statuitis. Adeo non tempore, sed diligentia, veritas constat.

Meleander dicentis manum corripuit; & hilari vultu, Quò te, inquit, hic æstus, magne Antistes, qui absentibus loquaris? Nisi me fortè in Judicium numerum refers; aut sub aliena invidia me mones. Audio enim & quibus res in Aula est, queri lenta illic esse consilia; Excusavit Ibburranes dicendi fervorem, curà publici commodi concitatum. Sed fortasse Judices (inquit) transferre in causarum Patronos invidiam volent. Siquidem illos esse, qui cunctantur, nunc directà, nunc ex obliquo morà; & animos Quæstorum diversissimā ambage impediunt. Quasi verò, qui advocacy munere funguntur, ita peccare, nisi ex consensu Judicum possint.

Hi

Hi rem postulant differri. Isti annuunt. Utrorum majus est vitium? Equidem censeo esse illorum, qui cum possint hæc mala prohibere, non faciunt. Neque enim sic tergiversari, remque differre, & in superfluis morari auderet Patronus, qui nesciret ejusmodi artem quotidianam esse, & assensu Judicum ratam. Neget Prætor inducias; Omnes litis articulos intra sex mensium spatia includat; imparatos habeat pro convictis; jam Causidici desinent ab hac fraude, neque jura clientium improbâ dilatione confici ferent.

Si hæc tamen omnia Judicum animos non movebunt, si mihi reclamabunt, si fidem, & labores, & disciplinam suam jactantes, hac paucorum mensium brevitate se ultra fas premi querentur; te misericordem esse non veto. Jube, quicquid negotii oneratis superfluet, dividant in peritos. Sunt in causarum Patronis consultissimi multi; Ad hos litigantium, quos placebit, rejiciant. Seu per se, seu per alios judicent, è republica facturos; modò præter imperatum spatium clientes non pendeant. Videbis illicò resectas illis vires. Non committent, ut lucri & potestatis pars in alios emanet. Plura tunc negotiaingere; soli isti, modò tam delicatè de laboribus fessi, sufficient; Præsertim si, ut oportet, hanc legem grandi mulctâ sanciveris.

Sed quid, inquires, veteribus causis fiet, quæ in tribunalibus multos annos jam perennant? Cerrè enim his simul, & cæteris, quæ in dies deferuntur, hic annus non sufficit. In hanc rem illi, qui judicia exercent, etiam ingratis collegas accipiant, quot purgando foro sat erunt. Non ultra sex menses potestas

has sit. Vacua deinde ab situ antiquo tribunalia, non plus anno ultionem noxiorum differant, questumve laeorum.

CAP. XVII.

ARGUMENTUM.

Ad natalitiorum Argenidis anniversarium diem ex tota Sicilia concurrunt. Ad hunc commendandum Radiobanes, certius dicam, ad finem suum assequendum regia pompa dignis impensis non parcat. Tripudio argumentum dabit erciscundum Saturni Imperium.

AQua sentire Ibburranes videbatur. Quia tamen ægra corpora nimio medicamenti conatu percelli, exitiale interdum est; Rex tantæ salutis novitatem distulit, donec possent vocari magistratus, & tanquam consentientibus leges dici. Nam nec illis oportebat reverentiam ad populum perire; quod utique metuendum, si in tumultuaria sanctione magis poenæ, & vindictæ, quàm futuræ utilitatis species fuisset. Cætera igitur, quæ populus petierat, repræsentari confluentibus ad natalem Argenidis iussit; solam judiciorum ordinationem promitti; Et cura concipiendi sanctiones data Cleobulo.

Jamque non ex civitatibus modò Oratores conveniant, sed aded omnis generis mortales implebant Epeiræten; ut Radiobanes cogitati sceleris curis incubans, interdum vereretur, ne inter tot Siculos rapi Argenis non posset; interdum in confuso & incondito vulgo cogitaret Meleandri comitatum, ægrius ad opem coitutum. Non operæ interim, non pecu-

niz

nix parcebatur, quò institutam saltationem exornaret. Nam & sibi conciliare elegantix famam querebat, & offensæ, quam moliebatur, atrocitatem ejusmodi apud populum favore minuere. Pridie ergo natalis Argenidis destinato spectaculo aula fuit apud Meleandrum amplissima. Cœnâ maturè exhibita, illuc ex Sardis Siculisque frequentes conveniunt. Non lictores, non armati, ad fores aditusque dispositi, satis submovebant immodicos, ut in pompæ regix parte esset ipse tumultus, læsorumque, & repellentium clamor. Ipse Meleander ad fores processit, quando custodum & lictorum potestas non valebat, oravitque regio vultu, ne confusum spectaculum, seque offensum vellent. Archombrotus lateri proximus erat; cui abscedens mandavit, ut admittis, qui spectare commodè possent, cæteros sui reverentia arceret. At ille Radirobani quaquà nocere pium existimans, turbare tripudii mimum aggressus est, quem is tantoperè curabat; & tanquam populi impetum non ferens, prodidit fores, subitâ multitudine obrutas, ut stipatis corporibus nec ipsi se caperent; Cumque excandesceret Meleander, tamen à calentibus non audiebarur, donec populum ipsâ libertate mitigatum sui puduit: Maximè postquam indignatus Rex per portam solio proximam visus est sese proripere. At Eurymedes atrociam ingerebat paulatim stupentibus; Archombroto tacitè sibi plaudente, quò ferretur Radirobanes eo tumultu adeò accensus, ut projectis ornamentis juberet diripi machinas, quæ pendebant, choream demissuræ ab aère.

Tandem Eurymedis operâ liber à populo locus Meleandrum cum Argenide recepit; & in exordium

dium scenæ, quatuor Satyri aulæo digressi, cùm breviter & inconditè saltassent, ejusmodi Epigramma, tanquam argumentum spectaculi, ad Regem atque Argenidem delatum, mox sparserunt in populo :

*Qua bene Saturno steterat Natura sub uno,
Spargitur in partes, excedatq; robora læget
In plures, heu! lapsa deos. Hinc Juppiter inflat;
Germanos hinc ira tenet. Qua pugna? quis ardor?
Sic fratres certare decet? Sic regna petuntur?
Ab potius revocate senem, sceptrumq; parenti
Reddite. Privatos melior concordia junget.*

*Sed pacem Fortuna dabit. Venit illa, globosq;
Fluctuat, alternans dubiâ vestigia mente.
Hac in sydereum mittit te Juppiter aulam,
Et tibi carulea dat regna, Tridentifer, unda;
Plutoni tenebras, & opacum manibus orbem.
Ha leges placuere deis: hoc fœdere mundus
Gaudet: en ut fervent letantum missa deorum
Agmina, & incertam salibus rexere choream;
Ut Superi, Ut carulea, qui pisces per undas
Pondè natant, & quos nigris humus addidit umbris.
Hos inter nulla tantarum ad gaudia rerum
Huc venire dea; Sive illa lucida servant
Sydera, sive alios exercent litibus Orbes.
At vos Sicania paulum succedite Nympha,
Atque exultantum choream miscete deorum
Præcipue Siculis tu Virgo debita sceptris,
Junge Jobi dextram, pedibusq; ad carmina pulsas
Fac sciat esse aliquid melius Jobe. Præferat illa
Sicaniam caelo, teq; ô Regina, Sorori.*

Interim

Interim præudentibus tubis, flamma imitatione fulguris per effictarum nubium volumina ibat. Tum cœli effigies, quam summo tabulato admoverant, cœpit moveri, sensimque delapsa est; & tria claustra aperuit, in quibus crystallinæ stellæ per suppositas faces micabant, aurumque & purpuram incendebant suo fulgore. In trium cellarum media sedebat Jupiter; aliæ Neptunum & Plutonem ferebant. Circa illos, tanquam ministrorum turba, multi Cupidines; quibus cincinni crines, brevisque persona: pendebat ab humero arcus; & dextrâ vibrante, duo diversæ cuspidis & effectus tela gestabant. Hi cum dominis habili saltu in pavementum tapetibus stratum delati, percurrerunt aream saltatione levissimâ. Jupiter interim ducente modulorum tenore ad fratres accedebat. Mox tanquam non conveniret disceptantibus, simul nutu saltuque idoneo ferebantur indiffera. Cùm hoc iterum, tertioque fecissent, subito dea Fortuna comparuit, globo insidens, quem etiam ad cantum movebat. Et regnorum insignia, de quibus dii certabant, in succincta veste oculens, venire illos iussit. Illi fidibus pedes regentibus parebant. Manus ergo ad sortem demisere. Jupiter in eo fortunæ sinu fulmen invenit trifidum ex auro, tridentem Neptunus. Pluto ad cuspidem inferorum contabuit. Subito alia nubes, Jovi, tanquam Regi Superorum, eminentissimos deorum cœlestium devexit, Martem, Apollinem, Mercurium. Neque mora, ferebat in medio disparibus fluctibus mare, quod de musco & conchis scopulum habebat; unde Proteus, Triton, & Glaucus ad suum Neptunum defiluere; cœtu interim musco ita tremulas & parulas voces adgu-

adgubernante, ut ad murmur pelagi quadam imitatione descenderent. Vix Neptunus illos agnoverat; cum ab alia parte obscura amœnitas (nam referebat Elyfios campos) Minoem, Æacum, Rhadamanthum, novæ luci attonitos dedit. Quorum admonitu opulentissimus Pluto, non diutius sui imperii vires despexit. Vestis cœlestibus diis ex purpura, Maritimis cœrulea erat; & Inferos ferrugo venerabili horrore incinxerat. Suus præterea cuique ornatus. Radii circum Apollinem micabant: Mars in purpura intexuerat belli imagines, & ferrum habebat in manu. Pileus, & alæ in talis, designabant Mercurium, caduceusque, & soporis potens virga. At Triton buccinam tortilem lateri suspenderat; Proteo duplex, & dissimilis vultus, arguebat mutationis ingenium; Glaucusque talenti barbam promiserat, in quali eum efficax gramen prope Anthedonem deprehendit. Mîsos in palla numerabat centum urbes. Vestem Æaci quercus implebat, atque formicæ; hæ jam vultibus humanis erectæ; alæ nondum crura posuerant. Rhadamanthus suæ Lyciæ Chimæram vivis coloribus gerebat expressam; utque probaret se monstros & vitiis iratum, eam Bellerophon Pegaso à Minerva domito insidens debellabat.

In hoc quisque amictu convenientibus modis saltavit, dii quidem cœlestes hilariis, Proceres maris paulo agrestius promovebantur, & descendantem ab inguine piscem interdum colligebant, rursusque jubebant in solo palpitare ad numeros. At Umbra-
 rum Numinibus vestigia erant non abhorrentia à frontium rugis. Inter indignantium & iratorum severas species, tamen saltabant. Tam dispar diversis-
 simo-

simorum deorum disciplina, eodem musices concentu regebatur. Nunc secernebant agmina; nunc mixturâ, & illâ variante, implicabantur; Sæpè in Orbem flexi, sæpè aream recto cursu secantes. Nunc choream manibus nexam aspiceres, nunc solos, nunc in paria distinctos totius corporis festinante obsequio ad fidium præscriptum mutari. Tandem consumpto schemate omni, Radirobanes, quem Jovis tegbat effigies, ad Argenidem venit. Illa sequuta invitantem venustâ majestate se intulit in choream. Cum deinde præcipuè Matronarum virginumque saltavissent, duodecim dii novo tripudio epilogum dedere. Post hæc abscedunt in diversa. Ferebatur in cælum Jupiter, fluctibus Neptunus se abdidit; Pluto in campos retrò non pervios, facibus viam monstrantibus, descendit. Simul his, tenuissimus imber totâ aulâ conspergebat mirantes, odoratis undique succis per nubium, quæ illic pendebant, vellera sensim manantibus.

CAP. XVIII.

ARGUMENTUM.

Mimicam Choream medicati sulphure ignes, sub ipsis aquis viuentes sequentur. Radirobanis imperio, armis nemo non succinctus adest. Jamq; raptuæ filia atque patris Radirobanes proximus est, cum doli exploduntur.

LAudavere plerique ingenium regis & sumptuosæ voluptatis; attollebant alii Radirobanis opes, alii comitatem; At ille aviditate flagitii, quod parabat, quietis impatiens, malè exactâ nocte, sub auro-

auroram ad portum descendit, inspexitque triremem, cuius in altum provehendæ specie, Regem atque Argenidem trahebat ad littus. Inde in eam arenæ partem divertit; quâ regium prandium ipso iubente parabatur. Ingentia tentoria juxerant, defossis stipitibus vinctisque firmata, & nexili stramento opertum sabulum latebat. Addiderant cultus agrestes, cæsis arborum ramis, & ederâ per coronas, nomenque Argenidis, & varia hominum ferarumque simulacra, induente utrumque triclinii latus; Supraque lectulum, ex quo pransura virgo erat, laureata tabula istos versus ferebat:

*O Dea, cui prima cessisset sydere forma,
Et Vovus, & conjux non indignata Tonantis,
Quæq; sua ramis galeam vestivit oliva;
Hæc paulum dignare domos, hæc frondea mitis
Sylvarum simulacra subi. Sic Delta postquam
Egit inauratos fraterno lumine currus,
Mox nemorum secreta petit; Sic Marte peracto
Pallas, ubi emeritam castis vocat hostia mensis:
Dissimulat facilius numen dea, seq; precant
Adait, & arcanis cumulat convivia donis.*

*Nympha veni, glaucosq; tui de littore ponti
Ille deos. Placidis medium te tollit ab undis
Ceruleus genicor: Mox & suspiria lasus*

Ducet, & ingentem poterit contemnere Tethym.

Meleander illo mane, postea quàm diis fecit, delectos civitatum advocans, quantum iis indulisset, ostendit; figique in foro, & per oppida dimitti præcepit ea edicta, quæ Cleobulus descripserat; Curam quoque de litibus, quæ confestim castigari non poterant, sibi præcipuam fore asseruit. Quibus subito evul-

evulgatis, populus & suâ & diei lætitiâ fervens, euntes ad Radirobanis tentoria principes ingente acclamatione sequutus est. Radirobanes venientem Argenidem tanquam certissimam prædam aspiciens, aliâque quàm credebatur lætitiâ exultans, longum prandii ordinem quæsitissimâ comitate explicuit. Quatuor ad noctem horæ restabant, cum remotis epulis surgunt ad navis spectaculum. Tubæ passim ac tympana exaudiebantur in littore; & in trium majorum verticibus ex versicolore carbaso tæniæ pendebant, omnibus ventis commodâ levitate obnoxiz. Tabulatum nautis & militibus plenum; ac si triumpho vel prælio subveheretur. Populum non capiebat arena, non scaphæ, diversissimo clamore frementem, quoties procedere opus tubæ monuerant.

Ex composito factum, ut tardissimè navis portu emitteretur. Sed adhuc Radirobanes tenebat Meleandrum, expectatione ignium, quos non procul à littore promittebat tribus in scaphis, totaque circum undâ. Recens inventum, quia nondum emanaverat ad multos, trahebat sui novitate audientes. In hanc ergo spem ipse reducit in tentorium suum Meleandrum atque Argenidem; &, quid visuri sint, pluribus docet; piscium in aquis species prompturas de faucibus flammam, quam demissa in aquam capita non obruerent. Obsessas hisce piscibus scaphas iri protectum ab igneis simulacris, quorum conti nunquam fervidiùs arderent, quàm sub unda. Hæc narrantem interdum vicini facinoris cura trahebat, relictoque Meleandro, Virtiganem, & cæteros ex consciis monebat, ne aut segni aut præcipiti operâ suam spem frustrarentur. Centum lampades erant, toto
tento-

tentorio dispositæ, ex quo Reges spectaturi confederant. Has simul signo dato extinguere convenerat (nam ex paucissimis pendebant funalibus) & Argenidem atque Regem corripere, deferrique in scapham. Proceres Sardi ac milites, quamquam plerunque ignari consilii, sensim acciti illic erant & secreto jussi obire, quicquid Virtiganes mandavisset. Ille quamquam invitatus cum duobus consociis purpuratis creditum sibi scelus curabat.

Tam propinquo exitio penè fidem superat eripi potuisse Siciliam. Sed sæpè divinitatis opera hæc sunt, ut furias in ipso jam successu securas subita ultio excipiat: ne vel unquam improbis timor, vel spes absit calamitosæ virtuti. Fortè Archombrotus, cum ceteri triremem in undas euntem contemplarentur, hoc spectaculum non dignatus, haud procul spatiabatur in arena. Erat Sardorum linguæ non expertus: quamquam in eum diem dissimulaverat. Miles quidam ex satellitibus Radirobanis, à Virtigane recens digressus, obvium contubernalem cum vidisset sine armis vagari in littore: An tibi soli, commilito, inquit, licet, sine lancea gladioque hodie conspici? Cumque ille negaret, se ullum de armis præceptum accepisse; ambo occurrentibus aliis missi nihil deinde loquuti sunt, quod Archombrotus capere posset. Sed miratus, quid opus, hos Sardos in pace & inter convivia armari, tanquam obambulans speculatus est omnium habitum; nec quemquam in iis invenit exermem. Hi præter gladium hastam, illi jacula habebant, multi pilis Italicis onerabantur. Paucis tamen, & tanquam ex Regiæ custodiæ statione, aut galea erat, aut clypeus; ne nimio apparatu proderentur insidiæ. Suspe-

Et hæc erant & formidolosa Archombroto jam
 spontè à Sardis averso. Nec sine numine fuit, quod
 gravius quàm præ tantillo indicio expavit. Nam hæc
 arma apud incuriosum aliquem militaris consuetudo
 excusavisset. At ipse, seu quia amabat Argenidem,
 seu quod optabat Radiobanem peccasse; Hei mihi,
 inquit: An toties repudiatus amator vim parat? &
 Meleandrum avehere cogitant, scilicet Argenide non
 contenti? Nam cur tanto ambitu ad maris littus de-
 ducti sunt? Cur hîc noctem rogantur expectare?
 Subito horrore concussus, aptiora conjurationis in-
 dicia capturum se non putavit, quàm ex Virtiganis
 fratre. Morbo penè confectus dies jam compluscu-
 los jacebat. Nec verisimile erat, si quid Sardi mo-
 liebantur, hunc in oppido relictum, & in captivita-
 tem proditum esse. Sudans ergo Epeiroten conscen-
 dit; cumquæ obiret Palatii partem destinatam hospi-
 tibus, commodum Radiobanis libertum aspexit, qui
 cubiculi regii custodiam habebat. Libachanes appel-
 labatur. Hunc ergo discessurum, & clavibus ostium
 jungentem, subito consilio Archombrotus inter-
 pellat. Cupere se quiddam in illo cubiculo, si liber-
 to vacaret, inspicere. Ille & Archombroti dignita-
 tem reveritus; & quod de patrôni scelere nihil scie-
 bat, non dubitavit referre cubiculum. Meminerat
 Archombrotus, cum bis Meleandrum ad Radioba-
 nem comitaretur, vidisse se non longè à pulvino supra
 admotam mensam, pulcherrimi operis thecam, ex
 ebene variatam & ebore; vermiculati quoque argen-
 ti laminis, in articulis & oris cælatam. Illic pretio-
 sissima gemmarum audierat recondi, & quicquid li-
 terarum tutiori secreto indigebat. Ergo, tanquam
 aliud

aliud agens, contemplatur vacuum mensam, frustra-
toto cubiculo oculis thecam vestigat. Quod ne fa-
cere videretur, facili commento libertum deludit.
Geminæ ad aulæum tabula pendeat, utraque Radi-
robanis eximia. In una, Radirobanis patri aquila,
tanquam de sideribus labens, coronam imponebat.
Alia Apollinis erat liquecentem jam Marlyam ulci-
scentis. In iis, ac si venisset inspecturus, avidè hæsit.
Nam & reliquæ illic erant; nec quicquam ex penu
aut specie, præter thecam, cubiculum amiserat.

Igitur augurio animi, & suspitione crescentè,
Archombrotus Libachanem reliquit, & ad Virtiga-
nem tendens, non habuit, qui aperiret; ut satis ex
solitudine constaret, ægrum ipsius fratrem abesse. Et
huncquidem, tanquam consulentibus medicis peteret
ex falsi jactatione remedium, primo mane ad naves
lecticâ detulerant. Timuit Archombrotus, ne reli-
giosè omnia explorantem nox & insidiæ præverte-
rent. Duos itaque Centuriones vocat ex iis, qui in
præsidio arcis erant (nam cæterorum sparsos milites,
quæ tam subito diligentia collegisset?) simulansque
à Meleandro missum; Ite, inquit, ad milites vestros:
confestimque, nec tumultuariè tamen, eos ad littus
educite. Manipulatim dimissi convenient propè ten-
torium Radirobanis. Ensis iis, & hasta suffecerint,
ne si gravius armati conspiciantur, sermonibus ma-
teriam præbeant. Prior adero in arena; & obiter,
quicquid Rex jusserit, ad vos feram. Ite vero, &
diligentem operam Regi præstare,

CAP. XIX.

ARGUMENTUM.

Apertis dolis Archombrotus & Eurymedes Regem Meleandrum admonent, & de vi declinanda cum eo decernunt. Argenti in primis morbum subito obtendens redditum maturandum censet. Obnititur Radirobanes : & technas suas deprehensas intelligens violentus furit.

His ocyus ad jussa digressis, redibat ad littus Archombrotus, cum non procul tentorio Radirobanis in Eurymedem incidit; vultuque turbato; Quam vereor, ait, ne in Lycogenem alium nos fortuna retulerit. Tum strictim enumerat conjurationis indicia, in quæ inciderat; pretiosissima abvecta ex privato Radirobanis instrumento; Virtiganis fratrem, quamquam ægrum, abiisse; neminem Sardorum conspici sine armis. Neque Eurymedes eum omnia proloqui passus, gaudere se retulit, quod Archombrotus eadem secum sentiret. Jamdiu se illi suspitione prehensum, perculsumque ad conspectum Sardorum, qui per cuneos non sine consilio circa tentorium errabant. Post hæc verò, quæ Archombrotus detulerat, nihil se dubitare de scelere. Quis iste Pirithous nobis? aut quis huic Theseus rapiendi nuprias fecit audaciam? Sed arte utendum est, ut se eripi patiatur Meleander ab hac peste. Adeo cavet Radirobanem offendere, ut vilis sit sibi. Vaide prior, Archombrote. Cum illum moveris magnitudine periculi, adero strenuè, indiciumque, & terrores geminabo. Milites interim, qui proximâ nocte excubaturi sunt, non hinc procul in procinctu constituant.

*Ne perimat, latitans capiatur Scorpio caute:
Contra. Hostis fraudes utoce Confilio.*

nam. Fortè fuit, ut, cùm Archombrotus pervenit ad Reges, Argenidè loqueretur Radirobanes, vacaretque Meleander; Ad quem ille demissè: Vultum, inquit, fingo, Rex, disparem rebus, quas afferò: scilicet ne illi, qui te circumstant, parricidæ sentiant e moneri. Cæterùm omnis hæc pompa tibi, tanquam victimæ, ornata est; quem unà cum filia avellere, Radirobani constitutum intelligo. Eo consilio promissa spectacula trahit in serum, donec vesperæ tumultui furtoque aptaverit. Cùm referret in eam em argumenta, supervenit Eurymedes; adeoq; comlevit formidine Regem, ut labentibus articulis intertus, illos rogaret, ad tam subitum malum, quid consilii haberent. Constabat, nihil aliud superesse, quàm aut statim fugere nondum maturas insidias, aut se illic subsidio armatorum tueri. Sed omnino potior fuga erat. Neque enim tot subito milites cogi sine professione suspicionis poterant; ut magis incipere injuriam timendo viderentur, quàm repellere. Quid præterea in periculum mitteretur Meleander, quid Argenis? cùm præsertim flagitii series atque modus adhuc lateret; & Sardi fortasse aliquà solertiâ nocturnum facinus ita ordinavissent, ut non posset tumultuario certamine refelli. Placide, inquit Rex, & tanquam obambulans tentorio digrediar: Sequi Radirobane hortabor, simulque Argenidem; quam tu in via, Eurymedes, mone, ut, cùm inter nostros fuerimus, acrem morbum subito ingat. Excusabilis erit discedentis occasio, & ægram tanquam sollicitus comitabor. Sub hæc verba in Radirobane & Argenidem inspexit, &, optimam vespeream perdimus, ait. Ire satius ad liberum cœ-

lum, & jam sole dimisso intepescentem. Sat deinde, cum spectaculum mox edetur, isthic cessabimus. Simul his, tentorii fores petebat; omnesque sequebantur. In hac turba Meleander Radirobani loqui cœpit, ut eo remoto facilius Eurymedes Virgini insinuaret, quod ipse mandaverat. Et illa repentinis cogitationibus concussa, quamquam nemo aperuerat paterni consilii causam (nam dicentem Eurymedem turbavit adveniens Virtiganes) ramen haud multum a vero timidissimâ cogitatione erravit.

Interim Archombrotus, in quemcunque familiarium Regis offenderat, hortabatur non destituere domini latus. Jamque & militum decuriæ, ab ipso atque Eurymede accitæ, sparsim in campis erant; cum Argenis ex præscripto cadentem sponte vultum colligit manu, seque ad Selenissam excipiens, voce demissa, pessimum mihi, inquit, est, mater. Sistitque illico gradum. Radirobanes, subito casu conterritus, in remedia aquam, merum, odores, flagitatione non perfunctoriâ poposcit. Statim circa jacentem crevit immodicè concurrentium globus. Et Meleander, qui paulisper præcesserat, inter fictos terrores regressus est. At Argenis; Ecquis lecticarios provocat? ait. Nec de morbo rogata quicquam certi referebat, nisi liquente corde, hebescere oculos, & caput errare. At Radirobanes nihil opus lecticâ proclamabat; celerius hemicyclo in vicinum posse tentorium referri. Sed causatus Meleander commodius oppidum esse, seu medicinæ, seu quieti; simul urgebat, qui ad lecticam decurrerent, simul gratias Radirobani agebat, tanquam humanitate nimia sese oneranti alienis doloribus. Isque jam non de Argenide tan-

tantum, sed de sui sceleris successu sollicitus, negabat se passurum, ut mille totos passus (tot enim ad Epeircten aberant) jactaretur virgo invalida, & in hoc primo morbi impetu, nec fortasse duraturo melius in proximo tentorio acquietura.

Hæc adhuc omnia veluti mutuz necessitudinis charitate jactabantur, cum Virtiganes Radirobanem clam monuit, non sic in illum diem sitam esse consilii sui fortunam, ut redire non posset sperata felicitas. Pateretur abire Argenidem; & ipse cum ea peteret Epeircten; dilato promissorum ignium spectaculo, donec convalesceret ipsa, paterque iteratâ simplicitate rapiendam ad littus reduxisset. Cœperat persuadere; Cum Radirobanis medicus, quem aliqui accersitum procurrerant, venit. Is pollice virginis propemodum repugnantis tentato, notatis præterea oculis, spirandique mensurâ; mirari primum cœpit, moxque negare ullum sibi ægritudinis vestigium liquere. Ergo ad Meleandrum conversus, bonâ fide rogabat, ut poneret metus: Levissimum esse, quodcunque Argenidem turbaverat. Sed Radirobanes atroci percussus conjecturâ, tunc denique sensit in valetudinem simulari in fugâ prætextum. Miratus quis suas deprehendisset insidias, quis ad Meleandrum detulisset, sensim ferebatur in rabiem; & ad moliendam vim ferociter intentus, quærebat oculis suos, dextramque ferebat ad capulum; cum Sardos pauciores quàm Siculos circa se videt; Ut neque, si viribus esset agendum, satis posset victoriam sperare. Interim aderat & medicus Meleandri; qui ab Eurymede monitus, quid deberet simulare, longè alia, quàm quæ Radirobanis servus, de Argenidis

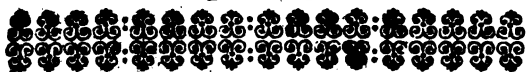
valetudine dixit ; gravem, & fonticum morbum esse : properarent deferre ad regiam ; quicquid morarentur, nocere Argenti. Ira loquentem prior medicus jurgio adortus est, non passus suam artem contemni : Ecquod enim mali indicium videret ? quid vultus ? quid labellorum color ? num sudor in frigida fronte ? num à se dissentiret arteria ? Neque minus pervicaciter Siculo suas partes implebat : prorsus egregio de incertitudine medicinæ spectaculo, si tumultus, & rei, quæ agebatur, magnitudo huic voluptati locum fecisset.

Dum hi collatis verbis certant, lecticarii sublimem Argentem tollunt : Et Radiobanes non redituram ultimo conatu prosequutus non sibi temperavit. Injecit lecticæ manum ; & manere Argentem jam plusquam precabatur. Jurgium quoque inter Sardos Siculosque processerat ; Ibatque Archombrotus, lecticam sub Radiobane laborantem vi explicaturus. Sed medium Meleander se obtulit. Litet Sicilia illius diei fortunæ. Quantum præclari sanguinis fustum ibat seditio ; Capax labes absorbere Siciliam, & quanquam absentem consummare Poliarchum. Sed mitioribus fatis ministravit Meleandri prudentia. Adhuc sibi tanquam hospiti loquentem violare erubuit Sardorum Rex ; & utcunque finito tumultu, digressaque Argente, ipse quoque Meleander lecticâ sublimis, & agmine suorum vallatus in oppidum se recepit.

Ut stridore fero virus vomit anguis ab ore:
 Fundere sic ira lingua venena solet.

JOANNIS BARCLAI ARGENIS. LIBER QUARTUS.

CAPUT I.

ARGUMENTUM.

Radirobanes, discordæ tumultu raptus in diversa, consilium inquit, per litteras proscindendi Argenidis famam, & quæ à Selenissa acciperet, secreta temerandi.

Nemo interim Sardorum audebat Radirobani loqui. Furebat violentus, & discordæ tumultu raptum animum spargebat in diversa. Nunc pudore, nunc infelicitate ceptorum agitabatur. Quàm benè processissent initia! Ut diu possessa cum Meleandro Argenis in tentorio hæssit! Geniuse! deinde, an mortalis prodidisset consilia? Subvenit dum ergo dedecus, nulla mercede, nullis siveleis præmiis lenitum. Post assertam Siciliam, pollutâ victoriæ laude, non tantum ut hosti, sed prædoni abundum. Sub hac frendens, toto litore fesebatur, aded inutili ad cætera sensu, ut nec ruere noctem sentiret. Ausus tandem Virtiganes accedere. Et quidem, quod ab insano audiretur pacatis, primum eodem affectus simulavit. Cumque hac arte locum monendi sibi aperuisset; Jam nox

est, inquit; & hîc tamen (ô Rex) moraris foreitidine tuâ nimis securus. Circumstant te multi; Nec opus est omnes scire, quo in statu sit animus tuus. Quod autem succedere nocte hac paras? Vocat in oppidum Meleander. Sed quis putet te securè cum illo reconciliare gratiam posse? Chariores tibi sumus, quàm ut nos conficias tantî tui periculi metu. Classis tua te melius excipiet. Abominare hanc terram, tot curarum tibi causam. Ubi cum paucis secretus in prætoriam navi eris, liberius itasceris, &, quod in rem videbitur esse, constitues. Radirobanes tanquam Virtiganem non audisset, vultu immoto, tamen ad præparatam scapham se contulit; sive magnitudinæ aræ, sive consilio vocem premens, donec in regiam triremem delatus est.

Ast ubi cum Procerum non ampliùs tribus in prætorio puppi proximo resedit, evolvitque caliginem multa simul & confusa animo ingerentem; primum Argenidis imaginem, quam gestabat gemmis inclusam, de collo diripuit: Nam odio & iracundiæ cæteræ cupiditates jam cesserant; Deinde sublato ad Virtiganem vultu; Faciam, inquit, ut hic dies tristior Meleandro quàm mihi illuxerit. Pejor ab sua Argenide quàm à me divertet. Occupabo Furiarum officium: Seni quietem, & puella famam eripiam. Spectabo deinde otiosus hos ludos, fruarque hostium malis; aut si in rem meam commodum erit, bello quoque cumulabo. Ocyus teram stylumque porrigite. Neque morâ, literas suâ manu in hunc modum exorsus est. Radirobanes Meleandro. Nesciebam, cum inimicos tuos sustuli, te amicis adeo esse indignum. Veniam ab Siculis exoro, quæ ab rna seceden-

cedentes tyrannide, armis meis domui, reddidique
sævitiæ tuæ. Cæterum si molestum tibi erat, quoti-
die me videre, cujus manu & opibus Rex es; at hu-
maniùs dimitti poteram, quàm sub insidiatoris invi-
dia. Cui enim non constare voluisti, te graviter à me
metuere, cum modo tua Argenis morbum finxit,
reque ipse ex tentorio meo turbatè proripuisti in op-
pidum? Ita offensionis specie delere speravisti, quic-
quid mihi debebas. Sed nemini potes imponere.
Cur te enim violari voluerim; qui, ne violareris,
vitam meam obtuli in discrimen? At filiæ tuæ nu-
ptias concupivi scilicet; & cum affinitatem non pro-
bares, hanc prædam statui occupare. Ne tibi amplius
tantum placeas Argenide tuâ. Nescit regius Sar-
diniaë sanguis ullum thalami probrum pati. Quo
oculo cernerem super limina castissimæ domûs attol-
li, non cæsto, non illâ simplici vittâ dignam, non
cæteris virginitatis insignibus; denique nescio cu-
jus Poliarchi contubernio assuetam? Quid te inex-
pectata vox ferit; & in pudendæ rei nuntio amittis
spiritum? Ita est, Meleander. Nimis cautus in ami-
cos, disce nunc, quos timere deberis. Illa, quam Pal-
ladem putasti, Theocrine, tuæ domûs contaminatrix
fuit; Ac, ut simplicius dicam, sub eo nomine Poliarchus
tibi illudit. Argenide fraudem juvante, in
Gynæceum pro virgine, mox in templis pro Pallade
est admissus. An integram existimes, quæ correpta
amore adolescentis, celavit temeratorem arcis,
quam mulieribus sacra veras? quæ cum amatore diu-
tius fuit? quæ denique patrem decepit? Omitte igitur
suspicionem? meâ sorte & animo indignam,
quasi, his à me deprehensis, illius nuptias expetie-

rim, in quâ nihil sincerum est. Mihi quidem, cùm ad vos appuli, adhuc ex hac lascivia ignotam placuisse confiteor. Sed dii Sardiniam juverunt: quòd, cùm posses hanc petenti pulchrè conciliare, neglexeris. Ubi autem de secreta turpitudine rescivi, adhuc fastidium meum simulatione amandi sic texi, ut contentus mihi cavere, merentem non læderem. Habe tibi filiam tuam. Habe & regnum meo auxilio restitutum. Sed ne ingratitudini usquequaque fit præmium, aut facilitatem meam traducas: nolo Sardinie ærarium pœnas vestrorum furorum luere. Jam hoc nimis, quòd sanguinem multorum ex meis consumpsisti. Nam silco meos labores, quos utique non vendo. At sumptuum partem redde; quibus totis te fungi oportebat. Eos enim, ut viveres, regnaresque, feci in classe, militumque stipendiis. Trecentis talentis rem patiar æstimari. Quanto plura pro te impenderim, ex publicis meorum Quæstorum rationibus facilè scias. Sed tantillum hoc repone, nisi mavis extorqueri. Hospitium renunciare esset superfluum, cùm prior idipsum illatione injuriæ feceris. Ex his tamen, quæ detuli, cognosces fidem meam. Te enim, nisi coactus, miserum esse non volui; & quàm diutissimè passus sum, ut Argenidem amares,

Hæc, ut scripsit, cogitati sceleris industriâ superbus, vocat suorum fidissimos, ostenditque epistolam in alienæ ægritudinis spe propemodum suæ oblitus. Horruere scilicet ad sceleris novitatem; Sed crudelissimo servitutis genere, quod intra se abominabantur, palàm laudabant. Quærebatur deinde, quis litteras ad Meleandrum ferret. Nam intuta videbatur,

tur, & capitalis audacia. Sed Radirobanes in suos quoque saevus; Nesciat præco, inquit, periculum suum. Ibit intrepidus, & meo auspicio securus. Quod si illum Meleander mulctabit; at mihi tanti erit hanc novam querendi iurgandi que materiam vihi sanguine comparavisse. Igitur cum aliquandiu inter se contulissent, quidam miles, diu ante Virtigani invisus, ad hoc destinatur officium; ipso Virtigane hominem commendante. Et ille maligno inimici suffragio beatus, ut credebat, infulisque præconis ornatus, primo mane ad portam exigua lintre devectus est. Statim relatum est Meleandro, nuncium à Radirobane adesse. Ille animo æger, & de hospitis diffidio sollicitus, tunc fortè suorum charissimos acciverat. Præter mansuetudinem in illo pene ad vitium prolixam, beneficium à Radirobane acceptum effecerat, ut illi paulò magis, quam sibi, faveret. Incertum est (inquit) utrum nocere voluerit; certum autem nos ab illo tanquam insidiatore, fugisse. Conciliandus utcunque est; Et si cætera abessent, timenda certè fama. Nunquam videbitur justè expulsus, quem necessariis temporibus tanquam deorum munus suscepimus. Post hæc verba altum silentium fuit. Nam plerisque injucunda hæc erat Meleandri sollicitudo. Inter cæteros Archombrotus, atque Eurymedes, perstringi se rati, quia Regi authores fuerant, ut à Radirobane caveret, haud obscurè audebant indignari. Aded ut imperius juvenilis in hæc verba Archombrotum abstulerit; Sentio, ô Rex, me simul & Radirobanem non posse excusari. Si te ad injustas inimicitias compuli, quid cunctaris noxæ me dedere? At si mea & Eurymedis sedulitate hodie es liber, noli

incertitudine animi turbare felicissimum diem, & adhuc dubitare, an malis Radirobanem esse offensum, an captivam Argenidem apud illum teneri. Hæc libertas Archombroti gratissima omnibus fuit, præsertimque Argenidi, quæ in lucro numerabat, sive jure, sive injuriâ, à Radirobane diffidere Siciliam. Ipse Rex suos metus excusavit Archombroto; Se tantum de populi vice esse sollicitum: Curandum, ne imponere Radirobanes possit externis ignarisque negotiis. Mittam ad illum, qui me dolere significet, quod ad classem potius quam ad me secesserit; orare, ut in portum redeat, nec Siciliae tam vicinus, incertos fluctus malit. Simul largos commeatus jubebo ad illum lembis pluribus promoveri, distribuamque munera in amicos. Nemini deinde credar ingratus inhospitem, quem per officia illa coluerim.

CAP. II.

ARGUMENTUM.

Meleander acceptis literis nil quietum suspicatus, ad proximum cubiculum pergit. Sequitur filia patrem, qui ad eam epistola partem descendit, ubi Argenidis atq; Poliarchi fama proscribitur. Tunc urgere patrem filia, ut per ministrum anus accersatur, sed illa verbis solertissimo suco adornatis, ex utriusq; oculis se eripiens, in thalamum se recipit.

MInus displicuerat illa sententia. Jamque Timonidem illic legatum Rex dixerat, cum Radirobanis præco adventare nunciatus, variâ expectatione omnium animos suspendit. Rex intromitti eum jussit;

justit; cumque ille literas traderet, ecquid hospes Radirobanes valeret aut faceret, blandè, ut solebat, quæsit: Præco, veluti erat jussus, omnia intellectuum Meleandrum ex codicillis, quos attulerat, refert; simulque aliquantulum in latus secedit. Meleander nihil quietum suspicatus, ad proximum cubiculum pergit, ne præco legentis oculis motibusque curiose immineret. Sequitur patrem Argenis: & purpuratorum præcipui. At ille postquam ceram explicuit, in omnibus verbis hærens, & contumeliis excitatus, tandem ad eam partem descendit, ubi Argenidis & Poliarchi fama proscribebatur. Arsere illico vultus; Iterumque pallorè mutati uno cum incertis manibus horrore tremuerunt. Refectis mox viribus, ira terribili, in quos tamen adhuc incertus, erigitur. Argenidem, Radirobanem, Poliarchum, offerebat nova rabies, & sub primum impetum nullâ prudentiâ consiliòve tractabilis.

Nemo audebat interrogare tam acriter æstuantem. Sed ipse, quantum licuit semotis perturbationis indicium, ad proximum conclave se proripit, unaque venit jubeat Argenidem; cui non aliud loquutus, quam ut has literas legeret: consedit in lectulo; & illius vultibus intentus, suspiranti, frementi que, medius hæsit. Argenis lectione contrerita, non quidem tanquam ad justam accusationem expavit; sed injuriæ impatiens flagrantibus oculis totaque oris specie, proclamavit ad vindictam. Urgebat tamen attonitam, maximus dolor, suam cum Poliarcho familiaritatem innotuisse: Et quod tamdiu eam amicitiam occultam habuisset, verebatur, ne accusationi esset justior species, & patre difficiliore uteretur. Statim-

timque perpendenti quomodo fides tam religioso secreto periisset, occurrit Selenissæ cum Sardinia Rege commercium. Sed diu deliberare, aut tacere, non licebat. Itaque provoluta ad genua patris, interclusamque anhelitu vocem non sine artificio laxans; Ne expectes, Domine, ut crimen objectum anxie diluam. Non enim dabo contumeliosissimo hosti hoc gaudium, ut credam pudicitia meæ aliam rationem esse reddendam, quam quod hætenus tibi optimo & solertissimo parenti placui. Unum habeo excusandum; quod Poliarcho per salutem, quam tibi mihiq; attulerat oranti ne scires, quantum pro tua incolumitate præstitisset, fortasse fidelior, quam voluisses, fui. Nunc quoniam alieno indicio factum est, ut hominem possum laudare; Ille est, Domine, quem Theocrinen vocabamus. Mei videndi cupidus, hanc simulationem sexus iniit, quò in arcem reciperetur. Sed tantæ licentiæ consilium emendavit modestia. Nam sic potius mihi quam Radirobani credas, ut virum esse nescivimus, priusquam te atque me à nocturnis prædonibus vindicaret, eâ fortitudine, quæ apud te divinitatis fidem invenit. Tunc verò ex arcæ abiturus, mihi atque Selenissæ, quis esset, eâ lege aperuit, ut illius audaciam & virtutem apud te taceremus. Regressus deinde ad regiam, quantum cæteris præstiterit, tuâ in illum charitate probatum est. Quòd si reprehendis silentium meum; cogita, non potuisse mercedem breviorē concedi, quam ut paterer eum justis apud te honoribus carere. Sin autem subvereris altiora; quia virgo illius consilia tegere sustinui; provocho ad inimicissimum mihi caput. Selenissam intelligo; quæ sola, tanti arcani conscia, rem
omnem

omnem Radirobani palam fecit. Nisi scelestissima esset, fureretque perfidiae insania, & odio mei, non polluisset silentii fidem; nec, quod te ipsum celabat, detulisset ad externos: Testem hanc tamen non verbitur appellare innocentia mea. Si merui odium tuum, & propitiam famam arcanam turpitudine fefelli, ego te & pudicitiam manu mea vindicabo, redamque sanguinem indignum, qui à te provenerit.

Inter hæc patris genua amplexa, nunc dexteram osculabatur, nunc eam arte in senem respiciebat, ut jam facillimi patris iudicio innocens esset. Illum tamen plurima turbabant: Necessaria in Radirobannem inimicitiae, de accusata Argenide vulgi suspicio; & quod utcumque casta esset, tamen credibile erat Poliarchum fecisse, ne ipsi Radirobanes placeret. Urgente deinde filia, ut Selenissa accerferetur, ipse per ministrum, qui fores servabat, imperavit anum vocari: Nemo Procerum sciebat, quæ res tam secreta ageretur: nisi quod maximum esse credebant, quod filiam unam Rex communicaret. Varia itaque conjiciebant expectabantque solliciti. Selenissa nihil minus, quam quod aderat animo fingens, intrat Regis cubiculum; in quo ipsa solitudo, vultus quoque Meleandri, & vis genii mala plerunque instantia occulto horrore infnuantis, nec cogitantem turbavit. Statimque ad illam, insolitam acie Argentis accensa, seu permittente patre, seu moram non ferente iracundia; Per ego te Radirobannem, Mater, oro: (nam quid tibi magis dulce aut verendum obijciam!) ut hic coram tuo meoque Rege dicas, quid commercii, virgine indigni, mihi cum Poliarcho extitit. Nec vices tuas cura, quod hæctenus, quicquid est, tacuisti: Ego

Ego salutem tuam pacta sum, modò jam liberè indicium profitearis. Cohorruit anus; tenebrisque lucem miscentibus, tamen ut solertissima erat, animus subito revocavit: ut hic motus potius videretur innocentiae esse suspensiones abominantis, quàm deprehensi sceleris notæ. Et quem prius alloquar? inquit; cum apud utrumque perfidiæ insimuler? aut quæ hæc tam confusa accusatio est? Nec Radirobani mecum fœdera scio; Nec Poliarchi tecum, & Domina. Quod autem sacrilegium, ut putes, ullâ suspensione posse virtutem tuam pulsari? Imò, refert Argenis, omitte hanc frontem. En Radirobani ad Regem codicillos, quibus te arguit de Poliarcho in Theocriten Pallademque mutato, omnia effutiisse. Et ne nescias; nihil est horum, quod non patri confessa sim. Sed & probris innocentiam meam aggressus est. Nescio an te authore. Ad hoc unum vocata es. Dic liberè, ita te dii ament; dic, priusquam per tormenta verum quærat, an maculavi familiæ meæ decus?

Non indelectatus Meleander hac feroçitate Argenidis, quæ utique in se dicturam non extimulasset, nisi innocentiae fisa; Nolo, ait, turbatè hæc exigi. Sed nec feram, Selenissa, nisi majori fide, quæ de Poliarcho nosti exponas, quàm antea siluisti. Victa anus conscientiae labe, accidensque ad pedes Meleandri; Summa, inquit, eorum est, quæ dicere possum (Rex) nihil meâ alumnâ sanctius & integrius esse, nihilque perfidiosius Rege Sardiniae. Si pateris me ad cubiculum redire, facile te absolvam certissimis signis, & quibusdam maximè literis, quarum fides efficiet, ne amplius tuam mentem ejusmodi suspicio-

nes

nes sollicitent. Nec deinde miraberis, curante te Radirobanes ista resciverit. Brevis est mora: Dum hic inutiliter jurgamur, redire jam potui. Tantâ pollicitatione suspensus Rex, properè ergo imperat ire; nec se in eo negotio ludificari: omnia tamen sic agere, ne hæc lites ad ullum Procerum emanent. Neque prohibebat Argenis, verita ne moram injicere videretur, aliqua in se certius prolaturæ.

Sed anus, ubi primum ex utriusque oculis evasit, inassuetæ celeritatis vestigiis ad conclave se recepit; Adductoque ostiolo; Nunc iterum mei juris sum, inquit, nunc in me decernere ipsa possum, nec ab aliis expectare, quod merui. O infelicissima mulier! Ergo tamdiu vixi, ne innocens morerer? Quod autem mihi fatum mentem eripuit, ut non cogitarem prodicionis mercedem nunquam esse securam? ut à moribus meis abirem? ut levissimo juveni fiderem, & per plurima vitia mihi suspecto? Hujus promissis, hujus donis, ego tot annis, tot rebus exercita, manus dedi, fidemque, & charissimæ alumnae benevolentiam? Sero hæc reputas, Selenissa. Virtus fuisset animum à scelere cohibere; Nunc quia feliciter non peccasti, latronum est poenitentia ista, quâ ejulas. Ergo me perdere Radirobanes invidiosissimâ delatione sustinuit: qui in me, quo offenderetur, non habuit: nisi quod, ut cæterarum rerum, ita nimis benevolentia fastidium est! Proh nefas! quem audebo contueri? ad quem confugere? aut quis me denique feret de prodicione querentem, cujus exemplum feci? Nec propeò me à lucis conspectu liberare? Nec saltem primis virtutibus dignum exitum querens, medium scelus excuso? Quid expectem
ulce-

ulterius? Odit me Argenis; perfidiam excusare non possum; forsitan & Rex prætextu alio explebit animum, merito meo, & filiae questibus acrem. Necdum, ut intelligere potui, palam est, quod maxime deliqui, Radirobanes meis consiliis ad raptum incitatus. Hoc ubi emanaverit (quid jam enim existimem fore secretum?) quæ mora, quæve dii, ex dominorum meorum mentibus exturbent tantæ culpæ memoriam? Ut hos mitissimos faciam, at jubebunt abire à conspectu. Recedam invisæ omnibus; iratam Principem timens; nec sola, nec publicè tuta. Vigilabo in atrox supplicium, ex meo scelere singulorum cogitationes de me æstimans. Adhuc peiori infamiâ digna es Selenissa, nisi illam morte antevenis.

CAP. III.

ARGUMENTUM.

Selenissa neci, quam sibi ipsa molitur, jam proxima, filo aram exarat illiciti alumna sue pudoris obfidem. Deinde satis sortem suam quæstæ mucrone se sibi eripit. Meleander tot curis obrutus, & quid præcone faciundum incertus, tandem ad Radirobane referre jubet, furioso responderi non posse.

RApit ad hæc verba tabellas, in quibus non satis constantibus litteris hæc exarat. Meleandro & Argenidi Optimis Principibus. Si esset aliquid ultra mortem, id mihi in supplicium poposcissem. Nunc accipite sanguinem, non adeo suo crimine maculatum, ut non possit diis libari: Neque ex supplicii atrocitate, quod in me constituo, facinus
meum

*Seq, aliosq, necat Basiliscus toxica spirans:
Noxia sic animo perfidus om̃a gerit.*

n potiùs, quàm pœnitentiam æstimate. Hanc majorem credetis vos ipsi, quos læsi. Sive enim tantibus fatis, sive beneficio aliquo attonitam, te-
ravisse me fateor secretum hoc ingens, de fraude virtute Poliarchi. In tuam autem famam (chama alumna) si addidi quidquam, aut addere po-
opto ego deos manes mihi tam sævos, quàm in-
vobis fui. Credite morienti; & vitæ diutissi-
probatæ unam hanc noxiam; aut, si nimis est,
ic ferro, quod vos ulciscitur, date. Præligatam
inde epistolam uni servorum tradens; Vade, in-
it, & Atrienti intimas Regis fores servanti meo
mine impera, ut hos statim codicillos ferat ad do-
inum. Jussit Rex, eos ad se properanter transmitti-
rem.

Dimisso nuncio, jam furiosius morti intentâ,
imul properabat, & hærebat; nunc insanos fremi-
tus ausa, nunc mollioribus suspiriis laceffens con-
stantiam suam. Excipiebat fortè omnia verba quæ-
dam ancilla, è proxima cella, cui ab eo cubiculo adi-
tuserat. Hanc neque viderat Selenissa; & verecun-
dia, quod secretis dominæ intervenisset, non sinebat
vel loqui, vel abire. Nam neque credebat despera-
tionis plenissimas voces furiosum exitum habituras;
expectabatque donec dominâ exeunte & ipsa se se-
cretò proriperet. At Selenissa haud dubia omnem
destinatæ mortis laudem in præcipatione esse, &
affore statim Rege, qui conantem tenerent, aperit
cistulam, in qua brevis gladius jacebat, quem olim
filio primum pueritiam ingressio dederat pater; &
ipsa deinde servaverat, die filii nuptiali Junoni Lu-
cine cum crepundiis sacrandum. Ita tulerat fatum,
ut

ut paucos ante dies, detergendæ rubiginî esset in acumen renovatus. Nec aliud ferrum in muliebri cubiculo erat pectori aperiendo commodius. Illum verò ut sustulit, simul conjugis, quem amiserat, filiiq; quem ignarum destituebat, memor, tot res tamq; diversas uno mentis obtutu aspiciens, funebri capulo osculum dedit, illiq; loquuta aliquandiu opperientem mortem frustrata est; Donec ancilla, quæ timere cœperat, ne hæc vera tragœdia esset, extorquendo ferro erupit, simulq; exsonuere accurrentium ex Regis præcepto vestigia. Tunc anus prohibentium fervore incitata, & manibus adhuc liberis usa, mucronem tam altè visceribus impressit, ut labentes subito vires solverent dextram; & pectore in humum porrecto ipse capulus non multum emineret ex vulnere. Exclamavit ancilla, & amplexa morientem sævissimo ululatu perterrituit jam pontè confusos. Quippe dejectis foribus intraverant Archombrus, & Eurymedes, multiq; eos sequuti; urgente Meleandro, ubi primum feræ literas accepit, ut properarent ad miseram, cogerentq; non perire. Eurymedes utcunque dimotâ ancillâ amplexus jam rigentibus luminibus torvam; Quod hoc nefas, ô Matrona? Cur te tuosq; perditum vadis? Nihil illa, nisi quod flexâ cervice supremos oculos versans, sanguinem & animam efflavit.

Omnibus silentium ingens, fremitus rursus; & dimanante mox famâ, atrocitas rei multos Procerum ad spectaculum coegit. Mox de obscura facinoris causâ variz, & interdum periculosa conjecturæ. Rex quidem cæde auditâ vehementer exhorruit. At Argenidem nulla signa vel miséricordiæ vel odii muta-

mutaverunt. Seu credidit de Selenissa satis supplicii
 nondum habere, seu potius excandescens animus mi-
 rabatur magnitudine poenitentiae se placari, & in
 confinio utriusque affectus stupebat. Rursus tamen
 intuebatur, quicquid sibi in morte Selenissa nocue-
 rat. Quid Sicilia? quid cum suis Radirobanes lo-
 queretur? Illam anum tam insigni de se vindicta
 multo magis, quam ipso proditoris erimine evul-
 gasse hoc de Theocrine secretum. Præterea quando
 eo loci res erat, Regem ab Selenissa auditurum spera-
 verat, pactum cum Poliarcho conjugium: quod qui-
 dem arcanum nec ipsa sustinebat dicere patri; & stre-
 nuè cogitabat defendere. Caterum prohiberi multi-
 tudinem Rex iussit. Sepultumque deinde cadaver est
 nullâ pompâ; & postquam cædis causa publicè est
 comperta, nescio quis Poëta hoc illi epitaphium fecit:

Busta vides, scilicet, hospes, monumenta doloris.

Bis moritur, quæ se est iudice digna mort.

Non effare tamen seu verba gravantia Manes,

Seu placida faciunt quæ lebe pondus humo.

Huic tumulo pacemq; nesci, stimulosq; precari.

Dic tantum; Ut merita es, sit, precor, Umbra tibi.

Nempe Selenissa est. Dubium furiosa magnæ

Laferit, an lasam sit magis ulta fidem.

Meleander tot recentibus obrutus curis; & quid Ra-
 dirobane, quid præcone, quid literis faciendum, ad-
 huc incertus, vocat suorum præcipuos; His ostendit
 res suas in anxio sitas esse: quippe suam dignitatem
 à Radirobane incitari contumeliis; qui præterea ta-
 lenta trecenta in præstiti auxilii stipendium non tam
 petat, quàm imperet. Armis se exequi debere inju-
 rias; nisi & suas vires domesticis furiis Sicilia exha-
 uisset,

fisset, & benefactis Radirobanis donari deberet saltem locus ad pœnitentiam. Fuere enim sui immemorem, & hesternas suspiciones imprudenti irâ firmare. Hæc cum fusè exponeret, sedulò tamen cavebat indicare laceffitam ab hoste famam Argenidis. Non quòd omnia nesciret emanatura: Sed & pudorem præsentis filiz reverebatur; & silentio suo omnes monebat, ne quis deinde tam invisæ accusationis mentione illum vexaret. Ne tamen ignorarent, super quantâ re consulerentur, aiebat Selenissam improbâ fide ausam quædam arcana ad Regem pertinentia Radirobanum credere; quæ per se innoxia, ille flagitiosissimâ interpretatione corruerat. Allatis ab eo codicillis, se ultimis probris differri; Selenissam, si ad Radirobanem spectes, fuisse innocentem; quæ tamen solâ morte, quod peccaverat, expiari posse crediderit. Omnes certatim censuere, ut pro publico Siciliæ hoste Radirobanem haberet. Quicquid auxilio juverat, non benevolentiam aliquâ factum, sed tanquam ad insidias consedisse prædonem in insula, & voluisse Lycogenem tolli, ut quæcunque ille cogitaverat, ipse efficeret. De præcone perplexior quæstio fuit; his cruci suffigendum decernentibus; aliis per diversa supplicia truncum ad Radirobanem remittendum. Vicit tamen Cleobuli sententia declinandam violati præconis invidiam; quem fortasse interfici magnò emeret hostis. Superbissimum Regem plûs despectu, quàm ejusmodi ultione iri offensum. Quod postquam Rex probavit, Eurymedes vocatum ad se præconem (nam eum ad Meleandri conspectum reduci non placuit) ita ex præscripto affatus est. Si ab Rege sui compote venisses tam protervæ

episto-

epistolæ lator , totum hunc diem homo non esses. Nunc ignoscimus amentię Radirobanis , cui Regis verbis dices , furioso responderi non posse. E re quoque suâ facturum , si Regibus scribere expectet , donec insanire desierit.

Postquam præco discessit , statim præsidium militum ingens Arsidæ datum est , quod ad portum consideret. Timonides classarios coëgit in naves ; ut , si Radirobanes ultra verba furere vellet , justâ acie exciperetur. Nec in Regia tantum , sed passim in oppido , tanquam redintegrato bello , quies excussa est. Jamque Radirobanes timere inceperat , non modò ne inverecundiam suarum literarum præco capite luisset , sed ne in suam quoque classem armaretur Sicilia ; Intepuerat ira ; occurrebantque belli incommoda , quæ nimius antea ardor suppresserat. Totius Siciliæ viribus impar sibi exercitus. Littus tenebatur præditiis. Deerant in mari comæatus. Si tamen lacessabatur , erat indecora cunctatio , maxime cum prior provocavisset. Dum hæc agit , respicitque ad littus , vidit scapham à portu recedere. Ea erat , quæ præconem revehebat. Is adhuc plenus metu , quæ ab Eurymede acceperat , refert ; multum quoque exaggeratâ violentiâ loquentis , & tumultu regiæ , cuius causam nesciebat. Cum enim occubuisset Selenissa , murmurque & strepitus ingens esset , Cleobulus præconi custodes apposuit , ne quâ rescire hunc casum , & interrogare obvios posset. Radirobanes , tot rerum solitudine gravis , prius abire constituit , quàm discernere cogèretur , aut fugere. Nam quid immaturis conatibus in se veriùs , quàm in hostem , sæviret. Jam plus iusto indultum præcipiti iracundiæ. Reducendum

dum potiùs ad Calaris littus exercitum; (ea civitas jam tum Sardinia princeps erat) viribusque reſectis, mox ſubitâ claſſe repetendam Siciliam. Sed neque conſeſtim viſum abſcedere. Nam & maritimas copias ſciebat, quas in portu habebat Meleander, modicas eſſe; & tempore opus priuſquam Lilybæo & Panormo maior in eum claſſis poſſet acciri. Reliquum ergo diem in ſtatione perſeuerat. Sub veſperam, cùm ſe benigniùs ventus intenderet, anchoras tolli iubet; prorasque in Sardiniam ſuam verti. Ac ne timida videretur aut furtiva diſceſſio, præcepit juſtos nautarum clamores geminari, ſive eruendis gernerent anchoris, ſive mutuæ exhortationis officio cætera armamenta componerent. Militum quoque voces patriam appellantium adhuc abſentem, aut pelagi deos orantium, ferebantur ad littora. Meleander pugnam inſtare exiſtimans, juſſit æcingi claſſiarios ſuos, portumque & proxima littora propugnatoribus compleri. Nam proceſſi ad certamen ſuas naves extra portum vetuerat; ut illæ terreſtribus copiis, quibus abundabat, tegerentur; & gemino exercitu Sardi perirent. Noctis tamen vicinia perturbationem metumque adauxerat. Sed hoſtes propitiis ventis in altum ablati, primùm audiri, & deinde videri deſeſerunt. Nam & nebula primam noctem denſaverant. Ne tamen is diſceſſus fingeretur, mox reſituris in incautos remigibus; plerique non militum modò, ſed procerum, circa portum excubavere. In iis Nicopompus, cùm nocte concubiâ rarior fremitus eſſet, ſilentio vigiliaque uſus eſt; & juvantibus tenebris liberos animi motus ad carmen, ita Sardos tempeſtibus devovit.

Ite truces: cuncti rapiant cave lintea venti.
 Ite rates. Sic aura fidem, sic aquora praestent,
 Ut vestri mernere duces. Simul ibit Enyo,
 Stridebitq; comis, facibusq; in concita missis
 Nubila, Tartareum deducet in aquora fulmen.
 Ite rates. Medius ultor deus affidet undis,
 Vix aquas mitisq; bonis. Sunt undiq; venti;
 Sunt cautes; rapidis fervent nostra aquora monstria.
 Inde percussas terret latratibus undas
 Scylla minax, hinc torva riget, fremitusq; Charybdæ
 Gaudet inexhaustas aptare in pabula fauces.
 O illuc vos turbo behat; vel dira revulsam
 Tempestas medio vobis ferat aquore rupem?
 Qualis erat dubiis nondum Latonia Delos
 Fluctibus, aut quales nigri super ostia ponti
 Cyaneas arcto nauta timuere profundo.
 O sceptris indigne tuis, & sydere laevo
 Edite Sardois infelix rector habenis;
 Cerne agendum, quàm parva tuam discrimina vitæ:
 Acupidu prohibens undis. Non arma ferocem,
 Non vis ulla jussat. Timidos fortesq; severa
 Torquet byems. Totus sati, totusq; decorum es.
 Mox ubi disparibus pendebit puppis in undis
 Alternas subitura vices, & biantia latè
 Equora terrifico pendens sua viscera fundo;
 Quam posces miserandus opem? qua Numina primum
 Mens insueta petet; tunc vani prodiga voti?
 Non salles Superos; nec te timor ille piabit.
 Obruet unda preces sonitu, vindexq; per auras
 Ventus aget. Nota tangunt pia sidera voces.

CAP. IV.

ARGUMENTUM.

Eurymedes optima media Regi suggerit, quibus tum civilium, tum externorum bellorum astus propulsetur. Colligendus exercitus pace ac bello, terrarum mariq; assiduus, qui nascentes factiones nullo negotio extinguat; ac terrorem exteris ingerat, cum sciant non Tyronum, sed Veteranorum esse delendum. Annuit Meleander, sed ne molestia civibus suis sint ista copia, suo arte sustentari cupit, prohibito Duces mutare, si peccaverint, severe in eos animadvertere, neque alium prater se ipsum militia, provinciis præficere.

Nondum planè respirabat Meleander, veritus adhuc, ne Radirobanes classem infestam alicubi incustoditis littoribus insinuaret. Sed exacto vix biduo, dimissi speculatores retulerunt omnino peti Sardiniam. Tunc verò non tanquam exacto, sed dilato saltem periculo, ad consilia mentem applicuit, quibus tueri Siciliam, & hostem haud dubiè rediturum posset ulcisci. Diu erat, quòd Eurymedes, utpote strenuæ fortitudinis vir, amansq; militiæ, monuerat Regem, securi imperii non aliud certius esse pignus, quam paratum & semper in castris exercitum; Et tunc quasi sui consilii utilitatem promovente fortunâ, cum Meleander ipsi & Dunalbio medius spatiaretur, ageretq; de præfidiis per opportuna littora in Sardos dividendis, ita locutus est. Si fecisses, quod initio motuum in Lycogenem censueram, nunc aut iste Radirobanes non te lacefferet, aut haberes, quod illi

illi confestim objiceret. Sin etiam nunc cessas, illo depulso alios fortuna inveniet, qui te nec suspiciones diu ponere nec arma patiantur. Collige, inquam, exercitum, quem hostes formident, qui sit pace belloque assiduus. Continebit hic terror cives in fide; amicitias, & hospitia externorum tam vetera firmabit, quam nova inveniet. Civiles enim motus, aut ambitur & conjuratione paucorum Optimatum inserpunt; aut, quod est rarius, uno consensu furentis vulgi constant. Nihil verò in utrumque hunc Reip. morbum salubrius aut efficacius est ejusmodi armis. Sunt enim nobilium factiones in initiis, ac veluti cunis, timidæ debilesque; Ut si in promptu, & sub pellibus miles sit, opprimi cum dignitate possit malum; & mehercule ita impetu tanquam sitienti fulgure hi fontes exhauriri, qui, si pateris, mox nescient ripas. Sin verò populari tumultu præcipitata insania (quod quia interdum ævo majorum contigit, prudentibus semper timendum est) innumeras manus armabit in Regem; nihil in hoc incendium remedii, nisi firmas legiones & assuetas disciplinæ monstro illi objicias. Plebs enim impetu solo valens, quantumcunque multiplicatis cohortibus impleat campos, par illis nunquam erit, qui sciunt furentes eludere, servare ordines, obsequi duci, locum castris & pugnae eligere. Ita in omnem partem, tutandæ regioni, & vel antevertendis vel premendis furoribus, utilissimus miles est, qui non prærendus, non formandus, sed hostem inter stitendia expectat. Illæ copiæ & quocunque perrexeris securum te præstabunt; & si populi motu, vel dejectione nobilium ex munitis civitatibus, arcibusve,

ulla à te secesserit ; inde recentem , & adhuc dubiam prodicionem confestim excutient.

Gentibus autem externis quanta adversus te reverentiae causa , hæ succinctæ & ad nutum legiones ? Suam pacem ex te pendere intelligent ; non inultum lædi posse , non despici ; Sedere te veluti fortunæ cæterorum Regum arbitrum , in quorum custodiam paria arma non fulgeant. Gentem nostram famâ celebrari compertum est , tanquam indole suâ pronam simul & utilem bello. Quânto magis , si ad naturam institutio accedet ; scientque tui hostes non tyronum apud te , sed veteranorum esse delectum ? Neque hoc tantum ad famam est. Ipso successu experientur , qui te laceissent , longè aliud esse conscriptum nuper militem in aciem statuere , aliud egregios viros , & qui annos non plus ex fastis , quàm stipendiis suis numerent.

Num denique eâ fide , eo ardore , recens adacti ad sacramentum pugnabunt , quo illi , qui in veterato affectu , non plus militum , quàm familiarium instar tuentur Principem assuetum alimenta & veluti spiritum dare ; & cui non hoc tantum illos bellum , sed vitæ totius fortuna conjunxerit ? Haud omiserim , ut corpora omnia , ita militiam ex suorum , veluti artuum vigore & officiis constare ; & solo experimento deprehendi , num quis ad hanc disciplinam natus sit. Nonnullos valetudo , alios animus deficit ; quæ vitia habitus corporis , & species frontis sic obteggit , ne præter experientiam quicquam sit , quo argui possint. Igitur in perpetuæ militiæ tyrocínio , utque sic dicam , in pace castrensi , maturè , nec periculoso tempore , se hæ labes aperiunt ; statimque de corpore

exerc-

exercitus eluuntur, vel correctis disciplinâ vitiis, vel missione denique mulctatis. At in repentinis armis, cum implendæ cohortes sunt, cum inexpertis & obviis cingulum datur, sæpè nescias virum an statuam adornes; Ut novum exercitum ab explorato differre existimem, quod navem, quæ probatis trabibus est compacta, ab ea, quam intempestivè excisæ arbores, & omnia non pensatis vitiis ligna componunt.

At sumptuum ratio est habenda: grave tot Centuriones, tot milites ex alienis laboribus vivere. Scilicet egregiâ curâ timemus, ne non hostis, cum sæviet, plenas domos & opulentas inveniat. Repetamus memoriâ vastitates, peculatus, exitia, quibus civiles discordiæ arserunt. Quot annorum stipendia, quæ aluissent obstiturum his malis exercitum, paucorum mensium furor consumpsit? Adde vim corporibus factam, subjectos tectis ignes, & cætera, quæ in ejusmodi turbis impune sunt. Vili medijsfidius has injurias populus redimit, si perennium legionum præsidio se tuetur.

Dunalbius civilium rerum scientissimus erat, naturâ & institutione factus ad gerendam rempublicam. Is igitur, ita differente Eurymede, sæpe frontem, & oculos mutabat, nunc quodam assensu, nunc modestis repugnantis animi signis; gaudebatque Meleander sibi ex diversa sapientia licere, quod utrimque optimum esset colligere. Cum vix ergo finisset Eurymedes, ita Dunalbius Rege admonente exorsus est: Nisi Eurymedes ex sua fide cæteros æstimaret, nunquam tantum tribuisset militibus, ut non modo in usu eorum, sed in ipsa castrorum veluti

umbra, Principibus patriæque incolumitatem statueret. Ego quamquam infulis atque aris à militiæ muneribus exclusus ; quia tamen hic agitur, non quid nocere arma mortalibus, sed ecquod ipsi paci præsidium possint afferre, non verebor dare, quid sentiam. Tibi verò non tam repugnabo, Eurymedes, quàm de iis, quæ ignoro vel dubito, interrogabo prudentiam tuam. Nunquam mihi placuerunt, qui in futuros morbos firmo corpori medicamenta infundunt ; sollicitantque sopitas ægritudinis causas, nec tempore ullo pejùs, quàm inter ejusmodi luctam succensas. Quot mala, quot funera vidimus hominum per ejusmodi medicamina incitantium resides, & veluti oblitos nocere humores ? Atqui illis penè similes puto, qui placidis rebus quærunt in futuras tempestates formidolosa remedia, quæque ambiguo exitu possunt rectam Reipublicæ valetudinem tam perdere, quàm servare. In dubiis autem illis plerisque periculi remediis, maximè armatorum frequentiam pono. Nam si armis milites concrepabunt, si superbia, vel furor, obsequium excutiet, longe illis pacis consilia, longè mens ducum, qui eos tumultibus arcendis coëgerant.

Turmæ, cohortes, sub Centurionibus atque Tribunis, scis quàm validum corpus efficiunt : Vix tamen aut possunt suas vires agnoscere, aut in superbiam, quam illa contemplatio insinuat, labi, dum hostis submovet otium, habentque, quos laceessant aut timeant. Ast ubi suis viribus pacem fecerunt, nemoque novo discrimine interpellat victoriæ memoriam ; tunc ceu Regi aut patriæ exprobrent operam suam, secum expendunt, quantum pugnando effecerint :

cerint : Unos se suis civibus salutare; In se translatum rerum arbitrium, patriæ quoq; & Principis fata. Hæ non statim, & uno agmine cogitationes obveniunt; Sed paulatim, tempore, contubernio, usq; Quasi aliam à cæteris rempublicam faciant, in sese coguntur: otio deinde lasciviunt, quod quantum fortitudini adimit, tantum addit proterviæ; Mox si justis præmiis non putant se excoli, si continuo obsequiis non placantur; fervent animis, intumescunt, indignantur sua arma non timeri. Quid cum à suis ducibus, cum à factiosis sollicitantur; cum cupidis mentibus ingeruntur majora stipendia, præda, tumultus, peccandi licentia? Diis hostibus tam enorme exitium! Nam non putem, quod dicebas, Eurymedes, idè Regem iis esse charissimum, quia ab ejus ærario stipendia habent. Multò illis potiores Præfecti: tum quòd ab illis ad militiam delecti sunt; (tamquam idè stipendium non Regis, sed eorum sit gratia:) tum quòd illos de suo corpore duces, & militaris potentie vindices amant; Sed maxime quia plerunque sub illis licentior militia, quàm sub Rege proponitur. Sed & omnibus copiis in media pace semper armatis, an præficies vicarium unum, an per partes jure æquali legatos miles accipiet? Si plurimum hoc facies, non sibi constabit disciplina; contendent inter se æmuli duces, & per jurgia ducum infestus laborabit exercitus. Sin potestatem uni credes; quis ille, cui tantum jus in te concedes? In ejus manu erit, ut regnes, ut pereas. Ille vim imperii, ille nervos potestatis cum tenere se cernet, an par stimulis erit sollicitantibus integritatem suam, & quid possit superbè momentibus? Utinam saltem huic

tuo Eurymedi-similes semper sint, quibus Reges suas fortunas tradent. Quamquam nec illum velle existimem tantæ invidiæ potestatem subire. Scis, quibus olim Regibus haud absimilis consuetudo sceptrum abstulerit; qui dum Præfectis palatii castra committunt, sensim omni in cives & milites jure exuti sunt. Iis, qui prudenter condere regna aut stabilire student, hæc duo videntur præcipua; primum, ne populus in Principem facile possit insurgere; deinde, ne si obsequii vincula emolietur, habeat duces idoneos, qui vagam, & inconditam insaniam certiori auspicio, & militiæ vinculis firment. Utramque cautionem intervertimus hoc statæ perennisque militiæ consilio. Quantum enim distabunt à populo tot illæ cohortes, tot omnis fortunæ homines, quibus tela ulterò concedimus? Quicumque in populum cadere possunt motus, valebunt in istos; sed eò proclivius, quod irati nihil prius videbunt, quam data fiducia arma. Jam verò præsentio rem inquietis studiis ducem nulla fortuna obtulerit, quam hunc ipsum, cui jussu imperium esse in castris. Cui enim, tot ad defectionem urgentibus rebus, animus ad fidem supererit? Mens potentæ conscia, & regii fastigii dulcedinem delibans, adulantium vota, cinctum fortibus viris latus, multa obtegendæ culpæ occasio; & si secus vota ceciderint, at excusabilis in multitudinis peccato audacia; nec ruinâ partium expectatâ, propè æquo conditiones cum Rege adhuc de victoria dubitante. Fac tamen Præfectum hunc summum, seu naturâ seu virtute abominari motus, fortemque in vitiis, nunquam à sui statione recedere. Quid tot sub illo duces? Nullus ex iis tumidus, præceps, vanus? nemo

nemo fortitudinis famâ, & audaciæ ingenio militibus charus? Mitte inanes spes. Nunquam illis cladibus deerit, qui signum attollat.

Sed hæc scilicet, quæ prælagio incommoda, demum timenda sunt, si in iisdem habitat castris omnis exercitus. Tu verò occurre tempestati, spargesque in varias sedes vastum hoc corpus; ut nec sub uno aspectu positi seipsum mirentur, nec furoris contagione desæviant. Quò igitur divisos dimittes? Nempe in arces, aut oppida distribuentur. Vide porro utrobiq̃, quàm commode. Arces quidem, ut iusto præsidio obtineri consultum est; ita illæ multitudinem armatorum sæpè non capiunt; desinuntque præterea esse securæ, postquam tot oculorum tantæque frequentiae commercio sunt vulgatæ. Num enim tanquam in carcere tot illic milites conditos habebis? Num ad illos amici non ibunt? quid conjuges? quid necessitudines? quid lixæ, & calones? At in oppida potius tanquam ad perpetua hyberna copias tuas mites. Nescis quippe, quàm malè militibus cæteroque populo conveniat. Quod est exermibus civibus, & ad sua opera intentis, in bello ægerrimum, id in pace continuo fastidio ingeres, ut alienos, ut armatos suæ domi aspiciant, ut militaribus moribus templa & fora strepant, ipsi denique lares placidos mores mutant? Querentur omnes de onere, mentes à te dissentient: & cum volent deficere, quantillum sibi ad incommoda putabunt accessurum jam molestissima ferentibus, tributum atque præsidium? Sed nec ira revulso divisoque exercitu constabit utilitas, quam monstrabat Eurymedes. Nam intra oppida nec servari poterit castrensis disciplina, nec tyrones

eo in otio probari, & ad Martem institui. Ipsi quoque veterani languore & desidiâ confecti in urbibus jacebunt, & præter militare officium mollientur in curis & consuetudine familiæ suæ; Assueti deinde extra laborem ferre stipendium: multò ægrius à sua quiete avellentur ad pericula, quàm si recentes conscribas, & qui sciant de Regis ærario se nisi in opere & militia non victuros.

Cùm his Dunalbiis argumentis respondisset Eurymedes; & ille vicissim pro se pugnasset; Meleander sic commissos conciliavit, ea probando, quæ uterque in adversa laudabat sententia; Immodicos exercitus noxios esse. Ultra præsidia tamen, quæ in necessariis excubant arcibus, curandam esse classem; & viginti triremibus obtinendam Siciliæ oram; quarum aliquæ sint in mari, aliæ in præcipuis portibus expectent imperium. Ad hæc plures deligi Prætorianos oportere; partim ex egregia juventute, partim ex illis, qui diu sub signis fuerunt. Hos posse ad octo millia conscribi. Dimidiatæcopiæ semper Regem comitentur; ut miles sex mensibus domi, reliquum annum degat in castris. Ita enim, nec disjunctis ad validam seditionem vires fore; nec longâ & supervacuâ in penatibus morâ abituros à militia. Ipsi, qui aderunt Regi, non confusis castris habitent. Milleni seorsim vel castra, vel oppidi regiones sortiantur, in quo Rex erit. Nam civibus illis, qui commodis ab regia apud se familiâ & comitatu superfluent, ægrè esse non debere, si veluti in contubernium Prætorianos excipient. Larga illis & nunquam dilata stipendia; rigidior quoque parendi lex. Proterviam, furta, lasciviam, graviter luant. Et ne in

otio

*Iam iam abitura sedet fugitura pericla columba.
Nemo cavere satis damna futura potest.*

otio deteriores sint, militari labore incitentur; Nunc coram ducibus ad præmium, hastam aut jaculum mittendo; Nunc cum armis iter ingredi jussu; ne expeditionem in hostes tanquam laboriosiora imperaturam formident. Nemo in illis Centurio, nemo Tribunus, nemo, qui ordines ducat, nisi quem Rex ipse delegerit. Bis mille sint equites; Cæteris jacula, pila, sarissæ, dividantur ex militiæ usu. Hac manu & subitos motus opprimi posse dicebat; & si majores copias res desideraret, tyrones erudiri. Neque Eurymedes se plura censuisse asseruit; aut pauciora Dunalbius; Nisi quod sub imminente à Sardinia bello addi aliquid militum numero omnibus visum.

CAP. V.

ARGUMENTUM.

Rex Generum Nepotesq; cogitans, dum conjugem destinat filia Archombrotum, quem ut virtutibus regis, sic regia stirpe clarum esse nobis, illa tot incitata malis, vix sui compos aut consiliorum parentis patiens esse potest. Jubat tamen bimestre interballum postulare, quo Poliarchum ex Gallia reducem fore confidit.

MEleander hac parte curarum in Eurymedem translata, ad alia animum adjicit. Supra omnia de Argenide sollicitus erat. Hæc insons, & in qua, præter invidiosas dotes, nihil nimium esset, tamen causam tot fluctibus dederat. Ut uxorem illam haberet, ausus Lycogenes omnem perfidiam, non statim, neque incruento bello perierat. Radirobanes

successerat furoribus , adhuc incerto exitu. Nec deinde defuturos putabat , quos virgo eximia , & dotale sceptrum accenderet ; nisi in unum collata felicitas componeret cæterorum cupiditatem. Neque parùm extincta Selenissa , & Theocrine tamdiu latens , occupabant anxiam mentem. Tandem penitus sedit animo , filiam in matrimonium collocare. Pacandis tot motibus id restare remedium. Jamque non generum modò , sed & nepotes cogitans , ipsâ oblectatione incitabatur ad dulcissimum votum. Sed quem illi fortunæ deligeret ? Nemo in vicinis gentibus regi gradus erat , cujus ætas nuptiis conveniret. An autem opus est , inquit , invenire ad hæc fœdera solium & purpuram ? Tanquam regna , non homines copulentur hymenæis ; aut filia meæ sceptrum aliud quæram , non virum ? Imò nostri majores sapientissimè lege caverunt , ne qui , quæve Sicilia imperabit , sibi nuptiis regnum adjungat , quod Siculo sceptro sit fortius atque splendidius , ne relictâ à Regibus patriâ in illius potentioris provinciam mutetur. Satis est sibi Sicilia , ut Principes suos alat ; & filia meæ consulero , si illam in ejusmodi matrimonium dem , in quo ei conjux suus felicitatem debeat. Thracum est uxores mere. Nobilitas , indoles , virtus , sponse insint ; satis opum in mea Argenide erit.

Hæc promissus sibi persuadebat , diu jam in hoc consilium imminente affectu , ut charissimum Archombrotum eo matrimonio sibi heredem aspiceret. Nec credebat obstituram Argenidem ; sed si tamen fastidiret , patrio jure ad obsequium redigeretur. Reliquum erat de illius stirpe rescire ; Nam utcunque insigni virtutibus , tamen novo homini filiam non erat

erat daturus. Satis omnibus agitat, conclave Argenidis petit, mediusque inter Patrem & Regem, quò facilius, quæ volebat, impetraret; Scio, gnata, non minùs de nostrorum consiliorum morâ Siciliam, quàm nos de illius motibus queri. Aviditas enim regnandi, & tuarum nuptiarum spes, Lycogenem & Radirobanem ad has, quas sensimus, furias adegit, quæ omnia prævertere potuimus tibi maturè virum legendo. Quid cessamus tot malorum fontem obstruere? Mihi quidem decretum est, tibi salutem, & meæ senectuti columnen parare. Nec dubito, quod jure meo possum, quin & tuâ voluntate facturus sim. Nonne parenti tuo permittis tibi sponsum eligere, Argenis? Privato, & publico jure mihi hoc licet: nec repugnare modestiæ tuæ esset. Cùm anxiosa virgo se deliberaturam referret; Deliberabis autem, inquit Rex, an factura sis officium tuum? Satis morarum fuit. Iterum quæro, gnata, an in potestate futura sis. Ita pro imperio loquentem Argenis reverita, se verò futuram ficto ore professæ est. Laudavit pietatem Meleander, &, osculo dato, scis, ait, te mihi charissimam. Vitam colere ampliùs non amo, quàm ut consulam tibi. Bene facis, quæ & patri credis & seni.

Postero die, ut fortè in horto spatiabatur, se vocat Archombrotum; &, ô juvenis, ait, si te hostis, aut ignotus, rogarem, quo sanguine ortus sis, curiosam quæstionem habere posses suspectam. Sed amicus cùm tulerim diu tuum genus ignorare, & scire nunc expetam; quidni me putes id non meâ magis causâ, quàm tuâ præstare? Magna sunt, &, opinor, non tibi injucunda, de quibus secum agerem, nisi exqui-

exquirenda hæc prius natalium ratio esset. Tibi externo quantam fidem habuerim, intelligis. Secreta imperii penes te fuerunt. Nec ætas, nec peregrinitas obstitit, quin omnia tibi concederem. Et hæc quidem merito tuo. Nam ut cætera omittam; meum caput aquis ereptum, quas pro me prope modum subiisti, & occisum Lycogenem non possum oblivisci. Post mutua beneficia, quid gravaris me ad tui generis notitiam admittere? quod etiam, ita me amet diespiter, tui honoris & utilitatis causâ, nunc quæro. Perculere juvenis mentem hæc preces Meleandri. Quæ causa, ut enixè postularet id scire, quod tamdiu celari haud ægrè habuerat? aut quod beneficii genus, quod sibi ignoto conferri minus posset? Argenidis nuptiæ, quia eâ cogitatione plenus erat, statim mentis oculis oberraverunt, egregiæ felicitatis imagine. Rursus illam spem, tanquam vanam & improbam, conatus excutere, verbisque plusquam animo compositus; Hactenus, inquit, geminasti beneficia tua, Rex; passus ab eo te coli, cujus genus nescires; Nec jam scio, quid conferat tuis rebus me impium fieri, id est, à parentis imperio recedere, quo mihi super stirpe silentium indictum est. Ne me tamen pervicacis animi accuses, quâ fas erit, cuncta, suppressis regionis parentumque nominibus, evolvam. Regium mihi genus est, resque pacatæ. Neque vi aut ingratis isthuc veni, sed ex parentis jussu, tuos mores, tuasque virtutes jubentis inspicere.

Ita loquentem Rex novo gaudio commotus amplectitur: Et quid tibi hactenus, inquit, visa Sicilia? quid regia mea? aut ut animum, qualis tuus est,

verius

verius tangam ; quid tibi senectus mea placuit , aut filix mores : Cum ille , jam propiori spe , hæc omnia se diceret adorare ; Atqui (inquit Rex) non leviori pretio te mihi emptum volo. Omitto occisum Lycogenem , ineq̃ue servatum. Adhuc aliquid validius fuit , quo animum meum caperes ; Facti mores ad virtutem , consuetudo lenissima , & potissimum , quod me amasti. Non patiar à te unquam sejungi. Si , ut memoras , & auguror , Regum sanguis es ; tibi Argenidem tanto multorum ambitu quæsitam ultrò despondeo. Quantumcunque magnis parentibus natus sis , non pudenda nurus erit. Superest , ut tuas mihi fortunas familiarius jam prodas , spondeasq̃ue , te nunquam meos canos destitutum. Tremebat nimio ictus gaudio Archombrotus , & quæ toto sanguine quæsiisset sponte oblata suspiciens , incertum an Deos an Regem veneraretur , ad Meleandri pedes se abiecit , tenuitq̃ue reluctantis vestigium. Cumq̃ue gratis finem non faceret , hilarior Meleander , & iuvius quoque lætitiâ gaudens , in subjecti collum incubuit. Mirum omnibus erat , qui in conspectu stabant , quæ hæc mutua esset gratulantium charitas. Archombroto autem præcepit Rex , ne eo die rem vulgaret ; rediensq̃ue ad comites , & solito diffusior vario colloquio tempus medicum absumpsit. Inde egressus in regiam , Archombroto jam sibi propius hærenti ; Quamdiu , inquit , te fines ignorari , & gaudia differes nostra ? De hac ipsa re , subjicit ille , te , Domine , cogitabam compellare. Duorum mensium spatium peto , intra quos felicitatis meæ nuncius parenti esse possim , illincq̃ue digno cultu , & professo genere , huc reverti. Meleandrum nomen ipsum dis-

discessus offenderat : Et, non patiar, inquit, te à nobis avelli, Archombrote ; nisi fortè fœdera nostra despicias, aut viles sumus tibi, quia priores amavimus. Si conditiones placent, scribe in patriam. Nam te ipsum non nunc mari fatisque crediderim. Archombrotus tantâ benevolentia senis admonitus quid facere deberet, & quantum amare, regiam manum osculo stringens ; quicquid ille juberet, nihil se à præscripto recessurum asseruit.

Nondum Rex Argenidem monuerat, quem illi conjugem destinaret. Cum ergò discessisset Archombrotus, eam ad se accivit, repetitisque, quæ de necessitate matrimonii prius edixerat, addidit, se generum elegisse, quo non posset præstantior optari ; Regio ortu, paribusque virtutibus, deinde eum esse Archombrotum, cui in omen tantorum fœderum, servati Regis laudem curru in fluctibus errante, & de Lycogenis capite victoriam fata tribuerant. Hæc non sine supercilio Meleander ; propiusque vim, & imperium, quam consilium oratio erat. Comparaverat se ad simulationem Argenis, & quamquam indignata, se ignoto, se ingratis promitti, tamen veluti consilio patris accederet ; Nihil, inquit, verendum hîc magis, quam ne subita nuptiæ, neminiq̃ tuorum prævisæ aut creditæ, in maledictionem pateant ; dicaturque Radirobanes per injuriam depulsus, quò faveres Archombroto. Tempore aliquo est opus, quo tanta novitas mitigetur, priusque Archombrotus audiatur procus esse, quam sponsus. Non temnenda Meleandro videbatur hæc ratio ; Veritus tamen ne turbando nuptiarum consilio istas moras virgo injiceret, ita in experimentum loquutus

tus est. Neque nihil spatii concedendum est famæ: neque fortunæ nimis. Ex tui animi sententia, Argenis, quid temporis arbitraris convenire? Recusabat illa loqui, non hoc suum, sed Regis arbitrium esse causata; Cumque pater sæpius instaret; tandem ægrius, & quasi spatium suæ vitæ definiens; ut rem video esse, ait, duo forsitan menses suffecerint. Tum Rex penè non dubius, quin filia omne id tempus sibi potius, quàm famæ postularer, tamen ne per omnia esset durus; Atqui promittis, inquit, sublapso hoc tempore nihil te nuptiarum omni repugnaturam? Facio, refert illa; Neque si dii adjuvant, te quicquam in verbis aut mea vita offenderit. Et id prolixius pollicebatur; quia interim adfuturum Poliarchum sperabat, qui utriusque vitam assereret; Quòd si ille non veniret, finito vivendi consilio respiciebat ad mortis libertatem. At lætiora Rex cogitans, illius verba acceperat, veluti sub paterno imperio domantis affectus, qui antea solutam mentem incesserant. Blandè itaque compellatam, tanquam victor, & securus dimisit.

CAP. VI.

ARGUMENTUM.

Argenis per Arsidam fidum in paucis Poliarcho scribit, nisi intra breve tempus redierit, ultrò se vita defuncturam. Ergo dum Archombrotus in magnam spem assurgit, Arsidæ obicem positurus ejus consiliis ad prolixum iter se accingit.

SEd illa tot malis incitata, nunquam se infeliciorem cogitabat, quàm in publica felicitate. Nam

Nam Lycogene victo Radirobanem nuptias suas, id est, mortem optavisse; Vix decessisse eam curam, & respirante Sicilia sibi jam presentiores instare ab Archombroto metus; qui ad eum felici ad nocendum successu proventus sit, ut vel Radirobanis desiderium faciat. Ergo, inquit, semper meam, aut patriæ vicem dolebo? Ergo non molliori conditione cum Siciliae miseriis transigunt fata; quam ut omnium cladem meo capite redimam? Hæc pompa, hi cultus, hæc frontis decora, mactationes erunt, quibus patriæ diris voveor? An Macaria Herculis, an Agamemnonis Iphigenia ero; & tranquillitas innocentis sanguine emenda est? Sed non diu me fortuna ludibrio habebit. Decumanus hic fluctus, aut tempestatem consummabit, aut victam navem deducet. Testes dii, quam libenter nunc mortem usurpem; nisi & te vereretur, Poliarche, & Selenissa suo exitu docuisset id etiam in scelera esse remedium. Pensare deinde sollicitè cœpit, an operiretur adventum Poliarchi, an eum literis maturaret. Plus uno mense erat, ex quo ille abierat, in tertii mensis finem reditur destinato; & cogitabat esse amantis (qualem Poliarchum sciebat) prævertere potius diem, quam totum expectare. Constituit tamen scribere, & recenti impetu verba se ultrò ingrentia ita explicuit. Quamquam absum, Poliarche, fortè plus tamen ipso te scio quid valeas. Nam ut sis illic incolumis, certè perire hic incipis fato meo: quod mihi de vita quantillum reliquerit, ex literis istis intelliges. Radirobanes, præter regium decus, & fas hospitii, turpissimum facinus ausus, quia ei placari non poteram, mei rapiendi consilium iniit. Nescio, quæ spe-

stacula

Stacula commentus, quæ ad littus præberentur, me illuc cum parente pertraxerat. Tantum non avehebamur, cum patefacto flagitio nos in oppidum refugimus, ille in suam classem secessit. Versus inde ad furias, ausus est meam famam scriptis ad patrem lizeris violare; quasi te liberiùs, quàm decet, amaverim. Quippe nostram familiaritatem Selenissa prodiderat; & hinc impio juveni fuit ad contumelias argumentum. Sed pater pro me ac vero stetit. Et Selenissa quidem sponte ferro expiavit perfidiam. Ille autem malo omine, si dii quidem boni sunt, in Sardiniam abiit. Eo discessu felix eram, cum me pater: (Timeo loqui, ne eum odisse incipias. Fata sunt, quæ nos urgent: his potiùs indignare, Poliarche.) Pater, inquam, me jubet amare Archombrotum. Regibus ortum dixit; mores, indolem, speciem, placere; sibi hunc denique generum fore. Ego intempestivâ pertinaciâ timui accendere obstinatum. Satis fuit, prætextu alio spatium impetrare, quo tu venire possis; vel si cessas, arbitrio meo liceat mori. Duo menses probandis nuptiis dati sunt. Intra illos armatus si advenis, accedam ad partes; sin inermis, omne furtum tentabimus. Quod si me destituis, tunc cum nuptiæ ornabuntur, omnes cultus mihi patiar adhiberi; & ubi dexteram pater poscet, quam tradat Archombroto, dicam, diis manibus sacram esse; simulque brevi sicâ, quæ sub veste abdita erit, miserimum pectus solvam. Hæc si ita contingent, audi jam nunc, Poliarche, ultima vota; cogita tibi hæc dici ab Argenide in suo sanguine volutata. Parenti meo ignosce. Satis supplicii fuerit, quod illicito meæ mortis spectaculo vultus illius funestos efficiam.

De

De Archombroto, quod placebit, constituas. At Raddirobanem inultum vivere si fines, redibo ab inferis te admonitura officii. Exige à perfido turpissimi flagitii ultionem; luat poenas prædator, quoad potuit, famæ mez, & ex iracundia tua intelligat, quantum deliquerit. Hanc vindictam, hunc laborem anxie mando; huic te testamento meo damno. Ultione perfunctus, jube in patrio tuo sepulcro incidi meum nomen, & casus utriusque referri marmoribus, in quibus nostram fidei posteri probent, damnentque fortunam. Hujus autem Insulæ conspectum, mi Poliarche, defugas; nisi meos cineres amabis, & sponsæ tuæ urnam admoveere pectori voles, aut etiam (quod dii faxint) cum manibus majorum tuorum recondere. Ista mala, si potes, anteverte reditu tuo, nam discrimen cunctationem non recipit. Si non potes, cura mandatum morientis, & ut me ames, vive.

Obsignatis literis, diu secum expendit, cujus fidei legationem hanc crederet. Neminem habebat, cujus consilio uteretur. Quippe Timocleam biduo antè in locum Selenissæ suffectam, in tantæ rei secretum admitti non maturum videbatur. Arfidam autem unum toties adhiberi his furtis non probabat; ne ille tot periculis lassatus, Meleandrum timere inciperet: Illius præterea discessus ab Insula ignorari non poterat. Nemo tamen commodior suppetebat; maximè, quia omnium foederum erat conscius, quibus sibi Poliarchum ipsa devinxerat. Ergo ad se vocatum ita alloquitur. Si timerem ne me quoque defereres, Arfida, ingererem tuæ menti Selenissæ memoriam, quam prodicionis stimulos ipsa morte

morte graviores duxisse ideò arbitror, quia eam in remedium poposcit. Scias enim (quod utcumque ego & pater celamus) illam anum mea cum Poliarcho secreta ad Radirobanem detulisse, moxque conscientiae terrore afflictam, suo judicio manuque periiisse, ut vidistis. Sed tibi fidissimo viro, si vivemus, plus à nobis præmii erit, quam huic à proditione supplicii. Spectat ad finem negotium. Expecta majora à nobis, quam quæ tua modestia possit concipere. Cæterum literas habeo summâ fide, & diligentia tradendas Poliarcho. Tu fidum hominem delige, cui illas committamus. Sed da, si potes, ejusmodi, cujus tibi in arduis fides perspecta sit. Haud cunctatus est Arfidas; Et fideliozem, inquit, me ipso, Domina, neminem novi. Quid tam citò das mihi missionem, nondum justam, ac nec puto ignominiosam præmerito? Exequar, quicquid mandaveris; Neque Poliarchus, quacunque Orbis parte nunc degat, diligentiam meam fallat.

Benè læta hac pollicitatione Argenis rogabat, ecquid ficturus esset causæ navigandi ab Insula. Pars est Italiae, subjicit Arfidas, quam Latium appellant. In eò litore Autium prominet, oppidam templo Fortunæ celebre, quod illic multæ religionis est. Fingam votum ad Deam; Carebit suspitione hæc pietas. Ubi autem Siciliâ excessero, quam multa longioris viæ commenta sunt? negotia, curiosus animus, alia denique vota. Jube tantum, &, si potes, quò iter instituendum sit, mone. Si tibi certum est (inquit Argenis) hanc habere gratiam; moneo, mi Arfida, ut pro reliqua tua sedulitate, quantum potest, approperes. Poliarchum habebis vel in patria sua, vel huc ad nos venien-

venientem. Plus hodie audies ex me, quam tot annis Seleniffa. In Gallia amnis est, quem Aranim dicunt; Is alteri, cui Rhodanus nomen, committitur. Utriusque fluminis tractum, quâ à fontibus ad mare pertingunt, paternum Poliarchi imperium est; Hoc parentes jam habent; hoc ipse deinde unicus gnatus expectat. Vide, quanto homini benefacias. Si igitur, ut conjicio, in patria est, ne metue errorem. Muti quoque te muri ducent ad Principem. Tu modò, quod his literis facio, hortare, ut quàm primum promisso se exolvat; redeatque non privatâ modò virtute, sed viribus regni tutus. Antianam verò Fortunam (nam per hoc littus via est) meo nomine saluta; & de tuo itinere, meaue expectatione consule deam. Cæterum gemmam hanc accipias, quam quoties in tuo digito videbis, meam & Gallici Principis salutem ex celeritate tuâ pendere memineris. Sub hæc verba ingentis pretii annulum tradit, simulque ad Poliarchum codicillos. Ille, auditâ Poliarchi dignitate hilarior, mirari tamen cœpit, quòd per tot ambages, tanquam impares nuptiæ procurarentur; donec, admonente Argenide, lex Siciliae in memoriam rediit, quæ vetabat potentiori sceptro Siculos Reges nuptiis conjungi. Sat verò constabat, Meleandrum non modò ad patriarum legum reverentiam obstinatum, sed solitum hanc ipsam sanctionem inter cæteras mirè attollere. Tunc verò & Virginis sapientiam Arfidas probavit, quæ hæctenus nec Patri, nec Siculis aperuisset interdicta consilia; & necessarium à Gallia exercitum esse cognovit: qui, veluti in Archombrotum comparatus, hanc legem antiquaret.

Igitur

Igitur & suapte virtute, & Seleniffæ defectione, ad fidem incitatus, postera die iter, quod dii bene verterent, exorsus est. Placidi venti tutum in Italiam pelagus præstitere. Illic mutatâ navi, ne Siculis notisque remigibus in secreto uteretur negotio; magnæ Græciæ littora celeriter obivit; Oſcisque superatis Antium venit.

CAP. VII.

ARGUMENTUM.

Arſidas ad templum Antianum ex præſcripto Argenidis Fortune litaturus appellit. Sacris peractis sacerdos inter convivendum inſinuato ſermone Arſidam docet, non aliam Fortunam, Fatumq̃, aut eſſe, aut coli, præter providam circa inferiora numinis ſapientiam.

Vetustiſſimæ religionis templum in littore erat, quod Fortune Majores ſacraverant. Id ubi monſtrantibus accolis Arſidas conſpexit, tacitis plenus votis jam tum numen ſalutavit, procubuitque in arenam. Procedenti deinde ad limina ædis præſto Sacerdos fuit in candida veſte, cui limbus erat ex purpura. Multam caniciem ſparſerat humeris, redimito laureâ vertice, manuque baculum coronatum tenebat. Ille Arſidam, adhuc ut de via præcinctum, ubi vidit intra ſanum pergentem, ita comiter affatus eſt; Sive exoraturus aliquid venis: hoſpes, ſive ab iis, quæ timebas, jam te noſtra dea explicuit, aſſersque animum nova beneficia promerituum, ſubi humaniſſimi numinis vultus; illosque vel licito ſanguine, vel, ſi mavis, thure propitia. Tunc

T
Arſi-

Arſidas: Quia iſte cultus, Pater, te Antiftitem offen-
dit; priusquam deam, ut mihi favens ſit, veneror, ne
quid in religione peccem, mone, quo ritu me abluï,
& quam hoſtiam dare ſacra hæc velint; An præterea
in peregrino hoc habitu Fortuna ſupplices agnoſcat.
Nam & deæ facere volo; & longam cunctationem
navigatio opportuna non patitur. Sacerdos illico
fontem monſtravit, qui in veſtibus manabat: eſt et
oculos manusque ablueret; togam ſe & coronam illi
interea prompturum. Victimas in Deæ atrio puras
eſſe, quæ emptores expectarent, ſeu quis majoribus
facere, ſeu minoribus vellet. Vade, inquit Arſidas,
ô Pater, & ipſe ex hoſtiis delige, quas ſcis Fortunæ
gratiſſimas; Simul dexteram porrigentis nummis au-
reis implevit. Dumque ille utilem ſibi pietatem
officioſiſſimè exequitur, Arſidas hæuſtis de fonte
aquis, cum omnibus ſuis ablutus eſt. Valvas deinde
templi, & viliora donaria, quæ paſſim pendebant,
breviter contemplatus, hæſit in priſco marmore,
quod non longè à limine hæc verſus ſubeuntibus
templum monſtrabat.

*Eſte præcul fontes, ſacroq; abſiſtite templo,
Quis fixum ſtat corde nefas, aut vulnere divo
Libor edax varios ducit per viſcera morſus:
Aut quibus exhausti non exſaturabile pectus
Crudeſcit vulgi ſpolius; quis longa ſenectus
Viſa patrum, thalamiſve quies pulſata pudici.
Non juvat, ben caci, non limina verrere vultu,
Non vatiſa tholo, non aris ponere vittas;
Ni primùm eluitur mens ſletibus. Ite profana,
Ite preces, & dona ſum qua polluit author.
Non ſibris pecudum, vel parvi ſanguinis hauſtu*

Numen

*Munus eget. Solo fixis Deus omnia natu,
 Aptaq; caruleis sinuavit corpora venis,
 Quæ mistas pascant animas. Hæc extulit alia,
 Hæc fixit graviore solo, quæ rura, domosq;
 Et vastas colerent sylvas; Aususq; carentem
 Ipse etiam vitam sub cæcis condidit undis.
 Quin & Idumæo sudant quæ balsama celo,
 Cinnamadaq; & sylvis spirantia thura Sabæis,
 Idem author rerum, variis adolescere succis
 Fussit, & æthereos ramis insudit odores.
 Quid tua, cæc largus Superis, nunc munera jactes,
 Sive boves aris, calamos seu sternis fœos?
 Aut plenâ fers æra manu? Sua thura sumasq;
 Abbesanus opes, tanti ne vendere summa
 Quare Jobi, & parvo culpas obtendere sumas.*

Jamque cum victimis Sacerdos processerat, & Arsidas coronâ redimitus, in candidâ veste ante deum procumbens ferebat sua vota, quæque præterea Argenti mandaverat. Lactans vitula, agni que mellis in victimas Sacerdoti placuerant; Hæc non perosâ securi procubuit; illos, ne capita convivio erirent, levidri fato culter confecit. Extra optima se clamavit Sacerdos; datisque mox sortibus, Fortunam, quæcunque Arsidas postulavisset, cuncta auferre. Sibi deinde, quæ Numini immolaverant, coeperunt; secundisque sub mensis, dum cæteri acriter berent, coepit Arsidas cum Sacerdote disputare de sortibus, Fortunæque in Orbem imperio; illa esse Philosophum de vario sermone cognoverat. ille, ubi Arsidam sapere vidit, dignumque altiori religionum commercio; ita dicere orsus est: Quid, quod Fortunæ nomines colimus (hospes) adeo
 T 2 vulgus

vulgus ignorat, ut mysteriū sanctitatem propemodum contrariā interpretatione corruperit. Fortunam appellant, quicquid incertum est; Volunt autem esse incertum, quicquid habet eventus humanis mentibus incognitos. Ideo levem deam, ideò cæcam fingunt, & plus vitii numini, quod colunt, imputant, quàm ferrent in homine; ut nec certum sit, sæpius ista dea ab insanis probra ferat an sacra. Si quid peccant, si quid expectationem fefellit, continuo Fortuna vapulat. Exprobrant, quod malos evexerit, quod difficilis bonis, cavere videatur, ne probè quid judicet. Nec miseri vident, ejusmodi Fortunam non divinum aliquid esse, sed superstitionis animi ludibrium, qui sua ipse commenta per superfluas curas timet aut placat. Nam illud, quod sibi fingunt, numen, omnia, quæ mortalibus accidunt, & fortuita appellamus, regere, & ex orantium votis disponere aut potest, aut non potest. Si non potest; quid igitur facit? aut quò hæc inutilis dea, cui in suo regno nullum imperium? An præsidere humanis casibus illam dicas, quæ non eos præcipitare possit, non tenere, aut mutare? Nisi fortè non satis fluere possent rerum hæc vices, & veluti naturæ temeritas, absque otiosa hac dea, cui, præter nomen atque invidiam, nihil relinquunt. Cur denique aras illi statuimus? sortesque in hoc templo consulimus, prius nobis multo victimarum sumptu devinctas? Infelix superstitio est, si illic consumitur, unde nihil metuas aut expectes. Sin putas ab ea ordinari casus humanos, qui alioquin errarent, & ex supplicum pietate distribui, jam Fortuna certè non est; modo hoc nomine cum vulgo intelligas numen, quod res humanas

monas non consilio, sed imprudentia sinat evolvi. Ut te paucis absolvam. Venisti Fortunam exoraturus; illi fecisti; denique litavisti. An res tuas existimas commodius esse casuras, quam si deam neglexisses? Si existimas; ergo Fortuna temeraria non est, quæ novit; quibus indulgeri oporteat; nec inconsultè, sed ex merito sævis aut favet; Id est, non est illa Fortuna, quam populus facit. Sin inutilia credis hæc sacra, cur super vacuo labore nihil profuturam pietatem his templis impendimus? At (inquis) non venimus eam sortem mutaturi, quæ nostris rebus decreta est; Sed tantum, quæ sit ea fors accepturi oraculo. Si sic censes, certè fateris, jam Fortunam ergo scire, quid te dirimulaturum sint, quid etiam adjuturi. Cui consequitur, nihil in Orbe temerè, diisque improvisum aut neglectum contingere; Quod nec convenit cum populari illa fortuna.

Vides, ut Fortunam sustuli, hospes, non illam quidem, quam colo, sed quam imperiti constituunt, & quæ cum summa ista mente convenire non potest, quæ omnia suo arbitrio constituit, quæ naturam condidit, quæ rebus causas dedit, easque perpetuò abditissimâ ratione propagat. Neque enim, si ignorant in tempestate mediâ nautæ, quis finis fluctibus, quis exitus vento; idcirco Jovi certum non est, solvitatem an servari statuerit. At nec dicas, frustra nos igitur supplicare Coelis; & si jam olim Numini certa sunt omnia, quæ nobis eveniant, vanam fore, id quod futurum est, deprecantis orationem. Absit hæc in deos contumelia, quos irritò aut ingrato labore nemo sibi conciliat. Quippe Jupiter, cum Orbi initium, & Naturæ leges daret, cum seriem rerum, causasque,

& eventus inter se connecteret, haud nescivit, quicquid esset aliquando tuâ in eum pietate meriturus. Non sunt illi novæ hæc preces, quas hodie fundis, sed jam tum cognitæ, cum de Orbe, de humano genere, de te ipso statueret. Tuâ igitur pietate, tuisque virtutibus, mitescunt decreta; quæ tunc in te scripsisset, absque his votis foret, quorum in animo tuo religionem prævidit; Eadem ratione, nec secunda credat impietas nihil se sævitæ extorquere à diis iratis. Nam hæc tela, quæ facinorosis imminet, non parasset ultor Deus; nisi quod nunc scelus patratur, jam tum futurâ turpitudine coëgisset ad has iras illius æquitatem.

Ea vis autem & sciencia Jovis, quæ ventura omnia, & quicquid ignoramus, in conspectu liquida habet; est hoc, quod Fortunæ nomine philosophi colimus; quia res illæ videntur nostræ cæcitati fortuitæ; licet Deo innumerato sint, suâ nostraque voluntate præcognitæ. Ut igitur sapientiam Jovis Palladem dicimus; ut serenus, aut pluvius varia nomina habet; Ita rerum illarum administrationem, quæ nobis arcane sunt, & suspensos animos tenent, Fortunam appellamus. Huic templum, huic signum statuimus, ut nos futura edoceat, molliatque rerum eventus, & in salutem nostram vota admittat: quæ, si ripæ à nobis funduntur, jam olim valere, nosque juverunt, cum Natura rerum omnium causarumque semina atque legem acciperet. Hanc te (hospes) Fortunam, venerari, huic gratias habere æquissimum; Maximo, inquam, Jovi, qui consiliorum exitus tibi hæcenus incertos, extorum & sortium signis, promisit pulcherrimos. Nam, si qua mihi fides est, litasse

egre-

egregiè. Vade securus; Vade Fortunâ nostrâ, id est, deorum summo, fretus.

CAP. VIII.

ARGUMENTUM.

Arsidas è portu Antiana solvit. Et Hetrusco mari superato, numerosa Classi factus obvius, in deditio- nem ac fidem Ducis, Gobryas erat, accipitur. Mox data dextera iste Arsidas de Sicilia rebus ac soli genio dicere rogat: vicissim Arsidas à Gobrya, principis, cujus classiserat, nomen quarit.

Proximam philosophiam bis nauta interpellaverat, Arsidas monens intempestivè cessare remigia. Is itaque Sacerdoti & operæ & sapientiæ gratias agens, adhuc nummos prodegit, quibus victima alia em- retur, crastino sacrificio se suosque Fortunæ commen- datura; & deducente ad litus Antistite, intravit tri- remem. Commodis igitur ventis Latium superat; mox Etruscum stringit mare, cœnolis & insalubribus vadibus ad littora effusum. Ligures inde erant, quo- rum sinus fulebatur; cum haud pauca navigia, ad- huc tanquam nubesculæ, aut extantia procul saxa, in conspectum venerunt. Postquam propius access- re, monuit gubernator militarem speciem sibi videri; nisi forte peiratica classis erat illam oram popu- lacura. Nihil tutius, quam ad terram, quamvis igno- ram, navigare. Sed prærupti in litore montes obsta- bant; ad quos inter breve via non posset ratis accedere; neque si accessisses, viam, quâ enitereris, per prærupta offenderes. Dum ergo dubitant nautæ, hærentque in

utriusque contemplatione periculi, jam eos emissæ triremes incluserant. Non deerat Arsidæ animus se ipsum vindicandi; Sed navigantium legem huic subinde timidi nautæ monstrabant; Imminere in defensione exitium. At demissis antennis, si dederent navem, mitioris exitus spem offerri. Quippe si à legitimi exercitus militibus capiebantur, parum damni deditos manere; sin prædones illi erant, spoliis certè & facilitate esse placandos. Hæc Nautæ remigesque Arsidæ memorabant, qui cum tardius deditioem annueret, ipsi suo auspicio antennis deducunt, sublatis quoque remis opperientes venientium arbitrium. Ubi autem adversæ triremes obnoxiam ratem sibi harpagine junxerunt, placidè ceperunt explorare, qui homines, aut unde navigarent. Omnia nautæ simpliciter retulerunt, se ex magna Græcia navigare Massiliam, ab externo homine conductos; Arsidamque monstrabant. At ille interrogatus, cum perplexius responderet, scilicet, quibus loqueretur ignarus, suspicionem hostilis animi fecit. Captus ergo, & in aliam navim delatus est, jussique, qui eum vexerant, cum navigio suo sequi. Nihil tamen ultra nocebant, id ipsum humaniter excusantes, quod eum veherent ad sui Præfecti colloquium. Haud procul prætoria navis extra remigum operam velis tumentibus veniebat; in quam producto Arsidæ dux militum occurrit, dataque dextrâ Græcis verbis retuit, ne quid durum expectaret; Sed ita est, inquit, ratio belli: Excutienda sunt omnia. Neque occupandi tantum hostes, sed plerumque etiam ex amicis ignotisve informamus consilia. Quod si ipse ad tuam navem ivissem, illic habitâ quæstione, nulla per me fuisset

fuisset, si quò properas, mora. Arſidas in tantæ humanitatis sermone confidentiam cum sumpsisset, quâ licuit, cuncta professus est: Se Siculum esse; & in Galliam ad amicum ire dixit; Sperabatque se confestim dimittendum. Sed Præfectus audito Sicilia nomine hæsit intentius, sciscitatusque quid illi in Gallia commercii esset; Nolim, inquit, tibi durum videri, si hodie tibi cœnam, hospes, exhibeo. In Prætorio meo dormies, quanto omnes poterimus officio cultus. Magni Regis minister sum, qui cum exercitu robore haud præcul insequitur. Huic ego cras te sistam. Nam amabit videre ex Sicilia venientem. Et forsitan erunt, quæ ex te cognoscat. Humanissimum autem Principem vidisse, etiam in fortunæ beneficium numerabis. Noverat Arſidas non conducere negotio suo, ut frustra repugnaret. Hinc enim & suspectior esse poterat, & duriorẽ habere custodiam. Ergo lubenti simillimus, omne jus sui penes Præfectum esse respondit. Captum hominem, & maxime innocentem, nullius conspectum oportere defugere.

Post hæc utrimque verba; per varios sermones in hilaritatis speciem vultus & animos coegerunt: hic, ne Arſidas timeret; ille, ne videretur averſari ejusmodi captivitatem. Multa igitur audiebant invicem, rogabantque; & benevolentia, quæ simulationis fuerat, paulatim sincerius verâ colloquendi voluptate utrumque perstrinxit: sic naturâ mortaliū institutâ, ut liberalibus ingeniis sit facilis conciliatio. Et Arſidas quidem, licet captus, atque à suo cursu tardatus, tamen quòd in alio fecisset, in se factum haud ægrè ignoscebat; præsertim in custodia

humanissima non amplius unam noctem morari premodum rogatus ; Ipse vero Præfectus homini innocenti indulgebat , ut deinde amicus posset dimitai. Cùm igitur ambo sederent in puppi , & aliqua de mari , ventisque , & triremium generibus essent loquuti , tandem Gobryas (ita Præfectus appellabatur) blandè de Sicilia rebus , & soli genio Arsidam percunctatur. Ille civilia stricim bella recensuit , armatum , occisumq; Lycogenem , senectutem Meleandri , & quæcunque absque Poliarchi mentione poterant dici. Nam solerter abstinebat hoc nomine , ne de eo cogeretur apud ignotum loqui. Delectatus Gobryas non ignobili narratione , & æquissimo exitu belli ; cùm deinde Arsidas rogaret nomen Regis , cuius conspectui servabatur , etiam cui regioni imperaret , & quid sibi vellet classis armata ; paulum in se cogitatione seductus est ; Nam & rependere hospiti vicem , & suæ etiam gentis casus referre gestiebat. Itaque , licet rara sunt , inquit , inter nos commercia , quæ nempe soli mercatores faciunt ; de civilibus tamen malis , quæ Siciliam vexavere , pleraque audiveramus. Sed mercium nulla celerius , quàm veritas navigatione corrumpitur. Multa incerta , multa illis contraria , quæ nunc à te accepi , nobis sancta attulerat. Neque vicissim dubito , quin & ad vos nostræ gentis discrimina , & veluti fata , aliquo rumore pervenerint ; sed vel audaciâ narrantium , vel ignorance libata. Quod nisi te vereretur longiori sermone conficere ; non hæc modò , quæ rogas , exqueres ; sed repetitis altiùs rebus , mei Regis cunabula , dignam historiis materiam exponerent. Sollicitavit Arsidam insignis narrationis materia ; & si

Gobryæ

Lambunt et catulos ursæ, dat & subera tigris
 Quam teneri ergo tori signora mater amet :

Gobryz vacaret, hac se avidissime accepturum respondit. Et Gobryas; Audies ergo rem dignam vestrorum Græcorum ingeniis. Multa enim inter nos fortium hominum facta sunt, haud illis imparia, quibus nobilitantur gentes, quæ literis ipsæ se celebrant. Sed sola sunt Druidum carmina, quibus rerum fortuna nostrarum perennet: Neque illa seu lignis seu ceris impressa sunt. Membra juvenutis commendantur; & ex cantantibus ore virtutes majorum agnoscimus. Sed ne quæstibus onerem nostrus mores; præstat (hospes) quando sic jubes, promissam narrationem nunc aggredi.

CAP. IX.

ARGUMENTUM.

Declarat Gobryas, ut imperante Britomando, qui Timandram uxorem duxerat, Commindorix inter Magnates potentissimus Regis dicit populis leges dabat. Uls Timandra proli timens destinata prius ad mortem, quædam ingressa vitam: esset, obstetricem Matræmonum, sibi familiarium anas ambire instituit, ut si marem peperisset, alieno sacra supposito, legitimum saxo subducerent. Timandra marem enixa est, quam fraud Muliercularum puella commutavit. Infans vero dolono alendus traditus est.

REgnabat apud nos Britomandes, adhuc gratum gentibus nostris nomen; bello optimus, & artibus pacis. Interfatus Arsidas loquentem; mihi Regem memoras prius, inquit, quam cui regioni imperaverit. Quamquam ex tuorum sermonibus vos Gal-

los esse conjicio. Rectè mones, subjicit Gobryas. Maximam Gallici littoris oram, quæ inter Alpes Pyrenæosque montes mari alluitur, tenemus: Mediterranea versus, porrecti in longum, quâ Rhodanus, & supra hunc Araris, nobiles amnes, pinguiſſimos campos intersecant, pars est Galliarum eximia. Latus frugibus ager, & validiſſimo populo gravis. Obſtupuit Arſidas ad Araris & Rhodani nomina, quæ gentilia Poliarcho flumina eſſe, Argenide docente, cognoverat. Sed ut illum Gobryas vidit ſuſpenſo ſupercilio hærentem; Forſitan, inquit, jam quid parem intelligis, & hæc fruſtra apud ſcientem narravero. Dic enim, Ecquid in Sicilia auditum de regia noſtræ rebus? Tum Arſidas; Imò, inquit, & plures in Galliis Reges eſſe accepimus; & ſi quid de iis aſſertur, inſtar auræ vel nubeculæ eſt, quæ non ægrè ignaros præterlabitur. Quippe antea pauci ultrò citroque mercatores commeabant; & hos ipſos noſtrarum ſeditionum atrocitas exegit. Significata autem noſtra eſt, quotquot Græcis ingeniis vivimus, ne diligentes vulgò ſumus in gentium factis, quæ ad Septentrionem vergunt; niſi quando cum exercitu ſinibus veſtris vos egredi fama eſt, & timetur publicæ libertati. Ne dubita igitur hoc, quicquid eſt, ignaro & cupido memorare. Et hæc ille dicebat; non omnino Gallicarum inſcius rerum; Sed ne Gobryas, quid iſciſcitur neſciritve interrogando, à narrandi tenore deſſecteret. Jam enim auditis Rhodani Arariſque nominibus, illam Galliarum hiftoriam avidius, & tanquam rem ſuam agens, quærebat excipere.

Tanto igitur populo (inquit Gobryas) jure paterno Britomandes imperabat; cui filius erat, & ipſe Brito-

Britomandés appellatus; sed postquam evasit in vi-
 rum, tot morbis conflictatus, ut animi vires conti-
 nuus dolor absumeret. Duxit tamen uxorem ex
 cognatis foeminis unam, cui satis haud dissimilis
 oramenti pudor muliebri dederit, an pietas, an di-
 gna fortiori sex prudentia. Timandra appellatur.
 Britomande patre clato, tanquam iisdem satis nostra
 felicitas occubuisse, omnia in pejus sublapsa sunt.
 Novo in Rege nihil pteritum agnoscebamus, pter
 pietatem & nomen. Erat inter Procures poton-
 tissimus Commindorig, nobilitate & opibus supra
 privatum; demique qualem modo narrabas fuisse Ly-
 cogenem. Is sub sene Britomande utrunque tanti
 Regis terrore obereitua fuerat. Apud filium vero
 prudentia & fortitudinis opinione adeo omnia po-
 tuit, ut illius obsequio ipse regnaret; multum Ti-
 mandra indignante; quae ad patrios avitosque ani-
 mos virum non cessabat impellere. Sed ille imbe-
 cillâ lenitate ingenii, omnia uxoris consilia mox
 subdole exploranti Commindorigi credebat. Nos à
 prospera sorte dejecti, cui senior Britomandes regio-
 nem assuefecerat, ad bustum illius, tanquam Herois,
 conveniebamus frequentes; specie pietatis; re au-
 tem, de gentis nostrae more, illic captatur oracula;
 si qua fors, si qui dii viam monstrarent ad Commi-
 dorigis perniciem. Hunc enim odisse in pietatis par-
 te proximis erat; Maxime postquam regnandi cupidi-
 tate ardens natus ex Timandra puerum (proh faci-
 mus!) nutricis opera dictus est confecisse. Cur non
 eodem exitu raptâ Regina sit, haud facilis scias. An
 venenum, atque infidias, suspiciosa diligentia ipsa vi-
 taverit, an ille infra curans habuerit mulieris vitam.

Supra omnia Destin. corā id factum existimo; qui tyrannos sapissimè excitant, ut anxia & superstitiosa scivitiā securitatem quærentes vera & certa pericula non cognoscant, aut timeant.

Cum secundo Timandra ventrem ferret, misere proli timens destinata prius ad mortem, quàm ingressa vitam esset, obstetricem, & matronarum sibi familiarium duas, (quarum alteram haud pridem, eadem Reginā conciliante, habebam uxorem) statim ambire instituit. Ab his Regina flagitabat, ut si matrem peperisset, alieno fortu supposito, legitimum furto subducerent. Illa quandam ex agris matrem-familiās, meæ uxori notissimam, in conciliū allegant; quæ pectus alere posses; Sicambre appellatur. Ea cum viro (nam & ipsius opera necessaria erat) diu omnibus devincta sem habere secretam; à meâ uxore, dum Regina pareret; inausulam deducta est. Nulla nisi ex conscio in cubiculum admissa. Et Dii-faverunt. Timandra marem enixa est; puellamque regis cunis frans muldæcularum imposuit. Quem Regina tunc fuisse sensum existimas? Partendi angustia erant & sitim; quem cor doloribus matres emunt, pro muliere dacebat eripi sibi: & sæpe audiui ab ipsa, mihi formidolosius animum tetigisse, quàm ne infantium vagitu, aut timiditate mulierum, proderentur consilia. Quamquam tamen & curis, & morbo agerrima erat; Sicambren, cui infantis inter tumultum asportandi provincia erat, submissâ voce affata est: Per patrios deos sine te exorari, ut mihi fidelis sis; ne dum alios fallere studeo, ipsa in-tervertar prole meâ. Nam quemcunque volueris, hunc me pro meo oportebit agnoscere. Ad hæc ma-

lier,

liis, Diis, Regina, quos invocas, effecere, ac in ejus-
 quam potestate sit, tibi hac fraude, quam times, illu-
 dere. Adeo corpus infantis haud vulgari aut meta-
 bili notâ insigne est. Simul obtulit nudum; osen-
 dique paulo infra cervicis exitum tanquam spitz
 figuram ardenti purpurâ expressam. Eadem species
 in crure dextero rubebat. Et causam felicitum ma-
 cularam dederat ipsa mater, forte cum pedes in
 agro spatiaetur, subito timore perterrita ad turbinis
 forum, qui ingentis campum messes cedentibus spicis
 percurrerat. Timandra suavissimo pignori postquam
 osculum tulit; Fuge, inquit, mi pape, regis paternæ
 periculum. Fuge, mi Astioristes (ita enim de stavi
 nomine appellari te volo.) Diis faxino hos mam-
 rucalcistaris, qui non sinu meam infantiam inter
 mea ubera esse secutam. Iterum repetito osculo ste-
 vit; Statimque receptum infantem Sicambre obvol-
 vit fasciis; & postice ad id antè preparato, se ab
 Aula proripuit. Tum verò in humum collocata est
 illa, quam in regii sanguinis fortunam adoptabant,
 puellula; & vocatus ad sobolem agnoscendam Bri-
 tomandes, cum Commindorige intravit, sustulitque
 alienam prolem in sinum, affectu decepto; quam ubi
 commendavit nutricibus, solatusque puerperam est;
 diis gratias habiturus ad templum discessit; illis qui-
 dem majori beneficio, quàm credebat, obnoxius.

Sicambre, cui gnati fortunam Regina credide-
 rat, mediocris sortis mulier erat; quia neque apud
 illustres satis infans latuisset, neque tenerrimo cor-
 pori in egena familia satis potuisset sperari subsidii.
 Illa conscium maritum adduxerat (Cerovistus no-
 men est) cui haud procul regia tradit sanctissimum
 pignus,

pignus, & portare molliter rogavit. Huic misericordia, & spei magnitudo, satis alumnorum commendabant. Igitur diversus ab uxore, ne quid familia suspicaretur, ad prædium suum ivit. Agrum enim satis amplum colebat ad Rhodani ripas, nulli oppido contiguam; & sanctitatem familiarum rusticam simplicitate servaverat. Ubi domum pervenit, mentitus abiectum se infantem in sylva vicinia sustulisse; redeunti haud multo post uxori occurrit, coramque suis rogat, ut miserrimis labellis velit ubera admoveere, nondum scilicet à filio ablactato arentia. At mulier, tanquam ignara fabulae, cuncta anxie rogabat, qui parentes infanti, quod misero fatum, aut cur projectus esset vultu tam lepidi, nihilque in eo à ratione humani corporis errante naturam. Is nihil se præterea scire finxit, quam quod in bivio sylvarum, solis pastonibus, aut venatorum studiis cognito, jacuerat vel inhumanam vel miseram positus manu. Suscepit inter hæc Sicambre vagientem; questusque & lacrymas dato lacte composuit.

Ita cunas regius foetus, pro claritudine quidem generis exiguas, sed, ut tempora erant, feliciter natus, ubi ingredi potuit atque fari, cepit in aliam speciem crescere, quam quæ solet in ejusmodi patrum familias domibus videri. Vivax indoles erat, nec venustissimo corpori impar; Præcipue Cerovistus, & Sicambre conscientiae & charitatis stimulis cuncta in eo mirabantur; impositoque à Regina nomine, quod multorum Principum fuerat, appellabant Astioristen. Sed Reginae vix hæc tuto poterant nunciari; quam ut plurimum semel in mense Sicambre ad conjugem meam veniens furtivi colloquii letitia

riam reficiebat. Nam homines tui affectu sapientis in Regia cerni timebant; à conficiis quoque matronis identidem admoniti, utquam maximè suspiciones vitarent.

CAP. X.

ARGUMENTUM.

Septimus annus vertebatur, Timandra filii desiderio marcebat. Gobryas, quem illa secreti sui consciump fecerat, invisit puerum, & inter coetaneos ludentem, ad majestatem frontis agnoscit. Ad Reginam, quæ in pradium occulte diverterat, furtim abducit. Qui complexus! Sed ô instabiles Fortuna vici! Aliquanto post tempore cum puerum armatorum violentia depraedasset, irritis studiis quasitus est. Attamen narrationis seriem Dryda carmen interrumpit.

VErtebatur septimus annus, cum Regina tenendi filii desiderio victa; me, quem suæ domui Praefectum fecerat, his verbis compellavit; Non meruisti, Gobrya, ut tuam fidem muliebri leviozem existimem. Conjugem tuam, diu est, quod summi arcani arbitram habeo, & silentio, quod præstitit meis rebus, primam hanc gratiam referam, quod conscientia etiam tua deponam meas curas, apertamque pulcherrimam facimas; in quo tegendo, mea, & Galliarum salus fiat. Scisne, Gobrya, quid te jam velim? Nihilne te uxor rerum nostrarum edocuit? Ego præterquam, quod rei expectatione eram tactus, adhuc simplicius vultum fingebam, ut

integram accepti secreti gratiam sibi Regina habere me crederet ; & præterea, ut fidem uxoris commendarem ; quæ utique neque rem ad me detulerat , neque tamen in totum fefellerat conicientem aliquid magnum egi. — Tunc vero Regina non liberius modo, sed & suavius rem totam effata est ; Quâ auditâ , nihil tam grande suspicatus contremui ; & paulatim per narrationis seriem redeunte animo, laudavi maternam pietatem , astumque utilem regno, cui tyrannus imminebat. — At illa ; Nunc tenes, quo loco sit felicitas mea. Tot opibus, tot honoribus culta, solatium, quod privatæ matres habent, adhuc nescio. Servemus, diis volentibus, Gobyria, hoc senectuti nostræ præsidium, hanc parricidæ Commindorigi perniciem. Tantum Superi velint, ut crescat avo, quàm patri similior. Intellego nihil auspicius ejus moribus esse. Vultum quidem aliquoties vidi ; dum eum sua alumna in templis ex composito producit. Quam autem miserum credis vix conspectum unicæ prolis tutè posse usurpare ; & penitus colloquia esse sublata ? Tu sodes ad domum, in qua alitur, proficiscere. Nam facile aliquid in viæ causam effinxeris. Voluptatem mihi debitam tibi credo ; eam ad me pro parte pervenisse arbitratura, si te mandatâ suavitatè expleveris. Mihi deinde bonâ fide referes de indole pueri, quod licebit ; coniecturæ. Fortè etiam cum Sicombro aliquid comminiseris, quò cum sine suspitione possim perfunctione saltem amplecti.

His à Regina dictis, gratias, ut oportebat, egi, quòd in tantis arcanis meâ præcipuè operâ uti vellet. Sponte eram à Commindorige aversus ; & hac tantæ factio-

fastidiosis dulcedine, facile pericula contempni, quæ
 illa spes, & conscientia, afferebat. Igitur postero
 mane egredior in agros, monstratamque à rusticis
 viam tenens, ad villam pervenio; Cujus ambitum
 postquam intravi; in area, quâ rustica armamenta
 cum aratris jacebant, video puerorum aliquot oho-
 rum, inter se simplici temeritate ludentium. Pro-
 prius ego accessi; si in illo fortè cœtu itineris mei cau-
 sam offenderem. O hospes! Non auctore, non in-
 dice illic opus. Tot heroum scilicet stirpem satis
 efficax natura monstravit. Alii rustico vel puerili
 metu diffugiunt; aut timide pectore toto aversi, me
 reflexis intuentur cervicibus. Restitit ille, nihil
 territus inassueti hominis vultu. Arcum habebat
 ætati & viribus parem; cui in terram statuto innixus
 me opperiebatur. Firmus, & liberalis totius corpo-
 ris gestus. Sufflava cæsaries, & ipsâ negligentia opi-
 nione melior. Sparsa enim non cervicibus tantum,
 sed per incensam ludendi impetu frontem jacebat.
 Oculis inter jubentis mulcentisq̃ue aciem; os, su-
 percilium, genæ, qualia in Cupidinis signis aspici-
 mus. Ego subitâ veneratione exhorri, & breviter
 deos precatus, ut suis donis faverent, timui tanquam
 puero privatae fortis loqui. Sed ne scenam turba-
 rem, ex equo tantum de silui, rogavq̃ue, quid paren-
 tes agerent, aut ipse valeret; Ille patrem cum fami-
 lia ruris opus facere respondit; mererem verò domi
 esse; eamq̃ue se, si juberem, provocaturum. Facies
 verò, inquam, suavissime puer; &, nisi molestum
 est, ego te quoque ad fores comitabor. Ducere ergo
 cœpit, rogatusq̃ue per jocum, in quas feras suo arcu
 uceretur; proflua innocentis ingenio; Nondum,
 inquit,

inquit, mihi lupos insectari cum nostro Sticho & Ambirino, pater concessit : In annum adhuc unum distulit operam meam ; & multum tibi debebo , quisquis es hospes , si numerum dierum mihi referas , qui annum constituent. Jam enim aliquoties sensi me, quia puer sum , nec spatia temporum novi , ejusmodi promissis esse frustratum. Risu ego plenissimus ; frustra, inquam, hoc rogas. Nam nec memoria tibi sufficiet tanto tempori observando , quantum à me destinari efflagitas. Imò (refert) mihi dari calculos vellem numero dierum pares. Reponam in abdito ; eximamque quotidie singulos , ut cum anno finiantur. Amplectebam animo puerilem solertiam : Vestigia autem ex composito premebam , ut diutius lepidissimâ contemplatione perfruerer. Sed Sicambre, nescio unde admonita , esse aliquem , qui suo filio colloqueretur, foras exiit ; & , ut tanto deposito timebat, vultu sollicitudine vario ad nos delata est.

Ut verò me agnovit ; dubia adhuc an scirem, ejus stirpis puero loquerer, aut quæ omnino fortuna mihi ad se viam præiisset , me recepit sub testâ , perplexè de causa itineris rogando , & quid mea conjux valeret. Sed postquam consedimus, risu inter dubia verba pendente ; multum est, inquam, quòd de uxore mea querar, nisi in te recipis crimen, faterisque te magistrâ eam didicisse, quàm altâ taciturnitate simulatio obeunda sit. Neutri quidem, quòd jam pupum istum novi, habeo gratiam, quæ pervicaciter siluistis ; Sed ipsi Reginae , cujus jussu vos invito ; tecum quoque exacturus, quâ commodissimè ratione ipsa implere avidum pectus eodem solatio possit. Nam quòd aliquando in templis eum vider,

parum

parum est ad desiderium matris. Vult amplecti, vult loqui, mentem denique saltem semel satiare propiori dulcedine. Sicambre facile fuit excusare silentium: gratulata deinde est, quod Regina proficiente ad hoc secretum pervenissem. Denique haud unicam viam monstrabat, quâ Astionistes ad matrem duceretur: Sed omnia suspiciosa erant, nec placebant ipsi auctori. Diu cunctati, nihil tutius habuimus, quàm ut Sicambre, utpote sæpè apud conjugem meam visa, in agrum, qui sub urbe mihi est, veniret cum puero; Et Regina in campis spatiata, umbram, quæ in prædio meo lata est, optare se diceret; moxque in secreto conclavi non turbato, non suspicionibus obnoxios amplexus, daret Astionistæ suo.

Tempore igitur cum Sicambre constituto, quoad prædium meum veniret, rursus cum puero jectus sum, varium specimen futurae mentis eliciens: Ulnis denique implicui meis tam gravi imperio (modo dei æquo faverent) debitum Regem. Secundum hæc, à villa in proximum oppidum discessi. Illic exactâ nocte redeo ad regiam. Timandrz, cum singula referrem, solum hoc grave erat, bidui adhuc moram promissæ felicitati intercessuram esse: quo elapso, cum omnia processissent, venissetque Sicambre cum alumno; adfuit & Regina tam exiguo, quàm fas erat comitati; & paulisper in hortis spatiata, velle se in conclavi acquiescere uxori meæ dixit. Ducitur ergo in thalamum secreto, quod agebatur, apertissimum, unde loquentis vox non excipi posset. Tum omnibus, præter conscios, tanquam Regina somnum peteret, dilapsis; Intrromittitur ex vicino cubiculo fœdissima Sicambre, applicitumque Reginz

Reginæ genibus filium tradit. Concesserat Regina, ut adessem; sed quæ vidi, quæque audiui, nullis verbis, nullâ diligentia, dignè retulerim. Adeo læticia, pietas, dolor, flendi quæ, & amandi suavitas, omnem modum in Regina excefferat. Longo singultu vocem, & cæterorum affectuum impetum premens, tandem in puerum invadit; & penè ad utriusque pectoris livorem ligat amplexibus. Nec in uno habitu durans, nunc illum paulisper submovebat, quò vultum, oculos quæ & totius corporis statum liberiori obtutu suspiceret; nunc subitâ vi amoris repetabat brachiorum vincula, & tot bonis, quæ in puero mirabatur, osculum dabat. Quasi sua essent hæc ipsa, quæ cernebat in prole, jam tumidior videbatur; jam, opinor, ultorem hunc destinans, incipiebat Commindorigem præcipiti voto despiciere. Rursus amor, ipso furto incitatus, festinanter suâ felicitate fruebatur; simul quæ cogitatio recessuri mox gaudii insanientem cogebat in lamenta. Quid multis? Nemo nostrum tam altæ & miserandæ pietatis spectaculo non lacrymas dedit. Sed intererat nescire puerum, quantus esset. Nam nec silentii fidem promittebat hæc ætas, & si illa immaturè emerfissent, certa erat à tyranno perniciēs. Itaque inter blanditias, quas gnato Timandra ingerebat, nulla verba adhibuit, quibus is sciret, vel Reginam eam esse, vel matrem. Sed percussus specie exultantis gementis quæ mulieris, inassuetis præterea osculis fatigatus, cum denique illacrymari omnes videret, aliquantulum flevit: & nescius, cujus in amplexibus esset, eam tamen veluti jubente naturâ brevibus ulnis cinxit. Sed illorum simplicitas annorum, longæ curæ

curæ aut prudentiæ error, facile ab ea intentione se
 subduxit; cultusque Reginz, quales antè non vide-
 rat, cœpit puerili contemplatione lustrare. Lectuli
 præterea, & stragula; tum quicquid ornatûs in cubi-
 culo erat, omnia oculis illis nova, per singula en-
 tem morabantur; Et nos quoque tam innocenti
 ludo in amorem & pietatem rapti, illius oculos at-
 que gestus dulcissimâ imitatione sequeremur.

Dum his rebus abripimur, interim hora efflu-
 xerat, neque oportebat Reginz comitatum aliquid
 nostrâ morâ suspicari. At illa non avelli sustinebat
 à filio, donec spe reditura lætitiæ sibi imposuit, &
 ingenti suspirio concussa avertit se à puero, etniquē
 abduci imperavit. Spes autem ea erat. Volebat me-
 cum comitibus stitit, mei tamen consilii ignaris,
 ad domum Sicambres pervenire, seu venationis spe-
 cie, seu quid aliud videretur commodius, illicque
 Astioristæ indolem atque formam impensè laudare;
 eum denique à parentibus palàm petere, quem domi-
 alessem inter urbanas disciplinas. Non enim eum
 agris videri aut solitudinî naturæ. Oportebat dein-
 de reluctatam aliquandiu cum viro Sicambren con-
 sentire. Post hæc puer adducendus in urbem tra-
 dendusque conjugî meæ erat, tanquam ad ministeria
 illam ætatem decentia. Sic illius moribus eramus
 præfuturi; & ille non cumultuario aut brevi con-
 spectu Reginam expleturus.

Sed illa, mi hospes, consilia, atrocior fortuna
 pervertit. Vix enim ab eo colloquio triduum erat,
 cum Cerovistus ille Sicambres vir intravit nostrum
 limen vestibus scissis, omnibusque summi doloris
 indicio funestus: Utiq; me vidit, nihil dissimulato
 planctu

planctu verberans utraque manu pectus. Dii, inquit, nos perditos, ó Gobrya, voluere. Astioristes nocturnis grassatoribus præda, an, aut ubi vivat, incertum est. Abvexit hunc proximâ nocte armatorum violentia, qui spoliatis penatibus meis subjecere denique ignem. Neque nostra tantum testa hæc pe-
stis consumpsit. Acta est præda ex vicino omni agro; Et ego illi turbini superstes, non potui vestigia servare impiorum; quia celeriter trans Rhodanum aliquot scaphis delati sunt. Quid verò me facere, quòve conferre, nunc author es?

Hæc narrante Gobryâ, penitus Arsidas, tanquam in cladis & jacturæ parte esset, expalluit; indignum fuisse facinus proclamans, subindeque interrogans, an sic puer periisset. Quippe majora de eo expectabat; nec à negotiis, quæ tunc curabat, aliena. At Gobryas; Multo, inquit, frigidior ad nuncium illud fui, quàm te nunc, hospes, video esse. Segnem tamen esse non sivit tumultuarii mali præcipitanda curatio. Itaque homini imperavi, ut inutilem gemitum paulisper supprimeret, mihi quicquid contigerat prolixius memoraturus. Auditis omnibus, varia animo versabam; unde prædones essent; consultatione incidissent in puerum; quâ celeritate, quâ manu persequendi; denique, an deferri ad Reginam hæc clades deberet. Sed hæc postea commodius narra-
vero. Video enim ad coenam tempus esse, quam cor-
rumpi jam aliquoties ministri monuerunt. Atqui, refert Arsidas, hilarem convivam non habebis, nisi me ab hac solitudine absolvis; quo successu dolueris, quòve Reginæ supplicium de prædonibus datum. Paruit Gobryas flagitanti; raptimque edocuit,
nihil

nihil se aut Reginam ad luctum aut diligentiam reliquisse : quamvis & secreto gemebant, & prætectu alio quærebant in latrones. Cæterum raptu puero nihil in iis fuisse auxilii. Nam neque repertos, qui eum abvexerant, neque superfuisse vestigia, quibus ipse ulterius quæreretur. Ergo Reginam hoc quoque tunc facinus ascripsisse Commiadorigi ; ita meritis, qui per scelera vivunt, ut non suorum modo facinorum, sed & interdum alienorum infamiâ laborent. Postea liquidius esse rescitum, prædones in Allobrogum montibus, quò minore invidiâ in alieno solo, quàm in patria peccarent, factâ manu Rhodanum transivisse ; spoliis deinde onustos, postquam in suam ripam relati sunt, divisis manubiis agmen solvissse, ne multitudine proderentur. Ita periit scitissimus puer, inquit ; & propemodum in amissi desiderio mater.

Adhuc confusior Arsidas ; Videor, inquit, magni ædificii apparatus somnio conspexisse ; quod postquam artificum manibus crevit, marmoribus & picturis insigne, uno hominum me à somno excitantium plausu perierit. Sic posteaquam puerum servavisti ; postquam perduxisti ad annos, quibus promitteret se non frustra servatum, subito eximis nobis. Sub hæc verba ; asperius intra se indignatus, ridebat tacitè imprudentiam Gobryæ, qui tot verbis tantam scenam apparasset, in qua nihil deinde ageretur. Nec Gobryam latuit hominem esse commotum. Itaque ut hospiti vultum restitueret ; Si hilariter, inquit, cœnas, reducam deinde puerum, matricique sistam incolumem. Mutatus ad hæc verba est Arsidas, qui altiori spe, quàm Gobryas, credebat,

U

rei

rei exitum felicem optaverat. Cùm verò se ad mensam componerent, excusavit hospiti Gobryas, quòd in medio lectulo accumbere juberet ex Druidis unum. Ita Gallorum religionem ferre, ut hoc hominum genus sive in scenis, sive in conviviis honoratissima occupet. Supra hunc vatem Arsidas, infimo Gobryas loco accubuit. Cœnantibus multus sermo de Druidis fuit; dubitante Gobryâ, utrum plus Arsidas scire, an narrare vates vellet. Qui ubi se non in Gallicis modo sacris regnare, sed disceptatores litium esse, totamque ab suis præceptis juventutem pendere memoravit, magnam quoque apud se poëseos, tanquam divinissimæ artis curam esse, lentis & grandibus verbis monstravit; in eo sermone diutiùs hærens, ut aliquid rogaretur recitare. Quod, ut Arsidas sensit, coëgitque volentem, retulit ille versus, à se non pridem, ut aiebat, constructos; quibus deorum æquitas celebrabatur, qui diu lædi se passi, tandem ex dignitate deserviunt.

O fontes anima, quarum besana laceffunt

Facta diu Superos; lentum ne spernite Numen,

Ne misera, tardoque graves examine pœnas.

Sera licet sint tela Jovi, nec protinus omne

Ad scelus armato turbet sua sidera nimbo;

At vigili stat mente memor; pœnasque merentum

Annumerat Nemesis justâ Themis ardua curâ.

Hinc lethi innumera facies, & funere pejor

Mens agra, atque alta divulso in pectore dira.

Hinc nulla fluviiis ripa; & vietricibus undis

Spumeus in medias Triton venit altior urbes.

Qui? memorem versis exutos messibus agros,

Ventorum seu vulsit hyems, sive agmine sædo

Densum

*Densus aper strictis effodit pabula rostris ?
 Quid cum saba lues circum tabentibus auris
 Inspirat celeres per membra furentia mortes ?
 Aut pater armipotens mediis incensia fundit
 Gentibus, & saturas restinguit sanguine flammæ ?
 His Superum vindicta modis (ne tarda queramur
 Supplicia & faciles violari crimine dîbos)
 In meritas sedit gentes, & sacula cunctis
 Exhaustis satius. At nos miserabile vulgus,
 Ignari, quæ tela sonent, cur turbidus æther
 Estuet, unde anni fragiles, & rara senectus,
 Naturam, & cassi damnamus corporis artus,
 Fortunæq; vices. Nihil heu Natura, nec artes
 Peccavere deum. Sed nos cunctantia fata
 Ursumus, & cacas peccando accendimus iras.*

CAP. IX.

ARGUMENTUM.

*Resumens Gobryas narrat, ut ardente inter Allobro-
 ges bello, tres in acie Rezes fusi sunt ; inter quos sa-
 ma atq; dignitate precipuus Aneroëlus. Huius
 in tentorium dum victores prædabundi irrum-
 punt, miles in vestibulo adolescentem conspicatus,
 ceterâ prædâ neglectâ, ad hunc convertitur. His
 obviæ factus Gobryas, dum intentius in pueri con-
 templatione hæret, regii sanguinis notas reperit,
 emptumq; puerum stupenti præ gaudio Timandra
 reponit, frustra reclamante Aneroëste, qui bello
 civili iterum profligatur.*

COena, ut bellum & maria ferebant, eleganter exhibita; Tempus est, ait Arsidas, scrutari omnia trans Rhodanum; & ex latebris Principem vestrum eximere. Tum Gobryas; Strenuè factum à nobis; & tunc omnia frustra cesserunt. Quatuor totos annos amissum deflevimus. Quinto anno necessarium in Allobrogas bellum fuit; quodd de finibus disceptarent, imminerentque felici viciniæ. Parum interest illius belli casus ac scire, præsertim quæ tumultuariis & obscuris manibus gessimus. Una fuit acies iusta, quâ profligati Allobroges castris quoque exuti sunt. Noster exercitus dives prædâ, vix captivos capiebat, vix spolia; torquibus armillisque ex auro (ut mos Gallorum est) in illa strage innumeris. Tres fuerant Allobrogum Reges prælio illo fusi: Inter quos famâ & dignitate præcipuus Aneroeſtus appellabatur; Cujus tentorium dum victores despoliant, quidam miles in illius vestibulo adolescentulum egregiæ venustatis conspicatus, cæterâ prædâ neglectâ, eum habere concupiit. Is majoribus, quàm pro ætate spiritibus gæſa quaſſabat, abnuebatque se vivum capî poſſe. Nec violare tenerum corpus miles ſuſtinuit; ſed ſodale advocato circuevit pugnacis pueri terga. Ita vix demum lacertis occupatis, à frendentis manibus tela excuſſa ſunt. Videbantur indignæ vinculis manus, & fraus ab liberali indole tîmeri vix poterat. Si itaque promitteret non fugere, pollicentur nullis ſervitutis notis aſtrictum, comiti quàm captivo ſimiliorem ſecum iturum. Is vul-tu tantâ clade non dejecto, haud ſe diis repugnaturum dixit, quibus ſua captivitas placuiſſet; nec ſeciùs fidem, quàm antea libertatem culturum.

Non

Non sine numine deum fuit, quod tantopere militibus puer placuit. Advexere jam volentem; & invidiam timentes, non à multis eum conspici passi, iam non procul urbe regiâ aberant, cum in me inciderunt: Si qua fides, stupui in adolescentuli vultu; illosque avidissime percunctatus (nam nec mihi erant ignoti) unde hæc præda, & an venalis esset. Retulere hunc se inter captivos eximium, Commindorigi donum servare. Credo veritos, ne illum mihi deposcerem, objecisse Commindorigis nomen. Scis Gallorum sagula totum corpus non tegere. Itaque dum intentiùs in ejus contemplatione hæreo, & diu nescio quid animo meo grande magis magisque subjiciunt, fortè flexit ille cervicem, meque momento temporis nimio gaudio imparem propemodum confecit. Nam quid loquar felicitate illa dignum? Prodidit, mi hospes, regii sanguinis notas, illam, inquam, naturalis purpuræ spicam, quam in Reginæ filio, ut antea monui, fara expresserant. Loqui non poteram in impetu exundantis latitæ. Sudor quoque & subita vestigiorum infirmitas, adhuc dubia & anxia vota pulsabat. Tum præhdes gentis deos tacite veneratus, ut adessent spei tantæ; Egregium mehercule munus, inquam, Commindorigi invenistis. Sed videre, Commilitones, num Reginæ non aptius tradi possit. Adhuc ætas est non turpis gynæceò; memorque aliquando per quos Dominæ fuerit traditus, fortasse deinde vos provehet. Nam & Commindorigi hunc si datis, tamen ad Regiam perveniet, Commindorige hanc muneris gratiam apud illam occupante, quæ jam vestra, si sapiet, erit. Milites, pauca inter se colloquuti, agunt gratias,

U 3

tias, quòd eos consilio juvissem : cupere quoque se meâ operâ intromitti ad Reginam. At ego non id tantùm in me recipio ; sed charissimæ prædæ timens, avidus quoque certiora cognoscendi ex puero, eos ad cœnam voco.

Postquam domum pervenimus, leniter adolescentulum cœpi affari, & rogare, quod ei nomen esset. At ille, se Scordanem in prima captivitate appellatum ; in ista secunda adhuc nescire, quod sibi domini nomen imponerent. Tu igitur, inquam, jam antea semel captus ? Certè ; subjicit ille. Unde autem, mi puer ? & quod tibi primum nomen ? Ex ædibus patris (ait) obscurè memini me adhuc imbecillem armatorum violentiâ fuisse direptum. Nec quid ultra memini, nisi nos ruri habitavisse, & me Astioristen à matre nuncupatum. Sed Rex Anerœstus dono eorum, qui me rapuerant, deinde habuit, inter cujus liberos penè haud dispari cultu, vel gratiâ, pulcherrimè aliquot annos egi. Voluit quoque in rudimentum militiæ, ut bellum hoc viderem ; in quo, heu ! & quid illo actum sit, nescio, & ego jam alia fata, ac, ut opinor, viliora exorsus sum. Sub hæc verba dolore animi turbatus est. Sed ego jam certus negotii, adoratis numinibus, in quæ potiùs, quàm fortunam, referebam rerum seriem : Nihil, inquam, ô puer, in te dii peccavêre : neque fatis ingratus sis, quæ te in Reginæ familiam asserere tot casibus laboraverunt. Magnæ felicitati servatus es, puer.

Impotens lætitiæ eram ; & nocte inter maximæ spei, omniumque bonorum inquietas imagines ductâ, militibus significo me ad Reginam ire, illis
aditum

iditum impetraturum, Cultum solito nitidiorem
assumpseram, coronamque habebam, tanquam sacra-
liis facturus; vultus præterea erat inter gaudii sen-
sum porrectior; quæ omnia recentis victoriæ excu-
abat hilaritas. In hoc habitu cum Reginam saluta-
rem, paululum fallere constitui, nec à principio læti-
tiam totam dare. Igitur; Ne mirere, Domina, in-
quam, hanc animi insolentem lætitiā: Dii arcana
et somnii ita me impulere. Forsitan superstitiosum
appellabis. Sed adeo certa fuit, quæ dormientem egit
mago, ut nec somniis illam annumerem. Ne am-
plius diffimulem, vices tuas jam gaudeo. Itā tibi feli-
cem hunc diem portendi monstravit Mercurius cre-
do, aut si quis est alius deorum nuncius, qui ven-
urarum specie rerum somnos mortalium erudiat.
Eum Regina; Quinam autem, Gobrya, hī gaudiū
montes? aut verius quid insanis? Videbam (sub-
icio) sub auroram, cum purioribus somniis tem-
pus est, honestissimæ puerum frontis, his me verbis
compellantem; Vade ad Reginam, Gobrya. Nun-
ciabis me ad illam adventare. Tamdiu expetitur
hodie securissimā ratione conspiciet. Quis tu autem
es? inquam. Nam, neque vultu isto ac genio, in-
ter te & ullam deorum prolem disconvenit. At ille
irator; Adeone Astioristen ignoras, ut nomencla-
tore opus sit? Non novisti Timandræ filium, Princi-
pem tuum? Illico loquentem agnovi, cumque vano
conatu niterer ad amplexus, excitavit animi impetus
membra, & per ingratissimā vigiliam puerum ami-
si. Divinum fuisse præsagium, Domina, illinc intelli-
ges, quod, tanquam cogentibus Superis, de eventu nec
ambigo. Tenebis hodie Astioristen tuum. Regina

his auditis demisit in pectus anxium vultum, rursusque se erigens, adeo nihil lætum ostendit, ut jam pœniteret me fabulæ. Quid tu me, inquit, rapis in dolorum memoriam? Aut hæc fortuiti soporis delira species fuit; aut si quid simplicius dii significant, vitâ hodie defungar, amplectarque inter manes filii umbram. Imò, Domina, inquam, nisi mea promissa processerint, vel multato exilio, vel quod omnium ultimum, odisse me velis. Ibo ad templum, agamque cum Superis, ut promissa repræsentent.

Tanta alacritate coegi, ut speraret; protinusque digressus, pro templo ac diis, meam domum habui, unde felicitatem expromerem. Milites ergo cum munere suo in vestibulo regiæ constituo; per Præfectum regiæ custodiæ, familiarem quidem meum, cæterum rei, quæ agebatur, ignarum, paulò post introducendos ad Reginam; Ad quam interim redeo; teneoque silentium; si quid fortè ipsa prior inciperet. Constabat esse commotam. Nam interdum ambulabat præter solitam vestigiorum mensuram; interdum relidentem acerrimæ cogitationes figebant; in me denique sæpissimè intuebatur; Cùm ecce Prætorianorum dux, ut rogatus à me erat, intravit, monuitque adolescentulum de præda venustissimum adesse, quem duo milites munus Regiæ adduxerant. Perturbatus Timandræ animus, nondum fata, quamquam sese jam explicantia, capiebat. Nec quid majus suspicata, milites jussit admitti. At verò ubi cum munere fuerunt in conspectu, suavissime hospes; stupore & affectu crescente per gradus, ut corrupta, ut possessa dirigit! Spes, quam feceram, vix passa est, ut audiret suum munus commendantes;

res ; sed ultro , periculoso & temerario impetu , in-
spexit in pueri cervicem , agnitoque natalium signo ,
ut confusam mentem tegeret , aliquamdiu pallam in-
vultum duxit ; quasi oculis malè esset. Obfirmata
deinde , os retexit. Tandemque militibus post pro-
missa , & gratias dimissis : mihi secreto his verbis
blandita est : O præstigiator ! vigilans scilicet
somniaveras ! & quæ vera sciebas , quò differres
gaudia mea , referebas in soporis vanitatem ? Scis ,
quo modo te ulciscar ? Tardiora præmia erunt ;
quæ , fateor , debeo tibi summa. Referes postea ,
quâ ratione in puerum incideris. Nunc illum acci-
pe ; & tanquam ad nostra obsequia instituendum ale-
Disciplinis tenerum imbuemus , quæ summam for-
tem decent. Sine suspitione interim illius aspectu
& colloquiis fruar.

Post arcana hæc verba , mihi publicè puerum
tradit , quem Scordanem appellabamus. Ipsa , quò
solutius lataretur , in secretum secedit. Militibus au-
tem præmia cum fide persolvimus ; regia quidem ,
sed non tamen invidiosa , aut paria dono. Ecce au-
tem in illo sereno non temnendam vim subitè tempe-
statis. Rex Aneroëstus missis ad nos præconibus ,
nunciabat ; Si quis suavissimum puerum , sibi que in-
ter filios numeratum , reddere vellet , tantilli capitis
pretium talenta centum fore. Pertinuimus ad illius
importunam benignitatem. Nam quâ invidiâ aut
suspitione hunc Regina servaret , quem tam cari suos
patronus licitabatur ? Saltem barbaræ crudelitatis
videretur , & hoc gaudium seni , & tot bona puero in-
videre. An cessaturus denique esset ipse Scordanes ,
si ad vires fugiendi adolevisset ; aut aliis centum
U 5 talenta

talenta quæsituris, non se quoque ad furtum præbiturus? Dum hæc timemus, & nec placet cum Aneroeſto paciſci, nec honeſte retineri puer poteſt; fortuna Aneroeſto infeſta illico nobis favit. In eum ſiquidem ſui cives inſurgunt. Subitum bellum fuit; exituque cruento in acie ceciderunt filii Aneroeſti, quos duos ſpei eximie habebat. Ipſum (quanquam non repertum cadaver eſt) illâ ſtrage occubiſſe crediderim. Et tum quidem, qui eum dejecerant, regnum illius tyrannico ambitu ad ſe traxere. Vix tantam Aneroeſti cladem Scordanes vivus tulit. Tanta illi pietatis, ſuzque jaçturæ ſupra ætatem cognitio erat. Tamen mora, & (quis puerum crederet?) argumentis demulſimus.

CAP. XII.

ARGUMENTUM.

Inter artes regio nomine dignas, in Gobryæ domo creſcebat puer, cum ultra bonorum patientiam ſabiente Commindorige, filium Timandra Regi ſiſtit. Is gaudio caterisq; affectibus amens, tota mittit urbe præcones, qui populum ad concionem urgeant.

ITa redditus ſibi, nobiſque ſervatus, expectatione celerius, omnem ſui admiratione ordinem, omnem ætatem, in regia complevit. Seu equitandum, ſeu tela mittenda, ſeu ductus in pariete orbis ſagittas expectabat, ſtatim æqualibus major, tantus denique erat, cui poſſent magiſtri invidere. Nec ſuperba, aut pervicax naturæ felicitas. Amabant omnes vinci, quia prius neminem ullâ arte, quam huma-

Humanitate & obsequio superabat. Nihil in colloquendo urbanus. Cunctis cedere; ambire universos: foecundissimus salibus, quos, ne læderentur cæteri, in se primum experiebatur. Adolecebant præterea vires; quas durabat luctâ, & palo; cursu quoque & venatu, domandisque jugalibus; multâ præterea insomniâ; parco victu; & tempestatibus anni totius, ipso usu, valetudini suæ conciliatis. Avidèque sui (quod ego & Regina præcipuè apud nos gaudebamus) exhibebat non indolem tantum, sed vocem & gestus.

Haud multò plus sedecim annis vixerat, cum animum illi ac vires maturavisse visa sunt fata, ne omnes periremus. Quippe Commindorigem ex nimia copia fastidium ceperat nostri obsequii. Ultra bonorum patientiam sæviebat, scelere diuturno audacior, expertusque quàm inultè Britomandès despici posset. Ad extremum nomen regium haud obscurè oprabat, clientum suorum vocibus in hac ambitione frequentibus; ut dicerent, languescens sub Britomande imperium, à strenuo homine excitandum. Plus regnum Commindorigi debitum, quàm Commindorigem regno, si id ei placeret auspiciari. Parum interesse Britomandis ad regia munia inepti, ac præterea virili prole carentis, quo nomine appelletur. Commindorigem non solum ex prima nobilitate, sed præterea virum esse. Jamque haud procul ab exitu erant furiosa consilia. Dicebatur tyrannus agitare, quo tutissimè munimento Rex cum sua Timandra teneretur; quæ ad eorum victum vectigalia relinquenda, quibus utrique comitatus, quæve custodia. Adeò denique despexerat jacentem

Britomandem, ut perplexè auderet sciscitari, an relinquere ultrò posset tam grave & molestum negotiis regium nomen. Quippe ratus multum sibi decessurum invidiæ, si id à volente impetravisset. Laceratus indignissimâ voce Rex, tunc quidem tenuit iram; sed desinere deinde apud Timandram fortunas suas cœpit. Illa nihil cunctandum existimans, & si fata obstabant, saltem fortiter pereundum; Habeo, inquit, quo te ab impio hoste vindicem, charissime conjux. Sed timeo, ne me facilitate tuâ destituas, detectisque apud inimicos machinis, mecum quoque te obruas. At Rex Diis superis manibusque invocatis, confirmat se non tantum silentio, sed etiam auctoritate accessurum Timandræ consiliis. Agnoscere miseram mentem, quantum antè peccaverit; sed vi injuriæ, cladisque, quæ instabat, jam fortiolem esse.

Timandra his verbis lætissima; si fidem servas, ait, die crastinâ vel victores dignitatem asseremus, vel Reges moriemur. Cæterum nemini ipsa in illam noctem communicavit consilium; nisi quod fidissimos aliquot admonuit, ut ad se sub auroram convenirent: mihi autem non tantum adesse, sed alumnum adducere præcepit, vultu adeò extra ægritudinem ficto, ut nihil insolens aut turbulentum conjicerem. Tunc Commindorix venationi operam dabat, tertio ab urbe milliari; ante biduum profectus in regiam domum, ubi saltus, & feræ solis Principibus servatæ sunt. Primâ igitur luce coimus ad regiam, ut erat imperatum. Sedecim non amplius eramus; quos ipsa ante Regem constituit, omnes ex numero Optimatum, & Commindorigi vel

vel publicè, vel privatim inimicos. Cumq; alumnus
meum propius jussisset accedere, ita ad Regem lo-
quuta est. Adhuc incerta sum, Domine, an tuo ju-
dicio crimen sit, quod tanquam egregium facinus
professura advenio. Celavi te enim felicitatem tuam,
ut ea securior tibi esset. Nam hostes crescentem su-
stulissent, quæ matura nunc eosdem pervertet. Igno-
sce igitur, quòd tamdiu silentio meo factum est, ut
nescires, quantum diis debeamus. Et, ut rem paucis
aperiam, desine, isto adolescente vivo, te liberis or-
bum credere, qui patrio ritu in sceptrum succedant.
Nam per deos deasque quotquot appellari fas à me
est; hic est filius tuus; hunc ignaro tibi peperit, men-
tita puellam ex me natam, quam paucis mensibus,
quibus vixit, de meo nomine Timandram appella-
visti. Simulandi causa fuit, ne in illum Commindor-
igis impietas aliquâ arte sæviret. Cæterum quam-
quam grave est præsentem laudare; dicam tamen,
quod non potest filieri, assurrexisse eum in indolem
dignam majoribus, & deos suâ curâ prolixius,
quàm optare ausa essem, meum consilium asseruisse.
Quippe nascenti, penates rustici quidem, sed fidi,
contigerunt. Ita infans delitescere atque ali com-
modissimè potuit. Crescentem seu prædonum vis,
seu potius benigniorum mens Cœlitum, deduxit
ad externi Principis aulam, in qua sine suspitione
assuevit elementis negotiosæ & exercitæ vitæ. Hinc
à diis specie prædæ nobis redditus, ita consum-
mavit pueritiam, ita viriles annos exorsus est, ut
utilis esse posse incipiat nunc, cum tolerabilis Com-
mindorix desit esse; qui premendus est, ô Rex, aut
accipiendus in dominum. Quantum enim à captivi-

tate abes ? Quid aliud expectamus, quàm vincula ? Age potiùs, charissime conjux, ulciscere unâ horâ tot annorum audâciam. Quòd si te patientiæ consuetudine despicias ; at regnum avitum huic soboli tuæ serva ; Procerum etiam miserere, quos hîc vides. Nemo enim illòrum est, qui, quoniam pro majestate tua stetit, non debeat aut mortem, aut eâ contumeliam graviolem, expectare à tyranno. Noli tuam dignitatem, conjugem, prolem, & tot fidissimorum salutem nunc prodere. Nec de mea fide dubites ; quasi novandis rebus huic falsò sanguini regio ascribam. En collo, en cruri extremo certissimas notas, tanquam factorum sigilla, quibus vario discrimine amissus repertusque, me & illos, qui conscii mecum erant, non fefellit. Sed præterea ejusmodi sunt tempora, ut etiamsi hæc commenta à me essent, debeas commoda fraude uti. Interverte tuum hostem nullis faciliùs artibus, quàm hac novitate domabilem. Partâ pace de hujus natalibus maturius habebis quæstionem. Nunc si, quod est, esse non credis ; at tuâ interest, ut credere fingas. Versa deinde ad filium ; ô mi Astioristes, inquit, ita enim nascentem appellavimus, liceat nunc te tandem bonâ fide amplecti. Mi gnate, tot mihi lacrymarum, tot votorum materia. Da frontem, da ora ad osculum. Nunc primum & te nasci, & me matrem esse existimo.

Sic loquente Reginâ, omnes præter me obstupuerant. Solus enim sciebam vera esse, quæ illa referebat. Sed nec in totum ab admiratione aberam, quòd adeò improvise mihi consilio rem ad Regem detulisset. Cæterum ex omnium ore constabat, quàm hoc novum mentibus esset. Raptâ voce, vultum-

trumque constantiâ in se mutuò intuebantur. Deinde hi deos vocabant, alii mittebant lacrymas, aut sublatis in altum manibus taciti mirabantur fortunæ ingenium. Ita enim Regina vixerat, ne quis fraudem ab ea metueret. Nemo altius tamen ipso Rege, & Astioriste, mutatus est. Rex gaudio, ceterisque affectibus amens, non loqui, non moveri. Inspiciebat nunc in conjugem, cui longæ fidei experienciâ credebatur, nunc in filium, & ipsum non minimâ perturbatione attonitum: cum enim in illius collum Regina invaderet, non ausus negare amplexus, non offerre, incertus contremuit. Sed Regina lacrymis in conjugis vultu visis audacior; Patiaris, charissime conjux, inquit, hunc recipi ad genua tua, aut, si jam te patrem sentis, prior quoque porrige manum. At Rex; Non me adeò, fidissima conjux, inimici dii agunt, ut hanc stirpem repudiem; virtutibus mehercule atque famâ, quantumcunque regio generi ingens decus allaturam. Equidem sanctitate, & prudentiâ tuâ fretus, non dubito, quin ex me sit genitus. Quod si tamen ipsa deciperis, si, quod non est, esse existimas; nihil minùs hunc filium mihi volo, ut, si non vincula naturæ intercedunt, saltem adoptione me faciat patrem. Simul in procumbentem toto pectore se dimisit.

CAP.

CAP. XIII.

ARGUMENTUM.

Aeciti ad concionem per pracones Civibus Rex filium restitutum exhibet. Quam diversa in plebe mentes! Sub hos motus Commindorix in Venatico habitu praecipitatione & iracundia calens conscendit ad Regem. Expallere omnes uno Astioriste impavido, qui Tyrannum ad Regem modestius ire jubet. Mox ventum ad manus. Sed percussus Vittrici Astioristis manu Commindorix debito fato scelerum penam luit.

CLarissimus juvenis, & omni virtutis experimento notabilis, pridem omnium corda sibi devinxerat. Igitur eorum, qui aderant, favorem nullam tantæ felicitatis invidia corrumpit. Jam tanquam dominum intuebantur. Jam osculum manui vestique ferebant; etiam seniores revocabant ad avam Britomandem memoriam; & tum verè, tum illudente oculos pietate, plurima ex vultu illius naturam in nepotem transtulisse monstrabant. Rex denique ab uxore quærere cœpit omnem deorum rationem, quâ servatus filius sibi esset. Sed Timandra; Minus occupatæ lætitiæ (inquit) erit illa narratio. Nunc à jugulis nostris depellamus perniciem. Quamdiu Commindorix vivet, nec Reges esse nos, nec propemodum homines credam. Quo animo putas superbissimum hominem accepturum hoc tuæ familiæ incrementum? Sed frustra, si me audis, sævierit. Populi & militum animos, subitâ nec difficili arte occupa. O si te fineret valetudo ad illos procedere; si coram, facere tantis rebus auspiciam! At ille; possum ire, domi-

*Predoni accipitri mater gallina resistit;
 Propria qui curat, nemini arma timet.*

domina, possum : Et nisi aliud consulitis ; placet populum in regis vestibulum ad concionem vocari. Hoc erat, inquit Regina, quod optabam. Præcipienda sunt omnia, priusquam aliquid admonitus Commindorix turbet.

Præcones igitur totâ urbe celeriter dimittit, qui populum ad concionem urgerent, quam Rex esset habiturus. Omnibus illi videbantur insanire. Nam quis crederet Regem, qui tot annis publico abstinerat, repente prodire ad populum, ac etiam orare ? Quid insolens, quid subitum contigisset ? Monstra hæc singulis erant, mutuoque ignari, ut in incertis sit, rogabant docebantque. Sustinuere aliqui dicere, abdicaturum in ipsa concione maiestatem hoc ultimum munus regis potestatis usurpare. Erecta omnium studia erant, fervebantque coeuntium turbae. Prætoriani milites, & ipsi acciti, per centurias & signa constiterant. - Sublimem inter hæc locum, instar scenæ, diligentissime excitamus ; Ad quem postquam Britomandes Proceribus medius est progressus, & resedit cum Timandra in suggestu, sibi que proximum statuit Astioristem ; variae in populo voces fuerunt. Hi ad Regis conspectum lacrymabantur ; quærebant alii, quid subitæ dignitatis apud Regem externo juveni accessisset. Sæpè denique imperato silentio Britomandes dicere exorsus est ; Diis gratias haberi tam à se, quam populo æquum esse, quod sibi filium, regnoque heredem reddidissent. Hunc juvenem, quem prope se collocatum cernerent, Reginae parum esse. Sed hostium metu, cum natus est, esse ceptum, eductumque ut privatæ sortis infantem ; deinde diversitate fatorum amissum ac receptum. Se illo pri-

primùm die agnovisse eam stirpem, nec quicquam distulisse, quin gaudium populo daret, quod esse publicum oportebat. Ac ut gemina omnibus lætitia esset, semilitibus quidem donativum promittere; oppida verò & portus triente tributorum & vectigalium levare. Fidem modò exhiberent viris dignam, adessentque Cœlitum cœptis, qui tam eximiè Galliz faverant. Astioristes deinde, Rege jubente, populo militibusque loquutus est. Gratus antea omnibus fuerat; & tunc auspiciatissimæ formæ sublimius aliquid accessisse videbatur. Is iterum donativo in crastinum promisso milites suos fecit; Populo, quem vectigalium minuendorum pollicitatio jam mulcebat (ea enim atrociter Commindorix, & sub invidia Regis intenderat) adhuc congiarium & epulum promisit.

Tam novis & arduis rebus, ad trahendas vulgi mentes magno momento fuere Optimates, qui cum Rege & Astioriste constiterant; hi firmiorum provinciarum rectores, alii Præfecti militiæ; prope modum autem in clarissimis stirpibus nati. Itaque multitudo cœlum acclamationibus implevit; miles armis concrepuit; faciliq̃ue & subito impetu, ut vulgi sunt studia, universa concio consensit huic fortunæ. Soli Commindorigis clientes, tanquam in patroni exitio marcebant; aut illius freti potentiâ, tacitè minabantur hæc omnia eo absente audentibus. Sed multitudini impares erant; quæ tunc quidem extra periculum fortis, mox subito terrore dejecta est. Quippe Commindorix sub hos motus urbem intravit, aliquid insolens agi per suorum quosdam admonitus, qui ad eum decurrerunt, ubi primùm vulgatum est, concionem à Rege provocari. Is ut in
vena-

venatico habitu erat, præcipatione & iracundiâ calens, postquam vidit populum coisse, & eminere in folio Britomandem, nondum gnarus, quid ageretur, sed tanquam supercilio satis omnia compressurus, conscendit ad Regem. Nemo eunti obstabat, diurnâ tyrannide non in odium magis, quàm reverentiam & metum crescente. Ergo per cuneos populi, jam muti-timentisque peccasse, ultrò exceptus est. Manu venabulum tenebat, ferrum erat ad latus. Pauci ex domesticis, ut festinatio fuerat, comitabantur, nostris sparîs maximè armati. Jamque ad sublimem contabulationem pervenerat, in qua Regem pauci proceres circumstant; Illiusque gradibus tumultuariè superatis; Quæ, inquit, hæc insolentia rerum est? aut quis Regi & reipublicæ, me absente, per seditiosos conventus illudit? Expalluerant omnes ipsa parendi timendique consuetudine. Et parum videbatur in Rege opis esse. Solus Astioristes intrepidus stetit, processitque mox obviam, & leviter manu repulsum, ponere tela iussit, & ad Regem, quem in folio conspiciebat, ire modestius. Comindorix aliquem id contra se ausum, acerrimâ indignatione permotus est: celerique consilio, ne impune hoc esset, contorsit in Astioristæ ora venabulum, quod ipsius declinatione vitatum, delatumque ad prætorianorum phalangem, peccavit in milite. Ensem deinde ex vagina uterque diripuit.

Memorabilius fortè spectaculum, hospes, nostra ætas non edidit; quod ut te nunc etiam oblectet, finge animo rerum speciem, qualis hæc erat. Quicquid spatii circa regiam fuit, milites, populusque (& ipse de Gallicorum conventuum more armatus) latè

latè stipaverat. Scenam illam, quæ Regis solium ferebat, accersiti à Timandra Optimates conscenderant. Rex altior cum Coniuge sedebat in suggestu. Nemo tamen, ubi Astioristæ & Commindorigis enses fulserunt, aut accendere pugnam, aut prohibere sustinuit. Tanquam aliquo fatali torpore omnes inhorruissent, undique silentium fuit, oculis mentibusque in hoc unum certamen compositis. Ex illius enim eventu suam quisque fortunam expectabat; & ceu suus funderetur illis ensibus sanguis, sic quisque dolebant, aut vovebant. Deos etiam arbitros pugnae plerique adesse cogitabant. Judicarent illi de lîte, id est, de Astioristæ natalibus. Si non fabulosæ vanitatis mendacio asserebatur in sceptrum, non commissuros Cœlites, ut per tanta servatus prodigia in debitæ felicitatis limine caderet. Ipsa quoque pugnantium species intimos affectus ciebat, & multorum animos trahebat in partes. Nam Commindorix mensuram mortalium propè excesserat: validissimi erant artus, & proceritati non impares; trux vultus, integra adhuc ætas; virium, animorum, militarisque & athleticæ artis ingens opinio. Contrà in Astioriste vivida quidem, sed tenera adhuc ætas, non altiùs quàm ad hostis sui humeros staturam promoverat: Vultus, quàmquam tunc minis asper, qui virginis esse posset; liberale vestigium; nec quicquam in eo timeri dignius, quàm amari. Et hinc misericordia apud bonos, quod cum experto, & toties victore progrediretur. Cæterum paria arma erant, ensis utrique. Nec dubitaverat Commindorix ipso impetu juvenem proteri posse. Itaque spernenti vicinior tanquam ad facilem ruebat victoriam. Sed postquam

adver-

adverso mucrone depulsus est ictus, quem altè paraverat, & Astioristæ gladium ægrè à jugulo removit; tunc verò diligentius in illum cœpit inspicere, & ut in justo discrimine se tueri. Jamque ensis utriusque vanos in ictus bis terque ceciderat, cùm tandem Astioristes prior vulnus accepit in capite, quà in supremam frontem capillitium excurrit. Tum verò sudore ac cruore formosior impatienter excaudit. Circuire, accedere, relinquere hostem, artisque & ingenii mutatione lassare. Urgebat nobilissimam mentem victoriæ decus, & præmium; gnarus illius mercedem certaminis Gallicum esse imperium. Sed omnium maximè pietas instabat; ut repertos parentes in dignitatem assereret. Ita hostem obsidenti tandem dedit se fortuna. Ut apud nos, de veteri more, cæsim pugnatur, destinaverat fortè ictum in caput inimici, quem cervicis deflexio non in totum frustrata est. Incidit enim ensis in aurem, quam cum modica genæ parte dejecit in terram. Movit tyrannus cæsariem; horridusque indignatione & minis infremuit. Furum pœnam ac dedecus ille casus inflixerat. Manabat & plurimus sanguis; adauxitque hoc ipsum insaniam, quod Astioristes (tanquam hoste contempto satis jocis vacaret) dati vulneris dolorem cumulavit ludibrio. Reerudit itaque pugna; donec visus est Astioristes indignari tanto tempore constare victoriam. Felix ictus, & Galliæ salutaris, qui Commindorigi lacertum eripuit; Quo prolapsus institit victor, reclusitque adhuc mori dubitantis vitalia.

CAP. XIV.

ARGUMENTUM.

Ubi sub paternis auspiciis Astioristes regnare incipit, Anerœsti manes tum Cenotaphio, tum hostili sanguine placat. Deinde remotissimis diu votum fingit. Arcano huic itineri unus placet Gelanorus, ipse mentito nomine, ut habitu, in Sicilia Poliarchus voluit appellari. Atque hunc se querere stupens Arsidas proficetur.

EXultavit Arsidas intellectâ victoriâ; quasi cadentem in arena gladiatorem suo plausu sequeretur; Neque mora; Videor, inquit, in Astioristen vestrum inspicere, Gobrya; qualis, hoste confecto, labore periculôque jam grandior, se parenti atque vobis exhibuit; Ut lætitiâ, ut successu, magnificè intumuit; quamdiu nudum ferrum, asperumque hostili cruore, prætulit manu. Juvat, ô Gobrya, in tam dulci cogitatione hære. Sed quid mentis militibus populoque Commindorige cæso fuit? Talem populum Astioristes habuit (subjicit Gobryas) qualem optares. Voce, plausu, omni gratulatione efferbuit. Miles extemplo de jussu Britomandis, novo se juramento Principi obstrinxit. Nocte deinde festos ignes cives coronati choreis cinxere. Nihil aliud audiebatur in compitis, quàm contumeliæ in tyrannum, aut Astioristæ præconia; quorum pars vulgaria erant, moxque casura; alia, quæ constabant numeris, quoniam canebantur, diuturniora habuimus. Noster hic inter cæteros vates (simulque Druidam oculis designat) non abstinuit carminibus in communi argumento; quæ, ut adhuc tanquam recenti victoriâ læte-

letemur, si hospes jubebis, ut est humanissimus, recitabit. His auditis, Arctidas, magis ne Druidæ ingenium temnere videretur, quàm quòd amaret narrationem ejusmodi interpolari carminibus, apertissimo vultu inspexit in Poetam. Nec multùm abnuentem exoravit, ut addito penè cantu hos paucos versus daret.

*Nam quem de Superis colemus omnes ?
 Cui plus floribus intumescet ara ?
 Hic bonos Superis sit magis omnibus.
 Non uno potuit Gallia numine
 Exui vinclis meritoq; felix
 Plaudere Regi.*

*Divorum cecidit manu tyrannus.
 Hunc Tiryntius, hunc Diana telis,
 Pallas monstrificâ perculit agide;
 Hastis Bellipotens, fulmine Juppiter.
 Hunc & infestis petiit sagittis
 Certus Apollo.*

*Illi scilicet adsuere Divi,
 Et suas tibi credidère vires :
 O Heros, misera stebile vinculum
 Dum rumpis patria. Gallica Perseum
 Terra te sensit. Tibi liberata
 Nupserit uni.*

*O lux, ô bona, nec premenda nocte !
 Sævum penè puer Giganta spernis.
 Despexitq; tuas ille ferox genas ;
 Qualis tela diu tergo reppulit,
 Ausus imberbem maculosus hostem
 Spernere Python.*

*Te se delicias, ocellulumq;
 Natura juvenem! Ab pios nepotes,
 Ab dona cupidis chare parentibus.
 Titbonus thalamo seu tibi cesserit;
 Seu sebet curru, facietq; latum
 Cynthia patrem.*

Laudatis carminibus Ardidas vultum Gobryæ repetit.
 At ille; Non te superfluâ narratione conficiam, quæ
 Druidum, quæ Equitum, decreta in Principes, quot
 dierum supplicatio, quæ ad omnia fana populi turba;
 ut denique omnes in pacem (quæ in tanta Commin-
 dorigis factione sperari vix poterat) sponte aut me-
 tu consenserint. Quia nox provecta est, hospes, & te
 dicendo fatigavimus; paucis ad hæc tempora no-
 strum Astioristen perducam, qui experimentum po-
 tentiæ suæ cepit, non voluptatibus aut insuetæ digni-
 tatis superbiâ, sed liberalissimâ pietate. Cerovistum
 & Sicambren, sub quibus vixerat infans, accivit in
 regiam; ipsique Cerovisto negotiis scilicet assueto,
 quæ patresfamiliâs decent, suæ domus præfecturam
 attribuit. Sicambren tradidit matri; mox æqua-
 tam matronarum præcipuis. Cum eorum filio, qui &
 Cerovistus appellatur, puer assueverat lufitare, & tunc
 renovato commercio habuit inter familiares exi-
 mium. Adhuc illustrioris fuit in Regis Aneroesti
 memoriam pietatis. Hujus in se amorem memine-
 rat; Centum illa talenta, pro puero & captivo pro-
 missa, movebant gratissimum pectus; gaudebatque
 Timandra Regis illius casibus palâm filium ingemi-
 scere; conscia ex meritis suis ipsa quanto magis ama-
 retur. Itaque & honorarium tumulum excitavimus
 Aneroesto, bellumque tyrannis, qui ejus regnum
 tene-

tenebant, indiximus. Utiles regno hæc Astioristes in
alumnum devotio fuit. Nam domitis hostibus, terræ
nobis & gentes cesserunt olim Aneroeſto regnatæ.
Ipse Astioristes bellum hoc gessit; intraque sex men-
ſes validiſſimas arces in Alpibus, & quicquid in illis
gentibus roboris fuit, ſic quaſiit ſuo patri, ut nulla
fidelior deinceps provincia nobis extiterit. Ubi ty-
rannos Aneroeſti ſpoliis incubantes partim in acie,
partim ſuppliciis cecidit, ad parentes inſigni trium-
pho reſectus eſt.

In ea felicitate triennium à Commindorigis
morte regnavit ſub paternis auſpiciis. Ratum eſſe
volebat Britomandes, quicquid ille juſſiſſet. Hinc
magiſtratus, hinc milites ediſta accipere; ab eo pro-
vehi Optimates; aut, ſi merebantur, premi. In eo
acquieſcebat Timandra, ſibi que domi & foris vi-
debatur fortunata. Ter illa omnino pepererat. Pri-
mum natu Commindorix per nutrices ſuſtulerat.
Aſtioristes, ſecundo editus partu, effecerat, ut ſospes
eſſet familia; Tertius labor, filia fuit, ſexennio
Aſtioriste minor. Hanc Dii volunt incolumem;
ſpecie ac moribus inclyta vivit. Cyrtæam appella-
mus. His ſe duobus liberis Timandra oblectabat;
omnes que jam ceperat elapſæ calamitatis oblivio;
Cum mutandis ipſe rebus magno, ut exiſtimo, fato
Aſtioristes incubuit. Cupiditate ſciendi, quæ tollus,
quæve homines extra Galliam eſſent, ſine cultu, ſine
comitibus navigare inſtituit. Herculem, Theſeum-
que referebat, & ex ultimo Oriente tot Heroas qua-
ſiſſe ſibi laudem ejusmodi periculis atque vitæ. Ad-
debat in tanta potestate, quæ Aulam regebat, ſe ini-
quis videri non tam aſſeruiſſe parentem in regnum,
X
quàm

quàm aliâ servitute pressisse. Sed alia, ut opinor, & secretiora suberant, quæ hanc illi peregrinationem commendarent.

Convocatis ergo Proceribus, consiliiq̃ue novitatem mirantibus; his se parentes dixit, regnumq̃ue tuendum paulisper relinquere. Nuncupasse olim vota remotissimis à Gallia diis, quæ in eorum templis exolvere deberet. Ne verò hanc ipsius mentem tristes acciperent, aut luctibus abeunti omen facerent. Rediturum enim incolumem & patriorum deorum numine, & religione eorum, quos petebat. Cum verò acriter repugnaremus; & ad preces gemitus quoque & lacrymæ passim accederent; ille, ut spe datâ mollioris sententiæ, non adeò timidè aut enixè rogaremus, sponte quidem visus est flecti; Sed eadem subito nocte se ab Aula proripuit. Tam arcano & periculoso itineri unus omnino placuit comes, filius ille Cerovisti & Sicambres, quem ludorum seniorumq̃ue consortem diu habuerat. Quò profecti, ubi vixerint, quid illis periculi, quidve virtutis, quamquam nuper redierint, adhuc ferè incognitum. Adeò suos errores egregiâ fide tegunt. Tunc verò, ut timore, ut dolore stupuimus! Qui populi, qui Procerum vultus, postquam Astioristen abiisse compertum est! Lymphati homines ibant, viasq̃ue scrutabantur & flumina; si quâ possent habere, & morari discedentem. Sola denique nos Timandra à desperatione prohibuit, post aliquot dies literas ab incolumi filio habere professa. Neque tunc modo, sed deinceps se frequentes accipere referebat, seu verè, seu necessario solatio ægras mentes refectura.

Haud

Haud multò plus anno Astioristes abfuerat, cùm Britomandes morbo solutus est. Omnes de juvene verebantur, qui obscurâ peregrinatione destituisset ignum; Ut cùm Britomandes efferretur, penè gio funere lugubrius esset voces audire eum ad patriæ salutem vocantium. Sed interim capeffenda negotia erant, & Timandra vivere filium, ac valere sperabat; sibiq̃ue, dum ille rediret, reipublicæ summam esse tradendam. Soli illi obstabant, quorum timerat Astioristen non vivere. Ab his vulgo mortuus jactabatur: Reginamq̃ue ajebant non ferendam, & virile aucuparetur imperium. Sic in partes facile sumum est. Plurimi cum Regina sentiebant. Alios dubitat Commindorigis patruelis. Incaluerant factiones, adeo ut jam terrâ mariq̃ue præsidia essent; assis præcipuè curabatur; Quia à Massilia Timandram excutere pro victoria hostes ducebant; & illa portûs urbisq̃ue tutelam nautas triremesq̃ue conaxerat; Cùm ecce in tempore Astioristes rediit. Vidi statim, nostraq̃ue minores lætitiâ, vix diis, & fortunæ, vix oculis credebamus. Juvabat conecctare venientem, aspectumq̃ue repetere. Omnis tas, atque ordo, sese domibus oppidisq̃ue effuderat; omniq̃ue belli victorem veriora gaudia excepissit. Neque mora, ex seditiosis manibus tela excussunt. Rex ab omnibus salutatur. Et ne cruenta essent regnandi auspicia, se omnibus, quicquid in unum diem deliquissent, remittere edixit: eo quoque tristissimus, quod contractæ in armis copię essent. Hoc non temerè factum ajebat, aut maligno fato Galliam; sed auspices deos hunc illi exercitum ca, quæ destinaverat, comparavisse. Coronâ igitur

patrio more sumptâ Timandram tantisper, dum ipse bellum gerit, præficit rebus. Sibi enim in Græcia hostes esse. His se confestim persequendis operam dare. Tum fortissimos militum imponit navibus, interimque, dum à littore solvit, præcedere me jubet cum exigua parte classis, & scrutari maria, præcipue quæ intercedunt Liguriæ atque Sardinia. Functus officio, omnibusque exploratis, jam lentius ago remigia, certus ipsum venientem opperiri. Ex illius conspectu atque colloquio, scies, hospes, me parcatantum Regem laudavisse. Sed quando à Græcis pleraque Sicilia incoluntur, & ille maximè Græcas urbes obivit; dic verò, num ipse de vultu aut fama Astioristen novisti?

Jam magis suæ spei Arsidas credens, obtutuque in terram defixus, postquam diu secum omnia exegit; Astioristen, ait, neminem novi, fortè de alio nomine; si præterea aliquod habet, agnoscerem. Subitò Gobryas; Et verò aliud, ut ab ipso audivi, sibi fecit, ut securior esset humilioris, quam fingebat, fortunæ simulatio. Poliarchum aiebat se illic vocitari. Comitem quoque, qui nobis de nomine patris Cerovistus est, si memini, appellavit Gelanorum. Exciderunt ad hæc nomina Arsida vires. Quem ut Gobryas attonitum, hilarique affectu divellum vidit, cœpit quoque expectatione latitum confundi; Donec ille; Quis Deus tam propitiæ captivitatis author tibi me tradidit? Errassem mihi hercule per littora vestra, dum Rex interim navigat; & inutili voto, apud ignaros pro Astioristen Poliarchum flagitavissem. Poliarchus est ille, quem quaero; ea nunciaturus, quæ sospes non potest ignorare.

re. Et ô vos tanto Rege fortunatos ! ô candidos
 allix dies ! Quos non afflabit nominis vestri ter-
 or ! quanti ambitus Regibus exteris ac gentibus erit
 amicis aut hospitibus vestris censi ! Id ipsum
 e beat, quod video vos cum exercitu navigare.
 quamquam scio non pugnam, non aciem, sed
 triumphi speciem fore. Nam videre, non experiri
 nec arma æmuli vestri volunt. Sed properè Rege
 convento mihi opus est ; cujus privatim etiam ho-
 es sum. Gobryas his auditis profusiùs Arsidam ve-
 eratus, haud ambigùè percunctabatur, quid affer-
 ret, aut à quo veniret. Sed Arsidas post incautum
 libiti gaudii impetum prudentiùs sermonem tenens,
 magnopere dolebat, quod Gobrya solerter reticente
 Siciliam vehi exercitum, ipse se totius negoti-
 arum esse temerè prodidisset. Elusis igitur qua-
 sitionibus, quibus eum Gobryas deinde urgebat, co-
 t multum flagitare, ut celeri navigio ad Poliarch-
 um mitteretur. Et Gobryas ; Inhibebimus, in-
 ait, nostrarum navium cursum, hospes, non de-
 actis tantum velis, sed anchorarum jactu, si hæc
 varia ferunt. Ita haud dubiè regia classis, quam scio
 non segniter navigare, istà nocte ad nos perveniet.
 quod si prima lux nobis illum non conjungit, tri-
 mem statim dabo, & robustissimos remigum, qui
 vehant. Interim acquiesce in hac puppi, nec se-
 us, quam inter familiares tuos impera. Post hæc
 verba strato admotum reliquit, prociditque in vicino
 se lecto : quamquam vix somnum lætitiâ capiebat,
 Arsidas inter cætera mirabatur, cur non monuis-
 : Argenis, Poliarcho verum nomen Astioristen esse ;
 od à se oblivione omissum quoties & ipsa virgo

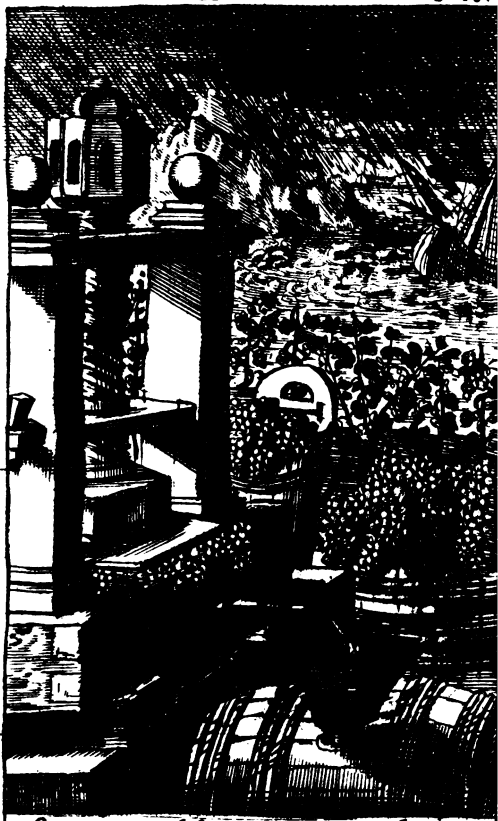
meminerat, ut acris cupiditas facillimè turbatur, etiam erraturum Arfidam, vano metu audebat omniari.

CAP. XV.

ARGUMENTUM.

Nox media vertebatur, cum ventus exoritur, qui adductis nubibus cœlum eripit. Tandem in oram Sicilia procella jactantur. Neque classi Poliarchi tempestas parcat: quare in Mauritaniam appellere cogitur. Inopino tumultu excipitur. Qui tamen desistit, postquam amicam se ad Reginam venire testatur. Causa tumultus repetita res à Radioban: propter quas bellum indixerat.

JAmque non duces tantùm aut milites, sed & remigum multi quiete levabantur. Unus erat navis prætoris gubernator, cui suspectum erat cœlum, montiumque natura, quos à latere attollit Liguria; expertus solitos esse, quâ se demittunt, rursusque eriguntur, per angustas divisorum cacuminum spacia, procellas subitis flatibus in mare præcipitare. Nautas itaque vigilare hortabatur, & ad omnes sollicitus auras, jam certius expectabat tristiora. Nox media vertebatur, cum à montibus ventus exortus est, qui inter navium funes erectos ad malum, primum quidem sibilo ludens, mox suspensum mare exulit; adductisque nubibus abstulit cœlum. Turbabantur subitâ festinatione nautarum officia, simul inter se clamore sublato, simul undis fracto strepitu nondum vacuas aures repetentibus. Excitatus Gobryas erat, & ex gubernatoris vultu admonebatur

*Non nisi pressa dabit vitis generosa falernum:
Non nisi res multo paeta labore venit.*

tur non vulgare esse periculum. Quisque ergo mone-
re audebat, quisque præcipere; ut penè tumultus
ignarorum nauticæ artis non minore periculo cresce-
ret, quàm tempestatis fervor. Atri fluctus, aut eru-
to liventes fabulo, inter nocti horrorem cerni non
poterant; nisi eùm ingenti fragore alii velut accen-
sam mutuo verbere aquam instat scintillarum mit-
tebant in altum, rursusque sorbebant. Solus ille spu-
mæ attritus micabat in tenebris, qui sæpè ominoso
impetu superans objecta latera in medio fulgebat na-
vigio. Intuta anchorarum mora erat; quia spatium
navibus negabant, quo aliquid indulgerent incum-
bentibus ventis. Alius deinde timor urgebat, ne,
si vincula deessent, inter se implicatæ triremes fran-
gerentur. Tandem omne nautarum consilium tem-
pestas pervertit. Nam nec corrigi cursus poterat, nec
fisti navigia. Ferri cœperunt, quâ ventus jubebat; ali-
quid scilicet veli relinquentes ad antemnam, quò na-
ves per dispares fluctus librantibus ventis starent.

Nocte exactâ nihilo lætior dies fuit, tristis im-
bre, & circumstantis mortis imagine. Noctem quæ-
que secundam vis eadem venti obtinuit. Ortâ dein-
de luce, ardor quidem tempestatis intepuit, sed non
plagam agnoscebant, non maria, numeratisque navi-
bus paulo minùs mediâ parte abesse aut periisse que-
rebantur. Ubi vero cura salutis jam propemodum
assertæ passa est ad alias sollicitudines descendere, lo-
qui cœpere de periculo Poliarchi. Quando enim
illum haberent, aut quò quærerent, forsitan in adver-
sa aut ignota littora expulsùm! Ubi denique ipsi
essent, quòsve portus intrarent, affectis navibus, syl-
væque, & pice, & littore tuto egentibus? Arsidas

omnium immanissimè fortunæ maledicebat, quòd dejectus à tanta spe, nesciret undis an terrâ essent errores repetendi. Non ampliùs Galliam, non Rhodanum destinari; sed vago, & quas maximè terras vellet ignaro, pererrandos omnes sinus, quoscunque tempestas potuit aperire Poliarcho. Unde illi Phæacia esset navis, quæ sine gubernatoris opera in destinatos cursus ultro se flecteret? Numerare Argenidem dies; ad quam si vacuus rediret, quantum abesset à parricida? Quamquam enim monuerat Gobryas in Siciliam Poliarcho esse iter; metuebat, ne de tempestate lassus confideret in portu, aut segniùs navigaret, dum interim effluit tempus, quo se ab Argenide expectari voluerat.

Hæc volventi, &, qui mos infœlicium, penè cum Gobryâ jurganti, quòd se in cursu ad Poliarchum tenuisset, nunciant nautæ instar nubeculæ aut caliginis procul videri; id se terram opinari. Quæcunque illa esset, eò tendere Gobryas jubet. Cum summâ vi remigassent, medio penè die quidam in exiguis lembis excepti sunt, qui finitâ tempestate maria legebant, exploraturi si quid ad eos naufragia tulissent. Per hos est cognitum, illam Africæ plagam esse; cæterùm arenis infidam, quas brevia huc & illuc tegebant; Non procul abesse Numidiam. Desertus haud longè erat portus, nec certum, an satis hospitalis. Sed necessitas subigebat omnia ventis & pelago arbitrari tutiora. Ad terram igitur duces ipsi fuere, qui de regione indicaverant; Relictiq; pauci cum lembo, qui socios, si qui in proximo errabant, colligerent, magno deùm favore, omne, quod à Gobryæ classe aberat, intra noctem receperunt. Ita,

ut

ut in malis rebus, optimè erat; omnes incolumes, nulla funditus navis perierat; Incolæ præterea sic-
eis piscibus, cæterisque quibus paupertatem susten-
tabant, alimentis exhibebant insolitæ humanitatis
officia.

Sed nec classi, quam ducebat Poliarchus, tempe-
stas pepercerat. De Sicilia, de vindictâ, de nuptiis
cogitantem, haud injustè impleverat sui fiducia.
Quando in regio habitu erat, tot opibus, tanto ex-
ercitu sublimis, cur generum aspernaretur Melean-
der? Radiobanem, Archombrotum, & si qui præ-
terea æmuli erant, seu privatis seu publicis armis de-
cernere vellent, audebat despiciere. Ad extremum
legem Siciliæ, quæ potentiora matrimonia abnue-
bat, vel se ferro recisurum credebatur, vel interpreta-
tione remoturum; Ne Sicilia nempe Gallico sceptro
diceretur accedere; sed legibus antiquis viveret; &
si plures peperisset Argenis, esset secundæ prolis he-
reditas. Inter hæc studia videbatur navigium non
satis ferri ventis, aut agi remigibus. Ibat ergo per
transra, tonfasque lassabat; cùm illa tempestas incur-
buit, & à cursu, quem instituerant, submovit. Ipse
quamquam intrepido animo erat, tamè cùm assilien-
tes pertinaciter undas vidit, & veluti suum caput vo-
ventes, matri & sponsæ dedit, ut mori timeret. Tor-
pentes itaque magnitudine mali admonuit, ne artem
projicerent, nève ultima timerent; nobiliora sibi fata
deberi, quàm ut eâ ætate undis obrueretur. Eâ spe
quamquam habuit ad officia strenuos; parum tamen
potuere in acerrimos fluctus, donec classe compulsâ
ad externæ & ignotæ regionis prospectum, sponte
mare detumuit. Tunc verò nec remigibus vires ad

novum laborem supererant, nec debilia navium latera, & pondere tot undarum, quæ in illas arietaverant, laxa, diutius navigationem ferebant. Ægerrimum id erat Poliarcho, omnes dies, qui ipsi extra Siciliam lucebant, sibi & Argenidi capitales credenti. Vicit tamen nautarum consensus, timorque naufragii. Nam & sibi propter Argenidem charus esse inceperat. Perere igitur proximum littus jubet, si quam navibus stationem reperiebant.

Adhuc incerti erant, qui homines aut quæ tellus; sed amœnam plagam esse multæ arbores monstrabant, medicique colles ad mare. Varia quoque navigia, ad piscationem, aut merces passim stabant in anchoris. Præmiserant igitur nautas in expedito lembo, sciscitaturess, quæ pars terrarum esset; quibus mox ad Poliarchum referentibus, Mauritaniam esse, ipse locorum speciem à summo contemplatus tabulato; ô Gelanore, inquit, nosti fluvium? nosti oppidum Lixam? nosti procul in hoc colle Dominæ villam? Hæc illa est Mauritania nobis amica; illud optimæ Reginæ Hyannisbes imperium. Non nos fata in totum averfantur, quæ fractos ac nescios impulerunt ad fœderatum littus. Sed ne subito classis adventu terreamus imprudentes; vade prior ad Reginam. Qui me casu egerint, mone; ora placidum navibus meis portum. Interim adverso remigio naves circa hos fluctus sistemus. Statim rumor inter classarios nautasque vulgatus est, hospitalem suo Regi esse terram, quam cernerent; nihil secius quam in patriæ sinu tam vectoribus fore, quàm ratibus. Haud tardè, quod vehementissimè optabant, alacres crediderunt; latoque celeusmate rates impulsas, ubi deinde inape-

Imperatum est, pariter à cursu obliquis sustinuerunt remigiis. Nam ad portum, priusquam indulisset Regina, accedere non placebat.

At verò Gelanoro, ubi primum in expedita rate subiit flumen, inopini tumultus atrocitas illam prolixam securitatem eripuit. Quippe undæ concitatis fervebant navigiis; multoque terrore, totas ripas tela compleverant. Causa subiti motus fuerat, visus procul in mari cum exercitu Poliarchus. Nam hostilem classem audiverant (nec fama tallebat) in eos navigare. Illam esse tunc rati, formidolosè decurrerant ad arma. Pauci adhuc milites lecti; vix aliquæ naves armatæ; (Nam haud pridem denunciatum erat venturi belli periculum.) Civium ut plurimum iste concursus fuit, qui tumultu insani circumstetere densis scaphis venientem Gelanorum; Quia præconem ab hoste jam vicino, & sub eo nomine exploratorem, credebant. Ille quamquam perturbatus, tamen identidem repetebat, se amicum & foederibus rutum, non meruisse aut timeri, aut diripi; Denique à Poliarcho ad Reginam nuncium advenire. Fortè adfuit, qui hospitem agnosceret; ex eodem littore paucissimos ante menses cum domino Poliarcho summo favore Hyanisbes digressum. Mutatis igitur vulgi affectibus, cœperunt de classe rogare, quam cernebant. Ille non exercitum Africæ inimicum, sed Poliarchum adesse cum suis copiis confirmavit. Sic in terram egressus, perductusq; est ad Reginam, quam belli præsentis opinione attonitam, ita refecit, ut non tam cum militibus Poliarchum, quam præfides Africæ deos advenisse arbitraretur. Protinus ex purpuratis missi, qui Poliarchum invitarent ad terram. Ipsa pluribus in-

terrogare Gelanorum, quas imperio gentes obtineret Poliarachus, in quos arma destinavisset, quove consilio sub veste privata antea suppressisset majestatem. Gelanorus, quæ premenda aut referenda essent haud nescius, Reginx animum dulcissimis allevabat sermonibus; ut vix eum ad dominum redire pateretur de hospitii humanitate nunciaturum.

CAP. XVI.

ARGUMENTUM.

Quamquam Hyaniæbe duplici sollicitudine angitur, tum instantis belli, tum literarum, quas à filio Archombroto de fœderibus cum Argenide incundis acceperat, purpuratos tamen mittit, qui ad hospitalitios lares Poliarchum sollicitent.

Quintus jam dies erat, ex quo cibum ipsa Regina vix sumpterat, occultis & publicis curis gravis. Namque ut Radirobanes inverecundo in Argenidem scelere fœdus, Calarim rediit, pensatoceptorum dedecore, timuit, ne leviolem suorum reverentiam deinde experiretur; haud dubius ita vulgi, ita militum animos esse, ut Principes ex successibus æstiment. Dari enim virtuti foelicibus, quod fortunæ est; & frustratos impetus contemptu vindicari. Ne itaque ocio sermones sererentur, utque præterea implacidam mentem novorum motuum gustu reficeret, in belli consilia rursus incubuit, sed in Siciliam confestim redire non placebat. Quia se illic expectari non dubius, omnia fervere paratibus augurabatur. Inveniendos potius esse, in quos interim verteret impetum, dum & novi milites ad arma durarentur; &
deinde

deinde ex mora remittentibus Siculis curam, improvius in Meleandrum invaderet. Nec defuit cupienti novi belli occasio. Diu erat, quod Mauritaniam invadere meditabatur. Et hæc causa fuerat classis ornandæ, quam deinde Argenidis & Sicilia potius injeçta spes, ad iustiora in Lycogenem bella provexerat. Tunc verò & antiquæ movendi in Mauritaniam causæ redibant in animum; & ad illas præterea visæ sunt recentes accedere. Fortè enim Mauri peiratz, non magis externis quàm popularibus graves, ex aliquot mercatoribus Sardis prædam egerant; & ipse ex Sicilia rediens spoliatorum questus lætus accepit. Neque mora, tanquam publico Maurorum consilio illata hæc fuisset injuria, ad Hyanisben misit, non modo qui res repeterent, sed juberent de noxiis dari sibi supplicium. Illa, neque res suo rapas auspicio, neque fontes in sua potestate esse, respondit, aut illos se pro civibus habere. Vindicarent se Sardi, ubicunque noxios deprehenderent: Sequoque ultione, quæ posset, accessuram. Radirobanes, responso Reginae in deterius apud Sardos de industria vulgato, finxit acrius iram: Sardiniam à Mauris sperni, & ideò neglectos esse questus, quia minæ abfuerant.

Itaque tanquam satis violatis fœderibus, non modò ulcisci mercatores, sed & repetere majorum suorum jurgia cum Mauritaniae Regina constituit. Nam veteres Sardiniae Reges sibi deberi Mauritaniae sceptrum contenderant frequentibus bellis. Postea sæpè has lites aut induciæ, aut nomen pacis suppresserat, quæ mox (ubi alterutri Regi placebat) veluti à somno receptæ, specie æquitatis libidinem armò-

rum tegebant. Tunc verò Radirobani visum, sic exercitu uti, quem à Sicilia ferocem reduxerat. Et quòd mulier in Mauritania imperabat, facilior promittebatur victoria. Ut hæc tamen armorum & violentiæ libido ad imaginem juris accederet; adornavere illico Fecialem, qui auspicaretur bellum, dum subitis in Sardinia delectibus reparantur legiones. Et ille ubi Lixam pervenit, ad Hyanisben intromissus, eam, nisi sceptro decederet, nisi Mauritaniam Radirobani traderet, strenuè adfuturos cum exercitu Sardos, qui jus suum persequerentur, audacter pro sui muneris inviolabili sanctitate admonuit. Regina improvisò territa malo non tamen cunctanter respondit; Vile esse Radirobanis cœptum, quo mulierem cogitabat pervertere, fortè robur non ausus in viros experiri. Annorum plurium pacem, nihil læsum, nullo in populismotu, corrumpere, in perfidiæ vicinia esse. Non posse falli deos; Sed nec abesse humana præsidia; Neque unam esse Tomyrim, quæ sanguinem sitientibus sciret dare. Ab ea digressus Fecialis, ubi stetit in littore, dexterâ hastam tenens; Quòd, inquit, rem Sardorum publicam Mauri violant, nec moniti emendant contumaciæ; quodque Rex & Populus Sardorum Regina & Populo Mauro bellum iussit; Ob eam rem ego Rexque & Populus Sardinæ, Regina & Populo Mauritanæ bellum dico facioque. His solemniter dictis, telum emisit in hostico, & receptus in navem viam ad Radirobanem relegit.

Audebant Hyanisben proximi amicorum incusare, quod abesse filium esset passa, in quem debuerant belli curæ incumbere. Se enim ideo ad contumeliæ

meliam faciliores Radirobani visos; Venire quasi ad vacuum regnum hostem; illamque aciem despicerem, in qua virilis purpura non fulgeret. At illa fortunam plus quam se peccasse referebat; quæ rerum placidissimum cursum inopinâ tempestate turbasset. Sed & filium non procul abesse; & impigrè rediturum, acceptis literis, quas ad eum cogitabat. Interim milites legerentur, nec quicquam sedulitati deesset, quam illa tempora quærebant. Vix biduum inde processerat, cum de rebus, quæ instabant, inter Proceres agitantur nunciatur, alterum ex filii servis (duos enim omnino abvexerat) pervenisse ad Regiam. Stupere scilicet omnes, videbaturque non impar fabularum vanitati felicitas; in ipso temporis articulo advenisse, qui certò de Principis valetudine referret, moneretque unde esset arcessendus. Servuli autem ad Reginam mittendi causa hæc fuerat. Archombrotus postquam ad nuptias Argenidis nihil deesse sibi vidit præter auctoritatem matris; ne sibi moræ esset in latissimis rebus, ad eam famulum dimisit cum ejusmodi literis, quas juvenis, & amator, & inter illos impetus tamen maternæ potestatis haud oblitus, scribere poterat. Porro mater erat ipsa Hyannisbe. Is verò inter suos Hyempsal dicebatur; Sed ex matris imperio ad Græcos navigans, genusque dissimulans, conveniens illi genti nomen assumpserat. In iis literis magnoperè suæ in matrem reverentiæ imputabat, quod ex jussu ipsius generis sui fortunam fideliter tacuisset: Cæterum felicitatem offerri, quæ superaret omnia vota; Affinitatem cum opulentissimo Rege, possessionem Siciliæ, Virginemque, in qua animi dotes tantæ hereditati præstarent.

starent. Orabat, ut Regi, cui tantoperè ignotus placuisset, suorum natalium decus liceret aperire. Etiam ipsa ad filii hymenæos Optimatum præcipuos dimitteret, pecuniamque, & opes, quæ Mauritaniam commendarent, Siculis in illius auspiciis transi-
turis.

Reginæ non tantum non jucunda epistola fuit, sed ad illius lectionem contrerita sic expavit, ut, qui aderant, nihil lætum de Principis valetudine suspicati, percunctarentur à servo, quid dignum attulisset eo Reginæ vultu, quem cernerent. At ille Hyempsalem non modo valere, sed & apud exteros egregiè florere confirmabat. Hyanisbe quoque non dubia, ex sua consternatione alios timuisse, vultum collegit; deumque auxilio incolumem filium dixit brevi rediturum in patriam. Sed ubi secreta fuit cum famulo, qui literas attulerat; Puto, inquit, satis tibi à filio imperatum, ne hîc ulli enuncies, apud quam gentem versetur. Tu sodes diligenter fidem serva. Neminem enim meorum scire hoc volo. Oportet præterea, ut strenuè redeas. Primo mane abibis hinc ad illum. Fides tua effecit, ne te præmiorum admoneam, quæ utrimque te expectant. Hæc effata secessit in Gynæcéi penetrabile, non magis de Radirobanis injuriis quàm de filii voto sollicita. Tantamne vim negotiorum mihi subito esse objectam? Hinc Sicilia affinitatem timeam, illinc arma Sardinia? Tûne, charissime, ut Meleandri gener fias? Ut te imprudens in eam regionem miserim, quæ te, & nobilissimam virginem unâ ruinâ perdat? Avertant Cœlites, quod meo errore merui. Quid heu semel, & Radirobanes mihi regnum, & Argenis filium tollit?
Sic

Sic plena terroris sumpfit ceram, in qua ejusmodi
 verba posuit: Quantum cogitationes tuæ à rerum
 nostrarum fortunâ abhorreant, mi gnate, hinc scias;
 quod vix ab otulis meis abscefferat Fecialis Sardi-
 niæ, nobis à Radirobane denunciator belli, cùm li-
 teras tuas accepi; quæ te intempestivo hymenæo
 instare docuerunt. Fortunæ gratulor, & virtutibus
 tuis, per quas effectum est, ut adhuc de genere &
 opibus ignotum, Meleander suâ affinitate dignum
 existimet. Sed maculabis tuam famam, si amoris in-
 sulgens, matrem & patriam fines turbulentissimi Ra-
 dirobani prædam esse. Noli Siciliam, utcunque do-
 talem, maternæ Africæ præferre; quam incolumem
 fix habebis, nisi confestim huc properas. Scis,
 quanto facilius res servari, quàm perditæ possint reci-
 pi. Post matrem assertam, post triumphos, & for-
 tissimæ pietatis decora, ibis major ad fœdera, & di-
 gnior peti. Sed neque in Radirobanem solum, aut
 bellum, moras retuleris, quas nuptiis illis jure mater-
 no injicio. Periisti, mi gnate, nisi prius loqueris mi-
 ni, quàm ducas Argenidem. Redi confestim ad cha-
 rissimam matrem. Gaudebis ædepol, & grandem
 pietatis mercedem esse intelliges, hoc ipsum, quod
 nihi parueris. Nam ut meam mentem scias, adeo
 interest ante conjugii sacra, à me ipsa te moneri de
 rebus arcanis, quæ non literis, non nunciis credi pos-
 sunt; ut, si postvertas officio, me tibi matrem negem.
 Accedam ad Radirobani partes, ne hereditate & vel-
 uti spoliis meis exultes, quam mœrore confeceris.
 Nam hoc satis imperatum tibi puto. Indolem no-
 vi, quam non potes ullâ fortunâ aut pereginatione
 kuisse. Cæterum, ne me tuis pervicaciter votis pu-
 res

tes averſam, nihil abnuo quia Sicilæ Regi indices te filium meum eſſe. Qui ſi te generum optat, ſi tibi eum filia Siciliam vovet, tecum idoneam mittat manum, quâ irruentibus Sardis obſtes. Faxo in Siciliam illico redeas, poſtquam te hic filium ſenſero, & Radixobanes hoſtem. Vale. Conſcriptam in hunc ſenſum epiſtolam ſervo cùm traderet, adjecit, ut filium hortaretur, nullibi moras ducere, priuſquam perveniſſet in Africam; & hæc piè curare, quæ ipſa his literis mandabat. Servus omnia pollicitus, ut decebat, tamen biduo ob tempeſtatis vim mari excluſus, vix denique à portu ſolverat, cùm aſſeſſe Poliarchum Gelanorus nunciavit.

CAP. XVII.

ARGUMENTUM.

*Hyanisbe regio cultu Poliarchum in arena excipit,
& ad Cæleſtis Dea templum provocat. Reliquum
diem belli cura abſumit.*

TUnc verò Hyanisbe, non ſine deſum numine adveniſſe vires amicas præfata, Poliarchum in arena cultu regio curat excipi. Ipſa, cùm Aulam intraret, obvia fuit. Et exacti memoria beneficii, & præſentis operæ, quam ab eo ſperabat, neceſſitas, humanitatis officia geminabat. Tanquam cum filio loquuta eſt; niſi quòd reverentia accedebat blanditiis. Nec deerat ille laudibus ſuis, tam ſubmiſſus in Reginam, tam concinnâ modeſtiâ ſe inferens, ut plerique ſucclamantes tanquam matrem & filium uno ad deos voto conjungerent. Diſpoſiti in littore erant, qui duces illius militesque exciperent. Publicè
omni-

omnibus hospitium præbebatur. Maurorum una vox erat, gentem externam nullo Mauritaniæ junctam commercio, nulla stipendia querentem, adesse, quæ suo sanguine periclitantes tutaretur. Ergo amplecti venientes, & pro se quisque benè hospitibus precari; in liminibus quoque vina coronasque statuere; Ut mirum esset Gallis adhuc ignaris, quod Afri beneficium petebant, alicubi, terrarum melius peregrinis quàm in Gallia sua esse. At Regina non morata diutius, quàm dum à vestibulo Poliarchum ad Aulam deduceret, ita loquuta est; Ecce te Regem, vir fortissime, non nunc primum cognoscimus. Nuper sub privato habitu cum hîc esses, suspeximus tuas dotes, quas diligenter explorantibus nulla minoris sortis simulatio eripuit. Tunc quidem me mihi reddidisti, cum animam propè meam latrones abstulissent in cistula. Jam verò ut asseras tuum munus, sive tuo sive cœlitum consilio huc cum armis appulisti. Quippe improvidam, & pace nimia deceptam, Rex Sardiniae Radiobanes bello aggreditur. Expectamus quotidie classem, nostris littoribus infestam. Nec contrahi vires tantillo momento potuerunt. Mulier sum. Filius abest. Tu patrocinium suscipe; & gloriæ tue tribue, ne Reginam, & injuriis petitam, videaris despexisse. Equidem summam tibi rerum permitto. Tantum aliquos dies ad præsidium morare; ut nemo de Radiobanis furore sine mentione tue virtutis loqui possit. Quantumcunque; & quocunque festines, legitima erit hæc mora.

Hæc dicentem non modò majestas, sed & moestitia ac penè lacrymæ commendabant; Pudebatque Poliarchum extremam oranti opem tardè annuere.

Sed

Sed rursus amoris sacramentum , & quod supplex etiam ac misera erat Argenis , submovebat stimulos præsentis pietatis ; donec vehementer miratus Radirobanem ab Afris timeri , quem credebat in Sicilia esse , percunctatus est , ubi ergo terrarum is degeret. Quem postquam intellexit à Sicilia abscessisse , & vel esse in Sardinia , vel adversus Africam navigare , acerrimo metu cohorrui , ut raptâ aut traditâ Argenide recessisset in patriam. Nec distulit quaestionem ; Et ecquid audistis , ait , illum Siculi Regis generum esse ? Hyanisbe , quæ ex Archombroti literis certa erat innuptam esse Argenidem (breviter quidem mirata , quid hoc ad Poliarchum) negavit ejusmodi quicquam factum. At ille ignarus , quis hanc sibi operam dedisset , quâ depulsus ratione Radirobanes , quove authore esset ; cogitavit , nihil tunc igitur causæ esse , ut tam præceps Siciliam cum exercitu peteret. Nam quid præter Radirobanem urgeret Argenidem ? At verò apud omnes pro flagitii infamiâ fore , si desereret Hyanisben , & veluti traderet hosti. Mittendum ex fidis hominibus aliquem , qui interim Argenidem solaretur , & negotii admoneret , quod necessarium fortuna objecerat. Quòd si non impetu hoc bellum veniret , sed tempore traheretur ; tunc se pace Reginæ , relicto in Mauritania præsidio , cum copiarum parte discessurum ex Africa. Neque parvum manendi incitamentum erat Radirobanes , velut fatalis hostis ubique objectus : Ulturum enim se , specie vindicandi Hyanisben , dolores , quibus ille Argenidem cruciaverat. His paulisper pensatis , Reginæ in hunc modum respondit. Quòd silentio meo suspensam te habui ; ne crede , Regina , me ambigua

biguâ consultatione versasse, an esses relinquenda; id est, an paulo nequior ipso Radirobane esse possem. Sed me prædonis, non nunc primum apud me damnati scelus movit, rursusque meæ sortis felicitas, quæ meos errores propitia huc advertit. Nam seu te, Regina, seu causam, seu benevolentiam in me respicio, tantâ verecundiâ tibi devinctus sum, ut negare nil liceat. Quando igitur ita res tuæ sunt, omnia mihi posthabeo; Utere regni mei viribus; sciasque in te colenda nihil me tuo filio cessurum; neque impune, me vivo, futurum Radirobani, quodd tuam veluti orbitatem provocavit.

Adeò hæc læta vox Hyanisbæ & Proceribus fuit, ut in Cœlestis suæ ædem plerique decurrerent, omni suffitu gratias habituri de adventu Poliarchi. Nec religionem popularem averfata Hyanisbe, etiam Poliarchum provocavit ad templum. Concitata juveni erat ex maritimo periculo pietas: ut nec invitas ad numinis Afri limen accederet. Vidit ergo, & amoris sui vota illi Cœlesti commendavit; quam, seu Venerem, seu Junonem existimes, virginis specie factam leo vehebat, oculis in altum erectis, pectore quoque & primis pedibus in sublimē ita versis, ut in cœlum epiti videretur. Cœlestem Venerem, Parcarum natu maximam, primi Assyrii coluere. Hinc non longè ad Tyrios potuit commeare religio, & ab iis inter Carthaginis auspicia Africæ tradi. Tunc quidem in honore præcipuo Mauris erat: & sub signo istos versus marmore inciderant, quibus non modo illa dea; sed & Africa celebrabatur.

Ne

*Ne cælum, ne, diu, tuo subiecta Leone
 Irrupisse velis. Magis hîc tua limina serba,
 Læmina, qua votis meritoq; implevimus auro.
 Tu si diu faves, Libycis non finibus illa
 Praestet humus, cui Sidonii de littore Pontæ
 Virgo tulit nomen falso subiecta iugenco;
 Aut molles Asia tractus, quæ Martia multum
 Frangitur, & blando lascivit sydere Virtus.*

*Aspice, quàm latis jactat sese Africa fatis.
 Illam ingens curvis Nereus amplectitur ulnis,
 Ceu custos totamq; videt: Ni faucibus obftet
 Una Pharos, geminumq; solo discriminet aquor.
 Ridet cultus ager; facili sata credita surgunt
 Fœnore: Magnanimi celebrant deserta Leones;
 Et dites strident eborâ inter candida sylva.
 Hesperidum hæc fulvos genuit terra aurea ramos;
 Hesperidumq; Atlanta patrem, qui vertice magno
 Arduus in miseras cælum descendere gentes
 Non sinit, aut tactis sordescere sydera terris.
 Hîc tepidus lavit nascentem Pallada Triton.
 Hîc & fatidicus mediis in Syrtibus Ammon
 Haud sitit, & multâ velat suâ cornua sylva.
 Nos pater Armipotens, nos & Junonia servant
 Numina, nec montes spernit deus ales avitos.*

*Tu quoque, Cœlestis, Genitrix tu maxima rerum,
 Oadsis; Lybicas & qui jam dicere dotes
 Certabunt, seu Masa chelym, seu sumet Apollo,
 Te, dea, te primam, & tecum tua munera narrent.*

Nuncupatis apud Cœlestem votis, reliquum diem
 belli cura absumpsit. Quinquaginta varii generis
 navigia erant Poliarchum comitata. In iis ultra duo-
 decim armatorum millia ferebantur. Pars classis tem-
 pestate

*Ora laborantis bovis laudare compescere fas est;
Non omni privat Lex bonus are suos.*

pestate debilis in arenam subducta, alia, pelagi fluminisque observatura confinium, cum Mauritaniae triremibus in stationes divisa sunt. Trabes, remos, & cum funibus vela, omnia denique armamenta, ingens festinatio conferebat. Inter mare & urbem delectus castris locus; & additi Gallis Mauri vexilla in eodem fixere principio; induti more gentis ferarum ingentium pelles, & Elephantorum terga curvantes in usum clypeorum: Paucos tamen hos esse Poliarchus dolebat. Nam vix ad tria millia scripti milites erant; Cives autem, castris inepta multitudo, intra Lixam cum armis ad moenia aggresque servandos continebantur. Neque ille dubitabat, quin cum Gallicis, quas advexerat, copiis posset debellare Radirobanem. Sed si bello, non praelio opus erat; quid faceret in Siciliam iturus? Solusne proficisceretur? an suos milites secum abveheret, quos Hyanisbe propemodum solos habebat? Huic curae intentus, constituit hortari Hyanisben, ut gentilem aciem ampliori delectu adornaret; Non quasi Radirobanis metu, suive discessus mentione injecta; sed veluti transferendo in Sardiniam bello, si forte timidioribus mutatus consiliis hostis cessaret.

CAP. XVIII.

ARGUMENTUM.

Quod exigi tributa nulla debeant, Hyanisbe Poliarchum ad ea impellentem arguit. Nam ad naturam accedit, ut quisque opibus fruatur industria sua partis: Et civili rationi commodum est, ut, quid suum est, quid alienum intelligat. At enim
are

*ere multo ad quotidianos Regia praesidiorumq;
sumptus opus est. Esto: sunt patrimonia Regum,
& portoria, quae sufficiunt, si egratiosis non pro-
digunt aut non negligunt. Fit enim plerumque,
ut Reges innocentissimum vitae genus, vivendo
de suo vectigali omittant, aliudque instituant
prædæ proximum.*

Igitur postera luce, de belli ratione cum ageret,
suasit, ut tributum in belli apparatus Mauris omni-
bus imperaretur; quò Regina pluribus cohortibus,
atque turmis, gereret bellum; Numidas quoque, qui
in vicinia erant, mercede conduceret. Utilissimum
consilium (retulit Hyanisbe,) & quod meæ etiam
menti succurrerat. Sed quis locus convocando nunc
ex tota gente concilio, cujus necessaria est tributis in-
dicendis authoritas? Stupuit Poliarchus, liberis re-
gnis assuetus. Non ergo jus regium, non regionis
discrimina, satis populum cogere ad tributa; nisi ipse
per homines à se legatos consentiat? Scilicet nervos
imperii, id est, ærarium, in potestate populi esse; Hunc
arbitrum rerum, & suorum Regum Regem uno hoc
jure publicis omnibus cœptis, consiliis, viribus,
moderari? Certè non regnandi veras leges hoc pati;
non cum summi imperii nomine convenire. Cœpit
deinde hortari Hyanisben, ut excutere anniteretur
pessimi moris jugum, quo sceptrorum libertatem
Mauri adstrinxerant. Et tentandi, an id populus pa-
ti posset, tunc commodissimum tempus esse, cum
externo pavidi bello crederent pensione, quam Regi-
na imperasset, se salutem redimere; Videberis, inquit,
non novandis quidem rebus intendere vim regiam;
sed sub discriminis articulo extraordinariâ quidem,
sed

sed necessariâ ratione id æris impetrare à civibus. Quod si successerit ; præjudicio utique erit, ut & in cæteris periculis, nihil rogato populo, idem necessitatis terror ad tributa sufficiat. Et, ut quamvis averſæ, aut fastiditæ rerum species ipſo uſu nobis conciliantur, paulatim aſſueti patientur ex uno Regis ſuffragio rem pendere ; magno quidem ipſius populi commodo, cui ſæpè libertatis umbra illuſit.

Scio, retulit Hyanisbe, multum mihi, proliq̃ue acceſſurum, ſi hanc nobis poteſtatem pararem. Sed nec unquam abſque discrimine ea novitas profertur in populum ; & nunc omnium minimè, cùm in hoſtem concitandi ſunt animi ; jamque ſatis externi eſt mali, abſque civili diſcordia. Ædepol efficacius Rاديوباني pugnarem, quàm ille omni exercitu, q̃tem parat. Nam & Maurorum contra me ſtudia accenderem, & illi placarem. Dii præterea obſtant, ne hunc morem violare aggrediar, quem omnino exiſtimo ſanctiſſimæ æquitatis pleniffimum. Quem autem ? ſubjicit Poliarchus. Ne, inquit Hyanisbe, inconfulto populo aut invito, ulla tributa Rex imperet. Placene Reginae perſonam nunc exuam ; quæque ſæpè in hanc rem audivi, aut ipſa cogitavi, recenſeam ; Vel, ut mecum ſentias, vel, ut errore me liberes ? Placet, inquit, Poliarchus. Patrocinare illis, qui nec perdi niſi propriæ poteſtatis licentiâ poſſunt ; nec ſervari niſi ad obſequiū reverentiam adacti. Simul ſe ad audiendum compoſuit, juvenili animo indignatus id, quod tantopere ſentiebat, oppugnarî ; Neque ratus Hyanisben tam ex animi ſententiâ loqui, quàm ſubductæ poteſtatis pudorem ſpecie æquitatis regere velle ; quaſi ſublevaturam ſuas anguſtias,

stias, si ad sortem, ad quam ipsa adigebatur, alios Reges damnaret.

At illa ; Principatus conditos scimus, ut vi sublatâ, quæ omnia ad potentiores trahebat, ex naturæ & rationis imperio agantur res humanæ. Quid autem ad naturam magis putes accedere, quàm, ut quisque opibus industriâ suâ partis fruatur ; aut rationi civili commodiùs, quàm, ut intelligamus, quid nostrum, quidve alienum apud nos sit ? Atqui de medio utrumque tollimus, si, quæ cives suâ diligentia peperere, vindicamus, ut lubet, æratio, facimusque, ne sciant, quantum ex domesticis opibus Regi, quantum sibi jura attribuant. Quî enim id sciant ; cùm non hoc suum, ac ne legis quidem arbitrium sit, sed Principis duntaxat unius ; cumque tributo semel exacto, adhuc ipsi simpliciter suis bonis non gaudeant, quæ aliis scilicet Regis edictis possunt delibari ? Mistæ hereditatis atque confusæ quot mala sint, si ignoras, respice ferventia litibus fora. Hanc communionem, hoc chaos, non amici, non fratres diu ferunt. Ipsæ denique uxores scire volunt, suis ex bonis quid in maritum transferant, quidque sibi recipiant. Quis igitur diuturnam & publicam pacem speret, si quæ Rex adimit civibus, facit sua ; quæ relinquit, adhuc habeat cum illis communia ?

At verò ubi tollendi tradendique fines sunt, ea æquitas à natura præscripta cuique familiæ limites suos, jura, officia, designat. Spes deinde placendi, & aliquid utrimque vel impetrandi, mutuam necessitudinem insinuat inter Regem ac populum. Quippe populus, ne Princeps commissum sibi ferrum summo jure stringere amet, ne temerè incat bella vel paces,

paces, ac imperitis aut levibus publica munia divi-
 dat, sponte regiam gazam de suo implebit. Erunt
 hæc præmia, quibus Principis virtutes donabit; simul-
 que præteritis beneficiis gratiam referet, & futura
 merebitur. Rexque vicissim non committet, ut cives
 sævis aut externis moribus lædat, nihil quoque, si du-
 rius cum illis agatur, de suo concessuros. Hæ sanctis-
 simæ sunt habent, quæ Regem populumque jungentes,
 utrimque ab injuriis & superbia arcant luxuriaturam
 potestatem.

Sed opus est scilicet ære ad quotidianos Re-
 giæ sumptus; & ex magnificentia Regum de viribus
 & opulentia regionis exteri judicant. Quid præsi-
 dia? (inquires) quid classis? Vix ullum profundius
 mare, quod ingestas opes absorbeat. Equidem vera
 hæc esse, experimento quoque comperimus. Sed
 nec ullis Regibus tam angustè à populo legem di-
 ctam existimo, quibus ad hæc regni munera atque
 insignia non opes sufficiant. Ingentia illis patrimo-
 nia, & si probè curentur, satis dignitatem assertura.
 Portoria quoque non pauca, licitatoribus magno re-
 dempta; His pleraque præterea jura & in aliis gen-
 tibus aliisque diversa sunt. Hæc gaza, hæc opes, Re-
 gi ad splendorem sufficient, si regnare solus volet,
 nec prodigis animis, quos insanè aut serviliter amat,
 penè in purpuræ communionem asciscere. Ast ubi
 tam perdendi, quam rapiendi aviditas illum invasit;
 ut nec assuetæ & legitimæ opes, ita nec ulla tribu-
 torum acerbitas tantam voraginem explebit. Sub-
 eat imperia populus, suam operam suosque labores
 in ærarium conferat; at is Princeps (ut de Erisichtho-
 nis fame pueris narramus) semper vacuus, & ere-

etis in futurum voris, egebit. Eò quoque profusior, quò faciliùs credet rediturum sanguinem confecto arario. An ergo miraris abstinere populum nihil profuturo obsequio, & negare proceribus paucis, qui Regem circumfident, opes sibi & liberis paratas; quas tamen & Regi donabunt; ubi illas jam non ex prodigæ mentis morbo, sed efflagitantibus patriæ rebus exposcet?

Audio quoque in gentibus, quæ patientissimæ tributorum sunt, minùs illo obsequio Regibus agi, quàm creditur: quia patrios fundos, & quicquid Regibus in domestica hereditate est, paulatim hæc facilior popularis pecuniæ ratio atque fiducia evertit. Negligi enim patrimonia illa Regum, tanquam angusta, aut laboriosa, aut deniq; ad privatorum sortem accedentia, incipiunt; mox in gratiosos homines dividi, pignori dari, veraque aut simulatâ emptione excidere. Ita Reges innocentissimum vivendi genus omittunt, de suo vectigali; aliudquæ instituunt proximum prædæ; nec tam auctis quàm mutatis opibus, tamen veluti victores ferociunt.

An denique legitima regna à sævitia tyrannorum distinxeris; si utrobique res suas precario cives possident? miserorumquæ hominum tota interdum cum suis laribus supellex, de exhaustis domibus rapta, sub hasta & præconibus prostat? Nec invidiam facio vani spectaculi mentione; si vera retulere, qui in regionibus fuerunt, in eam sortem Regi obnoxii. Quod enim viritim imperatur, ut leve sit opulentis; At rusticos, at colonorum tenuiores, sæpè sic premit, ut non penum, aut stratum relinquat, in quo saltem percussi

culsi conquiescant. Quid hoste victore expectarent acerbius?

Tetigit Poliarchum de agricolis invidiosa narratio. Itaque non passus plura dicere Hyanisben, ita orsus est. Nollem isti (Regina) per quos hæc crudelium, ut memoras, tributorum fama ad te allapsa est, maligno compendio tradidissent rem obscuram: sed apertâ rei serie essent usi; quæ tam Reges, quàm ipsum vectigalium morem absolveret. Nunquam enim Regibus est animus hæc edi crudelitatis exempla, quæ memoras. Si verò quæstores ac Judices fortè interdum atrocius, quæ jussa sunt, extorquent; aut, qui viritim indicunt, quid de tributo exsolvere quemque oporteat, iniqui in nonnullos extiterint; An ideo Regibus tributisque tam sæviter irascendum? etiamque solvendi in totum publicæ rei nervi, qui ex ejusmodi vectigalibus constant? Esto enim. Pone eos errare, qui dividendis in singulos oneribus sunt delecti: Adde in capiendis pignoribus præter modum sævire lictores; Facias quoque, si placet, in crimine esse Reges, sub quibus hi mores rigeant; At nihilo iniquior erit ipsa potestas Regum; jus, inquam, de quo agimus, indicendi vectigalis. Nisi fortè justæ res non sunt, aut leges, aut jura, nisi eum iis justè utimur; exuuntque naturam ad virtutem eorum, aut vitium, quibus commissa sunt. Quid si populus jusserit tributum tibi conferri; Nihil magis legitimum, inquires. Sed in eo colligendo, si, ut sæpè fit, injustius duriusve cum civium aliquot agatur; an post hanc injuriam legitimum esse desinet, quod consensu populi ratum fuit? Nemo verorum Regum est, cui inconsulto

populo belli indicendi, pacisve firmandæ non summa potestas sit. At si temerè eo jure utentur, hostemque intempestivè facient, aut lacerent; quanto id populo damnosius erit, quàm ullà tributorum aviditas? Neque tamen, ô Regina, hanc ideò armorum potestatem negabis esse justissimam, quod eam, ut constat, possumus iniquissimè usurpare: Ut inde intelligas ex ingenio aut scelere hominum non æstimandam esse rectitudinem legum ipsarum.

Ajebas, daturus operam Principes modestiæ, cæterisque officiis, ut in suarum virtutum præmium ferant sponte à civibus tributa. Nescis enim, quibus maximè Regibus apud populum sit veneratio; quàm sæpè rectas artes despiciat; falsisque virtutibus, aut splendidis vitiis decipi amet, ut denique ejus studia à salute publicâ divertant. Imò adulandum plebeculæ erit, & ex illius libidine capeffenda negotia, ut deserti officii mercedem Principibus constituat. Frærum pretio removebit; pretio lasciviet, & peribit. Malè agitur cum rebus humanis, si non bonis, sed plurimis placere Reges volunt.

Salubriores fieri aquas putant, ubi ex puteis assidue hauris; quæ, si cessas, aliquo veterno emoriuntur; Haud disparis fati vires & animi vulgi sunt. Ipsa laboris assiduitate crudescunt, & ignaviam odere, Ocio corrumpuntur. Num igitur utilissimos neget stimulos esse, qui ad diligentiam omnium virtutum fecundissimam eos adigunt, & ad negligentia torporem non sinunt connivere? Atqui nulli ad eam rem acriores, quàm hæc Regibus pensitandæ pecuniæ. Quippe si socordiae amore vivere parci, & negligere corporis cultum maluerint, quàm labore opulen-

opulentiam parare ; non ideo in remissionem solvi licebit : sed à sui cura abeuntibus , præsto erit hic Regibus , aut veriùs patriæ debitus labor , quo pensionem parent haud dubiè à lentis etiam aut invitis exigendam. Ita dum coguntur ad alienæ utilitatis operam , pro se quoque assuescunt laborare. Mox illos plusquam pro se aut pro Rege tenebit ipsa laboris & industriæ consuetudo. Hinc artificiiis cultus , hinc corporibus & animis vigor ; & in pari omnium assiduitate , regionibus opulentia non mollis atque luxurians , sed virilis & robusta. Eadem operâ rudis plebs atque incondita , sparsique in agris ad pascua aut aratra homines , domiti labore , sensuque sortis suæ monentur se obsequio , non imperio genitos esse ; Qui , ubi non in usu aut potestate Regum sunt illa tributa solertiam sollicitatura , sæpe feroces , nec magistratibus tractabiles , stolidè aut periculose superbiunt. Nempe ingenia , quæ virtutibus non impleveris , vitiiis vacant ; veluti cessante cultu ager , quem messibus onerare timueris , se inutilibus herbis spontè exhauriet.

Finge tamen esse leges , quæ negligentia & ocio mulctam dicant , suoque satis ingenio vulgus acui ad laborem. Demus præterea , populum iudicio non carere , & Principe justam utique opem petente suas impigrè opes collaturum in publicum. Quid verò si occurrunt , quæ & subito peragi debent , & nisi publicis sumptibus non possunt expediri ? Dum monetur populus , dum selecti vocantur , aliquot mensium labor est , & religiosum hunc ordinem non expectant negotia ; effluitque inter moras rei gerendæ occasio ; aut ingruit malum , quod præsentibus repul-

lisses

lisses stipendiis. Quid dubitas, Regina, vel ex statu præfenti agnoscere, quàm justè de moribus illis querar? Instat hostis externus: Bella non auro minùs, quàm ferro geri solent. Quia tamen citiùs aderithostis, quàm populus conveniat, deerunt tibi publicæ opes, quibus alas exercitum, & ex vicinis gentibus auxilia contrahas.

At nec subita modò Regibus occurrunt; sed sæpè secreta, quæ & interest non vulgari; & inter hanc tamen quærendæ pecuniæ rationem tegi vix possunt. Voles invadere in hostem imparatum, aut, quæ olim tua rapuit, inopinatò recipere: Interest, ne ille, aut omnino vicinia consilium intelligat. In hanc rem igitur dum necessarias opes quæris à populo, indicisque concilium, an proferes in publicum tuæ mentis arcana? at simul tuorum conatuum velut animam in ventum effuderis. Sin verò (ut oportet) habebis hanc molitionem tibi secretam; quid causæ ad populum afferes rogandî tributî? quid si lentus est, impellendi? An præterea æmulas circum gentes, aut illos omnino, quorum interest te esse quietum, incuriosos fore vel segnes existimas? Quos utcunque fefellisses, consuetâ, nec strepitu publicisque rumoribus notatâ, potestate exigendi tributî; hos ipsa conventûs celebritas, quem ex omnibus provinciis cogis, quiq; ignorari non potest, ad suspiciones, & sui curam, erexerit,

Si verò (quod sæpè fit) non civibus cum Rege conveniet; si contemptu vel odio eum lædere amabunt, illiusque consilia quamquam recta despicient; quid rebus tandem fiet? Ut si, qui imperiti dum hostem ferire statuunt, seiplos obversa telo transverberent

rent; Ita populus suo & patriæ jugulo imprimet vulnera Regi invisio destinata; negatis stipendiis, quæ Reipublicæ tempus efflagitat.

Quid denique regiam potestatem, quam omnium potissimam vel ipsi fatentur, qui nolunt experiri, eâ debiliorem statuimus, quâ alicubi Optimates potiuntur? Certè enim in gentibus, in quibus Senatui summa potestas est, non consuli, non rogari populus solet, velintne ac jubeat rempublicam suo ære esse adiutam. Decernunt ipsi Patres, sanctiunt, imperant; & populum nolunt ad tantæ potestatis gustum attolli; quæ, si rectè sentimus, propè summa in civilium rerum momentis est. Cur autem id illis juris sit & ad Reges non pertingat? Si, inquam, legum condendarum Regibus jus est; non minus, quàm in ejusmodi republica Optimatum Concilio; si non in cives angustius mortis ac vitæ arbitrium: si par denunciandi belli, aut foederum iciendorum authoritas (quæ apud homines gravissima censetur) cur tantùm una hæc impar indicendi tributis potestas sit? Quæ leges? quis populus ita jussit? unde origo discriminis? aut cur Reges agnoscant populi fasces, quos Optimates premunt?

Poterunt tamen avari aut negligentes æris Principes peccare in populum. Certè enim, & in cæteris etiam rebus, quas non ideo juri eorum detrahimus. Ubi candidus ille, ubi innocens ensis, quem in immeritum vulnus non possit gestantis temeritas urgere? At regionem exhaurient contracto undique auro. Rara hæc (si continget) & brevis injuria; Cum sub Regibus solis sit, qui in ærario extruere inutiles cumulos amant; adeoque à Princi-

T 5

pum

pum genio id vitium dissentiat, ut vix duos serie junctos adhuc infecerit. Sub his verò, qui sunt in exigendo largiendoque immodici, quamquam iniquissimâ libidine plurimos lædunt, hoc saltem publicarum injuriarum lenimen est, quod, ut Oceanus exceptas fluminum aquas, nebulis imbrisque reddit terræ; ita illi per Proceres, quibus indulgent, subinde remittunt in vulgus, quicquid exsuxerant. Quamquam porro ad publicam pacem est, ne civium in se fidem Princeps immodicis vectigalibus læcessat; tamen, si calculum ponis, rarius gentes seditionibus arsisse reperies, quibus ad tributa ferenda satis est Regum nutus, quàm quæ se ipsas ad illam patientiam, non comparaverunt. Adeo sapius in publicam peccat pacem vulgi sagina, & quædam imago nimis libertatis, quàm vel duriorum Principum læva severitas.

Pudebat Hyanisben fateri, se tam subito effe mutatum. Quippe haud ægrè persuaserat Poliarchus jura illa Regibus deberi. Ergo molliori sermoni, & perfunctoriæ, quæ audiverat, refusando, paulatim in eandem sententiam concessit; & hortante Poliarcho statim occultam iniit viam parandæ potestatis. Principuos suæ Lixæ Magistratus jussit acciri, breviterque memorato bellorum, quæ instabant, discrimine, petiit, ut sibi confestim talenta centum magna ex civium ære conficerent. Illico parvère; satis periculi imagine ad omne obsequium compulsi; & foelicissimæ celeritatis fuit, quod intra biduum comportata pecunia tanto exemplo reliqua oppida impulit ad ejusdem officii curam. Liberalitatis etiam & munerum causa ob natalem Hyanisbes gemina-

minabatur, qui opportunè tunc incidit. Is dies, quamquam tanto in motu, omni remissione cultus fuit, quâ pacis oria celebramus. Comestabundi in urbe & castris, sequæ & pocula coronaverant, adeo, ut sub noctem Gelanorus, cui credita erant castra, Poliarcho nunciaret, eam licentiam sisti non posse. Ille ad vallum properavit, haud ignarus in bellis nullum fortunæ tempus dandum, quo ipsa, subitis casibus utique gaudens, possit improvidos merentesque percellere. Sed plerisque jam domitis mero somnus irreperat. Jacebant inter vina; aut accipiendo inepti imperio cantabant; Nec Mauri quidem tantum, sed & Gallorum vulgus. Poliarchus Gelanoro, cæterisque, qui compotes sui erant, castra atque vigilias, & ebriorum hanc turbam impensè commendavit; Utque erat festivissimi ingenii, cum in urbem rediisset, libens versus aspexit, quibus unus suorum Druidarum in temulentos sic lusit.

*Venit iò numen; fesso deus ecce tumultu,
Ecce deus. Latè Bacchum adbrexere furores
Pampineo insignem curru, quem Tigride multâ
Axis agit, cæli spoliis armatus Eôi.
Æra sonent campis, omniq; à fronte Corymbæ
Nutet, & attonitam rumpant cava tympana noctem.
Venit iò numen. Nimius quatit omnia Bacchus.
Hic trepidi postes pulsataq; tecta recedunt.
Hic hedera, hic picto saliunt monstra ebria cælo,
Et quicquid timidis Minei las induit alis.
Non magis Odryssas cum nox Trieterica matres
Impulit, aut Tyriam stimularunt Orgia Dirce,
Arva fremunt, spumat multo cratere vocatum
Numen, & imbelles ardent concurrere thyrsi.*

*Non tamen hic cades, fata aut Pentheia Bacchus
 Attulit, erranti truncum vel falce Lycurgum;
 Sed trepidos gressus, blandoque papavera somno.
 Forsitan & timidas ignota audacia mentes
 Implet, & expulsa mirantur cedere cura.
 Ecce jacent nullo perfusa sanguine turba,
 Victoremque suum perflant; Secura malorum
 Fortunaeque cohors. O captis numen amicum
 Gentibus, & tanto felix insania lucro,
 Ni brevis, & primos expiratura sub ortus!*

CAP. XIX.

ARGUMENTUM.

*Ob natalem Regina omnibus in urbe & castris comes-
 sabundis, aut vino somnoque obrutis Radirobanes cum
 numerosa classe supervenit, oppressisque custodibus
 castris potitur. Obnititur Gelanorus. Postera
 luce Poliarchus insidens equo spe vincendi ordines
 implet. Ubi signa canunt, acerrime acies coeunt.
 Radirobanes abreptus equo inter turmas hostiles,
 inimica civitatis moenia intrat, mox abjectis fasciis
 immensum lacum trajicit, suique anxius redditur.*

Sed nec remiges, militesque totâ classe minor
 lætitia, ac deinde sopor invaserat, adeo, ut ægrè
 deinde proprio periculo, & penè vulneribus, pone-
 rent somnum. Ipsâ enim illâ nocte adventans Radi-
 robanes, ferociter à mari in capacem fluvium egit
 navigia, strenueque oppressis, qui pauci ad custo-
 diam vigilabant, totum littus ripamque obtinuit.
 Præsidarii relictis navibus ad castra confugiunt,
 aut

*Lubrica subducit manibus se anguilla tenentis;
Iam compressa manu lubrica pugna fugit.*

— — — — —

— — — — —

aut amentes terrore, ad portas civitatis tam tunc sibi quàm hostibus clausas: Alii triremis in altum impulere, quâ hostem abesse silentium monstrabat. Radiobanes suorum plurimis confestim expositis, imparem quoque dato terrori civitatem fore existimans, milites distribuit, qui in littore consisterent, quique scalis niterentur per moenia. At non Gallis, Afris, qui in terra confederent, formido eadem, aut fortuna, quæ classiariis fuit. Gelanorus, audito tumultu in littore, jubet passim excitari dormientes. Multis somnus mentem reddiderat, aliisque periculum. Ipse dispositis per vallum custodiis, & Micipsæ commendatis (dux ille Mauro- rum militum erat,) cum parte suorum, hostem jam veluti victoriâ securum aggressus est. Radiobanes posteaquam intellexit adhuc esse, qui sua defenderent, haud nescius locorum iniquitatem ignaris & advenis intempestâ nocte timendam; revocari suos jussit; satis egisse visus, quod æquore victor statuere primo impetu posset in arenam tentoria. Facilem quoque in crastinum victoriam augurabatur, ignarus cum Poliarcho decernendum, & Gallicis turmis. Contentus etiam Gelanorus, à castris & urbe prohibuisse hostem, non perripit ad eorum stationes; prælioq; nocturno, præsertim absente & inconsulto Rege, abstinuit. Primâ deinde luce Poliarchus, qui apud se non erat ex cladis nocturnæ dedecore, suos, ac Mauros, ad concionem vocat. Ibi questus militare flagitium esse admissum ab iis, qui servaverant maria, adesse exermes jussit, quotquot ex Gallis à classe aufugerant, eosque in fortuitam seriem digestos decimi cujusque expiari supplicio. Ea-

dem Reginae severitas in suos Mauros erat. Sed cum jam numerati ducerentur ad poenam; illa pro Gallis, ipse pro Mauris, oravit. Ita leviori infamia, & indelictis militum assuetâ (nam inultum facinus non esse intererat) quibusdam aliquid sanguinis de laerto missum est, fossam alii seminudi ducere iussi; alii pariculu stare in foro, sui spectaculum civibus præbituri. Et quamquam id tempus egebat militibus, relictis sunt tamen eo die ad dedecus, ut ceteros animadversionis timor acueret.

Jamque ipse Poliarchus coccineâ insignis chlamyde eminebat in Numida equo, nudumque verticem huc illuc ostentans, sui reverentiâ & spe vincendi omnes ordines implebat. Relictis deinde, qui regiam, qui moenia, qui claustra portarum tuerentur, ad castra cum ceteris processit; militibus ex imperio Gelanori jam in ordines passim euntibus. Quippe & leviter armati justæ pugnae initia utrimque libaverant, & Radirobanes totam aciem instruebat; longè animo vultuque commotior, ex quo captivis audiverat illie unum ex Gallicis Regibus esse; & Poliarchum appellari. (Nam eo nomine ille cenferi volebat, quo apud exteros se celebraverat in tenuiori fortuna.) Statim Radirobani occurrit, ita juvenem vocari, cujus amore capta Argenis sua foedera despexerat. Sed an is ipse esset, haud immerito ambigebat; quia & multis idem nomen poterat convenire, nec de eo Selenissa, ut de Rege meminerat. Ac, ut maximè Rex esset; unde tunc ille in Africa? quis deus hoc æmuloꝝ par composuisset ad certamen? aut, quod rixarum ingenium, ut idem occupato Argenidis animo intervertisset suas spes in Sicilia, &

nunc

nunc veluti ex compacto adversaturus consiliis suis in Mauritaniam venisset?

Sed imminens prælium dilatam tot cogitationum seriem vertit in iram. Planicies modica erat à loco, quem castris Radiobanes insederat, ad vallum Poliarchi. Hæc ad pugnam destinata, armis undique & signis fulgebat. Uterque Rex dexterum cornu suorum tuebatur. Lævum Sardorum regebat Virtiganes; & honori Maurorum Poliarchus dederat, ut in lævo senex Micipsa, magni in illa gente nominis, imperaret; Huic tamen additus Gelanorus; ut vigore ætatis sufficeret ad ea, quæ ætas in Micipsa detraxerat. Annotatum est ad victoriæ ingentem fiduciam, Gallorum Maurorumque paucissimos in præcinctu nuncupasse testamentum. Adeo non vincere modò, sed & frui victoriâ sperabant. Ubi signa cecinere, initium pugnæ à sagittariis fuit. Sed fervidiùs, quàm ex Imperatorum præceptis campo decurso, totæ acies ad pugnam coierunt. Sic ademptum spacium sagittis fundisque est. Vix locus ad hastas phalangibus; vix satis vertebantur equi in turmis. Ita omnibus primo ardore concitatis, nemo tamen aut vires Poliarchi, aut animum æquabat; quamvis & Radiobanes æmulatione terribilis memorabilem pugnam ederet, & multi suis ducibus digni laudarentur vel suâ vel hostium morte. Luebant plerique insontes paucorum insaniam, & quod tristissimum bellorum nefas est, non ex offensâ, vel odio, sed partitione fortunæ habebant, quibus vitam eriperent.

Jam sanguinis multum erat; cùm fatis adhuc plurium necem properantibus visi sunt dii intercedere.

dere. Quippe ea nubium caligo condidit diem, ut veluti ad intempestivam noctem plerique horrescerent. Fulminum deinde strepitus, & decurrentium fulgurum minæ, ad religionem metumque furorem in alternis cædibus bacchantium convertit. Sed adhuc implicitos, dubitantesque diis parère, acti in vesaniam Elephanti diviserunt; quos Hyanisbe jusserat cum frontalibus, cristisque & turribus promoveri in aciem. Plerique eorum nuper in venatione capti, & adhuc propemodum rudes, nondum libertatis & ferociæ erant obliti. Adhuc verò Europæ incognita erat hæc species. Immensum & informe animal; penè omnibus membris unâ mole confusis. Mersum caput inter humeros, nec à globo multum dispar, nisi quâ proboscis in terram descendit, foedè promissa à naribus, &, si color absit, instar longi & tumidi anguis, nervorum circulis ita articulatim nexa, ut contrahi, laxarique, flecti etiam possit, & esse pro manu. Patulæ aures utrumque tempus regunt. Oculi exiguo orbe sub tumida fronte reconditi. Ebur, quo pretiosissimi sunt, longè ex ore eminet, penè instar lituorum, nisi quòd debiliore parte inflectitur.

Ad hanc formam non obstupuerant modò Sardi, in quos bestię agebantur; sed & Galli sua illa auxilia haud intrepidi videbant. Postquam verò subitis tenebris cœlum inhorruit, Elephanti tam pavere faciles, quàm irasci, tumultuque insolito, qui edebatur in nubibus, attoniti, jam cœperant difficiliorese regentibus; cùm ingens, & penè in oculos fulgur impactum adèò eorum valentissimum turbavit, ut repentè verteretur in rabiem, immemorque

morque disciplinæ, sese in cursum quâ impetus erat effunderet. Prorumpunt & cæteri disiectis rectoribus, eumque sequuntur. Mox acrius conceptâ amentia, omissoque gubernatorum imperio, jam non alteri modo parti, sed omnibus hostes esse videbantur; decurrebantque per aciem inter arma & tumultum ferventes rabie; & quia exitum per tot cuneos non videbant, tanquam maculis induti quærebant libertatem. Plerique Gallorum ordines laxavere; Neque Sardis militia constantior fuit; utique postquam obvii furentium bestiarum oppressi vestigiis jacuere; quidam etiam proboscium nexu ligati, projectique sublimes in aërem. Moles illarum, & novitas, & horribile visum experimentum turbatis militibus mentem eripuit. Advenisse deam iram, vel facta tunc primum ad dirimendam aciem monstra, audebant conjicere. Multis vidisse fures bel-luas fatiserat ad fugam. Longius remotos terror faciorum in vesaniam abstulit. Equi maxime consternati, nec ferentes odoris insolentiam, dominos plerumque indignantes per loca præcipitiis intuta aut hostibus egerunt.

Tantam aciem à tredecim belluis (nam omnino tot erant) fusam esse, fortunæ ludibrium fuit; quo probatum est, non plus corporum vires in pæliis valere, quam affectus animorum; nec multitudinem magis ferre, quam timore esse donabilem. Timebat Poliarchus infelias, suosque palantes, si qua ingruisset nova vis, tardè cœturos videbat. Idem Sardi timuere. Ergo ductum, tribunorumque admonitu passim ferenni cœperunt; quos è diversa acie unus terror miscuerat. Multos enim in adversa agmi-

agmina tam altè sive sua, sive equorum fuga provexerat, ut redeuntibus periculum esset, ne deprehensi caderentur ab hostibus. Sed, ut plebeiorum memoria fatorum perierit; in paucis Radirobanis fortuna memorabilis fuit. Equo ille vehebatur, cætera quidem ad bellum aptissimo; sed indocili ad conceptos pavores, quos ut raros, ita habebat furori simillimos. Tunc verò cum Elephanti debellatas timore copias fuderunt, totius agminis equis uno metu frementibus, exarsit in amentix speciem; nec quâ jubebat dominus, sed tenax, lupatisque, quibus regebatur, frenis potentior, sese altè penetravit in hostium turmas. Interim recedebant versus urbem alæ equitum, admonente Poliarcho, ut illuc potissimum iter intenderent. Elapsi inter tumultum à Radirobane erant, quotquot ex suis circa ipsum pugnaverant; credebantque in ea mentium caligine eum una rediisse. Solus igitur & longè à Sardis divisus, ferociam animi consternatione acerrimâ mutavit. An fugere incassum conaretur tot telis circumseptus? an potius captivitate redimeret vitam; aut quia capto luitionis spes vix erat, spiritum temerariâ & impari pugna projiceret? Respiciebat ad suorum vexilla; procul illa recesserant. Retrò viam paulatim capesseret? at obstabant à tergo conferti. Dum dubitat, dum furiosis votis fortunæ maledicit, interim periculum creverat, jamque ad portas civitatis erat agmen, in quo latebat, & solum restabat ad salutem, ut se unum simularet de Poliarchi militibus esse. Multum ad fraudem juvit, quòd initio prælii, ut impuniùs ducem & militem agere posset, omiserat regia insignia, purpureum sagulum, cassidemque vitatam,

tatam, & ea cuidam Megalostheni tradiderat. Ita cum trecentis Poliarchi equitibus intravit inimicæ civitatis munimenta, hætenus quidem fraude idoneâ: Sed, quò deinde succederet? Militibus omnibus hospitia aut tentoria sua erant. Si alicui manipulo se adderet, non lateret in patibulis, qui plures, & armis occultus, fefellerat. Sin omnium consortia fugiebat, quid erat aliud, quàm solitudine suspiciosa se prodere?

Quamdiu igitur paucæ hæ turmæ circa forum steterunt (illuc enim convenerant, accepturæ ducum imperia) haud ægrè multitudinis beneficio tutus fuit. Sed non multò post à Poliarcho nuncius venit, qui juberet illa equitum agmina, quæ urbem intraverant, ad hospitia sua divertere, & Reginæ intra urbem eâ nocte præsidio esse. Hanc vocem Radirobanes penè exanimis accepit. Sparsum enim equites turmas laxabant; quisque occupabat notas domos. Hospites, calonesque expediebant officia. Ipse, tanquam domum quæreret, unus circuibat omnes vias, nescius, quos potissimum fugeret, nisi quòd obvii quique formidolosissimi erant. Omnibus invisus, &, si caperetur, solo redemptionis suæ pretio fortè servandus, magis magisque auctam cum ira formidinem vix tenebat; aliquoties impetu sumpto, ut hostem confossus, & aut moriturus strenuè, aut salutem in præmium audaciæ laturus, prorumperet per portæ custodiam. Una quippe tantum erat in illo tumultu, quæ curribus & equis pateret, magnis quoque copiis observata. Nemo in via accedebat propius frænum, aut intuebatur in euntem, quem

quem non tanquam in se intentum novo horrore refugeret.

Cum pererratâ urbe non modicum tempus consumpſiſſet in illo timendi ſupplicio, nec differri amplius poſſet aliquod conſilium; occurrerunt agalones cum equis dominorum, quos ad aquam ducebant. Eos Radirobanes ſequi inſtituit, ſi quâ eorum ductu poſſet ad flumen pervenire. Urbis autem ſitus hic erat. Altero à munimentis ſtadio fluebat amnis, eâ parte, quâ itur ad mare; quâ & hoſtes caſtra locaverant. At quo latere urbs erat Sardis maximè averſa, ad ipſa mœnia pertingebat lacus ingens, ſex, ut minimum ſtadia latus, duodecim in longum protenſus. Nec erat præter hunc lacum, quo equi lavarentur aut biberent. Illic autem nallum ab hoſte periculum; civitate per tot aquas, niſi navigiis, non perviâ. Exiguam ergo portam, quæ ad crepidinem lacus patebat, aliquot militum ſtatione firmaverant, aperiebantque bis de die, animalibus adaquandis, & ad cæteros civium uſus. Ad illam tunc calones proceſſere; Quibus Radirobanes miſtus poſtquam ſpatia undarum vidit tam ingenti campo porrecta, vix ſpem enatandi eſſe ratus, tamen veluti ultimo horrore vires collegit, & ſic per vota (ut deinde ſuis narravit) Neptunum affatus eſt. O potentiſſime illorum deorum, qui eadem cum hominibus elementa incolunt; cujus dona ſunt fluvii, fontes, lacusque; has undas, quas ſalutis inceſſus nunc in eo, mitiga, ô bone. Ferant me; & indeſtinatas ripas placidè agant. Iſti præterea equo (nam & illi generi præes, equumque excuſſiſti à verberata humo) iſti, inquam, qui mihi deſtituto pro cymba & vectore eſt,

est, suffice vires, ut quem impetu suo hostibus tradidit; eodem eripiat. Tum ego de Afrorum manubiis expressam in ære tui beneficii, mei que periculi memoriam, in Calaritano littore constituam; quâ tibi tantum & nemus mei Patres sacraverunt. His votis tacite obligatus, primum libavit aquas, in vadi commoditatem leniter desinentes; Equum deinde potu refectum paulo egit ulterius, frustra admonentibus, qui cum eo erant in lacu, vastam in proximo altitudinem latere. Ille autem contemplatus ad quam brevissime ripam sinus undarum ferrent, utrimque calcaribus impulit equum, qui jubâ ferociter concussa dedit se protinus in undas, soloque eminens vertice incumbens dominum ferre coepit, quâ jussus est. Exclamant ex crepidine, & primis undis Mauri, errorem aut casum arbitrati, & monent, quâ commodius parte habenas reflectat. Sed paulatim procedebat in altum, omnibus, qui id videbant, ut in miro & subito casu, diversa de eo jactantibus, nec dubitantibus, quin periret. Jamque illum non vivere, sed cadaver deferri fluctibus credebant; utique postquam longè recesserat, & tantum ex colore adhuc aliquid supra aquam eminere noscitur.

At Radirobani, ut timorem latè circumstans periculum, ita spem dabat validissimus equus, quem voce, motisque interdum habenis revocabat ad virium memoriam. Præstabant & facilem cursum aquæ in neutram partem obnoxia; Nam nec aliquò fluebant, & tunc solito placidiores erant, cessantibus ventis. Coepit tamen agrius equus emoliri aquas spiritu, videbaturque deficere; cum in mediis fluctibus arena sublimis, neque cedens vestigio, natandi

natandi necessitatem opportunè internisit. Stetit ergo dissilandis fessus aquis, totoque pectore altior, tanquam laborem miraretur, se anhelitu levabat. Sed Rex veritus ne exerciti nimio motu nervi post quietem rigerent, breves inducias ad respirandum fecit; adhucque calidas suffragines motis calcaribus egit in lacum. Suffecit animoso equo concitum corpus, undisque & intentione natandi differentibus mortem, ad supremam ripam vexit. Tunc liquente spiritu vix moratus, dum dominus sine lapsu descenderet, se in arena explicuit. At Radiobanes ad exhausti magnitudinem periculi horrens; quòd in civitatem hostium intrasset, quòd per immensum inde lacum, & penè graviora ipsa morte pericula, effugisset captivitatem; novo metu excitabatur; timebatque aut terrà aut lacu venturos, qui vincula, vel, si recusaret, mortem darent. Longè enim ab ea lacus ripa suorum castra erant. Sed solatio fuit, quòd prima nox ingruerat, semper ad latebras fugamque securior.

CAP. XX.

ARGUMENTUM.

Redditus suis Radiobanes ad nova praelia animos comparat. Utrinq; timor ad cruenta sacra adigit: hinc Hyantisbe puerum Saturno mactandum proferret: inde Sitalces pro exercitu se debet. Sed utrinq; hac religio barbarà hinc à serbo Sitalcis, inde à Poliarcho arcetur.

Interim Poliarchus divisis militibus, qui in urbe pernoctarent, aut essent intra vallum, ipse breviter

ter Hyantisbe colloquutus , non mansit in Regia ;
 sed in castris sibi prætorium iussit statui , ad omnes
 fortunæ articulos intentus , si qui commodè in ho-
 stem se præberent. Nec cessasset inter tenebras ,
 nisi illum Sardorum confternatio Regem quaren-
 tium retraxisset ad cavendi ambigendique consilia ;
 quia incertum erat , quæ causa tot in illorum ca-
 stris voces attolleret , tot faces immensis circum
 campis accenderet. Namque Sardorum duces , ad
 Regis tentorium collecti , cum mutuo interrogas-
 sent , num rediisset , num divertisset in castrorum
 aliam partem ; quis denique pugnanti adfuisset , quis
 tenuisset recedentem ab acie ; postquam quisque di-
 versa dicebat , omnes uno impetu ad tristiora con-
 versi sunt. Cæsum captumve crediderunt. Nec ab-
 erant à rina ; Quos cum Rege fuisse , quos servasse ,
 quos saltem vera de eo posse renunciare oporteret.
 Sed maxime militum vulgus , sive curâ , & amissi
 Principis desiderio , sive insaniâ correpti , non expe-
 ctato ducum imperio , quorum reverentia ex Rege
 pendebat , solverunt disciplinam. Hi axes petivè-
 re campos , si Princeps errasset , compellatum redu-
 cunt ; Plures accensis facibus cruentum prælio cam-
 pum scrutabantur , in cadaverum ora proni , illicque
 timentes , quod quærebant , invenire. Ita Sardorum
 vocibus , igne , procursu , undique arva fervebant.
 Speculabatur omnia de castrorum aggere Poliarchus ;
 & seu nocturna hæc bacchantium militum religio es-
 set , seu ullius alterius dei furor , aut ars denique mili-
 taris in se parata ; in omnia solertiam , excubias , vota ,
 composuit.

Cate-

Cæterum in illo officio atque tumultu occupatis subito nunciatur, Radirobanem in tentorium rediisse. Quippe ille ad ultimam lacus ripam expositus, antequam noctis caligo usum oculorum eripuisset, strenuè speculatus est, quo itinere pervenire posset ad suos. Tum palustrem ripam sequutus est, ut si qui instarent fugienti, inter arundines lateret. Ità lacum circumivit, & deinde extra viarum frequentiam, per fossas, aut munitos sepibus campos, ad suum vallum contendit. Hoc ipsum formidolosum ei fuit, quòd sparsi cum lampadibus milites clamoribus cælum impleverant; nesciusque se diligentia illà quæri, omnium anxie faces & vultus fugiebat. Tandem in tentorium pervenit; Mohitæque cohortes omittere ominosam, jamque superfluum de ipso quæstionem, pari licentiâ in lætissimam effusæ, omnes ad Regis fores venerunt; Quo viso cum diu plaussissent, ad stationes, aut contubernia, ægrè recessum est. Interim Virtiganes, Sardorumque præcipui, ad Radirobanis genua accidentes, cum fletu rogabant, quæ fortuna, quòve consilium, eum à suis tam diu avertisset. Ille prolixè discrimen memorabat, stupentibus cunctis, timoremque ambitiose promittentibus. Dumque certatim omnes aut gratias diis agunt, aut Regi tanquam fortunæ factorumque victori adulantur; quidam Poëta Virtigani familiaris, extemplo in eum casum versibus sic lusit, ut diceret Radirobanem suis Sardis esse pro Sole; qui ab eo absente emarcuissent, & ex restituti spiritu vultuque penderent.

*Ergo ausa faciare diem, nostrumq, tenebris
Sic nubes miscere polum? Quæsitimus omni*

Æthere

*Æthere pallentis nutantia lumina Solis :
 Ille aberat ; proh fata delum ! seu texit opaco
 Hunc soror occursum, cæli seu calle latenti
 Fatidicas pronus Cyrrha descendit ad Umbras.
 Tunc verò quantis arserunt pectora curis ?
 Excidimus miseri nobis. Ab cedite gentes
 Parrhasius nata facta inter robora sylvis.
 Scilicet ex angui fugientem horrore sequenti
 Titanem, Occiduas propius pulsavimus oras
 Planctibus, æternis cogens damnata tenebris.*

*Ni redis, ô hominum præses, jam frangere remittas
 Justus honos legum, peccentq; impune tenebra.
 Quid sine te gens tota hominum ? quo funere damnas
 Discessu nos Phœbe tuo ? Resolubilis aer
 Obruet informem spissatis nubibus orbem :
 Et se se in gelidas solvet natura pruinas.*

*Parcite Mortales lacrymis, nec perditæ planctus,
 Purpureum redit ecce iubar, capitiq; corusci
 Fulget apex. Cernis radios, assuetaq; sceptro
 Brachia, & igniferas pharetrâ lucente sagittas ?
 Salve cura delum, & nostros ne desere cætus.
 Nec facies. Sint notissima nemora alta Sororis ;
 At tu urbes hominesq; habens. Tibi cura benignum
 Ferre diem, & cunctas solio componere terras.*

Postera luce invicem adversariorum vires expertis
 lentiora fuere consilia, uno Poliarcho adhuc prælium
 cogitante ; Huic enim arma placebant, Radirobanis
 odio, & desiderio petendæ Siciliæ. Sed Regina præ-
 cibus dedit, ne eo die quietum hostem lacefferet.
 Mirum fuit de exitu bellis tam acriter Hyannisben cœ-
 pisse diffidere ; & ipsam Radirobanis temeritatem
 sollicitudine fuisse mutatam. Quippe animus utrius-
 que

que ex immanitate sacrorum, ad quæ confugerunt, emicuit. Nam Regina deligi ingenuum puerum iussit, qui Saturno immolaretur. Piaculi consuetudo à Tyriis erat orta; qui crudelitatem moris infandi in Africa Carthaginensibus suis colonis tradiderant. Externamque & barbaram devotionem in deos territa Hyanisbe usurpabat; quia miseri aut anxii mortales terribilia & incognita remedia arcanam vim habere existimant. Apparabatur funesti sacri ratio, infulasque victima accipiebat: Nec Sacerdos deerat sceleratæ pietati. Cum hoc verò Poliarcho nunciatum est; statim turbatus exiit; & ad Hyanisben properans; Si hoc, inquit, fœdæ sævitæ auxilium, Regina, in hostes tibi placet, patiaris me abire. Nunquam enim vires meas illi superstitioni miscebo; nec committam, ut mei milites numinis fortitudinem videantur induisse, quodcunque est, quod tam turpiter placari amat. Nolo, inquam, extorquere à diis pudendo pretio victoriam; qui non de illis sunt, quos debemus colere, vel averfantur hanc deceptæ mortalitatis infamiam. Proinde aut hunc ex vinculis puerum, aut me ex finibus tuis mitte. Quamquam Hyanisbe verebatur Saturnum, erat tamen præsentior Poliarchus. Ademptæ sunt puero vittæ; iuvitque hoc ipsum populi mentes, quod Poliarchus non sollicitabat extrema remedia. Num enim tantus dux belli incerta ignoraret; aut nisi in proclivi sentiret esse victoriam, hanc unius pueri sanguine dedignaretur à fati comparare?

Eodem tempore, quasi superstitionibus convénisset utraque castra corrumpere, quidam senex inter Sardos illustris (Sitalces appellabatur) olim stren-

nuum

nuus manu , tunc consilio spectabilis , venit ad Radirobanem , qui fortè cum suorum delectis varia super bello agitabat ; obtulitque suum caput , quo à diis manibus pacisceretur victoriam. Nec interest , inquit , quòd privatus sum. Satis erit , si me Rex meus devovebit , ut salutem publicam sustineam , procuremque. Postquam ero legitimo ritu morti sacratus , lacessam hodie cum modica turma bellum , in quo , terrorem ac diras mecum in hostem ferens , cædar à nescientibus me in exitium suum perire. Nonnihil cunctatus Radirobanes ad lætitiā oblatz , ut sperabat , victoriæ ; gnarusque hanc sui capitis devovendi vim ab Italicis vatibus efficacem censerī , effusè Sitalcem laudavit ; Et quoniam , ait , nobis tuo interitu victoriā trades , nec poteris sentire præmia , quæ mereris , at scias tuæ stirpi apud me immotam gratiam manere ; ut nemo Sardorum vivere malit , quàm familiam suam ad gloriam evehere , quam in tua mirabitur. Age strenuè ; & brevissimi fati cursu redime famam , quam nulla mors extinguat. Vocavere ergo Pontificem , qui devotionis sacramentum more Hetrusco perageret : Subitoque Sitalces prætextā indutus , velato capite , super abjectum constitit telum , tangensque subjectā manu mentum , sequutus est omnia verba Pontificis , quibus adversas Gallorum Maurorumque legiones , secum diis manibus , & Telluri devoveret. His patratis : Tempus est , inquit , adhuc recenti religione , ut terrorem , fugam , interitum , in hostes devolvam. Date levis armaturæ aliquos , qui excursionis specie mecum tendant ad hostium vallum. Exciemus ad prælium vel eos saltem , qui pro custo-

diâ castrorum stabunt; nostrisque per fraudem refugientibus, ego pertinaciâ extorquebo mortem ab hostibus. Et meo sanguine damnabuntur funeribus; poterisque execratos, cum lubebit, ad satietatem debellare.

Plerisque Sardorum, quàm mira, tam certa videbatur Sitalcis oratio. Statim sagittariorum aliquot turmæ homini datæ, per quos hostem provocaret ad certamen. Sed Sitalci servus erat, diu liberaliter habitus, & charitate domini plus quàm patriæ flagrans. Is herum insanire in tam properæ mortis voto existimans, postquam dissuadere non potuit, clam ad Poliarchi castra conversus est; deductusque ad illum: Venio, inquit, patriæ meæ proditor; & ab illa salutem, à te autem tuisque perniciem averfurus. Nec grandius præmium efflagito, quàm ut illius vitam servetis, cujus mors vobis in exitium destinata est. Raptim deinde exposuit furiale Sitalcis consilium: Quo audito, Poliarchus non tam exhorruit ad Religionis infernæ vim (neque enim credebat ex unius desperati, aut furentis, voluntaria morte totas acies profligari) quàm terrorem præverti concupiit in suis facile illapsurum superstitionis ingenio. Itaque indicem, si vera afferret, sperare præmia imperavit; & indutum Gallicis armis, vinculisque tamen cohibitum, sagittariis addidit, qui in procinctu intra castra constiterunt, ut si, quod servus monuerat, levis armatura à Sardorum vallo procederet, ingruentes refellerent. Iis autem præceptum est, ut terrore minisque plusquam vulneribus certarent, ne in Sitalcem, quem inviolatum præstari volebat, temerè peccaretur. Servo autem sua

& do-

& domini libertas decreta est, si maturè pugnantem commonstraret. Vix ea Poliarchus edixerat, cum velitatio à Sardis coorta est Sitalcem ducentibus. Illicò erupere à Poliarcho præparati; & ex adverso Sardi haud multum cunctati missilibus, simulatione fugæ deserunt Sitalcem, avidum perire, & mortis spe majora humanis viribus audentem. Sed servus inclamabat illum esse, quem servari Poliarchus præceperat. Ergo in medium turmæ furentem excipiunt; & armis contexti perferunt ictus, exaruantque circumventum. Inde abnuentem se dedere, & sollicitantem contumeliis iram hostium, tamen trahunt ad castra: quo conspecto, Poliarchus, Melius, inquit, apud nos, quam apud deos manes coenaveris. Necingere maledicta; quasi crudeles sumus, qui coëgimus te vivere. Ubi enim de hujus belli exitu disceptaverint fata, in nobis mora non erit, si tunc quoque persequi mortem volueris. Sed nolo, apud Umbras glorieris, quasi in tui mercedem nostra omnium fata dii prodegerint.

Uno deinde captivorum accito, eâ lege illum ad suos dimisit, ut Radirobani nunciaret, benè habere in Gallicis castris Sitalcem: Igitur curam de amici valetudine omitteret; Victurum hunc saltem ad exitum belli. Nam & Tellurem, & inferos deos, recusasse victoriæ pretium, quam dare non poterant. His à captivo nunciatis, accendit Radirobannem coëpti infelicitas, simulque insultatio exprobrantis superstitionem Poliarchi. Necdum certus an Poliarchus ille esset, quem amabat Argenis, animi tamen odiiqûe augurio suspicionem fovente, verum exprimere statuit perplexa epistolâ, quam Poliarchus

ut vanam obscuramque negligeret, si fortè cum Argenide nulla fœdera iniverat; sin autem erat ille, quem Selenissa prodiderat, statim historiam agnosceret, daturus haud dubia iracundiæ & æmulationis indicia. Neque mora, & uni vicissim ex Gallis, quos habebat captivos, literas ad Poliarchum tradit; quas detulit ille ignarus conviciorum, quibus contumeliosissima cera legentis oculos implevit. Non enim Argenidi, non Hyanisbæ Radirobanes pepercerat. Ajebatque se mirari, quòd Theocrine post contubernium juvenulæ Principis hæreret Hyanisbæ. Ut puellam fefellisset, sic ab anu justo Cupidinis telo esse deceptam. Sed se vindicem adesse Siciliæ, cui recisam simulatæ Palladis cervicem vovebat. Irâ turgidus Poliarchus, nec jam magis Hyanisbæ, quam sibi gesturus hæc in Radirobanem bellum, codicillos quidem pressit, cæterùm tam commoto eâ vespere vultu fuit, ut constaret nihil parvum agitari. Præter conviciorum fœditatem, adhuc animus turbabatur ad nomina Theocrines & Palladis, quæretbatque apud se, quis hæc Radirobani secreta retexisset; donec memor Argenidem ultimo, quod inter eos fuerat, colloquio esse questam de perfidia Selenissæ; ipse rem omnem inde emanasse conjiciens, cœpit frendens, unâque iracundiâ Radirobanem atque anum complexus, sibi de utroque supplicium destinare.

CAP

CAP. XXI.

ARGUMENTUM.

Repetito certamine alter in alterum se quarentem toto impetu convertitur. Suorum tamen pietate dividuntur. Jussus miles Regibus arenam restituit. Tum Poliarchus, directo in jugulum Radirobani ferro, sinceri victor existit.

UT verò illuxit, ferro, non verbis refutaturus injurias, exercitum in ordines jussit ire; præmonitâ Hyanisbe; ne cui inter pugnam portæ urbis paterent. Nec se quidem de victoria dubitare; sed, si qui suorum fugissent ex acie, nolle se intra munimenta hos recipi. Nunquam alacrior militibus visus; convenientibus verbis unumquemque affatus est. Gallis, adjutæ Hyanisbes, quæ ipsos decora manerent, referebat. Mauros tyranni odio sacra patria everfuri agebat in iram. Utrisque spolia ostendebat, & in vicino esse Sardiniam; quam, inquit, si in isto, quem videtis, campo vicerimus, obnoxiam nobis eo modo habebimus, quo Radirobanes Africam vellet. Omnes quidem illa verba, sed plus vulnus dicentis permoverant. Nec segnior acuendis militibus Radirobanes multos sibi in ea victoria triumphos fingeat. Nam Poliarchum Argenidis sponsum esse, inde crediderat, quod tam subito imminebat certamine quasi pridianas literas vindicaturus. Si hunc ergo occideret, illo ipso vulnere cogitabat, & se summum de Argenide supplicium esse sumpturum, & à regno dejecturum Hynisben; quâ subactâ ipse Mauritaniz sceptro auctus trajiceret in Siciliam, non habiturus ex hostibus, qui victoris

storis ora ferre, aut ipsius impoſterum imperiis intercedere auderet.

Hac immani ſpe ferox, inſtructos ordines ad-
movit venienti Poliarcho. Nemo erat, qui non de
fortuna partium decreturum illum diem conjiceret.
Intentior itaque cura ſpem civium variis terroribus
miſcebat. Prohiberi à muris civitatis non ſenes po-
terant, non flebilior turba onerata liberis matres,
quos innoxios paſſim diis offendeabant, venerata ne
teneris corporibus hoſtis illuderet.

Balearici, qui in Radirobanis acie erant, Numi-
das inchoanda pugna præmiſſos ſuis fundis turba-
vere. Sed Poliarchus equites Gallos procurrere juſ-
ſit, ſpatiumque funditoribus adimere, quo ſaxa libra-
bant. Numidas autem monuit, ut relictâ prælii
fronte leviter obirent hoſtium latera, & quamplu-
rimos à pugna recto ordine in ſe diſtraherent. Con-
trà Radirobanes ſatis agebat; aliquot turmis equi-
tum circuire hoſtium cormu imperans, & à tergo
incantos adoriri: Simul Gallicæ Africanæque lin-
guæ peritos miſerat, qui tanquam Poliarcho jubente
proclamarent inclinare ad Sardos victoriam, pro-
fugerent Galli Maurique. Lixam ad receptum pa-
tere. Ea vox non paucos initio perculit, riſu de-
inde excepta eſt; & pari vociferatione à multis re-
latum eſt, ut fugerent Sardi. Nihil mediis inter
utranque aciem erat, obſtabant corporibus corpo-
ra; telum telo frangebatur. In tam arctis ordini-
bus, aut cadere aut vincere unicuique ſupererat.
Hortantium quoque clamor, queſtibus ſauciorum,
& fragore armorum permixtus, terribili ſono in ur-
bem ferebatur. Galli præſtabant equitibus. Sardi
& Li-

& Ligures phalange non cedebant. Sed Ducum præcipuum opus fuit. Hinc Poliarchus præter ingenium sævus, non planctus, non vota audiebat deprecantium mortem; siue aures belli ardor occluserat, siue in Radirobanem ira; qui ex alia parte perruptos vi ordines solus sæpissimè intrabat tanquam oblitus erroris, quo inter hostes provectus ingratiis Lixam pervenerat. Ita Sardi sub Poliarcho laborabant, cedebantq; circa Radirobanem Galli ac Numidæ. Sed grandior ira Poliarchum torquebat, nec vulgari sanguine restinguenda. Unum erat Radirobanis pectus, quod maledicti in Argenidem & Hyannisben conscius suo vulnere expleret sævientem. Per suos igitur hostiumque manipulos quærere hostem cœpit dignitati & iræ suæ parem, multum quoque in-clamitans, ut si auderet, si vir esset, proprio discrimine totius belli fortunam provocatus exciperet. Vicit acrem & confusum præliantium cadentiumque tumultum vox sæpè repetita aliisque mandata; & ad Radirobanem haud quietiora cogitantem allapsa est; quem hoc unum puduit, quod prior non vocasset. Ocyus cætera reliquit certamina, omnibusque submotis properavit in æmulum. Non leones Africa illa, non serpentes tanto furore incitatos aspexerat. Brevi tamen colloquio sustinuerunt avidas manus: Priorque Poliarchus: Ades, inquit, ô latro; da pœnas turpissimæ noxæ. Non mihi hodie elaberis, non si plenius quàm Achillem inviolabili Styge tua mater te intinxit. Tibi, Domina, sacrum hoc fero; si tam turpem hostiam fortè accipies. Et Radirobanes: Prodis tandem de Gynæceo

Z ;

mol-

mollissime amator ? Sed præteritæ vitæ probra mors inter arma celaverit. Ne dubita, tanquam vir esses, jugulum dare.

Neutri vacavit alternis contumeliis prolixius respondere. Ira, quæ addere vires solet, jam nimia, impotensque, penè debilitaverat manus, Coierunt tamen pectoribus, equis, telis; non mollius, quam si allisas rupibus rupes turbo conferret. Sed ictibus fortuna tunc abfuit; & equi, quamquam illo concursu læsi, ad cæteram pugnam non fuerunt inutiles. Circumactis ergo habenis, uterque jaculum altè amento quassatum vibravit; quod invicem parvâ excussum est. Supererat unicuique missile alterum: Id ne frustrâ periret, diu armorum aditus oculis manibusque metiti sunt. Tandem Radirobani nihil certius visum, quam equum hostilem confodere: quod ne impunè esset, equum illius vicissim Poliarchus ferit in capite: mox ambo veriti lapsum, aut bestiarum jam in morte insanientium fugam, velut pari consensu in tefram defiliunt, raptisque bipennibus, quæ pendebant ex equis, ad certamen præcipitant. Sed suorum pietate divisi sunt. Quippe media Gallorum agmina atque Sardorum intervenire fuerant. Hæc verò auxilia cum uterque aversaretur, agrè tandem, nec antea quam sæpius jussus, recessit è medio miles, Regibusque arenam restituit; qui adhuc integri, omissis bipennibus, lævâ clypeum tenere, dexterâ hastam; quam ab hoste venientem Poliarchus eludens certiori ictu Radirobanem tetigit, vulnusque haud modicum fecit in latere. Strinxere inde ferrum; sæpe ita conserti, ut
solo

solo capulo ora aut pectora liceret verberare. Nulla pars corporis, nulli armorum nexus intentati supererant. Horror omnes & deinde misericordia permovit, tantorum spirituum Principes incolumi exercitu perire. Rursus igitur agmina coierunt, divideruntque pugnaces: quod uterque, in dedecus suum accipiens, proximos cum ira & imperio rogavit, ecquid victum se crederent, quem sic tegere, sic à pugna properarent eripere?

Sic militibus, ducibusque discussis, redeunt ambo ad postremum discrimen; animis quidem invictis; sed multi sanguinis jactura vires abstulerat; anhelisque corporibus jam nec certi nec validi erant ictus. Plus animi tamen & sanguinis Poliarcho restabat. Memor deinde causæ, quæ odium fecerat; nec dubius, nisi vinceret, perituram dolore Argenidem; altius sustulit ferrum, eoque in Radirobani jugulum obliquè intravit, inter galeæ loriceque commissuram. Ille se mori intelligens, festinansque ad vindictam, cursum in Poliarchum præcipitat, affligitque sui corporis mole incautum, sic ut in terram ambo deciderent. Statim militum ululatu cælum inhorruit, his unum, his alium occidisse, plerisque utrumque expirasse credentibus. Et quia sub premente Radirobane Poliarchus ceciderat, pejori omine mens Gallorum Maurorumque vertebatur; ut nec defuerint, qui ad Hyanisben decurrerent tristitia de eo nunciaturi. Inundavere in campum confertissima turba Gallorum atque Sardonum. Nulla Præfectis reverentia; nihil vexilla ordinesque tunc poterant. Suum cuique videbatur ad

Reges decurrere, eosque seu occidissent, seu viverent, ab arena eripere. Adeo ut tumultuosa auxilia Poliarchum penè obruerint; Sed jam ille paulatim se expedierat ab hostis complexibus; & ultimo singultu explicitum ferro adhuc tentabat. Hunc verò ut vivere, & erigi, Galli simul Maurique conspiciunt, ingenti feroces gaudio provehuntur in Sardonum promptiores Radiobanis cadaver regentium, ipsumque Poliarchum instantium telis. Sed discrimen brevissimum fuit. Nam & victoriæ lætitia Poliarchum refecerat, & Galli impigram opem ferebant. Sensim igitur Sardi cesserunt; aliquid quoque suæ virtuti imputantes, quod tanta in clade à fuga temperabant. Illis igitur latè submotis, hostili potitus corpore, spoliisque opimis, Poliarchus sincerè victor fuit.

JOAN-

*Bruta solent fado laniare cadauera morsu;
Hoste cadente hominis desinit ira ferox.*

Handwritten text, likely a signature or title, is visible at the bottom of the page. The text is written in a cursive script and is partially obscured by the noise and artifacts of the scan.

subitam pompam licuit ornatus, frondibusque quas-
cunque fors obtulerat nunc onerans manus, nunc
vias, quâ triumphus pergeret sternens. Tunc in vi-
ctorem laudes, tunc mutua de Africæ salute gratatio.
Hyanisbe in vestibulo templi opperiebatur Poliar-
chum; cui de curru descendenti in hunc modum lo-
cuta est; Priusquam hæc spolia propitio Marti sistis:
Magne Rex, sine me ea tibi dicere, quæ tu mox diis.
Tuâ virtute fospites sumus. Reddidisti liberos cœli
haustus; unicuique de populo suos agros, necessitu-
dines, lares; Mihi verò purpuram, mihi absentem
filium asseruisti. Exige à nobis, quicquid voles, be-
neficio tuo minus erit. O fata! Quid, quò video
vulneratum; & audio non sine discrimine vicisse?
Victima ipse fuisti, cujus sanguis mihi propitiaret
victoriam. En igitur Radirobanem modo formido-
losam Africæ, jam ingestum humeris tuis armorum
suorum specie; & quò propius discrimen fuimus,
nunc gratiori horrore nostros oculos perfundentem.
Veni ad Deorum templa, Heros, quos olim auge-
bis: Et sive his spoliis ad nostros tholos affixis tuam
virtutem luminibus Afrorum consecras; sive tan-
tum monimentum diis Gallicis in patriam trans-
mittis; scias nihil ob stare, quò minus aras tibi sta-
tuam, diemque, & flaminem, nisi quòd te inter
mortales agere, quàm diutissimè exopto. Hæc ora-
tio ingenti populi plausu excepta est; inter quem
Poliarchus; cum, quæ suam modestiam decebant,
Reginæ respondisset, ad Gradivi fores venit. Ad-
huc cruentum de prælio religio erat ad aram acce-
dere, deove libare. Satis fuit sacerdoti trophæum
tradidisse, numenque compellare à limine; acciperet
libens,

libens, & paria sæpè munera sibi dari annueret. Dum sic orat, sensim vulneribus cœpit vinci. Jam pleraque enim frangebant, & dilatâ curatione tumuerant. Adhuc tamen, ne Reginam & milites terreret, in dissimulatione duravit; nihil aliud profatus, quàm aliquantulum quietis fessa labore membra reposcere.

Ibat ergo ad Regiam, comitante Hyanisbe; & militum multis in eo adhuc, quo pugnaverant, habitu latus utriusque stipantibus. Sed nondum vestibulum subibant, cùm à Sardis adesse Legatos nunciatum est. Quippe Sardi nec vivum à se Regem esse protectum, nec mortuo saltem habitum honorem, ut in majorum tumulis condi posset, impatienter dolebant. Timor inde inter illos vulgatus est, ne captivo cadaveri hostis illuderet. Igitur in ipso tumultu quatuor Optimates magis suo quàm communi consilio, re tamen eum præcipuorum aliquot breviter pensatâ, sumpserunt legationis infulas, & omnium Sardorum nomine Lixam venerunt. Hos verò, Reginâ annuente, Poliarchus venire, & dicere statim iussit in ipso Regiæ vestibulo; quasi contemnendam legationem non seriò, aut per otium, & in cultu dignitatis; sed tumultuariè in via auditurus. Inus erat Legatorum, cui cæteri communem orationem mandaverant. Is convenientissimo sermone Poliarchum monebat, ut clementer fortunâ uteretur; ne contemneret tanquam victos Sardinia deos; ut etiam suos duriori in hostem occisum lege offenderet. Venisse se repetituros Regis corpus. Ignorilia etiam esse odia, quæ ultra mortem procedunt; nec disparis laudis fore & vitâ extorsisse pugnanti, &
jam

jam victo indulgere. Meminisset Radirobanem regii ordinis reverentiâ saltem à tumulo non arcendum. Si Theseum imitaretur, ne insepultos hostis manes pateretur errare : Sin esset Achilles, contra auro vile non fore genti Sardorum Principis sui corpus. Ad extremum addit preces, & inter viriles gemitus peroravit. Poliarchus contemptim ad eorum monita respondit, se eundem genium, deosque eosdem in consilio habiturum ad regendam victoriam, quos ad comparandam habuisset. Cæterum iis, qui mori scelere meruissent, ne quietam quidem mortem esse debere. Nisi fortè & dii, quos illi toties appellabant, defunctorum umbris parcunt. Horrere omnium memoriam ad Radirobanis flagitium, qui captato tempore sanctissima cum Hyannisbe fœdera violavisset. Denique (inquit) scitote mei juris non esse, quod petitis. Reginæ arbitrium est, favire an misereri malis. Huic enim pugnavimus, hujus cum cætera victoria Radirobanes vester est. His auditis, Legati, jam cœpto diffidentes, verrebantur ad Reginam. At illa abnuebat usurpare licentiam, quam Poliarchus suo sanguine fecerat. Diu ergo altercati, uter ferret sententiam, seipsos & Legatos suspenderunt. Sed in Poliarcho vulnerum dolor moram non ferebat ; sciebatque præterea præsentibus maximè nec diu libratis beneficiis candidæ liberalitatis genium inesse. Itaque urgenti Reginæ, ut ipse aut absolveret Legatos, aut in alium diem differret : Intelligo, inquit, ô Domina, quid sensus tibi sit. Nam si pro acceptis injuriis ulcisci cadaver velles, ipsa palàm imputares hanc severitatem tibi. Nunc præterquam quod es misericors, vis liberalita-

tis

tis authorem me videri , quam promis in Sardos. Tollant sanè, si sic jubes , inutile cadaver impii Regis, flammisq̃ue non sensurum imponant , quæ viventem melius excepissent. Certè, inquit Hyanisbe; & intelligant nullas hîc esse Thebas , & Poliarchum vicisse, non Creontem : Cùm autem sepulto epigramma facient, meminerint inter illius victorias , hanc civitatem bis ab ipso intratam.

Hæc modico risu locuta à Legatis avertitur ; quibus, ex Poliarchi imperio redditum corpus est, ut erat , armaturâ spoliatum. Ipse tandem perfunctus publicis curis , nec amplius ingredi valens , inter suorum manus pervenit in thalamum : vixq̃ue moratus dum lorica laxaretur , in stratum se conjecit. Quamquam medicos secum advexerat, memor tamen in Hyanisbæ aula celebres esse, sibiq̃ue, cùm à peiratis læsus illic ægrotavisset, perspectos, voluit eos quoque advocari. Admoti igitur duo Galli totidemq̃ue ex Mauris, expectatione profundius læsum , mutuo inter se terrore mussabant. Præcipui periculi vulnus erat in latus desidens , & explorantibus dubium an receptum in vitalia esset. Sub hæc pereunçtanti Reginæ quid sentirent ; clàm referunt, esse in incerto Regis salutem. Illa prudenti dissimulatione rem regi mandavit, ne qui morus in suis aut hostium castris existerent. Tum amplissimâ pollicitatione medicos adhortata, ne quid fidei aut artis omitterent, ipsa, dum nudantur, dum explorantur vulnera, adesse ac videre sustinuit. Multum cruoris effluerat (nam & statim ac in thornm procubuit, ex omnibus vulneribus proruperat vis sanguinis) lentoq̃; nec æquali venarum pulsû , manus sæpè tentata peritos terrebatur.

bat. Medicis itaque operam certatim promentibus, unus illorum, Afer, Themison nomine, oris prope-modum temnendi, staturæque brevissimæ, cæterum arte suâ & eventu consiliorum conspicuus; Nihil agimus, inquit. Aliam mortem Regi timeo, quàm quæ istis vulnerum meatibus sese insinuet. Neque enim putemus, quicquid sanguinis ferro tactum est, & loco dimotum, ab corpore effluxisse. Sed & omnis cruor in venis nimio motu extra temperiem cum sua fæce efferbuit: Coibit igitur adhuc calidus, turbatusque, in opacam saniem, & occupatis costis spirandi libertatem, & mox vitam, ni caveamus, eripiet. Quid, inquires, remedii? Non aliud, quàm ut Regiam in lacerto venam solvamus. Ita laxato sanguini turbatio adimetur, quæ in tabem se cogeret. Omnes ad hanc vocem horrebant. Nam quâ manu, quâve audaciâ, exhausto corpori, vitæque vix in tantillo sanguine hærenti, adhuc aliquid eriperent? Vicit tamen medici asseveratio, eum non aliter vivere posse. Delibavere itaque venam, tristissimâ expectatione multorum. Singula deinde vulnera propriis remediis foverunt; quietique relictum vetuere ullo tumultu ullôve negotio in eam noctem sollicitari. Neque tamen Hyanisbæ persuasum est, ut abiret. Haud procul à thoro in hemicyclo acquiescens, accedebat identidem ad jacentem, nunc verita, ne is defecisset, & anxie legens anhelitum; nunc servorum sedulitatem prævertens; & omnia officia exhibens vix scienti, à quo tam prolixè juvaretur.

Vix demum Hyanisbe, urgentibus suis, & deficiente jam nocte, secessit in thalamum suum. Nec mul-

multum somni ceperat, cum Principum concursu excitatur, simul gestientium gratulari, simul, quid in re nova fieri ipsa veller, quærentium. Quippe cum in Sardorum castris totâ nocte aliquid tumultûs auditum esset, primo mane nec eorum visebantur in flumine naves, nec quicquam circa vallum aut custodiæ erat, aut omnino frequentiæ. Missi deinde à Micipsa, qui solitudinem explorarent, retulerunt Sardos abiisse; & pretiosiora contentos avehere, non pauca reliquisse victoribus. Liquidiori simul luce extrema profugientium classis conspecta est. Amisso enim Rege, expers consilii cum cæteris purpuratis Virtiganes, non desperaverat modò victoriam (nam cui vincerent, vel cujus auspicio; nihil unum aut velle, aut timere jam adacti?) Sed & ferociam hostium illo aggere fisti posse diffiderat. Præterea civilibus malis exercenda Sardinia armatos revocabat. Duo enim post Radirobanem erant, qui sceptrum deposcerent, ex duobus Radirobanis patris geniti: quorum unus Harficora, ex juniore natus, sed senior suæ ætatis rationem volebat haberi: Alter Cornius dicebatur; nec suum nascendi ordinem, sed parentis referebat. Tot malorum prælagia, cum præterea militum spes & alacritas defecisset, duobus persuaserunt, ut sine classico spargi per castra imperium juberent colligendi subito vasa, & Afris insciis solvendi ex littore.

Hanc felicitatem nunciaturi Reginæ, plurimi Optimatum convenerant; quâ auditâ; Utinam, inquit, hac lætitiâ frui possit, qui eam nobis peperit. Utinam, Poliarche, non sim de te impenius dolitura, quàm de hostium clade nunc gaudeo. Simul

Simul intra Poliarchi limen processit, paucissimis matronarum & Procerum comitata. Languerat ille, vigiliæ & sopori medius, inter omnes ægritudinis summæ notas. Gemitum tamen, questumve solatium, nulli dolores expresserant. Eadem majestatis constantiâ, quæ valenti adfuerat, penè pereuntem comitabatur. Vox quidem debilior erat; nec quæ accipi, nisi à proximis, posset; cumque Reginam vidit; Numquid, Domina, ab hoste turbatum est; Sive sospitem dii me facient, brevi ulciscar contumaces; siue umbra tantum ero, adhuc terrorem injiciam. Interim permitte rem tuo Micipsæ, &, si placet, Gelanoro. Hæc verba, quamquam tenuissimo sono exilia, eo affectu urgebat, ut in vultu videretur vividioris coloris aliquid arsisse. At Hyanisbe; Nihil opus, inquit, ô Rex, aliis armis. Nam quis tuæ victoriæ succedere dignus sit? Tu rem heri consummasti, omnium viribus in uno Radirobane excisis. Aufugerunt perduelles turpi noctis auxilio, sociis inséputis, castrorum integro aggere, & prædâ, quam avehere celeritas vetuit, diripientibus relicta. Poliarchus ad has voces erectior videbatur, percurrente totum corpus sensu successus. Ergo lætitiâ vulgi inhiberi non voluit, ad templa, ad littora, ad convivia properantis; quamquam adhuc de ipso timeretur, juberetque Hyanisbe differri publicam lætitiâ, donec illam suâ valetudine auxisset. Totam Lixam vana ambitio exhausit castra hostilia intrandi; & de summo littore devovendi abeuntes. De spoliis deinde rixari, ut vix diis Regibusque servarentur primitiæ.

Cum

Cum verò attrectanda fuerunt vulnera Poliar-
chi, novandaque remedia; Principes amicorum cir-
cumstetere lectum; à medicorum vultu miserrimè
pendentes. Aderat medicus, qui pridie sanguinem
mitti jusserat. Is fasciam, quæ circa gravissimum vul-
nerum erat, resolvit. Nondum enim medicina trifar-
iam erat secta: sed iidem de morbo sententiam di-
cebant, diluebantque remedia, & manus ægris mem-
bris, aut faucibus admovebant. Tunc verò visum in-
star prodigii, jam saniem in pus ematuruisse. O
deorum munus! exclamat Themison; Reddite, quic-
quid debetis cælo, si qui pro salute Regis vovistis.
Nunquam ego ad hunc diem tam certa ac subita sa-
lutis indicia vidi. Abest febris; non modò vul-
nera non ardent, sed tanquam in mitigatis tempore
plagis pars sincera, quicquid emortuum est, segregat,
resolvitque. Omnes, tanquam ex adyto oraculum
esset, illas voces acceperunt. Amentes gaudio hi la-
crymas mittebant, hi proximos amplectebantur.
Deciderunt & in pavementum multi, Apollini, &
Æsculapio, & Hygiæ, commendantes inceptum bene-
ficium. Nemo tamen Reginæ animum æquabat. Cœ-
lesti Punitæ hecatomben vovit, & ludos, cœpitque
bonâ fide tunc primùm percipere victoriæ volupta-
tem. Publicè quoque tridui vacationem hilarior
pietas fecit. Poëma Nicopompi, quod Soteria dixit,
quamquam multò post conditum (quippe rem serò
in Sicilia absens rescivit) tamen operæ pretium hic
referri; quia, tanquam adfuisset, subitam celebrat
præsentemque lætitiâ.

*Vibet id. Quid se, velut acceptura merentem,
Augusto sacni stipant jam limite celsi*

Astra;

*Astra; vel Elysi sperant hac gaudia manes?
Vibet, & humanas multum dignabitur oras
Sceptrigerum egregius Regum, qui cade tyranni,
Gallica Sardois celebrabit robora fastis.*

*Quæ Stygiæ limes nibeis discriminat arvis
Infantes animas, nulliq; ad eunda virescunt
Supplæcio nemorum late convexa piorum,
Belligeri errabant manes, quos inclyta virtus
Exemit pænis, & tuta ad flumina Lethes
Rixarum oblitos serò concordia junxit.*

*Dumq; per adversi rognum illatabile Ditis
Pænarum infandas species, igneq; rotasq;
Securi aspiciunt, motq; à vertice Diras
Impia terrifico quatientes sibila nutu:
Ecce recens Stygiæ turba adventabat ad oras
Sanguineo informis cultu, nondumq; remissis
Ensis, & sava crudelis imagine pugna.*

*Mirantur summo Elysia de margine sylva
Magnanimi Heroës numerumq; habitumq; virorum,
Telq; & ereptis immania vulnera membris;
Qualia non rubris Simois lavat horridus undis,
Dum Phrygiæ acies, adversaq; signa Pelasgum
Hinc ferus Eacides, majorq; hinc submovet Hector.
Tunc ita missantes; Quod vasta in vulnera ferrum,
Quæ tanta valere manus? Non sacula nostra
Has tulerant vires. Sic ô mortalia crescant
Robora! nec summo timeat Deus omnis Olympo!*

*Talibus intentos dictis, mox grandior umbra
In sese advertit, Stygiæ quam cymba laborans
Vix dederat ripis; Necdum caligine torvos
Mutaret vultus functi nobis incola mundi.
Quin etiam amissi superant insignia regni,*

*Murice plecta chlamys, nec adhuc direpta comarum
Vincula; Et erecto fulgebat dextera ferro.*

*Sed multo informes squalent in sanguine vultus,
Pectoraq;, & scissas fallunt spiramina fauces.*

*Haud mora correptum, quâ stat fera iudicii urna,
Nil veritus traxit lictor. Cessere reorum*

*Vulgares anima; vertitq; huc ardua Mimos
Lumina. Terrificos sequitur reverentia vultus!*

*Et quanquam assuetas movit formidine sedes.
Ille autem iussus (nec detrectare potestas)*

*Pandera, quæ vita seriet, quo funere raptus,
Quid meritos portet suprema ad Tartara manes,
Incepit nondum dejectus, & improba movit
Ora memor regni. Tristes siluere cavernæ,
Atque audituras volvit Styx mollius undas.*

*Si qua Radiobanis nomen fortuna sub umbras
Attulerat (certè hostiles huc sapè caterbas
Egi, & rumpentes lassavi stamina Parcas)*

*Ille ego Sardoâ modò formidabilis Aulâ
Advenio. Me gens certis Balearica fundis,
Me Ligures timuere. Sed ô quid inutile jactem*

*Robur, & armatis insignia castra manipulis,
Si nulla extincto superest reverentia sceptro,
Ex virtus hic sola valet? Quid me urget Enyo?
Harrentes differ stimulos. En sponte profabor.*

*Hæu nimium sisus regnis, mag; inter amica
Fortuna obsequia, & primævi sanguinis annos,
Mortalem oblitus, non fac, aut jura colebam,
Non Superos. Deus ipse mihi, frangiq; voluntas
Nescias Tum merita nusquam mens conscia fama;
Nec fidi comites, vitæq; ad singula plausus.*

Quid memorem, Siculo meditato, lictore raptus,

Quid

*Quid Libycas acies ; Et nullo in limite vota ?
 Cum subito mihi sava dies, inimicaq, fata,
 Ultioresq, det. Simul his suspiria auxit :
 Et siluit. Sed plura ferox tunc poscere Minos,
 Qua sava fortuna necis (probriste superbis
 Supplicium !) Et quantis victor se tollat in armis.
 Ille, inquit, quo se jactabit Gallia Rege ;
 Cui non fama prior, cui non certaverit atas
 Ulla Patrum ; non me ille tamen, non mortis inulta
 Dejecit satis. Sensit quoque mutua ferro
 Vulnera, Et hi raptum tarde emisere lacerti.
 Nunc jacet exanguis victor, lucemq, supremo
 (Sic reor) obtutu quarit. Probrumen ! Et ista
 Num prior antra subit ? Dixit, libentia circum
 Ora ferens, casimanes ceu quareret hostis.*

*Etnis erat ; justiq, rata sortitibus urna
 Tantaleum ad laticem, Et refugimala pabula rami
 Damnatum, anguicoma raptim abbeverere Sorores.
 Spargitur Elysiis velox tunc rumor in arvis,
 Te Poliarche mori. Torvus sic dixerat hostis ;
 Sic metuunt, sperantq, pii ; comitemq, ducemq,
 Te cupiunt, spondentq, solo meliora relicto.
 Quis prior alloquio ; quis inanem tangere dextram ;
 Quis monstrare vias, lucosq, animasq, potentum
 Heroum, cupidus versat gravis ambitus Umbras.
 Hac dabit herba thoros ; ista sua tempora lauro
 Cinget, Et hic seffos melius fons abluet artus.
 Sic fremit (Hyblais si Regem abbeverit error
 Vallibus, Et reducem pramissis nunciet alie
 Turba minor) latum per cerea limina vulgus,
 Angustantq, fores, parvasq, citantia viros
 Agmina, stridenti properant se credere caelo.*

Ecce autem cæci rediens per nubila mundi
 Castor adest. Tunc fortè post statione relicta
 Mutabat cum fratre vices. Et lucidus astro
 Se fundebat apex, & habebant tempora flammæ:
 Purpurâq; ex humeris, & vultu Martis imago.
 Haud mora decepti sic te descendere Manes,
 Sic, Poliarche, putant; longè simul obvia pandunt
 Agmina; Ledaï propior cùm Numinis arsis
 Vultus, & errantes se collegere catervæ.
 Mirantem cinxere tamen, mysticq; rogarunt
 Vocibus (interca pressis suspensus habenis
 Constitit, atque omnes respexit Cyllarus umbras.)
 Dic age (nam Superis vidisti hac prælîa campis)
 Quo regis stant fata loco, quem Gallia nobis
 Mœsta dabit, nostrosq; subit quo limite campos?
 Substitit incertus primùm; mox sydere toto
 Risit, ut irato si pelleret æquore Castor
 Nubila & in latas descenderet igne carinas.
 Audite, ô Manes, vestrisq; haud debita lucis
 Gaudia frustrato faciles nunc ponite voto;
 Ponite. Nec dispar Superos spes nempe sese lit.
 Vidi ego pugnantis vultusq; animosq; piûmq;
 Robur, & extremo nutantem in sanguine vitam.
 Vidi ego quarentes Superos, quâ parte juberet
 Ætheris hanc puris animam concrevere flammis
 Juppiter; Eoo mallet, calôve cadenti
 Credere, perpetua nitidam vel jungeret Arsa.
 Cùm pater omnipotens; Non hoc sub tempore, dixit,
 Hunc nostro egregium juvenem dare munus Olympo
 Decretum est. Restant terris qua maxima victor
 Bella gerat. Nondum hunc omnis locus, omnis Enyo,
 Omnia lustrandi sensere piacula mundi.

Aa

Astice,

*Aspice, quæ species membris; ut Martia fortis
 Bella decet, placidaq; tamen non asper olivæ est.
 O decus! O proles nulli aspernanda deorum;
 Atque utinam concessa mihi! Placata dedisses
 Tu mihi tu veniam conjux, huicq; ubera parvo;
 Candida nec sparsom micuisset semita lacte.
 Non hac non uni debentur gaudia seculo,
 Ille diu florens juvenisq; diuq; senescet.
 Longius indulgent Parca: Dabit ille nepotes,
 Æternam terris sobolem, quæ limite sælix
 Insurgat patrio, seniumq; his exuat astris.*

*I, gnate, accelera; lato cui germina succo,
 Paoniæq; artes, morbiq; & vulnera parent,
 Iprecor: Arcanos plagis infunde liquores,
 Qui superant mortem, qui saucia numina curant,
 Sive meus Mævors, Phrygio seu pulvere lesa
 It Venus, & stricturn Tydeida exhorret ad ensen.
 Quin & Pergameo paulum se tollat ab angue
 Filius, ac Mauros tecum illustrare penates
 Approperet solers. Timeat nec fulmina rursus,
 Invidiamq; meam: Nunc ò nunc annuo vince
 Fata libens, tanto quocunque immitia Regi.*

*Sic fatus genitor, Regisq; ante ora jacentis
 Jam stabat medico circumpræcinctus amictu
 Phæbus, & occulta purgabat vulnera lymphâ.
 Nunc parcente manu plagarum angustat hiatus,
 Nunc sociat gnato plantasq; artusq; manusq;
 Et multum ambrosia venis cessantibus addit.
 Protinus exhausto redeunt in pectore vires.
 Pallor abit. Sensit Superos nova vita faventes.
 Quare agite, ò Sancti manes, celebrate Camænis
 Absentem Elysiis. Teneat seu sydera virtus,*

*Sive habeat terras, seu vestri incolat umbris,
Semper chara piis, plaususq;, & vota meretur.*

*Fimierat Castor: lato fremuere tumultu
Secura Umbrarum sedes; unoq; favore
Et maria, & tellus, & ovens respondit Olympus.*

CAP. II.

ARGUMENTUM.

*Arsidas & Gobryas collatis consiliis ab invicem distra-
buntur, ille Africa oram legit, hic in Siciliam de-
scendit. Interim Archombrotus acceptis Regina
Mauritania codicillis, quibus remetiri iter in pa-
triam jubetur, ancipiti inquieta mentis estujacta-
tur. Tandem Regis amicitia fretus ac fœderis pro-
pediem incundi certior, navim armamentis instrui
imperat.*

IN hunc modum processerunt aliquot dies, nul-
lius tempestatis novitate notabiles (nam & Poliar-
chus expectatione celerius vires recipiebat) donec li-
teræ, quas Arsidas commiserat Argenis, cursus turbu-
lentæ fortunæ ludos instauraverunt.

Nam ut Gobryas, Arsidasque, exegere in inopi
littore noctem, quo post tempestatem successerant,
coeperunt collatis sententiis pensare, quò ire, aut quid
facere, præstaret. Classem, militesque habebant,
hanc quassatam, egentemque auxilii; integros illos,
& desiderio sui Regis flagrantés. Materies illis locis
deerat, vasto solo, nec arborum patienti. Utcun-
que tamen resectis ratibus, aquam ex fonte, qui, ra-
rum in Africâ decus, haud inde procul fluebat, com-
portant. Sparti quoque copia erat sterilibus in terris,

magno ad armamenta auxilio. Jamque adversi
 venti ceciderant. Sed quas terras aut quæ maria pe-
 terent, ignari, quò tempestas egisset Poliarchum?
 Incertos animos explicuit tandem Arfidas, qui Go-
 bryam his verbis secretò compellavit. Nimia silen-
 tii fides nunc criminis instar esset, ô Gobrya; si
 aut tu Regis tui consilia sic apud me taceres, aut ego
 legationis meæ summam à te averterem, ut comuni
 consilio non possemus nobis ipsis, dominisque con-
 sultare. Quid autem interest, quòd jam invicem sci-
 mus superstitioso inaniq̃ue silentio dissimulare?
 Age, Gobrya, nonne in Siciliam navigat ista classis?
 Tum Gobryas illà libertate erectus; Tu verò, Ar-
 fida, inquit, nonne ab Argenide ad Poliarchum ve-
 nis? Utroque fatente, arctoq̃ue complexu fanci-
 ente novam fidem, simplicius inter se ad reliquæ
 consultationis ordinem secesserunt. Monebat Go-
 bryas, paucissimos ex ducibus esse, quibus Poliarchus
 hoc petendæ Siciliæ prodidisset consilium; cæteros
 falli longioris expeditionis specie. Cæterum sibi
 maximè uni omnia Regem familiarissimè monstra-
 visse; Promissas Argenidis nuptias hoc exercitu vin-
 dicandas, tam adversus nescio quas Siciliæ leges Gal-
 licam affinitatem prohibentes, quàm in Regem Sar-
 dinia, intempestivum & gravem Virgini procum.
 Tunc Arfidas, discessisse ex Sicilia quidem Sardos,
 sed atrociori fluctu inundare salutem Poliarchi at-
 que Argenidis. Esse enim, nescio quem, Archom-
 brotum, cui filiam Meleander despondisset. Solis
 Gallorum armis posse hoc nefas præverti. Prope-
 ret in Siciliam Gobryas cum copiis illis. Id solati-
 um Argenidi fore, ut securior majora expectet auxi-
 lia,

lia, aut, si necessitas non patietur moram, cum eadem classe profugiat. Sed & Poliarchum anticipatâ diligentia, aut illic jam esse, aut statim adfuturum. Quod si, inquit, aderis prior, finges cursum destinatum in Græciam; missoque præcone, flagitabis à Meleandro, ut in anchoris liceat stare, donec socios, quos tempestas divulgavit, in unam classem exceperis. Dabo autem ad Argenidem literas; sed quas ipse scilicet reddas. Colloquendi rationem res locusque, & tua industria aperiet. Huic si obsequeris, scis quanto apud Regem tibi honori futurum sit. Hic Gobryas; Amplector tuam fidem, solertiamque, mi Arfida. Sed cur nobis in patriam te comitem non præbes? Posses utcunque meum adventum conciliare Meleandro; & hercule me ad Argenidem duceres. Imò, inquit Arfidas, si tibi videbitur, mihi triremem relinquens. Hac ego pererrabo Africæ littora, ut, si quæ Rex vester tempestate ejectus est, literæ mihi commissæ non pereant; & ipse præterea me referente intelligat, quo loco in Sicilia res ejus reliquerim.

Postquam ita convenit, Arfidas accepta triremi, quæ velox, & maris oras legentibus commoda erat, destinatam navigationem exorsus est. Gobryas autem cum navigiis quindecim, in quibus, præter nautas, classiciarii bis mille & ducenti merebant, in Siciliam cursum instituit. Nec distulerunt operam venti; non quidem à puppe propitii, sed ita dispensati ab Occidente, ut & ab Africa Siciliam, & ab Sicilia Africam petentium obliqua vela impellerent. Quippe eodem tempore Archombrotum fata vehere properabant in Africam, cum egregia hominum

minum manu, navibusque omni ad bellum commeatu, quantum sivit festinatio, instructis. Is enim literas matris per servum mature acceperat, quibus illa monebat in exitium Africæ Radirobanem armari, nuptiasque jure materno differebat, donec in Africam transmisisset, consociassetque cum ipsa consilia. Quamquam gemino motu penè mens Archombroto submota est, indignatione in Sardos, & dilatarum nuptiarum dolore; tamen tota Africa amori cedebat, ardentiusque agitabat, cur matri placeret tamdiu se torqueri, quam quibus auxiliis hostem à patria arceret. Quid Meleander deinde cogitaret, quidve Argenis? quoties ingrata mora res perdidit, & indignata est non statim admitti felicitas? Sic turgens, duramque sapius matrem tacitis intra se questibus accusans, breve mitigando animo tempus sumpsit. Inde primâ dolendi furendique nube consumptâ, conatus in Radirobanem vertere, quidquid ira suggererat, ad Meleandrum ivit; illique his verbis locutus est. Urinam meum genus (Rex) professus autè essem, cum me Siciliæ gravem & incommodum esse aliena injuria non cogeat. Nunc simul & indicium generis mei facio, & asserendæ dignitati efflagito vestra auxilia. Hyanisbe, Mauritanie Regina, mater mea est. Ea literis significavit imminere formidolosum sibi & Mauritanie hostem. Quamquam in regni discrimine moveri debeo, plus tamen abominor ipsum matris periculum. Iram præterea geminat mali author. Ille scilicet Radirobanes, ille latro, quem in tuum & Argenidis caput grassantem hinc fata depulerunt, rursus muliebrem prædam petit. Nec ab eo timerem Mauritanie meæ, nisi quod

impa-

imparatam aggreditur. Ibo igitur ; & , si in generum placeo, succinctus tuis viribus ; Addamque Radirobanem Lycogenis fatis. Et Sardinia Mauritaniz serviet , Mauritania verò Sicilia. Nam cur ante hoc bellum nuptias faciamus , in quibus instantia arma, & incerti eventus, syncera gaudia esse non siverint ? Si vincemus, pulcher erit hymenæus pompæ triumphi : Sin aliter fata statuunt, nolo paucorum dierum maritum Argenidi esse.

His auditis, non pauciora , quàm quæ Archombrotum agitaverant, moverunt Meleandrum : Simul audire, quòd Archombrotus erat Hyanisbes filius ; simul in Radirobanem peti auxilium ; simul nuptiis filiz , quas tantopere urgebat, injici moram. Tot cogitationum velut agmine plenus, in gaudium mœroremque anceps erat. Archombrotum tamen imprimis amplexus est , audito Mauritaniz nomine chariorem. Dives regio, & olim hospita Meleandro, commendabat tantarum opum juvenem, jam antea indolis virtute charissimum. Deinde in insignem pietatem referebat , quòd ille asserendæ parenti nuptias posthaberet ; ignarus hanc in fervido juvene , & adactò matris imperiis, non spontaneam esse virtutem. Radirobanem verò acerrimum sibi hostem sciebat ; & in lucro ducebat cum eo potius apud Mauros, quàm in Sicilia sua decernere. Regni quoque periculum, quod ad Archombrotum spectabat, & ipsius Archombroti gratia ejusmodi beneficio occupanda, facile impulerunt animum ad armorum consilia. Ergò in bellum societate promissâ, jam illum, ut Reginz filium, magnificentius cultum, nihil amplius dissimulabat se generum optare.

Gratulatus quoque filix est, quòd nuptura clarissimo Principi esset. Quæ omnia sic Argenis accipiebat, ut fati sibi exitium maturantis præfagia; uno tamen hoc læta, quòd inducias ei dabat expeditio Archombroto in Africam. O turbida mortalium consilia! Jam occultè Radirobani Argenis favebat: is illi placebat hoc in Africam bello; hujus impetum commendabat Numinibus; non tam ut vinceret, quàm aut ne vinceretur, aut in mutua clade occumberet.

Ubi verò vulgatum est, Argenidis cum Archombroto nuptias solo bello differri, quod in Mauritania instabat, haud mora omnium Ordinum primos ad ejus limina ambitio adegit. Armata tertatim, equos, navigia ornabat. Nemo erat in patricia juventute, qui non offerret operam, sumptuque ad bellum, & maturandæ profectionis acri hortatu, novo Principi se probaret. Ea Argenidi tristissima erant, ad quam multi præterea veniebant gratulatum, quòd Mauritaniam suo sceptro conjungeret; etiam laudibus effrentes Archombrotum, ei que propitios deos, & brevem in Siciliam reditum incommodissimâ humanitate optantes. Nec Poëtæ defuerunt tam publico argumento; quorum unus operâ Timoclez, jam olim sibi familiaris, ad Argenidem pervenit, & muneris sui ignarus porrexit hos versus indignanti.

*Instat Hymen, totisq; parat connubia votis;
Instat Hymen: Sed tu cupidum succendere castas
Nunc prohibes Gravidæ faces. O dure, tuisq;
Savior Odrysis, sic nostra in gaudia pugnas,
Et sancto gemitum ferus internectis amor?
Quid queror invidiam Superum? Sunt ista fabentis
Signa deæ, Paphias fumant cui thura per aras.*

*Illa coronatis genialem auctura triumphis
Latitiam, differt avidas paulum improba flammæ,
Extimulatq; mora; Ceu parva aspergine lymphæ
Grandior exurgit, laesusq; irascitur ignis.*

*Nunc age Threicios molire per ardua currus,
Armipotens, Libyaq; petens discrimina pugnae;
Hanc Regem, ceu tu Superos fortissimus inter,
Sic hominum primum, magna tege numine dextra.
Vos quoque (Sicania thalamos dum mater in Aula
Apparat, & similes miratur Cypria Vultus)
Ite lebes pueri; bellum vocat; ite per auras;
Et vos arma decent, nec frustra tenditis arcum;
Ite Cupidinei cætus. Sed parcite telis,
Inq; feros vester potius stet vitricus hostes.
Victores Libya postquam remeabit ora,
Gratior hic vestras vacuabit pugna pharetras.*

Et Archombrotum quidem ab amandi dolendique
anxiis curis nonnihil revocabat hæc præsens armorum
intentio. Nunc ille laudare, nunc acuire suorum
studia; videre in armis præludentes vero discrimini;
instituire, qui com meatibus, qui telis, qui navigiis
providèrent. Auxilii enim non vis modo, sed gra-
tia, celeritate constabat; ut sentiret Hyanisbe, & in-
telligeret Argenis, quam strenuus esset. Intra pau-
cissimos dies, parata in anchoris stetit classis triginta
triremium. Minora navigia viginti, ad arma-
menta, & varios usus, comi-
tabantur.

CAP. III.

ARGUMENTUM.

*Delectum Timonidem Meleander monet ; eum, qui
legationem obit, disertum, prudentem, expertum,
Regni magis, quam sui amantem esse oportere.*

MEleander fidum hominem, & negotiorum usu
Mexercitum, addere Archombroto haud im-
peritè cogitavit, tanquam ad Hyanisben legatum.
Ita enim rescire se posse, quicquid non hostis mo-
dò, sed ipsa cum filio Hyanisbe moliretur. Vices re-
rum, & experientia regnandi, multam solertiam
capaci animo impresserant. Nullam tamen suo-
rum negotiorum partem cautiùs exigebat, quàm de-
lectum eorum, quibus ad externos Reges aut populos
legationem concederet ; reputans illos venarum in-
star esse, quæ pro suo habitu, occultam salutis aut
morbi vim ex diverso tractu terrarum inspirarent in
patriam. Erat expertus, cum illi se priùs, quàm do-
minum fidemque respiciunt, rem patriæ, dignita-
tem, consilia, aut silendo, aut annuendo proditi.
Cum autem turbulenti impetu animi, aut imperi-
tiâ superbâ laborant; hinc quidem asperius obloquen-
do, illinc verò renunciando deteriora, sæpè turbas
concitare, quæ superfluxu initio, ex mutua contentio-
ne, & subinde crescentibus causis, in necessarios
motus exæstuent. Pone denique (ajebat) eos esse
æquabiles ; At nisi ingenii vigor accedit, & conscius
fraudum, quæ in illos parabuntur ; non modò non
consilia gentium deprehendent, ad quas legati sunt ;
sed simulatione & quodam obsequio capti, domino
quoque suos, nihil verum aut exactum referentes
pessimi

*Cera arcana praemittit, fraudes covet an nuli imago;
Nestoris officium linguaq; praestat idem.*

peſſimâ ſimplicitate decipient. Præter hæc, curabat Meleander, ut genio Regis aut populi, quem adiri oportebat, commodiſſimus eſſet orator, haud ignarus conſortia morum ad familiaritatis ſuavitatem plurimum procedere, & ægrè mortales cavere ab iis, quos amant. Inter has artes magis anxie penſabat, quos ſic dimitteret ad Reges exploratum, quàm quibus præcipuas imperii vires in ſua Sicilia traderet. Nec aut amicitias, aut familiarium commendationem ſequutus, etiam ſolebat irasci, ſi quis aude-
ret ſic dubio pendentique neceſſarios ſuos aut affines ob-
jicere.

Tunc verò impenſiùs deliberabat, ecquem ſibi, quàm Archombroto futuro Principi fideliorem eligeret. Biduum tacita conſultatio extraxit; & denique ſedit rem mandare Timonidi; cui ad ſe vocato ita loquutus eſt: Si eſſes edocendus, quam curam, quamque fidem legati nomen velit, non ego te impari onere opprimerem. Volo te in Africam cum Archombroto proficiſci, & meo nomine ſalutare Hyanisben: apud eam deinde hærrere, donec à me ſucceſſorem accipies. Quæ illi Reginæ de bello, de filio, de affinitate nuncies, te hodie Cleobulus docebit. Unum ipſe admoneo, ne cujuſdam gratiam meæ anteferas. Quid illic agatur; quid velint, aut poſſint, ne pepercereſ referre. Nec time, ne hæc fides tibi periculofa ſit, ſi quid ſcribas, quod hi nolint, quos lædere nolles. Diu eſt enim, quòd ſilere perdidici. Timonides non lætior fuit acceptâ dignitate, quàm de ſcopulis, qui in eo curſu latebant, ſollicitus; Sciebat (nam Arlidæ & Nicopompo erat familiariffimus) Archombrotum Argenidi non placere.

An hanc autem obiret provinciam gratus utrique? Quod si alterutri in odium veniret, credebatur mansuram offensæ memoriam multò altius in læso, quàm gratiæ in illo, quem juvisset. Sicigitur Regi; Nec dubito de silentii tui fide, Rex; nec arbitror commissuram Hyannisben, aut Mauros, ut quidquam nunciem, quod regi oporteat. Sed fortuna varia est, sed tempus, sed homines; denique estis Reges. Si quid tale occurreret, non tantum in tua, sed & Cleobuli manu, fata utique mea erunt; ad quem (utpote Præfectum secretorum.) legatos destinare literas suas jubes. Et de tanti hominis fide anxius non sum: Sed quid, si alteri hanc literarum præfecturam mandabis? quid, si vicariis suis ipse? Ut non hæc fiant; at hoc ipsum nimis supplicii mihi erit, posse contingere. Tum Rex. Non injusti (inquit) hi metus: Verum, si qua ejusmodi erunt, scriptis mihi ipsi literis omnia securè commiseris. At Timonides. Scilicet insolentiam ad te scribendi omnes suspectam non habebunt? Aut non invidiosum mihi apud Cleobulum, si, tanquam damnatâ ejus fide, suo muneri, & integritati sic detraho?

Perplexus ad hæc verba Meleander cœpit solus spatari, ratus, quæ Timonides tanquam pro se attulerat, ad Regum ipsorum salutem pertinere. Tunc verò potestatem Præfecti secretorum animo volvens, non sine horrore cogitabat, quantum ille acceptis legatorum literis posset. Tanquam arbitrum rerum, nihil hunc magis, quàm quod placet, Principi referre. In hac verò libertate, quas cum exteris amicitias, si velit, non obruat; aut injurias atque fraudes præcorruptus non mulceat? Quod si per-

perfidiam, quæ argui possit, prudenti scelere vitabit; at ipsa negotia narrando torquere, verbisque premere, aut elevare omnia poterit; tanquam hoc quoque orator mandavisset. Ita simul & eadem & diversissima erunt, quæ illi Præfecto legatus, & Regi ille tradet. Parvo momento deflecti aut intendi negotia possunt: & ex supercilio aut remissione dicentis, subitam efformamus, & maximè efficacem, in mentibus imaginē rerum, quas primū audimus. Tantæ quoque potentiae viros clam vicini Principes solent vel muneribus aggredi, vel, quod valentissimum ambiendi genus est, arcanā familiaritate penè tanquam æquales sic colere, ut vix intelligant se sollicitari ad turpissimam servitutem. Si igitur his machinis aut omnino concesserint, aut debilitatam saltem fidem non opponent illius Principis consiliis, quem illicito fœdere sic amabunt; idque apud externos legatus persentiscet; quæ Regis commonendi sit ratio? Huic scilicet, quem accusat, literas mittet? hunc jubebit sua crimina ferre ad Regem? hunc seipsum acerrimā accusatione proscribere? Nempe hoc infrequens, dices; Nec deesse alios Optimates, per quos scilicet tunc legatus ferat ad Regem proditionis indicium. Imò vero ardua erit tantæ accusationis provincia (in qua scilicet aut actorem, aut reum perire necesse est;) si illam hominibus credideris, qui ut sint secretissimi, ac penè ut taceant, adhuc nimis loquuntur, ac non potius cœdicillis insonantibus, mutis, sui expertibus; quos Rex utus & legat & premat: Quid, si præterea tectiora aut minora scelera erunt, aut de quibus ipse legatus addubitet? An invidiosissimā delatione violanda tunc fama Præfecti

fecti secretorum , delectis hominibus , qui hunc apud Regem insimulent ? Nulla pax rebus , nulla dignitati securitas. Et sæpè legatus tantis inimicitis posthabebit officium. Sed ut ejusmodi Præfecto fides & probitas insit ; at saltem , quod sæpe fit , si in gerendis rebus dissentiet legatus ab illius sententia , & quid ipse censeat referre Regi volet ; qui hoc fiet , si per hunc solum sensus suos Regi ostendit ? Non enim in se pugnabit iste Præfectus : non se deferet , non fovebit adversa , legatum odisse pronior , quàm sensus illius Principi commendare.

Meleander , cùm hæc omnia ejus animo nec cogitans subjecisset Timonides , agitare simul cœpit de remediis in illa discrimina. Erat quidem tantæ virtus Cleobuli , ut in eo non hæreret suspicio ; Sed ordinare non tantùm in præsens , verùm ipsis nepotibus rempublicam Reges debent ; & ineptissimi in unius hominis virtutem cultus & admirationis est , publicum munus , si quo ille fungitur , multiplici liberaque potestate attollere ; quasi fatale sit , ut ea semper dignitas cadat in probos , cum potius armatura sit viribus suis temeritatem eorum , qui ambitu vel errore in eam succedent. Secum ergo constituit anxie legatis præcipere , ut quoties isti Præfecto scribent , ad Regem etiam destinent codicillos ; non prolixos illos quidem , nec graves negotiis ; nisi occurrant , quæ non interpositâ alterius fide nunciare præstiterit. Hâc arte , nec laboraturum Regem brevium literarum , & plerumque non seriarum , lectione ; ignarumq; Præfectum , quid illic scriptum sit , bonâ utique fide , quæ ipsi legatus mandaverit , quæque senserit , relaturum. Sed & hunc quoque

que præter legati invidiam accusari improvidum posse, non suspectâ illius ad Regem, literarum frequentia. Ea autem sic demum processura, si Rex tanquam salutis aliquod pignus, acceptas epistolas continuo leget, & cæterorum omnium oculis sanctè subducatur. Ita enim & legatis in securo futuram libertatem; & neminem resciturum seria an quotidiana perscripserint; quò Regi magis in integro dissimulandi consulendique potestas sit.

Sed instituenda hæc sensim, & propemodum non sentiente Cleobulo: & auspicandi pulcherrimam rationem offerri hoc discessu Archombroti; quasi daret suo in eum amor, ut de ipsius valetudine juberet Timonidem destinatis ad se literis nunciare. Clâm igitur Timonidi imperat, ut, si quæ essent soli Regi perferenda, uni sibi concederet; & ne suspiciosa literæ essent, si rariùs & veluti extra ordinem mitterentur, scriberet non Cleobulo, quàm sibi frequentius. His præceptis ornatum dimisit; cumque paulò post adesset Cleobulus, rursus juveni imperavit, quàm sæpius scribere, nec Cleobulo modò, sed sibi de valetudine successuque Archombroti; Patria fecturus ut quisque ab eo legatus mitteretur ad externos; donec mos ipso legatorum ambitu convaluisset, amantium hoc per literas majoris dignitatis cum Rege consortium.

CAP.

CAP. IV.

ARGUMENTUM.

Dum Archombrotus solvit in Africam appliciturus, appulsus in Siciliam Gobryas, Argenidem occultè adit, pretiosamq; purpuram in hospitii quasi mercedem rependit. Non recusat virgo munus, hoc ipso ad commoditatem colloquiis usa. Certiorem facit Argenidem Gobryas, cum brevè cum delecto milite affuturum.

OMnibus ad navigationem maturis, cum Archombrotus salutaret Argenidem, discessumque excusaret; illud quoque miserrimam virginem torfit, quòd is necdum sentiret se despici; Et ipsa sui amoris opinione inimicum auxisset tot opibus, tot studiis Siculorum. Fastidiosè ergo respondit, probare se, quod ad matrem rediret. Nemini enim melius quàm domi suæ esse. Tetigit Archombrotum non perplexa verborum acerbitas; quam dicentis species & austeritas augebat. Sed nec questus, nec jurgia, tempus aut locus ferebant. Potius veluti non sensisset se ad exilium invitari, respondit, sanctiorem patriam, & cui plus deberet, illam videri; quæ dominæ, quàm quæ sibi primam lucem infuderat. Dum hæc loquitur, intervenit Meleander, quo conspecto remisit Argenis de rigore verborum, refecitque invita Archombrotum; Qui postquam litavit in arena, cum omni exercitu subire mare: Satis loquutus Proceribus, qui in eadem triremi vehebantur; secessit tanquam acquieturus, & animum lacescentibus curis aperuit. Nam Argenidis sermo turbulentissimè in mentem redierat. Quid verò exci-

*Frontem et puppim vultu Sol spectat eodem;
Cum Domino fruit servus honore suo*

excitasset hanc in virgine crudelitatem ? Penè ridiculè admonuisse quietis domesticæ, an erat improperantis, quòd omnino abibat, an simpliciter sua fœdera aspèrantis ? Sub hæc reputans quicquid antea ab Argenide aut mite aut severum acceperat, vix regebat molestissimam metuendi sperandique discordiam. Quod præterea Aruspex in littore significaverat, numina navigationi annuere; ô dolor! an sic intelligendum, ut dii interdicerent reditum, prosperis, sed veluti fatalibus ventis discessum urgentes ? Hæc & similia dolendi argumenta congerentem urebat maximè Poliarchi memoria; de quo, præter antiquas suspiciones, quæ jam æmulationi suffecerant, quicquid erat à Selenissa resectum, famâ gliscente cognoverat. Inter ejusmodi cogitationes acerbitate plenissimas, suspenso juveni, suisque doloribus nimiam contemplatione indulgenti, dabat utique fiduciam Meleander, amore in ipsum præcipuus, & nuptiarum conciliator. Sed quid suarum rerum displicebat Argenidi ? aut potius quis puellæ tantopere alius placebat ? Ille nempe Poliarchus; Quem, ô, inquit, si mihi fata obvium dabunt, quantò lubentius, quàm ipsum Radirobanem, hac manu, hoc ferro, de amore atque vita dejiciam ! Et verò meretur odio meo oppetere tot malorum mihi author, ac virgini; quam nisi carminibus teneret, ego tam claro sanguine, tam opulento regno, tot amoris indiciis, ac etiam (fas sit tacitè cogitare) non ignobili fortitudinis exemplo, flexissem. Sed illum suâ obscuritate tutum unde quæram, aut quò persequar ? Nisi esset hac spe minor, quam improbè concipit, non tamdiu abesset; aut
ubi-

ubique secretus fugeret conscientiam Meleandri. Hei mihi ! sed & si occurreret patebitque ira meæ ; & eâ forsitân , quam meditor , ultione jam dubiam virginis mentem pejùs à me averterim. Imò certus sum , vitam illius mihi obstare ; An item sit obstitura mors , viderint dii. Certè nec de mortuo quicquam sperare ipsa poterit ; & sciet utiq; fortissimum fuisse , qui vicerit.

Sic apud se digerebat Archombrotus malè sana consilia , interdumque dolebat , quòd Poliarcho olim amico sic irasci cogeretur. Nondum verò ab illius oculis Siciliam venti removerant , cùm Gobryas haud procul Syracusis anchoras jecit ; missoque ad terram præcone , ubi Rex degeret , quæsiuit : Cumque audisset imminentem pelago arcem , quæ Epeirète dicebatur , ab illo tunc incolì , ipse unicâ triremi Syracusas concessit , tanquam commeatum causâ. Misit inde delectos , qui Regi significarent , Gallorum magnam classem in Græciam indeque in Asiam navigantium , tempestatibus sparsam per æquor fuisse. Hujus partem in Siculo mari expectare socios , si forte ab errore illuc quoque agerentur. Petere ipsum ducem , ut liceat colloqui Regi. Nam Principis tanti conspectum , pro maximo tempestatis pretio sibi fore , quæ hæc littora dedisset. Meleander , ut humanitate præcipuus erat , quamvis ambigeret , quid Gallorum tanta classis in Græciam vellet , tamen ad colloquium invitatus non renuit. Venit igitur Gobryas cum amicis servulisque omnino viginti : Cui Epeirète intranti obviam missus Eurymedes , ad se hospitem deduxit , & humanissimum expertus , haud perfunctoriè com-

men-

mandavit Meleandro. Postera die deductus ille ad regiam, sui expectationem, quantam Eurymedes fecerat, facile implevit: Nisi quod sentiebat Meleander, cum quæreret, cui coëpto hanc Gallia classem ornasset, non syncerè aut simpliciter responderi. Itaque exploratorem veritus esse, honorarios custodes clam tribuit; qui incautum, nec ratum se timeri, solum observarent.

Sed Gobryam altior cura versabat, quâ arte quove ductore, secretò colloqueretur Argenidi. Memor tandem purpuram, quæ nullibi pretiosius fulgorem, quam in Gallia admittit, in navibus suis esse, ei à Poliarcho præparatam; hanc afferri ad se jubet, tanquam in hospitii gratiam regis virgini donum. At illa jam dudum non minoribus curis concussa, secum vehementer quærebat, an sperare auderet has naves à Poliarcho præmissas majorem comparante exercitum. Sed parumper huic solatio innixa, rursus consuetudine lugendi ad deteriora revoluta est; ut & ludibrio sibi esset hac tantillâ jucunditate spei, quam hauserat. Sed quid Arctidas morabatur? cur non procedebant promissa Poliarchi? In ipso, an fortunâ, tarditatis causâ erat? Exierant destinati menses ad reditum. Ipsa vivebat non illius auxilio, sed infelicitate Archombroti, quem in Africam bella vocaverant. Heu in meos luctus, fortis, & sapiens, & dignus amari, Poliarche! cur ego te vidi? cur etiam una placui, quam multiplici morte conficeres? Ego si te nesciissem; hoc quidem ipso vixissem misera; sed saltem non sensissem. Non deerant toto orbe, quas amares felicius. Do virtutum tuarum immeritis poenas, quarum unaquæque me

me divisam , me fortasse contemptam ad interitum adigit. Hei mihi ! quid , si & ipse non leviora jam quereris ? quid , si dolore , quem sentis , & illo , quem in me suspicaris , obrutus jaces ? timesque præcipuè , ne tibi potius irata , quàm fortunæ , in culpam factorum te transcribam ? Sponsi felices , quibus vel celeriter successit ; vel qui deorum contumaciam & dolos exierunt subitâ morte !

Sic fortè querenti , cùm jam aliquot dies in aula Gobryas traxisset , nunciavit Eurymedes , hospitem Gallum ei donum afferre purpuram in Gallia tinctam. Non recusavit virgo munus aspicere ; hoc ipsum ad commoditatem colloqui à Gobrya subornatum ; & majora , quàm quæ credebat Eurymedes , afferri , penè jam sentiens. Cùm ergo intrasset Gobryas , explicuissetque invidiosam vel Tyriis muricibus mercem , non Argenis satis , quæ monstrabantur , cernere ; non aut loqui compositè , aut loquentibus se præbere. Adeò omnes sensus rapuerat trepida expectatio aliquid de Poliarcho audiendi. Parum aberat , quin prior interrogaret ignotum. Sed Gobryas illi admotus , cùm muneri inspectando intentissimos omnes vidit ; voce submissâ ; Ut , inquit , hoc donum author pretiosius faciat ; misit ille , ad quem Arsidam legavisti. Exciderant ad hoc verbum Argenidi vires ; ut ex trepido silentio intelligeret Gobryas altissimè tactam esse. Itaque alia quædam publicè loquuta , velut muneris gratias haberet , secreto Gobryæ dixit : Quæso te , hospes , hac vespérâ domi fies. Arcessam te , ubi sublapso frequentia solitudinem faciet. Sub hæc Gobryas discessit ; & ipsa laudare impensè inter mulieres cœpit oblati

oblatis velleris nitorem ; pretium deinde augere , & sic loqui Timocleæ ; Hoc donum simplicis liberalitatis credi vix potest. Facile hospitem censeam Regi aliqua de causa supplicaturum ; & hoc munere sibi suffragium meum parare voluisse. Nam & oravit, ut se , ubi ocium esset , liberiori colloquio dignarer. Volo hodie hac curâ defungi : Ut si quid impetrabile in votis est , operam promittam ; Sin latent graviora , ne supplicem vanâ spe extraham ; & non imparia suæ purpuræ dona remittam discessuro. Haud multò post in hortum secessit ; qui fortè Meleandro ad venationem profecto infrequens erat. Itaque ipso viridarii secreto admonita , Timocleæ imperavit , unum ex corporis custodibus mittere ad Gobryam , qui eum ad hortum produceret. Ille Argenidi sibi quæ non defuit ; cui vulgaria aliqua percunctanti , cum publicè respondisset , paulatim veluti lapsus ad varia sermone , magisque intenso , discerni à reliquis cœperunt , soli quæ ambulare. Tum Gobryas ; O domina , inquit , non Siciliâ tantum & Galliâ tuâ , sed quantumcunque in orbe regnorum est digna ; ignosce Regi meo , quod me priorem vides. Causam moræ ingratißima tempestas facit , quæ eum classe venientem depulit à cursu. Nos quoque ejecti in Africam fuimus : Ego , inquam , & Arfidas , qui pridie tempestatis in me inciderat. Et is quidem per Libyæ oras tuum Poliarchum vestigat , legationem obiturus , quam mandasti : Isthuc verò navigavi , sive Rex jam adesset , accessurus exercitui , quem maximum ducit ; sive adhuc expectaretur , tibi interim traditurus tantillam hanc classem. Et enim tuum nutum simpliciter manemus. Uttere nostro

stro sanguine quâ placebit. Scio te solam esse, in qua verissimè Rex meus aut despici possit aut coli.

Sic loquutus, literas Arsidæ porrigit, in quibus ferè eadem, quæ ipse memoraverat, continebantur: Quibus lectis: ut amor nunquam quietus est; Quid ergo credemus (inquit Argenis) Rege vestro esse factum? Si pepercisset illi tempestas, an credis diligentiorum alium futurum, ex quo de ejus adventu cognoscerem? Hic Gobryas, quamquam & ipse non intactus eo metu, tamen multa congeffit, quibus naufragii suspicionem averteret. Nam nec, inquit, cum una aut altera navi maria sulcat. Naves longæ, & triremes ultra quinquaginta sunt, quæ illum comitantur. Etiam si prætoriam navim (quod dii non siverint) tempestas solvisset, an tot nautæ, tot milites, non manus & humeros præberent, quibus charissimus Rex proximo navigio imponeretur? Sed nec credendum est, aut totam Regis classem obrutam undis; aut qui cladi superfuissent, non jam nobis funebria nuntiaturus. Nimio citius quæ obsunt, quàm quæ optamus, amat fama ignobili gaudio nobis ingerere. Ne injusto denique metu crudeles nobis simus; respice has triremes, quas duco. Iisdem cum Rege fluctibus jactatæ sunt. Nullam tamen ex iis tempestas expugnavit. Vel itaque Regem in remotiores delatum oras existimo; vel corruptis vi ventorum armamentis jacturam reparare. Neque enim soli navigationi, sed & bello exercitum adornat. Intra paucos hos dies, videbis, Regina, ferventem Siciliae oram fortissimis viris; qui omni studio exprobrabunt hostibus tuis, si quos hic habes, quod virtutem apud se genitam indiligentiùs

tiùs coluerunt quàm nos externi. Erecta consolatione tam magnificà virgo , adhuc tamen de Poliarcho anxia erat. Ardebat præterea Gobryam prolixius percunctari tam de illis, quæ sciebat , quàm de ignotis. Dum enim de Poliarcho loqueretur , seria ac levia virtute amoris delectabant. Sed nec tempus sinebat , jam vespérâ obscurum , nec familiarium curiositas inter se quærentium , quid tantum cum Gallo loqueretur. Rursus igitur suam opem promittenti : Ego , inquit , quid ex re vestri Regis sit , maturè expendam. Tu cum Eurymede sis frequens , cui ipsa commendabo amicitiam tuam. Finge autem idoneas causas non recedendi à littore ; hisque ego favebo apud patrem. Facile quoque inibo rationem , quâ sæpius ad colloquium meum , & sine suspitione , pervenias.

Hoc dimisso , cùm quæreret Timoclea , ecquid ille voluisset ; Nihil magnum , inquit , Argenis : nisi fortè nondum explicuit animum suum , & primo congressu noluit gravis esse. Laudavit benignitatem hospitii ; oravitque , ut suarum navium una , cui supellectilis pretiosissima insunt , in hunc portum recipiatur , non isthic plus biduo hæsurâ ; intra quod tempus quædam tempestate corrupta refici possint. Ad hoc se operam meam apud Regem expetere. Sub hæc verba in cubiculum virgo regreditur ; accersitumque ad se Eurymedem jubet agere hospitis curam ; quoque solertiùs falleret ; Est , inquit , ut illi xenia paremus , saltem iis , quæ obtulit , nec pretio nec venustate cedentia. Hæc dum quærimus , vide , ne ad discessum se comparet. Satis erit brevem ad moram vel dilata venatio , vel promissum specta-

spectaculum. Iterum moneo , cave , Eurymedes ,
 ne improvisus hinc abeat. Ita institutum ubi di-
 misit , & quietis specie nox dedit ad curas libertatem ,
 tunc reputare exitus omnes cœpit ; tunc ex re con-
 silium capere , fortiusque , quàm antea , & Reginæ
 more dolere. Poliarchum , si vivebat , esse ventu-
 rum , jam ipsa Gobryæ classis , jam Arsidæ literæ cer-
 tissimâ ratione monstrabant. Quærenda igitur reme-
 dia , quibus illi vivam quoque se servaret. Sin ille
 perierat , se demum non victuram. Sed quâ ratione
 quôve prætextu , Gobryæ classis assideret Siculo
 littori ? Necessarium tamen hoc erat ad ea , quæ co-
 gitabat , subsidium. Sic enim decreverat ; Si prius
 rediret Archombrotus , quàm de Poliarcho quicquam
 certi esset allatum , clàm fugere ad has naves ; & vel
 inde petere Galliam , vel coactâ Siculorum factione ,
 abstinere à nuptiis , ad quas pater adigeret. Haud in-
 commodè tandem ita rem commenta est. Primo ma-
 ne ad Meleandrum ivit ; & Siciliæ solitudinem que-
 sta , vereri se dixit , ne Radirobanes , ubi Archom-
 brotum audisset cum præcipuis Insulæ viribus isse
 in Africam , rursus raptui imminens aut ipse veni-
 ret , aut militum in se partem ad improvisum bel-
 lum emitteret. Nihil ergo securius , quàm Gallos
 aliquo propitio numine ad se advektos mercede con-
 ducere , qui littorum custodiam agerent ; ut , si bellum
 ingrueret , peregrini jacturâ sanguinis , Sicilia de-
 fungeretur periculo. Negotium unius mensis fore ;
 intra quem possint de Archombroto & Radiro-
 bane referri certiora. Et Gallos nondum (ut audi-
 verat) ex tempestate ad navigationem instructos ,
 non ægrè tantilli temporis moram addito pretio au-
 ditu-

dituros: qui præterea nec tam pauci sunt (inquit) ut juvare non possint; nec eo numero, ut metui à Siculis debeant, si auxilium in perfidiam mutant. Cum patrem his verbis permovisset, secretò deinde Cleobulum, & postea Eurymedem vocat. Urget suos de Radirobane metus. Gallorum præsidia ostendit, quorum opera haud magno pretio emi posset. Cumque illi in contrarium disputarent; nam nec ignotis benè credi, nec viros Insulæ deesse; liberius Argenis; Si hoc, inquit, Siciliæ non tribuitur, at meo timori tribui volo. Regem in meam sententiam jam perpuli. Mihi non probabitur, qui eum in aliam partem consiliis suis flectet. Hæc imperiosius urgentem, neuter ausus est importunâ irritare prudentiâ. Regi quoque ambitiosè authores fuerunt, præsertim cum Argenis adesset, ut Gobryas ad littoris custodiam invitaretur: Et ille, quandoquidem ita censetis, inquit, tu homini colloqueris, Eurymedes. Sciscitare an hîc moram pati possit. De mercede deinde viderimus. Eurymedes mandato defunctus, Gobryam non difficilem habuit; haud ignarum id commentum ab Argenide esse. Operam igitur suæ classis in mensem promittit, solâ mercedis mentione offensus. Nam quò magis probaretur, liberale præsidium, & in amicitiz tesseram offerebat.

CAP. V.

ARGUMENTUM.

Dum Arsidas in Mauritania portu spatatur, Regionis præfectus ad eum blandè accedit, de patria, de negotiis rogans. Ille ubi se Gallum; Maurus in amplexum insilit. Stupet Arsidas ad insperatam benignitatem in externa gente. Adea, qua de Poliarchi victoria narrantur, velut ad monstra obstupet. Interim in præfecti domum pervenitur, & mensa accumbitur. Sed dum Arsidas poma nova stomacho licentiùs ingerit, subito frigore nervi laxantur. Tum Phorbas patrono, quem fato propinquum reputat, pretiosum sacculum suffuratur.

IN hoc statu res Siciliæ erant, dum Arsidas omnibus Africæ partibus triremem applicat, & quacunque se brevia terris insinuant, scaphâ proventus interrogat agrestes, si qua de illis littoribus visa esset classis externa, aut ullos omnino mortales ad eos tempestas rejecisset. Jamque irritò labore defessus languebat, æstum præcipuè non ferens, quem Auster inspirabat ab arenis mediterraneis allapsus; cum opportunissimè factum, ut Mauritanix fines contingeret, succederetque ad littus, in quo non grandis portus, & inde stadiis octo modicum oppidum incolebatur. Fortè fuit, ut tunc in portu spatiaretur illius regionis Præfectus, inter paucos fortitudine & prudentiâ insignis. Ille Arsidam videns, quem vultus habitusque peregrinum hominem esse monstrabat, blandissimè accessit; & tam magistratûs sui, quam humanitatis officio de patria & negotiis rogavit.

gavit. Cumque Arsidas, quò multa, & varia memorandi necessitatem effugeret, quia Gallicà triremi vehebatur, se simpliciter Gallum esse dixisset, statim Maurus insiluit in amplexum; &, satis est, hospes, audivisse Galliæ nomen, inquit. Omnia vobis debemus. Procede sodes in urbem hanc; & quacunque te navigatio vocabit, primum apud nos à jactatione sali refectus, novis comitatibus triremem ouera. Stupebat Arsidas ad insperatæ benignitatis prodigium, in externâ gente atque incognitâ. Subire igitur terram comites jubet. Præfectoque dexterior, & ab omnibus cultus, proximi oppidi viam exorsus est. Veritus deinde, ne procedentibus colloquiis præderetur non à Gallia venire; videreturque humanitatis officia aliis debita, aut parata, quævisse mendacio, paucis recensuit, esse quidem se Siculum: Sed quia Gallicis remigibus utebatur, quærebatque præterea Galliæ Regem, se Gallis, cum de gente rogaretur, annumerasse. Nempe, subjicit Præfectus, illum quæris, absque quo in servitutem externam omnes Mauri concessissemus? Monstra hæc Arsidae erant; omnium, quæ illic Poliarchus gesserat, ignaro. Ergo, ne aut ipse diutius, aut Præfectus erraret, haud perplexè rogavit, quid novi accidisset; quòdve beneficium à Gallia processisset ad Mauros. Se enim vi ventorum in ultima Africa propulsum, & diu jam errantem, hæc nescire. Tum Præfectus aggerere omnia cupidè cœpit; quâ insolentiâ Radirobanes bellum movisset; &, ut, veluti ad condictum, diis ferentibus cum exercitu advenisset Rex Galliæ. Quæ deinde belli fortuna, quàm variis sub brevissimo tempore casus. Sed ambitiosè morabatur

batur in Radirobane occiso ; ut pugna acris fuisset ; ut anceps aliquandiu fortuna ; & victor haud perfuntoriè vulneratus. Ast ubi narrandi serie Radirobane Gallici Regis manu perculsum in terram deduxit ; non tenuit diutius lætitiæ Arsidas ; sed vultu sic diffuso , ut constaret lætitiæ non fingi ; Cæsus ergo est Radirobane ? Ille Sardinæ Rex ? ille nuper à Sicilia reversus ? & quidem à Gallico Rege ? cui , ne frustra exultem , quod nomen , mi hospes , est ? Tum Maurus ; Geminum illi nomen est , inquit : quo errore & diu lapsus sum , & vidi alios errare. Modò enim Poliarchus , modò Astioristes à suis appellatur. Assertus est hoc sermone Arsidas in certissimi gaudii sensum ; adeò , ut & Mauros , qui eum deducebant , penè in eandem affectuum suavitatem adigeret. Non curarum meminerat , non laboris. Tantùm , quasi diis loqueretur , rogabat , quæ fata , quæ sortes , inimicissimos Reges compulissent in Africam ; aut quod numen sic ordinavisset , ut sanguis Siculis odiis debitus tanquam Africanæ utilitati penderetur. Ad se deinde ex hac contemplatione regressus , quærebat , quò se ab illâ victoriâ Poliarchus recepisset ; At Juba (ita Maurus vocabatur) retulit adhuc vi vulnèrum ægrum jacere in Mauritanæ regiae urbe. Illinc omnino expedito equiti quatuor dierum viam esse.

Inter hos sermones in urbem pervenerant ; & Arsidae peritos viarum exposcenti , quibus ducetur ad Regiam (nam recruduerant venti , & timebat , ne repetitâ injuriâ tempestas penè repertum Poliarchum eriperet) Juba negavit itineris copiam se facturum , priusquam exta Hospitali Jovi sacra-
simul

simul profecuiſſent. *Ætuserat*; & in horti umbraculis deductus *Arſidas* ſuper oppoſitos thoros epulas expectabat; gratiſſimis *Jubæ* ſermonibus, de bello, & *Poliarchi* victoria, moram ſubinde fallentibus; cùm tandem opulento convivio menſæ convivas ad ſe convertunt. Et ſubitum luxum miratus *Arſidas*, nihil tamen altiori intentione ſpectabat, quàm inter promulſidaria eſſe varii generis poma ita glacie circumvenienti inſerta, ut aliorum pars emineret extra hoc frigus, alia præſus condita tamen ſub lucentis aquæ cruſtâ nativo colore cernerentur. Quid potiſſimum crederet ambigebat, novitate illâ concuſſus. Certè enim hæc poma recentia erant; ruſusque ſub illorum menſium ſyderibus aqua frigore non coibat. Tum ne fictâ imagine luderetur, primùm manum glaciei admovet; quæ ut juſto rigore digitos uſſit; ut non poſſet dubitari, quin aqua hæc eſſet; & veriſſimo quidem gelu concreta; mox & poma dentibus tentat; & hæc quoque nativo ſapore mitia erant; niſi quòd ad nimium algorem obſtupeſcebat guſtus. Delectatus admiratione hoſpitis *Juba*, invitabat ad cibos admiratione nimia cunctantem. Sed *Arſidas* cum riſu quaſivit, quâ ille ex *Scythiâ* cum *Africæ* arboribus miſtâ hanc guſtationem promiſſet: Tum *Juba*; Ut magis mireris inquit, cùm in hortum intraſti, hæc poma adhuc ex arboribus pendebant, & quæ modò eſt glacies, ex fontibus unda manabat. Geminato ſtupore *Arſidas* hæſit, exquiſiitque ab *Juba*, quo carmine, quòve in antro, tam ſubitò natura ſe mutaret. Et ille; Nova eſt, inquit, apud nos hæc ratio revocandi arte hyemem ſub medio ſole; quam exequar, poſtquam

multum gustaveris. Aderat puer Ægyptius cum multo, quod in calice præferebat & ipso ex glacie facto: quo exhausto cum in terram à puero collideretur, doleretque Arsidas fragile quidem, sed in ætatem pretiosum vas perire; Noli indignari, (inquit Juba) in singulas portiones usus ejusmodi scyphorum est. Iterato eundem in mensa conspici, vile esset. Nihil amplius gustabat Arsidas, avidus cognoscendi; quâ arte ad naturæ veritatem sic perveniretur; Cum allata sunt variarum formarum ex ære prototypa. Orbium, poculorum, paropsidum, omnis denique convivalis instrumenti species erant. Tum Juba; hæc sunt claustra, quæ aquis infusis glaciem concipiunt. Quippe unumquodque operculo suo sic tegitur, ut oræ invicem cohæreant, exceptâ foraminis angustia, per quam aqua liquitur in interiora; quo modo ex stanno vel plumbo fusilis supellex conflatur. Alveolo deinde ligneo illa deponimus, cujus fundum sale primum nigro illo, parumque contuso, & mox nive, contegitur; quæ nobis semper ad manum est, fulta straminibus, & in umbra antrorum toto anno inviolata. Supra ipsa deinde prototypa, in alveolum sic demissa, pari modo nix quoque aliquoties cumulatur, sale roties interjecto. Ita hæc aqua illo in ære ad glaciem præparata, accipit undique circumjectæ nivis frigus; quam, sal acri misturâ vetat liquefcere; in locis præcipuè umbrosis, qualia vini aut olei apothecis effodimus. Trium circiter horarum spatium coit aqua, & si quæ poma inserimus, qualia nunc miraris, hærent septa in glacie. Æstu deinde languentibus grata est hæc vis nivi frigoris; quam & ipsa novitas commendat. Nuper enim

enim nescio cujus non inepta luxuries hoc solatium invenit.

Oblectatus narratione Arsidas, licentiùs marcenti stomacho ingerebat hæc poma, quibus corrupta frigore aqua rigorem insinuaverat; simul avidè novis semper ex glacie calicibus bibebat, summo frigore sitim, ut solet, acuite: quamquam interdum Juba monebat, periculosam intemperiem esse, nisi parcè utentibus. Sed cùm de prandio surrexissent, & Arsidas calidæ usum multo joco traduceret, paulatim omnes nervos receptæ hyemis malignitate ita laxari sensit, ut egestas hinc inde epulas penè anima sequeretur. Juba non misericordiâ tantùm motus; sed & metu, nè huic sponte mortem crederetur propinasse, nulli sedulitati parcebat: Solari Arsidam, medicosque urgere; & nunc suos, nunc illius ministros verbis convenientibus affari. Ut verò in deterius fama attollitur, Arsidam fato propinquum haud tardè vulgatum est. Dum trepidant comites, servulique; quidam illius mercenarius ex Eubæorum colonia, qui in Osciis Neapolim condiderant, tempus locumque furto nactus, haud modicam prædam egit. Sacculus erat ex carbaso, quem sub veste reconditum idoneâ curâ Arsidas servabat. Illic pretiosum aliquid inesse, Græculus diu antè conjecerat. Dumque vestes laxantur ægrotanti, & sui ignaro, ipse familiaris officii simulatione accessit, detraxitque non sentienti sarcinam & cæteris pietate & metu occupatis, sese domo proripuit.

CAP. VI.

ARGUMENTUM.

Ubi sentit Arsidas subreptum sibi charissimum pignus, interminatus domesticis, strato exilit. Phorbas pavore perculsus, reconditas in sacculo Argenidis literas Poliarcho reddit, Arsidasq; discrimen prætens magno are donatus eludit.

Ubi autem, primo impetu mali sedato, Arsidas loqui potuit, à Medicis quæsit, quid de periculo suo, quid de itinere sentirent. Medici prospera esse signa ad valetudinem respondent: Sed ventriculum & cæteros nervos, qui intemperie frigoris afflicti, febrim toti sanguini asperferant, aliquâ quiete recomponendos esse. Optimè actum iri, si non ultra quatrimum morbus perfectionem differret. Ille cum diis questus tali in tempore moram offerri, ad Jubam convertitur: Et Literas, inquit, quas ad Regem Poliarchum habeo, nefas esset hîc tibi meo casu. Si dabis, qui viæ duces sint, has statim per unum ex meis transmittam ad Regiam. Hîc deinde acquiescam patientius, donec ire per morbum licebit. Laudavit Juba consilium; addiditque; præsto esse, qui quemcunque Arsidas destinasset, ad Regiam comitarentur. Tum Arsidas fasciculum quærere, cui erant literæ Argenidis commissæ. Prorsus is erat, qui domesticâ mercenarii fraude perierat; quem ut à veste divulsum obstupuit, & vidisse omnes negarunt, statim vires furiosa indignatio suffecit. Prohibentibus medicis exiliit de lecto, interminatusque est domesticis suis mortem, ni properè

*Ursa suam sobolem de praeda pascit in aequa:
Ista tamen pietas credit esse scelus.*

perè redderetur charissimum pignus. Urgebat insanus quæstionem, deosque appellabat & homines; nec sine suspicione circumspiciebat in Mauros, qui primum ægrotanti adfuerant. Spoliata deinde intuens vestem, & nunc illam, nunc ora dilanians, quærebat, quis familiarium propius ægrotantem accessisset. Sed omnes adfuerant, & tali in statu in pietate posuerant tangere collabentem. Tum demum eadem doloris acerbitas, quæ languentis robur intendebat, consumptis viribus, pejùs invalidum dejecit. Ægrè suffitu, & violentis odoribus reddita vox est: quâ ut primum uti licuit; Si me, inquit, fortuna destituit, morbo, & furum audaciâ violatum: at non ego me deseram, non Principes meos. Date ceram & stylum. Hodie ad Regem scribam. Intra biduum, etiam vitæ periculo, utcunque lecticâ viam exordiar. Protinus Phorbantem vocate: Hunc volo cum meis hodie literis proficisci. O fortuna! Is ipse Phorbas erat, qui cum furto aufugerat. Ergo & in navi, & per urbem missi, qui quærent, tandem renunciant, frustra operam à se consumptam. Statim Arsidæ suspicio sceleris incidit: quam tamen dissimulans, ad forum, ad portum, redire præcipit, qui non profuturâ diligentîâ absentem vestigarent. Nec segniùs advocat Jubam; submotisque cæteris; Fallor, inquit, aut perfidia mercenarii mei hanc ægritudinem mihi facit. Cur enim lateret, præsertim me ægro, & vitæ ambiguo; nisi prædâ scelere nactus, non me tantum, sed & Africam fugeret? Si amatis Poliarchum, vindicate injuriam, quam lafro huic intulit. Dimitte ad proximos portus, qui nuncient, ne ullus temerè peregrinus in

navibus recipiatur. Sed quàm occultissimè potest, procuranda hæc quæstio ; ne, si resciscat, exploratores in littore esse, aliâ fraude nostram solertiam eludat. Ego apud meos hodiè dissimulabo me quicquam durius de eo suspicari ; ut fallamus flagitii consortes, si quos fortè apud nos reliquit. Juba rem curæ sibi fore asseruit ; statimque per homines fidos vicinorum portuum magistratibus, quæ videbantur, scripsit.

Sed hæc Phorbas antè conjecerat, meriti sui conscientia acuate metuendi solertiam. Is perpetrato scelere adhuc ignarus quid esset in furto ; latebras ad recognoscendam prædam quæsit ; scilicet, si nihil inveniret perfidia & periculo dignum, omnia ad Arsidam relaturus, quasi hæc ægro, nec sentienti, ad tutiorem detraxisset custodiam. Ecce autem exsolutus fasciculus catenulam primùm dedit ex gemmis, quæ nexili auro ligatæ, per æqualia spatia tuebant ; Tres deinde annulos cum grandibus gemmis, modico lino divisos, ne attritu venustas artificii periret. Pauci in fundo resederant nummi ex auro ; quæ omnia Arsidæ, ad incerta fortunæ, corpori suo applicata servabat. Præter hæc, tabellæ inerant, longè Arsidæ pretiosiores reliquo censu, illæ, quæ itinèri dederant causam, ab Argenide ad Poliarchum. Phorbas omnibus diligenter inspectis, suæ quidem audaciæ gratulabatur gemmas & aurum. Sed hæc eum litteræ turbabant. Ad Poliarchum videbat esse missas. Unde tamen, aut à quo, non noverat ; & verebatur, ne plus illæ turbatum, plus in eum exploratorum cierent, quàm aurum aut gemmæ. Ire ad portus non placebat, vix dubius

ambius hos in se obsideri. Interiora Africæ nec fidem in hominibus promittebant, nec exitum, quod quærebat, habebant in Europam. Tandem sceleris & necessitatis ingenium, ad novi facinoris pericula incertum coëgit. Iret ultrò ad regiam; Poliarcho eas literas daret, & in ipso scelere præmia summæ fidei ambiret. Postquam igitur fallendi rationem, omnemque mendacii contextum polivit, in proximum oppidum profectus, illicque percunctatus, quæ via ad regiam duceret, celerrima, sibi & illi quem viæ ducem assumpserat, jumenta conquirit. Tertio die, urbem ex montis cacumine inspexit: Tum equo, & ductore dimisso, ipse solus pervenit ad custodes, vultuque pallenti (quippe eum ex composito exterminaverat cursu) se ad Regem Poliarchum festinare, ambitiosè iteravit. Illico deductus ad arcem est. Et tunc quidem minùs vacabat Poliarcho, post longam fortè insomniam acquiescenti. Sed Phorbas ad Gelanorum deductus, cum supercilio monstrabat, se magna, & quorum procuratio celeritate constabat, nunciaturum advenisse. Quis esset, dicere jussus; Regi, inquit, meliùs dixero. A Sicilia ad eum advenio. Litteras fero; & heu vereor, ne hac ipsa mora, quam facitis, corrumpatur negotium, cui delectus, penè in cursu spiritum amissi.

Siciliæ nomen audisse; illinc quoque affecti litteras, & nuncium aliquid ingens trepidatione præferre, visæ sunt Gelanoro causæ idoneæ dormientem Poliarchum compellendi. Sedatior tamen accessit ad stragula; ne terrorem à somno excitatis, & adhuc sui incertis, periculosum, primæ Regis vigiliæ infunderet. Tussit igitur, & modico vestigiorum

strepitu pulsatum, ita affatus est. Adsunt, Rex, à Sicilia literæ ; & nuncius nescio quid festinat. Nihil cunctatus Poliarchus resedit in lectulo, & nuncium adduci præcepit. Intrat ergò immani fiduciâ cubiculum Phorbas, quod secundum deos potissimum timere debuerat ; ornatamque fabulam, non plus verbis, quàm gestu & fronte, in hunc modum exorsus est. Ego, inquit, ex Arsidæ amicis sum, ô Rex. Is ad te Siciliâ proficiscens, inde secum me advexit. Cùm te diu quævisset, tandem ad victoriæ tuæ famam cursum huc tenuit. Nec jam procul eramus littoribus, cùm nostrum navigium peiratæ tribus lembis circumfistunt. Arma pauci habebamus ; placuitque compluribus ante pugnam deditio. Ita proditus Arsidæ cum familia & sarcinis in eorum potestatem concessit. Sed cùm, direptis omnibus, novæ prædæ studio flagrarent, princeps eorum strictam in Arsidæ ora sicam intentans ; Video, inquit, ex cultu & supellectili te hominem magnarum opum esse. Itaque nisi præter hæc, quæ cepimus, tria talenta præsentia numeras, ego ex his catenis (nam illi catenas jam dederant) jugulo soluto in mare te provolvam. Et Arsidæ ; Unde mihi præsentia hæc talenta, cui nec libertatem reliquistis ? Imò, subjicit prædo, cùm de tua navigatione percunctarer, te ad Mauritanie Regiam ire professus es. Certè non te oportet illic esse ignotum. Quemcunque tuorum volueris, eâ lege vinculis eximam, ut, nisi intra hoc triduum sit in isto littore cum pensione, quam poscimus, certissimè pereas. Nec fraudem mediteris ; aut in nos vindices provoca. In statione sumus, unde liber prospectus est. Non mari, non terrâ,

terrâ, infidias locus capit. Si is, quem miseris, præter se ullum adduxerit, capite lues : quin si interim naves in nos fortuna propulerit, fortunæ pœnas dabis. Cùm sic impiâ & barbarâ voce dixisset, dejectus Arfidas semel atque iterum nos omnes intuitus, tandem me propius jussit accedere ; Et vide, inquit, mi Phorba, quantum fidei tuæ credam. Ex diligentia tuâ nunc pendeo. Vade ad Regem Poliarchum : quo loco sint meæ fortunæ, significâ. Non ille talentis tribus parcat in re mea capitali. Et ne ambigere possit, quin vera pericula nuncies, has literas accipe, (simulque intimo sinu extraxit.) Scriptæ ad illum sunt. Quis scripserit tuâ scire non interest. Ferendas tibi trado, non tantum ut pignus sint fidei tuæ ; sed magis ne pereant, si me isti peiratæ immerentem conficiant. Ita dimissus, ad te Rex, altero ad meridiem die pervenio : tantundem ad reditum superest, si vis Arfidam vivum aspicere.

Inter hæc dicta, literas Argenidis Poliarcho tradiderat, quasi missas ab Arfida ; quas integro lino sinceras ut tentavit ; simulque solidum Argenidis ad se signum conspexit in cera, læto horrore infremuit. Simul tamen in periculo Arfidæ commotus, dum solvit epistolam ; O quicumque mortalis es, inquit, cui Arfidæ fata commissa sunt ; si strenuus eris, & eum mihi reddes, crede non te talenta prædonibus tria, sed tibi ipsi ingentes divitias portare. Adeo memorem beneficii me dices. Tu Gelanore, propera huic aurum, quantum satis est, dare. Jam promptum esse oportuit. Vade, ne difficiliore ex mora prædones sint. Sed ô, an incolumi Arfida in

hos posse iri existimas ; & nefarios de suis lembis ad cruces deferri ? Abominatus Phorbas meritum crucis omen , manum utramque vehementer intendit , strictisque oculis ; Cave, inquit, cave, ô Rex, in hanc mentem te dederis. Lembi prædonibus veloces sunt. Insederunt plagam apertam. Truncum mehercule Arsidam vobis dispergerent , fugaque inulta despicerent infœlices insidias.

Jam Poliarchus solutas tabellas legebat. Vera erat Argenidis manus. Sed omnino lamentabilis oratio. Facinus , vindictamque videbat Selemissæ ; simulque Radirobanis impiam mentem , qui nefas non habuerat pudicissimæ virgini probra ingerere. Sed hunc quoque jam non vivere ; & quidem à se victum , solatio erat. At quid in Archombrotum remedii , urgente hymenæum Meleandro , & bimestri salute vix donatâ Argenidi ? Cùm deinde in ultimam ceram oculos flexit , ubi solet dies exarata epistolæ adscribi ; jam tempus , quo aut ipsum redire , aut mori Argenidem oportuerat , effluxisse intellexit. Nunc igitur se damnare ; nunc irasci tempestati , nunc Africam devovere , in qua servanda putabat se perisse. Sed omnia in Archombrotum vota , omnia odia recidebant. Ego me , inquit, ego ad tuam perniciem me servabo , atrocissime æmulatorum. Sequar fatum Argenidis , sed perfunctus tuæ mortis solatio. Defuncti quoque pugnabimus. Pacem nec experiar, nec concedam. Dum ejusmodi æstu pectus concutitur , cœpit invitus dubitare , an Argenidi fides ad promissæ mortis constantiam durasset. Quàm enim naturale , ut vitam amemus ? quàm grata vis , quæ licam in nostrâ viscera euntem moratur ?

Deni-

Denique Poliarche (cogitabat) finge oblatas nuptias, finge durum illi patrem, & destinatam illuxisse miseriis tuis diem; an velles hanc perisse?

Tanto turbine multò ægrius quàm vulneribus afflictus, acciri Phorbantem jubet; cui aurum interim numerabatur; increpatque navigationem lentissimam, quòd secundum post mensem demum Arsidam adesset. At ille errores cum fide memoravit; ut Cumis necessaria mora fuisset, ut in Gobryam incidissent, ut ab Italia venti impigissent classem in Africam. Lætus, quâ esse tunc licebat, Poliarchus de Gobrya audivit; & quid illo factum esset percunctatus est: nescio, inquit Phorbas; nisi quòd subaudiebam illum in Siciliam navigare. Aliquid spei miserrimò amatori subjecerunt hæc verba. Sed Phorbas; Perdimus Arsidam, ô Rex, tam lenta cunctatione. Patiaris grassatoribus hunc eripi, multò tibi certiora, quàm quæ possim, memoraturum. Pietatem mercenarii collaudavit Poliarchus; quantumque addi talentum præcepit; Forsitan quippe fore ex usu, absolutis latronibus non inanem Arsidam esse. Equum præterea notissimæ celeritatis attribuit; in quem Phorbas inscendens Mauritaniam prætergredi festinavit,

& se remotis littoribus cum præda subducere.

CAP. VII.

ARGUMENTUM.

Vix interjecto biduo Arsida in regiam accedenti Poliarchus totum Phorbantis mimum non sine mutuo stupore exponit.

AT verò Poliarchus, quamquam ex vulneribus vixdum ingredi valens, non differendum in Siciliam iter esse constituit. Acquiescere enim in navi se posse; & necessaria ad curationem accipere. Id quidem Gelanoro non placebat; sed nec frustra repugnare sustinuit. Erat tamen Arsidas expectandus, quem in tertium diem Phorbas promiserat. Ergo præcipiti domino, & parari discessum jubenti, diligenter parebat Gelanorus. Rectores triremium, classarios atque nautas ad officia vocabat: commeatus portabantur, solumque profectiōni satis instructæ signum jam deerat. Nec poterat inhibere Hyannisbe festinationem hospitis adhuc cruda vulnera missuri in discrimen; quæ tam subita consilia essent, aut quid illi contigisset turbulenta profectiōne dignum, nec apud se conjiciens, & verita nimis anxiam & indecenti curam exquirere. Is per ægritudinem animi excussa quiete, nunc Argenidi timens; nunc in Archombrotum odio æstuans, eâ nocte adhuc imbecillem valetudinem turbavit. Supprimere tamen morbum tentabat valentibus verbis, ac suorum consensu vetaretur per immaturæ navigationis pericula vitæ suæ illudere.

Cæterum vix biduum à Phorbantis discessu processerat, cum Gelanoro regium cubiculum forte egresso Arsidas occurrit, adhuc quidem ex morbo, sed

sed multò plus indignatione & mœstitiâ mutatus. Scilicet celerius quàm expectaverant medici receptis viribus, postridie quàm in eum Phorbas peccavit, ausus est se in lecticam conjicere. Reliquis diebus non dubitavit equo vehi, amissarum literarum dolore, non se, non iter, laborémve respiciens. Quò prædonem persequeretur? quibus verbis se excusaret Poliarcho? aut quâ fronte rediret ad dominam? Ita anxius regiam intravit; & quâ Poliarchus habitabat, deductus est. Gelanorus insperatò conspectum lætissimo vultu excipiens, Nolo, inquit, alius Regi nunciet te venisse. Ibo, & illum hoc gaudio implebo. Sed Arsidas Gelanoro fortunam excusaturus; Mane, ait, Gelanore. Est, quòd prius meæ cladis acerbitaltem intelligas. Ille ratus de captivitate, prædonumque avaritiâ, qualem Phorbas narraverat, eum queri: Scimus hæc omnia, inquit, & præterea mox commodius dixeris Regi. Inter hæc verba Arsidæ elapsus est, præcipatione gaudii nihil moratus revocantem. Obstupuit Poliarchus, Phorbantis diligentiam æstimans, qui tam strenuè Arsidam exemisset prædonibus; Jussumque accedere, & sibi tunc primum ut Regi loquuturum amplexu occupans, non est passus venerabundum procumbere. Sed hîc diu uterque erravit, dum Poliarchus, quæ Phorbas de latronibus fuxerat, pergit loqui; & ille de ipso Phorbantis facinore Poliarchum dicere putat; miratus, quæ tam prospera fama hanc jacturam literarum ad eum detulisset. Dii benè, ô Arside (inquit Rêx) quòd te post tempestates, post atrociorum mala, habemus incolumem. Tua clades, ex quo eam accepi, mihi plus doluit, quàm forsitan tibi.

tibi. Tum Arsidas; Et hoc in ea maximè acerbum mihi, Rex, fuit, quòd te scirem gravissimè illam laturum. Sed ignosce tuo Arsidæ. Infelicitate meâ, non scelere læsus es. Nec subirem tuos vultus, aut auderem experiri, quid de me tua ira decretura sit, nisi scirem, quàm sapienter intelligas, non in cuiusque potestate domesticorum mentes esse, aut fortunæ injurias. Tum Poliarchus: Quæ autem irarum hæc in te causa, mi Arsida? An quod maris pericula me propter subiisti? quòd te peirata, quod tempestas diripuit? Ubi verò noster Phorbas? in quo ornando testari me decet quàm sis mihi eximius. Illudi se à Poliarcho Arsidas credens: Utinam verò adesset ille Phorbas! Innocentiam meam suâ poenâ asfereret. Sed unde tibi (ô Rex) Phorbantis hoc nomen? Quia, inquit Poliarchus, oblivisci non possum hominis tanta fide tuas res measque accurantis. Utinam hunc vidisses, Arsida, nullas moras apud me ferentem, ne noxiæ tibi essent. Dum respirat, dum aurum numeratur, dum mihi flagitanti tuos casus in compendium confert: inquietudine animi suspensus, jam viam ad te omni voto gestuque videbatur præcipere. Quonam autem evasere peirata? Credis, si in eos naves dimittam, posse eorum cursum intercipi? Quos verò mihi peiratas, subjicit Arsidas, aut quàm Phorbantis fidem memoras? Quem si ego; quem si tu. O Numina! ut libenter in diem non differrem, quod debeo! Illum Phorbantem dico, inquit Rex, per quem nuperrimè istas Dominae meæ literas captivus misisti. Quid autem nunc videris fidissimum amicorum ignorare? Arsidas iis literis visis, turbatissimo affectu, necdum
ad

ad lætitiā apto, expalluit; Diūque hoc solum repetit; Literas habes? & à Phorbante habes? Quæ hæc monstra, quæve insomnia, ô Rex? Tum recepto spiritu; Propè, inquit, illi ignosco, qui in totum noluit me perire. Sed ubi is est? Hominem non vidi, retulit Poliarchus, ex quo quatuor à me talenta prædonibus ferenda accepit, qui te tenebant. Tum Arfidas: Imo nemo captivum me habuit. O solertissimum caput! ô Autolyçi parem! Ergo perfidiæ laudem & præmia invenit? & post me expilatum, non te etiam frustra tentavit? Ordine deinde cuncta recensuit; Ut ipse apud Jubam ægrotasset, ut spoliatus à Phorbante veniret excusatum, quod literæ Argenidis periissent. Huic contrà retulit Poliarchus, non sine mutuo risu, tragiæ ordinem, qualem Phorbas intulerat: cui saltem, inquit, ignosco, quod hanc epistolam tot talentis permutavit.

Sed negotii moles, quod tunc maxime vertebatur, non est passa sermonem utriusque in Phorbantis facinore diutius versari. Itaque semotum Arfidam cum de Argenidis valetudine Poliarchus rogasset: An tu existimas, inquit, adhuc vivere miserrimam virginem, & quam invitus miseram facio? Quid auxilii, quid consilii habes? quo satis interitu Archombrotus peribit? Solverem ab Africa vel hodie, Arfida. Sed hac nocte recruduerunt vulnera; ut non possim maritimam jactationem ferre. Interim dum vires recipio, validissimam meorum militum partem tibi & Gelanoro tradam. Consuletis Dominae vestrae; si modò fortuna expectavit auxilium. Strenuè ego adero; & vel morte vel victoriâ quietem inveniam. Referebat Arfidas, tam quæ Ar-

genis

genis abeunti mandaverat; quàm quæ omninò à discessu Poliarchi contigerant: Maximè loquebatur de institutis à Radirobane ludis, quorum fraude captivitas parabatur Argenidi. Neque parvam in his sermonibus partem habebat Seleniffa; ut peccasset, utque in se statuisset ultimas pœnas: Tum Archombroti gratia apud Regem, & in virgine ambienda blanditiæ. Tertius colloquendo aderat Gelanorus. Nam hunc omnis arbitrum vitæ nihil suarum rerum Poliarchus sinebat ignorare.

CAP. VIII.

ARGUMENTUM.

Dum Poliarchus & Arsidas sua & Sicilia fata disponunt, Micipsa, missus ab Hyanisbe, Poliarcho nuntiat, Hyempsalem filium patrio littori applicuisse: hunc nil prævorsurum officio ad Poliarchum veniendi. Sed ingressa thalamum Regina, filium manu tenens velut ad monstrum repente cohorret.

DUm igitur illi sua, & Sicilia fata disponunt, precipuumque omnium Archombroti exitium habent; Micipsa ab Hyanisbe missus ad Poliarchum venit; nuntiatque Reginae filium patrio tandem littori classem applicuisse. Huic, ubi in Regiam ascenderit, nihil prævorsurum officio ad Poliarchum veniendi. Simul exultantium tumultus cœpere in regia audiri. Populus pars vestibulum implebat, pars ad portum ferebatur. Coibant Optimates ad Reginam, ambiebantque mitti ad Principem. Etenim Archombrotus lembo præmisso, qui eum ad-

venta-

*Gorgonis in Saxum mutabant ora videntes
Sic mens affectu fit mali nota silex.*

ventare significaret, mox strenuè sequutus jam erat in littore. Naves eum comitatæ hæc ad portum, qui ostio fluminis dexter erat, statutæ sunt, hæc per adversum flumen ventis ac remis agebantur; Militibus, qui se ad bellum venire crediderant, interdum querentibus quod nemo obstaret. Ipse Archombrotus, ut primum in arenam exiit, deos patrios, telluremque, & auras, quas nascens traxerat, veneratus, circum deinde oculos tulit in populum, plausuque & acclamatione ferventibus prolixè respondit vultu hilari, & facilitate oris nihil destruyente majestatem. Ad præcipuos inde conversus, excipiebat oscula dextræ data, recognoscebatque antiquas necessitudines; & verba utique tempore & serie ambientium passim arctata, ut plurimum eadem dispensabat in varios. Diu in eodem vestigio hæsit, numero salutantium urgente. Toto deinde itinere proximos, de Regina, de patriæ rebus; & Radirobanis injuriis rogabat. Strictim omnia referebantur, sed à variis, nec quid unum narrantibus. Hoc unum iungerebatur, defunctam periculo Africam; Gallos fuisse præsidio; Radirobanem occubuisse.

At verò Hyanisbe alios prius se filio frui impatiens, quamquam & mater & Regina, omisit majestatem, excessitque cubiculo, & prætextu videndi quàm alacer circum filium populus esset, quàmque ipse insignes (ita enim referebatur) milites ducesque haberet, ad atrium processit, indeque quæ se primæ palatii fores demittebant in oppidum. Ecce hanc procul conspicatus Archombrotus descendit ex equo, majoribusque vestigiis, & alacritatis genio citatis, medium iter confecit. Ac ut primum pervenit ad

ad matrem, stolumque extremam osculis strinxit, flens illa gaudio non distulit coram populo blanditias, quæ secreto debebantur. Tum illius dexteram tenens; Laudo pietatem, ô fili, quod tanto apparatu ad tuendam parentem venisti. Sed ne solus sis, cui maternum affectum debeam, Rex Galliarum effecit; cujus victoriâ sumus incolumes. Ille à Mauritania tua exitium depulit; ille matrem tibi servavit, quæ nunc in Sardinia serviret: Ipse tyrannus malè tentatam Africam sanguine perfudit. Omitto illi Regi adhuc aliquid amplius nos debere; quod & ipse, & præter me omnes ignorant. Veni, fili, neque antè diis patriis lustrari propera, quàm illum salutaveris, adhuc ex vulneribus jacentem, quæ hoc sceptrum tibi asseruerunt. Archombrotus tot beneficiorum magnitudine percussus, subitâ Gallici Regis charitate flagrabat; sæpè tamen excusans, quod externis Principibus lentior fuisset in parentis patriæque discrimine.

Jamque ad Poliarchum præmissi nunciaverant, si ipsi vacaret, Reginam cum filio adfuturam. Is, nisi morbo prohiberetur, se occupaturum officium respondet. Simul ex Optimatum suorum præcipuis duos ad Reginam & filium legat. Avidissimè expectabat Principem videre, quem Maurorum vocibus, & ipsius Hyanisbes confessione, in rarissimis esse acceperat. Sed Hyempsalem appellabant; vero scilicet nomine, passimque usitato. Clâm enim Archombroti nomen assumpserat, dissimulando generi, cum secretus, cultuque privato in Siciliam iret. Circa Poliarchum Proceres Galli quàm maximo culto erant. Proximus Arsidas colloquebatur

batur. Sed posteaquam Regina intravit, Archombrotum manu tenens, subito veluti monstro percussa est. Nam ut primùm Poliarchus Archombrotum aspexit, vicissimque ab illo est cognitus (ô fatum!) quæ procella, quôdve fulmen, celerius destinatos cursus exequitur, quàm tunc rabies, & indignatio, & avidus sanguinis furor, mutatis utriusque animis vultus quoque corrumpit? Ceu Medusam aspexissent, steterunt immoti; mox trucibus oculis, necdum tamen omnia impetui indulgentibus, à fronte ad vestigia contemplationem deduxère. Stupebant fremebantque attoniti. Quæ hæc enim deorum ludibria? Ut se mutuo colerent coivisse acerbissimos hostes, nec ingratis in alterno vulnere immorituros. Repeteretne Poliarchus ab Archombroto Argenidem suam, quam vel nuptam vel extinctam credebat? Quicquid sanguinis pro Hyanisbe pugnans non fuderat, an tunc in illius calamitatem misceret sanguini Archombroti, & indignam utroque orbaret solatio? Sed multò acrius fortunæ diisque omnibus irascebatur Archombrotus, indignatus illi hosti se patriam atque matrem debere. Erubescibat ad pietatis & odii coeuntes affectus. Nam nec poterat, nisi hominum ingratus, urgere fatale cum Poliarcho dissidium, nec illo fœlice vivere. Sensim in utroque exuperabat insania; nec aliud præter reverentiam Hyanisbes obstabat, quin polluerent sanctitatem hospitii, & vel nudis manibus nimis lenta arma præverterent. Nec minùs Arsidas viso Archombroto vires amiserat; trepidansque; Perimus, Gelanore: Nisi se medium aliquis genius immittat, sine scelere & sanguine non abibit hic dies. Is ergo Hyanisbes

nisbes filius erat? nemo scivit? nemo nefastos occur-
sus prævertit? O foelix Sicilia, quæ furores, quos fecit,
saltem non aspiciet!

Hyanisbe inexpectato filii hospitisque horrore
perterrita, & ignara quid potissimum suspicaretur;
priusquam intractabili vesaniâ furor erumperet, di-
videre malè coactum par instituit; de morbo de-
inde atque remediis quæsitura. Ergò primùm Po-
liarcho; Ignosce, charissime hospes, quod te intem-
pestivè de quiete exegimus. Cura valetudinem,
sine qua nec olim salvi esse potuimus, & modò non
volumus. Imus ad deos oratum, ut hic dies tibi no-
bisque foelix illuxerit. Conversa deinde ad filium,
adhuc in Poliarchi vultu cunctantem, voce submissâ,
de cubiculo exire secum præcepit. Sequebatur ille
imperium; Nec aliud Poliarchus adjecit, quàm se
deos, quos adibat Regina, ei propitios optare. At non
ad templa Hyanisbe processit. Major tumultus ani-
mum agebat, quàm qui durare posset in votorum so-
lemnibus. Cæterùm hæc Principum inexpectata
aversio, ingenti consternatione regiam primùm,
mox & urbem, & milites implevit. Pavidî, quæ
hæc odia essent quærebant, aut fingeant. Optima-
tes, qui Poliarcho astiterant, sequuti violentiam Regis
offensi, quamquam ignari cur Archombrotus hostis
esse meruisset, jam arma inter se, pugnamque, & cæ-
des loquebantur. Ubique in oppido factionibus la-
borabant paulò antè conjunctissimæ mentes, Galli,
Maurique, & qui Siculi cum Archombroto adve-
nerant. In tanto tumultu dissidere faciliùs plurimis
erat, quàm deliberare, cui se parti addicerent. Et
enim præter Gallos, qui omnes pro suo Rege stete-
runt,

runt, vix aliquis fuit, qui non diu ambigeret. Nam Mauris in Poliarchum stare, quem salutis suæ authorem paulò antè ceperant, videbatur inhumanum. Siculorum quoque multi eundem eximiè amabant. Tamen in tanto favore, juxta seditionem, ubique notus increverat.

Regina in tot curas una distracta, nunc tumultum exarmare, nunc filium, nunc Poliarchum mulere est adorta. Et filio quidem primùm, ubi solipervunt, ita loquuta est: Mi Hyempsal; expectabam editu tuo tanquam inter duos filios triumphare. ed utrumque intempestivus furor in meam perniciem, &, nì cavemus, in Galliz & Mauritaniz stragem concitat. Qui hi motus fuère? qui oculi, quibus aspexisti Poliarchum? Me miseram! quàm enè nefas vidi? Sed non quero odii causas; non ter æquius inimicitis arserit. Te nunc tantùm et patrios deos, &, si tibi viles sunt, quia hos nos Poliarchus servavit, per Siculos illos, quos, cum vires ab Insula, veneratus es; perque Argenidem iam oro; des spatium iracundiæ tuæ, donec matrem audiveris. Non peto nunc odia poni, sed ferri, mi fili: Ego de reconciliandis animis vestis videro. Tu, si hoc abnuis; at consule saltem, quâ ratione possis famâ incolumi obruere beneficiorum memoriam, quæ huic debemus.

CAP. IX.

ARGUMENTUM.

Poliarchus in hostili domo diutius versaturum negat. Attamen Regina lacrymis vincitur. Hac mutui odii caput edocta utrumq; amulum componit, literasq; filio promittit, Melandro deferendas.

HÆc confuso cum majestate metu simul imperans & trepida loquebatur; cùm illi relatum est, Poliarchum parare discessum ab Regia. Is enim postquam æmuli conspectu saucius cœpit odisse illam domum, ne suspicione quidem vacavit, noxæ fore si in hostis potestate perseveraret, si ipsi, si illius matri se crederet. Accendebant jam spontè turbatum Procerum voces, urgentium metus, & sedulitate monendi fingentium pietatem. Protinus ergo jubet Tribunis militum edicî; ut ad regiæ fores militum partem sistant, sibi discedenti præsidium; confestim alii ex urbe educantur; & castris locum eligant non longè à navibus: In iis se inter suos pernoctaturum. Ne tamen aut nimiam præcipitatione peccaret, aut Reginam læderet adhuc immeritam, Cubiculi Præfectum cum ejusmodi mandatis ad eam destinat; Habere se hospitii gratias, charitatisque in suorum vûlnerum discrimine perspectæ. Recentibus filii amplexibus occupatam nolle ad salutationem provocare. Necessaryis rebus suis se ab Regia quidem discedere: Sed priusquam solvat à littore, beneficiorum gratiam præsentî habiturum, si illa patietur. Hyannisbe his auditis gravissimè concussa est. Exibat à lari-

laribus suis optimè meritis hospes, sibi quæ præ-
terea virtutum commendatione charissimus; & exi-
bat quidem, ô facinus! aut hostis, aut tanquam ab
hostibus. Quid faciat? quem prius alloquatur?
atrum, si necesse sit, æmulum possit prius non ama-
re? Sed tamen filius poterat credi seu viribus seu pu-
dore sibi facilius. Ad eum igitur versa; Spondes, in-
quit, ô fili, dum mox redeo, quietem hic agere? Spon-
de: per jura materna te obtestor; quæ si respicis, nec
hereditatem meam debebis agnoscere. Cum ille pro-
misisset; ipsa properè ad Poliarchum ivit jam limen
cubiculi egressum, & equi, quo veheretur, frænum
capientem in manum. Quamquam enim invalidus,
tamen vehi lecticâ noluerat, ne Archombroto spe-
ciem daret simulatione valetudinis certamem detre-
stantis. Hunc vultu Hyannisbe aspiciens, qualè habere
solet calamitosa innocentia, pænulam quoque disce-
dientis corripuit; Et per, inquit, tua in nos beneficia
rogo, ut priusquam fidem meam discessu tuo da-
mnes, in secretum admittas tibi pauca prolocuturam.
Puduit Poliarchum tantæ supplicis id negare; rediit-
que in arcanam cubiculi partem; Quæ postquam
arbitris vacavit, Regina lacrymas præmittens, Dii
sunt testes, ait, me nec fraude, nec consilio malo,
objecisse oculis tuis illum, propter quem me mise-
ram averfatis. Utinam eum adhuc ignorares, uti-
am abesset, mihi fortè plus mali suo adventu alla-
urus, quàm Radiobanes unquam molitus est. Si ia-
nea potestate illius animus esset; frangerem eum.
ibi, Rex, tam altè quàm tibi subjectam me aspi-
cis. Inter hæc verba, immemor majestatis, se de-
iiserat ad repugnantis pedes, crebroque suspirio nu-
tans

tans verba perdiderat. Poliarchus haud secius quam matrem veneratus illam sustulit ab humo ; questus non minorem sibi injuriam fieri à Regina supplicatione tam abjecta, quam ea erat, quâ ejus filius ipsi illuserat. Tum Regina ; Quæ ergo contumelia est, quâ te ille lacessivit ; aut quibus in terris in hæc malorum semina vos antea fata junxerunt ? Possum hoc à te audire, hospes ? Is enim dicere negat. An tu quoque obstinato silentio me perdes ; & nesciam, quomodo me fulmine Jupiter subvertit ? Ne absisce, ne, obtestor, meis penatibus, donec constiterit illud malum carere remediis. Pleraque tempore mulcentur, & odia, quæ silentio fovemus, professa sæpissimè expirant. Quod si te & filium meum una domus non capit, ille recedet. An times vitam tuam mihi committere ? Imple Gallico præsidio regiam. Præter tuos nefas erit armatum hîc conspici. Nam si perstas, si miseram relinquis, ejiciam domo mecastor & filium. Cur te ad naves aut castra sedente, regiam occupet periculo tuo emptam ? Ergo pugnam deposcitis ? & tu quidem non jam viribus corporis nixus, quæ pro mea salute exhaustæ sunt ; sed odio, & forsitan jubentibus fatis ; quæ si in alterum vestrum peccabunt, sequar ego morientem, & superstiti furias meæ mortis relinquam.

Adjecit deinde novos fletus, & familiariter pænulam, quam ille discessurus gestabat, de collo diripuit ; tum cunctationem dubitantis pro assensu calidè usurpans, gratias beneficii egit, quod nondum acceperat. Vicit igitur Poliarchum tam vehemens & pertinax fletus oratio. Ego, inquit, ô Regina discessum, quem tantoperè abominaris, imputabam
huma

humanitati. Scis, non semper in pōtēstate inimicorum esse impetus, quibus odia fervent, quippe potissimum mutuo aspectu concitantur. Cogitavi itaque hanc arcem relinquere, ne aut ego aut filius tuus faceremus, quod dolere tibi posset. Si tamen ita censes, bidui moram hīc patiar; ut deinde me potius negotia adduxisse videantur, quā inimicitiarum atrocitas: Eā lege ne interim ille me, aut hunc ego conspiciam. Cultum autem, quem hactenus tibi habui, cave, Regina, putes his jurgiis esse libatum. Neque enim vel tu efficias, ut eum amem, vel ille, ut averfer genium tuum. Atqui, refert Hyanisbe, deos spero intra id biduum compositis animis, exituram malignitatem fortis, quæcunque vos in dissidia cavavit. Sub hac, Gallorum proximos ipsa advocat; subridensque. Plus, inquit, mihi Rex vester curæ, quā omnibus vobis (Proceres) fuit. Affectā valitudine, necdum cicatricibus ductis, non prohibebatis itineris laborem experiri. Ego autem evici, ne sic pereire velit. Exemplo mutata militibus imperia sunt; & urbem tam inquietis modò rumoribus laborantem nova hilaritas composuit. Quippe omnia in majus famā tollente, jam plena reconciliatio rediisse Principibus, jam ira defuisse in certiora amoris pignora vulgabatur. Ita facile Gallis Maurisque convenit, qui inviti dissenserant: Memorque promissi Hyanisbe edixit, ne quis in aulam cum armis præter Gallos intraret.

In hunc modum prima acie mali elusa: Regina ad maturiora remedia se convertit. Sed ea reperire aut aptare non poterat, quamdiu ignorabar, quæ illos causæ inter se committerent. Dumque

dubitat unde certiùs hæc haberet, dedit se opportunè occasio. Timonides Meleandri ad eam legatus, quò sui Regis dignitatem tueretur, Archombrotum in urbem præcedente hæserat apud naves; per se deinde, non misto comitatu secundùsve alteri, Regnam aditurus. Sed illi maturè de hoc tumultu relatum est. Nam & quidam ex Siculis comitati Archombrotum, huic properaverant nunciare, Poliarchum, quem diu in Sicilia viderant, Gallorum Regem esse; hunc apud Hyanisben ægrotare ex vulneribus; & ad conspectum Archombroti mutuo odio fuisse succensum. Adjecerunt, Arsidam adesse Poliarcho. Mira hæc omnia vix Timonidi. Erat Poliarcho in primis amicus; & olim ad eum à Meleandro legatus cum armilla, quam Eristhenes veneno corruerat. Hunc ergo adesse, & purpurâ quidem insignem, lætissimus audivit. Sed unde Arsidas advenisset, haud immeritò mirabatur. Faciliùs de Archombroti dissidio rem conjecit: ab Argenidis amore esse hanc iram. Sensim enim in Sicilia tanti arcani fama eruperat: Ut nec cuiquam jam dubium esset, quid Radisobanes peccasset in Argenidem, aut cur Selenissa periisset. De seipso deinde sollicitus, cogitabat utri parti præstaret accedere. Nam si specie officii sui in medio perseveraret, omnibus fore ingratum, nec inultæ, quicumque illorum vicisset, solertia. Ad Poliarchum trahebat amicitia vetus; & Argenidis in eum animus: Revocabat ad Archombrotum Meleandri memoria; & habita sibi fides, quam nefas ducebat violare. Adhuc sui incertus præstitit, qui Reginæ nunciarent se venire. Sattem enim explorare confestim rem debebat, & exactam

actam Meleandro perscribere. Fluctuanti Reginz spes subito facta est, per hunc legatum posse causam resciri tam periculosi odii. Et properè illi loquuta, postquam de Meleandro, quæ decebat, rogavit; desistere Poliarchi & filii dissidium cepit; illudque potissimum, quod nesciret tanti odii initia, ideoque nec medendi rationem. Nihil causæ videbatur Timonidi, cur tegeret non secretam, aut pudendam discordiam. Paucis ergo monstravit, Poliarchum tenuioris fortune specie diu in Sicilia fuisse; & amore captum Argenis sperasse nuptias, quæ deinde paratæ sunt Archombroto. Nihil itaque mirum, si amuli, & imminentes tanto utique voto, acerbè & pro materia rixabantur. Rediit Hyanisbæ animus ad hæc verba; ut vix coram Timonide lætitiæ teneret; Cumque ille dubitares, an inecolumi Archombroto gratiâ posset salutare Poliarchum, ipsa ultro, ut iret, admonuit. In se enim recipere id & gratum filio suo fore.

Postquam Timonides discessit, parumper Regina cogitavit, quo ordine rem maximam exequeretur; certa ex se pendere tantæ litis fortunam & exitum. Magnificè intumuerat, audebatque fortunam despiciere. In memoriam quoque redierat, Poliarchum ab ipsa invitatum, ut in Sardos ferret Africæ opem, vultu commoto rogavisse, an Argenis Radirobani nupsisset. Hinc & amare Poliarchum credebat, & vera Timonidem retulisse. Cæterum sic apud se constituit; si tractabiles juvenum animi essent, hos in Siciliam dilato morbi remedio mittendos; Maximè quod in Meleandri consensu pars famulativæ esset. Sin hæc odia sine clade durare non poterant,

terant , confestim certiffimâ pace exarmandum ſeventium furorem. Redit ergo ad filium jam paulo imperioſior , & quaſi docente Poliarcho de inimicitiiſcomperiffet : Non mihi placet , inquit , ſilentium tuum , maximè cum nec pudenda aut te indigna ſint , quæ retices ; & hæc eadem ab æmulo tuo reſcire potuerim. Amatis Argenidem. Magnum vulnus juvenibus , & odii ambitioſa materies. Virgo , ut audio , quam in diis non eſt , qui aliquâ dote non auxerit. Sicilia eſt in hereditate ; Et quod æribus animis præcipuum eſt , neuter à certamine exidere ſuſtinet. Ignosco nobilibus ſtimulis ; Diisquæ ſimul gratias habeo , quòd non eſt ſupra mediæſnam iſte morbus. Ego , quòd creditis , neminem deorum poſſe efficere , utrique hoc negotium ſic peragam , ut ſimul odia ponatis , ametiſquæ Argenidem , & ſit ipſa utrique proptia. Scis , mi fili , ſuſtinuiſſe me Argenidis nuptias , quibus iſtebas , donec ad me rediſſes. Obſequutus es imperio. Intelliges , non me fruſtra hæc juſſiſſe. Sed ſunt quædam , de quibus te percontet , ſi ſperare modo poſſum ex amatore & æmulo vera audire. Quid moræ eſt votis tuis Poliarchus ? Siquidem nunciabas , modò annuerem , omnia ad hæc nuptiarum fœderatibi procedere. Dic , gnate mi ; Nam & tuâ intereſt , ut hoc intelligam. Perplexus Archombrotus quæſtionem hanc audivit ; quia pudebat confiteri , Poliarchum placere Argenidi. Nihil igitur officere nuptiis ſuis Poliarchum reſpondit. Sed ſe iræſei æmulationi illius , qui , quoad poterat , ſimplicem Argenidis animum moleſtis & inutilibus fabulis impletet. Tum ſubdolè Regina ; Quid ſi autem his artibus mentem virginis avertet ;

an ne sic quidem obstabit hymenæo ? At concitator juvenis ; Cogeretur me hercule puella à parente , cui non minùs quàm mihi probantur hæ nuptiæ. Exitium deinde Poliarchi à Sicilia memorat , bellamque in Lycogenem , & victoriam suam. Sed quamquàm toto narrationis contextu sibi favebat , non latuit Hyanisben , illum quidem Meleandro , sed Poliarchum Argenidi esse præcipuum.

Multo igitur quàm antè hilarior cum filio coenavit. Satis enim in eam noctem quæsitum videbatur. Postero die ad Poliarchum redit , non instructa verbis modò , sed & consilii serie , quam nox & mora suggererant. Postquam blandius compellavit , jussitque extra sermonum suorum arbitrium , qui astabant , consistere ; Mirabar , ô hospes , quid tu ac filius meus effectis irati ; Sed audio id amoris utique magni & excusabilis ingenium esse , unamque Argenidem facere vestram litem. Si ita est , ego me vobis salutarem profiteor. Sola sum , cui ad utriusque morbum medela sufficiat. Quid in re placida , tot questibus , tot jurgiis opus ? Adhuc res in integro est ; fœdera imperfecta , innupta Argenis. Ego te lætum , & sine pugnæ discrimine victorem ; ego te filio pacatum (quid horres , abnuptisque ?) efficiam. Nec mirere , quî procedere possit pollicitatio tam immanis. Prædem hanc manum accipe , nihil me præter id , quod futurum est , dixisse. Confusus tot ambagibus Poliarchus , & propè se deludi existimans , omittere Reginam aut orationem obscuram , aut hos omnino de Argenide sermones rogavit ; At illa ; Adhuc majori monstro te suspendam , suavissime hospes ; Volo enim mihi Argeni-

dem debeas, neque hanc tamen filio meo eripiam. Sed ita fatum est, ut subito apertoque remedio curari non possitis. Simul vobis in Siciliam eundum est; & literæ, quas vobis committam, reddendæ Meleandro. Illico finientur dissidia, & uterque de amore desinet queri. Insanire Hyanisben Poliarchus credebat; cum suos illa Penates, arulamque deinde afferri imperavit; Quæ postquam mensæ impositæ prunis concrepuit; nebulaque suffituum obtexit breves deos, his diris Regina se obstrinxit: Audite præsentēs genii, Præstitum vigiles formæ; qui apud nos nati, hanc domum & patriam servatis; Si quicquam Regi Poliarcho mentita sum, aut nisi ei consilio meo incolumitatem, quietem, gaudium fero; Destituite hanc domum præsidio, vel eâ integrâ mihi & filio malum & perniciem date. Poliarchus ad religionem obstupuit, Reginxque respondit, se diis iisdem, quos ipsa appellaverat, innocentia testibus uti posse. Nam priusquam Archombrotus pedem in Siciliam penetraret, sibi Argenidis affinitatem fuisse promissam. Res illum benè compositas intempestivis desideriis turbasse; & quia virgo mutari fastidiebat, sollicitasse ad tyrannidem Meleandrum; ut liberam & Principem virginem durus pater mittere vellet in coacti matrimonii servitutem. His & similibus verbis paulatim repetentem animos, qui qualicunque pace decesserant, continuit Regina: Neque enim se venisse, ut iræ tumorem subjiceret; sed ut reconciliatione, quam certam afferebat, cum ipsis frueretur. Quantulum autem est, quod peto, amicissime hospes? nimirum ne antè ad capitalem rixam descendas, quàm videris perfunctum Meleandrum lectione

episto-

epistolæ, quam ego perscribam. Pollicere mihi modò hanc à jurgio armisque continentiam, ò Rex. Ego tantundem de filii mei patientia & fide recipio, & assero tibi. Vobis deinde per me licet, armis & odiis cuncta miscere.

His auditis, illum diem ad deliberandum Poliarchus poscit: moxque Regina iisdem pollicitationibus filium adorta est; cui & ipsi ea esse deliramenta videbantur. Sed petere, & promittere perseverantem, durissimum erat pertinaci iracundiâ repellere. Et visum utrique est, nihil eam nimium flagitare. Moræ siquidem pretium erat, si illius ad Meleandrum literis, sine armis & sanguine, exitum inveniret contentio. Sin ita vanum promissa reciderent; adeò ejus veniâ pugnare licebat, ut nec jure ei posset irasci, qui per alterius cædem vicisset. Itaque assentientibus illis in hunc modum fœdera perscripsit, ut neuter præteritas exequeretur injurias; neuter suos concitaret ad pugnam, donec simul vidissent Meleandrum. Irent in Siciliam, quamprimum vulnera Poliarchi navigandi potestatem facerent, neuterque dolo malo in induciarum leges peccaret. His ita compositis, deinde Hyanisbæ difficillimum fuit, à juvenibus impetrare, ut sibi colloqui sustinerent; quod, inquit, potissimum urgeo; ut civium militumque jurgia tollantur, quæ fortasse vel vobis invisus paulatim exardescant, nisi publico pignore temporariam hanc pacem firmetis. Quid deinde gravamini vos videre, quibus adeo certa sum intercessurum fidissima charitatis sacramentum, ut si eo me voto fata fraudaverint, non repugnè vel hoc odio, quod nunc inter vos est, vindicari meo-

rum promissorum vanitatem ? Nec contenta auctoritate & gratiâ suâ Poliarchum filiumque tentare ; Gelanorum & Arsidam, quos apud Poliarchum potentissimos esse videbat, precibus & donis aggressa est : item eorum præcipuos, quibus familiarius utebatur Archombrotus. Impetrato inter eos colloquio ; quid ambe loquerentur, quisve inciperet, vanâ & anxiâ pensitatione libratum est ; & coram Hyanisbe (nam Poliarcho filium adduxit) se intra præscriptas formulas tenuerunt. Nec sæpius coire ferebant ; Quamquam amicitie genius, qui eos in Timoclez domo primùm afflaverat, jam hostilibus animis se rursus quærebat insinuare ; fatisque mutuo ipsi irascebantur, quæ hanc odiorum necessitatem fecissent. Sed in mitiora lapsos consilia, revocabat identidem imago assidua Argenidis, pudorque, ne priores viderentur reconciliationem optavisse.

CAP. X.

ARGUMENTUM.

Jam in procinctu sunt, cum unum ex vulneribus Poliarchi adeò magnis doloribus incensum est, ut membris adhuc imbecillibus febrim refunderet Interim famâ vulgante Sardiniam incendio civili flagrare, ad eam subigendam Hyempsal accingitur. Subactâ mox insulâ audit cladem hanc ob violatam sanctissimæ Religionem templi accidisse. Motus reverentiâ cum loci, tum Mystarum, aliquos in Africam secum ducit.

PER eosdem fortè dies incommodum accidit, quòd unum ex vulneribus Poliarchi inter majora
 & pe-

& periculofiora neglectum, adeò magnis doloribus incensum est, ut adhuc imbecillibus membris febrim refunderet. Nec ipsi quàm Archombroto ægrius erat, navigationem differri. Nam in induciis erat, ne altero absente alius in Siciliam iter præciperet. Ergo impatientes moræ, & saltèm scribere cupientes; ne literæ insidiis occuparentur, ex fidissimis aliquos eò legare constituunt. Et Archomprotus quidem Meleandro atque Argenidi scripsit, nullâ in Poliarchum contumeliâ; sed tantùm excusans, quòd tardiùs rediret, tum ex matris imperio, tum ne sædo timore invaletudinem æmuli Regis videretur in occasionem habuisse rei gerendæ. Ferendis epistolis quidam Bocchus notæ in Archomprotum fidei delectus est. At verò Poliarchus diu secum exegit, an & scriberet Meleandro. Sed obsequutus est suadenti Arfida, scripsitque, ne saltem Argenidis patrem videretur negligere. Magis quæsitum est, an Arfidas cum iis literis in Siciliam rediret. Verebatur suspiciones Regis; & in tanto favore Archomproti cæca & ex transverso pericula. Sed si redibat, hætenus tempestas excusabat hunc cum Poliarcho congressum: sin cum eo perseverabat, poterat deprehendi furtiva legatio. Ergo eum placuit proficisci: Et huic quoque Timonides amicitia & factione junctissimus, literas suas ad Regem & Cleobulum credidit; sic publicæ rei memor, ut & suam prudentissimè curaret.

Interim ex Sardinia afferebatur, flagrare omnia civili incendio, Harficora, & Cornio, Radirobanis nepotibus, regnum, quod ambiebant, atroci bello perdentibus. Statim Archombroto spes facta est,

gentem factionibus divisam, & adhuc arma Africæ horrentem, si celerem hostem haberet, opprimi posse. Ne ergo collectæ ex Sicilia vires perirent, secundæve Poliarchi triumphis apud suos Mauros esset (quandoquidem tunc vacabat; morbusque Poliarchi differebat Siciliam) exercitum, quem in Africam vexerat, adjunctis Maurorum auxiliis, illuc egit. Matri tamen & Poliarcho pollicitus, siue vinceret, siue adversis uteretur numinibus, non uno plus mense abfuturum sponte ab Africa. Dimissum his legibus excepit præsentissimus deum favor, penè supra quàm voluisset. Adeò enim fuit victoria in proclivi, ut præter audendi invadendique consilia, & unius pugnæ laborem, vix fortitudinis experimentum fortuna reliquerit. Primum vacuos portus nactus, præsidio illic relicto explicuit milites, mox & insedit verticem montis, unde illa insalubris, sed segetibus fecunda Sardinia prospici posset; probavitque nomina, quæ veteres à sole aut vestigii forma indiderant, Sandaliotin aut Ichnusan appellantes. Jam duobus præliis Sardi inter se super regno vires contulerant; & cruenta certamina absumpserant fortissimos Optimatum, ac milicium. Sic miseri patriam exhaurientes Archombroto pugnare; Cujus copiis in monte conspectis, miserunt, qui de hostium genere ac numero referrent. Nam nec longè in subjecta planicie bina illa patrolium castra constiterant. Cumque audissent Mauros adesse ac Siculos, mare quoque classe eximiâ possessum, omisere consilium, quod ad salutem unum supererat, civilia odia ponendi, conjunctisque viribus eundem hostem externum, & adhuc ignarum regionis. Al-

ter

ter quoque eorum Harficora, jam proximâ fractus acie, desperansque victoriam, ut regnum æmulo saltem eriperet, deditionem suorum fecit Archombroto. Adeo penatum & patriæ charitas civitibus odiis concedit; ut patriam everti, sibi que alienum jugum accedere sæpe homines malint, quàm alicui populari concedere; tanquam parendi vilitas augeat, si te notis submiseris; & sublevetur peregrinitate dominorum. At Cornius nobiliori impetu virtutem ultimam collegit: suosque eduxit ad prælium, & proventus in æmulum, qui ad Archombrotum defecerat, illi vitam quidem eripuit; sed nec ipse supervixit numero Maurorum obrutus; qui patruelum sanguinem funesto ambitionis exitu miscuere. Præcipua quoque hoc prælio Archombroto fortitudo Sardos perterrituit; quibus tandem aut oppressis, aut fugâ disapsis, ipse usus fortunæ impetu, ad præcipuas arces admovit exercitum. Vix aliquot velitationibus incercessere victi. Præcipuus labor fuit ad Calarim, effuso inconditè populo ad certamen; Sed intra mœnia compulsi, mutatis postero die animis de deditione legatos miserunt. Virtuginem mors opportuna subduxerat, ne tot mala intueretur. Pauci externos dominos non ferentes, se ad Cunicularias insulas recepere, angusto in freto, quod à Sardinia Corsicam dirimit. Inde transmiserunt in Corsicam; quâ etiam sequente victoriam, adversæ Liguriæ montibus latuerunt.

Cæterum haud obscura inter Sardos fama erat, contigisse irâ deum hanc. Regibus, & patriæ cladem; ob violatam à Radirobane religionem templi, quod sanctissimum habebant, decem à Calari milli-

millibus, Jovi cœlesti puncupatum. Multa fuerant ex auro argentoque ad aram donaria : & ipsius numinis breve signum solido auro prisca Reges sacra-
verant. Quæ omnia Radirobanes in Africam tra-
jecturus, inani mutui nomine in sumptum belli di-
ripiens, ipsos quoque sacerdotes contumeliosè repu-
lerat ; jam tum quidem multorum tristi prælagio,
quod mox omni in Sardos calamitate assertum est.
Nihil enim illo templo ducebant divinius, & Sacer-
dotes inclytæ famæ, pro præsentibus penè numinibus
populo erant. Is rumor de sacrilegio Radirobanis,
& templi sanctitate, ut à multis jactabatur, ad Ar-
chombrotum pervenit; qui seu tactus cura numinum,
seu Sardorum animos pronâ in suos deos veneratio-
ne captaturus, templum invisit. Ipse situs, & loco-
rum sacer horror, suavissimi terroris pietatem subje-
cit incogitanti. Asperæ erant rupes in radicibus col-
lis, quas angustus limes secabat. His superatis, bre-
via latè virgulta placebant, alto silentio, & inculta
simplicitate. Mox ingens porticus viscebatur, ita lu-
men supernè accipiens, ut nec tota caligo absc-
deret. Subeunti porticum Archombroto, obvii hi
versus fuerunt, quos lignæ tabulæ impositos sic in-
trantibus Sacerdotes objecerant, ut vix omitti pos-
sent.

*Non isthic aurata domus, luxuræ fluentes
Sunt epula, spondæ sopor pretiosus eburnæ,
Aut in carbaseo Tyrius belamine murex.
Non gemmâ vibrante nitor, non persona cantu
Limina, non prono famulantum examina collo,
Atq; avidas quicquid trahit in certamina gentes ;
Sed nemora, & nuda rupes, neglectaq; squalent*

Con-

*Confraga: Sunt epula viles, jussaq; quietis
Hera brevis: Duro velantur torpore texta:
Et labor in pretio, & vitæ amens longa fatigat.*

*At mag; crudelis Dira, vigiliq; flagello
Sedit cara ferox, falso non abditus ore
Ipse sua insanus furit in praeordia livor.
Alma quies, pactuq; habitat Concordia testis,
Et semper niteo veri de pectore risus.*

*Ipsa sua meminit stirpis, seseq; deusq;
Mans fruitur felix, & novit in astra reverti.*

His perlectis, Archombrotus porticum intravit, ad
cujus, latora pauperes daz aze habebant lignea si-
gna; illud quidem Prudentiae, quæ serpentes ger-
stabat, caudâ reductâ vivantes magici carminis im-
perium; aliud Fortitudinis, manu utrâque præ-
grandem gestantis columnam. Jam ex templi my-
stis duo, admoniti Archombrotum adventare, ad
eum decurrerant; ex quibus percunctatus de his
aribus, audivit Fortitudinis quidem atque Prudentiae
simulachra posita esse, ut, qui in eorum familiam vo-
lunt ascisci, intelligant inconsultos impetus non
placere numinibus; sed animos sic ad robustam pru-
dentiam exactos; ut sententiam non temerè capes-
sant, aut ponant. Signa autem esse ex ligno, ut
egestatem (quâ spontaneâ amant perfui), humilitas
non pretiosorum deorum ostendat, Archombro-
tus in eos intuitus, quia vilis corporum cultus non
degenerabat à tam grandi Philosophia; notavit ma-
cie quoque confectos vultus esse; & tanquam assuetos
coelestibus motibus, oculos non benè durare in pom-
pæ regim. conspectu. Hos ergo religiosius veneratus,
postquam porticum exiit, rogavit, quis ipse
deorum

deorum aut hominum præscripſiſſet hanc vitam ; unusque ſubridens, Felicitatis, inquit, cupiditas ; quam vos quoque, ſed diverſiſſimo veſtigatis itinere. Vos opes quaerendo, nos fugiendo, experimur, quæ ſint ſecuriores divitiæ ; Mentis quoque & corpora labore multiplici laſſamus ; vos quidem, ut ad ſumma humanarum rerum faſtigia pervenitis ; nos verò, ne quid tale cupiamus. Ita dii nobis humilitatem, vobis curas, utriſque laborem dederunt.

Hæc leniſſimi Sacerdotis libertas ita placuit Archombroto, ut illius genium domus jam intentioni affectu ſuſpiceret. Interim & cæteri myſtæ coiverant ; à quibus deductus ad templum eſt, ſtatutusque ad concipienda vota ; haud longè à celeſtis Jovis ara ; quam ſolam iis vatibus licebat auro ſericoque excolere. Sed & illa ornamenta Radirobanes detraxerat. Quod, ut à proximis Archombrotus intellexit, Curabo verò, inquit, ut injuria, quam ſacrilegio proximam hæc ara accepit, deleatur ab oculis veſtris, & ſummi Jovis memoria. Simulacrum ex auro majoris ponderis, quàm antea fuit, faciendum locabo. Cætera, quæ ad numinis cultum ſunt, eadem indulgentiâ jubebo cumulari. Ac illi, deos gratiam habituros, retulerunt ; Se quidem nihil auro vel divitiis moveri ; niſi quò vulgus ad aræ majeſtatem ſuſpenſum ſumma omnia de diis conjiciat. In cæteris, præoptare intra ſuæ domûs ſepta faciliſſimæ egeſtatis ſecuritatem. Scire ſe quoque ex ejuſmodi divitiis, quæ à templis diripi poſſunt, ſæpiſſimè concitari aviditatem impiorum. Nec Radirobanem peccaturum fuiſſe, niſi incauta majorum indeos liberalitas, avaritiæ ſuæ irritandæ veluti

nti infidias struxisset. Præstare his rebus fama ornari, quæ aut ægrè de suo loco detrahas, aut inutilia violando effeceris, quàm pondere invidiosi metalli, quod multos suo pretio invitat ad opulenti facinoris audaciam. Hinc iisdem ducentibus, hortos primum, mox & cellas eorum, nec ambitiosa triclinia aspexit. Angusta supellex, vilia strata erant; Omnia tamen sic ad mundiciem facta; ut scires fortes animos aspernari luxuriam, non marcidâ viliquæ rerum suarum incuriâ jacere.

Contemplatus omnia Archembrotus, gaudensque difficillimæ virtutis non laborioso aut ingrato conspectu, unum ex illis, magnæ senem maiestatis, omnem ejusmodi vitæ ordinem, omnes leges, atque modum, jubet expromere. At ille; Quid lucri sit nobis, ex eorum abdicatione, quæ mortales pretiosissima habent, parco nunc dicere, ô Rex. Nam & magis querere videris, quid agamus in isto secessu, quàm cur in eum convenerimus; & præsertim non verbis humanis solet ostendi hujus asperitatis utilitas. Dii sunt soli, qui arcano sermone iis, quibus visum est, hanc novam oculisque & sensibus cæterorum ereptam felicitatem commendant. Dicam tamen nostrorum studiorum esse finem, ea mereri, quæ suis amicis numina indulgent. Huic cepto commodissimum putamus, in vitia, & immodicas cupiditates, assiduâ pugna decernere. Itaque quanto ambitu cæteri ad imperandum nituntur, nos refugimus à fastu, & facilitati parendi animos aptamus. Unum ex nostris facimus annum in nos imperium, non emptis aut turbulentis suffragiis. Grave munus est illi, quem ab æquo communi sevocat ejusmodi

modi præfectura : & sola spe redeundi anno emenso in ordinem, succedit ad exigui navigii clavum. Tantâ autem religione obsequimur, ut hunc putes despexisse in animos nostros, nobisque imperasse, quod spontè malebamus. Præcipua tamen est cautio (ut homines sumus) si aut durius imperitet, aut nos segni vel rebelli consilio abeamus à reverentia; ne foris hæc jurgia prodeant. Actum erit de pace, quam quærimus, si ad externos arbitros, aut judices deficiemus. Secundum hoc parendi institutum, præcipua nobis est in socios compasesque amoris integritas. Invicem excusamus, ac patimur, si quid animorum habitus fortè pugnant, geniique diversitas fastidit. Nobisque irascimur, cum quid in socio laudare, aut ferre non possumus. Vestitus, ut intueris, vilis; mensa frugalis; quietis tempora interstincta vigiliis. Ita domito corpori imperamus; nec (quæ maxima hominibus cura est) metuimus vices periclitantis dignitatis, aut voluptatum fugitivos & mutabiles vultus, quarum commoda spontè nescimus. Sed quamquam minimo contenti, tamen quæsito labore fatigamur, compertis ocii malis, quo vires non frustra humano datæ generi solvuntur, & fit sensim desiderium vitiorum. Itaque quicquid temporis à Numinis cultu est vacuum, destinatis quisque officiis colimus. Qui plus ingenio, & animi luce valent, in contemplationes sublimium rerum distribuuntur, quas deinde subjiciant oculis, & veluti ex alto deducant, ad usum mortalium: Cæteri, quam quisque natura artem admovet, sequuntur; ut & sufficiamus nobis, & alios juvemus. Neque extollendis hæc nobis, sed purgandis apud te recensui; ne te offendat nostræ

vitæ

vitz insolentia. Scio enim & quosdam nova omnia ad rerum publicarum securitatem nimis universa sententiâ damnare: & paucos annos esse, ex quo labentem in deos pietatem hoc crudo vitz robore sustinere ventavimus.

Jam Archombrotum longior sermo, & juvenilis impatentia ad alia adverterat. Itaque veluti cætera auditurus, eundem mystani jubet postridie Calarim ad se venire. Ipse ad remissiora inter suos convertitur; qui ex illius vultu pendebant, laudari an traduci præstaret hos rigide virtutis conditores. Ubi tamen ad publicas curas nocturnum otium fuit, summæ utilitatis res illi visa est, ejusmodi exemplis imbui populum, & vocari ad deorum reverentiam. Cum igitur illi mystæ postero mane ex imperio ad se venerunt; quatuor ex ipsorum familiâ sibi dant præceptum, qui Africam illis sacris initiarent. Confestim ex senioribus duo, totidem de juvenibus dati. Ac ne Afri contemptu aut odio Sardorum, qui hostes modò fuerant, eam fastidiosius disciplinam acciperent, delecti sunt omnes externi; Ligures duo, totidemque ex Gallis. Nam ex variis gentibus in eam domum multi concesserant.

Omnibus ad reditum comparatis, Archombrotus cum commodioribus locis imposuisset præsidia, per præconem in concione proclamat, se matri Hyanisbæ quæsisse Sardiniam. Id deos annuisse, ne utrique amplius genti discordia Regum in perniciem esset. Jure quoque majorum debitam suæ stirpi Sardiniam tandem fata reddidisse. Inde Sardis Proceribus secum assumptis, iisque præcipue, qui Reges sanguine contingebant, tam opportunis usus est ventis,

ventis, ut tricesimo ex quo abierat die, novi regni insulas fronti matris circumdaret. At verò Poliarchus & id fatum incubuisse Sardiniae gaudebat; & hoc ductu Archombroti contigisse cruciabatur; adhuc ignarus quantum sibi illâ victoriâ esset effectum.

CAP. XI.

ARGUMENTUM.

Gallos milite in Mystrarum vestem insuetam vernaculo scommate satis jocato, unus ex Mystris, ex panno os canum exerit. Tunc miles joci in seria versis, reluctantis genibus se adboluit, Regem suum expressis gaudio fletibus appellans. Is rumor castra, mox aulam persequitur. Excitatus ad hoc Poliarchus, jamq; certior, in collum Aneroisti irrumpit. Et uterque factorum seriem vicissim evoluit.

FORTE inter milites Gallos, qui spectaturi reditum Archombroti se cum vulgo stipaverant in arena; quidam avidius hæsit in amictu oculis suis infueto, quem severi illi mystræ à templo Sardiniae in Africam traducti induerant. Propius ergo accessit, socioque Gallicis liberè verbis, in eas vestes jocatus est. Converterunt illico vultum ad patria verba mystræ iidem, utpote Galli, in quos joci destinabantur; & hoc etiam mirati, in tam longinqua parte terrarum statim repertos esse homines, qui Gallicè scirent. Alter eorum præcipuè, jam provectæ ætatis vir, cum de veste (ea circa totum caput fluebat) ora promptisset, militemque in se ludentem, aliquoties tan-

tanquam intelligens esset intuitus, facillè astantibus Gallis suspicionem fecit haud alienam aut remotam à Gallia regionis. Nam & color conveniebat, & oculorum decens vigor; nec corporis sese venustè inferentis gentilem habitum pietatis simplicitas in totum deleverat. Et hunc quidem magnà præter ceteros curâ observare miles cepit, qui temerè ludibundus accesserat; quia statim icta memoriæ visa est illius viri species, tanquam olim nota, recurrere. Hunc igitur postquam in urbem est sequutus, ut conjecturam suam afferret, jam in hospitium intrantem Gallicè salutavit; Nec alter humanitatis & linguæ commercium abnuens, eum salvere quoque iussit.

Sic tunc quidem discessum est. Sed inquieta deinde sollicitudo totâ nocte militem habuit, interdum objurgantem curam superfluum, fatisque mirantem, quid scilicet suâ tantum interesset vatem hunc nosse. Die vix orto repetit Mystrarum hospitium; & colloqui iis petit. Sed jam illi simulatione solitariae pietatis impetraverant ab urbe secessum in proximum sanum, quod arcano luo devium erat; revera Gallorum conspectum vitaturi, quos in Africa improvifos habuerant. Accendit militem hæc ipsa absentia; præcipitatoque itinere eos antè deprehendit quàm ad templum pervenirent. Tum verò cum eos salutasset; quasi hoc iter aliorum negotiorum causâ esset exorsus; Multum, inquit, debeo fortunæ, & Jovis Sacerdotes, quæ mihi sic vicinum ad nemus procedenti vos obtulit: amplius quoque debeo, si, quod ominor, speroque, populares mei estis. Pœnitebat senem mystam, quod subito & improvifio errore, se

se pridie Gallico sermone prodiderat. At ne inficiando faceret altioris rei suspicionem, irritaretque curiosam militis mentem, & brevī colloquio fortasse explebilem, se quidem Gallum esse respondit, sed apud externos à prima adolescentia vixisse.

Ita initiato sermone, cū ultrò citroque perplexæ quæstiones fuissent, magis magisque fixus in dicentis ore miles exhorrebat ad pridem notos vultus, & à quibus sæpissimè justissima veneratione penderat. Præter oris argumentum, tenor vocis certam ad fidem cogebat ultrò credere cupientem. Postquam verò & notissima cicatrix lava in manu apparuit, (hanc enim conspecturus, quasi in amicitie tesseram mysticè repugnante amplexus est,) victus ingenti suspitio exclamat; Ubi verò tamdiu latuisti, Optime Regum? Non omnes tui cives peccaveramus, quos, heu! miseros destitisti. Quis verò iste amictus? quæ à comitibus solitudo? quæ omnia fastigio tuo indigna! Simul repugnantis genua tenens, flere ubertim cœpit. Ille insanire militem clamitans, risusque & indignationis specie mutatus ad socios suos fastidiosè convertitur. Sed & illos iste militis sermo turbaverat; in sententiâ perseverantis; Hunc Regem suum esse, hunc Aneroestum appellari, non se abscissurum à latere; deorumque beneficio usurp, qui tot annis frustra optatum sic denique reddidissent. Tum senex inter jurgia, fictumque stuporem, se paulatim ad aurem militis admovit; &, ô miles, si tempore, inquit, memoria tua vel oculi labascunt, aut aliqua oris similitudine captus erras, modestiæ erit hos pacatiùs ludos movere. Sin Rex tuus sum, hoc primum civis officium

exigo

exiga à te, ut fileas ; &, si lubet, me sequaris, donec soli colloquamur. Tarda erat hæc cautio. Etenim quamvis miles parebat, quidam tamen ex Gallis, & Afris, qui in comitatu erant, novitate erecti, amantesq; rem tantam primi dare in populum, illicò in urbem dilabuntur. Cohortes duæ erant in Poliarchi castris ex illarum Alpium gente, cui Rex Aneroeſtus imperitaverat. Illi sparsam subito famam amplexi, sub æſtum novitatis nunc ſtupore, nunc temeritate reciprocante, tota protinus caſtra, mox & urbem, eo rumore implent.

Poliarchus cum Hyanisbe erat, reſectis ſcilicet viribus certum diem navigationi in Siciliam conſtituens. Hac conſultatione occupatum Gelanorus dubio inter credentem & aſpernantem vultu adortus: Nefcio, inquit, quid de Rege Aneroeſto inaudio; Hunc advectum à Sardinia cum cætera præda, & quamquam in veſte abhorrenti à cultu regio; tamen à populari milite agnitum eſſe. Excitatus Poliarchus repentino impetu animi in ſpe nimia caligantis, reſpondit, ſi vera res eſſet, hos ſe pro parentibus habiturum, qui Aneroeſtum reddidiſſent: oppidò vitâ ipſâ charius munus; iisq; ſe debiturum, qui viciffent Sardiniam, non modo quod amici, ſed propemodum dii merentur. Hæc verba Regina avidiſſimè excepit, pro maximo deorum munere ducens, ſi tot nominibus devinctus Poliarcho ſuus Archombrotus viciffim ducente fortunâ feciſſet, quod juvaret Poliarchum. Porrectiori igitur vultu, & quaſi ſponte gaudentem ſtimulatura, quid accidiſſet rogat; aut quis ille vir per tot vota ſeu quæri, ſeu reperiri dignus. Omnia Poliarchus compendio amplexus;

plexus ; In prima pueritia se à prædonibus captum docet, ductumque ad Regiam Aneroeſti, qui multos Alpium ſinus tenebat. Illic ita eductum, optimi Regis curâ, ne quid in ea fortuna & ætate ſenſerit ſorte regiâ indignum. Hinc ſe adhuc parentibus ignotum, belli caſu & ſœliciffimâ captivitate eſſe receptum. Prius verò quàm aſſereretur in ſuæ ſtirpis decus, & à patre agnitus eſſet, Aneroeſtum ſeditione populari cum duobus, quos habebat, liberis, ut ferebatur, cecidiſſe in prælio. Sed liberorum quidem corpora inter cæſorum cumulos eſſe reperta ; Aneroeſtum nusquam inventum, quem ſi ſtragi clementior fortuna ſubductum in illum diem ſervafſet, ſibi tunc demum propitios deos, vitamque ſine exceptione ſœlicem contigiſſe. Sed temerè tantillis indiciis ſumma hæc gaudia præcipi ; Militem decipi poſſe ; aut deorum hunc vatem forſitan ambitioſam fabulam ſimilitudini vultûs, ſi qua illi cum Aneroeſto extitit, aptaviſſe. Omnia impigrè excutienda. Plurimos ſecum eſſe ex illius Regis domeſticis ; inter eos, quendam Creſtor, amicorum Aneroeſti præcipuum. Se ipſum, quando valetudo hæc erat, tanquam ſalutandi numinis cauſâ iturum ad fanum, in quod ille ſacerdos receſſerat.

Hyanisbe ſpei favens, quam ratam optabat, benè de diis ac fortuna Poliarchum credere imperat ; comitemque ad templum ſe promittit. Haud mora, accerſitus eſt Creſtor, olim Aneroeſti familiariffimus, juſſusque præcedere, & ſenſim omnia explorare, dum Poliarchus cum Regina ad viam ſe comparat. Major erat ſpes, quàm ut Creſtor eam caperet. Sic propior contemnenti, revoçatusque

ad

ad lugubrem memoriam charissimi Regis, tanquam inutilem provinciam exorsus, cum paucissimis comitibus lucum intrat; nec longè à templi vestibulo mystas illos adhuc cum Gallo milite, qui rem prior deprehenderat, loquentes conspexit. Tunc velut militis affatum peteret, sparsos per omnia oculos iniecit in Aneroëstum; Percurrit illicò tota præcordia, (ut in magnis & subitis solet) exultantis sanguinis acerrima tempestas; Mox verò de gestu, ac voce, & cicatricibus, postquam Regem haud dubiè agnovit, exsolutis gaudio nervis, se ad proximam arborem excepit; cum nec loqui jam posset, nec moveri. Sed nec Aneroëstus ad illius adventum minùs contremuit. Veteris amici conspectus blandissimo dolore incautum percussit. Simul timor eum invasit, ne à suis agnitus suavissimæ solitudini eximeretur.

Aderat interim Poliarchus, præmissum scilicet Crestorem, impatienter sequutus, templumque subibat cum Regina; cum oblitus sui Crestor, relictis statim mystis ad eum decurrit. Jamq; satis, quid afferret, perplexo anheloque gaudio ostendens; Habemus, inquit, Aneroëstum, habemus Regem veterem meum, tuum alumnum. Ipse est; ipse, ne dubita. Pergisne ad illum, Rex? an protinus tibi hunc sisto? Nihil moratus Poliarchus, quæ Crestor monstrabat, se contulit. Sed Aneroëstus se interim arctam in semitam, quæ devius maximè lucus erat, conjicere moliebatur; eum diem latere si posset, perdeserta, & gentes ignotas, alia templa deosque alios petiturus; Invitabatque militem, ut si sibi tanquam Regi morigerus esset, aut comitaretur fugientem, aut hoc furtum suo silentio sanctum haberet. Miles quidem

quidem repugnabat; adhucque in ea rixa erant, cum accessit Poliarchus, nihil penè jam dubitans, quin verè Anerœstus esset. Ut tamen ad illum pervenit, quia ingens multitudo coiverat, & turbatissimus senex non ferebat hunc tumultum, aliam veniendi causam commentus est. Lætor, inquit, Gallicam pietatem exteris quoque gentibus esse illustrem. Ego deos, Antistes, tuâ operâ exoratos mihi volo, ut ad ea, quæ animus destinat, propitii adsint. Veni sodes ad templum hoc, quæ vota vel sacra magis è re mea existimes commodius monstraturus. Exanguis illicò Anerœstus sequebatur trahentem. Nam Poliarchus ejus lævam corripuerat. Angustum erat fanum, armatiquæ ad fores cohibebant avidissimum vulgus. Hyanisbe cum suorum præcipuis jam stabat in testudine; quò postquam & Poliarchus cum Anerœsto receptus est, eosque sequuti ad quadraginta circiter viri, statim de imperio Poliarchi clausum est limen. Eò acrior vulgi militumque expectatio increvit. Populus ab urbe decurrerat; vix in castris servabantur stationes. Sic ambitum omnem templi confertissima corona circumdedit. Sive tamen reverentia Regum, qui intus confederant, sive perplexæ rei subita magnitudo, adeò circumstantium voces licentiamque continuit, ut ad ea, quæ intus agebantur, satis quies & libertas superesset Principibus.

Jamque rem ordiri Poliarchus altiori sermone parabat, cum Micipsa ab Archombroto ad Hyanisben venit. Is quippe hominum tumultu excitus, nec jam procul à luco, optabat tantæ quæstioni adesse, si Poliarchus pateretur. Mora in Poliarcho non fuit.

fuit. Nam & ipse, quicquid erat hoc gaudii, ex illius habebat victoria. Dilatâ igitur quæstione opperuerè adventum Archombroti; quo inter septa admissio, ita ad Aneroeſtum Poliarchus; Quod nomen tibi esse, vir optime, parentes voluerunt? aut, quæ causa à Galliis in Sardiniam commigrandi? Ita effusiori principio utentem, spontè Aneroeſtus ad d. ſtinatam quæſtionem coëgit. Nam & constantiam motu primo excussam receperat; & non Crestore tantum, aut milite, sed aliis illic multis videbat argui suos vultus, si filere, aut negare obstinavisset. Quis, inquit, haud dum scio; nisi quodd ex purpura intelligo Regem esse: & lingua est, qualis in Gallia gemitis solet. Amicum te esse existimem; quod videntur te amicis quondam meis hîc uti. Nam & Crestora, & Simplidam agnosco, familiares utique meos. Igitur, ut amicum, liceat per deos exorare, ut abire me finas, quò destino. Sed si fortè me odisti; quid vis ultra supplicii? Regnum amisi, nec repeto: spontè exul, ne vel inimicis officiam. Placet egere; & num velim ignorari, ipsi sciunt, per quos hodiè repertus sum. En me pristinx sortis oblitum; adhuc in gere graviora; præter deum iram nihil est, quod recusem. Sin præterea non putas; aut non tibi expedit esse me Aneroeſtum; ne time. Sinas modò ad solitudines abire. Ubi nemo ad verum coegerit, Aneroeſtus non ero.

Hæc modesto, sed grandi supercilio dicentem, nemo immotus audierat; maximè ubi Crestor, manu illius sublatâ prodidit circatricem, quam ex vulnere superfuisse Regi Aneroeſto populares meminerant. Ipse quoque Poliarchus repetebat oculis vul-

tus sibi puero toties visos. Etiam aures, quamquam diu desuetæ, redibant ad familiarem olim sonum; & pietatis tenerrimo sensu trepidum pectus lababat. Nondum tamen se confessus, exegit ab Ane-roësto, cur patria excessisset; cur latere, cur squallere sic vellet. Tum ille; Nimis, heu! sciunt mei, quorum & aliquot isthic aspicio, quo me turbine fortuna everterit. Furore malorum civium ad arma excitus sum. Ausi illi aciem in me educere; & filii mei (nam duo habebam, tunc primum florem adolescentiæ ingressos) dum incautiùs pugnant, ambo pro patre, & in oculis patris occubere. Perire & ego tunc poteram, si fatum fuisset. Sed opinor mens deum in fugam me compulit. In proximo saltu delitui. Hinc conversus ad externa auxilia, perpetuo montium dorso ad Ligures sum delapsus. Illic enim validissimæ gentes mihi omnis fortunæ societatem promiserant. Per has regnum repetere animus fuit. Cum descendissem ad proximum mare, petiturus illam eximiam à Jano conditam urbem, ignotus in obvium intravi navigium. Sed nos venti in Sardiniam rapuere; dumque nautæ in anchoris morantur, templi fama, unde nuper advectus sum, me ad exorandum Jovem traxit. Illic verò & locorum speciem admiratus, & sacerdotum vitam; deponere omnes curas constitui; jactatusque humanis tot cladibus, tandem deos experiri. Nam cur patriam amarem tot meorum sanguine perfusam; rursusque non hostium magis quam sociorum cruore mihi parandam? Cui sceptrum deinde relinquerem? aut quid dulce in vacua domo? Duos omnino genueram; tertium olim fortuna tradiderat, non infra liberorum chari-

taten

tatem acceptum ; quem de avi nomine Scordanem vocaveram. Mi pūpe, si saltem superesses, ego te in sanguinis jura adoptione promotum Regem facerem. Tu aleam belli, tu casus, tu labores lenires. Sed ille diu ante & omen & initium tot malorum, dum Gallos, qui Rhodanum incolunt, bello laceessimus, praeda hostibus fuit ; & amissi memoria non deinde mihi diem molestiarum exortem reliquit.

Sic dolenter hos casus referenti, non amplius poterat Poliarchus solatia differre ; sed collectis diu lacrymis subito madens, se in illius collum projecit ; paulumque cunctatus, ne vox suspiriis enervis abiret à majestate ; O optime pater, inquit, seu te mavis dominum vocem, si tibi Scordanem habere tanti est, en illum tibi reddo ; tu eo frui, tu reddi ad vitam. Ego Scordanes sum. In hanc vocem fixis uterque, sed inutilibus oculis dulcissimo errore elanguit. Par cæterorum admiratio erat alto silentio marcentium, ut nil loqui aut quærere vacaret. Hærebant omnium animi, paratos, ac veluti exertos affectus, quacunque Poliarchi & Aneroeſti colloquia jussissent, impensuri. Denique Aneroeſtus ; Ut Scordanes sis ? ô Rex ! Ut Scordanes, inquam, meus ? Ut vivas, ut imperes, ut teneas Aneroeſtum ? Dii boni ! sed quo pignore affirmatis vestrum hoc munus ? At Poliarchus ; Vides præterea, inquit, tuum deorumque illorum ultorem, quos in te pellendo improbi cives violaverunt. Oppetiêre nefarii, aut acie, aut liſtorum securibus. Illis ego prædam eripui ; tuoque regno potitus sum ; quod nunc tibi incolumi, pater, restituto. Quibus viribus quæris tantum in hostes potuerim ? Britomandis filius bellum hoc gessi.

Nunc & paternum imperium (dii enim meum nuper parentem sibi sociaverunt) tibi trado. Tibi ego, tibi Pater, secundus sum. Tibi obsequi gloriosius erit, quam cæteris imperare.

Novo ille gaudio refectus, sæpiusque ad deos votis & luminibus rediens, amplexus est Poliarchum. Jamque & Hyanisbe accesserat, & Archombrotus Aneroeſto reperto deos faventes, suamque victoriam, gratulabatur. Nec abnuebat Poliarchus tantum sibi hoc casu præstitisse Archombrotum; quantum is ipsi, Radirobanis morte. Crestor ac Simplidas, cæterique, ut licuit, Aneroeſto admoti, non osculis, non alloquio explebantur. Supra omnia jactante suam operam milite, gaudioque & spe præmii feroce, qui Regem prior agnoverat. Sic divisus in multos vix tandem ad Poliarchum Aneroeſtus redit. Ambo mediam Hyanisben excipiunt. Archombrotus, proximus matri, præibat. Ita templo digressi, per militum & populi cuneos viam ægrè moliti sunt. Adeo dum officio omnes certant, dum cernere aspicique concupiunt, nulla viarum libertas satis explicat ab urbe castrisque proruentes. Nam & illi, in quorum rem nihil erat seu Aneroeſtus, seu Gallia, tamen sive adulaturi latissimis principibus, sive sponte in immodicam hilaritatem proni à salutatione plausuque non cessabant.

*In coelos animum intendant, terrena spernat
 Aulicq, exesto, qui volet esse prius.*

CAP. XII.

ARGUMENTUM.

Eò quòd Deus existat, usq; sanctus ac scelerum vindex: inde infert Aneroëstus nil antiquius esse debere, quàm à vitiiis declinare: alia autem nobis insita sunt, alia ab aliis in nos incurrunt: priora tollit solitudo claustrī, ubi suis alimentis destituta exspirant. Hic alia quoque tolluntur, cū exemplo ptures quàm ingenio peccent, hoc maximè ævo, quo in gloriæ titulis ponitur ipsa audacia, timidiq; & inepti gerendis negotiis reputantur ii, qui Deo obsequuntur. Subjicit familiaria Regibus vitia, qualia sunt: Vicinis gentibus dissidiorum semina jacere; ad secretorum prodittonem sollicitare: vulgi incommoda non curare, si bello utiles viri eas intulerint, aliq; Machiavelliconfilia. Fortium esse sancto virtutis frano fortunam regere, egregiè probat Aneroëstus.

UBi in regiam venerunt; affuere ex Poliarchi imperio, qui regio indumento Aneroësti paupertatem mutarent. Sed ille nunc tenere suam vestem, nunc purpuram manu repellere; Mirantiq; & multum obtestanti Poliarcho, ut mœstitiæ insignia poneret, negavit ita de se meritos esse deos, ut ab illorum familia abiret. Benè cessisse, quòd is regno suo potiebatur, quem omnibus votis heredem optasset. De cætero, rursus nolle impacatis negotiorum fluctibus exerceri. Ne sibi pretiosissimam paupertatem eriperent; aut crederent rebus suorum inutilem esse, qui familiarius ad accessus deorum

D d 5

pro-

promotus , eos amicis conciliaret. Multa hæc & seria optimi senis ad vitam obscuram pertinacia, confestim variis sermonibus præbuit causam ; dum illi constantiam laudant ; hi verò mirantur, quid ad deorum cultus faciat tantus rigor in moribus. Nam nec deerat argumentis Poliarchus , quibus Aneroeſti hæc austerâ incusaret consilia , revocaretque cunctantem ad assuetas Regibus curas. Aneroeſtus omnium voces (plures enim eadem suadebant) excipiebat patientissimo silentio ; adeò , ut crederent multi hæc ad animum pervenire gaudentem expugnari. Ita diu cunctatus, sive ut omnia, quæ ingerebantur, unâ oratione everteret , sive ut interim dato spatio ornaret defensionem, merereturque audiri pari omnium pace; vultu tandem modestè sublato in hunc modum exorsus est.

Summam aliquam esse mentem , quæ omnia condiderit , ipsa lex Solis nunquam exerrantis ab orbita , tum Lunæ & cæterorum syderum ordo totiusque naturæ ingenium , satis hominibus persuadet , quos nec sapientiæ suæ superba opinio , nec brutis animantibus pejor negligentia cæcavit. Putes autem sanctum hoc Numen , à quo tot sunt eximia , Deum , inquam , qui omnium origo virtutum, fas rectumque mortalium animis ingenerata ratione præscripsit ; iis vitiis delectari, quibus passim naturam corrupimus ? Non potest hanc , quam cernimus , legem naturæ dedisse nisi justissimus author ; Justus autem ille non erit , si feret abire impunè tot scelera. Ubi igitur amor recti , & ambitus ineundæ cum diis amicitiae , simulque cœlestis iræ timor , tēgit animum ; nihil illi antiquius esse debet, quàm

rece-

recedere à vitiorum periculis jam tot mortalium exitio infamibus. Ea verò pericula partim nobis infita habemus, partim ab aliis in nos incurrunt: Et in hæc omnia efficaci remedio, istam solitariae severitatis religionem invenimus. Primum enim cupiditatis immodicæ, quibus ipsi nobis sumus infesti, sic in hoc genere vitæ fracto impetu exarmanantur, ac si feris mansuescere edoctis, dentes quoque & unguium aciem subtraxeris; ut neque deinde, si in naturam redierint, facile possint habere quo scæviant. Nam desiderium voluptatum contrario severitatis usu suam pertinaciam apud nos dediscit; & si veluti ex cinere illa flamma resurget, nihil tamen in egena ac veluti agresti domo effecerit, in qua desunt superflua instrumenta luxuriæ. Aviditatem quoque frustratur simplicissima paupertas; & ad superbiam stimulos erubescit squalida vita, & se ipsam despiciens. Sic illa, sic cætera mentium mala, ut est ira, invidia, timor, audacia, in hoc sancto rigidoque secreto, tanquam destituta alimentis incendia, expirant; Præsertim ubi mens vitiorum jugo excusso sibi ipsa se reddidit; timidæque cupiditates, & assuetæ parere, priusquam aliquid velle ausint aut nolle, consulunt rationem. Eo modo, qui nobis acerbissimi sumus hostes, reciso aut correcto effrenis naturæ impetu, ad sanam utilemque virtutem adigimur.

Venio ad hæc tela, quæ in nos ex aliorum hominum contagione comparantur, sæva illa, & nimium certa; Siquidem plures existimem exemplo quam ingenio peccare. Quia morum consortio placere amicis cupimus; rarumque est diu vivere cum improbis, nec de vitiis primum mollius sentire,

mox illis & infici. Superbiam, aliorum ambitus accendit; contentionem ad opes, cæterorum aviditas. Fraudibus appetitus, animum antea fortè infontem, ne inultus sis, ad fraudes applicabis; & ex hostium in te odio discēs odisse. Cùm præterea multi in virilis gloriæ titulis ponant ipsam peccandi audaciam: timidosque, & gerendis rebus ineptos eos existiment, qui diis obsequuntur; illius opinionis metu haud pauci assuescunt peccare; magis scilicet, ut illis probentur, quibus virtus est vilis, quàm quòd sint vitia apud ipsos in pretio. Hæc autem omnia à domesticis suis submovet familiæ nostræ integritas, in qua, ut paucis absolvam, contagionem improborum vitamus, & præter suspicionem ignaviæ timere deos licet.

Sed, ut pressius ad me accedam; quoties ipsa fortunæ negotiorumque malignitas Reges ac Principes viros summis illecebris, præmiisque invitat ad peccandum? maximè cùm ea occurrunt, in quibus illud, quod æquum est, videtur discrepare ab eorum gloria, aut securitate regnandi? tunc quidem simulare, ac fallere, & dissentire à suis utique verbis, egregium in Regibus putatur; quasi dii, quam ipsis imposuere, mortalium regendorum provinciam sine subsidiariâ vitiorum scelerumque cohorte administrari non posse voluerint. Nunc vicinis & immeritis gentibus subjicere dissidia amant; ut occupatis & infœlicibus aliis, ipsi certiùs vacent: Nunc lociorum Regum amicos largitione ad secretorum prodicionem sollicitant. Quid mulctare interdum in cautionem innoxios, quasi crimen sit posse peccare? quid vulgi negligere injurias, si bello utiles viri eas intule-

intulerint ? Ea omnia qui sagaciùs fecerit, adeò famæ plus comparat, ut vel ex istis, qui adsunt, multos mirari existimem, quòd hæc tanquam injusta, diisq̃ue invisa, perstrinxerim. Atqui illa mihi grave regnum fecerunt; non tunc quidem, cùm ipse regnarem, eademq̃ue peccarem, aut paria; sed ex quo caligine utilitatis & consuetudinis excussa, jam veluti sequester nubem miratus sum, unde evasi. Ignosce, Regina, tuq̃ue, mi fili. Vestram sortem non damno. Fortium est, vestriq̃ue similium, sancto virtutis fræno regere nimix fortunæ, & exerrare conantis libidinem. Sed ego debilior timeo illisturbinibus impar esse. Neq̃ue verò purpura sola iis periculis iufesta est. Omni ordini, omni penè ætati vitia insidiantur; Ingensq̃ue in cuncta remedium est à nostra disciplina, quæ jubet ea pro vilibus habere, propter quæ alii peccant.

Poliarchus, tam insuetam rigidamq̃ue sapientiam nondum probans, interpellat dicentem. At si te, inquit, optime pater, omnes audimus, deerunt oppidis cives; Non arva exercebit agricola; Non nauta, non vector singularum commoda regionum mutatis mercibus pervulgabit in cæteras. Deerit artibus cultus, quascunque non necessarias hominibus esse vestra severitas putabit. Sola erit in vestris desertis frequentia; ac quoniam connubia respuitis, unius seculi genus humanum. Assentiebatur Poliarcho Hyanisbe; multiq̃ue, tanquam publicam causam agenti, vultu & oculis favebant. Sed Aneroëstus, quasi in se seductus; mox frontem hilarius porrexit; ut eum scires parum Poliarchi argumentis moveri. Si quem verò existis, qui nos au-

D d 7

diunt,

diunt (ait) animus subit experiundæ suavitatis, quam habet nostra austeritas, ne illum, ô fili, argumenta tua deterreant, néve suo cœlibatu credat solitudinem, quam times, orbi inducere. Ultrò nobis accedat. Adhuc populis proletarii supererunt; adhuc artificia vigeant; restabuntque non modò quot sat erunt urbibus terrisque colendis; sed etiam quos exuberante hominum genere fata gregatim aut vehementi Sirio, aut terra movente, aut denique bellis exhauriant. Desine, inquam, vereri, ne toti hominum generi desiderium veniat se in disciplinam nostræ Philosophiæ dedendi. Dii enim hoc beneficium *magis habent* eximium, quàm ut illud tanto populo *indulgeant*; Nemini autem absque eorum impulsu venire hæc ritè mens potest; nemoque in ea, nisi iisdem juvantibus, durare; Quia defecti animi suavitate humanâ (quam nos scilicet omnem abjicimus) tanquam ab exosa cruce discederent, absque arcano pastu esset divinæ voluptatis. Ut vero non alijs quàm in legitimam lectis militiam numerat Imperator stipendia: Ita Superi iis solis, quos ad hoc vitæ genus ipsi accersivère, hanc gustationem promunt solidæ suavitatis, & ad constantiam valituræ. Si quis igitur *non tam* sibi propitius quàm fortunæ iratus (quia fortè non spes illi, aut ambitus, successit) nostrum portum turbulento petit ingenio, in quo ei impunè liceat indignari querique de fatiis; hunc ego nisi certâ Deum ope exuat hos affectus, nec fore constantem in disciplina auguror, & plus mali invecuturum nostros in mores, quàm boni in suos. Præterea, qui levi impetu, (qualis sæpè adolescentum est) ex quadam incon-

sulsa

fulta teneraque imagine, quam de virtutis præmiis
 concepere, ad labores nostros accedunt, illi, ut librata
 fundis saxa, primum quidem in his studiis immodicè
 fervent, mox cessante machinâ mirantur se languere.
 Præter stimulos pietatis, metumque deorum, ratio-
 nis, fortitudinis, patientiæ res est; quæ omnia cadunt
 in paucos. Non veste, quam gerimus, non nomine,
 non domo, constat nostra disciplina, addo nec labo-
 ribus corporis; quos haud raro graviores avaritia
 vel ambitus imperat, aut in damnatis exigunt metal-
 la vel remi. Sola est animi simplex ac hilaris in deos
 propensio, quæ hæc omnia consecrat, inutilia alio-
 quin, aut sæpè profana. Quippe abjicere divitias, à
 dignitatibus recedere, prohibere ab animo inquietas
 humanarum rerum curas, magnæ demum virtutis
 est, si hæc fiant conciliandorum sibi numinum cau-
 sa. At si quis ab honoribus aut divitiis abit, ut ea
 jactetur reliquisse, vel, ut ad majora perveniat; si
 quis negotia effugit, ut torpescat in otio, aut de pau-
 pertate se jactat, quam minantem ideo spontè præve-
 nit, ne necessaria videretur; illum quidem fraude nihil
 profuturâ vel hominibus vel etiam diis imponere vel-
 le existimo.

Non igitur omnes (fili) ad hanc Philosophi-
 am compello. Nam pro ingenti mortalium nume-
 ro, pauci omnino volent sectari vitæ nostræ recon-
 ditam foelicitatem, & ex his ipsis adhuc quosdam
 suo, non deorum consilio nixos, aut frustra aut
 cum perniciæ illam viam institutos denuncio. At
 omnibus saltem bonis precari me dices hanc men-
 tem, ut à rerum civilium tumultu ad nos secedant.

Ne

Ne id quidem mihi in votis est. Quis enim pia bella improbis inferet; quis Rempublicam ageret; aut unde impotentibus vitiis frænum; si omnis se virtus ita in solitudinem ac paupertatem det, ut fracta & absens, non viribus aut pudore sceleribus impiorum possit obstare? Magna est provincia, quam dii illis destinant, quos forte nascendi, vel secretis stimulis, jubent, non fugâ, sed bello in vitia certare; neque cupiditates enecare, sed regere. Tales viros & esse, & honoribus frui publicè interest; tum sacris præsidere, tum fieri patresfamilias, impiisque in hoc terrarum orbe mistos, temperare illorum audaciam in deos, numinumque in mortales sæva consilia. Ut cæteros hîc omittam; quid sapienti Rege fortique præstantius? Si exemplo, si legibus emendabit sæculum, si ad deorum cultum suo exemplo cives adiget, quanto fecundior virtus hæc erit, quàm si in solitaria sanctitate senesceret? Cur igitur majorem hanc palmam ipse a diis non expetam, quæris? Quia arcano sensu admonuere me consilii sui, ut senectutem meam oblectem suâ pace, nec de regno jam curem, quod non præter eorum arbitrium amisi; Sed hodiè maximè visi sunt, hanc mihi, quam amplector, solitudinem imperrare, postquam, ô fili, in te relatam intellexi mei regni, domusque fortunam. Tanti heredis, quem dii spontè tribuerunt, auspiciū facit, ut, quod regnum in hunc libens deponerem, non sustineam ab eo recipere.

Scio, quid præterea dicturus sis, optime fili: si à negotiis abhorreo, si templa nunc tantum, & victimæ, & cæteri deorum cultus placent; at in tanta tua fortuna servorum greges fore, qui maneant meos nutus;

nutus ; qui lectulos sternant , qui convivâ parent , & euntem stipent ad templa. Illas autem divitias nihil periculi aut turbidi habituras , quia dum soluto animo diis vacabo , tu in solitudinem succedes , illique præterea quos præpones familiæ meæ. Ne sic quidem mihi persuadebis abjicere inopiæ libertatem. Nam , ut absit hæc cura parandi aut servandi divitias ; certè alia mala ab opulentia abesse vix poterunt ; deliciarum consuetudo , corporis blandiens cura , pietatis quasi superflua oblivio ; tum illi affectus , qui serie juncti divitiis hærent , sibi esse in pretio , alios tanquam ex folio despicere , nullam ferre injuriæ imaginem , & assensu eorum corrumpi , qui adulationis præmia quærent. Nec facilius putem admissis opibus cæteras cupiditates excludere , quàm in concitato mari , se rapidissimo alicui fluctui permittere , sed in alios nolle devolvi. Cùm igitur , quod reliquum est vitæ , donare deorum cultui sit animus , liceat infestam huic consilio opulentiam fugere , ne suo utique gustu , eorumque affectuum , quos perpetuò comites habet , captæ & impari menti vitia reponat , gravesque cogitationes & frustra in sydera conantes deducat in terram. Quid miraris me ad paupertatem respicere , non quidem in qua egeam , sed parvo contentus sum ? quæ neglecto corpori inducat sui contemptum ? quæ vacuo animo libertatem faciat cœlestis commercii ? ac ne me tuæ gloriæ salutisque incuriosum existimes , quæ tibi , tuisque exercitibus , fili , propitios deos pareat ?

Tam severam orationem adèd miti & composito vultu habuit , ut constaret non hanc fingi constantiam , à qua cuperet cogentibus amicis discedere.

Omni-

Omnibusque non adumbratam virtutem veritatis, ut solet, colentibus; Saltem, inquit Poliarchus, nostrum in Siciliam iter ne desere, ô Pater. Te Dii verebuntur. Seu mari, seu terrâ, felix auspiciū facies. Ubi in Galliam redierimus, spondeo, quo placebit instituto te victurum. Et id quoque patriæ debes, ut hanc potissimum tuo exemplo facias meliorem. Parum moratus Aneroëstus, id saltem flagitanti non negavit. Ad convivium deinde ab omnibus itum. Jam enim patientior Archombroti Poliarchus, cum eo apud Hyanisben cœnavit; satisque viribus instauratis, diem cum Regina ad profectiōem destinavit, qui post eum secundus luceſceret.

CAP. XIII.

ARGUMENTUM.

Poliarchus & Archombrotus ad Siciliam navigationem adornant. Hos Hyanisbe ante ipsas fumantes aras ad sacramento firmandum adigit, nil se patius inductis præborsuros.

SCripſit igitur Hyanisbe promiſſas ad Meleandrum literas, filioque commiſit, cum arcula, quam à peiratis eripuerat Poliarchus; Idem admonens, ut hanc inſtar fatalis ſarcinæ cum cura ſervaret, offerretque Meleandro. Puta autem (inquirebat) Erichthonium tibi tradi à Pallade. Si vincula reſignas, ſi quid ſeras intueris, fortasſe te perdes, & operam meam. Sin trades Meleandro arcam intactam, videbisque ex ea depromi felicitàtem tuam, æquum erit te Regi Poliarcho habere gratias, qui latronum ſcelere amiſſam reſtituit. Agitarum deinde

de est, an unâ triremi vehi uterque posset. Sed majestas, & æmulatio, securiora flagitabant consilia. Tutius visum, distinctâ quoque classe ire utrumque: sed, qui prior appulisset, alium in portu expectaret. Inde ambo sustinerent conjuncto comitatu proficisci ad regiam.

Interim nomina atque officia familiis Regum assueta Archombroti domesticis imponebantur. Ipse majestatis insignibus cultus est, appellarusque à matre Sardiniae Rex, ne dignitate inferior æmulo esset. Memor quoque Hyannisbe se Gallorum fortitudine esse servatam, discessuris Poliarchi militibus numeravit viritim donativum. Edicto deinde discessu nulli ordines aut homines cessabant. Maurorum Procerum multi, Principem comitaturi impleverant rates. Siculi, qui cum Archombroto venerant, laborabant inter se factione. Multis enim pristinus in Poliarchum favor redierat. Inclyta virtus, paulatimque vulgatum sub Theocrines nomine robur, & facti ad gratiam mores, valebant tunc maximè, cum eum Regem aspicerent. Rursus quod & ipse Archombrotus virtutibus famâque erat clarissimus, quodque ejus auspiciis à Sicilia venerant, pudore onerabat transituros ad æmulum. Nam affinitas cum Argenide, quæ potentius quàm cætera traxisset obnoxios, in incerto sic erat, ut passim moderarentur affectibus; essentque in adversam factionem clementes, ne, si ea vinceret, excusationi & gratiæ locus deesset.

Erat vetus in littore ara; Incertus qui Regum posuisset; pollebatque religione, quam tot secula auxerant. Illic Neptuno, ventisque, aut thura pauperes Nautæ, aut victimam solvebant, sive in mare irent,

irent, five terra recepisset incolumes. Ad eam Poliarchum & filium jam classem petituros, coëgit Hyanisbe; Nec dubito, inquit, utrique ad ea, quæ mihi promisit, integram fidem fore. Sed de præteritis tantum jurgiis hæcenus cavi; Scio verò, quàm facile cupidis belli principibus ea eveniant, quibus soluta esse induciarum pacta aut jactent aut credant. Præterea vestrorum amicorum aut militum culpâ, oriri possunt novæ injuriæ, neque istis comprehensæ induciis. Si quid erit hujusmodi, ego vos per sanctissimam aram dei, cujus regna jam subitis, devinctos hic cupio, ut illa nova annumeretis veteribus, quorum ambo vindictam mei causâ distulistis; neu quis turbo foelicitatem præcipiat, inquam ego vos mitto. Agite, charissimi juvenes, & mulieri vestrâ causâ anxie hanc veniam date. Interim paribus votis utrumque commendabo numinibus. Nam si rationem possum inire, cui plus timeam, deos veneror, ut mandata mea neuter accuret, aut sospitem deinde aspiciat. Victi sunt tam ingenuo amore, quodque illa jubebat, ad aram sanciverunt. Tunc utrumque illa amplecti & nunc uni, nunc alteri per littoris spatia se jungere, plurima & sæpè eadem monens, nec satiata abeuntium vultu, salutatoss jussosque valere, iterum revocato sermone morabatur. Neque illi ad tot suspiria immoti restiterant. Aneroestum quoque cum Poliarcho navigaturum Regina anxie monebat, ut in eam firmandorum foederum curam succederet. Nihil illi Poliarchum, nihil negaturum Archombrotum. Tanquam patrem, deorumque interpretem, eum utrimque valiturum. Quàm sæpè mortales, & maximè juvenes, ad salutem compellendos.

dos. Denique cogitaret, maximum sibi Europæ Africæque depositum creditum esse. Anerœstus solitudine Reginæ laudatâ, se illius quidem, & juvenum, sed deorum maximè causâ, hanc provinciam curaturum promisit.

Tandem hospitali officio datum, ut prior Poliarchus ad naves deduceretur, etiam comitante ad undarum confinia Archombroto. Cæsar de more tunc victimæ, quarum exta post rogatum Neptuni, Æeorumque, qui maris potentes sunt, pacem ambo duces primos in fluctus projecerunt. Tunc & ipse Archombrotus in prætoriam suam scaphâ delatus est. Strepebant longè littora voce nautarum, rudentumque gemitibus, & pelagus eruentibus remis. Addebat & classicum miles, per opportuna navigiorum loca in pompam divisus. Dubitabat Timonides, lætari deberet, an dolere, quòd legationis onus tunc reditum sibi prohibebat in patriam. Certè enim futura illic omnia sciebat summo in motu; quali tempore in fortuna est, an præstet abesse, an misceri tempestati. More tamen humani ingenii, cum utrumque esset intutum, maximè redire placuisset; non aliâ magis causâ, quàm quia non licebat. Cæterùm induciis ritè servandis, inter Reges convenerat, ut si qui Gallorum in fœdera peccarent, Archombroti arbitrium esset; Ex illius etiam comitatu noxam eandem quicumque meruisset, de eo Gallorum esset iudicium. Ne confusa denique classe irent, partiti sunt maria; pauloque interior Archombrotus navigavit; Poliarcho cursus apertos, & ne obstaret Archombroto, nimium æquoris permitte-
triremibus. Erat ex Sicilia Poeta, qui descessuris
Pri-

Principibus breve hoc carmen cùm tradere vellet, à Timonide est prohibitus; quia illis versibus de eorum inimicitiiis meminerat, quarum memoriā sic obijci inconsultum videbatur.

*Carulei flutius, assuetaq; flamina curvis
Horrendum irasci ratibus; nunc parcite rauce
Nunc animis: Tantùm liquido quā tramite fines
Quaruntur Siculi, placidis Notus ingruat alis.
Non cùm Thessalica primùm de margine ripa
Semideos Argo vexit tans carula Reges,
Tantus bonos puppi, tot credita fata procellis.
Europa Libyaq; deos cerno aquore toto
Omnia sollicitas partiri in munera mentes.
Hi puppes, querulos alii torquere rudentes
Adproperant; alii rostris venientibus aquos
Subjiciunt flutius aurasq; & carbasa ducunt.
Præcipuè niveo latè subnixæ volatu
Pax Jovis imperia verba inter talia pontum
Mulcet, & alternis classes amplectitur alis.
Este deùm jussu mites victoribus unda;
Tuq; ferox sanctas Discordia spargere bello
Non ausis sperare rates. Satis arma cruorq;
Hactenus, & dubiis pulsata timoribus Aula.
Nunc mihi debentur mentes, quas fœdere longo
Componam. Nec quòd sunt Martia pectora Regum,
Desperanda quies. Eadem quæ ferbere bello
Corda jubet, jubet emeritos mitescere virtus.*

Dies jam plures erant, ex quo in Siciliam applicuerat Arsidas, Poliarchi atque Timonidis ad Meleandrum & Argenidem literas ferens; Nec tardior multò Bocchus advenerat, Hyanisbes & Archombroti legatus. Sed utroque celerior fama, mox certis firmata

autho-

authoribus, jam in Siciliam pertulerat, Poliarchum ex Galliz Regibus maximum, in Mauritania cum Radirobane pugna congressum, vitam hosti eripuisse. Id mercatores nunciabant, qui Radirobane profligato, prius tamen, quam cum Sicula classe Archombrotus pervenisset ad matrem, discesserant ab Africa. Motus rei novitate Meleander præcipuum mercatorum jubet ad se acciri; Tum ab eo diligenter percunctatur, ipsene audita referret, an adfuisset discrimini. Mercator, se tunc verò in Mauritania fuisse respondit, cum primò in auxilium Hyanisbes Rex Poliarchus exercitum exposuit; & mox summis viribus Sardi venerunt. Bis deinde pugnatum referebat; tum Radirobanem à Poliarcho interfectum; quamque inconditè Sardi ab Africa cessissent. Vix fidem faciebat Meleandro; qui Radirobanis casum animo volvens, & foelicitatem Hyanisbes, maximè tamen hærebat in nomine Poliarchi; illene esset sui servator, ille Lycogenis hostis, ille privato sub habitu sibi olim charissimus; sed & denique expulsus injuriâ.

Neque minùs Argenis (nam eadem omnia ab accersito mercatore acceperat) stupebat ad omnia lætis quidem, sed suspiciosus pluribus rebus tacta. Præcipuè mirabatur, quid Poliarcho tantum commercii esset cum Archombroti matre, ut despecta Sicilia ejus præsidio vacaret. Ergo absenti æmulo, & ignaro, conficiebat hæc bella, fidei & reditûs immemor, dum foedam lacrymis sponsam, omnis dies, omnis solitudinis locus exercet. Oderat ipsa amantem Archombrotum, non aliâ magis causâ, quam quòd se Poliarcho ereptam volebat; Et ille eundem æmulum, oblitus

oblitus amoris & odii, sic juvabat, ut deinde florentior proci in Siciliam rediret. Sed turbatum his cogitationibus virginis animum, placabat Radiobanes cæsus; proclivique in Poliarchum animo; Forſitan ille, dicebat, non Hyanisbæ, ſed mihi pugnavit; nec juvari Archombrotum, ſed Radiobanem everti ſic voluit. Nihil gratius accidere poſſe putabam, quàm ſic Radiobanes periret. Cumulaverunt beneficium dii, ut Poliarchi maximè ferro pœnas dederit. Inter hæc oblectabat animum ſuum victoriæ magnitudine, quâ Poliarchus celebrabatur, ſperabatque conſeſtim aliquid literarum ab ipſo accipere. Nam & commodum acciderat, quòd ille mercator vel non audiverat in Mauritania quanto ille periculo vulneratus jaceret; vel cætera Meleandro & Argenidi referens idipſum negligenter omiſerat.

CAP. XIV.

ARGUMENTUM.

Meleander & Argenis audito Principum adventu, & concordia variis cogitationibus diſtrahuntur. Volentem obviam ire Meleandrum legati arcent, rogantq; in regia remorari.

AT verò cum Arſidas veniſſet ab Africa; ut certior, ita acrior motus Principum mentes egiſt. Nam ille, Poliarchi & Timonidis literis Regi porrectis, eadem, quæ in iis nunciabantur, longiori oratione expoſuit; maximè in Poliarchi laudibus hærens, quàm latè diceretur imperare; qualibus viris, quantâ opulentiâ claſſem inſtructam adveheret; Ut benè pugnaſſet in Sardos; jamque ex vulneribus convaleſcen-

Ut prius explorat Ventos, qui trahit aquas,
 Et hinc inde Naturæ mente sagax videt.

lescentem adventus Archombroti atque conspectus,
 ira, odio, emulatione turbasset. Nec fuisse certa-
 men dilaturos, nisi intercessisset Hyanisbe furoribus,
 cujus precibus ambo dederunt, ut vel Meleandro con-
 ciliatore redirent in gratiam, vel in Sicilia potissi-
 mum odia exequerentur. Ne inimicitiarum quidem
 causam multum Arfidas dissimulabat; quas sciebat
 & à Timonide esse perscriptas, & à Boccho, ubi
 mox advenisset, efferendas in publicum. Cum
 verò adiisset Argenidem, & omnia narrando extu-
 lisset (ut solent, qui se credunt libenter audiri, refe-
 runtque absentia) facile excussæ suspiciones sunt,
 quæ virginem urebant. Omnis lætitiæ Gobryas con-
 sors, captatis temporibus, nunc clam, nunc publice
 conveniebat cum Argenide aut Arfida. Iisdemque
 diebus Bocchus adveniens, quæ Arfidas attulerat,
 confirmavit.

At Meleander, quicquid spei aut consilii post
 expulsum Radirobanem sumpserat omittens, penè
 certam expectabat perniciem. Frustra non esse, quod
 cum suis Gallis Gobryas in Siciliam venerat. Parva
 Lyeogenem, vel Sardos potuisse. Nunc Galliam,
 nunc Mauritaniam, quibus armis aut copiis Sicilia
 sustineat? Sic dubius, & fati iratus, jubet Gobryam
 vocari. Et ille tunc fortè cum Argenide erat; quæ
 nihil dubitavit, quin pater de Poliarcho interroga-
 turus illum accerferet. Nam super eâ rerum novitate
 sciebat acerrimè esse commotum. Monet ergo disce-
 dentem, ne timidè agat, aut de suo Rege dissimulet.
 Eo loci rem esse, ut paulatim exui larvam oport-
 eat. Fortè qui vocando Gobryæ missus erat, re-
 tulit Regi, cum loqui Argenidi, & confestim adfu-
 Ee turum.

turum. Hoc quoque Meleandrum cœptæ suspitionis pondere altius pressit. Tamen venientem Gobryam hilariter intuitus; Quid tu, inquit, bone vir, tot diebus dissimulasti Principis tui nomen? cui me hercule tantum debeo, ut me in ingratitude discrimen perduxeris, non hætenus passus ejus gratia te melius haberi. Excusavit silentium Gobryas. Neminem quippe ipso Meleandro melius scire, non esse sui juris, qui ad Principum amicitiam vocati sunt. Timuisse effundere, quod nesciebat an celatum suus Rex mallet. Addidit subito Meleander, habere se à Poliarcho ex Africa literas, quibus significabat se propediem adfuturum. Sed hoc ipsum diu est, ait, quod resciebas, (Gobrya;) ideoque cum classe illum isthic oppertus es. Imò, inquit Gobryas, nihil de tempestate (Rex) mentitus sum, quæ me à cætera classe divulgavit. Nec deinde aut meum Regem, aut comites vidi. Hanc autem Insulam petii, quia licet incertus, quo Rex tendat, aut quid paret, ab eo tamen audiui, navigationis suæ ordinem præter Siciliæ oram dirigi oportere.

Nihil ampliùs à Gobrya Meleander elicit, eoque relicto solus in secreto conclavi diu animum variis cogitationibus vexavit. Cur scilicet Gobryam præmisisset Poliarchus, cur cum tanta ipse classe discessisset à Gallia, nisi vindicaturus bello Argemidem; & fortasse volentem? Num eâ spe hætenus illa despexisset Archombrotum? Num ipsa hos motus excitasset à Gallia? Literæ Radirobanis, Selenissæ mors, & Theocrina, & Pallas, ingerebantur trepido animo, & in calamitatis fastigium filiam denique timenti. Reperebat etiam animo virtutes Poliarchi

sibi quæ

sibi quæ præstitam tanquam à virgine operam, & omnia genero digna. Pudore deinde quod eum eiecisset, quod non sine periculo abire passus esset, illum amare verebatur. Nam & illi justum sui odium aut despectum inesse credebatur. Denique si affinem eum vellet, præter famam levitatis nunc respiciebat ad patrias leges, hæc cum Gallicis Regibus vetantes connubia; nunc ad Archombroti potentiam, Mauritanie viribus, & Siculorum favore eximium. Nec cum filia jurgari distulisset: Sed adhuc ignarus, quid molirentur dii, ne eum, qui sibi è duobus gener debebatur, offenderet, tenuit iram: Nisi quod semel indignanti excidit; Expectas mea filia Poliarchum, quem oppido parum amas, cum nisi suo aut Archombroti sanguine foedatum nolis aspicere. Illa præparato silentio atque vultu, ea verba sic tulit tanquam non intelligentem præterlapsa. Cleobulus verò atque Eurymedes, & cæteri Optimatum, haud parum de consiliorum sagacitate remiserant; si quid noxium struxissent Archombroto, Regem reveriti; nec dubii se in Poliarcho violare Argenidem. Timebat Gobryas, ne tanto in motu abire juberetur à Regia. Anticipatâ igitur necessitate exilii, tanquam suas triremes curaturus, ad eas reductus est; habuitque, ut cum Argenide convenerat, in statione dispositas.

Inter hæc Poliarchus propitiis ventis ferebatur ad insulam. Prima Lilybæi cacumina, se venientibus aperuere, & mox remis inter hilares militum tonsarumque clamores crebrius actis, certius terra innotuit. Denique circa Ægusam insulam sistitur classis; incerto Poliarcho, an Syracusis, an versus

Epeircten esset querendus Meleander. Sed missi Lilybæum, qui certa referrent, Panormi esse Meleandrum renunciant. Drepanum igitur versus aguntur triremes, superatoque Agathyrso, prope Pacioniam insulam Gobryas cum suis navibus exceptus est. Has enim ad omnes Regis motus circumagebat, si quid Argenis imperaret, præstò futurus. Opportunissimè repertum non aspectu Poliarchus, non amplexibus satiabat. Nunc ille amplecti genua, nunc manum venerari; Regem incolumem atque victorem tenere adeo lætus, ut non militia, non ætas, aut sexus, lacrymas cohiberet. Cœperat quoque gratulari victoriam amicorum præcipuis; cum diversum revocans Poliarchus, rogavit, ecquid illic egisset; num in Siciliam intrasset pace Regis; num vidisset, num adiisset Argenidem; quid tunc denique in insula aut consilii esset, aut virium. Ille à principio rem totam exorsus, variâ voluptate perfudit Regis animum; nunc extollendo fidem Argenidis, & charitatis constantiam, nunc belli Africi famam, quæ illic inclytum apud omnes victorem fecisset. Sed addebat, Meleandrum, quamquam ad benevolentiaæ speciem se cogebat, non tamen simpliciter amicum videri; seque consilio Argenidis rediisse ad classem, & ea littora observare. His monitis instructus Poliarchus, & maximè de Argenide lætus, e vestigio anchoras jecit, illic certus Archombrotum ex fœdere opperiri. Nam is sensim classe divisâ lato in mari etiam à conspectu abiverat.

Qui primi de navibus Poliarchi ad Meleandrum nuntii fuere, fidem ægrè fecerunt, tot naves, tantum belli apparatus cum eo advenisse. Et sub

tantæ

tanta tempestatibus discrimine, parum literis Hyanisbes credebatur pollicentis innoxium fore exercitum. Magis mulieri irascebatur, quæ ab oculis suis avertisset hoc bellum, mandassetque Siciliæ. Accersit deinde Argenidem, nec jam invidiosè, sed anxie rogat, bellumne in Siciliam illis armis instructum sit. Se enim satis scire, nihil eâ invitâ vel insciâ Poliarchum moliri. Illa, nec se adeò Poliarchi consiliis mistam respondit, nec, quod sciret, Poliarchum Siciliæ esse infestum. Cæterum quamquam ad dissimulandi prudentiam sexu, & negotiis facta, exundantem tamen lætitiâ non satis capiebat; hoc uno macerata, quod cessabant vicina auxilia, nec cum exercitu Poliarchus veniebat ad Regiam; Nihil enim jam aut breve aut celere erat impatiëntiâ moræ confectæ.

At verò Archombrotus, tanquam Regem conventurus Syracusis, jam penè ad Pachynum processerat, cum intellecto errore, vela retro ad Lilybæum egit. Hujus quoque mox viribus ad Melæandrum perlatis, eum novus ac propior metus incessit. Hinc furere amantem Poliarchum; hinc Archombrotum Mauritaniz viribus auctum redire ad nuptias. Sat constare nihil ad mitiganda jurgia profuisse, quod Poliarchus pro Hyanisbe in Radiobanem pugnaverat. Nam si ideo reconciliatione junxissent æmulas mentes, non utique cursu diviso ab una Mauritania in Siciliam navigaturos. Ergo tristi discrimine, lacerandam sub insania utriusque Siciliam, vel saltem imbuendum mutuo sanguine mare, Argenidemque parandam alterutrius naufragio! Quæ Scylla, quæ Charybdis tot unquam

funera hauisset? Feralem post tot odia, & omnibus gentibus ominosam tantòrum cruore Principum fore Siciliam. Num denique aut ipse Poliarchum sanguine Archombroti perfusum posset aspicere, aut Argenis amare Archombrotum Poliarchi spoliis gravem? Jura deinde gentium invocabat; quòd de filiae nuptiis statuendi sibi libertas eriperetur; quòd affinitas, quòd amicitia peteretur vi, armis, ingratiis. Tantis in malis tamen regni habenas in totum non reliquit. Statim ad se prælio idoneos cum armis præcepit coire. Naves præterea objecit portui, ut defensionis saltem species esset. Sed præcipuum fiducia in seipso & Argenide erat. Nam & omnia se ab Archombroto impetraturum credebatur, nec verò obstiturum Argenidi Poliarchum.

Inter hos motus relatum est Regi, naves Archombroti admotas Poliarcho eâ pace steterisse, tanquam si una hæc classis fuisset. Vix credenti nunciatur esse in portu legatos, qui ab Regibus Poliarcho & Archombroto venire se dicerent. Namque ubi ad Pæconiae oram Archombrotus Poliarcho suas copias conjunxit, Siculi, qui simul navigaverant, festinantes in patriam, flagitaverunt quidem illicò agi ad portum; Sed uno consilio uterque Rex vetuit, ne qua navis à classe discederet: Ipsi in lembo Gelanorum & Micipsam ad Meleandrum miserunt. Obstupuit ille, ab his simul Principibus legatos venisse. Ea res quoque turbavit Argenidem. Igitur æmulis convenisse? Tantâ lite cessasse alterutrum? Uter suam gratiam in liberanda bello Sicilia facere voluisset? quo fœdere, quâve lege hæc dirempta odia essent? Regem quoque vocari Archombrotum adhuc

huc insolens auribus erat ; timuitque Meleander, ne
fatis cecidisset Hyanisbe. Et is quidem latior erat, spe
pacis injectâ. At non Argenidi constabat, quid dole-
ret, gauderetve ; nisi quod metuebat hæc pacta, cœpe-
ratque vereri, ne de suis nuptiis illi arbitria fecissent.
Quid autem, cogitabat, si, ut vile aut facile pignus, me
fortibus permiserunt ? quid si ad Archombrotum re-
jecta sum ?

Ubi verò cum Micipsa Gelanorus ad Regem
pervenit, tunc filiz colloquentem, omnium oculos
avidissima in eum expectatio convertit. Et Rex
utrumque amplexus est ; Statimque Gelanorus (nam
honori Galliz datum, ut ante Micipsam loquere-
tur) Poliarchus Galliz Rex, inquit, & Archom-
brotus Sardiniz, tuo in mari cum classibus, ô Rex,
ad Paconiam insulam hærent, miseruntque nos ora-
rum, ut tanquam amicis subire portus liceat & in-
ruum conspectum unâ venire. Adjecit deinde Mi-
cipsa, non expectaturum fuisse Archombrotum ulla
fidei pignora, aut legationem præmissurum ; nisi quod
ita res erat, ut neque ritè Siciliam tangere, neque
Regem posset adire, nisi comite Poliarcho. Respon-
dit Meleander, patere amicis Siciliam. Succederent
portibus, quos ex insula tota mallent, se in extremo
littore excepturum venientes, aut obviam quoque
navigantibus iturum. Retulere ilicet ambo legati ;
suis Regibus fore gratissimum, si occurso omissis eos
ipse maneret in Regia. Tum Meleander ; Renuncia-
bitis ergo Regibus vestris, hoc me illis etiam da-
re, ut officium potius meum quàm eorum mandata
negligam. Debebam vel ad Paconiam occurrere ; At
quando sic jubeor, hic illos opperiar. Tum Gela-

norus, est præterea, inquit, quod nomine mei Regis efflagitem. Eum aliquot Sicularum inimicitiis esse infectum, ipse Rex nosti. Nunc, ut tutò huc commeet, petit exercitum suum in Siciliam admitti. Nihilque milites nocituros, regiâ fide spondet. Exhorruit Meleander renovatâ utcunque injuriarum memoriâ; Simul vires in regnum accipere, incertum an sat amicas, eo gravius formidabat, quòd armato Poliarcho quicquid strueret, quicquid optaret, nihil negari, nisi cædibus & discrimine poterat. Sed & pejora instare videbantur, si ipse ad bellum vix paratus, & de Argenidis fide jam dubitans, inficiaretur hanc veniam instructissimo Regi, & forsitan ita belli causam querenti. Ergo metum altè recendidit, & quò prolixior humanitas esset; De commeatu etiam, inquit, providebimus, Gelanore. Neque me sine militibus putabo, quamdiu Regis amici exercitus in Sicilia erit. Quæsit postea, cur Archombrotus Rex Sardinia appellaretur; & an valeret Hyanisbe. Multa quoque Gelanorum de victoria & vulneribus Poliarchi percunctatus est; verbis maxime humanitati & lætitiæ accommodatis. Argenidi, præter quædam vulgaria, nihil publicè Gelanorus dicere debuit; nec privatim ad eam aditus fuit, quamquam anxia, & salutis incerta, sæpissime in respicientem intuebatur. Tempore denique constituto, ut inde quarto die, si venti paterentur, Poliarchus & Archombrotus venirent, legati repertunt lembum, eumque omnibus remis in Paconiam concitant.

Perplexa interim Meleandro omnia erant; Argenidi nihil magis addebat animos, quàm quòd Poliarchus cum exercitus robore admitti petierat. At

Rex

*Inde puer coecus, furit hinc leo ferivus irâ,
Coecus amor paulo post rabiosus erit.*

656

norv
eff-
i

Rex nihil ærario, nihil commeatibus parcendum arbitrabatur, siue amicus veniebat Poliarchus, dignâ pompâ culturus tantum Regem; siue suberat aliquod nefas, saltem magnificè periturus. Itaque omnis generis cibos, & cætera à mari venientibus solatia, convehi iussit. Quæ autem in supellectili pretiosissima erant, Regiam ornavère; aureis & eburneis lectis, taperumque odoribus, & egregiis ex ære vel argento simulacris. Populum, qui ad eventum atque spectaculum Panormum confluit, angustè mœnia capiebant; Et cum regiam publicè ornari aspicerent, hominum ingeniis ad lasciviam pronis, ignari quid gauderent, curvè timere desissent, repentè in lætitiâ effusi sunt. Quæ cuique divitiæ, ferebant templis sacra; Alii extis pleni, quibus opulentiores litaverant, per ludos & choreas diis gratias agere se credebant. Nec averfatus est Meleander hos temerè exultantium ludos; utique omina captans, compulsusque in tanto tumultu ad læta aut tristia, ex superstitionis arbitrio.

CAP. XV.

ARGUMENTUM.

Ubi Principes in Siciliam appellant, tanquam virarum obliti, ad aulam Meleandri perveniunt. Huic Archombrotus arculam cum literis tradit, quas Rex dum legit, identidem in Archombroti mittere oculos, ad lectionem Epistola, ad mutua oscula cum cum Argenide provocare, frendente interim Poliarcho, quem ventus rerum hactenus

E c 5

latenti

*latuit. Donec Archombrotus Poliarcho Argenidem
ultrò cedit tot monstis attonito.*

Quartæ dies illuxerat, & procul antennarum visibantur venientium Regum. Eurymedes, & Arfidas, à Meleandro cum navibus ad utrumque dimissi, auxerant classẽ. Littus Proceribus & populo plenum, tanquam deos ea pompa adveheret. Sed non prætoriarum naves ad portum primæ appulsæ sunt. Tunc portus viginti stadiis distabat ab oppido. In eum Gallici exercitus partem Gobryas tribus vix horis explicuit. Sex armatorum millia fuere. Mauros quoque ad duo millia Micipsa adduxerat. Stabant per cohortes, & vexilla, tanquam in aciem irent, armis instructi, nisi quod galæis ut plurimum capita nudaverant. Tandem regia navis Poliarchum Siciliæ dedit; quâ tactâ veluti genio terræ graviores affectus inspirante, jam propiori spe metuque, penè ad oris mutationem exhorruit. Cæterum in summa arena expectavit Archombrotum; qui non integrâ hora serior in idem littus descendit. Aderant à Meleandro equi, in quos ambo ascenderunt regio cultu eximii. Poliarchus gentile sagulum multo colore variatum, braccasque gestabat propemodum sub gemmis latentes. Aureus torquis cervicem, lævumque humerum cingens, eburneam gladii vaginam fibulis gemmeis tenebat. Lacertos aliqua parte nudos colebant armillæ reoëcto auro fulgentes. Verticem propexâ & rutilâ cæsarie vel sine alio cultu placiturum, insuper regia fascia ex murice, auroque revinxerat. Super hæc eminebat oris decor, & amœnæ gratiæ genius, cuius virtute omnes ipsius motus,

motus, omnes nutus placebant. Ergo populus in illum intueri, plaudere multi, & qui cum in privato habitu vidisse meminerant, seipsum accusare, quod jam tum non deprehendissent indolem illam nisi Regibus à diis non tribui. Cum verò & ipse Archombrotus evasit in equum, vix formâ deterior, aut fortunam minori spiritu implens, amictuque insignis, quem Mauri regium habebant, incerta ac præpedita aliquandiu studia fuere; moxque votis meliori præfagio confusus, utrique mirabili consensu applausum est.

Ibant ergo, tanquam rixarum immemores, suis & Siculis Proceribus medii, longâ militum, longiorique populiturbâ, viam præeunte atque claudente. Quicquid à portu ad urbem itineris erat, intuentium & comitantium series uno examine obtexit. In urbe matronæ virginesque fenestras impleverant, mistis pueris, quibus ad spectaculi tanti memoriam, animos aut subito metu, aut lætitiâ pulsabant. Humanissimi Reges, memoresque, qui eos sic colerent, haud esse suos cives, non deerant salutando, non oculos arque manus ferendo ad populum; donec in regis vestibulo Meleander apparuit. Hunc ad se pedibus properantem ubi simul conspexere, de equis desilierunt. Excusantem deinde, quod non præsto ad portum fuisset; neque vero id se dedisse superbix, sed eorum legatis, qui, quo progredieretur, præscripserant; ambo lenissimâ oratione vetant in juvenes, & jam olim hospites, superfluo cultu esse. Gratulatus deinde Poliarcho victoriam, & Archombroto Sardiniam, perplexè querebatur,

quod olim passus esset tantæ Galliæ Rex privatæ se fortis in Sicilia haberi.

Jam ad aulam pervenerant ; invitabatque hospites Meleander ad solia , quibus excepti colloquerentur. Sed illi tunc rati advenisse gerendæ rei tempus , sustinuere ambo gradum ; porrigensque Meleandro Archombrotus literas matris , postulavit , ut eas extemplò perlegeret. Prius enim acquiescere se non posse. Idem & Poliarchus rogavit. Rex miratus , quid hæ literæ haberent tam celeriter procurandum , gemmam solvit , & prolixas exorsus est. Neque mora , Poliarchi & Archombroti anxios vultus haud parvæ perturbationis notæ percurrere cœperunt. Quippe illos codicillos uterque tanquam propria fata spectabat. Si seciùs , quàm promiserat Hyanisbe , res cessisset , si aut nulla fœdera , aut ingrata offerrentur , jam comparabant se ad jurgium ; jam arma , jam furorem animis præcipiebant. Arculam quoque (ita mater jusserat) Archombrotus Meleandro simul cum literis obtulerat , quam olim Poliarchus vindicaverat à peiratis. Neque multum ex epistola Meleander legerat , cùm attoniti instar nunc seipsum cœpit affari , nunc in Archombrotum mittere oculos , repetere deinde epistolam , morarique in omnibus. Pusilla erat clavis inclusa literis : ea scilicet , quâ referari arculam oportebat ; Eam Rex axidè manu tenens , perseverabat in lectione Epistolæ. Nihil amplius Poliarchus vel Archombrotus dubitabant , quin aliquid magni efficacissimæ literæ afferrent. Tandem ad mensam vicino parieti applicitam Meleander accedit , solusque curiosè in
aperta

aperta cistula recognoscit, quid lateret. Aliquot epistolæ inerant; quas ille perlectas cum suspiriis & fletu osculabatur. Annulus quoque, & arcane rei pignora quædam ipsi notissima, fidem seni faciebant, vera scripsisse Hyanisben.

Ergo victus magnitudine improvisi affectus; simul à Poliarcho petit, ut excuset necessaria quædam arcana breviter exequentem; simul mirantem Archombrotum rapit familiarius ad eandem illam mensam, & oculis literas Hyanisbes objicit; quas ille dum legit, Meleander in ejus collum effunditur; moxque juvenis objectus ad genua, confusione oris, alioque, quam solebat, venerationis genere, omnium, qui astabant, mentes permovet. Præcipue Poliarchum scena illa turbabat. Viderétne æmulum suum, ad amplexus, & omnia intimæ charitatis indicia acciri? Staret ipse interim neglectus Meleandro, relictusque scilicet, qui colloqueretur Eurymedi? Is enim officii causâ paulatim ad illius latus accesserat, dum Archombroto Meleander loquitur; ne indecenter in media aula solus ille Rex esset. Hæc tumide agitante ingens ad sævissimam indignationem pondus accessit. Nam admonita Argenis à patre se vocari, intrat cœnaculum, cumque Rex aliqua venientem docuisset, quæ percipi à remotis non poterant, spontè ipsa cervicem Archombroti petentis osculum utraque manu junxit. Miscuère deinde lacrymas, quas gaudio esse expressas ex reliquo vultu scires; dextramque tanquam in fidissimi amoris sacramentum, in cupientis Archombroti manum inseruit.

Jam vicerat furor Poliarchi patientiam, eratque impetus hæc invisa sibi gaudia turbandi. Ignarus, quos pejùs devoveret, Hyanisben, Meleandrum, Archombrotum; adhuc aliquid ampliùs irascebatur, eminente rabie in Argenidem, quam ulcisci saltem illatâ sibi morte decreverat. Et, ut omni sermone celerior est cogitatio, præsertim irata, multa ille atque atrocia brevissimo tempore animo suo complexus est. Hanc igitur mihi gratiam retulit Hyanisbe, per mea meorumque vulnera incolumis? Patebam incautus venenis; Ejus medicos adhibebam ægritudini meæ; Sed noluit me perire, nisi antè contemptus, & coram violatus, non abjudicatam modò, sed fascinatam Argenidem in sui filii collo aspicerem. Misisti me ad istius mortis atrocitatem, venefica? Hæ sunt literæ, hæc promissa, hæc concepta in penatum deorum auribus sacramenta? Stolidiorem me, qui fidem expectabam in Africa! Sed non inulta fefelleris. Contraham tecum certamina, contraham herculè ad internecionem tuæ gentis. Quid cogito amens; & longorum solationum spem, tanquam victurus, sollicito? Nonne vides, quos perire illicò, sed tecum oporteat? Ibo; & carnifici illi adimam spiritum; qui per meam victoriam Sardinia regno potitus, etiam hymenæum occupare non dubitat; & inverecundæ Argenidi saltem ejus sanguine ruborem faciam. Tum malignum hunc senem, hanc larvam, hanc fabulam, obtruncabo, priusquam ad auxilium ulli procurrant. Simul ipsi Argenidi, Argenidi, inquam. Hæsit miser in cogitatione decreti crudelis. Sed quid attinet virgini amenti sanguinem

mitte-

mittere? Melius flagitii sui memoriâ, & meo vulnere morietur. Aperiam meum pectus, & ubi cruore exundabit, injiciam me totum in furiarum omen trepidanti. Nam nisi mori sic vellem, possem excire meos milites, possem hæc tecta incolumis in hostium capita effundere. Sed vivere nolo, ne reconciliari possim Argenidi.

Hæc & similia furoris consilia agitandi spatium fuit, dum primæ amoris blanditiæ, Meleandrum, Archombrotum, atque Argenidem, per cæterarum rerum obliviam trahunt. Przcepsque, & obfirmata ad facinus mente, jam tangebatur capulum; cum numina tam fœdè errare in fontem non tulerunt. In ipso igitur articulo, ignarus harum furiarum Meleander, ad illum accedens; Ignosce, inquit, hospes, quod nos ab officio tui colendi paulisper insperata advertit lætitia, quam non minus fortè gaudebis, quàm me modò & Argenidem vidisti.

Veni mortalium charissime fœlicitatis nostræ compar, & intellige, quid hic dies de te meruerit. Mutatus hoc sermone Poliarchus, & in tanta varietate affectuum nescius quid expectaret, sentiretve, non repugnavit ducenti Meleandro. Ubi verò propter Archombrotum, & Argenidem constiteret, tum Meleander jam non adeò pressâ voce, ut circumstantium proximi non audirent; Osacundum, ait, hunc diem; meæ senectuti propitium, quam antea in una filia acquiescentem duobus & talibus liberis auxit! Absit Cœlitum invidia. Quis me mortalium fortunatior; aut cui pretiosius debeat esse id pauxillum
vitz,

vitz quod superest ? Ergo per tot ambages , per tot minarum tormenta, erumpens industria factorum, hæc mihi præsidia , hæc decora familiæ parabat ? Desine Archombroto irasci , ô hospes, ô maxime Regum, & quod utroque præstantius nomen est, Poliarche. Diu est quod sensi odia vestra. Uterque amabatis Argenidem ; utriusque erit Argenis. Huic enim quem genui, in sororem affectus durabit. Tibi autem, nisi aliter sentis, eam uxorem despondeo. Nam quod à Siciliæ hereditate excidit, agnito fratre , nihil minùs , ut te novi, aut tu amabis, aut Regina hæc erit. Quippe Sardinia, & quicquid Radiobanis fuit (quod deinde & passus es Archombroto esse) hanc in dotem sequetur. Ita mecum filius meus constituit. Tu Archombrote prior omnem inimicitiam ejura ; & Regi Poliarcho sororem trade.

CAP. XVI.

ARGUMENTUM.

Coacta plebi literas Regina Mauritania Præco, imperante Melcandro, prælegit. Atq. ubi constitit Annam Melcandri primam uxorem, ac sororem Hyannisbes Hyempsalem Regi peperisse, qui plausus !

PUtasset hoc quisquam ? Archombroto conciliatore, dextramque puellæ admovente, invitabatur ad Argenidis nuptias Poliarchus, qui in tali fortunæ ludo cunctabatur credere se esse fœlicem. Erubescibat quoque Argenis ; & modò dum obstabant votis bella , vel pater ; tam viriliter audax, tam propè

con-

Orbis bonas verrat, Placibus cum praeorrigit ora,
 Si faveat vultu Rex, bene civis habet.

contumax in parentem, & sequutura Poliarchum, quocunque juberet; nunc facilibus rebus, se virginem esse meminerat. Poliarchus simul virgini manum dare, simul gratias agere Meleandro; etiamque mirari, quâ ratione Archombrotus tam subito evasisset Argenidis frater. Tum, ut fit in magnis & repentinis rebus, omnes sine ordine, simulque loquebantur. Redibat juvenibus mutua inter se gratia, quam olim auspicati apud Timocleam fuerant. Senex cum virgine receperat spiritum; & Principum alacritas se in intuentes diffundebat. Stabant nunc Proceres silentio defixi, nunc confusis inter se vocibus aulam implebant. Plures quoque ad famam intraverunt. Nec ingrata Meleandro frequentia fuit. Nam tantas res, tamque publicas, ab omnibus sciri intererat. Itaque clarâ voce, quamque in sene impetus gaudii fortiùs pullabat; Optimi cives, inquit, & hospites, quos hic dies in multiplicis foederis sanctitatem coëgit; Agite omnes, gratamini Regibus vestris, & quod superest lucis inter sacra impendite. Venire in crastinum universos jubeo ad aulae vestibulum. Illic & populus præterea & milites implebunt concionem, ne quis deorum consilia ignoret, qui nescio an aliis unquam veriùs quam nobis indulserint. Vos tamen & censeo æquum jam nunc compendio tanta gaudia præcipere. Comperi Archombrotum ex me genitum esse. Hunc mihi uxor inscio peperit. Regi autem Poliarcho filia mea nubit. Ite lati, & omnium pulcherrimum diem, si lubet, pervigilio vocate. Ego interim cum genere & filio, quæ in rem sunt, constituam.

Sic dimissis Proceribus, Poliarchum in interiorē regiae partem duxit, eâ vespere inter charissimorum

rum consortia exultaturus. Quæ tum vota singulorum, qui sensus fuere? Castissimæ Argenidi aderat fructus constantiæ; perviceratque tot malis, ne qua videretur optimâ sorte dignior esse. Poliarcho jam æmulationis, jam ægritudinis oblito, jucundissimum erat traduci soceri risu, quod osculis invidisset, quæ Argenis Archombroto sororiâ charitate posuerat. Utrumque præterea Meleander ridebat, nunc generum Archombrotum, nunc Poliarchum Theocrinen vocando. Et ab Argenide quærebatur Archombrotus, quid se agnito lætata potissimum esset; an quod fratrem se haberet, an quod sponsam non esset habitura? Inter hos jocos, vix quicquam negotiis permittebat hilaritas. Ipse Anerœstus supercilium posuerat, audebatque lætari; & quamquam in subhorrida veste, Regis in modum à Meleandro & Argenide colebatur. Pauci erant ex secretiori cohorte amicorum tantæ remissionis conscii. Tamen Anerœstus, Ibburrans, Dunalbius, cum Regibus cœnaverunt. Gelanorus, Arsidas, Gobryasque intererant, Maurusque Micipsa, & cum Cleobulo Eurymedes. Nicopompus bis à Rege vocatus paulò seriùs venit. Nam condendo epithalamio secesserat. Una porro ex Matrônis Timoclea Argenidem comitabatur. Hi propemodum soli Regibus ad eam cœnam ministri fuere. Et omnibus quidem præcipuus de Poliarcho erat sermo, ut amasset, ut tanquam suæ sortis oblitus adiisset pericula, ignotus, prodigus sui, nec à fortuna, nec ab hostibus tutus. Unde is ardor, quæve initia ad tantæ constantiæ amorem fuissent! Ille verò avidissimè audientibus referebat, se de Argenidis forma atque virtute

Virtutibus multa inaudisse in Gallia ; hinc subjectos juvenili animo stimulos, quos tantæ indolis admirationis, aut verius ipsa fata sensim auxerunt ; Ac cum sciret spem connubii Siculis legibus intercisam, quæ Gallicas damnabant nuptias, hoc velut obice irritatam cupiditatem acrius exarsisse ; Et se quidem simulatâ pietate in deos externos, quasi eorum templa peteret, solum cum Gelanoro (qui quamquam ingenuus spontè liberti personam induerat) navigavisse in Siciliam, eo consilio, ut præzens agnosceret, essetne pars famæ Argenis, & eo bello digna, quod ipse in Siculas leges meditabatur ; si illa, ut aliquando fore sperabat, obsequiis suis demeritâ, ex solâ morarentur felicitatem suam ; Cum verò Siciliam intravit, ne usurpare quidem oculis virginem licuisse, quam scilicet munitæ arcis inclusam nefas erat à viris tunc conspici. Hinc foelicissimæ temeritatis consilium se sumpsisse, ut muliebri stola virginem simularet, ut Selenissæ imponeret, appellareturque Theocrine. Cætera narraturum adjuvit Meleander, inter risum stuporemque repetens memoriâ, quàm ille omnia similis puellæ venisset ; quàm lacrymabili fabulâ elicuisset misericordiam suam, adiuvumque invenisset ad Argenidem ; quâ deniq; virtute, quo robore, domuisset Sicarios, qui in arcem intraverant, & de Theocrine facta Pallas fuisset.

A Poliarcho deinde ad Archombrotum sermone traducto, plurima quoque in eo mirabantur. Ergo ille debebatur Sicilicæ Princeps, insciusque, quem coleret, Meleandrum amaverat ! Ut diu Hyannisbe habuisset rem secretam ! ut tempori retexisset ! quàm similem repertis ad aurium voluptatem commentis dii huic contextum rerum dedissent ! Eos interim doce-

docebat Meleander suum in Africa conjugium ; & quantum fas erat per præsentem lætitiā, ingemiscebat uxori defunctæ : Sæpiusque, & per partes cuncta narrando, ea ipsa digerebat, quæ postridie in concione differeret.

Multum noctis processerat, eum à cœna recessum est. Ubi prope ortum sol fuit, quotquot Panormi erant, impediti frondibus caput, confluerunt ad regiam. Angusta multitudini atria erant. Hi in muros evasere, aut subitaria theatra impleverunt. Alii applicuerant scalas, quibus plus justo oneratis, haud paucæ defluerunt in subiectos. Ad ipsas Palatii fores, exiguæ scenæ species penè ad altitudinem hominis attollebatur. Illic Regum suggestus eminebant ; duo quidem fronte æquali, quibus Poliarchus & Meleander federunt ; Totidem paulò interiùs ad latus recesserant, Archombroto Argenidique ornati. Postquam Reges præbuere se populo, & præco plausum compefcuit ; nonnihil moratus Meleander ; Si quid ominosum, inquit, afferrem, (optimi hospites, atque cives) arte aliquā esset opus, & veluti condimento, quo illud apud vestra mitigarem ingenia. Nunc quid opus est anxiam eloquentiam commendare deorum munera, quæ ipsi tantopere ornarunt ? Afferro vobis lætitiā, Regibus gentibusque pacem ac fœdera, hostibus nostri nominis pavorem, tumultus, exitium. Nec vos credo hæc ipsa, ad quæ audienda convenistis, ignorare. Aliquis deus, & ipsa, si quod numen habet, fama haud dubiè sparsit in vobis celebrari hunc diem filiae meæ nuptiis cum Rege Poliarcho, & veluti altero natali filii mei (flexaque cervice in assurgentem Archombroto respexit.) Quem cur tamdiu ignorarim, cur

nunc

nunc demum agnoverim, operæ pretium erit (cives) vos quoque cognoscere. Accipe Reginae Mauritanæ literas, præco, &, quantum voce vales, publicè cita.

Tum præco traditam epistolam in hunc modum exorsus est. Regina Hyanisbe Regi Meleandro litem. Tuâ virtute an vicio dicam factum, ut an hunc diem non censerem gaudium tibi dandum, an nunc mirantem impertiar? Nam & vicio duco, quod cum Anna mea sorore nuptias me celatam vocasti, nec deinde eâ extinctâ quæsisisti, an inde tibi aliquid superesset. Virtutem porro tuam sic colui, ut tradere tibi stirpem noluerim, nisi experimento prius capto, an te digna adolesceret. Nunc cum omnia generi consentiant, aperiendum est, quod tot annis apud me continui. Cum sororem meam Annam, tibi occultis nuptam auspiciis, apud nos reliquisses in tuam Siciliam iturus, effluxissentque menses, quibus ipsa crescentem uterum varia arte celavit, tandem cœpit acriter ægrotare. Nos alium morbum ratæ inutilia ferebamus remedia. Sed illa, morbum omen contempiens, ita me solam affata est. Ignosce, mea soror, non aliam deprecanti quam silentii culpam. Meleandri Siciliae Regis uxor sum. In partu jam laboro; nec incolumis, nisi dolores fallunt, spero. Si quid ex me natum vivet, tuum arbitrium esto, soror, vel alere, vel patri transmittere. Mallem enim secretum asservari; ne me populus matrem suam quam nuptam intelligat. Ceterum supprimendi fœderis nostri causæ variae fuerunt; tum quod quidam Cyrthum, importunum mihi procum, & fortè usurum, metuebamus; tum quod Meleander

der regiâ pompâ , quam ornaturus discessit , sibi me
jungi concupiit; denique miseram me pudor tenebat,
quem heu timeo etiamnum & loquendo ne violam.
En, soror, ad pulvinum conjugii leges ipsius Melean-
dri manu scriptæ , quibus & ego meo nomine apposi-
to addidi fidem (simulque tabellas tradidit.) In ista
autem pyxide sunt arcanorum nostrorum *consciæ*
notæ, aliquot literæ, annulique, & ex utriusque crine
armilla. Cum hæc ostendes, sciet, me tibi omnem rem
credidisse. In ipso sermone vocem amisit. Ego re-
fectam solata , paucas fidissimarum matronarum ad-
vocavi ; & sedulo , quæ necessaria erant , curavimus.
Sed vincebat artem dolor. Peperit tamen filium;
quem oculis viventis admovimus. Petii deinde , an
cogere vires posset ad brevissimam scriptionem ; ne-
scio quo numine ad res, quas hodiè agimus, jam tum
meam curam instituyente. Fecit illa, & in tabellis ex-
aravit se mori, se filium tuum mihi relinquere. Agno-
sces manum illius (ô Rex) quamvis literas malè du-
ctas morbi tremor confuderit. Nec multò post in-
ter meos complexus extincta est. Quatuor omnino
matronæ mecum erant. Ego cuidam Sophonemæ,
cui apud me potissimum fides erat, infantem permit-
to; ageret ejus curam; nutricem inveniret ignaram
quem aleret. Verita quoque, ne quid ex tot consciis
ulla effunderet, per eandem deinde Sophonemen cæ-
teras fallo, ut crederent infantem obiisse. Inter eos-
dem dies frater Juba decedens reliquit mihi regnum;
& vir Syphax, fatis quodam agmine in nos ruentibus,
vitâ functus est. Ego tot luctibus plena non tui Me-
leander, non sororis oblita sum. Prægnantem me
fingo; deinde posthumum edere mentior, adjuvante
eâdem

eâdem Sophoneme. Supponi tunc mihi tuus non potuit. Nam non convenisset tot mensium infans puerperæ. Sed commodum foetum Sophoneme cunis inseruit; quem deinde meo jussu alendum abve-
xit; Ego simulans fascini metum, vetui, ne quis ultra nutrices, unamque Sophonemen, filium meum inspi-
ceret. Ita biennio circumactò facile fuit Hyempsa-
lem tuum (ita moriens mater appellavit de nomine avi) tanquam ex me natum ostendere. Huic me de-
inceps, huic & regnum servavi. Nullæ me impul-
ere ad nuptias vicinorum Regum preces. Postquam annorum viginti trium fuit, apud illum commenda-
vi virtutes tuas: hortata sum, ut in rudimentum re-
gnandi ad te profectus, animum suum formaret ex tuo. Et hæc facilius effecturum, si omitteret suæ for-
tunæ insignia, nec pro matre me jactaret; Ne indul-
gentia tua, & cæterorum adulatio, crudam illam ve-
ramque virtutem auferret, quæ sæpè Principibus viris negata, privatorum discrimina & fortunam nobili-
tat. Obsequens dicto ivit; & mirum est adeò pla-
cuisse, ut magnus Rex filiam novissimo conjugio sus-
ceptam & in qua liberorum summam tibi credebas, ei velles despondere. Cùm id mihi nunciasset, quam-
quam illius virtute & genio tuo læta, qui fecerat, ut adhuc ignotum filium amares, tamen ad incestarum nuptiarum omen expavi, ne frater sorori jungeretur. Adhuc me alia pericula terrebant; Radixabane in Africæ perniciem cum exercitu veniente. Igitur nostro Hyempsali, quem Archombrotum appella-
tis, ita scripsi, ut nuptias jam apud vos, ut audio, constitutas differrem; & ipse ad auxilium meum accitus cum classe veniret. Sera tamen fuissent auxilia,
nec

nec invenisset, quam juvaret, ni Regem Poliarchum cum Gallorum suorum exercitu nobis tempestas dedisset. Hujus virtute, opima Radirobanis in Martis nostri templo sunt. Sed penè tristiora fuere apud nos pace, quam bello discrimina: Poliarcho atque Hyempsale lævissimâ æmulatione ardentibus. Causa odii tua Argenis; cujus nuptias uterque supra humanæ cupiditatis morem ambit. Intellecto filii tui errore, ab iis impetravi, ne prius furiosa lis ad ferrum perveniret, quam tibi tradidissent has literas: Illicò utrumq; voti compotem fore. Quod ita demum erit, si tuum filium agnosces, & Poliarcho Regi, quo propior factis deorum, & virtutibus, hodie nemo vivit, filiam tuam dabis uxorem. Dotem ex tuis vel meis rebus ei dicas permitto. Sicilia, Mauritania, recensque incrementum Sardinia, satis erunt, ut & filius opulentissime regnet; & gnata pro genere & sorte collocetur. Mitto in arcula, quicquid arcani mihi soror moriens reliquit; inter cætera ultimas ad te literas, quibus se superstiti filio extingui significat. Quæ omnia ipso hæc anno tantum non perierunt. Arculam, pro nefas! rapuerant peirates. Sed Rex Poliarchus cæsis latronibus mihi inviolatam restituit. Ita pro parte huic etiam filium tuum debes; debeo ego regnum, jamdiu tuo Hyempsale destinatum. Præter Argendem nihil ad hæc opera mercedis est. Vale; & felicitate, quam dii faciunt, senium tuum oblecta.

*Tandem post varios navis tenet aestia fluctus,
Tristitia sic passis dat meliora Deus.*

CAP. XVII.

ARGUMENTUM.

Poliarchus Archombroto vicissim sororem suam offert. Mox latitia in plebe, auspiciâq; geminantur. Aneroëstus scenam claudit, cum Numine plenus Meleandro, & Hyempsali, Poliarcho, & Argenidi salaciter ominatur.

Longissimas literas raucus præco vix absolvit, cum lectionem confusæ in populo voces sequutæ sunt. Plerique audierant, alii quærendo rogandoque peritos turbabant. Multis quoque literæ erant obscuræ; quod futurum haud dubius Meleander cœpit has ipsas aliâ oratione exponere. Historiam suæ juventutis repetiit; ut patre iubente uxorem olim duxisset, Brutiorum Principis filiam, quæ sexennio nupta ac sterilis decesserat ex vulnere, quod de equo inter venandum lapsa in stipite accepit. Tunc se tricesimum quintum ætatis annum egisse, patre adhuc superstite. Eâdem tempestate regnasse in Mauritania Jubam Siciliæ amicum, ad quem cum paucis comitibus profectus est, avertendi luctûs causâ, quem mors uxoris faciebat. Deinde memorabat duas sorores Jubæ fuisse. Senioremem Hyanisben, Syphaci, potenti illic viro collocatam; Annam juniore nomen fuisse, eamque habuisse ex Numidia procum, qui Cyrthus dicebatur, tantarum virium hominem, ut hunc Juba, quamvis sibi non probatum timeret offendere. Se interim Annæ amore correptum; virginique illum Numidam exosæ placuisse. Secretis ergo fœderibus consensisse utrumque in nuptias; eaque admonente contrahendas ex-

F f

Sicilia

Sicilia vires, priusquam huic Numidæ palam obstaret, se navigasse in patriam; Et illic, ne promisso tempore in Africam rediret, patris funere fuisse tardatum. Inter has moras de Annæ interitu audivisse, & omiſſâ Mauritanîâ amavisse Siculam virginem, patruo suo genitam; ex qua nata erat Argenis. Cætera ex Hyanisbes epistola habetis, Optimi cives, ut ipsa fratri Jubæ in regnum successerit, ut hunc mihi filium Anna pepererit. Veri pignora in obſignata arcula miſit; mihi quidem maximo præteritarum rerum sensu recognita.

Tum in Poliarchum intuitus; Te verò, maxime Regum, inquit, quo nomine compellem; cuius munus est, quòd vivimus, quodque regnamus? Tu me vinculis, tu Argenidem exemisti, cum in Gynæcéo Lycogenis mancipia furerent. Tu in acie meis militibus prævivisti ad victoriam iter; denique unus hostes fudiſti. Inde meo, heu! malo, & quicquid excuses, dedecore, excessisti Siciliâ. Nec contumeliæ nostræ tuam bonitatem vicerunt. Læsus quoque amavisti Argenidem. Quid dicam te indicia, per quæ ego ad filii notitiam, ille ad patrem perveniret, invenisse diis ducentibus apud peiratas, & virtute servavisse? In Africa autem non triumphare Radirobanem quantæ molis res fuerit, nondum toto sanguine reparato, in tuo vultu pallor ostendit. Utinam nomen amares, quod me tibi submitteret. Socerum dici mavis. Fœlicem Argenidem in tanta fœdera ituram. Tu quidem tuâ virtute dâmnasti nimis formidolosam majorum nostrorum solertiam, qui ad Gallicam magnitudinem adeo expavere, ut Siculis Principibus interdicerent

conju-

conjugia vestra; quasi tanta affinitas servitutis instar esset. Meruisti, ut consensu publico antiquemus omnes hanc legem. Sed & dii fecerunt, ne opus sit ab ejusmodi sanctione recedere. Filium enim, ad quem Sicilia perveniat, mihi restituerunt. Meam autem Argenidem fortuna non inferior, Sardinia cum Liguribus manet: quæ regna, nihil vetantibus legibus nostris, tuæ Galliæ adjunget. Hic Archombrotus, uti convenerat, pacem patris petiit ad dicendum. Mox ita Poliarcho: Sardinia possessio, quam habeo, inquit, quid est aliud quam victoriæ tuæ fructus? Eam debellasti in Africa. Veni ego ad triumphum. Tu ergo, charissima soror, tu, quam à me fuisse amatam vel ipse Poliarchus ignoscit, sume regium insigne, & pro ipse Siciliæ, in quam me natalium jura inferuere, terrarum omnium, quæ sub Radirobane fuerunt, esto Regina. Feres ad virum, quod ipse victoriæ jure ferre potuerat. Simul diadema sorori imposuit; flente quidem præ lætitiæ copia Meleandro; populo autem tantis acclamationibus rem probante, ut diutissimè auribus usus abfuerit. Poliarchus, ut eloquentiâ pollebat, ita cœpit beneficiorum suorum memoriam elevare, ut solerter augeret; reverentissimus Meleandri; Archombroto, Argenidi, populo blandus; ut dubium esset, arma an pacem magis deceret.

Jamque omnibus ad templum processuris, filius Nicopompi vix decennium egressus, patre ducente se admovent Argenidi, blandeque epithalamium à patre conditum tradens, se illius authorem non inepta aut timida jocositate asseruit. Cumque cum Meleander vocasset, sibi & Poliarcho jussit ejusdem carminis exemplaria donari, quæ puer præparata manu tenebat;

rogandoque cuius opus hoc esset, sæpius adegit ridentem mentiri. Pauci versus, ut ad Principes, & occupatos, erant, ideoque & plures, à quibus legerentur, habuere.

*Lapsus ab astrifero festa ad connubia calo
Phæbus adest. Vos, ô Superi, vos cernere coram
Possumus Aonii Vates. En panditur ather,
Et longo in nostras descenditis ordine terras.
Dumq; facies accendit Hymen, dum Numine pompam
Exornat Regina deum, parvumq; Cupido
Lene facit vulnus, nulloq; exerrat in ictu;
Ecce coronatâ plectrum testudine ducens,
Sic pulcher roseo Latonius inchoat ore.*

*Jungite concordem mansura in fœdera dextras,
Quæ non ulla dies, quæ non fata impia rumpant,
Jungite iô Reges. Blandis lux aurea surgit
Auspiciis; Hymenaus adest; Date laurea festa
Postibus, & quinos fax pronuba surgat in ignes.
Gallica Trinacrios jungunt sibi numina divos.
O socer! ô sponsi! sperataq; turba nepotum!
Aspice nunc fœlix promissa virginis ora.
Palladis hæc forma genis; hæc alma nitentes
Fert Cytherea comas; tali Saturnia regnat
Lumine, vulnificos vel cùm Latonia cinctus
Exuit, èq; suis magnum petit athera sylbis.
Talis sponsa venit: Tu divum hæc munera, Princeps,
Cuncta vide; mentiq; bonis tamen acrius omnes
Fige animi lumen: mortalia corda puella
Esse neqes, sortesq; tuas æquabis Olympo.*

*Illæ etiam vultusq; tuos, auroq; nitentem
Casariem, & castis vibrantia lumina flammis,*

Cernere

*Cernere gaudet amans ; Et nunc te mente sub alta
 Effringit, qualis sabin quaterne ardua bellis
 Arma soles ; nunc quantus eris, patria agmina quando
 Occurrent reduci ; pariliq, in bella triumpho
 Ipsa per effusas tecum spectabitur urbes.
 Jamq, timet, ne vana ferant hac gaudia venti
 Qua cernit, redentq, nobis insomnia curis.*

*Ab ne, Virgo, time : Non hac effusa sopore
 Latitia est, cupidae errant ludibria mentis.
 Certa vides. Adjunt genialia numina mecum.
 Stat cunctis mens una dei, vox omnibus una ;
 Jungite concordem mansura in fœdera dextras,
 Jungite iò dextras, tu formosissima virgo,
 Tuq, viros inter qualis sub nocte serenâ
 Purpureus socios extinguit Lucifer ignes.
 At tu sancta veni, tandemq, merentibus adsis,
 Exorata Quies. Satis exhaussere pericli,
 Sat pigras perpeffa moras insignia Regum
 Petiora ; nunc votis expectatoq, fruantur
 Connabulo. Sic Et Tirynthinus astra subire
 Non nisi bissesti potuit mercede laboris.*

*Jungite concordem mansura in fœdera dextras,
 Jungite iò dextras. Quò tandem nubila rerum,
 Et fœdi cessere dies ? En lenius aura
 Ridet, Et ingenti cumulant sua dona favore
 Calicula. O nunquam tranquilla exordia satis
 Heroum extimui, nec deniq, naufraga virtus !*

Paratæ ad Junonis Lucinæ delubrum victimæ erant ;
 Auguresque & Pontificum ordo, nuptiis omen fa-
 cturi. Populus viam hymenæo, aut præne cele-
 brabat : Et quia Argenidi mater non erat, quæ facem
 nubenti filix luceret, is Timoclez honos, Poliarchi

& Archombroti commendatione collatus est. Invocatis genialibus diis, tutelisque præcipue ignium, qui velata Argenidi præferebantur, cum jam in victimas caderet ferrum, Poliarchus sacrorum ministros jubet subsistere, dieique lætitiâ augustior ita Archombroto loquutus est: Si fas est mihi apud te fidem esse, ô frater, doleo me marito adhuc matronam te querere. Mihi soror est vultu & indole, quæ velignobilem commendaret; annorum plus minus viginti. Si solida fœdera inter nos placent, hanc tibi jure fraterno despondebo. Et quoniam ritu gentili nulla pars regni in eam cadere potest, dos erit talenta sexcenta præsentia. Meleander sermonis erat arbiter, qui Archombrotum non tam cunctantem assentiri (nam placebat affinitas) quam jus patri facientem, ut de nuru statueret, interrogavit, an eam sibi his legibus pactam vellet. Argenidem quoque, quamquam inter verecunda tunc sacra silentium tenentem, monuerat Poliarchus, ut fratrem in mutua fœdera sollicitaret. Ille se conditionem accipere apertissimo vultu respondit; amplexusque Poliarchum; Præcepiisti mea vota, fortissime Regum. Quis te deus in mei animi secreta perduxit? Ergo hæc etiam sacra mihi absentem conjungant. Tu fidem, charissime, utrumque præstabis. Admoniti sacerdotes, ut geminarent auspicia, sedulitate eximia circa templum omnia turbabant; Cumque res emanasset in populum, novo gratulantium clamore plenus aër prætervolantes aliquot aves intercepto alarum officio exanimavit. Omnes plaudebant. Omnes erant bacchantium lætitiæ proximi; Cœtuque confuso, nulla discrimina ordinum tanta gaudia meminérant.

Diis

Diis interim profecta dabantur : & cum hostiæ, quarum una vittati jecoris fuit, placuissent Haruspici ; thure accenso Sponsi in fœdera nuptiarum ad aram subiêre. Perpetratis denique sacris, jam pompa vertebatur ad regiam, cum in templi vestibulo Anerœstus occurrit discessuris, pallido vultu, & divinandi stimulis pleno. Nam meritum pectus numina infederant. Igitur quassans emotum deorum furoribus caput, Salvete, inquit, ô Reges, ô numinum cura, exerciti hæcenus fatis, nunc eorundem clementiâ experturi nihil virtute jucundius. Fœlicissime senum, ah ! ne diis exprobra, Melcander, istos annos inter bella scelusque tuorum civium consumptos. Vivida ætas, annisque adhuc plurimis suffestura nihil publicè, nihil domi timebit. Nunc in Africa videbis Hyanisben, nunc in Sicilia illam excipies. Procul mala factionum, procul insidiatorum atrocitas. Vestrum senium, juvenusque Archombroti, reverentiâ & terrore subiget omnes ; Hunc triumphantem fœlix pater de proximis Brutiis, Lucanisque, & Epeiri littore aspicias ; hujus pignora in vestris adolescent amplexibus, longam Principum sepiem datura Siciliæ ; Nec charior tibi gnata nunc Galliæ destinata, quàm quæ inde nurus adveniet. At vos sæculi gemmæ, tu Poliarche, tuque Argenis, ne hîc fidei, hîc virtutum præmia, quæ certa vos marent, expectetis audire. Multa ignoro ; multa silentia sunt. Fata ipsa fœlicitatis partem, in quam producti estis, deos celant, ne illi vobis invideant. Pauca tamen de multis accipite. Qui vos amor hodiè ungit, ad senium inviolatos deducet. Non cum jurgia,

non fastidia, non ægrarum suspicionum cura libabit. Proferetis imperii fines. Hinc vos Rhænus, hinc Oceanus victores aspiciet. Timandræ inter nepotum cuneos exultantis imagines, sæpè pro Cybele bonus posteritatis error accipiet. Gloriam vestram, fortitudinem, nutus, suspicient vicinæ latè gentes; Non abnuent vinci, non regi. Si quò ibitis, ipsa vos salus feret; quicquid optabitis, dii vota prævenient. Ac ne fœlicitas mortem destituat; nox una fessos senio exolvat, plura mox astra exhibitura mortalibus. Nec de fama dubitate. Hanc præstabit æternam historiæ genius, quam in gentibus olim sparsam nulla vis, nulla ætas extinguet.

DIS-

DISCURSUS

in

JOANNIS BARCLAI

ARGENIDEM,

*Ad faciliorem nonnullorum, quae inibi
narrantur, intellectum.*

TEmerè affirmare de alteto periculosum est, propter occultas hominum voluntates, in quorum animis multas esse latebras, multos recessus, facile agnoscimus: sunt tamen, qui cum nihil què sibi cordi esse videri velint, quàm ut incogniti tque ex abdito fama sui perfruantur, noscitari nihilo minus, atque in lucem protrahi, quàm maximè conupiscant. Notatum id ab antiquis in Epicuro aliisque: seo quidem judicio homines istiusmodi omnibus oscendos proponere si quis aggrediatur, vitio id ei erti aut esse fraudi neutiquam potest: omnino, , præter præsumptam (ut loqui amamus) voluntatem, boni quippiam ex tali facto aut jucundi, aut in ublicum utile quod sit, speretur proventurum. Hæc, t in aliis multis se habere compertum est, ita & in oc Opere viri nunquam satis laudandi, Joannis Barclaii, locum quin habeant, nullus dubito. Monent e cum alia multa, tum illud præcipuè scribendi ge- is, quod auctori præ cæteris placuisse, ferè, quæ scri-
F f 5 pfit,

plis, omnia cumulatè testantur. Liber adeoque hic ipse, nihil multis aperti habere visus, quàm præfixum frontispicio Barclai nomen, magno id quod dicimus auctoramento probat; ea cumprimis, quæ ad potentissimum Galliarum regem libro præfixa est auctoris epistola. Fidem utraque fecerint, ad indagandam curatè Barclai mentem, non tam opus esse Delio natatore, quàm eorum, quæ sub involutris fabularum proferuntur, applicatione, quo illa, quæ ad exactæ historię fidem cogi nequeunt, applicentur nīs, quæ verissimiliter adumbrare voluisse videri possit. Nec est quod objiciat quispiam, huic ipsi auctori scribendi apologetici necessitatē impositam à quibusdam, ausu nimium temerario locos Euphormionis nonnullos, quos similibus sub integumentis velari crediderant, enodare atq; recludere aggressis: nihil id omnino aut nostro, de quo agimus, instituto, aut ipsius Barclai proposito, consentaneum habet. Fines atque argumenta utriusque libri vide. Satyrici scopus est totum orbem infanti violentia (verba sunt auctoris) accusare, plus in spem propriæ laudis, quàm ignominie aliorum. Ast hunc librum quaquaversum regii spiritus implent, nihil humile; nihil abjectum; præclara sunt omnia, summoque fastigio digna. Est ergo in Satyrico omnis generis rerum personarumque multiplex mixtura; in Argenide vero unicum ac semper idem sibi quæ constans occurrit, regni regisque non præceptis, quàm exemplis efficacior institutio. In abdita Satyrici penetraturo nomina peræque atque actiones eorum, quos auctor subinde Operi suo argumentum esse voluit, perspecta esse decet; eas autem actiones, quas omnibus latere Barclaium voluisse manifestum

nifesto constat, digito velut commonstrare, nonne Theonini dentis rabiem longè superet? At in hoc libro nihil tale: non hìc anxia scrupulosave opus est investigationes applicationi duntaxat suus est locus. Ea autem ipsa, cum ex annalibus, aut ex iis, quæ privato lucubro viri magni sibi compararunt, de quæ suis ac regni rebus ad posteros emanare passi sunt, petenda veniat, nulli, quod quidem ego videre possum, invidia subiacere aut malitiæ merito suspecta esse potest. Sunt ergo, quæ hoc opere continentur, omnia trium generum, nempe quædam certa omnino atque indubia: eaque talia, ut authoris mentem planam faciant, atque ad eorum, quæ porro dicuntur, cognitionem penitus inspecturo viam sternant: quædam etiam talia, ut qualiquali descriptione aut circumlocutione res alioquin notas, quibusque in exemplum uti amat, leviter tegant: quædam talia, ut ex compositione nominum Græca aut Græcobarbara deprehendantur: sunt quædam ex adverso prorsus incerta, quædam denique inter utrumque media, quæ si cum similibus nostri sæculi rebus casibusve comparentur, nec omnino incerta judicari valeant, neque pro certis tamen, ob multijugam istam rerum, personarum, locorum, circumstantiarumque varietatem, venditari. Certa atque indubia vel in transcurso designasse suffecerit. Incerta pro desperatis habenda. Quæ mediæ sint generis, complura sunt: ex his nobiliora quædam atque à vero minus abhorrentia strictim selegisse non pigebit. Inter certa agmen ducat propositam esse auctori institutionem regis ac regni, sed Gallici potissimum. Huc præcepta spectant, huc exemplum atque ipse consiliorum præceptorumque modus & ordo, in ea directus vitia,

quibus speciatim præque cæteris obnoxius est regni Gallici status. Adde, quod de facili id ipsum quoque evincant epistola ad Regem dedicatoria, & quæ sub Nicopompi persona auctor de suo instituto evulgat. Siciliæ nomine Galliæ Regnum designari, monstrant illa, quæ de regione ab adverso littore diffusa ac sæpè Siciliæ æmula libro tertio dicuntur. Angliam denotat. Fidem facit id, quod dicitur de arcibus omnibus præter unam everfis: Londinensis ea est, quæ & totius Britannię armamentarium. Regio sub uno formidanda quondam, nunc segnitie vel patientia imperantium adeò in varios Principes lapsa, ut dominio tota exciderit, (de qua libro tertio) Germania est, auctori Mergania. Aquilium, Cæsarem esse; Hippophilum, Hispaniarum Regem; Usinulcam, Calvinum; Hyperephanios, Calvinii affeclas, (Gallis *Hugenots*;) quæque cætera ejus sunt generis, notius est, quàm ut dici debeat aut moneri. Derefici nomine Comes Palatinus venit: est inversio in literis, Derefcus, Federicus: tum & fidem fecerit illud in oratione Dunalbi, quod pro dapibus, quas in Aquili mensam ferre oportuit, penè sustulit & penum & mensam, sunt autem Palatini Comites Imperii Dapiferi. Peranhylæum, ex compositione nominis Transylvaniæ Principem Bethlenum Gaborem denotare, constat ex *πέρα* & *πύγν*, *ultra*, *trans*, & *ύλη*, *sylva*, quod & firmat id, quod inibi dicitur, quod alterum ex Aquilii regnis ambierit. Sed infinitum sit, omnes, qui ex notatione nominis agnosci possint, per censere: ea per se patent, aut, quatenus lectorem fugiunt, eò quod non usquequaque in hac Græcorum nominum compositione felix fuisse Barclaius deprehenditur, satius est omitti.

mitti. Lydii conjuges, Conchinum Conchini Marchionem Anchoritanum cum uxore Eleonora Galligaiæ denotant. Erant patria Thusci; hinc Lydii dicuntur, à Tyrreno regis Lydi filio, qui primus in illas oras coloniam deduxit. Alterum par conjugum ex Phrygia, Sommersetum Comitem uxoremque ipsius notat, ob veneficii crimen carceri mancipatos: est ea nostri temporis historia satis nota. Ibburrane, Cardinalis est Barberinus, hæc auctor dum scriberet, Avenionensi in urbe legatus Pontificius: ipse nunc Pontifex Romanus, Urbanus Octavus dictus. Argumento est id, quod libro primo, ubi de Ibburrane sermo est, dicitur, non sine præfagio majores suæ stirpis symbolum apesfecisse. (Lugduni Gallorum inscriptio portæ Aulæ Archiepiscopalis habet insignia Urbani VIII. Papæ & hos versus.

Sugite nell'arco madidantia lilia rore,

Delicias pacis sugite pacis aves.

Sidite pacificæ volucres in floribus: Orbem

Nam condire sua lilia melle queunt.)

Ex quibus pro merito ac temporibus nec aculeos, nec suavitatem desideres, quo & alludentes quidam, cum rebus Gallicis plus æquo addictum fore suspicati, hoc in vulgus spargere distichon:

Mella dabit Francus, Hispanis spicula figet,

Spicula sed figens & vita & melle carebit.

Sed quid multis hæc operosè deduco? inversis literis Ibburrane, Barberinus est; quod, qui in Derefici & Ibburrane nomine videbit concurrere, sciet, & in aliis illud observandum; multaq; quæ antea obscura forsitan sunt visa, eo modo explicari atque enodari posse considerabit. Per procerum primum in aula

Hippophili post exhaustum immensæ potentiaæ cursum ad purpuratum sacerdotium confugientem tanquam ad aram, intelligit Franciscum Gomezium Sanctivallem Lermæ ducem. Is ex mercatore subito à rege inter magnates (Hispanis *Grandes d'España*) habitus, ad id fastigii se subvectum vidit, ut non nisi cadendo posset descendere, exinde Roderici Calderonis supplicio, quid capiti suo impenderet, edoctus, devexa in senium ætate, quo se imminenti pœnæ subduceret, aulâ relictâ, Romam migravit: à Pontifice mox in Cardinalium adlectus ordinem. Per Cleobulum designari Villaregium, clarè satis ex toto sermonis inter Timonidem & Meleandrum contextu (extat is libro quinto) perspicere est. Quandoquidem verò multotiens utramq; in hoc libro Cleobulus paginam facit, plura curatius nosse si quis desiderat, sciat, illa tam ex iis, quæ de vita ac moribus Villaregii edidit Petrus Matthæus, Historiographus Gallus, quàm ex ipsius Villaregii commentariis, peti posse; quæ singula examussum perquirere, aut recensere, nec vacat, nec instituti est nostri. Atque hæc de iis, quæ certa sunt atque indubia, dicta sufficiant. Plura his ipsis attexere facile poterit, quicumque auctorem nostrum penficulatiùs legere instituerit. De incertis, quid primum, quid ultimò dicam? imò quid omnino? nisi hoc unum, esse ea longè plurima, quin & hoc addam, in tanto lætorum tristiumque intercurso nec aliter fieri potuisse. Videmus, ea passim, ac ferè nusquam non, admirabili artificio misceri. Et sanè, cum id auctori propositum fuisse satis appareat, ut suspensus nec unquam solido subsistens lectoris animus, quàm suavisimè falleretur: qui perpetua serie cœptæ narratio-

nis

nis filum decurrit; necesse fuit, ex impossibili multa illum trahere, quàm tamen fieri possit maxima possibilitium veroque similium, cum his ipsis conjunctione, quo ne tenue mendacium & ad primum obtutum pel-lucens fastidium legenti oggerat, & nauseam, vel ab ipso statim initio. Iis ergo omissis partim, partim reservatis, superat, ut videamus, quænam sint illa, quæ generis medii esse diximus, in confinio veri ac falsi, certi ac minus certi, constituta. Iterato dictum est, propositum Barlaam fuisse, hoc libello adornare regis regniq̃ue institutionem, exemplis præceptisque nobilem. Præcepta dictum est ad Gallici regni statum collimare; de exemplis dispiciendum. Si præfixam libro epistolam, si, cujus jam antè facta mentio, Nicompompi consilium inspicimus evidens, & exempla maximam partem, ne dicam omnia, ex ipso potissimum Galliarum regno deprompta. Si & orationem Cleobuli ad Meleandrum, ubi de premendis rebellibus ait, attendimus, facile quivis deprehendat, propositum auctori fuisse, exemplis uti recentibus. Sed penitus insipienti scrupulum moveat, quod cum præcepta regem ipsum partim spectent, demonstratura scilicet ecquis firmandæ auctoritati regiarum modus sit optimus, partim circa regni ipsius conservationem versentur: cumque exempla principem maximè præceptorum partem respiciant, eam autem pars potissimum ob oculos ponat, quid Principum segnitie peccaret, quid audacia: scrupulum, inquam, moveat, quænam illa sint exempla tam recentia & à turbis sub te (Meleandro nempe) & patre tuo (verba sunt Cleobuli, dicto loco) petita. Si ea, quæ sub Regibus, Francisco Secundo, Carolo Nono, Henrico Tertio, præcipue stante sa-
cro

cro fœdere, (Gallis *la sainte Ligue*,) in Gallia accidere, cum iis componere instituamus; multa non diffiteor inter se convenientissima invenerimus, sed nec pauciora, quæ discrepent. Quid verbis opus? Ipse fatetur auctor, tam erraturum, qui omnia, quàm qui nihil ad historię veritatem sit exacturus hanc narrationem. Exemplis res fiet clarior. Age, videamus, qui Meleander, Argenis, Poliarchus, Archombrotus, Radiobanes, Hyanisbe, Timandra, Britomandes, Aneroëstus, totidem Reges, Reginæ, Regum liberi. Quæ præcipuorum hujus libri nominum circumfertur explicatio, Meleandri nomen Henrico Tertio assignat; idque, quantum quidem multa fidem faciunt, non omninò malè, sed cui tamen dissonum sit illud, quod dicitur, sub initio imperii Meleandro cuncta fuisse pacata, cum ex adverso tota Neustria, ager Delphinus, & Vivariensis, seu Velaunus, aliique Galliæ tractus, bello flagrant intestino, pax sequestra in Pictonibus ægrè coalesceret, mox ipsa acriori bello mutata: quin & regem sub primum è Sarmatia in Galliam adventum in subditos suos bellum constat decrevisse. Britomandæ nullà hætenus, quod vidi, persona adsignatur, cujus tamen indolem, ac regni sub ipso rege fortunam, descriptam, qui videt, omninò eandem illam esse, quæ Meleandri, facile agnoscet. Quod me movet, ut credam, tam Meleandri, quàm Britomandæ nomine Regem proponi, arduis regni negotiis imparem, nec tam faciendo, quàm tolerando injurias obnoxium, atque omnium consensu, nisi imperasset, imperii capacem. Sed nec abs re futurum est, ubi ad exemplorum applicationem erit deventum, in Meleandro Henrici Tertii nomen servasse. In Argenide regni Gallici

Gallici statum adumbrari quidam putant, sed nec hoc usquequaque processerit, ut ex historiarum istorum temporum lectione satis apparet. Utique regnum Galliarum à statu regni Gallici discindere atque separare nihil attinet. Tum quoque si Poliarchi nomine Henricus Quartus Franciarum Rex veniat, si sub Archombroto nomine designetur idem ille Henricus, quæ quorundam est opinio, Bearnani etiamnum Princeps; unde illi corrivales, & eandem Argenidem depereuntes? quam nec possidere simul & ab ea amari, nec ambire simul ei quæ exosum esse, promptum non est uni eidem quæ homini. Satiùs videtur, si deficientem in Meleandro Valesiorum stirpem Argenis notet: aut etiam alterum ab rege locum eodem tempore à tribus æmulis, Navarro, Alençonio, & Guisio, callidè petitum, singulis quæ eorum, quæ à rege, quæ à Regina, promissum, quo tamen nemo ex illis potitus: unde larga inter illos odiorum enata sēges. Quam posteriorem conjecturam non leviter Annalium fides corroborare mihi semper visa est. Poliarcho & Archombroto si ea, quam diximus, attribuenda sit persona, tot absurda, *à vous dire*, & prorsus nihil ad rem pertinentia se oggerent passim toto hoc libro, ut nec finem nec modum eorum reperire in proclivi sit. Quale est illud, ut alia omittam omnia, quod in ipso limine libri de vocato à Timoclea in auxilium Poliarchi Archombroto dicitur, de quæ arcta illa animorum conjunctione, quæ ex illorum colloquio mutuo quæ aspectu enata proponitur. Existimem, in Poliarcho acrem, strenuum, cordatum quæ regem exhiberi, grata virtutū regiarum heroicarum quæ Henrici Quarti recordatione; quæ & ipsæ, quantisper ille Regi Franciarum subditus fuit, quam spem facerent,

rent, quantumque enitescerent, in Archombroto describitur, quem nascendi sorte ad regalem purpuram subvectum voluntas animique motus Meleandro ad tempus subiecisse proponitur. Radirobanem esse Hispaniarum regem volunt; id ne per omnia ejus personae conveniat, ambigo; sed, cum non detur cuncta in hoc scripto ad historicam fidem cogere, haud gravatim crediderim, in animo fuisse auctori, per Radirobanem Hispaniarum regem denotare. In qua pulchrè quamplurima conspirare video. Qualia sunt auxilia Meleandro lata; quo mihi illae designari videntur literae, quae anno dñi M. C. LIX. ad Franciscum Galliarum Regem Philippus Hispaniarum Rex dedit; quibus, sororii sui res sibi perinde ac suas commendatas esse, ejusque regni tutelam propenso animo suscipere, & adversus eos, qui regi parere detrectarent, opes, arma, ac potentiam omnem expedire, paratum se testatur: ita, ut se acerrimum regiae majestatis vindicem, & severum temeritatis ac audaciae illorum castigatorem sint experturi. Prodit Radirobani Argenis in Selenissa, quid aliud quam Reginae matris Philippi nomine atque auctoritate suam communire volentis noxia nec ferenda Gallicae genti consilia notat? Certè Meleandri cum Radirobane inimicitiae manifesto ea tangunt, quae turbando inque partes scindendo invadendoque Gallicae regno per administratos suos Philippum, stante sacro foedere, cujus pars potior, imò spiritus propè vitalis erat, fecisse constat. Debellatus Radirobanes in Africa, Hyanisbes regnum invadere cum vellet, notabilem stragem stupendae portentosaeque Hispanicae classis denotat, quae dissipata perditaque nihil postmodum atrox aut magnū nec adversum Gallos Anglosve designare susti-

sustinuit, sed infractus viribus recolligere sese & ad pacem totus converti cœpit, insuper habitis tot auri myriadibus, quas ad committendos inter se Gallos in eum diem frustra profuderat. Ex iis quoque videtur esse, per Hyanisben non reginam Margaridem, Henrici Tertii sororem, uxorem Henrici Quarti, & ab eo repudiatam, intelligi, sed Elisabetham Angliæ reginam, quod & satis evincit pronus ille Hyanisben in Poliar-chum favor, aliaque multa, quæ latius in lectione huius libri occurrunt. Timandram si quis Ianam Albretiam Henrici Quarti matrem dixerit, forsitan non erraverit. Fidem facit, quod Britomandæ filio nupta dicitur, cui nomen & ipsi Britomandes, pater nempe Henrici Quarti, Antonius Borbonius, idem quoque Antonii filius. Similiter fidem facit, quod non in aula materna, sed apud agrestes atque in agris educatus fertur. Ut & illud Timandræ votum, ut crescat, avo quàm patri similior, nempe avo materno, Henrico Albretio, qui mollitiem filia: generoq; in educando filio exprobrans, eam in aspero ac confragoso Bearnani agri tractu duriter parceque educavit, capite ac pedibus nudis per medias nives incedere, famem sitimque, æstatem atque hyemem juxta ferre à teneris edocuit; inde corpus illi vegetum duratumque, & nullis laboribus edomabile contigit, Deo, ut videtur, jam tunc hunc Principem sibi affruente, immanibus periculis superandis immensisq; exantlandis laboribus parem, imò superiorem semper. Ea, quæ porro de raptu Astioristæ, beneficio Commindorigis, aliisque id genus, narrantur, ficta credibile est esse, ei, quem dixi, fini, nempe implendo vanis terroribus lectoris animo, quem noster auctor, dum ire per extensum funem posse

posse videtur, modò Thebis miserum, modò ponit Athenis. Nisi forsitan, quæ de Astioristæ raptu dicuntur, ea respiciant, quæ mense Septembri anno clc Io LVIII. literis ad regem Bergeraco datis conquesta est Navarræ regina, Cardinali Lotharingo propositum fuisse filium suum maternis ex complexibus abripere. Aut quod paulò antè Navarrenæ reginæ discessu detectum fuisse narratur Nemorosii ducis consilium, ducem Aurelianensem in Lotharingiam abducendi; quæ quidem de causa Nemorosius fuga salutis suæ consuluisse, nec antè reversus fertur, quàm accensus undecunque ac flagrantibus civilibus bellis. In quibus cum laborare Annalium fides videatur, aut potius silentio rem totam involvere velle; neque nobis certi quippiam compertum esse potest. In Aneroeſto rege, ejusque historia crediderim, per varias ambages adumbrari, ut Henricus ab avita paternaque religione primitus ad Romanam secesserit, utque sui exinde juris factus ad reformatam postliminio sit reversus, utque denique reformata religione ejurata catholicæ se totum emanciparit, potius nimirum amplissimo Galliarum regno; quo factò, ab excommunicatione, cujus fulmen in caput ipsius juxta ac Condæi Principis Sixtus Quintus anno clc Io LXXXV. vibraverat, liberari, in gremium ecclesiæ recipi, Christianissimi nomine ac primi ecclesiæ filii decorari, & benedictionem apostolicam à Clemente Octavo (qui fortè an in hac scena Aneroeſtus) accipere promeruit. Hæc sunt, quæ circa regales personas certa incertaque videntur. De cæteris idem est judicium, siue Principes illi fuerint, siue Principum affectu aut ministri. Et quidem primò Lycogenem, quod attinet, non unum in hac orche-

theſtra perſonam videtur ſuſtinere. Fateor, quòd
 . I. Lycogenes deſcribitur priſcis regibus, ſuæ gen-
 a authoribus, ferox ſatis, apertè tangere Ducem Gui-
 e, vel regnante Henrico Secundo indignari auſum,
 Capeto ereptum poſteris Caroli Magni Franciæ Re-
 um, à quibus ſtirpem ſuam ipſe ducat. Sed tam
 ria tamque multiplicia occurrunt, quæ manifeſtò
 incant, ea, quæ de Lycogene prædicantur, in ſolum
 iſiæ Ducem cadere non poſſe: ut vero ſimilius fiat,
 Lycogene totam Lotharingicam familiam ejusque
 olimina denotari, cum & tota illa gens Caroli Ma-
 i (quo jure, monſtratum ſæpiùs) poſteros ſtirpis ſuæ
 ctiores jactitet, cumque, utut ſuam quiſque priva-
 a in conſilio fortunam adhibuerit, in eo omnes
 a venerint, ut, deficiente Valeſiorum ſtirpe, Borbo-
 gente à regni ſucceſſione excluſa, auctoritatem
 m, ac nominis imperiique magnitudinem; non
 tam modò tectamque tueri, ſed & in futurum ſta-
 ire firmareque, & de die in diem ulterius promo-
 e poſſent; ac, verbo ut abſolvam, eò rem deduce-
 ut neque parem propter ſe, neque ſuperiorem ſu-
 ſe quempiam agnoſcere cogerentur, enixiſſimè
 iebant. Ergo, quæ paſſim occurrunt Menocriti,
 ſthenis, Oloodemi, Acegoræ, Anaximandri, cate-
 amque nomina; Lotharingiæ Ducem Guiſium,
 idimontii Comitem, Retii Mareſchallum, Maini-
 Chalignaci Comitem, Elbovii Ducem, Ginnuillæ
 cipem, ac Pontanum Marchionem, deſignaverint.
 ngulos ex iis, quæ dicta ſint directaque, ubi ad
 ninandas diſcutiendasque factorum circumſtan-
 perventum fuerit, erit fortasſè diſpiciendi locus.
 amindorigem, Allobrogum Ducem referre, quæ-
 dam

dam faciunt, ut credam, quædam in diversum trahunt. Utut est, accessit ipse trophæis magni Henrici, quando pedibus Centauri calcatum diadema regium OPORTUNE vana indignaque Gallico nomini iactatione præ se tulerat. Eundem ille Centaurum OPORTUNIUS sub Herculeæ clava ingemuisse & vidit & indoluit. Altumque suppresso luctu, multum victori sese debere, profiteri coactus est, quod, sua contentus recuperare, nihil præter injuriæ licentiam victo debellatoque & tantum non perditio eripuisset. Cætera, quæ supersunt nomina, Gelanori, Arsidæ, Eurymedis, Gobryæ, Praxetæ, Antenorii, Timonidis aliorumque, Turenii Marchionem, exinde Ducem Bullionium, Bironii Mareschallum, Harlæum Sancia-ci, domum Albigniacam, aliosque, quos in utraque fortuna, maximeque quo tempore bello debitum sibi regnum asserere vindicareque cogeatur, Henricus Magnus fidissimos expertus est, demonstrare putem; quam in rem multa suppetunt argumenta, quæ per-censere operosum nimis fuerit, ea tamen nosse si cui libido est, passim tam in Albigniaci historia, quam Villaregii commentariis, inveniat. Atque hæc quoque de personarum nominibus obiter monstrasse sufficiat. Superest, ut & ea breviter inspiciamus, quæ ex factis rerumque circumstantiis sunt nobiliora, & ad regni Gallici statum resque in isto regno gestas respicere, & ad illas applicari posse videntur. Monui aliquoties, authorem non sub historiæ religione narrationem hanc instituisse, de qua tantum ipse prædicat, tam erraturum, qui omnia in hac scriptione, quam qui nihil ad gestarum rerum veritatem sit exacturus. Indubium ergo esto, etiam in una eademque persona non

non unam neque ejusdem temporis historiam multo-
ties occurrere, idque propter nec statim pro malè ap-
plicito haberi posse, simul atque quippiam oblatum
fuerit diversi, & ab eo, de quo narratur, alieni, modò
tamen major meliorque pars non omnino malè cohz-
reat. Potissima eorum, quæ ad historiz veritatem
instituta sint, ea esse existimem, quæ de Meleandro &
Lycogene, de Poliarcho, Radirobane, & Archombro-
to narrantur. In Meleandro (cujus sub nomine Hen-
ricum Tertium designari supra à me dictum est) inter
cætera id notandum est, eam indolem, quam Melean-
dro attribuit Barclaius, & ab omnibus historicis, qui
de rebus Gallicis scripsere, Henrico Tertio attribui.
Ut & ea, quæ de Lycogene prædicantur, pulchrè &
examussim omnia in Guisium quadrare, ægreque ad-
modum, qui ab eo diversi, in annalium monumentis
reperiri. Inter res ab utroque gestas, ad eas potissi-
mum collimare auctorem, facile videre est, quæ ab
excessu Caroli Noni evenère, iis omissis aut leviter
commonstratis, quæ ad Francisci Carolique tempora
referri possent, ita uti nec ea tangat, quæ ab Henrico
Tertio gesta sunt, cum, Audii ducis aut regii fratris
noscendus agnomine, fraternis sub auspiciis bellum
gereret. Quæ de remissione animi ac mollitie re-
gis Meleandri dicuntur, gemina sunt, nempe quibus
ipse in voluptates profusus, plus æquo masculam sibi-
met ipsi virtutem, quam Jarnacensi, Bassaceno &
Montconturiano præliis testatam fecerat, expectora-
vit; simulque & hoc, (in quo peccatum largius) quod
nullas consilio ferè sortitus amicitias, impetu eas ex-
coluerit & immodicis largitionibus: quod quin in
ipsum insurgendi principem causam dederit, vix est
dubium.

dubium. Erat ea Espernonii, aliorumque, quos arctiori Rex complexus videbatur favore, animi impotentia fastusque, ut omnibus graves essent invidiaeque; hinc surdae primum voces querelaeque populi enatae. Accessere graviores aliae, nec ultra tacitae, virorum principum ac magnatum; qui de suo decedere, quod tum cumulatè novis istis hominibus accederet, satis habebant perspectum. Ex querelis mox averfus à Rege animus: inde odium ac contemptus denique illius, quem aliorum lubricinibus obnoxium, ac regi proinde, quam regere aptiorem animadverterent, & inultè despici posse indies addiscerent, ortum duxere. Ipse igitur, dum miserè ærarium exhaurit pecuniasque publicis usibus destinatas in nescio quæ ludicra nullo delectu profundit, non suis modò, suorumque infimis, sed & exteris, despiciatui esse cœpit. Helvetii (gens rudis, & ficum ficum, scapham scapham appellare solita) debita sibi stipendia annumerari cum postularent, atque à quaestore regio nihil aliud referrent, quam exhaustum esse ærarium, nec pecuniam ad manum suppetere, regessisse dicuntur, difficile ad fidem esse, regi, tam immensas opes in luxum & nocturnas choreas indies impendenti, pecuniam deesse, unde ad regni regisque tutelam conscripti milites justa consequerentur stipendia. Ob hæc atque his similia factum, ut Espernonius, cum suis, animadverso communi omnium odio, seriò ad animum revocare instituerit, quam non sit firma potentia non suâ vi nixa. Præfecturas igitur ipse, arceisque, communiendi sese munimenta, à rege exambire. Rex contra nihil negare iis; adeoque, quos à consiliis habebat nimios in Espernonium favores ipsi ob oculos ponentibus, rege-

regerere, stare sibi sententiam, ad id fastigii Espernonium subvehere, ut, si vel ipse postmodum quàm maximè vellet ita subvectū deprimere, magnitudinēve illius quovis modo accidere, ne id quidem ipse posset. Tam pertinax ille regis in novos homines favor, genti Lotharingicæ nova moliendi, inque spes, quas jam tum ab excessu Francisci primi malè conceptas vario exinde successu foverant, assurgendi denuò occasionem præbuit. Franciscus Secundus decimo & sexto ætatis anno, Carolus Nonus undecimo, regni Gallici sceptris fuerant admoti; hinc illis despecta in pueris regibus ætas primùm ad sese extollendos incitamentum. Caroli exinde regnum plurimùm exosum. Alenconii ea animi impotentia, ut nec insigniter bene malève designare posset quippiam; reginæ matris vecordia & effrænis ambitio; Principum (quos sanguinis vocant) inter se dissidiâ in causa religionis, quorum & ipsi minores quamplurimi, nemo omnium satis firmis enixus statûminibus, latum aperuere campum, ægrè diu multumque pressa consilia in publicum promendi exequendique. Sed nihil adeo illorum cœpta promovit, quàm fatalis illa atque insuperabilis animi mollities regis Henrici; cujus nomine Meleandrum suum Barclaius inculpat. Illum ergo certatim Guisii eorumque asseclæ Sardanapalum appellare, revocata Chilperici ob ignaviam regno pulsi populo memoria. Eum ob segnitiam, animique vel infra sexum fœmineum depressi torporem, gravis ac tot negotiis molesti regii nominis mensuram implere non posse. Vel Carolum Regem, ipso cùm mortalitatem poneret momento, hoc quoque nomine gavisum, quòd nulla relicta prole decederet: virum re-

quirere regnum Galliae tot motibus jam concussum, atque à strenuo homine excitandum. Hinc famosi libelli passim in vulgus sparsi, atroces in regem, cujus nomini insignibusque propalam illudum; in tantum, ut, cum Henricus pro insignibus, quo Gallico sceptro & Poloniae regnum accessisse indicaret, duabus uteretur coronis, cum hac epigraphe, MANET ALTERA COELO, malè feriat homines pro COELO, CLAUSTRO reposuerint. Ipsa adeoque Aumalia Ducissa Guisii soror, eò recordiae prolapsa est, ut, esse sibi novaculam radendae concinnandaeque in monachalem coronam regis caesariei, esse manus isti operi non indoneas, multis inaudientibus, dicere non erubuerit. Evilerat apud omnes auctoritas regis, ex asse in Guisios domumque Lotharingicam translata, quod & ipsum facilitati regiae imputandum erat. Guisii quippe, dum facundè regni fortunam apud populum miserantur, & sperni sese praeteriri que conqueruntur, leniendae invidiae, &, ne omnia novis, quos, ut dixi, propiore benevolentia prosequeretur, hominibus elargiri videretur, Rex multò maxima jam contulerat. Guisius magni Franciae magistri dignitatē obibat, & Cathalaunico tractui à rege praefectus erat: Mercurius Armorico, Mainius Narbonensi, Elbovius Pictonibus; omnes denique ex illa gente aut toti provinciae, aut urbibus aliquot insignioribus, erant praepositi. Quin nec inter hos limites restricta conclusaque mansit regia in ipsos liberalitas; Guisio nempe in omnes exercitus primum à rege imperium, suppresso Comitibus stabuli nomine ac titulo, cujus tamen in ipsum potestas auctoritasque tota concefferat. Mainio exercitus datus, in Galloliguriam ac Narbonensem agrum deducen-

gendus ; additis insuper promissis , secretis illis ac manu regia confirmatis , neminem ad ullam omnino dignitatem functionemque iis in locis , quorum præfectura Mainio demandata erat , ab rege promotum iri , qui Mainio displiceret , quemque non adeò ipse Mainius speciatim regi commendasset. Nemorosio Gallie Lugdunensis obtigit præfectura. Pinaco Lugdunensem Archiepiscopo , purpurei galeri Roma petitus honos , ac regni sigillorum oblata custodia. Unde apparet , quàm verè à Barclai Oloodemus , Menocritus , aliique provinciarum dicantur rectores ; ut & hoc , quod Eristheni summam ærarii Meleandrum contulisse dicit. Certum est , bellis sub Carolo civilibus , & Guisfis , exprobratum ab adversa parte , XL. jam annos integros summam penes eos fuisse ærarii , nec ullam unquam administrationis ab ipsis redditam rationem. Sed nec minùs certum , Guisfos , splendore ducentis ad se cuncta pecuniz illectos , in ea retinenda admodum semper fuisse studiosos , nec alios unquam , quàm ex illa gente homines , aut ab illa gente qui dependerent , ærario admotos. Simul etiam apparet , quàm cordata neque minùs vera sit illa Cleobuli de vitiis regis regniq̃ue , deq̃ue reformando regni statu ad Meleandrum oratio : & ex his , quæ dixi , eorumque similibus , facillè videre est , quò spectet pars illa prior , quam auctori propositam esse monuimus ; demonstrandi nempe , quid regum peccaverit indulgentia. Reliquum est , ut & de audacia nonnulla videamus , quandoquidem & illa non exiguum est hujus narrationis argumentum. Quibus artibus suppressa dicitur à Lycogene Meleandri auctoritas ; ea commodè , si non omnia , saltem complurima , ad Guisfos gentemque

temque Lotharingicam, eaque, quæ in Heinricum Tertium designare ausi sunt, facile quivis referet. Operæ pretium erit, nonnulla ex his attigisse. Duo potissimum sunt in Guisio, partibusque Guisianis, quas sub nomine Lycogenis adumbratas diximus, consideranda. Nimirum, ea, quæ à majoribus derivata & tanquam de manu in nranum tradita habebat, simulque alia illa, quæ ex semetipso (quandoquidem & summis rarisque virtutibus insignis fuisse dicitur) nec aliunde petenda, in omnes occasiones probè excolere atque exornare noverat, summus simulandi & oggerentes sese occasiones arripiendi artifex. Proponit Lycogenem Barclaius priscis ferocem regibus suæ gentis auctoribus, atque ex eo nunquam secundi gradus satis patientem. Jam & antè commonstratum, gentem Lotharingicam pro Caroli M: posteris haberi velle. Hoc ergo ipsis fundamentum maximum, quo subnixi, rebus jam antea artificiosè turbatis, & ad mutationem spectantibus, ad Papam sacrumque consistorium scribere instituerunt, Valesiorum gentem, quæ per Hugonis Capeti scelera regno adreperit, jamjam deficere: eam ipsam non alios ferè Principes, quam aut hebetes socordesque, aut hæreticos eorumque fautores, orbi Christiano dedisse. Posteror verò Caroli Magni debito non modò sceptro excidisse, sed contemni præ reliquis ac viles haberi; cum tamen illi nec ad tuendam majorum religionem zelo, quem omnibus modis vel præsentaneo vitæ fortunarumque periculo probare parati sint, nec in patriam fide nulli mortalium sint secundi: eaque propter sperare sese atque enixè petere, ut, quæ servandæ, stabiliendæ, propagandæque majorum religionis causâ paraturi sint, prono

prono favore Pontifex & sacer ordo prosequantur. Hoc modo pertracto in partes suas Pontifice ac Rege Hispaniarum, insuper id unicè agente, ne quietus rerum in Gallia status bellum in regna sibi subiecta derivaret; commodum Guisus accidit, quod, alienatis omnium à rege studiis, iis, qui habentur Catholici, injectum viderent conscientiz vinculum, vel per se ad ea, quæ moliantur, felici eventu terminanda suffecturum; nihil enim prius Catholicis fore, quàm adversum hæreticos & avitæ religionis perturbatores arma expeditentes sequi tutarique. Unum obstabat, quod Rex ipse non hæreticos modò cane pejùs & auge oderat, sed & ipse vel ad superstitionem esset religiosus. Scena ergo mutanda fuit, & quæ directè in Regem intendi machina non poterat, obliquè dirigenda. Petitur ergo per Poliarchi latus Meleander, pejora quàm quæ vel timeri poterant in hoc aspellendo experturus. Rex ipse religiosissimus cùm esset, danda erat opera, ut ne quid ab ejus excessu majorum religio detrimenti caperet. Arcendus ergò à regni Gallici sceptro erat Rex Navarra, eique communi Ordinum regni decreto sufficiens alter, qui à Catholicorum staret partibus. Talem Borbonii nullum habebant, præter unum Cardinalem Borbonium, jam capularem & ætate confectum. Hunc ipsum regi ætate vegeto nec desperata Regina fecunditate successorem designare, omnibus meritò ridiculum videbatur: diu tamen multumq; Guisiorum id fœderatorumque parti obtentui sumtum, ne specioso religionis prætextui usquam deessent. Eo vitâ functo, nullus extincta Valesiorum stirpe potior videri poterat, quàm domus Lotharingica, Carolovingiis per masculos idque linea

recta descendentes innexa. Illud ipsum etsi piaculare erat, rege vivo ac vidente de successore consilia capere, & si vetera recentiaque historiarum monumenta respicimus, nulli unquam impunè coeptum : præclarus tamen ille religionis obtextus ex nefasto sceleratoque pium iustumque reddidit. Accessit armorum pro defensiva religione (si diis placet) fumentorum imposita necessitas. Sed cum primis illa Henrici Regis animi demissio ac mollities. Sustinuit nimirum ille, quo furiosæ infrunitæque fœderatorum libidini faceret satis. Passus est, non modo successorem sibi designari, sed & illum, quem nascendi fors regniq; leges ad imperium vocabant, excludi, ipsumque, ut hæreticum relapsum excommunicatumque damnari, & à successione in regnum excludi, Aquitaniz præfectura spoliari, ac breviter ad ulla omnino obeunda munia dignitatesque incapacem atque inidoneum declarari. Id communi Ecclesiastici ordinis ita sancitum firmatumque decreto, Eburodinenfis, ac Vocatenfis, Episcopi, cum Abbate Citaristensi, ad deputatos nobilium, ac tertiæ, ut vocant, partis, retulere. Tria itaque hic videre est Guisiorum consilia; aut Regni, Valeñis emortuis, ad Caroli Magni posteros, id est, ad gentem Lotharingicam, postliminio deducendi; aut per ignaviam Regis se suosque firmandi, ut bellorum pacisque ac totius adeò regni moderatores & arbitri, quas à nemine leges accipere velint, omnino præscribant; aut denique secluso ejectoque Navarra Rege, si totum regnum occupare sibi que servare nequeant, partem quam possint maximam sibi asserendi. Postremi specimen instituti in Lugdunensi provincia Nemorosius edidit, irrito licet conatu; in Armorico

Mer-

Mercurius ; Mainius in Pheris. (Galliz Belgicæ id oppidum.) Hispano juxta ac Allobrogi tentata Massilia, aliæque urbes, quæ tractatu Verbinensi postliminio ad Regem regnumque Francicum accessere. Vim, infidias, cuniculos in Meleandrum non uno in loco nec uno modo auctor noster explicat ; utque creperint indies & ab ipsis sceleribus vireis animosque consumserint, docet, quoad usque Meleander alienis viriis ad suas virtutes coactus fuit. Eo ventum erat, ut Guisii, cum tamen ipsis nihil præter unam obsequii gloriam superaret, nullis principis sui auspiciis, nullo jussu prævio, cum peregrinis exterisque sociare consilia, fœdera in caput Régis inire, pacem, publicis editis sancitam auctoritate propria infringere, aliæque id genus infanda, nec ulli omnino, ne dicam Regi Gallorum, toleranda, moliri ausi sint. Cumque ad omnia perpetua oblivione abolenda paratum sese fore demonstrasset Rex clementissimus, perrexere nihilominus ipsi in damnato proposito, nec à malè feriatis cœptibus remissere quippiam, quodusque disruptis altæ nimium nimisque diuturnæ patientiæ retinaculis, Henricus Tertius ultore ferro spes eorum improbas nimiumque se protollentes vel sub ipso Ordinum regni aspectu intercidit evertitque. Huc spectant illa, quæ de extremo Oloodemi & Eristhenis supplicio auctor narrat. Poliarchus, læsæ Majestatis reus, Rex Navarræ fuerit : id ex odio Guisianorum in Navarræ Regem, eque iis, quæ de Lycogene ejusque affeculis memorantur, satis liquidò proponitur. Illud memorabile est, quod libro secundo narratur de literis à Lycogene ad Poliarchum scriptis, quibus ipse Poliarchum summi beneficii sibi debitorem facere nititur ;

nempe servatæ vitæ à beneficiis Meleandri, quibus armillam intinxisse, munerique ad Poliarchum destinasse auctor noster ait. Quod si applicare voluerimus, nihil aliud esse potest, quàm quòd ipse Guisæ Dux, licet omnia sursum ac deorsum versaret, quò Regem Navarræ à regni successione arceret, eo non obstante, secretis consiliis amicitiam Regis appetere compertus sit, oblato in vadimonium filio suo; promissio insuper, si Regi ita videatur, sese comitatum septendecim ex sua gente Principibus viris, vel ad Ligeris ripam ei obviam venire paratum, quo ipsum in urbem regiam atque regale solium deducat. Poliarchi personam, non Regem modò Navarræ, sed & Espernonii Ducem designare, verisimile fuerit illorum temporum historiam legenti. Nempe in hunc unum maximè, post Navarræ Regem, Guisianorum, atq; omnium, quotquot sacro fœderi nomen dederant, rabies defæviit. Fuère inter cætera Ducis Guisii ac fœderatorum postulata, ut Espernonio ejusq; fratri Vallettæ Regno Gallix interdiceretur, damnata rerum ab ipsis gestarum memoria, quæ postulata non Guisii modò fœderatorumq; fuère, sed & eorum quos sibi amicos propitiosq; Rex habebat. Atque hoc est, quod innuit ille Poliarchi in legatos Lycogenis incursum, ipsæ legatorum querelæ, quas & multi, qui à partibus Meleandri starent, acerbissimo questu impleverunt. Illud scimus, Regis ad illa postulata responsum, quo æquum se bonumq; Principem profitebatur, eumq; sese demonstraturum asserbat, ut in Espernonio animadvertere possent, sibi publicam regni utilitatem privatis commodis ac rebus quibuslibet deniq; priorem esse; non modò fœderatis suisq; non placuisse, sed

sed & acerrimum coeptæ rebellionis & à Rege defecti-
onis incentivum fuisse. Accessit, quòd in tractu A-
quitano, cum Navarro, jussu Regis, Espernonius con-
silia & sermones sociasse diceretur, quod ipsum, tan-
quam grande nefas, vel Reginæ Dux Mainius expro-
brare ausus fuit. Atque huc spectant illa, quæ de
querelis Lycogenis in Meleandrum libro secundo sta-
tim ab initio habentur. Legatos Lycogenis, ut igna-
vos imbellesque à militibus derisos, eorumque non
obscurum in Poliarchum favorem, hoc velle putem,
quod per fratrem suum adversus Navarræ Regem Gui-
bus in Aquitania bellum gerendum curaverat: ubi
magnarum rerum nihil ab ipso gestum, quàm quòd
gloriosius atque illustrius Regis Navarræ nomen red-
tulerit, non sine maxima nominis sui diminutione
& infamia, quam velaturus, Matignonii Marechal-
um, Regis in Aquitania Legatum, sibi que in gerendo
bello focum, proditoris reum peragere conatus est:
am quidem id subdolè, ut non modo communicata
b ipso consilia cum hæreticis quæreretur, sed & ar-
entum persolvendis stipendiis, victum alendis mili-
bus, instrumenta bellica, aliaque necessaria, tam par-
te suppeditata, ut omnes bene gerendarum rerum oc-
casiones e manibus exciderint. Quo forsitan spectent
la Meleandri libro I. ita legatos fidem ipsius appel-
le, ut penè criminarentur, neque enim tacitè Mai-
us coram multis præ se tulerat, Hugenos non ali-
n unquam sibi amiciorum ipso Rege expertos. Con-
ium illud Optimatum, victo in Gelois campis Ly-
gene inclamantium, Federibus opus esse, & validam
puli partem Lycogeni consensisse, atque occupan-
um esse tempus monentium, quo Rex acie victor

pacem civium suam facere possit beneficium ; inter quas voces plus se timuisse , quàm inter signa Lycogenis Meleander dicit : illud putem monstrare , consiliarios Regis non Regi magis , quàm sibi timentes , nunquam cordati alicujus consilii autores , in contraria ac noxia consilia usque dum deflexisse ; qualia certè erant illa , quod Regi persuasum enixè cupiebant , divisum esse in duas partes Galliarum Regnum , Catholicorum nempe , & eorum , qui se pro Reformatis haberi velint : si neutri partium ex asse dominaretur , fore ut duabus , quod ajunt , sellis sit sessurus : infirmiores esse Reformatorum partes , quàm ut iis se Rex addicere debeat : amplectendas ergo serio esse fœderatorum partes : quo facto quicquid autoritatis Guisii apud eos magnis impendiis summisque laboribus quæsierint , totum illud è vestigio in Regem derivatum iri : unde quin occasus ruinaque gentis Lotharingicæ enascatur , dubium non sit : quæque cætera sunt ejus farinæ . Quæ quibus incommodis damnisque Regem totumque adeo regnum affligerint consilia , res ipsa plus satis docuit . Tabulæ Meleandro exhibitæ , quibus Lycogenes maris & agri Syracusani præfecturam petit , utque Erbesum & Heracleam cum præsidiis habeat in fidei pignus : designant illa , quæ fœderati anno cIdo lxxxv . post firmatam pacem edicto mensis Julii , sibi de pacisci ausi sunt , securitati suæ , utque dictum est , in fidei pignus ; Caballinum scilicet in Burgundia ; Leucos , Verodunum , sanctique Desiderii fanum in Mediomatricibus ; Durocortorum in Cathalaunis ; Augustam , Suessionum , arcem civitatemque Bibractensem , arcem item Divionensem , nonnullas insuper in Armorico Gallobelgicæque tractibus urbes ;

Guisio

Guilio speciatim sibi Aurelianensem urbem stipulante, quam à foederatis avellere Rex secretis cum Entra-gio, qui eam urbem foederatis servabat, consiliis conabatur. Petitum simul, ut militibus in foederatorum auxilia conscriptis, Rex de suo ducenta scutorum aureorum millia persolveret; centum insuper scutorum millia ipsis ad ædificandam Veroduni arcem largiretur; centum etiam & sex scutorum millia condonaret, quæ ex Regis redditibus in usus suos converterant; satellites singulis & scotopetatos tataphra-ctos ad corporis custodiam concederet, quæ omnia miser ille Rex adimplere sustinuit, idque nec gravatè in speciem; vel majora, si petiissent, largiturus. Hæc & his similia, qui viderit, nullus mirabitur, quod Barclaius à sene dictum vult, crudelem istam ipsi Regi humanitatem fuisse, nec obscura quoque hinc prudentiorum judicia; Regem, quod injuria abs se extortum esset, alia injuria repetiturum. Quod coacto ad necessitatem foederum Meleandro, Lycogenes paucissimis familiarium comitatus, iisque quo fiduciam simularet exermibus, non conscientia sua, sed Regis ingenio & suorum studiis superbè securus: illud denotare putem, quod Guisus non pluribus octo è suis comitatus, Lutetiã ingressus Regem adierit, qui, perspectis in Guisum civium studiis, sese servatos ipsius adventu acclamantium, &, non ultra morandum, sed Dominum (Guisus is erat) Rhemos deducendum, quo in Regem Gallia inauguraretur, identidem ingeminantium; & ipse supplicem matrem suam ad Guisum mittere (quam superbè contemptimq; & ille habuit,) cumque nihil proficeret, clanculum ex urbe regia profugere, quò se instanti ruinae mortique, quam omnia

intentabant, subduceret, fuit coactus. Oratio Anaximandri, libros Boucherii, Bruti Hottomanni Francogalliam, aliosque similes tangit, ut posterius illud Lycogenis, quo successionem electioni postponere nititur, libros speciatim, & quod miremur, privilegio Regis munitos, hac de re editos, quæque plura scripta sunt de iusto Lotharingicæ gentis ad habendum Galliarum Regnum titulo. Infinitum fuerit, percensere omnia & singula, quæ in Lycogenis & Meleandri historia consona sunt iis, quæ in Regno Galliarum, stante sacro fœdere, Henrico Regi, non Tertio minùs quàm Quarto, sunt oblata; quæ ipsa cùm ex Annalium lectione peti possint, omnibus patent ex æquo. Conjecturis locum ullum si relinquimus, & Phorbanti, Harficoræ, Cornio, & cuivis denique, sua persona assignari possit, sed fuerint ista supervacua, cùm contrariis conjecturis, pro immensa illa, quæ undequaque se offert, circumstantiarum varietate, nulla non conjectura de facili elidatur. Majorem de hoc ipso libro discursum instituere foret opus, si, quicquid dicendum occurrit, chartis illinere velimus. Satius ergo, manum de tabula tollere, ne, quod olim in urbem per exiguam, cujus amplissimæ essent portæ, dictum fuit, Darent operam cives, ne tota per illas urbs effugeret; in hunc discursum, si majorem in modum excrescat, quadrare videatur.

EX-

EXPLICATIO NOMINUM FICTORUM IN ARGENIDE.

A *Cegoras*, Ginuillæ Princeps.
Anaximander, Pontanus Marchio.

Aneroëstus, Clemens VIII. Pontifex.

Antenorius, Querengus.

Aquilus, Imperator.

Archombrotus, Princeps Regi Franciæ subditus, virtutibus heroicis, summam facientibus spem, ornatus.

Argenis, Deficiens in Henrico III. Valefiorum stirps, vel etiam alter ab Rege locus, eodem tempore à tribus æmulis, Navarreo, Alenffonio, & Guisio, callidè petitus.

Arfidas, Dux Bullonius.

Arx non eversa, Londinensis arx.

Auxilia Meleandro data, Literæ, quas anno MDLIX. ad Franciscum Galliarum Regem Philippus Hispaniarum Rex dedit.

Britomandes, Antonius Borbonius Henrici IV pater.

Cleobulus, Villaregius.

Commindorix, Allobrogum Dux,

Derefcus, Federicus Comes Palat.

Dunalbins, Ubalдинus.

Eristhenes, Mainius Calignaci Comes.

Eurymedes, Bironii Marescallus.

Gelanorus, Turennii Marchio.

Gens rudis, & ficum ficum, scapham scapham appellare solita, *Helvetii*.

Gobryas, Harlæus Sanciaci.

Hieroleander, Hieronymus Aleander.

Hippophilus, Hispaniarum Rex.

Horti Regina Mauritania, Vigna di Madama in Roma.

Hyaniabe, Elizabetha Angliæ Regina.

Hyperephanii, Calvinistæ.

Ibbarranes, Barberinus, Urbanus VIII. Papa.

Liphippus, Rex Hispaniarum.

Lycogenes, Duces belli civilis.

Lydi conjuges, Ancræus cum uxore, in Gallia.

Meleander, Henricus III.

Menocritus, Retii Marescallus.

Mergania, Germania.

Nicopompus, Barclaius.

Oloodemus, Elbovii Dux.

Peranbyleus, Bethlehem Gabor.

Poliarchus, Persona eorum, in quos belli civilis furor defæviit : quales Henricus IV. Rex Navaræ, & Elspernonii Dux.

Praxetas, Domus Albigniaci.

Procerum primus in aula Hippophili, Franciscus Gomezius Sanctivallius, Lermæ Dux.

Phryges conjuges, Comes Somerseti cum uxore in Angl.

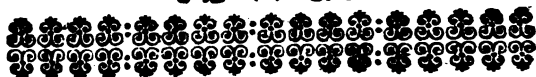
Purpu-

Purpurati Sacerdotes, Cardinales Lerma & Clefelius.
Radiobanes, Hispaniarum Rex.
Regio ab adverso littore Sicilia amula, Anglia.
Seleniffa, Regina Mater.
Sicilia, Gallix Regnum.
Timandra, Jana Albretia Henrici IV. Mater.
Timonides, Domus Albigniaci.
Ufinulia, Calvinus.

INDEX

INDEX

in

Joannis Barclaii Argenidem
locupletissimus.

A.

A <i>Cecumbendi</i> mos,	280
<i>Acgoras</i> à Lycogene deficit,	236
<i>Acies</i> acris,	11. 251. 519. 536
<i>Acis</i> extinctus,	44. 245
<i>Adrumetum</i> ,	165
<i>Adulationis</i> perniciēs, 333. seq. coacta,	396
<i>Advocatorum</i> iniquitas coercenda,	370
<i>Aeacus</i> , & vestis ejus,	380
<i>Aegis</i> Palladis clypeus,	103
<i>Aegusa</i> insula,	651
<i>Aegyptus</i> superiorum refugium,	56
<i>Equalitas</i> Poliarchi & Archombroti,	4
<i>Equitas</i> , 340. Deorum,	458
<i>Aër</i> humidus corrumpit picturas, 25. salubris,	119
<i>Aetna</i> natura,	16. 243. seq.
<i>Affectus</i> iidem nunc virtutes, nunc vitia, 8. erga ab- sentes,	142
<i>Afrorum</i> facies, 8. indumenta,	503
<i>Argentum</i> ,	11
<i>Alabus</i> Siciliæ fluvius,	10. 300
<i>Alcaæ</i> Theocrinen Selenissæ commendat,	303
<i>Aldine</i>	

INDEX.

- Aldina* Catella Poliarchi, 183. seq. ejus Epitaphium, 185
- Allobrogicum* bellum, 460. seq.
- Ambirinus* puer, 542
- Ambitto* Lycogenis, 9. causa malorum, 198. Magnatum, 291
- Amicitia* Archombroti & Poliarchi, 20. 36. vilescit apud Archombrotum, 130. deseritur ab eo, 218 Regibus etiam concedenda, 27. eximiorum, 356
- Amor*, 14. bellum est, 283. furtivus, 454. magnus omnia formidat, 266. ejus crudelitas, 267. vis, 13 14. 123. 130. 357. ut impetrandus, 142. deceptus, 362. suspiciosi solertia, 321. irati amoris furia, 662. 663
- Anancaum* poculum, 196
- Anaximander* Lycogenis ex sorore nepos, 86. contra Monarchiam disputat, 87. Catanam obsidens ætne ignibus repellitur, 243. capitur, 244. in carcere moritur, 266
- Aneroëstus* Allobrogum Rex, 460. educat Astioristen, 462. amissum centum talentis redimere cupit, 465 in clade occubuisse ipsemet putatur, 466. Cenotaphium ei erigitur, 480. inter Sardinie vates latitans à milite Gallo agnoscitur, 625. Poliarcho loquitur, 629. à vita solitaria ad Regnum redire abnuit, 634. Poliarchum in Siciliam sequitur, 645 nuptiis Poliarchi & Argenidis benedicit, 678. seq.
- Angari* ignes, 16. 17. 49
- Anna* soror Hyanisbe, uxor Meleandri, Mater Archombroti, 669. seq.
- Annulus* Poliarchi ab Hyanisbe, 180. Radiobanis, 233
- Anse-*

INDEX.

<i>Antenorius</i> Apollinis Antistes propè Panormum,	153
	181
<i>Antium</i> ,	433
<i>Anus</i> divinatorix elusa,	225
<i>Apes</i> symbolum Ibburranis familiz, 66. an Regem habeant,	86
<i>Apio</i> coronantur victores & mortui,	261
<i>Apollo</i> ,	381
<i>Apostata</i> ,	136. 137
<i>Aquilii</i> aula, 26. duobus regnis excidit, 97. Electitii,	95
	361
<i>Arachne</i> ,	373
<i>Arbitri</i> ,	16
<i>Arbores</i> publicæ,	
<i>Archombrotus</i> Afer, 8. in Siciliam venit, 1. ad auxili- um Poliarchi vocatur, 2. loquitur Poliarcho, 4. 5 curæ ejus ante somnum, 14. Rusticorum errore pro Poliarcho capitur, 68. ad Meleandrum ducitur, 74 Meleandro loquitur, ibid. quem in lacu periclitan- tem servat, 124. Poliarchum restitui suadet, 128 Argenidis amore & Poliarchi æmulatione accendi- tur, 131. 141. Chaldæum consulit, 202. Poliarchum premit apud Regem, 218. Radirobamis æmulatione exardescit, 225. 229. 253. 281. sub armis & chlamyde Meleandri in Lycogenem pugnat, 250 aperit se militibus, 252. Lycogenem interficit, 254 ad Argenidem vocatur, 268. à Meleandro gener destinatur, 425. proprio nomine Hyempsal dictus, 179. 485. ad matrem scribit, 495. ab ipsa domum vocatur, 497. Meleandro genus aperit, 558. Arge- nidi sponsæ valedicit, 568. in Mauritaniam venit, 596. Poliarchi æmuli conspectu iratus, 599. cui ad tem-	

INDEX.

- tempus conciliatur à matre, 603. 611. Meleandro literas mittit, 613. Sardiniam subigit, 615. seq. Jovis templum invisit, 616. domum redit, 621. Siciliam cum Poliarcho repetit, 645. eandem ingreditur, 658. aulam Meleandri subit, 659. filius ab eodem agnoscitur, 661. Sardiniam Poliarcho tradit, 675. ei soror Poliarchi desponsatur, 678. seq. Vide *Hyempsal*.
- Arethusa* pernicitas, 245
- Arcthis* Meleandri filia, Palladis sacerdos, 10. 103 34. pulchra, 13. viginti annorum, ibid. rumore de Poliarchi morte consternata, mori parat, 40. impeditur à Selenissa, ibid. fingit vultum hilarem, 43 44. ejus fatum, 48. coram patre animi deliquium patitur, 49. Poliarchum adhuc vivere ex Arfida cognoscit, 73. ad latitantem in specu scribit, 99. ornatus ejus, 103. Palladi operans à Poliarcho occulta veste visitur, 106. Lycogenem & Meleandrum furore simulato eludit, 113. Epeircten proficiscitur, 123. Arfidam defendit, 128. in castra parentis venit, 260. Lycogenem victum triumphat, 264. Radirobani proco irascitur, 260. 264. 267 ejus in Poliarchum amoris prolixa narratio, 299. ad 316. & 343. ad 361. Meleandro innotescit illius amor per Radirobanem, 394. Archombroto conjux destinatur, 425. seq. Poliarchum ex patria ad se literis vocat, 428. seq. Archombrotum fratrem suum agnoscit, 661. amplexatur, ibid. Poliarcho desponsatur, 664. ipsi nubit, 675
- Argia*, 284
- Aristocratia* Monarchiæ præfertur, 87. hæc illi, 88 seq.

INDEX.

- Armilla* Poliarcho ab Argenide missa, 145. veneno imbuitur ab Eristhene, 146. seq.
- Arfidon* fidus Consiliarius Meleandri, 13. inter Siculos amicissimus Poliarcho, 32. apud Timocleam divertit, 51. ad Poliarchum in specu descendit, ibid. ei fugam suadet, 53. 54. à Poliarcho ad Argenidem ablegatur, 56. 71. pro Archombroto ad rusticos loquitur, 68. seq. ad Argenidem venit, 72. in specum ab ea recedit, 99. Messanz Rector, 101. ad Argenidem cum personato Poliarcho it, ibid. ad Meleandrum cum Timonide venit, 160. Radirobanem excipit, 227. ad Poliarchum à Gelanero vocatur, 326. cum sub occulta veste ad Argenidem ducit, 336. ab Argenide ad quærendum Poliarchum mittitur, 431. Antianam fortunam salutat, 433. incidit in classem Poliarchi, 440. ab ea repellitur tempestate gravi in Africam, 488. 555. Gobryam in Siciliam navigare jubet, 556. in Mauritaniam venit, 578. ægrotans, sacculum cum Argenidis ad Poliarchum literis amittit, 583. ad Poliarchum venit, 593. seq. cum ejusdem ad Meleandrum & Argenidem literis in Siciliam remittitur, 613. ad Meleandrum & Argenidem venit, 648
- Artifices* nobiles in aulis fovendi & præmiis sollicitandi, 60
- Arx* quæ servabat Argenidem, 10. describitur, 299 multitudo Arcium regno noxia, 290. 291. seq.
- Affyrii* primi *Astronomi*, 203
- Astioristes* (Poliarchus) ut statim post partum à Timandra Matre, Commindoriginis insidiis subtractus, rusticæ datus educandus, à latronibus surreptus, denique post variam fortunam matri restitutus

INDEX.

tus fuerit, narratio, 446. ad 464. Britomandi patri
 fititur à Timandra, 463. in publicum producitur,
 472. Commiadorigem in Duello inspectante po-
 pulo occidit, 477. Cerovistum & Sicambren edu-
 catores suos in Regiam accersit, 480. Allobroges
 subjugat, 481. peregrinationem suscipit, 482. à
 morte patris regit & coronatur, 483. seq. Poliarchi
 nomen securitatis causâ assumit, 484. Cætera vide
 in *Poliarchus*.

<i>Astrorum influxus,</i>	203
<i>Astrologia veritas & vanitas,</i>	203. usque ad 216
<i>Atlas mons, 172. ejus fabula,</i>	180
<i>Aula vera & liberalis Schola, 88. calumniarum occul- - tarum sedes, 122. simulatio aulica, 84. aulis arcen- - tur egregia ingenia, 59. aulica gratia inconstans, 35. 26. 27. amicitia aulica non diuturna,</i>	219
<i>Aurea Bulla Caroli IV.</i>	95
<i>Auris resecta, poena furum,</i>	477
<i>Aurum templis abest,</i>	616
<i>Autolycus fur solers,</i>	595
<i>Ausboris in hoc scripto institutum,</i>	187. 188. seq.

B.

B <i>Accubus Medicus,</i>	323
<i>Bajanus portus,</i>	182
<i>Baleares funditores,</i>	232
<i>Barba ascititiz,</i>	55. 325
<i>Bellerophon,</i>	381
<i>Belli prætextus, 10. 131. 132. 185. incommoda & - mala, 200. seq. 519. causa ejus, si justa, multum valet, 233. 258. civilis belli fontes, ut obstruendi, 270. 280. 288. seq.</i>	
	<i>Bene-</i>

INDEX.

- Beneficia* invitis non danda, 237. non diu librata, 544
Bocbus Archombroti literas ad Meleandrum & Argenidem fert, 613
Britomandes avus Poliarchi, Gallix Rex, 433. ei filius cognominis, sed degener, succedit, 448. qui filium Astioristen, diu celatum, uxore monstrante agnoscit, in publicum producit, 464. seq.

C.

- Cadavera* non fert mare, 167
Caforum in acie sepultura, 268
Galaris civitas Sardinix, 410
Calendariographorum mendacia in proverbium abiectæ, 214
Calix ex glacie, 582
Calvini secta, 134. doctrina, ibid.
Canis Marti immolatus, 234
Carolus IV. filio imperium emit, enervatq; vires Imperii, 95
Castitatis cura, 339
Catana urbs Siciliæ à Meleandro non deficit, 200
 ejus situs, 245. ab obsidione liberatur ignibus Ætnæ, 243. 244
Causidicorum censura, 370
Cerebri intemperies unde, 81
Cereris signum, 119. terrores, 16. 246
Cerobistus educator Poliarchi, 447. in Regiam cum uxore recipitur, 480. ipsius filius inter Poliarchi familiares adsciscitur, ibid. eidem longinquæ peregrinationis comes fit, 482. est is ipse, qui alibi Gelanorus dicitur, 484. vide *Gelanorus*.

Chal-

INDEX.

<i>ildei</i> primi Astronomi,	203
<i>maseni</i> ,	241
<i>rybdis</i> ,	244
<i>orea</i> mimica,	368. seq. 377
<i>uta</i> confecti Eristhenes & Oloodemus,	197
<i>ilis</i> belli fontes ut obstruendi,	270. ad 280. 288
	413. 419
<i>es</i> ad castra inepti,	503
<i>mor</i> acutus, i. aves exanimans,	678
<i>ffis</i> Radirobanis,	222
<i>obulus</i> Confiliarius Meleandri fidus, 13. 74. Mele-	
andro bellum consulit, 127. severitatem suadet,	
271. secretorum præfectus,	564
<i>ipea</i> Africæ oppidum,	165. 178
<i>pens</i> extremorum palmulis,	163
<i>libatus</i> ,	637
<i>gitationum</i> celeritas,	662
<i>gnatorum</i> precibus non indulgendum,	279
<i>mitiales</i> homines,	371
<i>mmindorix</i> è proceribus Galliæ, 445. regno inhiat,	
ibid. de tollendo Britomande Rege consultat, 467	
à Regis filio Astioriste occiditur,	477
<i>nclamandi</i> mos,	262
<i>ncordia</i> pessimos quoque servat,	138
<i>njugia</i> sint libera,	282
<i>nsilia</i> longioris spei, bona,	96
<i>nsiliarii</i> Meleandri infideles, 11. eorum consilium,	
46. fideles quinquam, 13. 14. eorum necessitas, 28. 29	
eorum <i>ωρσημοληψία</i> ,	296
<i>nsortia</i> prava,	635
<i>nservatio</i> militum,	233
	Con-

INDEX.

<i>Consuetudo</i> externorum in vestibus &c. non statim, sed progressu temporis placet,	77
<i>Contemptus</i> principum, unde,	492
<i>Corinthii</i> triremium inventores,	367
<i>Cornius</i> nepos Radirobanis, § 47. cum Harficora pa- truele de Sardiniae regno certat, 613. occumbit,	615
<i>Crestor</i> Aneroësti amicus, 626. 632. ipsum agnoscit,	626
<i>Cunicularia</i> insulæ,	613
<i>Cupidines</i> ,	380
<i>Cupiditates</i> , 8. earum frena,	635. seq.
<i>Custodes</i> honorarii,	571
<i>Cyane</i> ,	246
<i>Cybele</i> Timandra comparatur,	680
<i>Cyclopus</i> ossa, auspiciū potentia, 239. ortus, mores, interitus,	240
<i>Cygnos</i> canere negatur,	86
<i>Cyrtbaa</i> soror Astioristæ,	481
<i>Cyrtbus</i> Numida, proci Annæ,	669. 673

D.

D <i>Ecimatio</i> ,	517
<i>Demades</i> filius Selenistæ,	287
<i>Democratia</i> an præstet aliis imperii formis,	87. seq.
<i>Deorum</i> vestitus, 381. clementia severitate mixta, 320 existentia,	633. seq.
<i>Derefcus</i> Dapifer Rex eligitur,	97
<i>Desperatio</i> fortes facit,	248. 253
<i>Debobendi</i> se in prælio ritus,	531
<i>Diana</i> Taurica hospitiū sanguine placatur, § 2. ejus hymnus,	173
<i>Dili-</i>	

INDEX.

<i>illegentia</i> omnium virtutum fecundissima,	§ 10
<i>ira</i> in infidantes Regibus, 17. in foedifragos,	115
<i>is</i> ,	246
<i>iscordia</i> per arbitros tollenda, 373. civilis,	614. seq.
<i>ivinationis</i> vanitas,	204. ad 215
<i>ocli</i> in aula fovendi,	61. seq.
<i>olor</i> ingens stupet, 327. lacrymas superat,	107
<i>omi</i> suæ cuique optimè est,	568
<i>ruide</i> historici Gallorum, 443. honoratissima loca occupant,	458
<i>uelum</i> Astioristæ & Comindorigis, 475. Poliar- chi & Radirobanis,	337
<i>ualbus</i> Sacerdos, 14. ejus laus, 47. 85. Meleandri amicus, ib. Nicopompi quoque & Eurymedis, ib. Lycogenam fallit,	195

E.

E <i>lectio</i> utrum successioni præstet,	91. seq.
<i>Elephant</i> pugnam turbant, § 20. describuntur,	ibid.
<i>eusini</i> ,	246
<i>ena</i> urbs Siciliæ non deficit à Meleandro, 200. ejus obsidio & deditio,	220
<i>eviræ</i> mons cum arce describitur, 118. firmatur,	200
127. non deficit à Meleandro,	200
<i>hyrai</i> venefici,	146
<i>ipolis</i> arx,	127
<i>ityron</i> (genus edulii ex olivis)	79
<i>ibessus</i> Siciliæ urbs.	47
<i>icthonus</i> ,	103. 642
<i>rycina</i> Venus,	4
<i>iphyæ</i> ,	284

H.

Eri-

INDEX.

<i>Erisichtbonis</i> fames,	307
<i>Eristhenes</i> è proceribus Meleandri, cum Lycogene conspirat, 10. aurigam ad Regem perdendum subornatam occidendo sit suspectus, 125. ærario Meleandri præficitur, 126. insidias Meleandro & Argenidi struit, 140. ad Lycogenem scribit, 145. armillam Poliarcho destinatam veneno imbuit, ib. Timonidem per subornatum quendam eludit, 147. 148. fugam ex Regia meditaturs à Rege capitur, 153. beneficii convincitur, 193. seq. veneno oblato tollitur,	197
<i>Eryx</i> ,	245. 284
<i>Eurymedes</i> Confiliarius fidelis Meleandri, 13. laus ejus, 50. Poliarchum veste occultatum inter sacra Palladis virgâ cædit ignarus, 109. Scelus infectæ veneno armillæ ab Eristhene solerter expiscatur, 193. seq.	
<i>Exempla</i> corrumpunt,	635
<i>Exercitus</i> paratus securitatem imperii pollicetur, 412. contraria sententia, 415. Decisio,	420
<i>Externorum</i> fides, 47. mores non statim damnandi,	76

F.

F <i>Actionum</i> initia facile opprimuntur, 412. & 240	
<i>Fama</i> iniqua, 9. 67. ei non temerè credendum, 42	
ejus iniquitas,	574
<i>Fatum</i> ,	435. 437
<i>Fæbris</i> largo vini potu expulsa,	322. seq.
<i>Fecialium</i> Religio, 115. solemnia verbâ,	494
<i>Felix</i> ,	357
<i>Famina</i> dolens,	1. 2
<i>Fontes</i> , 28. 29. 44. 172. 174. in Africa rari, 28. 355	
<i>Fori</i>	

INDEX.

<i>Fors</i> declinatio in causa iusta quandoque approbatur,	
154. ejus mala,	370
<i>Forsis</i> non est suspiciosus,	268
<i>Fortitudo</i> in pulchritudine monstrum, 4. sine ejus	
opinionem reliqua virtus in Rege contemnitur, 200	
non consumenda ignobili pugna, 69. 222. ejus si-	
mulacrum,	617
<i>Fortuna</i> iniquitas incusatur, 29. iudicia, 68. Medico-	
rum consilia nobilitat, 323. Dea, 380. ejus tem-	
plum, 433. imperium, 435. temeritatis falso incu-	
satur,	437. seq.
<i>Fuge</i> Timocles, 5. latronum, 6. Lycogenis, 11. Deo-	
rum, 56. sponsi cum virgine frequens,	340
<i>Fur</i> an evasurus, ex astris predictio, 211. eorum pec-	
na,	477

G.

G <i>Altea</i> Acintugentis fabula,	44. 245
<i>Gallia</i> Reges potestate exuti,	418
<i>Gallica</i> connubia Siculis Principibus interdicta,	651
<i>Gaudii</i> celeritas periculosa,	73. 627
<i>Gelenorus</i> libertus Poliarchi, 22. proprio nomine Ge-	
rovistus, 482. Poliarchi mortem simulat, 31. 34	
vitam ejus Arsidæ nunciat, 35. ad Timocleam re-	
dit, 51. ex Africa in Siciliam mittitur, 180. Lycop-	
genis ad Poliarchum literas Meleandro tradit, 190	
Argenidi à Poliarcho literas tradit, 191. remittitur	
à Meleandro ad Poliarchum, 219. cum Poliarcho	
redit in Siciliam, 324. prænuncius ad Hyanisben à	
Poliarcho cum classe secuturo mittitur, 490. ad	
Meleandrum Legatus,	654
<i>Gelas</i> fluvius Siciliæ,	I

INDEX.

<i>Gelidâ</i> ruborem ex aestu temperat Argenis,	43
<i>Geloi</i> campi,	11
<i>Gemmarum</i> luxus inutilis,	143
<i>Genetliaca</i> vanitas,	204. seq.
<i>Gereates</i> campus,	221
<i>Germanicorum</i> motuum causa,	273
<i>Geryon</i> triplici vultu,	54
<i>Gigantomachia</i> descriptio,	56
<i>Glacies</i> poma includens in æstate,	581
<i>Glaucus</i> ,	381
<i>Gobryas</i> præfectus classis Poliarchi, 442. secretum occultat, ib. Astioristæ ex Timandra cognoscit & promovet, 450. seq. ipsum Astioristen amissum Timandræ matri restituit, 464. in Siciliam cum classis parte navigat, 557. ibi appellit, 570. purpuram Argenidi affert à Poliarcho, 572. & illi literas Arsidæ,	574
<i>Græcorum</i> negligentia in rebus septentrionalibus, 445	
<i>Gratia</i> Magnatum instabilis, 25. seq. nimia est suspecta,	224

H.

H æreticos extirpandi ratio,	136
<i>Harsicora</i> nepos Radirobanis, 547. cum patruele de Sardinia Regno certat, 613. occumbit,	615
<i>Hera</i> qualis, talis familia,	7
<i>Heraclea</i> urbs Siciliae,	47
<i>Heracleon</i> mente captus Poliarchum se esse putans ad Meleandrum ducitur,	79
<i>Hierocleander</i> Argenidi ab Epistolis,	182
<i>Himera</i> urbs Siciliae, 7. 21. flumen,	31
<i>Hippophili</i> aula,	26

Hor-

INDEX.

<i>prologia,</i>	206
<i>error</i> sacer intrantium templum,	616
<i>origo,</i>	172
<i>anapa</i> naturæ miseria,	81
<i>humanitate</i> & obsequio vincitur omnis,	467
<i>Janybe</i> Mauritaniz Regina, 179. Mater Hyempsalis	
179. 495. Thesauro spoliatur, 165. eum à Poliarcho recipit, 175. dona mittit Poliarcho, 179. filium literis revocat, 497. Poliarchum de auxilio contra Radiobanem implorat, 499. seq. properati auxilii gratias agit, 542. filium reducem excipit, 598. eum cum Poliarcho amulo conciliare studet, 601. seq. & ad tempus id obtinet, 604. seq. 608. 609. 611. utrumque cum literis ad Meleandrum dimittit, 643. literæ recitantur, 669. Syphacis uxor,	670
<i>Hyempsal</i> Hyanisbes Reginae Mauritaniz filius, 179 sed adoptitius tantum & simulatus. Ascititio nominatus Archombratus,	499
<i>Isperephanii</i> quales, 133. cum Lycogene faciunt, ib. quomodo opprimendi, 136. ad 140. ad Meleandrum legationem scorsim mittere prohibentur,	289

I.

<i>Burrane</i> Lydius, 47. Sacerdos, 14. ejus laus, 47	
natales, 65. 66. beneficentia,	970
<i>ciabates</i> Treutacommilcondori frater,	304
<i>binuso</i> Sardiniz nomen,	614
<i>entaculum</i> Græcum,	100
<i>ines</i> sub undis viventes, 368. 384. nocturni, 15. seq.	
<i>mage</i> pretiosa,	286

INDEX.

<i>Imperandi</i> modus,	46
<i>Imperfellio</i> rerum,	97
<i>Imperium</i> absolutum est firmum, limitatum non,	271
seq. genus imperii quodnam æquissimum,	86. sub
quo quis vivit, hoc carissimum esse debet,	88
<i>Improbis</i> omnia pervia,	228
<i>Incrementa</i> Sectariorum,	137
<i>Indoles</i> regia Poliarchi pueri, 448. 451. regibus divi-	
nitus tributa,	94
<i>Indulgentia</i> Principum Regno noxia,	271
<i>Infelices</i> omnes inimici,	247
<i>Infidelitas</i> Confiliariorum quorundam,	11
<i>Influxus</i> astrorum,	203
<i>Ingenia</i> servilia liberis imperant, 59. eximiaz aulis ex-	
ulant, ibid. eorum raritas, 60. à principibus fovenda,	
ib. liberalibus ingeniis facilis conciliatio apud	
quosvis,	441
<i>Inhumana</i> piratarum,	162
<i>Inimici</i> quando maxime timendi, 169. eorum impe-	
tus,	609
<i>Initi</i> alicui magnus à Regibus honor,	177
<i>Insania</i> parte quilibet laborat,	83
<i>Insidiarum</i> remedium dissimulatio, 126. 305. 353. in-	
strumentum tollitur, ne patefiant,	126
<i>Invidia</i> aulica,	122
<i>Inviti</i> benefacere tyrannis censeatur,	237
<i>Iphigenia</i> ,	418
<i>Jovis</i> templum,	616
<i>Imo</i> vires addit irato,	537. seq.
<i>Juba</i> Maurus Hyansibæ frater, 179. alius Arfida ho-	
spes,	580. seq.
<i>Judi-</i>	

INDEX.

<i>Judicium</i> de capitalibus publicum, 196. ejus vitia,	
277. ordinatio,	370. seq.
<i>Jura</i> Sceptri & Sacerdotii diversa,	93
<i>Justa</i> causis persolvenda,	261. seq.
<i>Jubenum</i> incuria Salutis,	644

L.

L <i>Acryma</i> ingenti dolori negatz, 107. veraz, 262	
non conductz,	ibid.
<i>Letitia</i> ingens, 73. 176. 244. cautè alternè infunda,	463
<i>Lapsus</i> Poliarchiez equo, 3. Regis ominosus,	111
<i>Lervatus</i> latro,	55
<i>Lasium</i> Saturni,	52
<i>Latrones</i> Poliarchum aggressi, 2. fugam capiunt, 3	
<i>Lycogenes</i> fuere Legati,	34
<i>Lau</i> nimia corrumpit Principes, 334. ea alios evertere aulicum,	123
<i>Leilus</i> eboreus,	40
<i>Legatorum</i> delectus & officium, 562. seq. ad ipsum	
Reges de secretis scribant,	564. 566
<i>Legum</i> rectitudo unde estimanda, 510. condendarum	
ius Regibus,	513
<i>Leuitas</i> Meleandri, 9. in Proceres noxia,	271
<i>Leones</i> cantum Galli formidare, negant,	96
<i>Levitas</i> animi,	11
<i>Libachanes</i> Radirobanis libertus,	386
<i>Libertas</i> brutorum, 86. eà nil suavius, 49. naturz, 29	
animi, 181. hominum, 209. conjugiorum, 292	
ejus umbra populo sæpè fucum facit, 505. nimia	
est noxia,	514
<i>Lilybæum</i> Siciliæ promontorium,	653

INDEX.

<i>Lingua errantis gratia,</i>	311
<i>Literarum contemptus,</i>	64
<i>Litium frequentia & diuturnitas,</i>	370
<i>Lixæ Mauritaniz caput, ejus situs,</i>	170. § 24
<i>Lotos,</i>	259
<i>Lutius vehemens Argenidis, 41. seq. § 1. ejus consilia atrocia,</i>	43. § 1
<i>Lusus virginum,</i>	390
<i>Lustratio exercitus,</i>	201
<i>Lycæonis fabula,</i>	22
<i>Lycogenes regia stirpe, 9. Argenidem rapere conatur, 10. und cum patre, 140. 313. 343. 344. à Rege Meleandro deficit, 10. vincitur, ibid. victus, pacis conditiones præscribit Meleandro, 46. ipsum convenit, 48. novo bello prætextum querit, 117. occultè Siculos ad rebellionem concitat, 131. Poliarchum ad fœdera contra Meleandrum sollicitat, 148. ad Regem accersitus morbum simulat, 151. cum Eurymede confligit, 199. civitates denuò ad defectionem stimulat, 200. Regi denuò bellum infert, 217 milites animat, 199. 234. 238. Meleandri exercitum clam adoritur, 248. ab Archombreto in prælio occiditur, 254. ejus imagines damnantur,</i>	266
<i>Lydiæ conjuges impotentes felicitatis dant poenas,</i>	26

M.

M <i>Acaria Herculis,</i>	428
<i>Macule nativæ in Poliarchi corpore,</i>	447
<i>Magella,</i>	36
<i>Magistratus ne sint perpetui,</i>	254
<i>Majo-</i>	

INDEX.

<i>Majorum</i> infirmitas nonnunquam presentibus postpo-	
nenda;	292
<i>Mala</i> impenduntia occultus sæpe horror insinuat;	401
<i>Mare</i> non tolerat cadavera in navi;	167
<i>Mars</i> cædis causam dicit; & canes immolant Spar-	
-tant; & 35. ejus ornatu;	381
<i>Mathematicorum</i> ludibria;	205
<i>Mitæ</i> minorum privatorum felicitas; & 43. libertas	
-287. Principum non ex affectu amicitie contra-	
-hantur; sed aliis causis;	364. seq.
<i>Medicina</i> incertitudo;	392
<i>Meliorum</i> dolus; 7. incerta consilia à fortuna nobili-	
-tatur; & 23. iidem & Chirurghi & Pharmacopœi	
-olim fuere;	349
<i>Megasthenes</i> Radiobanis minister; ejus insignia ge-	
-stas in prælio;	523
<i>Melanibolia</i> species;	80. seq.
<i>Melander</i> Siciliæ Rex; 8. nimum lenis; 9. ejus vir-	
-tutes; ibid. gratitudo erga Polladem; 10. 354. Ly-	
-cogenem rebellentem acie vincit; 11. patris amantissi-	
-mus; ibid. fœdus init cum Lycogene; 12. Consilia-	
-riæ præstat; 13. patris infidit; 17. obitum Poli-	
-archi (simulatum) lugeat; 37. filiam Argenidem so-	
-latur; 44. ei modus & rationem imperandi infi-	
-gurat; 46. ejus circumspectio; 47. Lycogenem exci-	
-pit; 84. labitur in terram; 111. fœdus patit eum	
Lyco- gene; 115. Epeirætem faciat; 120. in facu pe-	
-ricitatem; 124. sentatur ab Archibombeto; ibid. de	
-opprimendo Lycogene & conjuratis deliberat; 127	
Arfidam & Dardaniæ ex Italia revocat; 146. Ly-	
-cogenem & Oloodentem ad se vocat; 150. ejus	
preces ad Deos & vota; 201. contra Lycogenem	
acta	H h 5
	exce-

INDEX.

7

exercitum ducit, 217.	Radirobani occurrit, 219
transfugit à Lycogene, impunitatem promittit, 235.	in praelio, 250.
Lycogenem vincit, 254.	caesos in acie & victores milites laudat, 263.
civitates rebellionis crimina deprecantes audit, 288.	periclitatur à latronibus, 344.
Radirobanis nuptias Argendi suadet, 363.	seq. penè interceptus infidiis Radirobanis, 368.
385.	cujus indicio amores secretos Poliarchi & Argenidis cognoscit, 395.
Archombrorum sibi generum destinat, 424.	seq. Timonidem Legatum ad Hyanisben eligit, 563.
Archombrorum cum exercitu dimittit in Mauritaniam, 568.	angitur ob adventum Poliarchi, 650.
seq. 652 & Archombroti, 653.	Archombrorum filium suum ex Hyanisbe licetis agnoscit, 661.
amplexatur, ib.	Argenidem Poliarcho despondet, 664.
Oratio ejus ad populum, 668.	Hyanisbe literas in concione recitari curat, 669.
illius juventutis historia, 673.	
<i>Mendacia</i> Calendario graphorum, 214.	seq.
<i>Memocritus</i> è proceribus Meleandri cum Lycogene conspirat, 19.	Lycogenis Dux, 299.
235.	348.
frater Oloedemi, 235.	à Radirobano in praelio capitur, 255.
in carcere moritur, 266	
<i>Mentis</i> mala transseunt ad corpus, 267	
<i>Mercurius</i> , 287	
<i>Merganis</i> fatum, 273	
<i>Merganus</i> supersticiosus, 208	
<i>Messena</i> à Meleandro non deficit, 200.	regitur ab Arfida, 201
<i>Mixipfa</i> cubiculi præfectus apud Hyanisben, 275	
Dux Maurorum militum, 212.	219
<i>Militares</i> poenæ, 217	
	<i>Minos</i>

INDEX.

<i>Minos,</i>	41. 381
<i>Miseria humana,</i>	81
<i>Misericordia, 2. extra periculum facilis,</i>	310
<i>Mixtura felicitatis & infelicitatis,</i>	320
<i>Monarchia an præstet aliis imperii formis,</i>	87. seq.
<i>Monastica vita, 618. seq. ad 624. 634. ad 640. seq.</i>	
<i>Monialium seu Vestalium malitia;</i>	136
<i>Mors Medicorum, 7. sepe res perdit,</i>	118
<i>Morbi curatio,</i>	187. 188
<i>Mores externi & domestici, 77. vetusti,</i>	280. 292
<i>Morus, 193. Germanis, fidei animi,</i>	227
<i>Mulieres subitis consiliis valent, 19. 2. viro perverti,</i>	282
<i>Munerum captatio causidicis prohibetur,</i>	374

N.

N <i>Abu Dux Lycogenis,</i>	403
<i>Natalis Argemidis, 39. 367. Hyantis,</i>	14
<i>Nesrogium Porsaræhi.</i>	1463
<i>Nosis merfa, 138. Meleandri inscriptio, 225. Prætoris</i>	
<i>Radiobanis,</i>	363
<i>Neptunus Gigantum pater, 141. invocatur a Radiobanis,</i>	643
<i>Nesrogium, 14.</i>	
<i>Nesropomus vel Meleandri amicus,</i>	17
<i>Dunalbii amicus, 85. Musas cum negotiis conjunxit, 88. Antenorii amans, 182. (Autor hujus operis, ni fallit coniectura pag. 187. 188.)</i>	
<i>Nilus, incertus Patriæ,</i>	182
<i>Nis per astatem servata,</i>	

INDEX.

<i>Noſtra moneta impreſſa,</i>	10
<i>Nomen præbet omen,</i>	217
<i>Nox,</i>	15

O.

O <i>Bedientia Monachorum,</i>	620
<i>Obtreſſatio, 27. flagitium aulicum,</i>	122. 219
<i>Oculis facinoris inveſtigandi ratio,</i>	193
<i>Oculorum ſermo,</i>	109
<i>Odia ex diverſitate Religionum, 135. occulta, 231</i> <i>ultra mortem non fovenda, 43. quæ ſilentio fove-</i> <i>mus, profeſſa expirant,</i>	604
<i>Offenſa memoria diuturna, 23. patienter ferenda,</i>	46
<i>Olea cur Meleander coronetur,</i>	10
<i>Oloodemus, Meleandro infidus, cum Lycogene facit,</i> <i>10. Præfectus promontorii Pachyni, 126. è Regia</i> <i>fugiens per inſidias capitur, 152. veneficii convi-</i> <i>ctus, 193. veneno extinguitur,</i>	196
<i>Oſten ex occurſu mulieris, 2. ex lapſu Regis, 121. è</i> <i>reptis Cyclopium offibus, 239. ex nomine,</i>	217
<i>Optimum ſpolium,</i>	264
<i>Opulentia utilitas, 65. mala,</i>	641
<i>Orationum vis,</i>	438
<i>Ordinibus Regni nihil in Regem juris relinquendum,</i> <i>274. 293</i>	274. 293
<i>Oræ prohibentur, 362. 369. dant vitæ,</i>	519

P.

P <i>Acbyrus Sicilia promontorium,</i>	653
<i>Paconia inſula,</i>	652
<i>Pala-</i>	Pala-

INDEX.

<i>(Palladis insignia, 10. sacra, 102. simulacrum,</i>	103
<i>Pallor ex ira,</i>	20
<i>Panormum non deficit à Meleandro,</i>	200
<i>Parclis,</i>	132. 133
<i>Perfimenia Principum intempestiva,</i>	60
<i>Partium studia,</i>	289
<i>Patrocli actus,</i>	252
<i>Paupertatis votum, 617. bona,</i>	635. 641
<i>Pax cum perduellibus armatis an ineunda, 12. 110</i>	
<i>278. ejus imago, 265. conservandæ vincula,</i>	290
<i>Peranbylono Aquilii regnum ambit,</i>	97
<i>Peregrinatio,</i>	8
<i>Peregrini invidia obnoxii,</i>	12
<i>Perturbatio animi,</i>	20. 108
<i>Perseus seculi quomodo perstringenda,</i>	186
<i>Phantasia ratio,</i>	82
<i>Philippus Medicus Regis Meleandri,</i>	ibid.
<i>Phylas, 783. Arside mercenarius, ægroti sacculum</i>	
<i>tenuis Argenidis ad Poliarchum literis furatur & fu-</i>	
<i>git, 783. Scirus illis Poliarcho tradit, 788. & præ-</i>	
<i>missa fidei astutissimo scelere impetrat,</i>	789
<i>Phidias Siciliæ urbs,</i>	7. 15
<i>Phryxerga parentem, 44. inter convivia, 246. utilis</i>	
<i>sacrificis, 434. est periculis orta,</i>	301
<i>Pirata inimicicordes, 182. Poliarchum servantes,</i>	
<i>ibid. ubi ipse occiduntur, 183. actus eorum in occu-</i>	
<i>panda navi, 185. Hyasiben ut spoliaverint, 166</i>	
<i>Plato,</i>	246
<i>Potalem amantem, 196. ex glacie,</i>	582
<i>Potestatem excessus in latitando excusatur, 331. 332</i>	
<i>quorundam ineptia,</i>	255

INDEX.

POLIARCHUS in latrones (Lycogenis Legatos 34.) incidit, 2. quomodo, 6. eos in fugam vertit, 3. quosdam cædit, ibid. loquitur Archombrote, 4. apud Timocleam divertitur, 8. vulnera aceto lavat, ibid. factâ Argenidis mentione animo & vultu turbatur, 13. perduellionis insimulatur, 19. ad supplicium queritur, ibid. Deos innocentiz testes invocat, 20. fugam simulat, 21. & 22. in specum descendit, 30. mortuus fingitur, 31. 35. innocentiam suam demonstrat, 54. larvam sumit, 55. Arfidam ad Argenidem ablegat, 56. 71. Argenidem sacrorum præfidem ignotâ veste adit, 106. alloquitur, 108. in Italiam cum Arfida fugit, 116. cum eodem restitui jubetur à Meleandro, 129. seq. navigaturus in Galliam fit naufragus, 136. seq. 261. à Piratis servatur, quos ipse postea perimit, 163. in Mauritaniam navigare constituit, 167. Literas à Lycogene ad se datas reperit, 168. Hyanisbæ thesaurum à Piratis ablatum restituit, 175. Gelanorum ad Argenidem mittit, 178. 180. æger ex Pirata vulnera, 181. literis Argenidis in Siciliam revocatur, 220. quartana laborat, 322. eam vino expellit, 323. in Siciliam redit, 324. ejus cum Argenide occultum colloquium, 336. ut sub Theocrines persona se Argenidi & Selenissæ insinuaverit, proluxa narratio, 302. ad 314. & 343. seq. primum in aulam Meleandri eulsi militari venit, 356. Nativitatem & Educationem ejus vide in *Astioristes*. Post naufragii periculum ad Hyanisben venit, 490. Hyanisbæ auxilium contra Radirobanem pollicetur, 500. in aciem progreditur, 518. milites animat, 535. pugnat, 536. Ra-

INDEX.

536. Radirobantem ad duellum provocat,	537. interficit,	539. triumphat,	541. ex vulneribus æger,
545. Argemidis literas accipit,	589. Arfidam excipit,	593. viso Archombroto excandescit irâ,	599
discessum ex Mauritania parat,	602. ad tempus eidem ab Hyantisbe conciliatur,	604. 609. Aneroëstum agnoscit,	618.
Siciliam cum Archombroto repetit,	645. Eandem intrat,	658. ejus vestimenta & ornatus regius, ibid. aulam Melandri subit,	659
perturbatur ejus,	660. seq. 662. Argemidis ei desponsatur,	664. amoris ejus initia,	667. Argemidem ducit,
675. Archombroto sororem despondet,	677		
<i>Domus glaciei inserta,</i>			581
<i>Pontifices suffragiis, non hæreditate fiunt,</i>			93
<i>Papuli levitas,</i>	89. studia à salute publica aliena,		110
<i>Potentia misera,</i>			229
<i>Porticus,</i>			172
<i>Predii descriptio,</i>			7
<i>Prætextus belli,</i>	493. & factionis, 50. 131. 185. 273		seq.
<i>Prætoris navis Radirobantis,</i>	227. reparatur,		367
<i>Præxetas amicus Theoclines,</i>	306. eam occultè in Siciliam ducit,	309. Delphos proficiscitur,	307. alio nomine dictus Gelanorus,
			356
<i>Preces ad Palladem pro incolumitate Principum,</i>	104		105
<i>Principum lenitas, noxia,</i>	8. 9. vitia toleranda,	12. externis se ne credant,	23. 271. gratia fluxa,
	25. seq. arte & marte eximios in aula foveant,	60. sunt propter subditos, non contra,	92. injuria extortum,
			in-juria

INDEX.

juria repetunt, 111. in consultando, ne primi sententiam dicant, 126. 127. timeri debent, 200. privatorum felicitate carent, 229. 364. ex successibus à vulgo æstimantur, 492. adulatoribus non rectè indulgent, 332. seq. nuptiis invicem aut fallunt aut placant, 364. an sine consensu populi tributa exigere possint, 504. scelerati per rationem status,	635
<i>Principatus</i> cur conditi,	506
<i>Privati</i> regiis vitiis laborant, 336. eorum præaliis felicitas,	229. 364
<i>Procerum</i> Regni vires minuendæ,	272. seq.
<i>Prodigium</i> adulatione confictum; 351. 352. cladis,	132
<i>Proditianis</i> merces,	403
<i>Proserpina</i> raptus,	246
<i>Protens</i> ,	380
<i>Provinciarum</i> rectores ne sint perpetui,	294. seq.
<i>Prudentia</i> simulacrum,	617
<i>Pudor</i> , 39. ejus summa servanda,	339
<i>Punica</i> armatura,	232
<i>Purpura</i> Gallie pretiosissima,	67
<i>Purpuratorum</i> perfidia, 11. 52. fides,	4
<i>Pyrami</i> & <i>Thiseæ</i> fabula quid doceat,	4

Q.

Q uestorum crudelitas coercenda,	364
<i>Quies</i> ,	5. 1.

R.

R adularum censura,	370. seq.
<i>Radiobanes</i> Sardinie Rex, Meleandro auxilium venit	

INDEX.

venit, 223. Argenidem & Siciliam sibi conciliaturus, 224. ejus ornatus, 227. 228. in Lycogenem pugnat, 250. Menocritum capit, 225. æmulatione Archombroti accenditur, 259. 266. 269. 281. Meleandrum de nuptiis Argenidis appellat, 281 ipsamque Argenidem, 285. Selenissam blanditiis & munere corrumpit, 236. & promissis, 298. ejus vana superbia, 330. 363. raptum Argenidis sine successu tentat, 367. 377. irâ flagrat, 393. Secretos Poliarchi & Argenidis amores, (à Selenissa sibi detectos, 299. seq.) Meleandro aperit, 394. domum discedit, 490. belli prætextum in Mauritaniam querit, 493. eam invadit, 517. pugnat, 519 hostium copiis immixtus Lixam ingreditur, 523 fugit tranando lacum, 524. literis Poliarchum lacessit, 534. pugnat iterum, 536. in duello cum Poliarcho occumbit, 540. ad sepulcrum per Legatos reponitur,	543
<i>Raptu</i> an querendæ nuptiæ, 340. 365. <i>Radirobanis</i> sine successu tentatus,	367
<i>Ratio</i> Status,	635
<i>Rebellio</i> , 210. ejus fontes obstruendi,	290
<i>Rebelles</i> armati, supplices non audiendi,	278
<i>Reges</i> ab amicitie cultura non arcendi, 27. seq. eorum animus supra vulgus, 94. 334. optimis non plurimis placere cupiant, 510. his nunquam gratiæ referendæ locus deest,	342
<i>Regni</i> status in Sicilia, 8. 9. 300. stabilimentum,	272
	418
<i>Reipublica</i> forma quænam optima, 87. seq. non nobis tantum, sed negotiis ordinanda,	566
	<i>Religio</i>

INDEX.

<i>Religio</i> pretextus belli, 185. ex diversitate ejus odia, 135. ejus contemptus,	136
<i>Remedia</i> inempta, optima, 7. terribilia,	530
<i>Referentia</i> , erga Sacerdotes, 93. 94. erga Reges, 94 200. Cereris,	119
<i>Rhadamanthus</i> ,	381
<i>Rhodanus</i> ,	432
<i>Rivalium</i> affectus,	599
<i>Rusticorum</i> tumultus, 66. error,	68

S.

S <i>Acerdotes</i> optimi ad pacificandum Legati, 47. eo- rum jura & officia,	93-94
<i>Sacrificulorum</i> improbitas;	132
<i>Sacrilegii</i> poena,	615. 64
<i>Salus</i> ut adhibendi,	467
<i>Saltus</i> Erifthenis, 140. Hyanisbes,	172
<i>Sardinia</i> natura,	614
<i>Saturni</i> Latium, 52. fabula, 379. ei immolandus puer,	530
<i>Scapha</i> regia,	225
<i>Scelerum</i> defensio, 363. vindicta,	49
<i>Sceleratorum</i> ab alienis vitiis infamia,	457
<i>Scordanes</i> dictus Poliararchus,	462
<i>Scylla</i> , 245. Minoem amantis fabula,	41
<i>Socyphi</i> ex glacie,	582
<i>Secretorum</i> Praefecti potestas ne regi noceat, cautela,	564
<i>Seditionum</i> fontes ut obstruendi,	271
<i>Selenissa</i> Argenidis alumna, 38. Argenidem mortem.	661

INDEX

sibi intentantem impedit, 39. Timocleam Meleandro suspectam reddit, 121. Radirobani munere emitur ad conciliandum ipsi Argenidem, 286. seq. loquitur Radirobani, 297. eidem Argenidis & Poliarchi amores secretos aperit, 299. ad 316. & 343. ad 360. Argenidi nuptias Radirobani suadet, 319 363. Poliarchum tollere pollicetur Radirobani, 362. ei raptum Argenidis suadet, 365. eius perfidia detecta, 402. scribit ad Meleandrum de Argenidis integritate, 404. seipsam interficit, 406. Epitaphium,	407
<i>Servitutis</i> genus crudele,	336
<i>Severitas</i> Principum necessaria, 271. 272. seq. in factionum Duces, 278. in milites rebelles,	279
<i>Sicambre</i> rustica Astioristæ educatrix, 446. in Regiam accita.	480
<i>Sicilia</i> status, 8. 9. 200. fabulosa Sicilia,	245
<i>Siderum</i> influxus an verus, an vanus,	203. seq.
<i>Signa</i> nativa in Poliarchi corpore,	447
<i>Silentium</i> regibus convenit, 46. dos regia, 296. anima consiliorum,	296. 512
<i>Silva</i> ,	13. 174
<i>Simplidus</i> Aneroësti amicus,	632
<i>Simulatio</i> , 10. 11. 84. 121. 126. 224. 305. 353. 363	
<i>Sitalces</i> Sardus, pro suis se devovet in pugna, 530. vivus capitur,	533
<i>Silicines</i> ,	533
<i>Solarium</i> ,	206
<i>Solertia</i> temeritate sæpè vincitur,	67
<i>Sophonema</i> Matrona Hyancibæ Eda,	670
<i>Soteria</i> Nicopompi,	549

INDEX.

<i>Spartum</i> ,	555
<i>Specus</i> , 241. <i>Poliarchi</i> refugium,	22. 24
<i>Spolium</i> opimum,	264- 541
<i>Stichus</i> <i>Astioristæ</i> collusor,	542
<i>Stratē</i> materna,	454
<i>Studio</i> quisque quodam rapitur,	61
<i>Successio</i> an <i>Electiōni</i> præstet,	91
<i>Supellex</i> <i>Poliarchi</i> ,	32
<i>Superstitionis</i> vis, 132. natura,	351
<i>Suspicionis</i> poenas nemo luat,	276
<i>Syphax</i> <i>Maritus</i> <i>Hyanisbæ</i> ,	670
<i>Syracusarum</i> <i>Legati</i> ad <i>Meleandrum</i> ,	289

T.

T <i>Abula</i> <i>Veneri</i> dicata,	4
<i>Temeritas</i> <i>judicii</i> ,	67
<i>Tempestas</i> <i>maritima</i> ,	154- 155- 486
<i>Temulentorum</i> <i> censura</i> ,	515
<i>Testamentum</i> <i>militare</i> ,	519
<i>Theca</i> <i>gemmarum</i> ,	386
<i>Themison</i> <i>Medicus</i> <i>Afer</i> ,	546- 549
<i>Theocrinus</i> <i>personata</i> <i>Argenidi</i> se <i>insinuat</i> , 302. <i>latrones</i> <i>Meleandrum</i> & <i>Argenidem</i> <i>capturos</i> <i>occidit</i> , 314. <i>Pallas</i> <i>esse</i> <i>creditur</i> à <i>Meleandro</i> , 350. se <i>Poliarchum</i> <i>esse</i> <i>Argenidi</i> <i>aperit</i> ,	346
<i>Thesaurus</i> <i>Meleandri</i> in <i>Epeirctē</i> , 120. <i>Hyanisbes</i> <i>Piratis</i> <i>expilatur</i> , 165. <i>restituitur</i> à <i>Poliarcho</i> .	176
<i>Timandra</i> (alibi <i>Alcæa</i>) <i>Britomandis</i> <i>Galliæ</i> <i>Regis</i> <i>uxor</i> , 445. <i>filium</i> <i>Astioristæ</i> ab <i>insidiis</i> <i>Commisitoris</i>	

INDEX

dorigis servat, 447. seq. apud Gobryam eum amplexatur, 453. seq. Patri illum sistit, 469. & in publicum producit, 479. trina ejus soboles, 481. comparatur Cybelæ,	680
<i>Emplea</i> , 3. vidua, 7. vocat Archombrotum ad auxilium Poliarchi, 2. ejus prædium, 7. Poliarchum & Archombrotum ad se invitat, 7. 8. utrumque è somno excitat, 14. cum Archombroto speluncam suæ domûs intrat, 20. Poliarchum ibi occultat, 30. ficto dolore fictam Poliarchi mortem deflet, fit suspecta Meleandro fraude Selenissæ, 121. in ejus locum suspecta nubenti Argenidi facem præfert,	677
<i>Emonides</i> ex familia Meleandri mortem Poliarchi simulatam deflet, 34. 35. eam spargit, 36. Legatus ad Arsidad & Poliarchum cum Argenidis munere, 143. cognito Poliarchi naufragio, 156. ad Arsidad venit, 157. ad Meleandrum redit, 160. à Meleandro ad Hyanisben Legatus, 563. seq. in Mauritaniam venit, 606. causam dissidii inter Poliarchum & Archombrotum Hyanisbæ aperit.	607
<i>Emon</i> ,	3
<i>Exicum</i> ,	146
<i>Transfugarum</i> impunitas,	235
<i>Teuta</i> commilcondorus Theocrines pater,	304
<i>Ributum</i> an & quomodo exigendum à subditis,	504. seq.
<i>Ripudium</i> mimicum,	368. 378
<i>Riton</i> ,	380
	<i>Trium-</i>

INDEX.

<i>Triumphus</i> de civibus non est licitus, 263. de Lycogene, 265. de Radirobane,	541
<i>Tumultus</i> , 29. 249. rusticorum,	66
<i>Typhæus</i> superos fugat,	56
<i>Tyrannis</i> diuturna quid efficiat,	478
<i>Tyrannorum</i> poena excœcatio,	458

V.

V <i>Vestigia</i> ab egenis non exigenda,	368
an cum, an sine consensu populi exigenda,	504. seq.
<i>Vena</i> vulnerato solvitur,	546
<i>Veneficium</i> Galliz ignotum, 304. <i>Veneficio</i> punitur,	197
<i>Venus</i> Erycina, 4. ejus cultus in Africa,	501
<i>Veritas</i> facile corrumpitur,	9
<i>Vestaliū</i> improbitas,	136
<i>Vestium</i> mutatio,	76
<i>Vicissitudo</i> rerum,	26
<i>Victi</i> Leges pacis dicunt victoribus,	12. 47
<i>Victoria</i> ,	256
<i>Villa</i> amœnissima, 7. <i>Dominæ</i> ,	171. seq.
<i>Vindicta</i> divina, 26. 385. 446. 458. injusta,	34
scelerum, 49. in rebelles festinanda, 278. subita,	385
<i>Virtiganes</i> Radirobani Consiliarius, 229. ab ipso litteras Selenizæ tradit, 365. in acie contra Mauros	615
<i>Dux</i> , 519. mors ejus,	
<i>Virtutes</i> in vitia degenerant, 8. sunt optimum solati-	um,

INDEX.

um, 33. negotiosæ, 85. contemptus earum, 59. de extincta magnificentius loquimur, 31. ex populi judicio æstimantur, 277. præmium earum, 304 nomina virtutum vitiis imponuntur,	333
<i>Vita</i> amor naturalis,	590
<i>Vitia</i> diu pressa effrenatiùs erumpunt,	363
<i>Ufus</i> multa facit grata,	505
<i>Utica</i> ,	165
<i>Vulgi</i> studia, 89. mores,	115. 510
<i>Vulnerum</i> cura,	7. 546

F I N I S.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, which is mostly illegible due to heavy noise and scanning artifacts. Some characters like '4' and '1' are visible.

25.00

